

BIBLIA SACRA

VULGATÆ EDITIONIS
SIXTI V PONT. MAX.

IUSSU RECOGNITA

ET

CLEMENTIS VIII

AUCTORITATE EDITA



EX TRIBUS EDITIONIBUS CLEMENTINIS CRITICE DESCRIPSIT,
DISPOSITIONIBUS LOGICIS ET NOTIS EXEGETICIS ILLUSTRAVIT,
APPENDICE LECTIONUM HEBRAICARUM ET GRÆCARUM AUXIT

P. MICHAEL HETZENAUER

ORD. MIN. CAP.

PROFESSOR EXEGESIS IN UNIVERSITATE PONTIFICII SEMINARII ROMANI



RATISBONÆ ET ROMÆ
SUMPTIBUS ET TYPIS FRIDERICI PUSTET

S. SEDIS APOSTOLICÆ ET S. RITUUM CONGR. TYPOGRAPHI

NEO EBORACI ET CINCINNATI: APUD FR. PUSTET & C^o

MCMXIV

PRÆFATIO EDITORIS.

Septem abhinc annis Cœniponte, sumptibus librariæ academicæ Wagnerianæ, ^{Cœnipontana editio,} criticam textus Clementini editionem tali forma emisi, ut vicem trium editionum originalium expleret.

Tres enim editiones officiales in pluribus rebus, ad fidem et bonos mores non ^{pro viris doctis elucubrata,} pertinentibus, inter se discrepant, quæ differentiæ correctorio officiali, tertiæ editioni præfixo, minimam tantum partem auferuntur. Propterea viris criticis una vel altera editio officialis non sufficit: debent omnes tres in manibus habere, ut ex iis textum a Clemente VIII. re vera intentum eruere possint. Extra Italiam autem multæ bibliothecæ nullum exemplar originale habent, quædam duo exemplaria tenent, perpaucæ omnes tres editiones originales possident. Hæc ego ipse, bibliothecas urbium celebriorum visitans, experientia didici, atque a Nestle quoque testatus est. Plurimi igitur viri critici extra Italiam commorantes necessario editionibus Vulgatæ privatis confidere debent.

Quæ cum ita sint, illis viris editionem offerre volui, ex qua sine labore eam ^{quasi autotypographica est,} utilitatem percipere possent, quam tres editiones officiales criticis, lectiones varias laboriose colligentibus et examinantibus, afferunt. Quo consilio textum, qui a Clemente VIII. re vera intentus videtur, typis eiusdem generis eiusdemque magnitudinis descripsi, quibus altera editio officialis composita est, atque omnes proprietates typographicas exemplarium originalium imitatus sum, ita ut editio Cœnipontana editio quasi autotypographica vel quasi photozincographica nominari queat. Si idcirco vetustiore est aspectu, idem de editionibus codicum reapse autotypographicis vel reapse photozincographicis dici debet, quarum proprietatem vetustatis viri docti non vituperant, sed valde æstimant. Eodem consilio collectionem variantium Clementinarum accuratissimam addidi, ut lectores ipsi iudicare possent, qualem textum Clemens VIII. re vera intenderit. Adieci quoque plenam ac perfectam collectionem variantium Sixtinarum, quia „Sixtus V. multis partibus nostram admirationem et gratiarum actionem meretur“, uti bNestle candide profitetur.

Viri docti editionem meam Cœnipontanam benigno vultu exceperunt, non solum catholici, verum etiam acatholici. Opere meo usus est White in libro, qui inscribitur: „Novum Testamentum Latine Secundum Editionem Sancti Hieronymi. Recensuerunt Wordsworth et White. cEditio Minor Curante White. Oxonii 1911“; textum meum dHoberg in commentario in Genesim et eBrassac in nova Evangeliorum synopsis produxerunt, si antiquam formam typographicam excipias. ^{a criticis benigne excipitur,}

Quod ad hanc formam attinet, iam mense Novembri 1900, quo primas paginas typis descriptas corripbam, quidam amicus meus mihi prædixit, eam hominibus non litteratis difficultates allaturam esse; ob hanc rationem mense Iulio 1906 duo professores Sacræ Scripturæ me rogarunt, ut sacrum textum hodierna forma typographica ederem; denique anno 1910 Fridericus Pustet, typographus pontificius, me invitavit, ut suis sumptibus in moderna sua machina typotheta, quam „monotype“ vocant, Vulgatam Clementinam typis describerem: quorum voluntati omnino obsequendum esse censi.

a Begleitwort zu den von D. Eb. Nestle bearbeiteten Ausgaben des Neuen Testaments. Stuttgart, 1912, pag. 8.

b Die Wartburg. München, 1906, pag. 339.

c Maioris editionis nullus fasciculus post annum 1905 publicatus est.

d Die Genesis nach dem Literalsinn erklärt. Freiburg i. Br. 1908, pag. LIX.

e Nova Evangeliorum Synopsis. Parisiis 1913, pag. I.

f Similiter Macaulay et Brebner in opere inscripto „The Vulgate Psalter. London 1913“.

Ratis-
bonensis
editio in
forma
moderna

Auditis ergo variorum virorum doctorum iudiciis manuscriptum præparavi atque die 5. Iunii 1911 Rmo. Magistro Sacri Palatii Apostolici specimen novæ editionis exhibui, qui rationem eius approbavit et impressionem permisit. Qualis sit ratio huius editionis, mox exponam.

et cum
appendice
lectionum
Hebraica-
rum
Græca-
rumque
apparet,

Volebam in appendice critica omnes differentias inter Vulgatam Clementinam atque textum Hebraicum et Græcum lectoribus proponere. Colligens autem variantes lectiones magno cum stupore cognovi, appendicem criticam plus spatii occupaturam esse quam ipsum textum sacrum, ideoque pondus ac pretium operis nimium fore. Qua de causa illas tantum differentias in appendice protuli, quas iam Franciscus Toletus et Angelus Rocca notarunt. Has notas ad alliciendos criticorum animos valde aptas inveni. Sunt enim commentarii illorum verborum officialis præfationis: „alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relictæ sunt . . . ad offensionem populorum vitandam.“ Nam sæpe, præsertim in Novo Testamento, sequens vel similis phrasid recurrit: „non legitur in Hebraico vel Græco neque in manuscriptis Latinis, habetur tamen in impressis; ergo retinendum est.“ Revelant quoque statum quæstionis criticæ istius temporis. Etenim Toletus et Rocca hinc res minutas annotant, illinc differentias multo graviore simplici- ter tacent, et quidem nonnumquam in eodem versu. Plura de his notis criticis infra scribam.

usque ad
editionem
novæ Vul-
gatæ
officialis

Si quis interroget, quare his diebus, quibus nova editio Vulgatæ officialis præparatur, Vulgatam Clementinam publicare voluerimus, securus respondere possum, Tiberim adhuc multam aquam in mare effusurum esse, antequam nova illa editio officialis lucem aspiciat. Etenim labores, quibus commissio monachorum Benedictinorum originalem textum Hieronymianum, quantum possibile est, ex manuscriptis et citatis scriptorum eruere vult, per multos adhuc annos protrahendi erunt; absolutis autem his laboribus alia commissio „certo certius“ instituetur, quæ textum Hieronymianum cum textibus originalibus et antiquissimis versionibus comparare debebit. Nam „Hieronymus pro timida sua natura, inquit aCornili, non satis energice manum immisit et tradita sæpe intacta reliquit, etiam ubi ea falsa esse cognovit“, ad offensionem populorum vitandam. In aliis vero partibus versionis suæ magnam sumpsit licentiam. Plura omisit, plura addidit, plura transposuit, plura nimis libere vertit, opinionibus suis exegeticis ipsam versionem accommodavit. Videas ecommentarium meum in Genesim, in quo hæc assertiones plurimis exemplis comprobavi. Itaque examen textus Hieronymiani necessarium est, quod si accurate fiat, editionem novæ Vulgatæ officialis sine dubio retardabit.

studios-
Scripturæ
deserviens.

Ideirco nostra hæc editio studiosis Sacræ Scripturæ interim deserviat eosque dispositionibus logicis atque notis exegeticis ad frequentem lectionem Bibliorum alliciat, qua antiquitus religiosi et sacerdotes sæculares se aliosque erudierunt et sanctificaverunt.

R o m æ, festo omnium Sanctorum, 1. Novembris 1913.

P. Michael Hetzenauer

Ord. Min. Cap.

^a Videas præfationem ad lectorem, pag. XVII huius operis.

^b Videas rationem huius editionis, pag. XIII s.

^c Conferas I. scriptum, in quo commissio Benedictina rationem laborum suorum reddit.

^d Einleitung in die kanonischen Bücher des Alten Testaments. Tübingen, 1913, pag. 315.

^e Commentarius in Librum Genesis. Græci et Viennæ, 1910.

RATIO HUIUS EDITIONIS.

Disseram de principiis meis criticis, de orthographia et interpunctione, de dispositionibus logicis et parallelismo membrorum et notis exegeticis, de appendice lectionum Clementinarum atque Hebraicarum et Græcarum discrepantium, de relatione editionum Ænipontanæ et Ratisbonensis.

Res pertractandæ.

1. De principiis meis criticis. Principia mea critica, secundum quæ editionem Ænipontanam et Ratisbonensem elucubravi, sequentia sunt:

Principia critica enumerantur;

„a. Illa lectio est vere officialis, quam correctorium Romanum offert, quamvis in una tantum editione publica vel etiam in nulla exhibeatur, quia hoc correctorium auctoritate Summi Pontificis compositum est.“

„b. Illa lectio est vere officialis, quam tres editiones publicæ exhibent, nisi manifeste typographicae incuriæ adscribenda sit.“

„c. Illa lectio est vere officialis, quam duæ editiones publicæ exhibent, nisi manifeste typographicae incuriæ adscribenda sit.“

„d. Illa lectio est vere officialis, quam una tantum editio publica exhibet, si variantes reliquarum manifeste erroneæ sunt.“

„e. Illa quoque lectio vere officialis dici potest, quæ propter incuriam typographicam in nulla quidem editione Clementina (neque in correctorio) invenitur, sed a contextu manifeste postulatur.“

Principium secundum, quartum, quintum omnes agnoscunt; de primo autem principio vir quidam affirmavit, correctorium Romanum nullam habere auctoritatem officialem ideoque novas lectiones inducere non posse. Nos tribus argumentis contrarium probamus.

Primo quidem correctorium Romanum, tertiæ editioni insertum, non in angulo quodam abdito sed in loco eminenti collocatur, videlicet immediate post constitutionem Clementis VIII.: quæ positio iam per se indicat, correctorium sciente ac probante Summo Pontifice impressum fuisse. — Secundo, ante libros apocryphos, tribus editionibus Clementinis adiectos, brevis hæc inscriptio legitur: „Oratio Manasse, necnon Libri duo, qui sub libri Tertii et Quarti Esdræ nomine circumferuntur, . . . in aliquibus Bibliis Latinis tam manuscriptis quam impressis reperiuntur“. Autographum huius notæ exemplari primæ editionis Clementinæ, quod in bibliotheca Angelica (B. 18. 3*) asservatur, infixum est, in cuius margine inferiore ad sinistram legitur: „Vidit S.^{mus} et probat.“ Hinc concludimus: si nota tam parvi momenti ante impressionem Summo Pontifici monstrata et ab eo probata est; quanto magis correctorium Romanum, quo novæ lectiones inducuntur, ante impressionem Papæ monstrari et ab eo probari debuit? In appendice critica, præsertim circa finem eius, videre poteris, Franciscum Toletum et Angelum Roccam, quibus Clemens VIII. emendationem, impressionem, correctionem Vulgatæ commiserat, omnium virium contentione laborasse, ut lectiones quasdam sibi displicentes ut errores typographicos eliminarent, sed conatus eorum non fuisse efficaces, mutationem textus fuisse impeditam. Si ergo in correctorio quædam lectiones trium editionum Clementinarum revocantur et loco earum novæ inducuntur, inferre debemus, supremam auctoritatem his correctionibus non contrariam fuisse, sed eas approbasse: alioquin uti plures aliæ non impressæ fuissent, sed manuscriptæ

correctorium Romanum auctoritatem officialem habet,

^a Videas pag. 1209 huius operis.

^b Conferas quæ infra, pag. VI., nota f narrantur.

mansissent. — Tertio, in principio exemplaris tertiæ editionis, in bibliotheca Angelica (B. 13. 10*) conservati, quattuor paginæ manuscriptæ habentur, in quibus præter alia legimus: „Peculiare ipsi est triplex Correctorium, quod in priori ternione post Litteras Apostolicas Clementis VIII. impressum vides, ad cuius normam ceteræ SS. Bibliorum Editiones, quo Pontificis ejusdem Decreto obtemperetur, curandæ essent. Quæ correctiones quidem authenticas esse probat, et a P. Angelo Rocca Ord. S. Augustini, a Secretis Congregationis a Gregorio XIV. pro emendatione SS. Bibl. Vulgat. Ed. constitutæ, primum annotatas (prout ex ejus autographo in hac Bibliotheca asservito apertissime constat) et quod fere sub oculis ejusdem Clementis VIII. descriptæ fuerint“ (sic).

Ergo correctorium Romanum auctoritate Clementis VIII. compositum ac publicatum est, ideoque sententias eius ultimas seu definitivas exhibet.

Etiam tertium principium quibusdam viris doctis non placuit. Alii putant, textum primæ editionis pro vero Clementino habendum esse, ubicumque correctorium Romanum tacet; alii e contrario textum tertiæ editionis a Clemente VIII. reapse intentum asserunt.

prima
editio
Clementina
nimia cum
festinatione
præparata
et impressa
est,

Miror, quod viri docti affirmare possint, in prima editione textum a Summo Pontifice re vera intentum contineri. Si nostris temporibus idem auctor tres editiones operis ejusdem divulgat, nemo quisquam sententias ultimas et definitivas auctoris in prima editione quærit, præsertim si hæc editio magna cum festinatione præparata et impressa est. In talem enim editionem non solum errores typographici, verum etiam alia menda irrepere solent, quæ auctor deprehendit, quando plagulæ iam typis descriptæ sunt. Hac de causa indices errorum corrigendorum adiunguntur atque editiones „emendatæ“ emittuntur. — Atqui totum Vetus et Novum Testamentum a labore XIX dierum Zagaroli ^bcorrectum et infra IV menses impressum est, dum nostra ætate duo vel etiam tres anni in impressionem et correctionem Bibliorum impenduntur; insuper typothetæ e ^dfoliis editionis Sixtinæ, ab Angelo Rocca ^efestinanter correctis, primam editionem Clementinam composuerunt. Quarum rerum consequentia naturalis hæc fuit: prima editio Clementina magis e Sixtina dependet, quam ⁱdelegati Pontificis volebant, atque mendis fœdata est, quæ in sequentibus editionibus non amplius apparent. Regula

^a Vercellone, Variæ Lectiones, tom. I., pag. LX s.

^b Bene scribit Vercellone (loc. cit., pag. LX): „Quæ res quidem non levioris est momenti dum animo quis reputat, alterius pretii æstimari debere sex mensium opus, præ alio dierum novendecim tantum“.

^c Vercellone, loc. cit., pag. LXIII., LXV., LXVIII.

^d Typothetas illa folia Sixtinæ in manibus habuisse, quæ in bibliotheca Angelica (B. 18. 3) conservantur, iam Vercellone loco citato affirmavit. Quilibet videre potest, illa folia fuisse disiuncta et postea iterum in librum coniuncta; ea titulos librorum, versus Clementinæ, correctiones a Congregatione Gregoriana et Francisco Toletio propositas continere; ea istis maculis signata esse, quas typothetæ hodie quoque manuscriptis imprimunt. Denique notæ nonnullæ, quæ in manuscriptis typographo traditis dumtaxat inveniuntur, omnem dubitationem tollunt, e. gr. pag. 603: „Vedasi se si deve fare a g i l i t a t e, ovvero æ q u i t a t e. Hoggi non si è potuto stampare“; pag. 635: „Vedasi come si deve fare“ (scil. „ante tempus“ vel „ante templum“); pag. 805: „s'ha da pigliare due parole del foglio preced.“; pag. 807: „d'altra lettera“ (scil. cursiva); pag. 853: „s'ha da pigliare una riga“. Videas pag. 871. 895. 969 quoque. Quod si prima editio Clementina non in omnibus cum illis foliis convenit, omnes auctores sciunt, inter impressionem operis textum manuscripti sæpius mutari, quin hæ mutationes in manuscripto annotentur.

^e Videas Vercellone, Variæ Lectiones, tom. I., pag. LXV.

^f Clemens VIII. editionem Vulgatæ a Congregatione correctæ duobus Cardinalibus doctis commisit, scil. Augustino Valerio et Friderico Borromeo, quibus Franciscum Toletum coadiutorem adiunxit (cf. Vercellone, loc. cit., pag. LXII); emendationem vero typographicam Angelo Roccæ demandavit. Autographum Papæ, quod in exemplari secundæ editionis in bibliotheca Vaticana asservato habetur, tale est: „Clemens Papa VIII. Hanc Bibliorum editionem iuxta correctionem a Congregatione præstitam, imprimendam mandamus: et iudicio p. Francisci Toleti e societate Iesu committimus, eique nostram hac in re auctoritatem impertimur: emendationem vero typographicam fratris Angeli Rocchensis augustiniani a Camerino fidelitati et industriæ demandamus. Clemens Papa VIII.“ Potestatem Toleti et Roccæ auctoritate ipsius Papæ et probabiliter etiani duorum illorum Cardinalium fuisse limitatam, ex appendice nostra critica elucet. Lectiones enim, quas omnium virium contentione inducere volebant, non sunt inductæ (cf. pag. V).

generalis est: asi secunda et tertia editio a prima discrepant; prima cum Sixtina consentit, secunda et tertia ab ea dissentiunt.

Quanta cum festinatione infra quattuor illos menses laboratum sit, duobus exemplis monstrare possumus. Sixtina in Sir 7, 6 sequentem lectionem exhibet: „ne forte . . . ponas scandalum in agilitate tua.“ Prima manus per vocem „agilitate“ atramento lineam duxit et in margine „æquitate“ scripsit. Secunda manus sub „agilitate“ puncta posuit, quæ apud typographos indicant, vocem non obstante linea transversa retinendam esse; in margine autem per novam lectionem „æquitate“ atramento lineam duxit. Tertia manus sub „æquitate“ puncta posuit, sed puncta sub „agilitate“ posita non delevit, ita ut typographus nesciret, utrum „agilitate“ an „æquitate“ imprimendum esset, ideoque in margine inferiore scriberet: „Vedasi se si deve fare agilitate, ovvero æquitate“. Quarta denique manus clare indicavit, „æquitate“ esse imprimendum. — In Sir 51, 19 Sixtina habet: „Ante tempus postulabam“. Prima manus per vocem „tempus“ atramento lineam duxit et in margine „templum“ scripsit. Secunda manus per novam lectionem lineam duxit et in margine „tempus“ rescripsit. Tertia manus per illud „tempus“ in margine scriptum lineam duxit et „templum“ reposuit. Typographus iterum subdubitans in margine inferiore scripsit: „Vedasi come si deve fare.“ Quarta denique manus clare indicavit, „templum“ esse imprimendum.

Perspectis et consideratis his omnibus iure meritoque inferimus, ultimas sententias delegatorum pontificiorum atque ipsius Clementis VIII. in prima editione non contineri, sed in sequentibus esse quærendas.

Magis plausibilis primo aspectu videtur opinio iam sæc. XVII. proposita ac recentissime propugnata, videlicet lectiones a Summo Pontifice et delegatis eius definitive probatas in tertia editione contineri, ideoque hanc primæ ac secundæ editioni præferendam esse. Profecto ultimas seu definitivas sententias cuiuslibet auctoris omnes omnino in ultima editione operis quærunt, non in prima vel secunda.

Veruntamen, tertia editio plurimas easque satis graves lectiones exhibet, quarum causa manifeste non voluntas Papæ, sed negligentia typothetarum atque correctorum fuit. Legimus e. gr. Gn 2, 12 bdelium pro bdellium, Gn 10, 14 Philistiim pro Philistiim, Gn 34, 30 levi pro Levi, Ex 37, 8 sumitate pro summitate, Dt 27, 2. 4 lævigabis pro levigabis, Ios 15, 33 Campestribus pro campestribus, Ios 17, 7 Machmethat pro Machmethath, Idc 8, 17 subertit pro subvertit, Idc 18, 26 cepto pro cæpto, Idc 18, 31 Idolum pro idolum, Rt 1, 17 terram pro terra, 1 Sm 1, 1 Ephrathæus pro Ephrathæus, 1 Sm 1, 4 Helcana pro Elcana, 1 Sm 13, 1 anis pro annis, 2 Sm 4, 3 Gerhaim pro Gethaim, 2 Sm 5, 24 audietis pro audieris, 2 Sm 7, 24 factus est pro factus es, 2 Sm 9, 6 Miphiboseh pro Miphiboseth, 2 Sm 12, 6 reddēt pro reddet, 2 Sm 14, 15 Num pro Nunc, 2 Sm 15, 29 Abiathat pro Abiathar, 2 Sm 23, 1 Christo Dei Iacob pro christo Dei Iacob, 2 Sm 23, 34 Asbai pro Aasbai, Gilonites pro Gelonites, 1 Rg 4, 10 Arubot pro Aruboth, 1 Rg 5, 4 requiem Dedit pro requiem dedit, 1 Rg 10, 29 Heththæorum pro Hethæorum, 1 Rg 11, 5 Moloc pro Moloch, 1 Rg 16, 8 Issrael pro Israel, 1 Rg 21, 14 et Mortuus est pro et mortuus est, 2 Rg 5, 2 duxerunt pro duxerant, 2 Rg 17, 31 Nebagaz pro Nebahaz, 2 Rg 18, 18 Elciæ pro Helciæ, 2 Rg 25, 23 Maachati pro Maachathi, 1 Par 1, 3. 33 Henoc pro Henoch, 1 Par 1, 46 qui Percussit pro qui percussit, Avit pro Avith, 1 Par 4, 20 Zoheta pro Zoheth, 1 Par 8, 5 Huran pro Huram, 1 Par 11, 16 in Præsidio pro in præsidio, 1 Par 24, 7 Ioiatib pro Ioiarib, 1 Par 27, 4 post pro et post, 2 Par 16, 8 Lybies pro Libyes, Esr 10, 22 Phehur pro Pheshur, Neh 3, 14 Bethacharan pro Bethacharam, Neh 7, 47 Asupha pro Hasupha, Neh 7, 48 Seros pro Ceros, Agaba pro Hagaba, Neh 7, 51 Gesem pro Gezem, Neh 7, 54 Maida pro Mahida, Neh 7, 55 Tema pro Thema, Neh 11, 1 habituri pro habitaturi, Neh 11, 27 in Hasersual pro et in Hasersual, Tob 11, 2 Tobias pro Tobia, Iob 24, 14 interfecit pro interfecit, Iob 36, 3 meu pro meum, Ps 86, 5

^a Videas epilogum criticum editionis meæ (Enipontanæ.

turba
magna
errorum
manife-
storum

fundabit pro fundavit, Ps 102, 18 psius pro ipsius, Ps 104, 11 hæreditatis pro hereditatis, Ps 118, 27 exercebor pro exercebor, Ps 134, 11 Channan pro Chanaan, Ps 134, 13 in generatione pro in generationem, Pr 6, 9 a somno pro e somno, Pr 28, 7 commessatores pro comessatores, Ecl 3, 18 Dixi in corde filiis hominum pro Dixi in corde meo de filiis hominum, Sap 2, 22 indicaverunt pro iudicaverunt, Sap 5, 7 ignoravimus? pro ignoravimus., Sap 8, 21 erat sapientia pro erat sapientiæ, Sap 17, 14 inspiratus pro insperatus, Sir 13, 32 cum pro et cum, Sir 16, 7 exardescit pro exardescet, Sir 20, 2 devirginavit pro devirginabit, Sir 20, 19 quod babendum pro quod habendum, Sir 25, 1 quæ probata pro quæ sunt probata, Sir 35, 12 adinventionem pro ad inventionem, Sir 41, 10 quærentur pro queruntur, Sir 48, 25 mandavit illi in Isaïas pro mandavit illi Isaïas, Is 14, 29 Philistæa pro Philisthæa, Is 28, 6 super Iudicium pro super iudicium, Is 29, 2 Atiel pro Ariel, Is 36, 17 ad tetram pro ad terram, Is 38, 13 quasi leo contrivit pro quasi leo sic contrivit, Is 52, 8 eum converterit pro eum converterit, Is 53, 12 transgressoribus pro transgressoribus, Is 60, 2 operient tetram pro operient terram, Ir 7, 31 Tophet pro Topheth, Ir 16, 5 ne ingrediaris Domum pro ne ingrediaris domum, Ir 19, 6 Tophet pro Topheth, Ir 19, 12 s. Thophet pro Topheth, Ir 19, 14 Thopheth pro Topheth, Ir 21, 10 Posuit pro Posui, Ir 29, 2 Iechonias pro Iechonias, Ir 31, 4 et et egredieris pro et egredieris, Ir 32, 35 edificaverunt pro ædificaverunt, Ir 38, 12 cubito pro eubito, Ir 40, 8 Maachati pro Maachathi, Ir 40, 10 Masphat pro Masphath, Ir 41, 12 Nathania pro Nathaniæ, Ir 46, 3 procedite pro et procedite, Lam 3, 57 invocavit pro invocavi, Lam 4, 1 platearum. pro platearum?, Lam 4, 2 figuli. pro figuli?, Lam 4, 7 Nazarei pro Nazarei, Ez 1, 24 dimittebantur pro demittebantur, Ez 4, 12 egredietur pro egreditur, Ez 27, 10 Lybies pro Libyes, Ez 29, 14 Phatures pro Phathures, Ez 44, 30 reponant pro reponat, Ez 47, 16 Thicon pro Tichon, Dn 13, 48 starent pro staret, Am 2, 2 Charioth pro Carioth, Mch 1, 15 hæredem pro heredem, Mch 4, 8 filia Sion pro filiæ Sion, Mch 7, 8 lex mea pro lux mea, Agg 2, 5 filii pro fili, Zach 11, 13 illum pro illud, Zach 14, 10 habitavit pro habitabit, Mal 2, 12 offerentes pro offerentem, 1 Mcc 1, 57 in circuitum pro in circuitu, 1 Mcc 2, 25 dextruxit pro destruxit, 1 Mcc 4, 54 cyniris pro cinyris, 1 Mcc 12, 52 erant pro fuerant, 1 Mcc 13, 23 Bascamam pro Bascaman, 1 Mcc 13, 31 faceret iter pro iter faceret, 2 Mcc 3, 15 qui depositis pro qui de depositis, 2 Mcc 5, 3 aureorum marmorum pro aureorum armorum, 2 Mcc 5, 24 Apollonium pro Apollonium, 2 Mcc 8, 8 Ptolomæum pro Ptolemæum, 2 Mcc 15, 15 dextram pro dextram, Mt 3, 7 batismum pro baptismum, Mt 15, 20 coinquant pro coinquant, Mt 16, 12 Sadducæorum? pro Sadducæorum., Mt 25, 27 veniens ergo pro veniens ego, Mt 26, 52 qui acceperint gladium? gladio peribunt pro qui acceperint gladium, gladio peribunt, Mt 27, 43 dixit enim? pro dixit enim., Lc 3, 17 purgavit pro purgabit, Lc 3, 31 Mathata pro Mathatha, Lc 4, 9 statuit eum, super pinnam pro statuit eum super pinnam, Lc 4, 35 Obtumescet pro Obtumescet, Lc 9, 13 vobis pro nobis, Lc 14, 4 veto pro vero, Io 1, 26 Ego baptizo in aqua? pro Ego baptizo in aqua., Io 4, 32 aurem pro autem, Io 8, 18 perihibet pro perhibet, Io 16, 21 peperit pro pepererit, præssuræ pro pressuræ, Io 18, 23 quid me cædis. pro quid me cædis?, Act 10, 28 comunem pro communem, Act 10, 47 ut baptizentur pro ut non baptizentur, Act 12, 25 expleto mysterio pro expleto ministerio, Act 13, 11 quærebat cui manum daret pro quærebat qui ei manum daret, Act 14, 7 claudus, ex utero pro claudus ex utero, Rom 5, 6 mortuus est. pro mortuus est?, Rom 5, 20 subintravit pro subintravit, Rom 6, 1 Quid ergo dicemus, pro Quid ergo dicemus?, Rom 6, 16 qui exhibetis pro cui exhibetis, Rom 8, 7 inhibita est Deo pro inimica est Deo, Rom 8, 33 accusavit pro accuset, 1 Cor 10, 31 aliud aliquid pro aliud quid, 1 Cor 11, 9 non creatus pro non est creatus, 1 Cor 14, 2 Spiritus autem loquitur pro Spiritu autem loquitur, Eph 6, 21 Tychichus pro Tychicus, 1 Tim 6, 8 contenti sumus pro contenti simus, Hbr 6, 19 quem pro quam,

Iac 2, 21 offerens Isaac filium suum, super altare pro offerens Isaac filium suum super altare, Iac 3, 15 descendes pro descendens, Iac 5, 3 erugo pro ærugo, 1 Io 5, 6 Christus est, veritas pro Christus est veritas, Apc 2, 12 romphæam pro rhomphæam, Apc 18, 15 ab ea, longe stabunt pro ab ea longe stabunt, Apc 19, 9 et dicit pro et dixit. — Præterea sæpissime litteræ commutantur, præcipue c et e, n et u, r et t, quæ permutatio etiam negligentiae typhotetarum et correctorum tribuenda est, qui errores supra enumeratos in correctorio non notarunt.

Quid proinde de istis locis sentiendum est, ubi tertia editio alias interpunctiones aliasque litteras initiales (maiusculas vel minusculas) verborum habet quam editiones præcedentes? Putarunt quidam, istas differentias consulto inductas, ideoque in his rebus primam et secundam editionem correctas esse; attamen, qui turbam magnam errorum supra enumeratorum spectaverit, differentes interpunctiones atque initiales negligentiae operarum assignabit, nisi aliunde constet, eas reapse emendationes esse.

Ergo opinio, quæ primo aspectu plausibilis apparebat, scilicet in tertia editione variantes a Summo Pontifice et delegatis eius definitive probatas contineri, examinato statu typographico huius editionis amplius vix defendi poterit.

Sententiæ ultimæ ac definitivæ delegatorum Summi Pontificis generatim in secunda editione Clementina continentur. Hæc editio multo accuratius impressa est quam editio tertia atque in plurimis locis a Sixtina recedit, ubi prima Clementina propter festinantiam correctorum cum ea concordat. Notissimum est autem ac sæpe repetitum, Franciscum Toletum, cui Clemens VIII. in hac re auctoritatem suam commiserat, nihil antiquius habuisse quam a Sixtina recedere. Itaque concludere possumus, in secunda editione, sub oculis eius impressa, sententiæ ultimas delegati pontificii contineri, si eas excipias, quas in exemplari eiusdem editionis emendandas consignavit. — Quibus lectis forsitan quis affirmaverit, textum secundæ editionis, prima et tertia neglectis, imprimendum esse. At, ne secunda quidem editio erroribus typographicis caret: e contrario, plus quam 200 eorum numeravi. Quapropter si ipsa sola lectionem quandam exhibet, prudens vir criticus dubitare debet, utrum emendatio Toleti an error typographi adsit.

Qui proprietates trium editionum Clementinarum contemplatus fuerit, principium meum tertium approbare debet, quod his verbis proposui: „Illa lectio est vere officialis, quam duæ editiones publicæ exhibent, nisi manifeste typographicæ incuriæ adscribendum sit.“ Quælibet enim trium editionum iussu et auctoritate Clementis VIII. impressa est; hoc respectu tres editiones testes eiusdem pretii sunt: ergo lectio, quæ a duabus exhibetur, generatim loquendo præferenda est. Attamen, quælibet editio erroribus typographicis repleta est; si igitur varians, quæ in duabus editionibus legitur, manifeste typographicæ incuriæ adscribenda est, illam variantem genuinam lectionem Clementinam indicare debemus, quæ in una dumtaxat editione habetur. — Quibusdam hæc methodus nimis prosaica et „mechanica“ videtur; transeat: sed habet fundamentum in re, i. e. in proprietatibus trium editionum Clementinarum, ideoque stabilior est methodo artificiosa et commenticia. Ceterum iidem, quibus displicet, quod lectiones duarum editionum publicarum lectionibus unius generatim prætulerim, editionem Novi Testamenti a Nestle vulgatam laudant, in qua lectiones duorum criticorum privatorum lectionibus tertii critici privati præferuntur.

^a Quomodo declarari potest, quod tertia editio Clementina tot erroribus typographicis scatet? Salvo meliore iudicio rem sic declarari posse opinor. Impressioni editionis primæ et secundæ præter Roccam etiam Toletus invigilavit, qui 1593 purpura decoratus, sed iam 1596 mortuus est. Correctio igitur tertiæ editionis, quantum scimus, soli Roccæ incubuit. Hic autem laboribus in editione Sixtinæ et duarum Clementinarum exantlatis fessus confectusque erat, quare correctionem plagularum probabiliter aliis committere debuit, qui patientiam ac diligentiam correctoribus operis magni sed parvis typis compositi necessariam non habuisse videntur.

^b Conferas notam f in pag. VI huius operis.

^c Vercellone, loc. cit., pag. LXIV. in nota 3. scribit: „Ex nostris autem notationibus compertum erit lectiones a Sixto probatas quandoque perperam reiectas aut saltem temere contemptas fuisse.“

^d Videas pag. XIII s. et appendicem criticam circa finem.

^e Videas præfationem ipsius Nestle.

varias
lectiones
eius
dubias
reddit;

sententiæ
definitivæ
generatim
in secunda
editione
continen-
tur;

tertium
principium
stabile
invenitur

in campo
patenti.

Correctorio Romano non obstante editiones secunda et tertia coniunctæ in locis ca. 270 ab editione prima recedunt; porro secunda editio in se spectata in locis ca. 140 a prima et tertia coniunctis discrepat; denique tertia editio in se considerata in locis ca. 830 a prima et secunda coniunctis dissentit. In hac computatione indifferentes interpunctiones et accentus non numerantur. Vir criticus igitur patenter habet campum.

Ortho-
graphia
et inter-
punctio
ad
proprietas
Clementinæ
pertinent.

2. De orthographia et interpunctione. Quod ad orthographiam et interpunctionem attinet, omnes viri docti, quorum iudicia audieram, unum atque idem senserunt, scilicet orthographiam et interpunctionem editionum officialium retinendas esse, eo quod ad proprietates Vulgatæ Clementinæ pertineant. Quocirca Wordsworth et White in apparatu critico maioris editionis Novi Testamenti Latini orthographiam Clementinam annotant, White in pag. XI—XIII et in notis minoris editionis discrepantiam suæ ac Clementinæ orthographiæ diligenter exponit, Nestle in editione Novi Testamenti Latini orthographiam Clementinam religiose conservavit.

infidelibus
editionibus
Clemen-
tinæ

Qui textus antiquos sine propria eorum orthographia edit, eos veste sua spoliatur et ad usum virorum doctorum inutiles facit. Otto Clemen in libraria Bonnensi Marcus et Webers „pro studiosis, theologis, germanistis et historicis“ editionem operum Lutheri „in forma textus scientificis postulatis satisfaciendi“ publicat, cum aliæ editiones „modernisatæ“ ad usum istorum virorum inutiles sint. Et quali forma Clemen opera Lutheri edit? Subtilitate diplomatica textum Germanicum editionum originalium una cum orthographia et interpunctione originali reimpunit, ibi tantum eam mutans ubi manifeste falsa est, quamquam orthographia et interpunctio Germanica sæculi XVI, a præsentis valde discrepat. Codices Græci et Latini quoque eum propria orthographia, licet sæpe falsa, eduntur itaque viris criticis utiles redduntur. Propterea vix comprehendi potest, quare plurimi editores Vulgatæ Clementinæ orthographiam et interpunctionem eius mutaverint atque editiones suas ad usum virorum eruditorum inutiles, immo noxias fecerint.

ipsi
professores
Scripturæ
in errores
coniecti
sunt;

Quattuor exemplis probabo, talibus editionibus Clementinæ etiam professores S. Scripturæ et auctores operum exegeticorum in errores coniectos esse. K n a b e n b a u e r in commentario evangelii Ioannis pag. 67 versum 3. et 4. capitis I. ex sua editione Vulgatæ sic descripsit: „et sine ipso factum est nihil quod factum est. ⁴In ipso vita erat“. Sales in nova editione versionis Italicæ a Martini curatæ istos versus sic impressit: „et sine ipso factum est nihil, quod factum est; ⁴In ipso vita erat“, atque in annotatione affirmat, Vulgatam verba „quod factum est“ cum præcedentibus connectere. Hoc fit in malis editionibus a Knabenbauer et Sales adhibitis, non in Clementina originali neque in Sixtina neque in manuscriptis Latinis. In Sixtina isti versus modo sequenti distinguuntur: „et sine ipso factum est nihil: quod factum est ⁴in ipso vita erat“; White eodem modo interpungit, asserens: „distinctionem nostram et Sixtinam approbant codices pæne omnes“. In Clementina impressum est: „et sine ipso factum est nihil, quod factum est, ⁴in ipso vita erat“, ^bquæ interpunctio in medio relinquit, utrum verba „quod factum est“ cum antecedentibus an cum subsequenter coniungenda sint. Ergo mala editio Clementinæ, cui professor Sales temere confidebat, in magnum et crassum errorem eum coniecit. — C o r n e l y in commentario ad 1 Cor 9, 2—4 pag. 235 textum Vulgatæ ex sua editione sic exhibet: „Et si aliis non sum apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum apostolatus mei vos estis in Domino. ³Mea

a Delegati Summi Pontificis, editiones Clementinas præparantes et typis describentes, non infallibiles erant, quapropter ipsis quoque accidit quod aliis mortalibus libros edentibus evenire solet. Etiam Summum Pontificem in rebus mere criticis ac typographicis errare, errata sua agnoscere et corrigere posse, editio Sixtina suis schedulis demonstrat. Ergo catholici timentes, ne istis mendis auctoritas Apostolica lædatur, in historia et theologia fundamentalis non bene versati sunt. „Ecclesia enim, scribit Verellone (Variæ lectiones, tom. II., pag. 522 s.), leviora nonnulla sacramenta Scripturarum menda ab hominibus illata, quæ sanæ doctrinæ non adversantur, necessario atque innocue patitur; at nunquam vel levissimum errorem suprema sua auctoritate comprobavit.“

b Inspicias appendicem criticam ad hunc locum.

defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est: ⁴Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi?“ Deinde pag. 239 exponit, nexum versuum in Clementina indicatum a modernis fere omnibus relinqui, qui versum 3. non cum 4., sed cum 2. coniungunt. Et ecce, tres editiones originales Clementinæ reapse ita versus nectunt; ibi enim impressum habemus: „nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino. ³ mea defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est. ⁴ Numquid etc.“ Inter versum 2. et 3. est punctum minus, inter 3. et 4. autem punctum maius: ergo versus 2. et 3. nectuntur. Nexus a Cornely impugnatus in malis editionibus Clementinæ invenitur. — Idem Cornely in commentario ad 2 Cor 1, 13 s. pag. 30 textum Vulgatæ sic descripsit: „Spero autem, quod usque in finem cognoscetis. ¹⁴ Sicut cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus.“ Postea pag. 35 demonstrat, constructionem interpunctione Clementina indicatam duobus incommodis laborare, et rectius unam sententiam continuam agnoscendam esse, cui verba „sicut et cognovistis nos ex parte“ parenthetice inserta sint. Et vide, hæc constructio in tribus editionibus Clementinæ originalibus iam indicatur, ubi legimus: „Spero autem quod usque in finem cognoscetis, ¹⁴ sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus.“ Constructio Clementina, quam Cornely impugnavit, in malis tantum editionibus reperitur. — Kaulen in *opusculo suo de latinitate Vulgatæ pag. 11 asserit, in Clementina initio cuiuslibet versus litteram maiusculam conspici, et numerale „quattuor“ semper cum t unico scribi. Utraque assertio falsa est: in exemplaribus originalibus numerale „quattuor“ semper cum t duplici scribitur, et initio versuum sæpe littera minuscula habetur. Vercelloniana editio Kaulen in errorem inductus est.

Nemo est qui infitietur, orthographiam et interpunctionem Vulgatæ seria probatione atque gravi mutatione indigere; at hæc mutatio non a viris ^bprivatis in editione Clementina (quam sic veste sua propria spoliant), sed ab internationali commissione ecclesiastica in nova editione Vulgatæ fieri debet. Mutatio enim orthographiæ et interpunctionis maioribus obnoxia est difficultatibus quam nonnulli acriculi cogitant.

De orthographia Latina tempore recentissimo multa conscripta et tanquam nova venditata sunt, quæ Germanus philologus B r a m b a c h iam ante 45 annos litteris consignaverat. Ex *opusculis eius quilibet discere potest, quam incertæ sint multæ res orthographiæ. Sed audiamus Italum virum doctum, C e c c i, professorem in regia universitate Romana. Hic in *grammatica Latina scribit: „In materia di ortografia latina una certa libertà dev' essere concessa a tutti, fino a che un consenso di dotti non fissi l'ortografia per i testi destinati al gran pubblico e per il latino moderno. Il latino non ebbe in nessun tempo unità di grafia. E nessuno scrittore — nè dei maggiori, nè dei minori — mirò alla uniformità nella ortografia propria.“ Nuda electio et constans usus quarundam formarum scribendi teste *Brambach scriptoribus Latinis „obscura diligentia“ apparuisset. Unde sequitur, quid de præsumptione sentiendum sit, Hieronymum habuisse „modum scribendi bene fixum“; est opinio ficta et vana. Comparatio codicum Latinorum, quibus Wordsworth et White usi sunt; immo comparatio partium diversarum eiusdem codicis ea confirmant, quæ Brambach et Ceci de varietate orthographiæ docent.

^a Sprachliches Handbuch zur biblischen Vulgata. Freiburg i. Br. 1904.

^b Si Ecclesia non impedivit, quominus editores Vulgatæ Clementinæ orthographiam et interpunctionem eius mutarent, tamen non declaravit, illas editiones principis artis criticæ consentaneas esse. Wordsworth et White et Nestle alique viri docti, quorum iudicia audiavi, arte tenent accurate defendunt, Clementinam sine orthographia et interpunctione propria principis criticis non respondere. Quid mirum? Ipsæ ephemerides, non solum „criticorum Germanorum“ verum etiam Italarum, scripta varia cum omnibus erroribus orthographicis citant, ut subtilitati criticæ satisfaciant.

^c Die Neugestaltung der Lateinischen Orthographie in ihrem Verhältniss zur Schule. Leipzig 1868. — Hilfsbüchlein für Lateinische Rechtschreibung. Leipzig 1884.

^d Parte I: Morfologia. Roma 1905, pag. 8.

^e Hilfsbüchlein für Lateinische Rechtschreibung, pag. VI.

orthogra-
phia et
interpunctio
ab interna-
tionali com-
missione
definiatur,

quia
ortho-
graphia
numquam
uniformis
fuit

neque est

Neque hodie unitatem scribendi habemus, immo multi contra præcepta grammaticorum scribunt. E. gr. «Ceci, »Schmidt-Thumser, »Schultz-Valmaggi postulant, ut litteræ initiales adiectivorum a nominibus propriis derivatorum maiusculæ sint, ergo „res Romana, litteræ Latinæ, Latine scire“ (Ceci). At scriptores plurimi contra hanc regulam talia adiectiva cum initialibus minusculis scribunt et imprimunt.

neque
statim
obtineri
poterit,

Ego quidem in ista sum sententia, uniformem et constantem orthographiam Latinam non obtineri posse, antequam «thesaurus linguæ Latinæ quinque universitatum Germanicarum ad finem perductus fuerit. Si enim commissio quædam internationalis orthographiam vocabulorum singulorum definiat, investigationibus professorum quinque universitatum Germanicarum demonstrari poterit, definitam orthographiam minus rectam ideoque mutandam esse. In fasciculis hucusque divulgatis, qui vocabula usque ad „dicio“ inclusive continent, plures formæ vocabulorum a quibusdam philologis repudiata defenduntur ac propugnantur.

quia
regula fixa
interpungendi
non
existit.

Interpunctionum quoque mutatio sat difficilis est, quod exemplo notissimo demonstrabo. In editione Clementina plurimæ virgulæ habentur, quæ oculos multorum offendunt, præsertim si ante „et“ ponuntur. Non pauci igitur putarunt, istas virgulas omittendas esse. Verumtamen, qualem regulam in hac omissione sequi debemus? In grammatica linguæ Germanicæ hæc regula generalis proponitur: si per „et“ duæ propositiones grammaticæ perfectæ coniunguntur, vel si illud „et“ propositio secundaria præcedit, virgula ante „et“ ponenda est; si vero per „et“ duo vocabula dumtaxat vel copulativæ partes propositionis nectuntur, virgula omittenda est. Quæ regula in terris Germanicis placet, in aliis autem nationibus non probatur, quemadmodum audiui atque in editione minore a White curata vidi. Ergo si regula grammaticæ Germanicæ observatur, aliæ nationes non sunt contentæ; si usus interpungendi aliarum nationum custoditur, Germani offenduntur. Ob hanc aliasque rationes grammatici «Winer-Schmiedel et »Blass profitentur, interpunctionem arbitrio editorum relinquendam esse, cum regula fixa non existat.

et inter-
punctio
plurium
locorum
controversa
est.

Quibus dictis accedit, quod interpretes de pluribus locis Scripturæ valde disputent, quomodo interpungendi sint. Unum exemplum adducam. In Mc 1, 1—4 Clementina et White sic interpungunt: „Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei. ² Sicut scriptum est in Isaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum . . . ³ Vox clamantis in deserto. . . ⁴ Fuit Ioannes in deserto baptizans.“ Alii sic: „Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei (erat), ² sicut scriptum est . . . ⁴ Fuit Ioannes in deserto baptizans“. Alii sic: „Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei. ² Sicut scriptum est . . . (ita) ⁴ fuit Ioannes in deserto baptizans“. Alii sic: „Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei, (² sicut scriptum est . . .) ⁴ fuit Ioannes in deserto baptizans“. Qualis interpunctio eligenda sit, non tam facile decidi potest.

Summa harum disquisitionum erit: editio Clementina propria veste, i. e. sua orthographia et interpunctione ne spoliatur; novæ editionis Vulgatæ orthographia et interpunctio ab internationali commissione interpretum definiatur, quantum ante consummationem thesauri linguæ Latinæ fieri potest.

Adiumenta
valde
utilia:

3. De dispositionibus logicis, parallelismo membrorum, notis exegeticis. In fine officialis præfationis ad lectorem legimus: „Sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, et alia id genus in aliis editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate,

^a Grammatica Latina, Parte I, pag. 1.

^b Lateinische Schulgrammatik. Wien 1899, pag. 1.

^c Piccola grammatica Latina. Torino 1910, pag. 2.

^d Thesaurus linguæ Latinæ editus auctoritate et consilio academiarum quinque Germanicarum Berolinensis Gottingensis Lipsiensis Monacensis Vindobonensis. Lipsiæ 1900, 1912.

^e Wetzel, Die deutsche Sprache. Eine nach methodischen Grundsätzen bearbeitete Grammatik für höhere Lehranstalten. Bielefeld und Leipzig 1904, pag. 400

^f Grammatik des neutestamentlichen Sprachidioms. Göttingen 1894, pag. 78.

^g Grammatik des Neutestamentlichen Griechisch. Göttingen 1902, pag. 19.

atque utilitate in posterum adiiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur“. Inter adiumenta, e quibus studiosi Sacræ Scripturæ præcipue commoditatem atque utilitatem percipere possunt, dispositiones logicæ textus, descriptio partium poeticarum secundum regulam parallelismi membrorum, breves notæ exegeticæ a viris doctis numerantur. Propterea iam editionem Enipontanam his adiumentis instruxi, et Ems. Metropoli Salisburgensis, Ioannes Card. Katschthaler, die 9. Iunii 1904 editionem libentissime commendavit „cum adiecta analysis textus simul cum notis marginalibus studiosos Sacrarum Scripturarum valde adiutura sit“. Alii quoque viri docti istam textus imprimendi rationem approbarunt et laudarunt; at rogarunt me, ut in nova editione distinctiones et subdistinctiones non in margine, sed typis crassioribus infra textum sacrum ponerem atque notas exegeticas, præsertim in Novo Testamento, multiplicarem.

Examinavi ergo denuo contextum sacrorum librorum, inspexi quoque opera recentissima criticorum et interpretum tum catholicorum tum acatholicorum, elegi eam divisionem cuiuslibet libri, quæ secundum principia hermeneutica mihi probabilior videbatur. Quod si divisio quædam nonnullis viris doctis forsitan minus placuerit, nequaquam mirabor. Vidi enim, quoties auctores operum criticorum et exegeticorum textum sacrum dividentes inter se dissentiant; et nemo, ne Ecclesia catholica quidem, definitive declarare potest, qualis variarum divisionum absolute præferenda sit. Quilibet igitur suo iudicio utatur. — Quattuor Evangelia secundum locos parallelos sic partitus sum, ut synopsis evangelica facile componi possit.

dispositiones logicæ textus,

Maiores partes poeticas secundum regulam parallelismi membrorum descripsi, ita tamen ne multum spatii perderem neve pondus ac pretium operis nimium augerem. Qua in causa semper textum originale consului, quare membra sæpius contra interpunctionem Clementinam distinguere debui. Parallelismus membrorum in versione non tam pulchre apparere quam in textu originali, omnes periti in arte bene sciunt. — Ad metrum parum attendere potui. Nullum enim diversorum systematum ne in textu originali quidem servari potest, quin verba alia eliminantur, alia inserantur, alia transponantur. Quæ omnia editori Vulgatæ officialis illicita sunt, in qua textus originalis sæpius non ad verbum, sed libere, ergo originali forma poetica non conservata, translatus habetur.

descriptio iuxta parallelismum membrorum,

Exegeticas notas marginales multiplicavi, præsertim in Novo Testamento, quod studiosi sæpius legunt quam Antiquum.

notæ exegeticæ.

4. De appendice lectionum Clementinarum atque Hebraicarum et Græcarum discrepantium. Cum omnes differentias inter Vulgatam Clementinam atque textum Hebraicum et Græcum propter rationes in præfatione assignatas lectoribus proponere nequirem, illas tantum protuli, quas iam Franciscus Toletus et Angelus Rocca notarunt.

Notæ criticæ Toleti

Toletus prius in margine exemplaris Sixtinæ, nunc in bibliotheca Vaticana asservati, notas criticas apposuit, quas 28. Augusti anni 1592, die sancti Augustini, Clementis VIII. anno I. perfecit. Quas notas quidam iussu Roccæ ex isto exemplari exscripsit, cuius manuscriptum inter „Miscellaneæ“, tom. III., pag. 165—572, bibliothecæ Angelicæ (Ms. XI. 1. 6) habetur. Epitomen earum Rocca ipse in margine exemplaris primæ editionis Clementinæ (in bibliotheca Angelica, B. 18. 3*) ascripsit, nonnumquam de suo aliquid adiungens. Plerumque differentia lectionum Sixtinarum ac Clementinarum, sæpius etiam discrepantia lectionum vulgarium Vulgatæ ac textuum Hebraicorum et Græcorum in iis perstringitur. Priores omisi, posteriores descripsi, quia longe maioris momenti sunt. Utrum vera sint necne, quæ Toletus et Rocca de manuscriptis Latinis affirmant, generatim non investigavi, quia ad institutum meum non pertinebat; accurate tamen assertiones eorum textum Hebraicum et Græcum respicientes examinavi et observationes meas inter uncinos adieci.

in exemplari Sixtinæ,

Postea Toletus in exemplari secundæ editionis Clementinæ, quod nunc in bibliotheca Vaticana scrupulose custoditur, emendationes proposuit, quæ saltem

in exemplari Clementinæ

post mortem Toleti (14. Sept. 1596) in manus Roccae venerunt et ab eodem ex parte exemplari primæ editionis Clementinæ supra nominato insertæ sunt. Nam notationes in illo exemplari factæ die sanctæ Catharinæ, 24. Novembris 1596, completæ sunt, uti Rocca in fine Apocalypsis, pag. 1131, subscripsit. Has emendationes a Toletio propositas in fine appendicis enumerabo, easque integras, quia multis viris doctis ignotæ sunt. Ex notis criticis a me adiunctis prudens lector percipiet, quare Rocca plures illarum emendationum in suo exemplari tacuerit.

pretium
earum.

Verum est quod apud aVercellone de præstantissimo P. Toletio legimus: De correctionibus Gregorianis „tam distincte, perspicue districteque iudicat, ut omnes aliorum hucusque commemoratas annotationes hæ longe superent.“ Si nihilominus in iis quædam inveniuntur, quæ hodie non amplius defendi possunt, id in progressu artis criticæ explicationem habet.

Vocabula Hebraica et Græca non suis sed Latinis litteris transcripsi, ut optatis non paucorum responderem.

Novi operis

5. De relatione editionum Cœnipontanæ et Ratisbonensis. Hæc editio Ratisbonensis non est simplex repetitio editionis Cœnipontanæ, sed novum omnino opus. Editionem enim Cœnipontanam pro viris criticis constitui ac designavi, et ideo in forma quasi autotypographica publicavi, ut in præfatione huius operis dixi; hanc editionem Ratisbonensem typographus et ego usui communi destinavimus, ideoque in forma hodierna divulgavimus.

titulus.

Preposui ei illum titulum, ^bqui primum in editione Lugdunensi 1604, deinde in Coloniensi 1609 et Moguntina 1609 legitur, ac demum ab Allioli in editione Latina-Germanica, per ipsam Sedem Apostolicam approbata, adoptatus est.

omissiones,

Omisi descriptionem imaginemque codicis Bassetti Tridentini, correctorium Romanum, ordinem librorum Veteris et Novi Testamenti, præfationes Hieronymi, indicem testimoniorum, nominum interpretationem, indicem biblicum, variantes Clementinas et Sixtinas. Quæ omnia in editione Cœnipontana necessaria erant, quia ita tantum vicem exemplarium originalium explere potuit; pro editione Ratisbonensi autem a viris doctis superflua habebantur et omittenda censebantur, cum omissio secundum officialem præfationem ad lectorem liceret.

textus
impressio,

Sacrum textum non in duas partes fissum, sed per integram paginam diffusum exhibere volui, quia hoc modo dispositio magis sub aspectu ponitur. Accentus et abbreviaturas varias neglexi. Puncta diæreseos omisi, quia secundum grammaticos Schmidt-Thumser non necessaria sunt, præsertim si diphthongi ligantur. Numeros versuum non in margine, sed loco asteriscorum in ipso textu posui. Litteras A B C etc. necnon a b c etc. omisi, quia post inductionem versuum superflua sunt. In editione Cœnipontana propter rationem supra indicatam hæc omnia ponere debui; in editione Ratisbonensi ea omisi, quia consentiente auctoritate ecclesiastica omitti possunt.

loci
paralleli;

Parallos locos officiales retinui, sed novo citandi modo, in multis regionibus Germaniæ usitato, descripsi. Designat autem Gn Genesim, Ex Exodum, Lv Leviticum, Nm Numeros, Dt Deuteronomium, Jos Iosue, Idc Indices, Rt Ruth, 1 Sm et 2 Sm duos libros Samuelis vel priores Regum, 1 Rg et 2 Rg posteriores libros Regum, 1 Par et 2 Par libros Paralipomenon, Esr librum Esdræ, Neh librum Nehemiæ vel secundum Esdræ, Tob Tobiam, Idt Iudith, Est Esther, Iob, Ps Psalmos. Pr Proverbia, Ecl Ecclesiasten, Ct Canticum Canticorum, Sap Sapientiam, Sir Ecclesiasticum, Is Isaiam, Ir Ieremiam, Lam Lamentationes, Bar Baruch, Ez Ezechielem, Dn Danielelem, Os Oseam, Ioel, Am Amos, Abd Abdiam, Ion Ionam, Meh Michæam, Nah Nahum, Hab Habacuc, Soph Sophoniam, Agg Aggæum, Zach Zachariam, Mal Malachiam, 1 Mcc et 2 Mcc libros Machabæorum; Mt Matthæum, Mc Marcum, Lc Lucam, Io Ioannem, Act Actus Apostolorum, Rom epistolam ad Romanos, 1 Cor et 2 Cor epistolas ad Corinthios, Gal ad Galatas, Eph ad

^a Variæ Lectiones, tom. I., pag. LXIII s.

^b Nostris quoque temporibus quidam cum Bonaventura a Magdalono et Vercellone (loc. cit., pag. LXXII) asserunt, nomen Clementis VIII. circa 1640 titulo insertum fuisse; quam assertionem Biblia Lugdunensia falsam ostendunt.

Ephesios, Phlp ad Philippenses, Col ad Colossenses, 1 Thes et 2 Thes ad Thesalonicenses, 1 Tim et 2 Tim ad Timotheum, Tit ad Titum, Phlm ad Philemonem, Hbr ad Hebræos, Iac epistolam Iacobi, 1 Ptr et 2 Ptr epistolas Petri, 1 Io et 2 Io et 3 Io epistolas Ioannis, Iud epistolam Iudæ, Apc Apocalypsin; Inf infra, Sup supra eiusdem libri. — In margine inferiore tum caput tum versiculum tum vocabulum indicavi, ad quod locus parallelus spectat, quia plures viri docti tam accuratam indicationem desiderabant. Errores typographicos, qui in editionem Ænipontanam irreperant, diligenter correxī.

Si forsitan inter editionem Ænipontanam et Ratisbonensem differentia quædam deprehendatur, in editione Ænipontana standum est, quam octies emendantes perlegimus: septies ante et octavum post 1906. Toties editionem Ratisbonensem perlegere non potuimus, quamquam diligentissime eam correximus. Editionem Ænipontanam cum exemplaribus originalibus ultimum comparans errores typographicos inveni, qui pag. 165*s. eiusdem editionis non enumerati sunt. Eos infra uncinis hic subiciam, extra uncinis rectam lectionem notans. Gn 15, 13 semen (semem), Gn 16, 14 Barad (Barat), Gn 44, 21 illum. (illum), Ex 34, 16 fornicari (fornicare), Ex 36, 27 id- (id), Lv 6, 5 domino (Domino), Lv 25, 16 Quanto (Quando), Idc 18, 19 nobiscum, (nobiscum), 1 Par 2, 13 Simmaa (Simaa; pag. 118* varians Sixtina deleatur), 1 Par 11, 32 Azmoth (Azmoth.), 2 Par 23, 7 regem, (regem), Esr 8, 11 Bebai, (Bebai), Iob 27, 7 impius, (impius), Ecl 9, 15 pauper (pauper), Sap 18, 4 Digni (Digne), Sir 3, 21 humilibus (hominibus), Is 14, 9 suscitavit (suscitabit), Is 14, 23 exercituum. (exercituum), Dn 9, 15 forti, (forti), Soph 1, 16 angulos (angelos), Lc 6, 11 invicem, (invicem).

errores
typo-
graphici
editionis
Æniponta-
ne,

In sequentibus septem locis lectiones, de quibus iam 1906 dubitabam, consulto mutavi: 1 Rg 3, 17 Domine (I. et II. Clementinæ, pro domine Sixtinæ et III. Clementinæ), 1 Mcc 13, 47 simulacra (II. et III. Cl., pro simulachra Sixt. et I. Cl., quia scriptio variat), Mt 4, 15 gentium: (Sixt. et III. Cl., pro gentium I. et II. Cl.: error typographicus), Mc 5, 13 eis (Sixt., pro ei I. et II. et III. Cl.: error typographicus), Lc 10, 23 dixit (Sixt. et I. Cl., pro dicit II. et III. Cl.: error typographicus), Act 23, 30 misi eum ad te: denuncians et accusatoribus (hanc interpunctionem contextus postulat; in Sixt. et I. et II. Cl. duplex punctum, in III. Cl. virgula post denuncians ponitur, quod sensum turbat), Gal 3, 29 Christi: (Sixt. et I. Cl., pro Christi. II. et III. Cl.: error typographicus).

lectiones
mutatæ;

Quemadmodum præfantes diximus, hæc editio in moderna machina typotheta, quam „monotype“ vocant, composita est: typis recentissimis et elegantibus, dilucidis et grandibus. Nihilominus volumen pertenuè est, utpote in charta subtili impressum. Nonnulli probabiliter minorem formam operis desiderabunt; at illi, quorum usui in primis editionem destinavimus, minorem nolebant formam, ne conspectus obscuraretur.

forma
moderna
huius
editionis.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

(TRIUM EDITIONUM CLEMENTINARUM.)

Vulgata a
Tridentino
authentica
declarata

In multis, magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quod ex recentibus editionibus non paucae ad hæreses huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certe tanta versionum varietas, atque diversitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim hac nostra ætate illud fere evenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, ^atot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cum unusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret.

ceteris editi-
onibus Latini-
nis antefere-
nda est,

Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus Latinis editionibus longe antefere-
dam esse, apud æquos Iudices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (ut a maioribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus ^bcommunem et Vulgatam, sanctus Augustinus ^cItaliam, sanctus Gregorius ^dVeterem translationem appellat.

quia ex Ita-
lia et Hiero-
nymy lucu-
brationibus
fluxit;

Ac de Veteris quidem huius, sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia præclarum sancti Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, ubi ^eLatinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italiam præferendam censuit, quod esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto vero Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque eius translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eundem sanctus Gregorius ita prædicat, ^fut eius translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudisse dicat: atque ideo dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponebat, ^geamque ab ecclesiis Christianis communiter recipi ac probari affirmat, ^hquod sit in verbis clarius, et veracior in sentiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modo, sed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium et Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porro qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immerito Catholica Ecclesia sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum ita celebrat, ut iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt.

^a Præf in Ios. — ^bIn cap 49 Is. — ^cLib 2 Doctr Christ cap 14. — ^dEpist Dedic ad Leandrum cap 5 in fine. — ^eUbi supra. — ^fLib 18 de Civit Dei cap 43. — ^gLib 20 Moral 24. — ^hLib 6 Etymol cap 5. — ⁱLib 1 de Divin offic 12.

Ceterum ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, ut hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur: neque ulli liceret eam sine facultate et approbatione Superiorum excedere. Quo Decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, et Pastorum Ecclesiæ in tanto bono quam diligentissime retinendo, et conservando, vigilantiam, atque industriam excitavit.

Et quamvis insignium Academicarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laboraverint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, et codices manuscripti complures et vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in Urbem adveкти erant; et demum, quoniam executio generalium Conciliorum, et ipsa Scripturarum integritas ac puritas ad eam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebræis, Græcisque Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum Conventum illum ob varias, gravissimasque Sedis Apostolicæ occupationes iamdudum intermissum, Sixtus V. divina providentia ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, et opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cum iam esset excusum, et ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit atque decrevit. Id vero cum morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV. qui post Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, eius animi intentionem executus perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, et qui illi successit, Innocentio IX. brevissimo tempore de hac luce subtraectis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuvante perfectum est.

Accipe igitur Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque esse, minime dubitandum. Et vero quamvis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisque fontibus, et ipsis veterum Patrum commentariis conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quod ita faciendum esse ad offensionem populorum vitandam sanctus Hieronymus non semel admonuit: tum quod facile fieri posse credendum est, ut maiores nostri, qui ex Hebræis, et Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, et emendatiorum librorum habuerint, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt, qui fortasse tam longo tempore identidem describendo minus puri, atque integri evaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis propositum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, restituere; eaque

et cura Sum-
morum Pon-
tificum re-
purgata

accuratissi-
me impres-
sa est,

restituta, ut quam emendatissime imprimeretur iuxta Concilii Œcumenici Decretum pro viribus operam dare.

in qua nihil
extraneum
invenitur,

Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber tertius et quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipsa etiam Manassæ regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius Canonici libri, extra Canonicæ Scripturæ seriem posita sint: et nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur), nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur.

varia adiu-
menta ta-
men adici-
possunt.

Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, et alia id genus in aliis editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hæ ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate, atque utilitate in posterum adiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.

DE CANONICIS SCRIPTURIS DECRETUM

EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QUARTA.

Concilium
Tridenti-
num

Sacrosancta Œcumenica, et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur. Et infra:

Testamenti
veteris

Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto ascribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infrascripti: Testamenti veteris: Quinque Moysi, idest Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Iosue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdræ primus, et secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, idest Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, et secundus.

atque novi

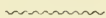
Testamenti novi: Quattuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, et Ioannem: Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti: Quattuordecim Epistolæ Pauli Apostoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli una: Iudæ Apostoli una: et Apocalypsis Ioannis Apostoli.

libros sacros
definit.

Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, et canonicis non susceperit, et traditiones prædictas sciens, et prudens contempserit, anathema sit.

CLEMENS PAPA VIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.



Cum sacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigiliis restitutus, et quam accuratissime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, ut in posterum idem Textus incorruptus, ut decet, conservetur, opportune providere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos a data præsentium numerandos, tam citra, quam ultra montes alibi quam in nostra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuso: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquod occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inviolabiliter observetur.

Papa impressionem
textus licitam

Si quis vero Typographus in quibuscumque Regnis, Civitatibus, Provinciis, et locis tam nostræ et S. R. E. ditioni in temporalibus subiectis, quam non subiectis, hanc eandem sacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quomodo, elapso autem Decennio, aliter quam iuxta huiusmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut alias edere vel evulgare, aut siquis Bibliopola a se vel ab aliis quibusvis, post datam præsentium, huius Editionis impressos libros, seu imprimendos a præfato restituto et correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quam a Typographo Vaticano, intra Decennium excusos, pariter vendere, venales proponere vel evulgare præsumpserit, ultra amissionem omnium librorum, et alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, etiam maioris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: a qua nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit.

necnon illicitam declarat,

Mandamus itaque universis et singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum, et locorum, etiam regularium Prælati, ut præsentis litteras in suis quisque Ecclesiis et iurisdictionibus ab omnibus inviolate perpetuo observari curent ac faciant. Contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis; Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum atque Universitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, ac privilegiis, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, et emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in iudicio et extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibita, vel ostensa.

mandata et derogationes adiungens.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris Die IX. Novembris. M.D.XCII. Pontif. Nostri Anno I.

M. VESTRIUS BARBIANUS.

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.

EXORDIUM.

Creatio cæli et terræ, 1, 1—2, 3.

1. ¹ In principio ^acreavit Deus cælum, et terram. ² Terra autem erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi: et Spiritus Dei ferebatur super aquas.

Principium,

³ Dixitque Deus: ^bFiat lux. Et facta est lux. ⁴ Et vidit Deus lucem quod esset bona: et divisit lucem a tenebris. ⁵ Appellavitque lucem Diem, et tenebras Noctem: factumque est vespere et mane, dies unus.

dies primus,

⁶ Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: et dividat aquas ab aquis. ⁷ Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his, quæ erant super firmamentum. Et factum est ita. ⁸ Vocavitque Deus firmamentum, Cælum: et factum est vespere et mane, dies secundus.

dies secundus,

⁹ Dixit vero Deus: Congregentur aquæ sub cælo sunt, in locum unum: et appareat arida. Et factum est ita. ¹⁰ Et vocavit Deus ^daridam, Terram, congregationesque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quod esset bonum. ¹¹ Et ait: Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. ¹² Et protulit terra herbam virentem, et facientem semen iuxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum. ¹³ Et factum est vespere et mane, dies tertius.

dies tertius,

¹⁴ Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, et dividant diem ac noctem, et sint ^ein signa et tempora, et dies et annos: ¹⁵ ut luceant in firmamento cæli, et illuminent terram. Et factum est ita. ¹⁶ Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare maius, ut præsetter diei: et luminare minus, ut præsetter nocti: et stellas. ¹⁷ Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram, ¹⁸ et præsetter diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum. ¹⁹ Et factum est vespere et mane, dies quartus.

dies quartus,

²⁰ Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile super terram sub firmamento cæli. ²¹ Creavitque Deus Cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, et omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum. ²² Benedixitque eis, dicens: Crescite, et multiplicamini, et replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram. ²³ Et factum est vespere et mane, dies quintus.

dies quintus,

²⁴ Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, iumenta, et reptilia, et bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita. ²⁵ Et fecit Deus bestias terræ iuxta species suas, et iumenta, et omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum, ²⁶ et ait: Faciamus Hominem ad ^fimaginem, et similitudinem nostram: et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli, et bestiis, universæque terræ, omni que reptili, quod movetur in terra. ²⁷ Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: ^gad imaginem Dei creavit illum, masculinum et feminam creavit eos. ²⁸ Benedixitque illis Deus, et ait: ^hCrescite et multiplicamini, et replete terram, et subiicite eam, et dominamini piscibus maris, et volatilibus cæli, et universis animantibus, quæ moventur super terram. ²⁹ Dixit-

dies sextus,

1, 1 ^aPs 32, 6; 135, 5; Sir 18, 1; Act 14, 14; 17, 24. — 3 ^bHbr 11, 3. — 7 ^cPs 135, 6; 148, 4; Ir 10, 12; 51, 15. — 10 ^dIob 38, 4; Ps 32, 7; 88, 12; 135, 6. — 14 ^ePs 135, 7. — 26 ^fInf 3, 1; 9, 6; 1 Cor 11, 7; Col 3, 10. — 27 ^gSap 2, 23; Sir 17, 1; Mt 19, 4. — 28 ^hInf 8, 17; 9, 1.

que Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, aut sint vobis in escam: ³⁰ et cunctis animantibus terræ, omnique volueri cæli, et universis quæ moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita. ³¹ Viditque Deus cuncta quæ fecerat: et erant valde bona. Et factum est vespere et mane, dies sextus.

ues requi-
tis,

2. ¹ Igitur perfecti sunt cæli et terra, et omnis ornatus eorum. ² Contempsitque Deus die septimo opus suum quod fecerat: et crequieuit die septimo ab universo opere quod patrarat. ³ Et benedixit diei septimo; et sanctificavit illum: quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret.

PARS PRIOR.

Historia totius generis humani, 2, 4—11, 26.

—•••—

I. Generationes cæli et terræ, 2, 4—4, 26.

1. Status innocentiae protoparentum, 2, 4—25.

⁴ Istæ sunt generationes cæli et terræ, quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum et terram:

Creatio
Adami,

⁵ Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret: non enim pluerat Dominus Deus super terram, et homo non erat qui operaretur terram: ⁶ Sed fons ascendebat e terra, irrigans universam superficiem terræ. ⁷ Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem eius spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem.

Plantatio
paradisi,

⁸ Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis a principio: in quo posuit hominem quem formaverat. ⁹ Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave: lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientiæ boni et mali. ¹⁰ Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quattuor capita. ¹¹ Nomen uni Phison: ipse est qui circumit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum: ¹² Et aurum terræ illius optimum est: ibi invenitur bdellium, et lapis onychinus. ¹³ Et nomen fluvii secundi Gehon: ipse est qui circumit omnem terram Æthiopiæ. ¹⁴ Nomen vero fluminis tertii, Tygris: ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus, ipse est Euphrates.

translatio
Adami,

¹⁵ Tulit ergo Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur, et custodiret illum: ¹⁶ Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede: ¹⁷ De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas, in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

Creatio
Hovæ,

¹⁸ Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. ¹⁹ Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, et universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea: omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen eius. ²⁰ Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animalia, et universa volatilia cæli, et omnes bestias terræ: Adæ vero non inveniebatur adiutor similis eius. ²¹ Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit unam de costis eius, et replevit carnem pro ea. ²² Et edificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem: et adduxit eam ad Adam.

omni ma-
tri, omni,

²³ Dixitque Adam: Hoc nunc, os ex ossibus meis, et caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est. ²⁴ Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhærebit uxori suæ: et erunt duo in carne una.

et unigen-
ita,

²⁵ Erat autem uterque nudus, Adam scilicet et uxor eius: et non erubescabant.

29 a Inf 9, 3. — 31 b Sir 39, 21; Mc 7, 37. — 2, 2 c Ex 20, 11; 31, 17; Dt 5, 14; Hbr 4, 4. — 7 d1 Cor 15, 45. — 11 e Sir 24, 35. — 23 f Mt 19, 5; Mc 10, 7; 1 Cor 11, 9; Eph 5, 31. — 24 g1 Cor 6, 16.

2. Status peccati eorum, 3, 1—24.

3 ¹ Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus. ² Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi? ³ Cui respondit mulier: De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, vescimur: ⁴ de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus: et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. ⁵ Dixit autem serpens ad mulierem: ⁶ Nequaquam morte moriemini. ⁷ Scit enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: et eritis sicut dii scientes bonum et malum. ⁸ Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile: et tulit de fructu illius, et ⁹ comedit: deditque viro suo, qui comedit.

Tentatio
peccati.

¹⁰ Et aperti sunt oculi amborum: cumque cognovissent se esse nudos, ¹¹ consuerunt folia ficus, et fecerunt sibi perizomata. ¹² Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam et uxor eius a facie Domini Dei in medio ligni paradisi.

concupi-
scentia
sensu
tita.

¹³ Vocavitque Dominus Deus Adam, et dixit ei: Ubi es? ¹⁴ Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiso: et timui, eo quod nudus essem, et abscondi me. ¹⁵ Cui dixit: Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti? ¹⁶ Dixitque Adam: Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi. ¹⁷ Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit me, et comedi. ¹⁸ Et ait Dominus Deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, et bestias terræ: super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. ¹⁹ Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo eius. ²⁰ Mulieri quoque dixit: Multiplicabo ærummas tuas, et conceptus tuos: in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. ²¹ Adæ vero dixit: Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo, præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. ²² Spinæ et tribulus germinabit tibi, et comedes herbam terræ. ²³ In odore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem reverteris.

sententia
iudicis.

²⁴ Et vocavit Adam nomen uxoris suæ, Heva: eo quod mater esset cunctorum viventium. ²⁵ Fecit quoque Dominus Deus Adæ et uxori eius tunicas pelliceas, et induit eos: ²⁶ Et ait: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum: nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vitæ, et comedat, et vivat in æternum. ²⁷ Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram de qua sumptus est. ²⁸ Eiecitque Adam: et collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, et flammeum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.

eiectio e
paradiso.

3. Mali ac boni homines, 4, 1—26.

4. ¹ Adam vero cognovit uxorem suam Hevam: quæ concepit et peperit Cain, dicens: Possedi hominem per Deum. ² Rursumque peperit fratrem eius Abel. Fuit autem Abel pastor ovium, et Cain agricola. ³ Factum est autem post multos dies ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. ⁴ Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum: et respexit Dominus ad Abel, et ad munera eius. ⁵ Ad Cain vero, et ad munera illius non respexit: iratusque est Cain vehementer, et concidit vultus eius. ⁶ Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? et cur concidit facies tua? ⁷ Nonne si bene egeris, recipies: si autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus eius, et tu dominaberis illius. ⁸ Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, et interfecit eum. ⁹ Et ait Dominus ad Cain: Ubi est Abel frater tuus? Qui respondit:

Cain et
Abel,

3, 4 ^{a2} Cor 11, 3. — 6 ^b Sir 25, 33; 1 Tim 2, 14. — 16 ^{c1} Cor 14, 34. — 4, 4 ^d Hbr 11, 4. — 9 ^e Sep 10, 3; Mt 23, 35; 1 Io 3, 12; Iud 11.

Nescio: Num custos fratris mei sum ego? ¹⁰ Dixitque ad eum: Quid fecisti? ¹² vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. ¹¹ Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. ¹² Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus et profugus eris super terram. ¹³ Dixitque Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quam ut veniam merear. ¹⁴ Ecce eiicis me hodie a facie terræ, et a facie tua abscondar, et ero vagus et profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me. ¹⁵ Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. Posuitque Dominus Cain signum, ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum. ¹⁶ Egressusque Cain a facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

Cainitæ,

¹⁷ Cognovit autem Cain uxorem suam, quæ concepit, et peperit Henoch: et ædificavit civitatem, vocavitque nomen eius ex nomine filii sui, Henoch. ¹⁸ Porro Henoch genuit Irad, et Irad genuit Maviael, et Maviael genuit Mathusael, et Mathusael genuit Lamech. ¹⁹ Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, et nomen alteri Sella. ²⁰ Genuitque Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque pastorum. ²¹ Et nomen fratris eius Iubal: ipse fuit pater canentium citharæ et organo. ²² Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator et faber in cunctis opera æris et ferri. Soror vero Tubalcain, Noëma. ²³ Dixitque Lamech uxori suis Adæ et Sellæ:

Audite vocem meam uxores Lamech,
auscultate sermonem meum:
quoniam occidi virum in vulnus meum,
et adolescentulum in livorem meum.
²⁴ Septuplum ultio dabitur de Cain:
de Lamech vero septuagies septies.

Seth ac
Enos,

²⁵ Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam: et peperit filium, vocavitque nomen eius Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain. ²⁶ Sed et Seth natus est filius, quem vocavit Enos: iste cepit invocare nomen Domini.

II. Generationes Adami, 5, 1—6, 8.

1. Vitæ primorum hominum, 5, 1—31.

5. ¹ Hic est liber generationis Adam.

Adam,

In die, qua creavit Deus hominem, ² ad similitudinem Dei fecit illum. ² Masculum et feminam creavit eos, et benedixit illis: et vocavit nomen eorum Adam, in die quo creati sunt. ³ Vixit autem Adam centum triginta annis: et genuit ad imaginem et similitudinem suam, vocavitque nomen eius Seth. ⁴ Et facti sunt dies ^bAdam, postquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios et filias. ⁵ Et factum est omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, et mortuus est.

Seth,

⁶ Vixit quoque Seth centum quinque annis, et genuit Enos. ⁷ Vixitque Seth postquam genuit Enos, octingentis septem annis, genuitque filios et filias. ⁸ Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, et mortuus est.

Enos,

⁹ Vixit vero Enos nonaginta annis, et genuit Cainan. ¹⁰ Post cuius ortum vixit octingentis quindecim annis, et genuit filios, et filias. ¹¹ Factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, et mortuus est.

Cainan,

¹² Vixit quoque Cainan septuaginta annis, et genuit Malaleel. ¹³ Et vixit Cainan postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios et filias. ¹⁴ Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, et mortuus est.

Malaleel,

¹⁵ Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, et genuit Iared. ¹⁶ Et vixit Malaleel postquam genuit Iared, octingentis triginta annis: et genuit filios et filias. ¹⁷ Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, et mortuus est.

¹⁸ Vixitque Iared centum sexaginta duobus annis, et genuit Henoch. ¹⁹ Et vixit Iared postquam genuit Henoch, octingentis annis, et genuit filios et filias.

²⁰ Et facti sunt omnes dies Iared nongenti sexaginta duo anni, et mortuus est.

²¹ Porro Henoch vixit sexaginta quinque annis, et genuit Mathusalam. ²² Et ambulavit Henoch cum Deo: et vixit, postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, et genuit filios et filias. ²³ Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni. ²⁴ ^aAmbulavitque cum Deo, et non apparuit: quia tulit eum Deus.

Henoch,

²⁵ Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, et genuit Lamech. ²⁶ Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, et genuit filios et filias. ²⁷ Et facti sunt omnes dies Mathusala nongenti sexaginta novem anni, et mortuus est.

Mathusala.

²⁸ Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, et genuit filium: ²⁹ vocavitque nomen eius Noe, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus. ³⁰ Vixitque Lamech, postquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis, et genuit filios et filias. ³¹ Et facti sunt omnes dies Lamech, septingenti septuaginta septem anni, et mortuus est. Noe vero cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, et Iapheth.

Lamech.

2. Præparatio diluvii, 6, 1—8.

6. ¹ Cumque cœpissent homines multiplicari super terram, et filias procreassent, ² Videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant. ³ Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum. ⁴ Gigantes autem erant super terram in diebus illis, postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, isti sunt potentes a sæculo viri famosi.

Depravatio
morum,

⁵ Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, ⁶ pœnituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus, ⁷ Delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ, ab homine usque ad animantia, a reptili usque ad volucres cæli. pœnitet enim me fecisse eos. ⁸ Noe vero invenit gratiam coram Domino.

decretum
divinum.

III. Generationes Noe, 6, 9—9, 29.

1. Noe ante diluvium, 6, 9—7, 16.

⁹ Hæ sunt generationes Noe:

^cNoe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit.

Noe iustus,

¹⁰ Et genuit tres filios, Sem, Cham, et Iapheth. ¹¹ Corrupta est autem terra coram Deo, et repleta est iniquitate.

¹² Cumque vidisset Deus terram esse corruptam, (omnis quippe caro corruperat viam suam super terram) ¹³ dixit ad Noe: Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra. ¹⁴ Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, et bitumine lines intrinsecus, et extrinsecus. ¹⁵ Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo aræ, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta cubitorum altitudo illius. ¹⁶ Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summitatem eius: ostium autem aræ pones ex latere: deorsum, cœnacula, et tristega facies in ea. ¹⁷ Ecce ego adduceam aquas diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cælum: Universa quæ in terra sunt, consumeruntur. ¹⁸ Ponamque fœdus meum tecum: et ingredieris arcam tu et filii tui, uxor tua, et uxores filiorum tuorum tecum. ¹⁹ Et ex cunctis animantibus universæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum: masculini sexus et femini. ²⁰ De volu-

arcam
ædificat,

cribus iuxta genus suum, et de iumentis in genere suo, et ex omni reptili terræ secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere. ²¹ Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ mandî possunt, et comportabis apud te: et erunt tam tibi, quam illis in cibum. ²² «Fecit igitur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

et eam
intrat.

7. ¹ Dixitque Dominus ad eum: «Ingredere tu, et omnis domus tua in arcam: te enim vidi iustum coram me in generatione hac. ² Ex omnibus animantibus mundis tolle septena et septena, masculum et feminam: de animantibus vero immundis duo et duo, masculum et feminam. ³ Sed et de volatilibus cæli septena et septena, masculum et feminam: ut salvetur semen super faciem universæ terræ. ⁴ Adhuc enim, et post dies septem ego pluiam super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus: et delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie terræ. ⁵ Fecit ergo Noe omnia, quæ mandaverat ei Dominus. ⁶ Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aquæ inundaverunt super terram. ⁷ Et ingressus est Noe et filii eius, uxor eius et uxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluvii. ⁸ De animantibus quoque mundis et immundis, et de volucris, et ex omni, quod movetur super terram, ⁹ duo et duo ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus et femina, sicut præceperat Dominus Noe. ¹⁰ Cumque transissent septem dies, aquæ diluvii inundaverunt super terram. ¹¹ Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septimodecimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, et cataractæ cæli apertæ sunt: ¹² et facta est pluvia super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. ¹³ In articulo diei illius ingressus est Noe, et Sem, et Cham, et Iapheth filii eius: uxor illius, et tres uxores filiorum eius cum eis in arcam: ¹⁴ ipsi et omne animal secundum genus suum, universaque iumenta in genere suo, et omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universæ aves, omnesque volucres ¹⁵ ingressæ sunt ad Noe in arcam, bina et bina ex omni carne, in qua erat spiritus vitæ. ¹⁶ Et quæ ingressa sunt, masculus et femina ex omni carne introierunt, sicut præceperat ei Deus: et inclusit eam Dominus de foris.

2. Noe inter diluvium, 7, 17—8, 12.

Omni suis
servatur.

¹⁷ Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram: et multiplicatæ sunt aquæ, et elevaverunt arcam in sublime a terra. ¹⁸ Vehementer enim inundaverunt: et omnia repleverunt in superficie terræ: porro arca ferebatur super aquas. ¹⁹ Et aquæ prævaluerunt nimis super terram: opertique sunt omnes montes excelsi sub universo cælo. ²⁰ Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat. ²¹ «Consumptaque est omnis caro quæ movebatur super terram, voluerum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quæ reptant super terram: universi homines, ²² et cuncta, in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt. ²³ Et delevit omnem substantiam, quæ erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres cæli: et deleta sunt de terra: remansit autem solus Noe, et qui cum eo erant in arca. ²⁴ Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus.

videt
montes
Armeniæ,

8. ¹ Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, et omnium iumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, et imminutæ sunt aquæ. ² Et clausi sunt fontes abyssi, et cataractæ cæli: et prohibitæ sunt pluvie de cælo. ³ Reversæque sunt aquæ de terra euntes et redeuntes: et cœperunt minui post centum quinquaginta dies. ⁴ Requievitque arca mense septimo, vigesimo septimo die mensis super montes Armeniæ. ⁵ At vero aquæ ibant et decresebant usque ad decimum mensem: decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium.

²² aHbr 11, 7. — ⁷, 1 b2 Ptr 2, 5. — 7 cMt 24, 38; Lc 17, 26; 1 Ptr 3, 20. — ²¹ dSap 10, 4; Sir 39, 28. — ²³ e1 Ptr 3, 20.

⁶ Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arcæ, quam fecerat, dimisit corvum: ⁷ qui egrediebatur, et non revertebatur, donec sicarentur aquæ super terram. ⁸ Emisit quoque columbam post eum, ut videret si iam cessassent aquæ super faciem terræ. ⁹ Quæ cum non invenisset ubi requiesceret pes eius, reversa est ad eum in arcam: aquæ enim erant super universam terram: extenditque manum, et apprehensam intulit in arcam. ¹⁰ Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arcâ. ¹¹ At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo, intellexit ergo Noe quod cessassent aquæ super terram. ¹² Expectavitque nihilominus septem alios dies: et emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum.

3. Noe post diluvium, 8, 13—9, 29.

¹³ Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis imminutæ sunt aquæ super terram: et aperiens Noe tectum arcæ, aspexit, viditque quod exiccata esset superficies terræ. ¹⁴ Mense secundo, septimo et vigesimo die mensis arefacta est terra. ¹⁵ Locutus est autem Deus ad Noe, dicens: ¹⁶ Egredere de arcâ, tu et uxor tua, filii tui et uxores filiorum tuorum tecum. ¹⁷ Cuncta animantia, quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus, quæ reptant super terram, edue tecum, et ingredimini super terram: crescite et multiplicamini super eam. ¹⁸ Egressus est ergo Noe, et filii eius: uxor illius, et uxores filiorum eius cum eo. ¹⁹ Sed et omnia animantia, iumenta, et reptilia quæ reptant super terram secundum genus suum, egressa sunt de arcâ. ²⁰ Edificavit autem Noe altare Domino: et tollens de cunctis pecoribus et volueribus mundis, obtulit holocausta super altare. ²¹ Odoratusque est Dominus odorem suavitatis, et ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: non igitur ultra perentiam omnem animam viventem sicut feci. ²² Cunctis diebus terræ, sementis et messis, frigus et æstus, æstas et hiems, nox et dies non requiescent.

⁹. ¹ Benedixitque Deus Noe et filiis eius. Et dixit ad eos: Crescite, et multiplicamini, et replete terram. ² Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ, et super omnes volucres cæli, cum universis quæ moventur super terram: omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt. ³ Et omne, quod movetur et vivit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia. ⁴ Excepto, quod carnem cum sanguine non comedetis. ⁵ Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum: et de manu hominis, de manu viri, et fratris eius requiram animam hominis. ⁶ Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. ⁷ Vos autem crescite et multiplicamini, et ingredimini super terram, et implete eam.

⁸ Hæc quoque dixit Deus ad Noe, et ad filios eius cum eo: ⁹ Ecce ego statuam pactum meum vobiscum, et cum semine vestro post vos: ¹⁰ et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum, tam in volueribus quam in iumentis et pecudibus terræ cunctis, quæ egressa sunt de arcâ, et universis bestiis terræ. ¹¹ Statuam pactum meum vobiscum, et nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram. ¹² Dixitque Deus: Hoc signum fœderis quod do inter me et vos, et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum in generationes sempiternas: ¹³ Arcum meum ponam in nubibus, et erit signum fœderis inter me, et inter terram. ¹⁴ Cumque obduxero nubibus cælum, apparebit arcus meus in nubibus: ¹⁵ et recordabor fœderis mei vobiscum, et cum omni anima vivente quæ carnem vegetat: et non erunt ultra aquæ diluvii ad delendum universam carnem. ¹⁶ Eritque arcus in nubibus, et videbo illum, et recordabor fœderis sempiterni quod pactum est inter Deum et omnem animam viventem universæ carnis quæ est super terram. ¹⁷ Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit signum fœderis, quod constitui inter me et omnem carnem super terram.

Egreditur
et offert,

a Deo benedicitur,

signum
fœderis
accipit.

8, 17 ^aSup 1, 28; Inf 9, 1. — 21 ^bSup 6, 5; Mt 15, 19. — 9, 1 ^cSup 1, 28; 8, 17. — 3 ^dSup 1, 29. — 4 ^eLv 17, 14. — 6 ^fMt 26, 52; Apc 13, 10. — 7 ^gSup 1, 28; 8, 17. — 11 ^hIs 54, 9. — 13 ⁱSir 43, 12.

maledicit
ac benedicit.

¹⁸ Erant ergo filii Noe, qui egressi sunt de arca, Sem, Cham, et Iapheth: porro Cham ipse est pater Chanaan. ¹⁹ Tres isti filii sunt Noe: et ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram. ²⁰ Cœpitque Noe vir agricola exercere terram, et plantavit vineam. ²¹ Bibensque vinum inebriatus est, et nudatus in tabernaculo suo. ²² Quod cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata, nunciavit duobus fratribus suis foras. ²³ At vero Sem et Iapheth pallium imposuerunt humeris suis, et incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui: faciesque eorum aversæ erant, et patris virilia non viderunt. ²⁴ Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset quæ fecerat ei filius suus minor, ²⁵ ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. ²⁶ Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus eius. ²⁷ Dilatet Deus Iapheth, et habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus eius.

longævus
moritur.

²⁸ Vixit autem Noe post diluvium trecentis quinquaginta annis. ²⁹ Et impleti sunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum: et mortuus est.

IV. Generationes filiorum Noe, 10, 1—11, 9.

1. Tabula gentium, 10, 1—32.

10. ¹ Hæ sunt agenerationes filiorum Noe, Sem, Cham, et Iapheth: natiq̃ sunt eis filii post diluvium.

Iaphethitæ,

² Filii Iapheth: Gomer, et Magog, et Madai, et Javan, et Thubal, et Mosoch, et Thiras. ³ Porro filii Gomer: Ascenez et Riphath et Thogorma. ⁴ Filii autem Javan: Elisa et Tharsis, Cetthim et Dodanim. ⁵ Ab his divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam et familias suas in nationibus suis.

Chamitæ,

⁶ Filii autem Cham: Chus, et Mesraim, et Phuth, et Chanaan. ⁷ Filii Chus: Saba, et Hevila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii Regma: Saba, et Dadan. ⁸ Porro Chus genuit Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra. ⁹ et erat robustus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quasi Nemrod robustus venator coram Domino. ¹⁰ Fuit autem principium regni eius Babylon, et Arach, et Achad, et Chalanne, in terra Sennaar. ¹¹ De terra illa egressus est Assur, et ædificavit Niniven, et plateas civitatis, et Chale. ¹² Resen quoque inter Niniven et Chale: hæc est civitas magna. ¹³ At vero Mesraim genuit Ludim, et Anamim, et Laabim, Nephthum, ¹⁴ et Phetrusim, et Chashum: de quibus egressi sunt Philistiim et Capthorim. ¹⁵ Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum, ¹⁶ et Iebusæum, et Amorrhæum, Gergesæum, ¹⁷ Hevæum, et Aracæum: Sinæum, ¹⁸ et Aradium, Samaræum et Amathæum: et posthæc disseminati sunt populi Chanaanæorum. ¹⁹ Factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram usque Gazam, donec ingrediaris Sodomam et Gomorrhæam, et Adamam, et Seboim usque Lesa. ²⁰ Hi sunt filii Cham in cognationibus, et linguis, et generationibus, terrisque et gentibus suis.

Semitæ.

²¹ De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Iapheth maiore. ²² ^bFilii Sem: Ælam et Assur, et Arphaxad, et Lud, et Aram. ²³ Filii Aram: Us, et Hul, et Gether, et Mes. ²⁴ At vero Arphaxad genuit Sale, de quo ortus est Heber. ²⁵ Natiq̃ sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eo quod in diebus eius divisa sit terra: et nomen fratris eius Iectan. ²⁶ Qui Iectan genuit Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, Iare, ²⁷ et Aduram, et Uzal, et Decla, ²⁸ et Ebal, et Abimael, Saba, ²⁹ et Ophir, et Hevila, et Iobab, omnes isti, filii Iectan. ³⁰ Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem. ³¹ Isti filii Sem secundum cognationes et linguas, et regiones in gentibus suis.

³² Hæ familiæ Noe iuxta populos et nationes suas. Ab his divisæ sunt gentes in terra post diluvium.

2. Dispersio gentium, 11, 1—9.

11. ¹ Erat autem terra labii unius, et sermonum eorundem. ² aCumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, et habitaverunt in eo. ³ Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres, et coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis, et bitumen pro cæmento: ⁴ et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem et turrin, cuius culmen pertingat ad cælum: et celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras.

Ædificatio
turris,

⁵ Descendit autem Dominus ut videret civitatem et turrin, quam ædificabant filii Adam, ⁶ et dixit: Ecce, unus est populus, et unum labium omnibus: cœperuntque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere compleant. ⁷ Venite igitur, descendamus, et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. ⁸ Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt ædificare civitatem. ⁹ Et ideo vocatum est nomen eius Babel, quia ibi confusum est labium universæ terræ: et inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.

confusio
linguæ.

V. Generationes Sem, 11, 10—26.

¹⁰ Hæ sunt generationes Sem:

^bSem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluvium.

Sem,

¹¹ Vixitque Sem postquam genuit Arphaxad, quingentis annis: et genuit filios et filias.

¹² Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, et genuit Sale. ¹³ Vixitque Arphaxad postquam genuit Sale, trecentis tribus annis: et genuit filios et filias.

Arphaxad,

¹⁴ Sale quoque vixit triginta annis, et genuit Heber. ¹⁵ Vixitque Sale postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis: et genuit filios et filias.

Sale,

¹⁶ Vixit autem Heber triginta quattuor annis, et genuit Phaleg. ¹⁷ Et vixit Heber postquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: et genuit filios et filias.

Heber,

¹⁸ Vixit quoque Phaleg triginta annis, et genuit Reu. ¹⁹ cVixitque Phaleg postquam genuit Reu, ducentis novem annis, et genuit filios et filias.

Phaleg,

²⁰ Vixit autem Reu triginta duobus annis, et genuit Sarug. ²¹ Vixit quoque Reu postquam genuit Sarug, ducentis septem annis: et genuit filios et filias.

Reu,

²² Vixit vero Sarug triginta annis, et genuit Nachor. ²³ Vixitque Sarug postquam genuit Nachor, ducentis annis: et genuit filios et filias.

Sarug,

²⁴ Vixit autem Nachor viginti novem annis, et genuit Thare. ²⁵ Vixitque Nachor postquam genuit Thare, centum decem et novem annis: et genuit filios et filias.

Nachor,

²⁶ Vixitque dThare septuaginta annis, et genuit Abram et Nachor, et Aran.

Thare.

PARS ALTERA.

Historia populi electi, 11, 27—50, 25.

I. Generationes Thare, 11, 27—25, 11.

1. Historia Thare, 11, 27—32.

²⁷ Hæ sunt autem generationes Thare:

Thare genuit Abram, Nachor, et Aran. Porro Aran genuit Lot. ²⁸ Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum, in terra nativitatis suæ in Ur Chaldæorum.

Thare
familia,

²⁹ Duxerunt autem Abram et Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai: et nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran patris Melchæ, et patris Ieschæ. ³⁰ Erat autem Sarai sterilis, nec habebat liberos.

discensus

³¹ ^aTulit itaque Thare Abram filium suum, et Lot filium Aran, filium filii sui, et Sarai nuntium suam, uxorem Abram filii sui, et eduxit eos de Ur Chaldaeorum, ut irent in terram Chanaan: veneruntque usque ^bHaran, et habitaverunt ibi.

et mors.

³² Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, et mortuus est in Haran.

2. Abræ vocatio et migratio, 12, 1—13, 4.

Præceptum Domini,

12. ¹ Dixit autem Dominus ad Abram: ^cEgredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. ² Faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. ³ Benedicam benedicientibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque ^dIN TE benedicentur universæ cognationes terræ.

migratio Abræ in Chanaan,

⁴ ^eEgressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus, et ivit cum eo Lot: septuaginta quinque annorum erat Abram cum egredereetur de Haran. ⁵ Tulitque Sarai uxorem suam, et Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant, et animas quas fecerant in Haran: et egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam, ⁶ pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem: Chananæus autem tunc erat in terra. ⁷ Apparuit autem Dominus Abram, et dixit ei: ^fSemini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. ⁸ Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel, et ab oriente Hai: ædificavit quoque ibi altare Domino, et invocavit nomen eius. ⁹ Perrexitque Abram vadens, et ultra progrediens ad meridiem.

peregrinatio in Ægypto,

¹⁰ Facta est autem fames in terra: descenditque Abram in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi: prævaluerat enim fames in terra. ¹¹ Cumque prope esset ut ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori suæ: Novi quod pulchra sis mulier: ¹² et quod cum viderint te Ægyptii, dicturi sunt: Uxor ipsius est: et interficient me, et te reservabunt. ¹³ ^gDic ergo, obsecro te, quod soror mea sis: ut bene sit mihi propter te, et vivat anima mea ob gratiam tui. ¹⁴ Cum itaque ingressus esset Abram Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem quod esset pulchra nimis. ¹⁵ Et nunciaverunt principes Pharaoni, et laudaverunt eam apud illum: et sublata est mulier in domum Pharaonis. ¹⁶ Abram vero bene usi sunt propter illam: Fueruntque ei oves et boves, et asini, et servi et famulæ, et asinæ et cameli. ¹⁷ Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, et domum eius propter Sarai uxorem Abram. ¹⁸ Vocavitque Pharaon Abram, et dixit ei: Quidnam est hoc quod fecisti mihi? quare non indicasti quod uxor tua esset? ¹⁹ Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce coniux tua, accipe eam, et vade. ²⁰ Præcepitque Pharaon super Abram viris: et deduxerunt eum, et uxorem illius, et omnia quæ habebat.

reversio in Chanaan.

13. ¹ Ascendit ergo Abram de Ægypto, ipse et uxor eius, et omnia quæ habebat, et Lot cum eo ad australem plagam. ² Erat autem dives valde in possessione auri et argenti. ³ Reversusque est per iter, quo venerat, a meridie in Bethel usque ad locum ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel et Hai: ⁴ in loco altaris ^hquod fecerat prius, et invocavit ibi nomen Domini.

3. Abræ et Lot separatio, 13, 5—18.

Rixa pastorum,

⁵ Sed et Lot qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, et armenta, et tabernacula. ⁶ Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul: erat quippe substantia eorum multa, et nequibant habitare communiter. ⁷ Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abram et Lot. Eo autem tempore Chananæus et Pherezæus habitabant in terra illa. ⁸ Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæso sit iurgium inter me et te, et inter pastores meos, et pastores tuos: fratres enim sumus. ⁹ Ecce universa

³¹ ^aIos 24, 3; Neh 9, 7; Idt 5, 7. — ^bAct 7, 4. — **12,** ¹ ^cAct 7, 3. — ³ ^dInf 18, 18; 22, 18; Gal 3, 8. — ⁴ ^eIlbr 11, 8. — ⁷ ^fInf 13, 14; 15, 18; 26, 4; Dt 34, 4. — ¹³ ^gInf 20, 12. — ^{13,} ⁴ ^hSup 12, 7. — ⁶ ⁱInf 36, 7.

terra coram te est: recede a me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.

¹⁰ Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ universa irrigabatur antequam subverteret Dominus Sodomam et Gomorrhæm, sicut paradus Domini, et sicut Ægyptus venientibus in Segor. ¹¹ Elegitque sibi Lot regionem circa Iordanem, et recessit ab Oriente: divisique sunt alterutrum a fratre suo. ¹² Abram habitavit in terra Chanaan: Lot vero moratus est in oppidis, quæ erant circa Iordanem, et habitavit in Sodomis. ¹³ Homines autem Sodomitæ pessimi erant, et peccatores coram Domino nimis.

¹⁴ Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Lot: ^aLeva oculos tuos, et vide a loco, in quo nunc es, ad aquilonem et meridiem, ad orientem et occidentem. ¹⁵ Omnem terram, quam conspicias, tibi dabo, et semini tuo usque in sempiternum. ¹⁶ Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ: si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit. ¹⁷ Surge, et perambula terram in longitudine, et in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam. ¹⁸ Movens igitur tabernaculum suum Abram, venit et habitavit iuxta convallem Mambre, quæ est in Hebron: ædificavitque ibi altare Domino.

4. Abræ victoria clarissima, 14, 1—24.

^{14.} ¹ Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar, et Arioch rex Ponti, et Chodorlahomor rex Elamitarum, et Thadal rex Gentium ² inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, et contra Bersa regem Gomorrhæ, et contra Sennaab regem Adamæ, et contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ, ipsa est Segor. ³ Omnes hi conveniunt in vallem Silvestrem, quæ nunc est mare salis. ⁴ Duodecim enim annis servierant Chodorlahomor, et tertidecimo anno recesserunt ab eo. ⁵ Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, et reges qui erant cum eo: percusseruntque Raphaim in Astarothearnaim, et Zuzim cum eis, et Enim in Save Cariathaim, ⁶ et Chorræos in montibus Seir, usque ad Campestia Pharan, quæ est in solitudine. ⁷ Reversique sunt, et venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades: et percusserunt omnem regionem Amalecitarum, et Amorrhæum, qui habitabat in Asasonthamar. ⁸ Et egressi sunt rex Sodomorum, et rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, necnon et rex Seboim, necnon et rex Balæ, quæ est Segor: et direxerunt aciem contra eos in valle Silvestri: ⁹ scilicet adversus Chodorlahomor regem Elamitarum, et Thadal regem gentium, et Amraphel regem Sennaar, et Arioch regem Ponti: quattuor reges adversus quinque. ¹⁰ Vallis autem Silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, et Gomorrhæ terga verterunt, cecideruntque ibi: et qui remanserant, fugerunt ad montem. ¹¹ Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum et Gomorrhæ, et universa quæ ad eibum pertinent, et abierunt: ¹² necnon et Lot et substantiam eius, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.

¹³ Et ecce unus, qui evaserat, nunciavit Abram Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre Amorrhæi fratris Eschol, et fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram. ¹⁴ Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem, et octo: et persecutus est usque Dan. ¹⁵ Et divisis sociis, irruit super eos nocte: percussitque eos, et persecutus est eos usque Hoba, quæ est ad lævam Damasci. ¹⁶ Reduxitque omnem substantiam, et Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque et populum. ¹⁷ Egressus est autem rex Sodomorum in occursum eius postquam reversus est a cæde Chodorlahomor, et regum qui cum eo erant in valle Save, quæ est vallis regis.

¹⁸ ^bAt vero Melchisedech rex Salem, proferens panem et vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi, ¹⁹ benedixit ei, et ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cælum et terram: ²⁰ et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. ²¹ Dixit autem rex

Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle tibi. ²² Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsorem cæli et terræ, ²³ quod a filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ. non accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram: ²⁴ exceptis his, quæ comederunt iuvenes, et partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eschol, et Mambre: isti accipient partes suas.

5. Abræ ac Dei pactio, 15, 1—21.

Abram credit, 15. ¹ His itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis. ² Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam absque liberis: et filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer. ³ Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti semen: et ecce vernaculus meus, heres meus erit. ⁴ Statimque sermo Domini factus est ad eum, dicens: Non erit hic heres tuus: sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredem. ⁵ Eduxitque eum foras, et ait illi: ^aSuspice cælum, et numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. ⁶ ^bCre-

Dominus promittit,

dedit Abram Deo, et reputatum est illi ad iustitiam. ⁷ Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldæorum ut darem tibi terram istam, et possideres eam. ⁸ At ille ait: Domine Deus, unde scire possum, quod possessorus sim eam? ⁹ Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi vacuam triennem, et capram trimam, et arietem annorum trium, turturem quoque, et columbam. ¹⁰ Qui tollens universa hæc, ^cdivisit ea per medium, et utrasque partes contra se altrinsecus posuit: aves autem non divisit. ¹¹ Descenderuntque volucres super cadavera, et abigebat eas Abram. ¹² Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, et horror magnus et tenebrosus invasit eum. ¹³ Dictumque est ad eum: Scito prænoscens quod ^dperegrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subiicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. ¹⁴ Verumtamen gentem, cui servituri sunt, ego iudicabo: et post hæc egredientur cum magna substantia. ¹⁵ Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. ¹⁶ Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus. ¹⁷ Cum ergo occubisset sol, facta est caligo tenebrosa, et apparuit elibanus fumans, et lampas ignis transiens inter divisiones illas.

fædus pangitur.

¹⁸ In illo die ^epepigit Dominus fædus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Ægypti usque ad fluvium magnum Euphraten. ¹⁹ Cinæos, et Cenezæos, Cedmonæos, ²⁰ et Hethæos, et Pherezæos, Raphaim quoque, ²¹ et Amorrhæos, et Chananæos, et Gergesæos, et Iebusæos.

6. Ismaelis nativitas, 16, 1—16.

Agar ancilla concipit,

16. ¹ Igitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos: sed habens ancillam Ægyptiam nomine Agar, ² dixit marito suo: Ecce, conclusit me Dominus, ne parerem: ingredi ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille acquiesceret deprecanti, ³ tulit Agar Ægyptiam ancillam suam post annos decem quam habitare cœperant in terra Chanaan: et dedit eam viro suo uxorem. ⁴ Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns, despexit dominam suam.

fugit et corripitur,

⁵ Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns quod conceperit, despectui me habet. iudicet Dominus inter me, et te. ⁶ Cui respondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit. ⁷ Cumque invenisset eam angelus Domini iuxta fontem aquæ in solitudine, qui est in via Sur in deserto, ⁸ dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? et quo vadis? quæ respondit: A facie Abræ dominæ meæ ego fugio. ⁹ Dixitque ei angelus Domini: Revertere

15, 5 ^aRom 4, 18. — 6 ^bRom 4, 3; Gal 3, 6; Iac 2, 23. — 10 ^cIr 34, 18. — 13 ^dAct 7, 6. — 18 ^eSup 12, 7; 13, 14; Inf 26, 4; Dt 34, 4; 1 Rg 4, 21; 2 Par 9, 26.

ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. ¹⁰ Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, et non numerabitur præ multitudinem. ¹¹ Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti, et paries filium: vocabisque nomen eius Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. ¹² Hic erit ferus homo: manus eius contra omnes, et manus omnium contra eum: et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula. ¹³ Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me. ¹⁴ ^aPropterea appellavit puteum illum, Puteum viventis et videntis me. Ipse est inter Cades et Barad.

¹⁵ Peperitque Agar Abræ filium: qui vocavit nomen eius Ismael. ¹⁶ Octoginta et sex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Ismaelem.

parit
Ismaelem.

7. Pacti confirmatio ac signum, 17, 1—27.

17. ¹ Postquam vero nonaginta et novem annorum esse cœperat, apparuit ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, et esto perfectus. ² Ponamque fœdus meum inter me et te, et multiplicabo te vehementer nimis. ³ Cecidit Abram pronus in faciem. ⁴ Dixitque ei Deus: Ego sum, et pactum meum tecum, verisque pater multarum gentium. ⁵ Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram: sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te. ⁶ Faciamque te crescere vehementissime, et ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur. ⁷ Et statuiam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus, et seminis tui post te. ⁸ Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam, eroque Deus eorum.

Abrahæ
posterī co-
piosi pro-
mittuntur,

⁹ Dixit iterum Deus ad Abraham: Et tu ergo custodies pactum meum, et semen tuum post te in generationibus suis. ¹⁰ Hoc est pactum meum quod observabitis inter me et vos, et semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum: ¹¹ et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit æin signum fœderis inter me et vos. ¹² Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, et quicumque non fuerit de stirpe vestra: ¹³ eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum. ¹⁴ Masculus, cuius præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.

circumcisio
iubetur,

¹⁵ Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram. ¹⁶ Et benedicam ei, et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritque in nationes, et reges populorum orientur ex eo. ¹⁷ Cecidit Abraham in faciem suam, et risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius? et Sara nonagenaria pariet? ¹⁸ Dixitque ad Deum: Utinam Ismael vivat coram te. ¹⁹ Et ait Deus ad Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen eius Isaac, et constituiam pactum meum illi in fœdus sempiternum, et semini eius post eum. ²⁰ Super Ismael quoque exaudi vi te, ecce, benedicam ei, et augebo, et multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, et faciam illum in gentem magnam. ²¹ Pactum vero meum statnam ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero. ²² Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab Abraham.

Saræ liberæ
filius pro-
mittitur,

²³ Tulit autem Abraham Ismael filium suum, et omnes vernaculos domus suæ: universosque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suæ: et circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus. ²⁴ Abraham nonaginta et novem erat annorum quando circumcidit carnem præputii sui. ²⁵ Et Ismael filius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis suæ. ²⁶ Eadem die circumcisis est Abraham et Ismael filius eius. ²⁷ Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quam emptitii et alienigenæ pariter circumcisi sunt.

Abraham
omnes cir-
cumcidit.

8. Apparitio Domini celebris, 18, 1—33.

Tres viri
apparent.

18 ^{1a} Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei. ² Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terram. ³ Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum: ⁴ sed afferam pauxillum aquæ, et lavate pedes vestros, et requiescite sub arbore. ⁵ Ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum, postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es. ⁶ Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria sata similæ commisce, et fac subcinericios panes. ⁷ Ipse vero ad armentum cucurrit, et tulit inde vitulum tenerrimum et optimum, deditque puero: qui festinavit, et coxit illum. ⁸ Tulit quoque butyrum et lac, et vitulum quem coxerat, et posuit coram eis: ipse vero stabat iuxta eos sub arbore.

Dominus
iterum fili-
um pro-
mittit,

⁹ Cumque comedisent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? ille respondit: Ecce in tabernaculo est. ¹⁰ Cui dixit: ^bRevertens veniam ad te tempore isto, vita comite, et habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi. ¹¹ Erant autem ambo senes, provectæque ætatis, et desierant Saræ fieri muliebris. ¹² Quæ risit occulte dicens: Postquam consenui, et dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo? ¹³ Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare risit Sara, dicens: Num vere paritura sum anus? ¹⁴ Nunquid Deo quidquam est difficile? iuxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, et habebit Sara filium. ¹⁵ Negavit Sara, dicens, Non risi: timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita: sed risisti.

Abraham
pro penta-
poli pre-
catur.

¹⁶ Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: et Abraham simul gradiebatur, deducens eos. ¹⁷ Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham quæ gesturus sum: ¹⁸ cum futurus sit in gentem magnam, ac robustissimam, et ^aBENEDICENDÆ sint in illo omnes nationes terræ? ¹⁹ Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, et domui suæ post se ut custodiant viam Domini, et faciant iudicium et iustitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quæ locutus est ad eum. ²⁰ Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum et Gomorrhæ multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. ²¹ Descendam, et videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint: an non est ita, ut sciam. ²² Converteruntque se inde, et abierunt Sodomam: Abraham vero adhuc stabat coram Domino. ²³ Et appropinquans ait: Numquid perdes iustum cum impio? ²⁴ Si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt simul? et non parces loco illi propter quinquaginta iustos, si fuerint in eo? ²⁵ Absit a te, ut rem hanc facias, et occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius, non est hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc. ²⁶ Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta iustos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos. ²⁷ Respondensque Abraham, ait: Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis. ²⁸ Quid si minus quinquaginta iustis quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, universam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque. ²⁹ Rursumque locutus est ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta. ³⁰ Ne quæso, inquit, indigneris Domine, si loquar: Quid si ibi inventi fuerint triginta? Respondit: Non faciam, si invenero ibi triginta. ³¹ Quia semel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid si ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti. ³² Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem. ³³ Abiitque Dominus, postquam cessavit loqui ad Abraham: et ille reversus est in locum suum.

9. Fata pentapoleos et Lot, 19, 1—38.

19. ¹ Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere, et sedente Lot in foribus civitatis. ² Qui cum vidisset eos, surrexit, et ivit obviam eis: adoravitque pronus in terram. ³ et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus. ⁴ Compulit illos oppido ut diverterent ad eum: ingressisque domum illius fecit convivium, et coxit azyma: et comederunt. ⁵ Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad senem, omnis populus simul. ⁶ Vocaveruntque Lot, et dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? edue illos huc, ut cognoscamus eos. ⁷ Egressus ad eos Lot, post tergum ocludens ostium, ait: ⁸ Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere. ⁹ Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. ¹⁰ At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquit, ut advena; numquid ut iudices? te ergo ipsum magis quam hos affligemus. ¹¹ Vimque faciebant Lot vehementissime: iamque prope erat ut effringerent fores. ¹² Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt ad se Lot, clausuruntque ostium: ¹³ et eos, qui foris erant, percusserunt cæcitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. ¹⁴ Dixerunt autem ad Lot: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes, qui tui sunt, edue de urbe hac: ¹⁵ delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos ut perdamus illos. ¹⁶ Egressus itaque Lot, locutus est ad generos suos qui accepturi erant filias eius, et dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi huc loqui.

Habitatores
pessimi,

¹⁷ Cumque esset mane, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, et duas filias quas habes: ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. ¹⁸ Dissimulante illo, apprehenderunt manum eius, et manum uxoris, ac duarum filiarum eius, eo quod parceret Dominus illi. ¹⁹ Eduxeruntque eum, et posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. ²⁰ Dixitque Lot ad eos: Quæso Domine mi, ²¹ quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, et moriar: ²² Est civitas hæc iuxta, ad quam possum fugere, parva, et salvabor in ea: numquid non modica est, et vivet anima mea? ²³ Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es. ²⁴ Festina, et salvare ibi: quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. ²⁵ Sol egressus est super terram, et Lot ingressus est Segor.

educto
Lot,

²⁶ Igñitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorram sulphur et ignem a Domino de cælo: ²⁷ et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitantes urbium, et cuncta terræ virentia. ²⁸ Respicensque uxor eius post se, versa est in statuum salis. ²⁹ Abraham autem consurgens mane, ubi steterat prius cum Domino. ³⁰ intuitus est Sodomam et Gomorram, et universam terram regionis illius: viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum. ³¹ Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot de subversione urbium in quibus habitaverat.

igne per-
eunt;

³² Ascenditque Lot de Segor, et mansit in monte, duæ quoque filiæ eius cum eo (timebat enim manere in Segor) et mansit in spelunca ipse, et duæ filiæ eius cum eo. ³³ Dixitque maior ad minorem: Pater noster senex est, et nullus virorum remansit in terra qui possit ingredi ad nos iuxta morem universæ terræ. ³⁴ Veni,

Moabite
et Ammo-
nite ori-
untur.

19, 1 ^aHbr 13, 2. — 9 ^{b2}Ptr 2, 8. — 11 ^cSap 19, 16. — 17 ^dSap 10, 6. — 22 ^eSap 10, 6. — 24 ^fDt 29, 23; Is 13, 19; Ir 50, 40; Ez 16, 49; Os 11, 8; Am 4, 11; Le 17, 29; Iud 7. — 26 ^gLe 17, 32. — 27 ^hSap 18, 1.

inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen. ³³ Dederunt itaque patri suo bibere vinum noctilla: Et ingressa est maior, dormivitque cum patre: at ille non sensit, nec quando concubuit filia, nec quando surrexit. ³⁴ Altera quoque die dixit maior ad minorem Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, et dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro. ³⁵ Dederunt etiam et illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia, dormivit cum eo: et ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit. ³⁶ Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre suo. ³⁷ Peperitque maior filium, et vocavit nomen eius Moab: ipse est pater Moabitarum usque in præsentem diem. ³⁸ Minor quoque peperit filium, et vocavit nomen eius Ammon, idest filius populi mei: ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

10. Abraham in Geraris, 20, 1—18.

Abimelech
Saram
aufert,

^{20.} ¹ Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades, et Sur: et peregrinatus est in Geraris. ² Dixitque de Sara uxore sua, Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Geraræ, et tulit eam.

a Deo
monetur,

³ Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi: En morieris propter mulierem, quam tulisti: habet enim virum. ⁴ Abimelech vero non tetigerat eam, et ait: Domine, num gentem ignorantem et iustam interficies? ⁵ Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est: et ipsa ait: Frater meus est? in simplicitate cordis hei, et munditia manuum mearum feci hoc. ⁶ Dixitque ad eum Deus: Et ego scio quod simplici corde feceris: et ideo custodivi te ne peccares in me, et non dimisi ut tangeres eam. ⁷ Nunc ergo redde viro suo uxorem, quia propheta est: et orabit pro te, et vives: si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu, et omnia quæ tua sunt.

Abrahamum
increpat,

⁸ Statimque de nocte consurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos: et locutus est universa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde. ⁹ Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, et dixit ei: Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me et super regnum meum peccatum grande? quæ non debuisti facere, fecisti nobis. ¹⁰ Rursusque exostulans, ait: Quid vidisti ut hoc faceres? ¹¹ Respondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto: et interficient me propter uxorem meam: ¹² alias autem et avere soror mea est, filia patris mei, et non filia matris meæ, et duxi eam in uxorem. ¹³ Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: Hanc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quem ingrediemur, dices quod frater tuus sim.

Saram cum
donis reddit,

¹⁴ Tulit igitur Abimelech oves et boves, et servos et ancillas, et dedit Abraham: reddiditque illi Saram uxorem suam. ¹⁵ et ait: Terra coram vobis est, ubicumque tibi placuerit habita. ¹⁶ Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt, et quocumque perrexeris: mementoque te deprehensam.

eum domo
sanatur.

¹⁷ Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech et uxorem, ancillasque eius, et pepererunt: ¹⁸ concluderat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abraham.

11. Isaaci nativitas et Ismaelis eiectio, 21, 1—21.

Isaac na-
scitur et
circumcidi-
tur,

^{21.} ¹ Visitavit autem Dominus Saram, sicut promiserat: et implevit quæ locutus est. ² Concepitque et peperit filium in senectute sua, tempore quo prædixerat ei Deus. ³ Vocavitque Abraham nomen filii sui, quem genuit ei Sara, Isaac: ⁴ et circumcidit eum octavo die, sicut præceperat ei Deus, ⁵ cum centum esset annorum: hac quippe ætate patris, natus est Isaac. ⁶ Dixitque Sara: Risum fecit mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi. ⁷ Rursusque ait: Quis auditurum crederet Abraham quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam seni?

⁸ Crevit igitur puer, et ablactatus est: fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis eius. ⁹ Cumque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: ¹⁰ ^aEiice ancillam hanc, et filium eius: non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Isaac.

postulatam
ejectionem
Ismaelis

¹¹ Dure accepit hoc Abraham pro filio suo. ¹² Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puero, et super ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius: quia ^bin Isaac vocabitur tibi semen. ¹³ Sed et filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia semen tuum est.

Deus
approbat.

¹⁴ Surrexit itaque Abraham mane, et tollens panem et utrem aquæ, imposuit scapulæ eius, tradiditque puerum, et dimisit eam. Quæ cum abiisset, errabat in solitudine Bersabee. ¹⁵ Cumque consumpta esset aqua in utre, abiicit puerum subter unam arborum, quæ ibi erant. ¹⁶ Et abiit, seditque e regione procul quantum potest arcus iacere, dixit enim: Non videbo morientem puerum: et sedens contra, levavit vocem suam et flevit. ¹⁷ Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque Angelus Dei Agar de cælo, dicens: Quid agis Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est. ¹⁸ Surge, tolle puerum, et tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum. ¹⁹ Aperuitque oculos eius Deus: quæ videns puteum aquæ, abiit, et implevit utrem, deditque puero bibere. ²⁰ Et fuit cum eo: qui crevit, et moratus est in solitudine, factusque est iuvenis sagittarius. ²¹ Habitavitque in deserto Pharan, et accepit illi mater sua uxorem de terra Ægypti.

sed eiec-
tum fovet.

12. Fœdus Abrahæ et Abimelech, 21, 22—34.

²² Eodem tempore dixit Abimelech, et Phicol princeps exercitus eius ad Abraham: Deus tecum est in universis quæ agis. ²³ Iura ergo per Deum, ne noceas mihi, et posteris meis, stirpique meæ: sed iuxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi, et terræ in qua versatus es advena.

Abimelech
vult pacisci.

²⁴ Dixitque Abraham: Ego iurabo. ²⁵ Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ quem vi abstulerant servi eius. ²⁶ Responditque Abimelech: Nescivi quis fecerit hanc rem: sed et tu non indicasti mihi, et ego non audiavi præter hodie.

Abraham
eum
increpat,

²⁷ Tulit itaque Abraham oves et boves, et dedit Abimelech: percusseruntque ambo fœdus. ²⁸ Et statuit Abraham septem agnas gregis seorsum. ²⁹ Cui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum? ³⁰ At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: ut sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum. ³¹ Ideireo vocatus est locus ille Bersabee: quia ibi uterque iuravit. ³² Et inierunt fœdus pro puteo iuramenti. ³³ Surrexit autem Abimelech, et Phicol princeps exercitus eius, reversique sunt in terram Palæstinorum. Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, et invocavit ibi nomen Domini Dei æterni. ³⁴ Et fuit colonus terræ Palæstinorum diebus multis.

sed cum
eo pa-
ciscitur.

in Bersa-
bee nemus
plantat.

13. Abrahæ obedientia heroica, 22, 1—19.

22. ¹ Quæ postquam gesta sunt, ^atentavit Deus Abraham, et dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum. ² Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi.

Abraham
a Deo
tentatus

³ Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum: ducens secum duos iuvenes, et Isaac filium suum: cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus. ⁴ Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul: ⁵ dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego et puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. ⁶ Tulit quoque ligna holocausti, et imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul, ⁷ dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis et ligna: ubi est victima holocausti? ⁸ Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter: ⁹ et venerunt ad locum quem ostenderat

vult uni-
genitum
immolare,

ei Deus, in quo ædificavit altare, et desuper ligna composuit: cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum. ¹⁰ ^aExtenditque manum, et arripuit gladium, ut immolaret filium suum.

ab angelo
inhibitus

¹¹ Et ecce Angelus Domini de cælo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum. ¹² Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me.

offert arie-
tem,

¹³ Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio. ¹⁴ Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit.

accipit
promissio-
nem iura-
tam,

¹⁵ Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de cælo, dicens: ¹⁶ ^bPer memetipsum iuravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: ¹⁷ benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, et velut arenam quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum. ¹⁸ et ^aBENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.

revertitur in
Bersabee,

¹⁹ Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit ibi.

14. Rebeccæ consanguinei, 22, 20—24.

Filii
Melchæ,

²⁰ His ita gestis, nunciatum est Abrahæ quod Melchæ quoque genuisset filios Nachor fratri suo, ²¹ Hus primogenitum, et Buz fratrem eius, et Camuel patrem Syrorum, ²² et Cased, et Azau, Pheldas quoque et Iedlaph, ²³ ac Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo istos genuit Melchæ, Nachor fratri Abrahæ.

filii
Romæ,

²⁴ Concubina vero illius, nomine Roma, peperit Tabee, et Gaham, et Tahas, et Maacha.

15. Saræ mors ac sepultura, 23, 1—20.

Sara mor-
ritur,

²³. ¹ Vixit autem Sara centum vigintiseptem annis. ² Et mortua est in civitate Arbee, quæ est Hebron, in terra Chanaan: venitque Abraham ut plangeret, et fleret eam.

ager cum
spelunca
emittitur,

³ Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens: ⁴ Advena sum et peregrinus apud vos: date mihi ius sepulchri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum. ⁵ Responderunt filii Heth, dicentes: ⁶ Audi nos domine, princeps Dei es apud nos: in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullusque te prohibere poterit quin in monumento eius sepelias mortuum tuum. ⁷ Surrexit Abraham, et adoravit populum terræ, filios videlicet Heth: ⁸ dixitque ad eos: Si placet animæ vestræ ut sepeliam mortuum meum, audite me, et intercedite pro me apud Ephron filium Seor: ⁹ ut det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulchri. ¹⁰ Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens: ¹¹ Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu magis ausculta quod loquor: Agrum trado tibi, et speluncam, quæ in eo est, præsentibus filiis populi mei, sepeli mortuum tuum. ¹² Adoravit Abraham coram populo terræ. ¹³ Et locutus est ad Ephron circumstante plebe: Quæso, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam, et sic sepeliam mortuum meum in eo. ¹⁴ Responditque Ephron: ¹⁵ Domine mi, audi me: Terra, quam postulas, quadringentis siclis argenti valet: istud est pretium inter me et te: sed quantum est hoc? sepeli mortuum tuum. ¹⁶ Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron postulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos siclos argenti probatæ monetæ publicæ. ¹⁷ Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse, quam spelunca, et omnes arbores eius in cunctis terminis eius

¹⁰ ^alac 2, 21. — ¹⁶ ^bPs 104, 9; Sir 44, 21; 1 Mcc 2, 52; Lc 1, 73; Hbr 6, 13. — ¹⁷ ^cLc 1, 74. — ¹⁸ ^dSup 12, 3; 18, 18; Inf 26, 4; Sir 44, 25; Act 3, 25.

per circuitum. ¹⁸ Abrahæ in possessionem, videntibus filiis Heth, et cunctis qui intrabant portam civitatis illius.

¹⁹ Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorem suam in spelunca agri duplici, quæ respiciebat Mambre, Hæc est Hebron in terra Chanaan. ²⁰ Et confirmatus est ager, et antrum, quod erat in eo, Abrahæ in possessionem monumenti a filiis Heth.

Sara
sepelitur.

16. Isaaci et Rebeccæ matrimonium, 24, 1—67.

24. ¹ Erat autem Abraham senex, dierumque multorum: et Dominus in cunctis benedixerat ei. ² Dixitque ad servum seniore[m] domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat: ^aPone manum tuam subter femur meum, ³ ut adiurem te per Dominum, Deum cæli et terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito: ⁴ sed ad terram et cognationem meam proficiscaris, et inde accipias uxorem filio meo Isaac. ⁵ Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egressus es? ⁶ Dixitque Abraham: Cave nequando reducas filium meum illuc. ⁷ Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei, et de terra nativitatis meæ, qui locutus est mihi, et iuravit mihi, dicens: ^bSemini tuo dabo terram hanc: ipse mittet Angelum suum coram te, et accipies inde uxorem filio meo: ⁸ sin autem mulier noluerit sequi te, non teneberis iuramento: filium meum tantum ne reducas illuc. ⁹ Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini sui, et iuravit illi super sermone hoc.

Procuratori
Ehezer

¹⁰ Tulitque decem camelos de grege domini sui, et abiit, ex omnibus bonis eius portans secum, profectusque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor. ¹¹ Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum iuxta puteum aquæ vespere, tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit: ¹² Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, et fac misericordiam cum domino meo Abraham. ¹³ Ecce ego sto prope fontem aquæ, et filiæ habitatorum huius civitatis egredientur ad hauriendam aquam. ¹⁴ Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam: et illa responderit, Bibe, quin et camelis tuis dabo potum: ipsa est, quam præparasti servo tuo Isaac: et per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo. ¹⁵ Necdum intra se verba compleverat, et ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua: ¹⁶ puella decora nimis, virgoque pulcherrima, et incognita viro: descenderat autem ad fontem, et impleverat hydriam, ac revertebatur. ¹⁷ Occurritque ei servus, et ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua. ¹⁸ Quæ respondit: Bibe domine mi, celeriterque deposuit hydriam super ulnam suam, et dedit ei potum. ¹⁹ Cumque ille bibisset, adiecit: Quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. ²⁰ Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam: et haustam omnibus camelis dedit. ²¹ Ipse autem contemplabatur eam tacitus, scire volens utrum prosperum iter suum fecisset Dominus, an non. ²² Postquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes sículos duos, et armillas totidem pondo sículos decem. ²³ Dixitque ad eam: Cuius es filia? indica mihi: est in domo patris tui locus ad manendum? ²⁴ Quæ respondit: Filia sum Bathuelis, filii Melchæ, quem peperit ipsi Nachor. ²⁵ Et addidit, dicens: Pælearum quoque et fœni plurimum est apud nos, et locus spatiosus ad manendum. ²⁶ Inclinauit se homo, et adoravit Dominum, ²⁷ dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam et veritatem suam a domino meo, et recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei. ²⁸ Cucurrit itaque puella, et nunciavit in domum matris suæ omnia quæ audiverat.

Rebecca
occurrit,

²⁹ Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est ad hominem, ubi erat fons. ³⁰ Cumque vidisset inaures et armillas in manibus sororis suæ, et audisset cuncta verba referentis: Hæc locutus est mihi homo: venit ad virum, qui stabat iuxta camelos, et prope fontem aquæ: ³¹ dixitque ad eum:

uxor pe-
titur ac
datur,

Ingredere, benedice Domini: cur foris stas? præparavi domum, et locum camelis.
³² Et introduxit eum in hospitium: ac destravit camelos, deditque paleas et fœnum, et aquam ad lavandos pedes eius, et virorum qui venerant cum eo. ³³ Et appositus est in conspectu eius panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere. ³⁴ At ille: Servus, inquit, Abraham sum: ³⁵ et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est: et dedit ei oves et boves, argentum et aurum, servos et ancillas, camelos et asinos. ³⁶ Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia quæ habuerat. ³⁷ Et adiuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito: ³⁸ sed ad domum patris mei perges, et de cognatione mea accipies uxorem filio meo: ³⁹ ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecum mulier? ⁴⁰ Dominus, ait, in cuius conspectu ambulo, mittet angelum suum tecum, et diriget viam tuam: accipiesque uxorem filio meo de cognatione mea, et de domo patris mei. ⁴¹ Innocens eris a maledictione mea, cum veneris ad propinquos meos, et non dederint tibi. ⁴² Veni ergo hodie ad fontem aquæ, et dixi: Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam, in qua nunc ambulo, ⁴³ ecce sto iuxta fontem aquæ, et virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit a me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydia tua: ⁴⁴ et dixerit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam præparavit Dominus filio domini mei. ⁴⁵ Dumque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydia, quam portabat in seapula: descenditque ad fontem, et hausit aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululum bibere. ⁴⁶ Quæ festinans deposuit hydriam de humero, et dixit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis tribuam potum. Bibi, et adaquavit camelos. ⁴⁷ Interrogavique eam, et dixi: Cuius es filia? Quæ respondit: Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Meleha. Suspendi itaque in aures ad ornandam faciem eius, et armillas posui in manibus eius. ⁴⁸ Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut sumerem filiam fratris domini mei filio eius. ⁴⁹ Quamobrem si facitis misericordiam et veritatem cum domino meo, indicate mihi: sin autem aliud placet, et hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, sive ad sinistram. ⁵⁰ Responderuntque Laban et Bathuel: A Domino egressus est sermo: non possumus extra placitum eius quidquam aliud loqui tecum. ⁵¹ En Rebecca coram te est, tolle eam, et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut locutus est Dominus. ⁵² Quod cum audisset puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum. ⁵³ Prolatisque vasis argenteis, et aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ pro munere: fratribus quoque eius, et matri dona obtulit. ⁵⁴ Inito convivio, videntes pariter et bibentes manserunt ibi.

profi-
ciscitur,

Surgens autem mane, locutus est puer: Dimittite me, ut vadam ad dominum meum. ⁵⁵ Responderuntque fratres eius, et mater: Maneat puella saltem decem dies apud nos, et postea proficiscetur. ⁵⁶ Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me ut pergam ad dominum meum. ⁵⁷ Et dixerunt: Vocemus puellam, et quæramus ipsius voluntatem. ⁵⁸ Cumque vocata venisset, seiscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quæ ait: Vadam. ⁵⁹ Dimiserunt ergo eam, et nutricem illius, servumque Abraham, et comites eius. ⁶⁰ Imprecantes prospera sorori suæ, atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille millia, et possideat semen tuum portas inimicorum suorum. ⁶¹ Igitur Rebecca, et puellæ illius, ascensis camelis, secutæ sunt virum: qui festinus revertebatur ad dominum suum:

ducitur
ab Isaac.

⁶² eo autem tempore deambulabat Isaac per viam quæ ducit ad Puteum, acuius nomen est Viventis, et videntis: habitabat enim in terra australi: ⁶³ et egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die: cumque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul. ⁶⁴ Rebecca quoque, conspecto Isaac, descendit de camelo, ⁶⁵ et ait ad puerum: Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium, operuit se.

⁶⁶ Servus autem euneta, quæ gesserat, narravit Isaac. ⁶⁷ Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, et accepit eam uxorem: et in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris eius acciderat, temperaret.

17. Abrahæ vita reliqua, 25, 1—11.

25. ¹ Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam: ² aquæ peperit ei Zamran et Ieesan, et Madan, et Madian, et Iesbec, et Sue. ³ Ieesan quoque genuit Saba, et Dadan. Filii Dadan fuerunt Assurim, et Latusim, et Loomim. ⁴ At vero ex Madian ortus est Ephra, et Opher, et Henoch, et Abida, et Eldaa: omnes hi filii Ceturæ. ⁵ Deditque Abraham euneta quæ possederat, Isaac: ⁶ filiis autem concubinarum largitus est munera, et separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

Cetura
parit,

⁷ Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum septuaginta quinque anni. ⁸ Et deficiens mortuus est in senectute bona, provectæque ætatis, et plenus dierum: congregatusque est ad populum suum. ⁹ Et sepelierunt eum Isaac et Ismael filii sui in spelunca duplici, quæ sita est in agro Ephron filii Seor Hethæi, e regione Mambre, ¹⁰ quem emerat a filiis Heth: ibi sepultus est ipse, et Sara uxor eius.

Abraham
moritur
et sepelitur,

¹¹ Et post obitum illius benedixit Deus Isaac filio eius, qui habitabat iuxta puteum nomine Viventis et videntis.

Isaac
benedicitur,

II. Generationes Ismael, 25, 12—18.

¹² Hæ sunt generationes Ismael filii Abrahæ, quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ: et ¹³ hæc nomina filiorum eius in vocabulis et generationibus suis.

Eius sobo-
les,

¹⁴ Primogenitus Ismaelis Nabaioth, deinde Cedar, et Adbeel, et Mabsam, ¹⁵ Masma quoque, et Duma, et Massa, ¹⁶ Hadar, et Thema, et Iethur, et Naphis, et Cedma. ¹⁷ Isti sunt filii Ismaelis: et hæc nomina per castella et oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum.

¹⁷ Et facti sunt anni vitæ Ismaelis centum triginta septem, deficiensque mortuus est, et appositus ad populum suum.

mors,

¹⁸ Habitavit autem ab Hevila usque Sur, quæ respicit Ægyptum introeuntibus Assyrios. coram cunctis fratribus suis obiit.

habitatio.

III. Generationes Isaac, 25, 19—35, 29.

1. Fratrum gemellorum contentio, 25, 19—34.

¹⁹ Hæ quoque sunt generationes Isaac filii Abraham:

Abraham genuit Isaac: ²⁰ qui cum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia, sororem Laban. ²¹ Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis: qui exaudivit eum, et dedit conceptum Rebeccæ. ²² Sed collidebantur in utero eius parvuli; quæ ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum. ²³ Qui respondens, ait: «Duæ gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventre tuo dividuntur, populusque populum superabit, et maior serviet minori. ²⁴ Iam tempus pariendi advenerat, et ecce gemini in utero eius reperti sunt. ²⁵ Qui prior egressus est, rufus erat, et totus in morem pellis hispidus: vocatumque est nomen eius Esau. ²⁶ Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu: et idcirco appellavit eum Iacob. ²⁷ Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli.

Nativitas
geminarum,

²⁷ Quibus adultis, factus est Esau vir gnarus venandi, et homo agricola: Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. ²⁸ Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vesceretur: et Rebecca diligebat Iacob. ²⁹ Coxit autem Iacob pulmentum: ad quem cum venisset Esau de agro lassus, ³⁰ ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen

venditio
primogeni-
torum.

eius aEdom. ³¹ Cui dixit Iacob: Vende mihi primogenita tua. ³² Ille respondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita? ³³ Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iuravit ei Esau, et vendidit primogenita. ³⁴ Et sic accepto pane et lentis edulio, comedit, et bibit, et abiit; parvipendens quod primogenita vendidisset.

2. Isaaci peregrinatio in Geraris, 26, 1—22.

²⁶. ¹ Orta autem fame super terram post eam sterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinatorum in Gerara. ² Apparuitque ei Dominus, et ait: Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi. ³ Et peregrinare in ea, eroque tecum, et benedicam tibi: tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has, ^bcompleus iuramentum quod spopondi Abraham patri tuo. ⁴ Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli: daboque posteris tuis universas regiones has: ^cet BENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terræ. ⁵ eo quod obedierit Abraham voci meæ, et custodierit præcepta et mandata mea, et ceremonias legesque servaverit.

⁶ Mansit itaque Isaac in Geraris. ⁷ Qui eum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea est. timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata coniugio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem. ⁸ Cumque pertransissent dies plurimi, et ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palæstinatorum per fenestram, vidit eum iocantem eum Rebecca uxore sua. ⁹ Et accersito eo, ait: Perspicuum est quod uxor tua sit: cur mentitus es eam sororem tuam esse? Respondit: Timui ne morerer propter eam. ¹⁰ Dixitque Abimelech: Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, et induxeras super nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens: ¹¹ Qui tetigerit hominis huius uxorem, morte morietur.

¹² Sevīt autem Isaac in terra illa, et invenit in ipso anno centuplum: benedixitque ei Dominus. ¹³ Et locupletatus est homo, et ibat proficiens atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est: ¹⁴ habuit quoque possessiones ovium et armentorum, et familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæstini, ¹⁵ omnes puteos, quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo: ¹⁶ in tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede a nobis, quoniam potentior nobis factus es valde.

¹⁷ Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi: ¹⁸ rursum fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham, et quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philistiim: appellavitque eos eisdem nominibus quibus ante pater vocaverat. ¹⁹ Foderuntque in Torrente, et repperunt aquam vivam. ²⁰ Sed et ibi iurgium fuit pastorum Geraræ adversus pastores Isaac, dicentium: Nostra est aqua, quam ob rem nomen putei ex eo, quod acciderat, vocavit Calumniam. ²¹ Foderunt autem et alium: et pro illo quoque rixati sunt, appellavitque eum, Inimicitias. ²² Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen eius, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, et fecit crescere super terram.

3. Priora acta in Bersabee, 26, 23—35.

²³ Ascendit autem ex illo loco in Bersabee, ²⁴ ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham. ²⁵ Itaque ædificavit ibi altare: et invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: præcepitque servis suis ut foderent puteum.

²⁶ Ad quem locum eum venissent de Geraris Abimelech, et Ochozath amicus illius, et Phicol dux militum. ²⁷ locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me hominem quem odistis, et expulistis a vobis? ²⁸ Qui responderunt: Vidimus tecum esse Dominum, et ideo nos diximus: Sit iuramentum inter nos, et ineamus fœdus.

³⁰ aAbd 1: Hbr 12, 16. — 26, 3 bSup 12, 7; 15, 18. — 4 cSup 12, 3; 18, 18; 22, 18; Inf 28, 14.

²⁹ ut non facias nobis quidquam mali, sicut et nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini. ³⁰ Fecit ergo eis convivium, et post cibum et potum ³¹ surgentes mane, iuraverunt sibi mutuo: dimisitque eos Isaac pacifice in locum suum.

³² Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac annunciantes ei de puteo, quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam. ³³ Unde appellavit eum, Abundantiam: et nomen urbi impositum est Bersabee, usque in presentem diem.

inventio
aquæ.

³⁴ Esau vero quadragenarius duxit uxores, Iudith filiam Beeri Hethæi, et Basemath filiam Elon eiusdem loci: ³⁵ aquæ ambæ offenderant animum Isaac et Rebecca.

matri-
monium
Esau.

4. Isaac gemellis benedicit, 27, 1—28, 9.

27. ¹ Senuit autem Isaac, et caligaverunt oculi eius, et videre non poterat: vocavitque Esau filium suum maiorem, et dixit ei: Fili mi? Qui respondit: Adsum.

Iacob
benedictione
repletur,

² Cui pater: Vides, inquit, quod senuerim, et ignorem diem mortis meæ. ³ Sume arma tua, pharetram, et arcum, et egredere foras: cumque venatu aliquid apprehenderis, ⁴ fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti, et affer ut comedam: et benedicat tibi anima mea antequam moriar. ⁵ Quod cum audisset Rebecca,

et ille abiisset in agrum ut iussionem patris impleret, ⁶ dixit filio suo Iacob: Audi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, et dicentem ei: ⁷ Affer mihi de venatione tua, et fac cibos ut comedam, et benedicam tibi coram Domino antequam moriar. ⁸ Nunc ergo fili mi, acquiesce consiliis meis: ⁹ et pergens ad gregem,

affer mihi duos hœdos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vescitur: ¹⁰ quas cum intuleris, et comederit, benedicat tibi priusquam moriatur. ¹¹ Cui ille respondit: Nosti quod Esau frater meus homo pilosus sit, et ego lenis:

¹² si atrectaverit me pater meus, et senserit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere, et inducam super me maledictionem pro benedictione. ¹³ Ad quem mater: In me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam, et pergens affer quæ dixi. ¹⁴ Abiit, et attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, sicut velle noverat patrem illius. ¹⁵ Et vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum: ¹⁶ pelliculasque hœdorum circumdedit manibus, et colli nuda protexit.

¹⁷ Deditque pulmentum, et panes, quos coxerat, tradidit. ¹⁸ Quibus illatis, dixit: Pater mi? At ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi? ¹⁹ Dixitque Iacob: Ego sum primogenitus tuus Esau: feci sicut præcepisti mihi: surge, sede, et comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua. ²⁰ Rursumque Isaac ad filium suum: Quo modo, inquit, tam cito invenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit ut cito occurreret mihi quod volebam: ²¹ Dixitque Isaac: Accede huc, ut tangam te fili mi, et probem utrum tu sis filius meus Esau, an non. ²² Accessit ille ad patrem, et palpato eo, dixit Isaac: Vox quidem, vox Iacob est: sed manus.

manus sunt Esau. ²³ Et non cognovit eum, quia pilosæ manus similitudinem maioris expresserant. Benedicens ergo illi. ²⁴ ait: Tu es filius meus Esau? Respondit, Ego sum. ²⁵ At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum, quo hausto, ²⁶ dixit ad eum: Accede ad me, et da mihi osculum, fili mi. ²⁷ Accessit, et osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi. ait: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. ²⁸ Det tibi Deus de rore cæli, et de pinguedine terræ abundantiam frumenti et vini. ²⁹ Et serviant tibi populi, et adorent te tribus: esto dominus fratrum tuorum, et incurventur ante te filii matris tuæ, qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: et qui benedixerit tibi, benedictionibus repletur.

³⁰ Vix Isaac sermonem impleverat: et egresso Iacob foras, venit Esau. ³¹ coctos- que de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge pater mi, et comede de venatione filii tui: ut benedicat mihi anima tua. ³² Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau. ³³ Expavit Isaac stupore vehementi: et ultra quam credi potest, admirans, ait: Quis igitur ille est qui du-

Esau
quoque
benedicitur,

dum captam venationem attulit mihi, et comedi ex omnibus priusquam tu venires? benedixique ei, et erit benedictus. ³⁴ Auditis Esau sermonibus patris, irrugiit clamore magno: et consternatus, ait: Benedic etiam et mihi, pater mi. ³⁵ Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter, et accepit benedictionem tuam. ³⁶ At ille subiunxit: Iuste vocatum est nomen eius Iacob: supplantavit enim me en altera vice: ^aprimogenita mea ante tulit, et nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursusque ad patrem: Numquid non reservasti, ait, et mihi benedictionem? ³⁷ Respondit Isaac: Dominum tuum illum constitui, et omnes fratres eius servituti illius subiugavi: frumento et vino stabilivi eum, et tibi post hæc, fili mi, ultra quid faciam? ³⁸ Cui Esau: Num unam, inquit, tantum benedictionem habes, pater? mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque eiulatu magno fleret, ³⁹ motus Isaac, dixit ad eum: ^bIn pinguedine terræ, et in rore cæli desuper ⁴⁰ erit benedictio tua. Vives in gladio, et fratri tuo servies: tempusque veniet, cum excutias, et solvas iugum eius de cervicibus tuis.

⁴¹ Oderat ergo semper Esau Iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater: dixitque in corde suo: ^cVenient dies luctus patris mei, et occidam Iacob fratrem meum. ⁴² Nunciata sunt hæc Rebecæ: quæ mittens et vocans Iacob filium suum, dixit ad eum: Ecce Esau frater tuus minatur ut occidat te. ⁴³ Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, et consurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran: ⁴⁴ habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui. ⁴⁵ et cesset indignatio eius, obliviscaturque eorum quæ fecisti in eum: postea mittam, et adducam te inde huc, cur utroque orbabor filio in uno die? ⁴⁶ Dixitque Rebecca ad Isaac: ^dTædet me vitæ meæ propter filias Heth: si acceperit Iacob uxorem de stirpe huius terræ, nolo vivere.

28. ¹ Vocavit itaque Isaac Iacob, et benedixit eum, præcepitque ei dicens: Noli accipere conjugem de genere Chanaan: ² sed vade, et proficiscere in Mesopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, et accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui. ³ Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere te faciat, atque multiplicet: ut sis in turbas populorum. ⁴ Et det tibi benedictiones Abraham, et semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuæ, quam pollicitus est avo tuo. ⁵ ^eCumque dimisisset eum Isaac, profectus venit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebecæ matris suæ.

⁶ Videns autem Esau quod benedixisset pater suus Iacob, et misisset eum in Mesopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duceret; et quod post benedictionem præcepisset ei, dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan: ⁷ quodque obediens Iacob parentibus suis isset in Syriam: ⁸ probans quoque quod non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus: ⁹ ivit ad Ismaelem, et duxit uxorem absque iis, quas prius habebat, Maheleth filiam Ismael filii Abraham, sororem Nabaioth.

5. Iacob in Haran pergit, 28, 10—29, 14^a.

¹⁰ Igitur egressus Iacob de Bersabee, pergebat Haran. ¹¹ Cumque venisset ad quendam locum, et vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant, et supponens capiti suo, dormivit in eodem loco. ¹² Viditque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, ¹³ et Dominum inmixtum scalæ dicentem sibi: ^fEgo sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo et semini tuo. ¹⁴ Eritque semen tuum quasi pulvis terræ: ^g dilataberis ad Occidentem, et Orientem, et Septentrionem, et Meridiem: ^het **BENEDICENTUR IN TE** et in semine tuo cunctæ tribus terræ. ¹⁵ Et ero custos tuus quocumque perrexeris, et reducam te in terram hanc: nec dimittam nisi complevero universa quæ dixi. ¹⁶ Cumque evigilasset Iacob de somno, ait: Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam. ¹⁷ Pavensque: Quam terribilis est, inquit, locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cæli. ¹⁸ Surgens ergo Iacob mane, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, ⁱfundens

27, 36 ^aSup 25, 34. — 39 ^bHbr 11, 20. — 41 ^cAbd 10. — 46 ^dSup 26, 35. — 28, 5 ^eOs 12, 12. — 13 ^fInf 35, 1; 48, 3. — 14 ^gDt 12, 20; 19, 8. — ^hSup 26, 4. — 18 ⁱInf 31, 13.

Iacob
a matre
monetur

et a patre
dimittitur,

Esau fi-
lium Is-
mael ducit.

In Luza
scalam
videt,

oleum desuper. ¹⁹ Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur. ²⁰ Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via, per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum. ²¹ reversusque fuero prospere ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum. ²² et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

^{29.} ¹ Profectus ergo Iacob venit in terram Orientalem. ² Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes iuxta eum: nam ex illo adaquabantur pecora, et os eius grandi lapide claudebatur. ³ Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, et refectis gregibus rursum super os putei ponerent. ⁴ Dixitque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Haran. ⁵ Quos interrogans, Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus. ⁶ Sanusne est? inquit: Valet, inquiunt: et ecce Rachel filia eius venit cum grege suo. ⁷ Dixitque Iacob: Adhuc multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad caulas greges: date ante potum ovibus, et sic eas ad pastum reducite. ⁸ Qui responderunt: Non possumus, donec omnia pecora congregentur, et amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges. ⁹ Adhuc loquebantur, et ecce Rachel venebat cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascibat. ¹⁰ Quam cum vidisset Iacob, et sciret consobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui: amovit lapidem quo puteus claudebatur. ¹¹ Et adaquato grege, osculatus est eam: et elevata voce flevit. ¹² et indicavit ei quod frater esset patris sui, et filius Rebecæ: at illa festinans nunciavit patri suo. ¹³ Qui cum audisset venisse Iacob filium sororis suæ, ecurrit obviam ei: complexusque eum, et in oscula ruens, duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris. ¹⁴ respondit: Os meum es, et caro mea.

a Laban
suscipitur.

6. Iacobi duo matrimonia, 29, 14^b—30, 24.

Et postquam impleti sunt dies mensis unius, ¹⁵ dixit ei: Num quia frater meus es, gratis servies mihi? dic quid mercedis accipias. ¹⁶ Habebat vero duas filias, nomen maioris Lia: minor vero appellabatur Rachel. ¹⁷ Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie, et venusto aspectu. ¹⁸ Quam diligens Iacob, ait: Serviam tibi pro Rachel filia tua minore, septem annis. ¹⁹ Respondit Laban: Melius est ut tibi eam dem quam alteri viro, mane apud me. ²⁰ Servivit ergo Iacob pro Rachel septem annis: et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine. ²¹ Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam: quia iam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam. ²² Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias. ²³ Et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum, ²⁴ dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam cum ex more Iacob fuisset ingressus, facto mane vidit Liam: ²⁵ et dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti? nonne pro Rachel servivi tibi? quare imposuisti mihi? ²⁶ Respondit Laban: Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias. ²⁷ Imple hebdomadam dierum huius copulæ: et hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es mihi septem annis aliis. ²⁸ Acquievit placito: et hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem: ²⁹ cui pater servam Balam tradiderat. ³⁰ Tandemque potitus optatis nuptiis, amorem sequentis prioris prætulit, serviens apud eum septem annis aliis. ³¹ Videns autem Dominus quod despiceret Liam, aperuit vulvam eius, sorore sterili permanente. ³² Quæ conceptum genuit filium, vocavitque nomen eius Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus. ³³ Rursumque concepit et peperit filium, et ait: Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam istum mihi, vocavitque nomen eius Simeon. ³⁴ Concepitque tertio, et genuit alium filium: dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eo quod pepererim ei tres filios: et idcirco appellavit nomen eius, Levi. ³⁵ Quarto concepit, et peperit filium, et ait: Modo confitebor Domino. et ob hoc vocavit eum, Iudam: cessavitque parere.

Lia et
Rachel
mercedes,

fili Liæ:

Ruben,

Simeon,

Levi,
Iudas;

filii ancillæ Rachelis:

30. ¹ Cernens autem Rachel quod infecunda esset, invidit sorori suæ, et ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. ² Cui iratus respondit Iacob: Num pro Deo ego sum, qui privavi te fructu ventris tui? ³ At illa: Habeo, inquit, famulam Balam: ingredi ad illam, ut pariat super genua mea, et habeam ex illa filios. ⁴ Deditque illi Balam in coniugium: quæ, ⁵ ingresso ad se viro, concepit, et peperit filium. ⁶ Dixitque Rachel: Iudicavit mihi Dominus, et exaudivit vocem meam, dans mihi filium, et ideo appellavit nomen eius, Dan. ⁷ Rursumque Bala concipiens, peperit alterum, ⁸ pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum

Dan,

Nephthali:

filii ancillæ Liæ:

Gad,

Aser;

filii Liæ:

⁹ Sentiens Liæ quod parere desiisset, Zelfham ancillam suam marito tradidit. ¹⁰ Qua post conceptum edente filium, ¹¹ dixit: Feliciter, et ideo vocavit nomen eius, Gad. ¹² Peperit quoque Zelfha alterum. ¹³ Dixitque Liæ: Hoc pro beatitudine mea: Beatam quippe me dicent mulieres, propterea appellavit eum, Aser.

¹⁴ Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit mandragoras: quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui. ¹⁵ Illa respondit: Parumne tibi videtur quod præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui. ¹⁶ Redeuntque ad vesperam Iacob de agro, egressa est in occursum eius Liæ, et ad me, inquit, intrabis: quia mercede conduxisti te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa. ¹⁷ Et exaudivit Deus preces eius: concepitque et peperit filium quintum, ¹⁸ et ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo, appellavitque nomen eius, Issachar. ¹⁹ Rursum Liæ concipiens, peperit sextum filium, ²⁰ et ait: Dotavit me Deus dote bona: etiam hac vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios: et ideo appellavit nomen eius, Zabulon. ²¹ Post quem peperit filiam, nomine Dinam.

Issachar,

Zabulon, Dina filia:

filii Rachelis:

Ioseph.

²² Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, et aperuit vulvam eius, ²³ Quæ concepit, et peperit filium, dicens: Abstulit Deus opprobrium meum. ²⁴ Et vocavit nomen eius, Ioseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum.

7. Iacobi greges copiosi, 30, 25—43.

Greges mercedes Iacobi,

²⁵ Nato autem Ioseph, dixit Iacob socero suo: Dimitte me ut revertar in patriam, et ad terram meam. ²⁶ Da mihi uxores, et liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam: tu nosti servitutem qua servivi tibi. ²⁷ Ait illi Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te: ²⁸ constitue mercedem tuam quam dem tibi. ²⁹ At ille respondit: Tu nosti quo modo servierim tibi, et quanta in manibus meis fuerit possessio tua. ³⁰ Modicum habuisti antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum, iustum est igitur ut aliquando provideam etiam domui meæ. ³¹ Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: sed si feceris quod postulo, iterum pascam, et custodiam pecora tua. ³² Gyra omnes greges tuos, et separa cunctas oves varias, et sparso vellere: et quodecumque furvum, et maculosum, variumque fuerit, tam in ovibus quam in capris, erit merces mea. ³³ Respondebitque mihi cras iustitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te: et omnia quæ non fuerint varia, et maculosa, et furva, tam in ovibus quam in capris, furti me arguent. ³⁴ Dixitque Laban: Gratum habeo quod petis.

quibus valde ditatur,

³⁵ Et separavit in die illa capras, et oves, et hircos, et arietes varios, atque maculosos: cunctum autem gregem unicolorem, id est albi, et nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum. ³⁶ Et posuit spatium itineris trium dierum inter se et generum, qui pascebat reliquos greges eius. ³⁷ Tollens ergo Iacob virgas populeas virides, et amygdalinas, et ex platanis, ex parte decorticavit eas: detractisque corticibus, in his, quæ spoliata fuerant, candor apparuit: illa vero quæ integra fuerant, viridia permanserunt: atque in hunc modum color effectus est varius. ³⁸ Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua: ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. ³⁹ Factumque est ut in ipso calore coitus, oves intuerentur virgas, et parerent maculosa, et varia, et diverso colore respersa. ⁴⁰ Divisitque gregem Iacob, et posuit virgas

in canalibus ante oculos arietum: erant autem alba et nigra quæque, Laban: cetera vero, Iacob, separatis inter se gregibus. ⁴¹ Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Iacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum et ovium, ut in earum contemplatione conciperent: ⁴² quando vero serotina admissura erat, et conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea quæ erant serotina, Laban: et quæ primi temporis, Iacob. ⁴³ Ditatusque est homo ultra modum, et habuit greges multos, ancillas et servos, camelos et asinos.

8. Iacob revertens cum Laban paciscitur, 31, 1—55.

31. ¹ Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Iacob omnia quæ fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus, factus est inclytus: ² animadvertit quoque faciem Laban, quod non esset erga se sicut heri et nudiustertius. ³ maxime dicente sibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum, et ad generationem tuam, eroque tecum. ⁴ Misit, et vocavit Rachel et Liam in agrum, ubi pascibat greges, ⁵ dixitque eis: Video faciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri, et nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum. ⁶ Et ipsæ nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro. ⁷ Sed et pater vester circumvenit me, et mutavit mercedem meam decem vicibus: et tamen non dimisit eum Deus ut noceret mihi. ⁸ Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oves varios fœtus, quando vero econtrario ait: Alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt. ⁹ Tulitque Deus substantiam patris vestri, et dedit mihi. ¹⁰ Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, et vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios et maculosos, et diversorum colorum. ¹¹ Dixitque angelus Dei ad me in somnis: Iacob? Et ego respondi: Adsum. ¹² Qui ait: Leva oculos tuos, et vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, maculosos, atque respersos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban. ¹³ Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem, et votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, et egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuæ. ¹⁴ Responderuntque Rachel et Lia: Numquid habemus residui quidquam in facultatibus, et hereditate domus patris nostri? ¹⁵ Nonne quasi alienas reputavit nos, et vendidit, comeditque pretium nostrum? ¹⁶ Sed Deus tulit opes patris nostri, et eas tradidit nobis, ac filiis nostris: unde omnia quæ præcepit tibi Deus, fac. ¹⁷ Surrexit itaque Iacob, et impositis liberis, ac coniugibus suis super camelos, abiit. ¹⁸ Tulitque omnem substantiam suam, et greges, et quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan.

¹⁹ Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, et Rachel furata est idola patris sui. ²⁰ Noluitque Iacob confiteri socero suo quod fugeret. ²¹ Cumque abiisset tam ipse quam omnia quæ iuris sui erant, et amne transmissio pergeret contra montem Galaad, ²² nunciatum est Laban die tertio quod fugeret Iacob. ²³ Qui, assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem: et comprehendit eum in Monte Galaad. ²⁴ Viditque in somnis dicentem sibi Deum: Cave ne quidquam aspere loquaris contra Iacob. ²⁵ Iamque Iacob extenderat in monte tabernaculum: cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem Monte Galaad fixit tentorium. ²⁶ Et dixit ad Iacob: quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio? ²⁷ Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequer te cum gaudio, et canticis, et tympanis, et citharis? ²⁸ Non es passus ut oscularer filios meos et filias: stulte operatus es: et nunc quidem ²⁹ valet manus mea reddere tibi malum: sed Deus patris vestri heri dixit mihi: Cave ne loquaris contra Iacob quidquam durius. ³⁰ Esto, ad tuos ire cupiebas, et desiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos? ³¹ Respondit Iacob: Quod in scio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas. ³² Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris, scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, et aufer. hæc dicens, ignorabat quod Rachel furata esset idola.

Fugiens
cum suis

a Laban
comprehen-
ditur.

cum eo fœ-
dus ferit.

³³ Ingressus itaque Laban tabernaculum Iacob et Liæ, et utriusque famulæ, non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis, ³¹ illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli, et sedit desuper: scrutantique omne tentorium, et nihil inveniendi, ³⁵ ait: Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo: quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi, sic delusa sollicitudo querentis est. ³⁶ Tumensque Iacob, cum iurgio ait: Quam ob culpam meam, et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me. ³⁷ et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? pone hic coram fratribus meis, et fratribus tuis, et iudicent inter me, et te. ³⁸ Idcirco viginti annis fui tecum? oves tuæ et capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi: ³⁹ nec captum a bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat, a me exigebas: ⁴⁰ die noctuque æstu urebar, et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. ⁴¹ Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quattuordecim pro filiabus, et sex pro gregibus tuis: immutasti quoque mercedem meam decem vicibus. ⁴² Nisi Deus patris mei Abraham, et timor Isaac affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses: afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit Deus, et arguit te heri. ⁴³ Respondit ei Laban: Filiæ meæ et filii, et greges tui, et omnia quæ cernis, mea sunt: quid possum facere filiis et nepotibus meis? ⁴⁴ Veni ergo, et incamus fœdus: ut sit in testimonium inter me et te. ⁴⁵ Tulit itaque Iacob lapidem, et erexit illum in titulum: ⁴⁶ dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum: ⁴⁷ quem vocavit Laban Tumulum testis: et Iacob, Acervum testimonii, uterque iuxta proprietatem linguae suæ. ⁴⁸ Dixitque Laban: Tumulus iste erit testis inter me et te hodie, et idcirco appellatum est nomen eius Galaad, id est, Tumulus testis. ⁴⁹ Intueatur et iudicet Dominus inter nos quando recesserimus a nobis, ⁵⁰ si afflixeris filias meas, et si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est absque Deo, qui præsens respicit. ⁵¹ Dixitque rursus ad Iacob: En tumulus hic, et lapis quem erexi inter me et te, ⁵² testis erit: tumulus, inquam, iste et lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum mihi cogitans. ⁵³ Deus Abraham, et Deus Nachor iudicet inter nos, Deus patris eorum. Iuravit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac: ⁵⁴ immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui eum comedissent, manserunt ibi. ⁵⁵ Laban vero de nocte consurgens, osculatus est filios, et filias suas, et benedixit illis: reversusque est in locum suum.

9. Iacob cum Esau reconciliatur, 32, 1—33, 16.

Angelos
videt,

^{32, 1} Iacob aquoque abiit itinere quo cœperat: fueruntque ei obviam Angeli Dei. ² Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc, et appellavit nomen loci illius Mahanaim, id est, Castra.

ad Esau
nuncios
mittit

³ Misit autem et nuncios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom: ⁴ præcepitque eis, dicens: Sic loquimini domino meo Esau: Hæc dicit frater tuus Iacob: Apud Laban peregrinatus sum, et fui usque in præsentem diem. ⁵ Habeo boves, et asinos, et oves, et servos, et ancillas: mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo. ⁶ Reversique sunt nuncii ad Iacob, dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum, et ecce properat tibi in occursum cum quadringentis viris. ⁷ Timuit Iacob valde: et perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque et oves et boves, et camelos in duas turmas. ⁸ dicens: Si venerit Esau ad unam turmam, et percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur. ⁹ Dixitque Iacob: Deus patris mei Abraham, et Deus patris mei Isaac: Domine qui dixisti mihi: Reverte in terram tuam, et in locum patritutis tuæ, et benefaciam tibi: ¹⁰ minor sum cunctis miserationibus tuis, et veritate tua quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Iordanem istum: et nunc cum duabus turmis regredior. ¹¹ Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem cum filiis.

¹² Tu locutus es quod benefaceres mihi, et dilatares semen meum sicut arenam maris, quæ præ multitudine numerari non potest.

¹³ Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit de his quæ habebat, munera ^{atque munera,} Esau fratri suo, ¹⁴ capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, et arietes viginti, ¹⁵ camelos foetas cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, et tauros viginti, asinas viginti, et pullos earum decem. ¹⁶ Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges, dixitque pueris suis: Antecedite me, et sit spatium inter gregem et gregem. ¹⁷ Et præcepit priori, dicens: Si obvium habueris fratrem meum Esau, et interrogaverit te, Cuius es? aut, Quo vadis? aut, Cuius sunt ista quæ sequeris? ¹⁸ respondebis: Servi tui Iacob, munera misit domino meo Esau: ipse quoque post nos venit. ¹⁹ Similiter dedit mandata secundo, et tertio, et cunctis qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis eum. ²⁰ Et addetis: Ipse quoque servus tuus Iacob iter nostrum insequitur: dixit enim: Placabo illum muneribus quæ præcedunt, et postea videbo illum, forsitan propitiabitur mihi. ²¹ Præcesserunt itaque munera ante eum, ipse vero mansit nocte illa in castris.

²² Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas, et totidem famulas cum undecim filiis, et transivit vadum Iaboc. ²³ Traductisque omnibus quæ ad se pertinebant, ²⁴ mansit solus: et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. ²⁵ Qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris eius, et statim emareuit. ²⁶ Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. ²⁷ Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit: Iacob. ²⁸ At ille, Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis? ²⁹ Interrogavit eum Iacob: Die mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco. ³⁰ Vocavitque Iacob nomen loci illius Phaniel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. ³¹ Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phaniel: ipse vero claudicabat pede. ³² Quam ob causam non comedunt nervum filii Israel, qui emareuit in femore Iacob, usque in præsentem diem: eo quod tetigerit nervum femoris eius, et obstupuit.

33. ¹ Elevans autem Iacob oculos suos, vidit venientem Esau, et cum eo quadringentos viros: divisitque filios Liæ et Rachel, ambarumque famularum: ² et posuit utramque ancillam, et liberos earum in principio: Liam vero, et filios eius in secundo loco: Rachel autem, et Ioseph novissimos. ³ Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater eius. ⁴ Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum: stringensque collum eius, et osculans flevit. ⁵ Levatisque oculis, vidit mulieres et parvulos earum, et ait: Quid sibi volunt isti? et si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo. ⁶ Et appropinquantibus ancillæ et filii earum, incurvati sunt. ⁷ Accessit quoque Lia cum pueris suis: et cum similiter adorassent, extremi Ioseph et Rachel adoraverunt. ⁸ Dixitque Esau: Quænam sunt istæ turmæ quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo. ⁹ At ille ait: Habeo plurima, frater mi, sint tua tibi. ¹⁰ Dixitque Iacob: Noli ita, obsecro: sed si inveniam gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis: sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei: esto mihi propitius, ¹¹ et suscipe benedictionem quam attuli tibi, et quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente, suscipiens, ¹² ait: Gratiatur simul, eroque socius itineris tui. ¹³ Dixitque Iacob: Nosti domine mi quod parvulos habeam teneros, et oves, et boves foetas mecum: quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. ¹⁴ Præcedat dominus meus ante servum suum: et ego sequar paulatim vestigia eius, sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir. ¹⁵ Respondit Esau: Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem socii remaneant viæ tuæ. Non est, inquit, necesse: hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo domine mi. ¹⁶ Reversus est itaque illo die Esau itinere quo venerat in Seir.

cum an-
gelo pug-
nat,

gratiam
fratris
invenit.

10. Fata Iacobi reducis, 33, 17—35, 26.

Habitat
in Socoth.

¹⁷ Et Iacob venit in Socoth: ubi ædificata domo et fixis tentoriis appellavit nomen loci illius Socoth, id est, tabernacula.

iuxta
Salem.

¹⁸ Transiitque in Salem urbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan. postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ: et habitavit iuxta oppidum. ¹⁹ Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula, a filiis Hemor patris Sichem centum agnis.

²⁰ Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

audit
v. elationem
Dinæ.

^{34.} ¹ Egressa est autem Dina filia Liæ ut videret mulieres regionis illius. ² Quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam: et rapuit, et dormivit cum illa, vi opprimens virginem. ³ Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemque delinivit blanditiis. ⁴ Et pergens ad Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc coniungem. ⁵ Quod cum audisset Iacob, absentibus filiis, et in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent.

turbatur
ultione
e. eorum.

⁶ Egresso autem Hemor patre Sichem ut loqueretur ad Iacob, ⁷ ecce filii eius veniebant de agro: auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod fœdam rem operatus esset in Israel. et violata filia Iacob, rem illicitam perpetrasset. ⁸ Locutus est itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæsit animæ filiæ vestræ: date eam illi uxorem: ⁹ et iungamus vicissim connubia: filias vestras tradite nobis, et filias nostras accipite. ¹⁰ Et habitate nobiscum: terra in potestate vestra est, exercete, negotiamini, et possidete eam. ¹¹ Sed et Sichem ad patrem et ad fratres eius ait: Inveniam gratiam coram vobis: et quæcumque statueritis, dabo: ¹² augete dotem, et munera postulate, et libenter tribuam quod petieritis: tantum date mihi puellam hanc uxorem. ¹³ Responderunt filii Iacob Sichem et patri eius in dolo, sævientes ob stuprum sororis: ¹⁴ Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso: quod illicitum et nefarium est apud nos. ¹⁵ Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri, et circumcidatur in vobis omne masculini sexus: ¹⁶ tunc dabimus et accipiemus mutuo filias vestras, ac nostras: et habitabimus vobiscum, erimusque unus populus: ¹⁷ si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram, et recedemus. ¹⁸ Placuit oblatio eorum Hemor, et Sichem filio eius: ¹⁹ nec distulit adolescens quin statim quod petebatur expleret: amabat enim puellam valde, et ipse erat inelytus in omni domo patris sui. ²⁰ Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum: ²¹ Viri isti pacifici sunt, et volunt habitare nobiscum: negotientur in terra, et exerceant eam, quæ spatiosa et lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, et nostras illis dabimus. ²² Unum est quo differtur tantum bonum: Si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes. ²³ Et substantia eorum, et pecora, et cuncta quæ possident, nostra erunt: tantum in hoc acquiescamus, et habitantes simul, unum efficiemus populum. ²⁴ Assensique sunt omnes, circumcisis cunctis maribus. ²⁵ Et ecce, die tertio quando gravissimus vulnere dolor est: arreptis, duo filii Iacob, Simeon et Levi fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter: interfecisque omnibus masculis, ²⁶ Hemor et Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam. ²⁷ Quibus egressis, irruerunt super occisos ceteri filii Iacob: et depopulati sunt urbem in ultione stupri. ²⁸ Oves eorum, et armenta, et asinos, cunctaque vastantes quæ in domibus et in agris erant. ²⁹ parvulos quoque eorum et uxores duxerunt captivas. ³⁰ Quibus patris audacter, Iacob dixit ad Simeon et Levi: Turbastis me, et odiosum fecistis me Chananeis, et Pherezeis habitatoribus terræ huius, nos pauci sumus: illi congregati percutient me, et delebor ego, et domus mea. ³¹ Responderunt: Numquid ut scorto abuti debuere sorore nostra?

ascendit
Bethel.

^{35.} ¹ Interea locutus est Deus ad Iacob: Surge, et ascende Bethel, et habita ibi, facque altare Deo qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. ² Iacob vero convocata omni domo sua, ait: Abiicite deos alienos qui in medio vestri sunt, et mundamini, ac mutate vestimenta vestra. ³ Surgite, et ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudivit me in die tribulationis meæ.

et socius fuit itineris mei. ⁴ Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, et in aures quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem. ⁵ Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, et non sunt ausi persequi recedentes. ⁶ Venit igitur Iacob Luzam, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse et omnis populus cum eo. ⁷ Edificavitque ibi altare, et appellavit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim apparuit ei Deus cum fugeret fratrem suum. ⁸ Eodem tempore mortua est Debora nutrix Rebeccæ, et sepulta est ad radices Bethel subter quercum: vocatumque est nomen loci illius, Quercus fletus.

⁹ Apparuit autem iterum Deus Iacob postquam reversus est de Mesopotamia audit Deum promittentem, Syria, benedixitque ei, ¹⁰ dicens: ^bNon vocaberis ultra Iacob, sed Israel erit nomen tuum. Et appellavit eum Israel, ¹¹ dixitque ei: Ego Deus omnipotens, cresce, et multiplicare: gentes, et populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur. ¹² Terramque quam dedi Abraham et Isaac, dabo tibi et semini tuo post te. ¹³ Et recessit ab eo. ¹⁴ Ille vero erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans super eum libamina, et effundens oleum: ¹⁵ vocansque nomen loci illius, Bethel.

¹⁶ Egressus autem inde, venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephratam: sepelit Rachel. in qua cum parturiret Rachel, ¹⁷ ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obstetrix: Noli timere, quia et hunc habebis filium. ¹⁸ Egrediente autem anima præ dolore, et imminente iam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id est filius doloris mei: pater vero appellavit eum Benjamin, id est filius dextræ. ¹⁹ Mortua est ergo Rachel, et sepulta est in via quæ ducit Ephratam, hæc est Bethlehem. ²⁰ Erexitque Iacob titulum super sepulchrum eius: ^cHic est titulus monumenti Rachel, usque in præsentem diem.

²¹ Egressus inde, fixit tabernaculum trans Turrem gregis. ²² ^dCumque habitaret cognovit scelus Ruben, in illa regione, abiit Ruben, et dormivit cum Bala concubina patris sui: quod illum minime latuit.

Erant autem filii Iacob duodecim. ²³ Filii Liæ: primogenitus Ruben, et Simeon, habet filios duodecim. et Levi, et Iudas, et Issachar, et Zabulon. ²⁴ Filii Rachel: Ioseph et Benjamin. ²⁵ Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan et Nephthali. ²⁶ Filii Zephæ ancillæ Liæ: Gad et Aser: hi sunt filii Iacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syria.

11. Isaaci mors et sepultura, 35, 27—29.

²⁷ Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre, Civitatem Arbee, hæc est Mortuus a filiis sepelitur. Hebron: in qua peregrinatus est Abraham et Isaac. ²⁸ Et completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum. ²⁹ Consumptusque ætate mortuus est: et appositus est populo suo senex et plenus dierum: et sepelierunt eum Esau et Iacob filii sui.

IV. Generationes Esau, 36, 1—43.

1. Posterii Esau, 36, 1—19.

36. ¹ Hæ sunt autem generationes Esau, ipse est Edom.

² Esau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi, et Oolibama Filii Esau, filiam Anæ filiæ Sebeon Hevæi: ³ Basemath quoque filiam Ismael sororem Nabaioth. ⁴ ^ePeperit autem Ada, Eliphaz: Basemath genuit Rahuel: ⁵ Oolibama genuit Iehus et Ihelon et Core. hi filii Esau qui nati sunt ei in terra Chanaan.

⁶ Tulit autem Esau uxores suas et filios et filias, et omnem animam domus suæ, et substantiam, et pecora, et cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan: et abiit in alteram regionem, recessitque a fratre suo Iacob. ⁷ ^fDivites enim erant valde, et simul habitare non poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum præ multitudine gregum. ⁸ ^gHabitavitque Esau in monte Seir, ipse est Edom. immigratio in Seir,

⁷ ^aSup 28, 13. — ¹⁰ ^bSup 32, 28. — ²⁰ ^cInf 48, 7. — ²² ^dInf 49, 4. — 36, 4 ^e1 Par 1, 35. — 7 ^fSup 13, 6. — 8 ^gIos 24, 4.

nepotes
Esau,

⁹ Hæ autem sunt generationes Esau patris Edom in monte Seir, ¹⁰ et hæc nomina filiorum eius: ^aEliphaz filius Ada uxoris Esau: Rahuel quoque filius Basemath uxoris eius. ¹¹ Fueruntque Eliphaz filii: Theman, Omar, Sepho, et Gatham, et Cenez. ¹² Erat autem Thamna, concubina Eliphaz filii Esau: quæ peperit ei Amalech. hi sunt filii Ada uxoris Esau. ¹³ Filii autem Rahuel: Nahath et Zara, Samma et Meza, hi filii Basemath uxoris Esau. ¹⁴ Isti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, uxoris Esau, quos genuit ei Iehus et Ihelon et Core.

duces
filiorum
Esau.

¹⁵ Hi duces filiorum Esau: Filii Eliphaz primogeniti Esau: dux Theman, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez. ¹⁶ dux Core, dux Gatham, dux Amalech. hi filii Eliphaz in terra Edom, et hi filii Ada. ¹⁷ Hi quoque filii Rahuel filii Esau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza. hi autem duces Rahuel in terra Edom: isti filii Basemath uxoris Esau. ¹⁸ Hi autem filii Oolibama uxoris Esau: dux Iehus, dux Ihelon, dux Core. hi duces Oolibama filiæ Anæ uxoris Esau. ¹⁹ Isti sunt filii Esau, et hi duces eorum: ipse est Edom.

2. Posterii Seir Horræi, 36, 20—30.

Filii Seir,

²⁰ Isti sunt filii Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan, et Sobal, et Sebeon, et Ana. ²¹ et Dison, et Eser, et Disan. hi duces Horræi, filii Seir in Terra Edom.

nepotes
Seir,

²² Facti sunt autem filii Lotan: Hori et Heman, erat autem soror Lotan, Thamna. ²³ Et isti filii Sobal: Alvan et Manahat et Ebal, et Sepho et Onam. ²⁴ Et hi filii Sebeon: Aia et Ana. Iste est Ana qui invenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinos Sebeon patris sui: ²⁵ habuitque filium Dison, et filiam Oolibama. ²⁶ Et isti filii Dison: Hamdan, et Eseban, et Iethram, et Charan. ²⁷ Hi quoque filii Eser: Balaan, et Zavan, et Acan. ²⁸ Habuit autem filios Disan: Hus, et Aram.

duces Horræorum.

²⁹ Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana, ³⁰ dux Dison, dux Eser, dux Disan: isti duces Horræorum qui imperaverunt in Terra Seir.

3. Reges et duces Edomitarum, 36, 31—43.

Reges
ante Saul,

³¹ Reges autem qui regnaverunt in Terra Edom antequam haberent regem filii Israel, fuerunt hi: ³² Bela filius Beor, nomenque urbis eius Denaba. ³³ Mortuus est autem Bela, et regnavit pro eo Iobab filius Zaræ de Bosra. ³⁴ Cumque mortuus esset Iobab, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum. ³⁵ Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in regione Moab: et nomen urbis eius Avith. ³⁶ Cumque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Masreca. ³⁷ Hoc quoque mortuo regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth. ³⁸ Cumque et hic obiisset, successit in regnum Balanan filius Achobor. ³⁹ Isto quoque mortuo regnavit pro eo Adar, nomenque urbis eius Phau: et appellabatur uxor eius Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.

duces post
David.

⁴⁰ Hæc ergo nomina duum Esau in cognationibus, et locis, et vocabulis suis: dux Thamna, dux Alva, dux Ietheth. ⁴¹ dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon. ⁴² dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar, ⁴³ dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperii sui, ipse est Esau pater Idumæorum.

V. Generationes Iacob, 37, 1—50, 25.

1. Fratres Iosephum vexant, 37, 1—36.

³⁷. ¹ Habitavit autem Iacob in terra Chanaan, in qua pater suus peregrinatus est. ² Et hæ sunt generationes eius:

Eum odio
habent,

Ioseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer: et erat cum filiis Balæ et Zephæ uxorum patris sui: accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo. ³ Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum: fecitque ei tunicam polymitam. ⁴ Videntes autem fratres eius quod a patre plus eunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui. ⁵ Accidit quoque ut visum somnium

referret fratribus suis: quæ causa maioris odii seminarium fuit. ⁶ Dixitque ad eos: Audite somnium meum quod vidi: ⁷ Putabam nos ligare manipulos in agro: et quasi consurgere manipulum meum, et stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. ⁸ Responderunt fratres eius: Numquid rex noster eris? aut subiiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum atque sermonum, invidiæ et odii fomitem ministravit. ⁹ Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus, ait: Vidi per somnium, quasi solem, et lunam, et stellam undecim adorare me. ¹⁰ Quod cum patri suo, et fratribus retulisset, increpavit eum pater suus, et dixit: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? num ego et mater tua, et fratres tui adorabimus te super terram? ¹¹ Invidebant ei igitur fratres sui: pater vero rem tacitus considerabat.

¹² Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem, ¹³ dixit ad eum Israel: Fratres tui pascunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo respondente. ¹⁴ Præsto sum, ait ei: Vade, et vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos, et pecora: et renuncia mihi quid agatur. Missus de Valle Hebron, venit in Sichem: ¹⁵ invenitque eum vir errantem in agro, et interrogavit quid quæreretur. ¹⁶ At ille respondit: Fratres meos quæro, indica mihi ubi pascant greges. ¹⁷ Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto: audiavi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Ioseph post fratres suos, et invenit eos in Dothain. ¹⁸ Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere: ¹⁹ et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit: ²⁰ venite, occidamus eum, et mittamus in cisternam veterem: dicimusque: Fera pessima devoravit eum: et tunc apparebit quid illi prosint somnia sua. ²¹ Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, et dicebat: ²² «Non interficiatis animam eius, nec effundatis sanguinem: sed proicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manusque vestras servate innoxias: hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, et reddere patri suo. ²³ Confestim igitur ut pervenit ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari, et polymita: ²⁴ miseruntque eum in cisternam veterem, quæ non habebat aquam.

²⁵ Et sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaelitas viatores venire de Galaad, et camelos eorum portantes aromata, et resinam, et stactem in Ægyptum. ²⁶ Dixit ergo Iudas fratribus suis: Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum, et celaverimus sanguinem ipsius? ²⁷ Melius est ut venundetur Ismaelitis, et manus nostræ non polluantur: frater enim, et caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus illius. ²⁸ ^bEt prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de cisterna, vendiderunt eum Ismaelitis, viginti argenteis: qui duxerunt eum in Ægyptum. ²⁹ Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum: ³⁰ et scissis vestibus pergens ad fratres suos, ait: Puer non comparet, et ego quo ibo? ³¹ Tulerunt autem tunicam eius, et in sanguine hædi, quem occiderant, tinxerunt: ³² mittentes qui ferrent ad patrem, et dicerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica filii tui sit, an non. ³³ Quam cum agnovisset pater, ait: Tunica filii mei est, fera pessima comedit eum, bestia devoravit Ioseph. ³⁴ Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. ³⁵ Congregatis autem cunctis liberis eius ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu, ³⁶ Madianitæ vendiderunt Ioseph in Ægypto Putiphari eunuchō Pharaonis magistro militum.

2. Iudas filios suscipit, 38, 1—30.

38. ¹ Eodem tempore descendens Iudas a fratribus suis, divertit ad Virum Odollanitem, nomine Hiram. ² ^cViditque ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo Sue: et accepta uxore, ingressus est ad eam. ³ Quæ concepit, et peperit filium, et vocavit nomen eius Her. ⁴ ^dRursumque concepto fœtu, natum filium vocavit Onan. ⁵ Tertium quoque peperit: quem appellavit Sela. quo nato, parere ultra cessavit.

Ex uxore
Chananææ.

ex nuru
Thamar,

⁶ Dedit autem Iudas uxorem primogenito suo Her. nomine Thamar. ⁷ ^aFuit quoque Her primogenitus Iudæ, nequam in conspectu Domini: et ab eo occisus est. ⁸ Dixit ergo Iudas ad Onan filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, et sociare illi, ut suscites semen fratri tuo. ⁹ Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. ¹⁰ Et ideo percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret. ¹¹ Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurni suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus: timebat enim ne et ipse moreretur, sicut fratres eius. Quæ abiit, et habitavit in domo patris sui.

quacum
fornicavit.

¹² Evolutis autem multis diebus, mortua est filia Sue uxor Iudæ: qui post luctum consolatione suscepta, ascendebat ad tonsores ovium suarum, ipse et Hiras opilio gregis Odollamites, in Thammas. ¹³ Nunciatumque est Thamar quod socer illius ascenderet in Thammas ad tondendas oves. ¹⁴ Quæ, depositis viduitatis vestibus, assumpsit theristrum: et mutato habitu, sedit in bivio itineris, quod ducit Thammas: eo quod crevisset Sela, et non eum accepisset maritum. ¹⁵ Quam cum vidisset Iudas, suspicatus est esse meretricem: operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur. ¹⁶ Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum: nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente: Quid dabis mihi ut fruaris concubitu meo? ¹⁷ dixit: Mittam tibi hædum de gregibus. Rursumque illa dicente: Patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris. ¹⁸ Ait Iudas: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respondit: Annulum tuum, et armillam, et baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit, ¹⁹ et surgens abiit: depositoque habitu, quem sumpserat, induta est viduitatis vestibus. ²⁰ Misit autem Iudas hædum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri: qui cum non invenisset eam. ²¹ interrogavit homines loci illius: Ubi est mulier quæ sedebat in bivio? Respondentibus cunctis: Non fuit in loco isto meretrix. ²² Reversus est ad Iudam, et dixit ei: Non inveni eam: sed et homines loci illius dixerunt mihi, nunquam sedisse ibi seortum. ²³ Ait Iudas: Habeat sibi, certe mendacii arguere nos non potest, ego misi hædum quem promiseram: et tu non invenisti eam. ²⁴ Ecce autem post tres menses nunciaverunt Iudæ, dicentes: Fornicata est Thamar murus tua, et videtur uterus illius intumescere. Dixitque Iudas: Produeite eam ut comburatur. ²⁵ Quæ cum duceretur ad pœnam, misit ad socerum suum, dicens: De viro, cuius hæc sunt, concepi: cognosce cuius sit amulus, et armilla, et baculus. ²⁶ Qui, agnitis muneribus, ait: Iustior me est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam. ²⁷ ^bInstante autem partu, apparuerunt gemini in utero: atque in ipsa effusione infantium unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, dicens: ²⁸ Iste egredietur prior. ²⁹ Illo vero retrahente manum, egressus est alter: dixitque mulier: Quare divisa est propter te maceria? et ob hanc causam vocavit nomen eius Phares. ³⁰ ^cPostea egressus est frater eius, in cuius manu erat coccinum: quem appellavit Zara.

3. Ioseph apud Putipharem, 39, 1—18.

Domini
gubernat.

39. ¹ Igitur Ioseph ductus est in Ægyptum, emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Ismaelitarum, a quibus perductus erat. ² Fuitque Dominus eum eo, et erat vir in cunctis prospere agens: habitavitque in domo domini sui. ³ qui optime noverat Dominum esse cum eo, et omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius. ⁴ Invenitque Ioseph gratiam coram domino suo, et ministrabat ei, a quo præpositus omnibus gubernabat ereditam sibi domum, et universa quæ ei tradita fuerant: ⁵ benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Ioseph, et multiplicavit tam in ædibus quam in agris cunctam eius substantiam: ⁶ nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vesebatur. Erat autem Ioseph pulchra facie, et decorus aspectu.

adulte/min
recusat,

⁷ Post multos itaque dies iniecit domina sua oculos suos in Ioseph, et ait: Dormi mecum. ⁸ Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce

⁷ ^aXm 26, 19. — ²⁷ ^bMt 1, 3. — ³⁰ ^c1 Par 2, 4.

dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua: ⁹ nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor eius es: quo modo ergo possum hoc malum facere, et peccare in Deum meum? ¹⁰ Huiusmodi verbis per singulos dies et mulier molesta erat adolescenti: et ille recusabat stuprum. ¹¹ Accidit autem quadam die ut intraret Ioseph domum, et operis quippiam absque arbitris faceret: ¹² et illa, apprehensa lacinia vestimenti eius, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio fugit, et egressus est foras.

¹³ Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis, et se esse contemptam, ¹⁴ vocavit ad se homines domus suæ, et ait ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingressus est ad me, ut coiret mecum: cumque ego succlamassem, ¹⁵ et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam, et fugit foras. ¹⁶ In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum, ¹⁷ et ait: Ingressus est ad me servus Hebræus quem adduxisti ut illuderet mihi: ¹⁸ cumque audisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam, et fugit foras.

a muliere
accusatur.

4. Ioseph in carcere, 39, 19—40, 23.

¹⁹ His auditis dominus, et nimium credulus verbis coniugis, iratus est valde: ²⁰ tradiditque Ioseph in carcerem, ubi vineti regis custodiebantur, et erat ibi clausus. ²¹ Fuit autem Dominus cum Ioseph, et misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. ²² Qui tradidit in manu illius universos vinetos qui in custodia tenebantur: et quidquid fiebat, sub ipso erat. ²³ Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, et omnia opera eius dirigebat.

Omnia
dirigit,

^{40.} ¹ His ita gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Ægypti, et pistor, domino suo. ² Iratusque contra eos Pharaon (nam alter pincernis præerat, alter pistoribus) ³ misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinetus et Ioseph. ⁴ At custos carceris tradidit eos Ioseph, qui et ministrabat eis: aliquantulum temporis fluxerat, et illi in custodia tenebantur. ⁵ Videruntque ambo somnium nocte una iuxta interpretationem congruam sibi: ⁶ ad quos cum introisset Ioseph mane, et vidisset eos tristes, ⁷ seiscitatus est eos, dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra? ⁸ Qui responderunt: Somnium vidimus, et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Ioseph: Numquid non Dei est interpretatio? referte mihi quid videritis. ⁹ Narravit prior, præpositus pincernarum, somnium suum: Videbam coram me vitum, ¹⁰ in qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, et post flores uvas maturescere: ¹¹ calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, et expressi in calicem quem tenebam, et tradidi poculum Pharaoni. ¹² Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio somnii: Tres propagines, tres adhuc dies sunt: ¹³ post quos recordabitur Pharaon ministerii tui, et restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante facere consueveras. ¹⁴ Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, et facias mecum misericordiam: ut suggeras Pharaoni ut educat me de isto carcere: ¹⁵ quia furto sublatum sum de terra Hebræorum, et hic innocens in lacum missus sum. ¹⁶ Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium, Quod tria canistra farinæ haberem super caput meum: ¹⁷ et in uno canistro quod erat excelsius, portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo. ¹⁸ Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio somnii: Tria canistra, tres adhuc dies sunt: ¹⁹ post quos auferet Pharaon caput tuum, ac suspendet te in cruce, et lacerabunt volucres carnes tuas.

somnia
eunu-
chorum in-
terpretatur.

²⁰ Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande convivium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, et pistorum principis. ²¹ Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum: ²² alterum suspendit in patibulo, ut conectoris veritas probaretur. ²³ Et tamen succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

oblivioni
datur.

5. Ioseph ante Pharaonem, 41, 1—36.

Somnia
regis,

41. ¹ Post duos annos vidit Pharaon somnium. Putabat se stare super fluvium, ² de quo ascendebant septem boves, pulchræ et crassæ nimis: et pascebantur in locis palustribus. ³ Aliæ quoque septem emergebant de flumine, fœdæ, confectæque macie: et pascebantur in ipsa arida ripa in locis virentibus: ⁴ devoraveruntque eas, quarum mira species, et habitudo corporum erat. Expergefactus Pharaon, ⁵ rursus dormivit, et vidit alterum somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque formosæ: ⁶ aliæ quoque totidem spicæ tenues, et percussæ uredine oriebantur, ⁷ devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharaon post quietem, ⁸ et facto mane, pavore perterritus, misit ad omnes coniectores Ægypti, cunctosque sapientes: et accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur.

de carcere
eductus,

⁹ Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait: Confiteor peccatum meum: ¹⁰ Iratus rex servis suis, me et magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem principis militum: ¹¹ ubi una nocte uterque vidimus somnium præsagium futurorum. ¹² Erat ibi puer Hebræus, eiusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia, ¹³ audivimus quiddam postea rei probavit eventus. ego enim redditus sum officio meo: et ille suspensus est in cruce. ¹⁴ Protinus ad regis imperium eductum de carcere Ioseph totonderunt: ac veste mutata, obtulerunt ei.

auscultat

¹⁵ Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat: quæ audiui te sapientissime conicere. ¹⁶ Respondit Ioseph: Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni. ¹⁷ Narravit ergo Pharaon quod viderat: Putabam me stare super ripam fluminis, ¹⁸ et septem boves de anne conscendere, pulchras nimis, et obesis carnibus: quæ in pastu paludis virecta carpebant. ¹⁹ et ecce, has sequebantur aliæ septem boves in tantum deformes et macilentæ, ut nunquam tales in terra Ægypti viderim: ²⁰ quæ, devoratis et consumptis prioribus, ²¹ nullum saturitatis dedere vestigium: sed simili macie et squalore torpebant. Evigilans, rursus sopore depressus, ²² vidi somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ. ²³ Aliæ quoque septem tenues et percussæ uredine, oriebantur e stipula: ²⁴ quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi coniectorebus somnium, et nemo est qui edisserat.

et sapienter
inter-
pretatur,

²⁵ Respondit Ioseph: Somnium regis unum est: quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni. ²⁶ Septem boves pulchræ, et septem spicæ plenæ: septem ubertatis anni sunt: eandemque vim somnii comprehendunt. ²⁷ Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ ascenderunt post eas, et septem spicæ tenues, et vento urente percussæ: septem anni venturæ sunt famis. ²⁸ Qui hoc ordine complebuntur: ²⁹ Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ in universa terra Ægypti: ³⁰ quos sequentur septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retro abundantia: consumptura est enim fames omnem terram, ³¹ et ubertatis magnitudinem perditura est inopiæ magnitudo. ³² Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium: firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo Dei, et velocius impleatur.

consili-
um ad-
iungens,

³³ Nunc ergo provideat rex virum sapientem et industrium, et præficiat eum Terræ Ægypti: ³⁴ Qui constituat præpositos per cunctas regiones: et quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis, ³⁵ qui iam nunc futuri sunt, congreget in horrea: et omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque in urbibus. ³⁶ Et præparetur futuræ septem annorum fami, quæ oppressura est Ægyptum, et non consumetur terra inopia.

6. Ioseph præpositus Ægypti, 41, 37—57.

Præpositus
constituitur,

³⁷ Placuit Pharaoni consilium et cunctis ministris eius: ³⁸ locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit? ³⁹ Dixit ergo ad Ioseph: Quia ostendit tibi Deus omnia quæ locutus es, numquid sapientiorum et consimilem tui invenire potero? ⁴⁰ Tu eris super domum meam, et ad tui oris

imperium cunctus populus obediēt: uno tantum regni solio te præcedam. ⁴¹ Dixitque rursus Pharaō ad Ioseph: Ecce, constitui te super universam terram Ægypti. ⁴² Tulitque annulum de manu sua, et dedit eum in manu eius: vestivitque eum stola byssina, et collo torquem auream circumposuit. ⁴³ Fecitque eum ascendere super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genuflecterent, et præpositum esse scirent universæ Terræ Ægypti. ⁴⁴ Dixit quoque rex ad Ioseph: Ego sum Pharaō: absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Ægypti. ⁴⁵ Vertitque nomen eius, et vocavit eum lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Putiphare sacerdotis Heliopoleos.

Egressus est itaque Ioseph ad terram Ægypti (⁴⁶ Triginta autem annorum erat quando stetit in conspectu regis Pharaonis) et circuivit omnes regiones Ægypti. ⁴⁷ Venitque fertilitas septem annorum: et in manipulos redactæ segetes congregatæ sunt in horrea Ægypti. ⁴⁸ Omnis etiam frugum abundantia in singulis urbibus condita est. ⁴⁹ Tantaque fuit abundantia tritici, ut arenæ maris cœquaretur, et copia mensuram excederet.

⁵⁰ aNati sunt autem Ioseph filii duo antequam veniret fames: quos peperit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos. ⁵¹ Vocavitque nomen primogeniti, Manasses, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, et domus patris mei. ⁵² Nomen quoque secundi appellavit Ephraim, dicens: Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.

⁵³ Igitur transactis septem ubertatis annis, qui fuerant in Ægypto: ⁵⁴ cœperunt venire septem anni inopiæ: quos prædixerat Ioseph: et in universo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægypti panis erat. ⁵⁵ Qua esuriente, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille respondit: Ite ad Ioseph: et quidquid ipse vobis dixerit, facite. ⁵⁶ Crescebat autem quotidie fames in omni terra: aperuitque Ioseph universa horrea, et vendebat Ægyptiis: nam et illos oppresserat fames. ⁵⁷ Omnesque provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent escas, et malum inopiæ temperarent.

7. Fratres ab Ioseph castigantur, 42, 1—38.

42. ¹ Audiens autem Iacob quod alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis suis: Quare negligitis? ² audiavi quod triticum venundetur in Ægypto: descendite, et emite nobis necessaria, ut possimus vivere, et non consumamur inopia. ³ Descendentes igitur fratres Ioseph decem, ut emerent frumenta in Ægypto, ⁴ Benjamin domi retento a Iacob, qui dixerat fratribus eius: Ne forte in itinere quidquam patiatui mali: ⁵ ingressi sunt terram Ægypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra Chanaan.

⁶ Et Ioseph erat princeps in terra Ægypti, atque ad eius nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui, ⁷ et agnovisset eos quasi ad alienos durius loquebatur, interrogans eos: Unde venistis? Qui responderunt: De terra Chanaan, ut emamus victui necessaria. ⁸ Et tamen fratres ipse cognoscens, non est cognitus ab eis. ⁹ Recordatusque somniorum, quæ aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores estis: ut videatis infirmiora terræ venistis. ¹⁰ Qui dixerunt: Non est ita, domine, sed servi tui venerunt ut emerent cibos. ¹¹ Omnes filii unius viri sumus: pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali. ¹² Quibus ille respondit: Aliter est: immunita terræ huius considerare venistis. ¹³ At illi: Duodecim, inquit, servi tui, fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan: minimus cum patre nostro est, alius non est super. ¹⁴ Hoc est, ait, quod locutus sum: Exploratores estis. ¹⁵ Iam nunc experimentum vestri capiam: per salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus. ¹⁶ Mittite ex vobis unum, et adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec probentur quæ dixistis utrum vera an falsa sint: alioquin per salutem Pharaonis exploratores estis. ¹⁷ Tradidit ergo illos custodiæ tribus diebus.

Si eon-
ligatus
retinetur,

¹⁸ Die autem tertio eductis de carcere, ait: Facite quæ dixi, et vivetis: Deum enim timeo. ¹⁹ Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere: vos autem abite, et ferte frumenta quæ enistis, in domos vestras, ²⁰ æt fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, et non moriamini. Fecerunt ut dixerat, ²¹ et loenti sunt ad invicem: Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, et non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio. ²² E quibus unus Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: ^bNolite peccare in puerum: et non audistis me? eu sanguis eius exquiritur. ²³ Nesciebant autem quod intelligeret Ioseph: eo quod per interpretem loqueretur ad eos. ²⁴ Avertitque se parumper, et flevit: et reversus locutus est ad eos. ²⁵ Tollensque Simeon, et ligans illis præsentibus, iussit ministris ut implerent eorum saccos tritico, et reponerent pecunias singulorum in sacculis suis, datis supra cibariis in viam: qui fecerunt ita.

ceteri ad
patrem
revertuntur.

²⁶ At illi portantes frumenta in asinis suis, profecti sunt. ²⁷ Apertoque unus sacco, ut daret iumento pabulum in diversorio, contemplatus pecuniam in ore sacculi, ²⁸ dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia, en habetur in sacco. Et obstupefacti, turbatique mutuo dixerunt: Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus? ²⁹ Veneruntque ad Iacob patrem suum in terram Chanaan, et narraverunt ei omnia quæ accidissent sibi, dicentes: ³⁰ Locutus est nobis dominus terræ dure, et putavit nos exploratores esse provinciae. ³¹ Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas molimur insidias. ³² Duodecim fratres uno patre geniti sumus: unus non est super, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan. ³³ Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis: Fratrem vestrum unum dimittite apud me, et cibaria domibus vestris necessaria sumite, et abite, ³⁴ fratremque vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores: et istum, qui tenetur in vinculis, recipere possitis: ac deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam. ³⁵ His dietis, eum frumenta effunderent, singuli repperunt in ore saccorum ligatas pecunias: exterritisque simul omnibus. ³⁶ dixit pater Iacob: Absque liberis me esse fecistis, Ioseph non est super, Simeon tenetur in vinculis, et Benjamin auferetis: in me hæc omnia mala reciderunt. ³⁷ Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, et ego eum tibi restituiam. ³⁸ At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum: frater eius mortuus est, et ipse solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

8. Fratres ab Ioseph probantur, 43, 1—45, 28.

In altero
adventu

^{43, 1} Interim fames omnem terram vehementer premebat. ² Consumptisque cibis quos ex Ægypto detulerant, dixit Iacob ad filios suos: Revertimini, et emite nobis pauxillum esearum. ³ Respondit Iudas: Denunciavit nobis vir ille sub attestatione iurisiurandi, dicens: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum. ⁴ Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, et ememus tibi necessaria: ⁵ sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut sæpe diximus, denunciavit nobis, dicens: «Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo. ⁶ Dixit eis Israel: In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem. ⁷ At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret: si haberemus fratrem: et nos respondimus ei consequenter iuxta id quod fuerat seiscitatus: numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum? ⁸ Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, et possimus vivere: ne moriamur nos et parvuli nostri. ⁹ ^dEgo suscipio puerum: de manu mea require illum, nisi reduxero, et reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore. ¹⁰ Si non intercessisset dilatio, iam vice altera venissemus. ¹¹ Igitur Israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, et deferte viro munera, modicum resinæ, et mellis, et

storacis, stactes, et terebinthi, et amygdalarum. ¹² Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum: et illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit: ¹³ sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. ¹⁴ Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: et remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, et hunc Benjamin: ego autem quasi orbatus absque liberis ero. ¹⁵ Tulerunt ergo viri munera, et pecuniam duplicem, et Benjamin: descenderuntque in Ægyptum, et steterunt coram Ioseph.

¹⁶ Quos cum ille vidisset, et Benjamin simul, præcepit dispensatori domus ^{cos domum introducit,} suæ, dicens: Introduce viros domum, et occide victimas, et instrue convivium: quoniam mecum sunt comesturi meridie. ¹⁷ Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, et introduxit viros domum. ¹⁸ Ibique exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus: ut devolvat in nos calumniam, et violenter subiiciat servituti et nos, et asinos nostros. ¹⁹ Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus ²⁰ locuti sunt: Oramus domine ut audias nos. ²¹ Jam ante descendimus ut emeremus escas: ²¹ quibus emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros, et invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus. ²² Sed et aliud attulimus argentum, ut emamus quæ nobis necessaria sunt: non est in nostra conscientia quis posuerit eam in marsupiis nostris. ²³ At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester, et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris, nam pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon. ²⁴ Et introductis domum, attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum. ²⁵ Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Ioseph meridie: audierant enim quod ibi comesturi essent panem.

²⁶ Igitur ingressus est Ioseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: et adoraverunt proni in terram. ²⁷ At ille, elementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit? ²⁸ Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum. ²⁹ Attollens autem Ioseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, et ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi. ³⁰ Festinavitque quia commota fuerant viscera eius super fratre suo, et erumpebant lacrymæ: et introiens cubiculum flevit. ³¹ Rursumque lota facie egressus, continuavit se, et ait: Ponite panes. ³² Quibus apposis, seorsum Ioseph, et seorsum fratribus, Ægyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, et profanum putant huiusmodi convivium) ³³ sederunt eorum eo, primogenitus iuxta primogenita sua, et minimus iuxta ætatem suam. Et mirabantur nimis, ³⁴ sumptis partibus quas ab eo acceperant: maiorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque et inebriati sunt cum eo.

44. ¹ Præcepit autem Ioseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere: et pone pecuniam singulorum in summitate sacci. ² Scyphum autem meum argenteum, et pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci iunioris, factumque est ita. ³ Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis. ⁴ Iamque urbem exierant, et processerant paululum: tunc Ioseph accersito dispensatore domus, Surge, inquit, et persequere viros: et apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono? ⁵ Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, et in quo augurari solet: pessimam rem fecistis. ⁶ Fecit ille ut iusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est. ⁷ Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint? ⁸ Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan: et quo modo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum? ⁹ Apud quemcunque fuerit inventum servorum tuorum quod quæris, moriatur, et nos erimus servi domini nostri. ¹⁰ Qui dixit eis: Fiat iuxta

vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii. ¹¹ Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli. ¹² Quos scrutatus, incipiens a maiore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamin. ¹³ At illi, scissis vestibus, oneratisque rursus asinis, reversi sunt in oppidum.

Beniaminum re-
tinere vult,

¹⁴ Primusque Iudas cum fratribus ingressus est ad Ioseph (necdum enim de loco abierat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt. ¹⁵ Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? ¹⁶ Cui Iudas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur aut iuste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei, et nos, et apud quem inventus est scyphus. ¹⁷ Respondit Ioseph: Absit a me ut sic agam: qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

Iudam
commotus
audit,

¹⁸ Accedens autem propius Iudas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, et ne irascaris famulo tuo: tu es enim post Pharaonem ¹⁹ dominus meus. Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? ²⁰ et nos respondimus tibi domino meo: ^aEst nobis pater senex, et puer parvulus, qui in senectute illius natus est; cuius uterinus frater mortuus est: et ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum. ²¹ Dixistisque servis tuis: Adducite eum ad me, et ponam oculos meos super illum. ²² Suggestimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum: si enim illum dimiserit, morietur. ²³ ^bEt dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. ²⁴ Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia quæ locutus est dominus meus. ²⁵ Et dixit pater noster: Revertimini, et emite nobis parum tritici. ²⁶ Cui diximus: Ire non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul: alioquin illo absente, non audemus videre faciem viri. ²⁷ Ad quæ ille respondit: Vos scitis quod duos genuerit mihi uxor mea. ²⁸ Egressus est unus, et dixistis: ^cBestia devoravit eum: et hucusque non comparet. ²⁹ Si tuleritis et istum, et aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos. ³⁰ Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, et puer defuerit, (cum anima illius ex huius anima pendeat) ³¹ videritque eum non esse nobiscum, morietur, et deducant famuli tui canos eius cum dolore ad inferos. ³² Ego proprie servus tuus sim qui in meam hunc recepi fidem, et spopondi dicens: ^dNisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore. ³³ Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, et puer ascendat cum fratribus suis. ³⁴ Non enim possum redire ad patrem meum, absente puero: ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam.

fratribus se
manifestat,

45. ¹ Non se poterat ultra cohibere Ioseph multis coram astantibus: unde præcepit ut egredierentur cuncti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mutæ. ² Elevavitque vocem cum fletu: quam audierunt Ægyptii, omnisque domus Pharaonis. ³ Et dixit fratribus suis: ^eEgo sum Ioseph: adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti. ⁴ Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent prope, Ego sum, ait, Ioseph, frater vester, quem vendidistis in Ægyptum. ⁵ Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur quod vendidistis me in his regionibus: ^fpro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum. ⁶ Biennium est enim quod cœpit fames esse in terra: et adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit nec meti. ⁷ Præmisitque me Deus ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis. ⁸ Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, et dominum universæ domus eius, ac principem in omni terra Ægypti.

patrem
vocat,

⁹ Festinate, et ascendite ad patrem meum, et dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Ioseph: Deus fecit me dominum universæ terræ Ægypti: descende ad me,

ne moreris, ¹⁰ et habitabis in terra Gessen: erisque iuxta me tu, et filii tui, et filii filiorum tuorum, oves tuæ, et armenta tua, et universa quæ possides. ¹¹ Ibique te pascam (adhuc enim quinque anni residui sunt famis) ne et tu pereas, et domus tua, et omnia quæ possides. ¹² En oculi vestri, et oculi fratris mei Benjamin vident quod os meum loquatur ad vos. ¹³ Nunciate patri meo universam gloriam meam, et cuncta quæ vidistis in Ægypto: festinate, et adducite eum ad me. ¹⁴ Cumque amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris sui, flevit: illo quoque similiter flente super collum eius. ¹⁵ Osculatusque est Ioseph omnes fratres suos, et ploravit super singulos: post quæ ausi sunt loqui ad eum.

¹⁶ Auditumque est, et celebri sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Ioseph: et gavisus est Pharao, atque omnis familia eius. ¹⁷ Dixitque ad Ioseph ut imperaret fratribus suis, dicens: Onerantes iumenta, ite in terram Chanaan, ¹⁸ et tollite inde patrem vestrum et cognationem, et venite ad me: et ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ. ¹⁹ Præcipe etiam ut tollant plaustra de terra Ægypti, ad subvectionem parvulorum suorum ac coniugum: et dicito: Tollite patrem vestrum, et propere quantocyus venientes. ²⁰ Nec dimittatis quidquam de suppellectili vestra: quia omnes opes Ægypti, vestræ erunt. ²¹ Feceruntque filii Israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioseph plaustra, secundum Pharaonis imperium: et cibaria in itinere. ²² Singulis quoque proferri iussit binas stolas: Benjamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis: ²³ tantundem pecuniæ et vestium mittens patri suo, addens et asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Ægypti: et totidem asinas, triticum in itinere, panesque portantes.

²⁴ Dimisit ergo fratres suos, et proficiscentibus ait: Ne irascamini in via. ²⁵ Qui ascendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Iacob. ²⁶ Et nunciaverunt ei, dicentes: Ioseph filius tuus vivit: et ipse dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito Iacob, quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebat eis. ²⁷ Illi econtra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra, et universa quæ miserat, revixit spiritus eius, ²⁸ et ait: Sufficit mihi si adhuc Ioseph filius meus vivit: vadam, et videbo illum antequam moriar.

9. Iacob in Ægyptum venit, 46, 1—47, 12.

^{46, 1} Profectusque Israel cum omnibus quæ habebat, venit ad Puteum iuramenti, et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, ² audivit eum per visionem noctis vocantem se, et dicentem sibi: Iacob, Iacob. Cui respondit: Ecce adsum. ³ Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui: noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. ⁴ Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem: Ioseph quoque ponet manus suas super oculos tuos. ⁵ Surrexit autem Iacob a Puteo iuramenti: attuleruntque eum filii cum parvulis et uxoribus suis in plaustris quæ miserat Pharao ad portandum senem, ⁶ et omnia quæ possederat in Terra Chanaan: bvenitque in Ægyptum cum omni semine suo, ⁷ filii eius, et nepotes, filiae, et cuncta simul progenies.

⁸ Hæc sunt autem nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum liberis suis. ^aPrimogenitus Ruben. ⁹ Filii Ruben: Henoch et Phallu et Hesron et Charmi. ¹⁰ ^dFilii Simeon: Iamuel et Iamin et Ahod, et Iachin et Sohar, et Saul filius Chanaanitidis. ¹¹ ^eFilii Levi: Gerson et Caath et Merari. ¹² ^fFilii Iuda: Her et Onan et Sela et Phares et Zara, mortui sunt autem Her et Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii Phares: Hesron et Hamul. ¹³ ^gFilii Issachar: Thola et Phua et Iob et Semron. ¹⁴ Filii Zabulon: Sared et Elon et Iahelel. ¹⁵ Hi filii Liæ quos genuit in Mesopotamia Syriæ cum Dina filia sua, omnes animæ filiorum eius et filiarum, triginta tres. ¹⁶ Filii Gad: Sephion et Haggi et Suni et Esebon et Heri et Arodi et Areli. ¹⁷ ^hFilii Aser: Iamne et Iesua et Iessui et Beria, Sara

^{46, 5} ^aAct 7, 15. — ⁶ ^bIos 24, 4; Ps 104, 23; Is 52, 4. — ⁸ ^cEx 1, 2; 6, 14; Nm 26, 5; 1 Par 5, 1. 3. — ¹⁰ ^dEx 6, 15; 1 Par 4, 24. — ¹¹ ^e1 Par 6, 1. — ¹² ^f1 Par 2, 3; 4, 21. — ¹³ ^g1 Par 7, 1. — ¹⁷ ^h1 Par 7, 30.

quoque soror eorum. Filii Beria: Heber et Melchiel. ¹⁸ hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ suæ, et hos genuit Iacob sedecim animas. ¹⁹ Filii Rachel uxoris Iacob: Ioseph et Benjamin. ²⁰ aNatique sunt Ioseph filii in Terra Ægypti, quos genuit ei Azeneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses et Ephraim. ²¹ bFilii Benjamin: Bela et Bechor et Asbel et Gera et Naaman et Echi et Ros et Mophim et Ophim et Ared. ²² hi filii Rachel quos genuit Iacob: omnes animæ, quattuordecim. ²³ Filii Dan: Husim. ²⁴ Filii Nephthali: Iasiel et Guni et Ieser et Sallem. ²⁵ Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ suæ: et hos genuit Iacob: omnes animæ, septem. ²⁶ Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Iacob in Ægyptum, et egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum eius, sexaginta sex. ²⁷ Filii autem Ioseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. cOmnes animæ domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.

a1 Iose-
phum
venit,

²⁸ Misit autem Iudam ante se ad Ioseph, ut nunciaret ei, et occurreret in Gessen. ²⁹ Quo cum pervenisset, iuncto Ioseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad eundem locum: vidensque eum, irruit super collum eius, et inter amplexus flevit. ³⁰ Dixitque pater ad Ioseph: Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, et superstitem te relinquo. ³¹ At ille locutus est ad fratres suos, et ad omnem domum patris sui: Ascendam, et nunciabo Pharaoni dicamque ei: Fratres mei, et domus patris mei, qui erant in Terra Chanaan, venerunt ad me: ³² et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, et armenta, et omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum. ³³ Cumque vocaverit vos, et dixerit: Quod est opus vestrum? ³⁴ Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usque in præsens, et nos et patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in Terra Gessen: quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.

ad Phara-
onem intro-
ducitur,

47. ¹ Ingressus ergo Ioseph nunciavit Pharaoni, dicens: Pater meus et fratres, oves eorum et armenta, et cuncta quæ possident, venerunt de Terra Chanaan: et ecce consistunt in Terra Gessen. ² Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege: ³ quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos, et patres nostri. ⁴ Ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque ut esse nos iubeas servos tuos in Terra Gessen. ⁵ Dixit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. ⁶ Terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, et trade eis Terram Gessen. Quod si nosti in eis esse viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum. ⁷ Post hæc introduxit Ioseph patrem suum ad Regem, et statuit eum coram eo: qui benedicens illi, ⁸ et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vitæ tuæ? ⁹ Respondit: Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. ¹⁰ Et benedicto rege, egressus est foras.

in Ramesses
abitur.

¹¹ Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optimo terræ loco, Ramesses, ut præceperat Pharaon. ¹² Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis.

10. Ioseph pro Pharaone laborat, 47, 13—26.

Pecuniam
congregat,

¹³ In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime Ægypti et Chanaan. ¹⁴ E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, et intulit eam in ærarium regis.

pecora
adhibuit,

¹⁵ Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Ægyptus ad Ioseph, dicens: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia? ¹⁶ Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. ¹⁷ Quæ eum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, et ovibus, et bobus, et asinis: sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum.

totam ter-
ram emit,

¹⁸ Venerunt quoque anno secundo, et dixerunt ei: Non celabimus dominum nostrum quod deficiente pecunia, pecora simul defecerunt: nec etiam te est, quod

absque corporibus et terra nihil habeamus. ¹⁹ Cur ergo moriemur te vidente? et nos et terra nostra tui erimus: eme nos in servitutem regiam. et præbe semina. ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. ²⁰ Emit igitur Ioseph omnem Terram Ægypti. vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni. ³¹ et cunctos populos eius a novissimis terminis Ægypti usque ad extremos fines eius, ²² præter terram sacerdotum. quæ a rege tradita fuerat eis: quibus et statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. et ideo non sunt compulsi vendere possessiones suas.

²³ Dixit ergo Ioseph ad populos: En ut cernitis. et vos et terram vestram Pharaos possidet: accipite semina. et serite agros. ²⁴ ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabit: quattuor reliquas permitto vobis in sementem. et in cibum familiis et liberis vestris. ²⁵ Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est: respiciat nos tantum dominus noster. et læti serviemus regi. ²⁶ Ex eo tempore usque in præsentem diem in universa terra Ægypti regibus quinta pars solvitur. et factum est quasi in legem. absque terra sacerdotali. quæ libera ab hac conditione fuit.

populi
vectigalia
imponit.

11. Iacob morti appropinquat, 47, 27—48, 22.

²⁷ Habitavit ergo Israel in Ægypto, idest. in Terra Gessen. et possedit eam: auctusque est. et multiplicatus nimis. ²⁸ Et vixit in ea decem et septem annis: factique sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum.

In Gessen
multipli-
catur.

²⁹ Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ. vocavit filium suum Ioseph. et dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo. ²⁹ pone manum tuam sub femore meo: et facies mihi misericordiam et veritatem. ut non sepelias me in Ægypto: ³⁰ sed dormiam cum patribus meis. et auferas me de terra hac. condasque in sepulchro maiorum meorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam quod iussisti. ³¹ Et ille: Iura ergo. inquit. mihi. Quo iurante. adoravit Israel Deum. conversus ad lectuli caput.

in Chanaan
vult sepe-
liri.

^{48.} ¹ His ita transactis nunciatum est Ioseph quod ægrotaret pater suus: qui. assumptis duobus filiis Manasse et Ephraim. ire perrexit. ² Dictumque est seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo. ³ Et ingresso ad se ait: Deus omnipotens apparuit mihi in Luza. quæ est in Terra Chanaan: Benedixitque mihi. ⁴ et ait: Ego te augebo et multiplicabo. et faciam te in turbas populorum: daboque tibi terram hanc. et semini tuo post te in possessionem sempiternam. ⁵ Duo ergo filii tui. qui nati sunt tibi in Terra Ægypti. antequam huc venirem ad te. mei erunt: ⁶ Ephraim et Manasses. sicut Ruben et Simeon reputabuntur mihi. ⁶ Reliquos autem quos genueris post eos. tui erunt. et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis. ⁷ Mihi enim. quando veniebam de Mesopotamia. mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere. eratque vernum tempus: et ingrediebar Ephratam. et sepelivi eam iuxta viam Ephratæ. quæ alio nomine appellatur Bethlechem.

Ephraim
et Manassen
adoptat

⁸ Videns autem filios eius dixit ad eum: Qui sunt isti? ⁹ Respondit: Filii mei sunt. quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc. inquit. eos ad me. ut benedicam illis. ¹⁰ Oculi enim Israel caligabant præ nimia senectute. et clare videre non poterat. Applicitosque ad se. deosculatus et circumplexus eos. ¹¹ dixit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit mihi Deus semen tuum. ¹² Cumque tulisset eos Ioseph de gremio patris. adoravit pronus in terram. ³ Et posuit Ephraim ad dexteram suam. id est. ad sinistram Israel: Manassen vero in sinistra sua. ad dexteram scilicet patris. applicuitque ambos ad eum. ¹⁴ Qui extendens manum dexteram. posuit super caput Ephraim minoris fratris: sinistram autem super caput Manasse qui maior natu erat. commutans manus. ¹⁵ ¹ Benedixitque Iacob filiis Ioseph. et ait: Deus. in cuius conspectu ambulaverunt patres mei Abraham. et Isaac. Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem: ¹⁶ ² Angelus. qui eruit me de cunctis malis. benedicat pueris istis: et invocetur

eisque
benedicit.

super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham, et Isaac, et crescant in multitudinem super terram. ¹⁷ Videns autem Ioseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit: et apprehensam manum patris levare conatus est de capite Ephraim, et transferre super caput Manasse. ¹⁸ Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput eius. ¹⁹ Qui renuens, ait: Scio fili mi, scio: et iste quidem erit in populos, et multiplicabitur: sed frater eius minor, maior erit illo: et semen illius crescat in gentes. ²⁰ Benedixitque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Israel, atque dicetur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim, et sicut Manasse. Constituitque Ephraim ante Manassen.

Iosepho
partem dat.

²¹ Et ait ad Ioseph filium suum: En ego morior, et erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum. ²² Do tibi a partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu ^bAmorrhæi in gladio et arcu meo.

12. Iacob filii ventura annuntiat, 49, 1—28.

Loquitur ad

^{49, 1} Vocavit autem Iacob filios suos, et ait eis: Congregamini, ut annunciem quæ ventura sunt vobis in diebus novissimis. ² Congregamini, et audite filii Iacob, audite Israel patrem vestrum:

Ruben,

³ Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, et principium doloris mei: prior in donis, maior in imperio. ⁴ Effusus es sicut aqua, non crescas: ^aquia ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum eius.

Simeon
et Levi,

⁵ Simeon et Levi fratres: vasa iniquitatis bellantia. ⁶ In consilium eorum non veniat anima mea, et in cœtu illorum non sit gloria mea: ^equia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. ⁷ Maledictus furor eorum, quia pertinax: et indignatio eorum, quia dura: ^fdividam eos in Iacob, et dispergam eos in Israel.

Iudam,

⁸ Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui. ⁹ ^gCatulus leonis Iuda: ad prædam fili mi ascendisti: requiescens accubuisti ut leo, et quasi leæna, quis suscitabit eum? ¹⁰ ^hNON AUFERETUR sceptrum de Iuda, et dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. ¹¹ Ligans ad vineam pulchrum suum, et ad vitem, o fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum. ¹² Pulchriores sunt oculi eius vino, et dentes eius lacte candidiores.

Zabulon,

¹³ Zabulon in littore maris habitabit, et in statione navium pertingens usque ad Sidonem.

Issachar,

¹⁴ Issachar asinus fortis accubans inter terminos. ¹⁵ Vidit requiem quod esset bona: et terram quod optima: et supposuit humerum suum ad portandum, factusque est tributis serviens.

Dan,

¹⁶ Dan iudicabit populum suum sicut et alia tribus in Israel. ¹⁷ Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor eius retro. ¹⁸ SALUTARE tuum expectabo Domine.

Gad,

¹⁹ Gad, accinctus præliabitur ante eum: et ipse accingetur retrorsum.

Aser,

²⁰ Aser, pinguis panis eius, et præbebit delicias regibus.

Nephthali,

²¹ Nephthali, cervus emissus, et dans eloquia pulchritudinis.

Ioseph,

²² ⁱFilius accrescens Ioseph, filius accrescens et decorus aspectu: filiæ discurrerunt super murum. ²³ Sed exasperaverunt eum, et iurgati sunt, invideruntque illi habentes iacula. ²⁴ Sedit in forti arcus eius, et dissoluta sunt vineula brachiorum et manuum illius per manus potentis Iacob: inde pastor egressus est lapis Israel. ²⁵ Deus patris tui erit adiutor tuus, et omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulvæ. ²⁶ Benedictiones patris tui confortatæ sunt benedictionibus patrum eius: donec veniret desiderium collium æternorum: fiant in capite Ioseph, et in vertice Nazaræi inter fratres suos.

²² ^aIos 15, 7; 16, 1. — ^bIos 24, 8. — ^{49, 1} ^cDt 33, 6. — ⁴ ^dSup 35, 22; 1 Par 5, 1. — ⁶ ^eSup 34, 25. — ⁷ ^fIos 19, 1; 21, 3. — ⁹ ^g1 Par 5, 2. — ¹⁰ ^hMt 2, 6; Io 1, 45. — ²² ⁱ1 Par 5, 1.

²⁷ Benjamin lupus rapax, mane comedet prædam, et vespere dividet spolia. Beniamin.

²⁸ Omnes hi in tribubus Israel duodecim: hæc locutus est eis pater suus, benedixitque singulis, benedictionibus propriis. benedicens.

13. Iacob vita excedit, 49, 29—50, 14.

²⁹ Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici quæ est in agro Ephron Hethæi, ³⁰ contra Mambre in Terra Chanaan, ^aquam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in possessionem sepulchri. ³¹ Ibi sepelierunt eum, et Saram uxorem eius: ibi sepultus est Isaac cum Rebecca coniuge sua: ibi et Lia condita iacet. Præcipit tiliis,

³² Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, et obiit: appositusque est ad populum suum. moritur,

50. ¹ Quod cernens Ioseph, ruit super faciem patris flens et deosculans eum. ² Præcepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem. ³ Quibus iussa explentibus, transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadaverum conditorum. flevitque eum Ægyptus septuaginta diebus. plangitur et conditur,

⁴ Et expleto planctus tempore, locutus est Ioseph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis: ⁵ eo quod pater meus ^badiuraverit me, dicens: En morior, in sepulchro meo quod fodi mihi in terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igitur, et sepeliam patrem meum, ac revertar. ⁶ Dixitque ei Pharao: Ascende et sepeli patrem tuum sicut adiuratus es. ⁷ Quo ascendente, ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique maiores natu Terræ Ægypti: ⁸ domus Ioseph cum fratribus suis, absque parvulis et gregibus, atque armentis quæ dereliquerant in Terra Gessen. ⁹ Habuit quoque in comitatu currus et equites: et facta est turba non modica. ¹⁰ Veneruntque ad Aream Atad, quæ sita est trans Iordanem: ubi celebrantes exequias planetu magno atque vehementi, impleverunt septem dies. ¹¹ Quod cum vidissent habitatores Terræ Chanaan, dixerunt: Planetus magnus est iste Ægyptiis. Et idcirco vocatum est nomen loci illius, Planetus Ægypti. ¹² Fecerunt ergo filii Iacob sicut præceperat eis: ¹³ Et portantes eum in Terram Chanaan, ^csepelierunt eum in spelunca duplici, ^dquam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre. ¹⁴ Reversusque est Ioseph in Ægyptum cum fratribus suis, et omni comitatu, sepulto patre. in Chanaan sepelitur.

14. Fratres ab Ioseph bene tractantur, 50, 15—25.

¹⁵ Quo mortuo, timentes fratres eius, et mutuo colloquentes: Ne forte memor sit iniuriæ quam passus est, et reddat nobis omne malum quod fecimus, ¹⁶ mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, ¹⁷ ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque oramus ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Ioseph. ¹⁸ Veneruntque ad eum fratres sui: et proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui sumus. ¹⁹ Quibus ille respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? ²⁰ Vos cogitastis de me malum: sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, et salvos faceret multos populos. ²¹ Nolite timere: ego ^epascam vos et parvulos vestros. consolatusque est eos, et blande ac leniter est locutus. A vivente pascuntur,

²² Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris sui: vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. ^fFilii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Ioseph. ²³ Quibus transactis, ^hlocutus est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, et ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam iuravit Abraham, Isaac, et Iacob. ²⁴ Cumque adiurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos: ⁱasportate ossa mea vobiscum de loco isto: ²⁵ mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto. a moriente adiurantur.

³⁰ ^aSup 23, 17. — ⁵⁰, ⁵ ^bSup 47, 29. — ¹³ ^cAct 7, 16. — ^dSup 23, 16. — ²⁰ ^eSup 45, 5. — ²¹ ^fSup 47, 12. — ²² ^gNm 32, 39. — ²³ ^hHbr 11, 22. — ²⁴ ⁱEx 13, 19; Ios 24, 32.

LIBER EXODUS,

HEBRAICE VEELE SEMOTH.

Exordium, 1, 1—7.

Israelitæ
in Ægyptum
ingressi 1. ¹ Hæc sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum cum Jacob: singuli cum domibus suis introierunt: ² Ruben, Simeon, Levi, Iudas, ³ Issachar, Zabulon et Benjamin. ⁴ Dan, et Nephthali, Gad, et Aser. ⁵ Erant igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Iacob, septuaginta: Ioseph autem in Ægypto erat.

valde
multipli-
cantur. ⁶ Quo mortuo, et universis fratribus eius, omnique cognatione illa. ⁷ ^bfilii Israel creverunt, et quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleverunt terram.

PARS PRIMA.

Liberatio populi ex Ægypto, 1, 8 —15, 21.

I. Ærumnæ Israelitarum, 1, 8—7, 13.

1. Oppressio populi Israel, 1, 8—22.

Adulti
affliguntur, ⁸ Surrexit interea rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Ioseph: ⁹ et ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israel multus, et fortior nobis est. ¹⁰ Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. ¹¹ Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus: ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, et Ramesses. ¹² Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, et crescebant: ¹³ oderantque filios Israel Ægyptii, et affligebant illudentes eis: ¹⁴ atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti, et lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur.

nati neci
destinantur. ¹⁵ Dixit autem Rex Ægypti obstetricibus Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora, altera Phua, ¹⁶ præcipiens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, et partus tempus advenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reservate. ¹⁷ Timuerunt autem obstetrices Deum, et non fecerunt iuxta præceptum regis Ægypti, sed conservabant mares. ¹⁸ Quibus ad se accersitis, rex ait: Quidnam est hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis? ¹⁹ Quæ responderunt: Non sunt Hebræe sicut Ægyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, et priusquam veniamus ad eas, pariunt. ²⁰ Bene ergo fecit Deus obstetricibus: et crevit populus, confortatusque est nimis. ²¹ Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos. ²² Præcepit ergo Pharaon omni populo suo, dicens: Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proiците: quidquid feminini, reservate.

2. Nativitas et iuventus Moysis, 2, 1—22.

Natus
exponitur 2. ¹ Egressus est post hæc vir de domo Levi: et accepit uxorem stirpis suæ. ² quæ concepit, et peperit filium: et videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. ³ Cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam seirpeam, et linivit eam bitumine ac picce: posuitque intus infantulum, et exposuit eum in carecto ripæ fluminis. ⁴ stante procul sorore eius, et considerante eventum rei.

et a filia
Pharaonis
adoptatur, ⁵ Ecce autem descendebat filia Pharaonis ut lavaretur in flumine: et puellæ eius gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cum vidisset fiscellam in papyrione,

misit unam e famulabus suis: et allatam ⁶ aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, miserta eius, ait: De infantibus Hebræorum est hic. ⁷ Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam, et vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum? ⁸ Respondit: Vade. Perrexit puella et vocavit matrem suam. ⁹ Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, et nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, et nutritivum puerum: adultumque tradidit filiæ Pharaonis. ¹⁰ Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen eius Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum.

¹¹ In diebus illis postquam creverat Moyses, agressus est ad fratres suos: videntque afflictionem eorum, et virum Ægyptium percutientem quendam de Hebræis fratribus suis. ¹² Cumque circumspexisset huc atque illuc, et nullum adesse vidisset, percussus Ægyptium abscondit sabulo. ¹³ Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes: dixitque ei qui faciebat iniuriam: Quare perentis proximum tuum? ¹⁴ Qui respondit: Quis te constituit principem et iudicem super nos? num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses, et ait: Quomodo palam factum est verbum istud?

¹⁵ Audivitque Pharaon sermonem hunc, et querebat occidere Moysen: qui fugiens de conspectu eius, moratus est in Terra Madian, et sedit iuxta puteum. ¹⁶ Erant autem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam: et impletis canalibus adquare cupiebant greges patris sui. ¹⁷ Supervenere pastores, et eiecerunt eas: surrexitque Moyses, et defensio puellis, adquare oves earum. ¹⁸ Quæ cum revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis solito? ¹⁹ Responderunt: Vir Ægyptius liberavit nos de manu pastorum: insuper et hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovibus. ²⁰ At ille: Ubi est? inquit, Quare dimisistis hominem? vocate eum ut comedat panem. ²¹ Iuravit ergo Moyses quod habitaret cum eo. ²² Accepitque Sephoram filiam eius uxorem: ²³ quæ peperit ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adiutor meus eripuit me de manu Pharaonis.

3. Divina missio Moysis, 2, 23—4, 31.

²³ Post multum vero temporis mortuus est rex Ægypti: et ingemiscientes filii Israel, propter opera vociferati sunt: ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus. ²⁴ Et audivit genitum eorum, ac recordatus est fœderis quod pepigit cum Abraham, Isaac, et Iacob. ²⁵ Et respexit Dominus filios Israel et cognovit eos.

^{3.} ¹ Moyses autem pascobat oves Iethro socii sui sacerdotis Madian: cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb. ² Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: et videbat quod rubus arderet, et non combureretur. ³ Dixit ergo Moyses: Vadam, et videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. ⁴ Cernens autem Dominus quod pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, et ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum. ⁵ At ille: Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est. ⁶ Et ait: Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra Deum.

⁷ Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, et clamorem eius audiavi propter duritiam eorum qui præsumunt operibus: ⁸ et sciens dolorem eius, descendi ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, et educam de terra illa in terram bonam, et spatiosam, in terram quæ fluit lacte et melle, ad loca Chananaei, et Hethæi, et Amorruæi, et Pherezæi, et Hevæi, et Iebusæi. ⁹ Clamor ergo filiorum Israel venit ad me: vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur. ¹⁰ Sed veni, et mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel de Ægypto. ¹¹ Dixitque Moyses ad Deum: Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem, et educam filios Israel de Ægypto? ¹² Qui dixit ei: Ego ero tecum: et hoc habebis signum,

11 aHbr 11, 24. — 21 bInf 18, 2 s; 1 Par 23, 15. — 3, 2c Act 7, 30. — 6 dMt 22, 32; Mc 12, 26; Lc 20, 37.

quod miserim te: Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum. ¹³ Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israel, et dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen eius? quid dicam eis? ¹⁴ Dixit Deus ad Moysen: EGO SUM QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Israel: QUI EST, misit me ad vos.

eum ac-
curate
instruit,

¹⁵ Dixitque iterum Deus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob misit me ad vos: hoc nomen mihi est in æternum, et hoc memoriale meum in generationem et generationem. ¹⁶ Vade, et congrega seniores Israel, et dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob, dicens: Visitans visitavi vos, et vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto: ¹⁷ Et dixi ut educam vos de afflictione Ægypti in terram Chananæi et Hethæi et Amorrhæi et Pherezæi et Hevæi et Iebusæi, ad terram fluentem lacte et melle. ¹⁸ Et audient vocem tuam: ingredierisque tu, et seniores Israel ad regem Ægypti, et dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro. ¹⁹ Sed ego scio quod non dimittet vos rex Ægypti ut eatis nisi per manum validam. ²⁰ Extendam enim manum meam, et percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post hæc dimittet vos. ²¹ Daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis: æt cum egrediemini, non exhibitis vacui: ²² sed postulabit mulier a vicina sua, et ab hospita sua, vasa argentea et aurea, ac vestes: ponetisque eas super filios et filias vestras, et spoliabitis Ægyptum.

reluctanti
Aaronem
adiungit,

4. ¹ Respondens Moyses, ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus. ² Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga. ³ Dixitque Dominus: Proiice eam in terram. Proiecit, et versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses. ⁴ Dixitque Dominus: Extende manum tuam, et apprehende caudam eius. Extendit, et tenuit, versaque est in virgam. ⁵ Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob. ⁶ Dixitque Dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis. ⁷ Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterum, et erat similis carni reliquæ. ⁸ Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis. ⁹ Quod si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam: sume aquam fluminis, et effunde eam super aridam, et quidquid hauseris de fluvio, vertetur in sanguinem. ¹⁰ Ait Moyses: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri, et nudius tertius: et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditoris et tardioris linguæ sum. ¹¹ Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum et surdum, videntem et cæcum? nonne ego? ¹² Perge igitur, ^bet ego ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris. ¹³ At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte quem misurus es. ¹⁴ Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus levites, scio quod eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te lætabitur corde. ¹⁵ Loquere ad eum, et pone verba mea in ore eius: et ego ero in ore tuo, et in ore illius, et ostendam vobis quid agere debeatis. ¹⁶ ipse loquetur pro te ad populum, et erit os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent. ¹⁷ Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa.

in Ægyptum
revertenti
apparet,

¹⁸ Abiit Moyses, et reversus est ad Iethro socerum suum, dixitque ei: Vadam et revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait Iethro: Vade in pace. ¹⁹ Dixit ergo Dominus ad Moysen in Madian: Vade, et revertere in Ægyptum: mortui sunt enim omnes qui quærebant animam tuam. ²⁰ Tulit ergo Moyses uxorem suam, et filios suos, et imposuit eos super asinum, reversusque est in Ægyptum, portans virgam Dei in manu sua. ²¹ Dixitque ei Dominus revertenti in Ægyptum: Vide ut omnia ostenta quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor eius, et non dimittet populum. ²² Dicesque ad eum: Hæc dicit

Dominus: Filius meus primogenitus Israel. ²³ Dixi tibi: Dimitte filium meum ut serviat mihi; et noluisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. ²⁴ Cumque esset in itinere, in diversorio occurrit ei Dominus, et volebat occidere eum. ²⁵ Tulit illico Sephora acutissimam petram, et circumcidit præputium filii sui, tetigitque pedes eius, et ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. ²⁶ Et dimisit eum postquam dixerat: Sponsus sanguinum ob circumcisionem.

²⁷ Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in Montem Dei, et osculatus est eum. ²⁸ Narravitque Moyses Aaron omnia verba Domini quibus miserat eum, et signa quæ mandaverat.

Aaronem
obviam
mittit,

²⁹ Veneruntque simul, et congregaverunt eunetos seniores filiorum Israel. ³⁰ Locutusque est Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moysen: et fecit signa coram populo. ³¹ et credidit populus. Audieruntque quod visitasset Dominus filios Israel, et quod respexisset afflictionem illorum: et proni adoraverunt.

a filiis Is-
rael
adoratur.

4. Contemptus Pharaonis, 5, 1—23.

5. ¹ Post hæc ingressi sunt Moyses et Aaron, et dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto.

Pharao
Dominum
non audit,

² At ille respondit: Quis est Dominus, ut audiam vocem eius, et dimittam Israel? nescio Dominum, et Israel non dimittam. ³ Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, et sacrificemus Domino Deo nostro: ne forte accidat nobis pestis aut gladius. ⁴ Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyses et Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra. ⁵ Dixitque Pharao: Multus est populus terræ: videtis quod turba succreverit: quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus?

⁶ Præcepit ergo in die illo præfectis operum et exactoribus populi, dicens: ⁷ Nequaquam ultra dabit is paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed ipsi vadant, et colligant stipulas. ⁸ Et mensuram laterum, quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam: vacant enim, et ideo vociferantur, dicentes: Eamus, et sacrificemus Deo nostro. ⁹ Opprimantur operibus, et expleant ea: ut non acquiescant verbis mendacibus. ¹⁰ Igitur egressi præfecti operum et exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas: ¹¹ ite, et colligite sicubi invenire poteritis, nec minuetur quidquam de opere vestro. ¹² Dispersusque est populus per omnem Terram Ægypti ad colligendas paleas. ¹³ Præfecti quoque operum instabant, dicentes: Complete opus vestrum quotidie, ut prius facere solebatis quando dabantur vobis palæe. ¹⁴ Flagellatique sunt qui præerant operibus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri, nec hodie? ¹⁵ Veneruntque præpositi filiorum Israel, et vociferati sunt ad Pharaonem dicentes: Cur ita agis contra servos tuos? ¹⁶ Palæe non dantur nobis, et lateres similiter imperantur: en famuli tui flagellis cædimur, et iniuste agitur contra populum tuum. ¹⁷ Qui ait: Vacatis otio, et ideo dicitis: Eamus, et sacrificemus Domino. ¹⁸ Itē ergo, et operamini: palæe non dabuntur vobis, et reddetis consuetum numerum laterum. ¹⁹ Videbantque se præpositi filiorum Israel in malo, eo quod diceretur eis: Non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies.

sed
populum
gravius
opprimit,

²⁰ Occurreruntque Moysi et Aaron, qui stabant ex adverso, egredientibus a Pharaone: ²¹ et dixerunt ad eos: Videat Dominus et iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis eius, et præbuitis ei gladium, ut occideret nos. ²² Reversusque est Moyses ad Dominum, et ait: Domine, cur affixisti populum istum? quare misisti me? ²³ Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, affixit populum tuum: et non liberasti eos.

cuius duces
lamentan-
tur.

5. Iterata missio divina, 6, 1—7, 13.

6. ¹ Dixitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis quæ facturus sim Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, et in manu robusta eiciet illos de terra sua. ² Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ego Dominus ³ qui apparui Abra-

Moyses
et Aaron,

eis. ⁴ Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis Terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenæ. ⁵ Ego audiui gemitum filiorum Israel, quo Ægyptii oppresserunt eos: et recordatus sum pacti mei. ⁶ Ideo dic filiis Israel: Ego Dominus qui educaui vos de ergastulo Ægyptiorum, et eruiam de servitute: ac redimam in brachio excelso, et iudiciis magnis. ⁷ Et assumam vos mihi in populum, et ero vester Deus: et scietis quod ego sum Dominus Deus vester qui eduxerim vos de ergastulo Ægyptiorum: ⁸ et induxerim in terram, super quam levavi manum meam ut darem eam Abraham, Isaac, et Iacob: daboque illam vobis possidendam, ego Dominus. ⁹ Narravit ergo Moyses omnia filiis Israel: qui non acquieverunt ei propter angustiam spiritus, et opus durissimum. ¹⁰ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹¹ Ingredere, et loquere ad Pharaonem regem Ægypti, ut dimittat filios Israel de terra sua. ¹² Respondit Moyses coram Domino: Ecce filii Israel non audiunt me: et quo modo audiet Pharaos, præsertim cum incircumcisis sim labiis? ¹³ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, et dedit mandatum ad filios Israel, et ad Pharaonem regem Ægypti ut educerent filios Israel de terra Ægypti.

quorum
genealogia
textitur,

¹⁴ Isti sunt principes domorum per familias suas. ^aFilii Ruben primogeniti Israelis: Henoch et Phallu, Hesron et Charmi. ¹⁵ hæ cognationes Ruben. ^bFilii Simeon: Iamuel et Iamin, et Ahod, et Iachin, et Soar, et Saul filius Chananitidis, hæ progenies Simeon. ¹⁶ Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson et Caath et Merari. Anni autem vitæ Levi fuerunt centum triginta septem. ¹⁷ ^cFilii Gerson: Lobni et Semei, per cognationes suas. ¹⁸ ^dFilii Caath: Amram, et Isaar, et Hebron et Oziel, anni quoque vitæ Caath, centum triginta tres. ¹⁹ Filii Merari: Moholi et Musi, hæ cognationes Levi per familias suas. ²⁰ Accepit autem Amram uxorem Iochabed patruelem suam: quæ peperit ei Aaron et Moysen. Fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta septem. ²¹ Filii quoque Isaar: Core, et Nepheg, et Zechri. ²² Filii quoque Oziel: Misael, et Elisaphan et Sethri. ²³ Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth filiam Aminadab, sororem Nahason, quæ peperit ei Nadab, et Abiu, et Eleazar, et Ithamar. ²⁴ Filii quoque Core: Aser, et Eleana, et Abiasaph, hæ sunt cognationes Coritarum. ²⁵ At vero Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees, hi sunt principes familiarum Leviticarum per cognationes suas. ²⁶ Iste est Aaron et Moyses, quibus præcepit Dominus ut educerent filios Israel de Terra Ægypti per turmas suas. ²⁷ Hi sunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut educant filios Israel de Ægypto: iste est Moyses et Aaron. ²⁸ in die qua locutus est Dominus ad Moysen, in Terra Ægypti.

iterum
nuntiantur

²⁹ Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi. ³⁰ Et ait Moyses coram Domino: En incircumcisis labiis sum, quo modo audiet me Pharaos? **7.** ¹ Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis: et Aaron frater tuus erit propheta tuus. ² ^eTu loqueris ei omnia quæ mando tibi: et ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Israel de terra sua. ³ Sed ego indurabo cor eius, et multiplicabo signa et ostenta mea in Terra Ægypti, ⁴ et non audiet vos: immittamque manum meam super Ægyptum, et educaui exercitum et populum meum filios Israel de Terra Ægypti per iudicia maxima. ⁵ Et scient Ægyptii quia ego sum Dominus qui extenderim manum meam super Ægyptum, et eduxerim filios Israel de medio eorum. ⁶ Fecit itaque Moyses et Aaron sicut præceperat Dominus: ita egerunt. ⁷ Erat autem Moyses octoginta annorum, et Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.

et signis
probantur.

⁸ Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: ⁹ Cum dixerit vobis Pharaos, Ostendite signa: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, et proiice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum. ¹⁰ Ingressi itaque Moyses et Aaron ad Pharaonem, fecerunt sicut præceperat Dominus, tulitque Aaron virgam coram Pharaone et

servis eius, quæ versa est in colubrum. ¹¹ Vocavit autem Pharaon sapientes et maleficos: et fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas et arcana quædam similiter. ¹² Proieceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones: sed devoravit virga Aaron virgas eorum. ¹³ Induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

II. Plagæ Ægyptiorum, 7, 14—12, 36.

1. Novem plagæ priores, 7, 14—10, 29.

¹⁴ Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingravatum est cor Pharaonis, non vult dimittere populum. ¹⁵ Vade ad eum mane, ecce egredietur ad aquas: et stabis in occursum eius super ripam fluminis: et virgam, quæ conversa est in draconem, tolles in manu tua. ¹⁶ Dicesque ad eum: Dominus Deus Hebræorum misit me ad te, dicens: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto: et usque ad præsens audire noluisti. ¹⁷ Hæc igitur dicit Dominus: In hoc scies quod sim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, et vertetur in sanguinem. ¹⁸ Pisces quoque, qui sunt in fluvio, morientur, et computrescent aquæ, et affligentur Ægyptii bibentes aquam fluminis. ¹⁹ Dixit quoque Dominus ad Moysen: Die ad Aaron, Tolle virgam tuam, et extende manum tuam super aquas Ægypti, et super fluvios eorum, et rivos ac paludes, et omnes lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem: et sit cruor in omni Terra Ægypti, tam in ligneis vasis quam in saxeis. ²⁰ Feceruntque Moyses et Aaron sicut præceperat Dominus: bet elevans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone et servis eius: quæ versa est in sanguinem. ²¹ Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt: computruitque fluvius, et non poterant Ægyptii bibere aquam fluminis, et fuit sanguis in tota Terra Ægypti. ²² Feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis: et induratum est cor Pharaonis, nec audivit eos, sicut præceperat Dominus. ²³ Avertitque se, et ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice. ²⁴ Foderunt autem omnes Ægyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis. ²⁵ Impletique sunt septem dies, postquam percussit Dominus fluvium.

1. plaga sanguinis,

8. ¹ Dixit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, et dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi: ² sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis. ³ Et ebulliet fluvius ranas: quæ ascendent, et ingredientur domum tuam, et cubiculum lectuli tui, et super stratum tuum, et in domos servorum tuorum, et in populum tuum, et in furnos tuos, et in reliquias ciborum tuorum: ⁴ et ad te, et ad populum tuum, et ad omnes servos tuos intrabunt ranæ. ⁵ Dixitque Dominus ad Moysen: Die ad Aaron: Extende manum tuam super fluvios ac super rivos et paludes, et educ ranas super Terram Ægypti. ⁶ Et extendit Aaron manum super aquas Ægypti, et ascenderunt ranæ, operueruntque Terram Ægypti. ⁷ Fecerunt autem et malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super Terram Ægypti. ⁸ Vocavit autem Pharaon Moysen et Aaron, et dixit eis: Orate Dominum ut auferat ranas a me et a populo meo: et dimittam populum ut sacrificet Domino. ⁹ Dixitque Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi quando deprecer pro te, et pro servis tuis, et pro populo tuo, ut abigantur ranæ a te et a domo tua et a servis tuis et a populo tuo: et tantum in flumine remaneant. ¹⁰ Qui respondit: Cras. At ille: Iuxta, inquit, verbum tuum faciam: ut scias quoniam non est sicut Dominus Deus noster. ¹¹ Et recedent ranæ a te, et a domo tua, et a servis tuis, et a populo tuo: et tantum in flumine remanebunt. ¹² Egressique sunt Moyses et Aaron a Pharaone: et clamavit Moyses ad Dominum pro sponsione ranarum quam condixerat Pharaoni. ¹³ Fecitque Dominus iuxta verbum Moysi: et mortuæ sunt ranæ de domibus, et de villis, et de agris. ¹⁴ Congregaveruntque eas in immensos aggeres, et computruit terra. ¹⁵ Videns autem Pharaon quod data esset requies, ingravavit cor suum, et non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

2. plaga ranarum,

11 a2 Tim 3, 8. — 20 bInf 17, 5; Ps 77, 44. — 22 cSap 17, 7. — 8, 7 dSap 17, 7.

3. plaga
sciniphum,

¹⁶ Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, et percutite pulverem terræ: et sint sciniphes in universa Terra Ægypti. ¹⁷ Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussitque pulverem terræ, et facti sunt sciniphes in hominibus, et in iumentis: omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam Terram Ægypti. ¹⁸ Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, et non potuerunt: erantque sciniphes tam in hominibus quam in iumentis. ¹⁹ Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei est hic, induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos sicut præceperat Dominus.

4. plaga
muscarum,

²⁰ Dixit quoque Dominus ad Moysen: Consurge diluculo, et sta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas: et dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. ²¹ Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, et in servos tuos, et in populum tuum, et in domos tuas omne genus muscarum: et implebuntur domus Ægyptiorum museis diversi generis, et universa terra in qua fuerint. ²² Faciamque mirabilem in die illa Terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ: et scias quoniam ego Dominus in medio terræ. ²³ Ponamque divisionem inter populum meum, et populum tuum: cras erit signum istud. ²⁴ Fecitque Dominus ita. ^aEt venit musca gravissima in domos Pharaonis et servorum eius, et in omnem Terram Ægypti: corruptaque est terra ab huiuscemodi museis. ²⁵ Vocavitque Pharaon Moysen et Aaron, et ait eis: Ite et sacrificate Deo vestro in terra hac. ²⁶ Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro, quod si maetaverimus ea quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent. ²⁷ Viam trium dierum pergemus in solitudinem: et sacrificabimus Domino Deo nostro. ^bsicut præcepit nobis. ²⁸ Dixitque Pharaon: Ego dimittam vos ut sacrificetis Domino Deo vestro in deserto: verumtamen longius ne abeatis, rogate pro me. ²⁹ Et ait Moyses: Egressus a te, orabo Dominum: et recedet musca a Pharaone, et a servis suis, et a populo eius eras: verumtamen noli ultra fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino. ³⁰ Egressusque Moyses a Pharaone, oravit Dominum. ³¹ Qui fecit iuxta verbum illius: et abstulit muscas a Pharaone, et a servis suis, et a populo eius: non superfuit ne una quidem. ³² Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hæc quidem vice dimitteret populum.

5. plaga
pestis,

^{9.} ¹ Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, et loquere ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. ² Quod si adhuc renuis, et retines eos: ³ ecce manus mea erit super agros tuos: et super eqnos, et asinos, et camelos, et boves, et oves, pestis valde gravis. ⁴ Et faciet Dominus mirabile inter possessiones Israel, et possessiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his quæ pertinent ad filios Israel. ⁵ Constituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum istud in terra. ⁶ Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuæque sunt omnia animalia Ægyptiorum: de animalibus vero filiorum Israel nihil omnino periit. ⁷ Et misit Pharaon ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his quæ possidebat Israel. Ingravatumque est cor Pharaonis, et non dimisit populum.

6. plaga
ulcerum,

⁸ Et dixit Dominus ad Moysen, et Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, et spargat illum Moyses in cælum coram Pharaone. ⁹ Sitque pulvis super omnem Terram Ægypti: erunt enim in hominibus, et iumentis ulcera, et vesicæ turgent in universa terra Ægypti. ¹⁰ Tuleruntque cinerem de camino, et steterunt coram Pharaone, et sparsit illum Moyses in cælum: factaque sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus, et iumentis: ¹¹ nec poterant malefici stare coram Moyse propter ulcera quæ in illis erant, et in omni Terra Ægypti: ¹² Induravitque Dominus cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen.

7. plaga
grandinis,

¹³ Dixitque Dominus ad Moysen: Mane consurge, et sta coram Pharaone, et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. ¹⁴ Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum,

et super servos tuos, et super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra. ¹⁵ Nunc enim extendens manum percutiam te, et populum tuum peste, peribisque de terra. ¹⁶ ^aIdcirco autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam, et narretur nomen meum in omni terra. ¹⁷ Adhuc retines populum meum: et non vis dimittere eum? ¹⁸ En pluam eras hac ipsa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto a die qua fundata est, usque in præsens tempus. ¹⁹ Mitte ergo iam nunc, et congrega iumenta tua, et omnia quæ habes in agro: homines enim, et iumenta, et universa quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritque super ea grando, morientur. ²⁰ Qui timuit verbum Domini de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos, et iumenta in domos: ²¹ qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit servos suos, et iumenta in agris. ²² Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in universa Terra Ægypti super homines, et super iumenta, et super omnem herbam agri in Terra Ægypti. ²³ ^bExtenditque Moyses virgam in cælum, et Dominus dedit tonitrua, et grandinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem super Terram Ægypti. ²⁴ Et grando et ignis mista pariter ferebantur: tantæque fuit magnitudinis, quanta ante numquam apparuit in universa Terra Ægypti ex quo gens illa condita est. ²⁵ Et percussit grando in omni Terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine usque ad iumentum: cunctamque herbam agri percussit grando, et omne lignum regionis confregit. ²⁶ Tantum in Terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit. ²⁷ Misitque Pharaos, et vocavit Moysen et Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dominus iustus: ego et populus meus, impii. ²⁸ Orate Dominum ut desinant tonitrua Dei, et grando: ut dimittam vos, et nequaquam hic ultra maneatis. ²⁹ Ait Moyses: Cum egressus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, et cessabunt tonitrua, et grando non erit: ut scias quia Domini est terra: ³⁰ novi autem quod et tu, et servi tui needum timeatis Dominum Deum. ³¹ Linum ergo, et hordeum læsum est, eo quod hordeum esset virens, et linum iam folliculos germinaret: ³² triticum autem, et far non sunt læsa, quia serotina erant. ³³ Egressusque Moyses a Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum: et cessaverunt tonitrua et grando, nec ultra stillavit pluvia super terram. ³⁴ Videns autem Pharaos quod cessasset pluvia, et grando et tonitrua, auxit peccatum: ³⁵ et ingravatum est cor eius, et servorum illius, et induratum nimis: nec dimisit filios Israel, sicut præceperat Dominus per manum Moysi.

10. ¹ Et dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor eius, et servorum illius: ut faciam signa mea hæc in eo, ² et narres in auribus filii tui, et nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, et signa mea fecerim in eis: et sciatis quia ego Dominus. ³ Introierunt ergo Moyses et Aaron ad Pharaonem, et dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Usquequo non vis subiici mihi? dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. ⁴ «Sin autem resistis, et non vis dimittere eum: ecce ego inducam eras locustam in fines tuos: ⁵ quæ operiat superficiem terræ, ne quidquam eius appareat, sed comedatur quod residuum fuerit grandini, corrodet enim omnia ligna quæ germinant in agris. ⁶ Et implebunt domos tuas, et servorum tuorum, et omnium Ægyptiorum: quantam non viderunt patres tui, et avi, ex quo orti sunt super terram, usque in præsentem diem. Avertitque se, et egressus est a Pharaone. ⁷ Dixerunt autem servi Pharaonis ad eum: Usquequo patiemur hoc scandalum: dimitte homines, ut sacrificent Domino Deo suo, nonne vides quod perierit Ægyptus? ⁸ Revocaveruntque Moysen, et Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, sacrificate Domino Deo vestro: quinam sunt qui ituri sunt? ⁹ Ait Moyses: Cum parvulis nostris, et senioribus pergemus, cum filiis et filiabus, cum ovibus et armentis: est enim sollemnitas Domini Dei nostri. ¹⁰ Et respondit Pharaos: Sic Dominus sit vobiscum, quo modo ego dimittam vos, et parvulos vestros, cui dubium est quod pessime cogitetis? ¹¹ Non fiet ita, sed ite tantum viri, et sacrificate Domino: hoc enim et ipsi petistis. Statimque eiecti sunt de conspectu Pharaonis. ¹² Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende ma-

8. plaga
locustarum,

num tuam super Terram Ægypti ad locustam, ut ascendat super eam, et devoret omnem herbam quæ residua fuerit grandini. ¹³ Et extendit Moyses virgam super terram Ægypti: et Dominus induxit ventum urentem tota die illa, et nocte: et mane facto, ventus urens levavit locustas. ¹⁴ Quæ ascenderunt super universam Terram Ægypti: et sederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec postea futurae sunt. ¹⁵ Operueruntque universam superficiem terræ, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, et quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat: nihilque omnino virens relictum est in lignis, et in herbis terræ, in cuncta Ægypto. ¹⁶ Quam ob rem festinus Pharaos vocavit Moysen et Aaron, et dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum, et in vos. ¹⁷ Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, et rogate Dominum Deum vestrum, ut auferat a me mortem istam. ¹⁸ Egressusque Moyses de conspectu Pharaonis, oravit Dominum. ¹⁹ Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, et arreptam locustam proiecit in Mare rubrum: non remansit ne una quidem in cunctis finibus Ægypti. ²⁰ Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel.

9. plaga
tenebrarum.

²¹ Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum: et sint tenebræ super Terram Ægypti tam densæ, ut palpari queant. ²² Extenditque Moyses manum in cælum: et factæ sunt tenebræ horribiles in universa Terra Ægypti tribus diebus. ²³ ^aNemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco in quo erat: bubicumque autem habitabant filii Israel, lux erat. ²⁴ Vocavitque Pharaos Moysen et Aaron, et dixit eis: Ite, sacrificate Domino: oves tantum vestræ, et armenta remaneant, parvuli vestri eant vobiscum. ²⁵ Ait Moyses: Hostias quoque et holocausta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo nostro. ²⁶ Cuncti greges pergent vobiscum: non remanebit ex eis ungula: quæ necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri: præsertim cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perveniamus. ²⁷ Induravit autem Dominus cor Pharaonis, et noluit dimittere eos. ²⁸ Dixitque Pharaos ad Moysen: Recede a me, et cave ne ultra videas faciem meam: quocumque die apparueris mihi, morieris. ²⁹ Respondit Moyses: Ita fiet ut locutus es, non videbo ultra faciem tuam.

2. Decima plaga horribilis, 11, 1—12, 36.

Plaga
annun-
tiatur;

11. ¹ Et dixit Dominus ad Moysen: Adhuc una plaga tangam Pharaonem et Ægyptum, et post hæc dimittet vos, et exire compellet. ² ^cDices ergo omni plebi ut postulet vir ab amico suo, et mulier a vicina sua vasa argentea, et aurea. ³ Dabit autem Dominus gratiam populo suo coram Ægyptiis. ⁴ Fuitque Moyses vir magnus valde in Terra Ægypti coram servis Pharaonis, et omni populo. ⁴ Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Ægyptum: ⁵ et morietur omne primogenitum in Terra Ægyptiorum, a primogenito Pharaonis qui sedet in solio eius, usque ad primogenitum ancillæ quæ est ad molam, et omnia primogenita iumentorum. ⁶ Eritque clamor magnus in universa Terra Ægypti, qualis nec ante fuit, nec postea futurus est. ⁷ Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut sciatis quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios et Israel. ⁸ Descendentque omnes servi tui isti ad me, et adorabunt me, dicentes: Egredere tu, et omnis populus qui subiectus est tibi: post hæc egrediemur. ⁹ Et exivit a Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen: Non audiet vos Pharaos ut multa signa fiant in Terra Ægypti. ¹⁰ Moyses autem et Aaron fecerunt omnia ostenta quæ scripta sunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel de terra sua.

præcepta
paschala
dantur,

12. ¹ Dixit quoque Dominus ad Moysen, et Aaron in Terra Ægypti: ² Mensis iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni. ³ Loquimini ad universum cætum filiorum Israel, et dicite eis: Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. ⁴ Sin autem minor est numerus ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui iunctus est

domui suæ, iuxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum agni. ⁵ Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis et hœdum. ⁶ Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis huius: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. ⁷ Et sument de sanguine eius, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum. ⁸ Et edent carnes nocte illa assas igni, et azymos panes cum lactucis agrestibus. ⁹ Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus eius et intestinis vorabitis. ¹⁰ Nec remanebit quidquam ex eo usque mane, si quid residuum fuerit, igne comburetis. ¹¹ Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis, et calcamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter: est enim Phase (idest transitus) Domini. ¹² Et transibo per Terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in Terra Ægypti ab homine usque ad pecus: et in eunctis diis Ægypti faciam iudicia, ego Dominus. ¹³ Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis: et videbo sanguinem, et transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero Terram Ægypti. ¹⁴ Habebitis autem hunc diem in monimentum: et celebrabitis eam sollemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno. ¹⁵ Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, a primo die usque ad diem septimum. ¹⁶ Dies prima erit sancta atque sollemnis, et dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad veseendum pertinent. ¹⁷ Et observabitis azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de Terra Ægypti, et custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. ¹⁸ ^aPrimo mense, quarta-decima die mensis ad vesperam comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam eiusdem mensis ad vesperam. ¹⁹ Septem diebus fermentum non inveniatur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima eius de cœtu Israel, tam de advenis quam de indigenis terræ. ²⁰ Omne fermentatum non comedetis: in eunctis habitaculis vestris edetis azyma.

²¹ Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israel, et dixit ad eos: Itē tollentes animal per familias vestras, et immolate Phase. ²² ^bFasciculumque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare, et utrumque postem: nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane. ²³ Transibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cumque viderit sanguinem in superliminari, et in utroque poste, transcendet ostium domus, et non sinet percussorem ingredi domos vestras et lædere. ²⁴ Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in æternum. ²⁵ Cumque introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas. ²⁶ Et cum dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio? ²⁷ dicetis eis: Victima transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum Israel in Ægypto percuteus Ægyptios, et domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit. ²⁸ Et egressi filii Israel fecerunt sicut præceperat Dominus Moysi et Aaron.

²⁹ Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio eius sedebat, usque ad primogenitum captivæ quæ erat in carcere, et omne primogenitum iumentorum. ³⁰ Surrexitque Pharaos nocte, et omnes servi eius, eunctaque Ægyptus: et ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus in qua non iaceret mortuus. ³¹ Vocatisque Pharaos, Moysē, et Aaron nocte, ait: Surgite et egredimini a populo meo, vos et filii Israel: itē, immolate Domino sicut dicitis. ³² Oves vestras et armenta assumite ut petieratis, et abeuntes benedicite mihi. ³³ Urgebantque Ægyptii populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.

³⁴ Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur: et ligans in palliis, posuit super humeros suos. ³⁵ Feceruntque filii Israel sicut præceperat Moyses: et petierunt ab Ægyptiis vasa argentea et aurea, vestemque plurimam.

promul-
gantur
et obser-
vantur;

primogenita
per-
cutiuntur,

Ægyptii
spoliantur.

³⁶ Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis ut commodarent eis: et spoliaverunt Ægyptios.

III. Exodus Israelitarum, 12, 37—15, 21.

1. Egressio populi electi, 12, 37—14, 4.

Israel ab
Ægyptiis
expellitur,

³⁷ Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Socoth, sexcenta fere millia peditum virorum, absque parvulis. ³⁸ Sed et vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oves et armenta et animantia diversi generis multa nimis. ³⁹ Coxeruntque farinam, quam dudum de Ægypto conspersam tulerant: et fecerunt subcineritios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Ægyptiis, et nullam facere sinentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat preparare. ⁴⁰ Habitatio autem filiorum Israel qua manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum. ⁴¹ Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Ægypti. ⁴² Nox ista est observabilis Domini, quando eduxit eos de Terra Ægypti: hanc observare debent omnes filii Israel in generationibus suis.

audit de
religione
Phase

⁴³ Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Hæc est religio Phase: Omnis alienigena non comedet ex eo. ⁴⁴ Omnis autem servus emptitius circumcidetur, et sic comedet. ⁴⁵ Advena et mercenarius non edent ex eo. ⁴⁶ In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras, nec os illius confringetis. ⁴⁷ Omnis cætus filiorum Israel faciet illud. ⁴⁸ Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, et facere Phase Domini, circumcidetur prius omne masculinum eius, et tunc rite celebrabit: eritque sicut indigena terræ: si quis autem circumeisus non fuerit, non vescetur ex eo. ⁴⁹ Eadem lex erit indigenæ et colono qui peregrinatur apud vos. ⁵⁰ Feceruntque omnes filii Israel sicut præceperat Dominus Moysi et Aaron. ⁵¹ Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Ægypti per turmas suas.

et primoge-
nitorum
consecra-
tione,

13. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen,iciens: ² Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus quam de iumentis: mea sunt enim omnia. ³ Et ait Moyses ad populum: Mementote diei huius in qua egressi estis de Ægypto et de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem. ⁴ Hodie egredimini mense novarum frugum. ⁵ Cumque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi et Hethæi et Amorrhæi et Hevæi et Iebusæi, quam iuravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte et melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto. ⁶ Septem diebus vesceris azymis: et in die septimo erit sollemnitatis Domini. ⁷ Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. ⁸ Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Ægypto. ⁹ Et erit quasi signum in manu tua, et quasi monumentum ante oculos tuos: et ut lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto. ¹⁰ Custodies huiusmodi cultum statuto tempore a diebus in dies. ¹¹ Cumque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi, sicut iuravit tibi et patribus tuis, et dederit tibi eam: ¹² separabis omne quod aperit vulvam Domino, et quod primitivum est in pecoribus tuis: quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino. ¹³ Primogenitum asini mutabis ove: quod si non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes. ¹⁴ Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo servitutis. ¹⁵ Nam cum induratus esset Pharao, et nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti a primogenito hominis usque ad primogenitum iumentorum: idcirco immolo Domino omne quod aperit vulvam masculini sexus, et omnia primogenita filiorum meorum redimo. ¹⁶ Erit igitur quasi signum in manu tua, et quasi appensum quid, ob

³⁶ aNm 9, 12; Jo 19, 36. — **13,** ² bInf 34, 19; Lv 27, 26; Nm 8, 16; Lc 2, 23. — ¹² cInf 22, 29; 34, 19; Ez 44, 30.

recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.

¹⁷ Igitur cum emisisset Pharaon populum, non eos duxit Deus per viam Terræ Philisthiim quæ vicina est: reputans ne forte pœniteret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in Ægyptum. ¹⁸ Sed circumduxit per viam deserti, quæ est iuxta Mare rubrum: et armati ascenderunt filii Israel de Terra Ægypti. ¹⁹ Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum: eo quod adiurasset filios Israel, dicens: ^aVisitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. ²⁰ Profectique de Socoth castrametati sunt in Etham in extremis finibus solitudinis. ²¹ ^bDominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis: ut dux esset itineris utroque tempore. ²² Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

castra-
metatur
in Etham,

14. ¹ Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israel: Reversi castrametentur e regione Phihahiroth quæ est inter Magdalum et mare contra Beelsephon: in conspectu eius castra ponetis super mare. ³ Dicturusque est Pharaon super filiis Israel: Coaretati sunt in terra, conclusit eos desertum. ⁴ Et indurabo cor eius, ac persequetur vos: et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu eius. scientque Ægyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque ita.

in Phihahi-
roth.

2. Interitus Ægyptiorum persequentium, 14, 5—31.

⁵ Et nunciatum est regi Ægyptiorum quod fugisset populus: immutatumque est cor Pharaonis et servorum eius super populo, et dixerunt: Quid volumus facere ut dimitteremus Israel, ne serviret nobis? ⁶ Iunxit ergo currum, et omnem populum suum assumpsit secum. ⁷ Tulitque sexcentos currus electos, et quidquid in Ægypto curruum fuit: et duces totius exercitus. ⁸ Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, et persecutus est filios Israel: at illi egressi erant in manu excelsa. ⁹ Cumque persequerentur Ægyptii vestigia præcedentium, reppererunt eos in castris super mare: omnis equitatus et currus Pharaonis, et universus exercitus erant in Phihahiroth contra Beelsephon.

Pharaon
reperit
Israelitas,

¹⁰ Cumque appropinquasset Pharaon, levantes filii Israel oculos, viderunt Ægyptios post se: et timuerunt valde: clamaveruntque ad Dominum, ¹¹ et dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Ægypto, ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? ¹² Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede a nobis, ut serviamus Ægyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine. ¹³ Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: state, et videte magnalia Domini quæ facturus est hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. ¹⁴ Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis.

qui timent
ac murmu-
rant,

¹⁵ Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israel ut proficiscantur. ¹⁶ Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super mare, et divide illud: ut gradientur filii Israel in medio mari per siccum. ¹⁷ Ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut persequantur vos: et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu eius, et in curribus et in equitibus illius. ¹⁸ Et scient Ægyptii quia ego sum Dominus cum glorificatus fuero in Pharaone, et in curribus atque in equitibus eius. ¹⁹ Tollensque se angelus Dei, qui præcedebat castra Israel, abiit post eos: et cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, post tergum ²⁰ stetit, inter castra Ægyptiorum et castra Israel: et erat nubes tenebrosa, et illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent. ²¹ Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi et urente tota nocte, et vertit in siccum: divisaque est aqua. ²² ^aEt ingressi sunt filii Israel per medium sicei maris: erat enim aqua quasi murus a dextra eorum et læva.

sed per
mare
ducuntur et,

¹⁹ ^aGn 50, 24. — ²¹ ^bNm 14, 14; Neh 9, 19: 1 Cor 10, 1. — **14, 9** ^cIos 24, 6; 1 Mcc 4, 9. — ²² ^dPs 77, 13; 104, 37; 113, 3; Hbr 11, 29.

suffocatis
Ægyptiis,

²³ Persequentessque Ægyptii ingressi sunt post eos, et omnis equitatus Pharaonis, currus eius et equites per medium maris. ²⁴ Iamque advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum: ²⁵ et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Israel: Dominus enim pugnat pro eis contra nos. ²⁶ Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios super currus et equites eorum. ²⁷ Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aquæ, et involvit eos Dominus in mediis fluctibus. ²⁸ Reversæque sunt aquæ, et operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfluit ex eis.

Deo ac
Moysi
credunt.

²⁹ Filii autem Israel perrexerunt per medium siccæ maris, et aquæ eis erant quasi pro muro a dextris et a sinistris: ³⁰ liberavitque Dominus in die illa Israel de manu Ægyptiorum. ³¹ Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, et manum magnam quam exerceuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo eius.

3. Gratiarum actio Israelitarum, 15, 1—21.

Moyses
et virorum,

15. ¹ Tunc ^acecinit Moyses et filii Israel carmen hoc Domino, et dixerunt: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est.

equum et ascensorem deiecit in mare.
² ^cFortitudo mea, et laus mea Dominus,
et factus est mihi in salutem:

iste Deus meus, et glorificabo eum:
Deus patris mei, et exaltabo eum.

³ Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius.

⁴ Currus Pharaonis et exercitum eius proiecit in mare:
electi principes eius submersi sunt in Mari rubro.

⁵ Abyssî operuerunt eos,
descenderunt in profundum quasi lapis.

⁶ Dexteræ tuæ Domine magnificata est in fortitudine:
dexteræ tuæ, Domine, percussit inimicum.

⁷ Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti adversarios tuos:
misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam.

⁸ Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ:
stetit unda fluens,
congregatæ sunt abyssi in medio mari.

⁹ Dixit inimicus: Persequar et comprehendam,
dividam spolia, implebitur anima mea:
evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.

¹⁰ Flavit spiritus tuus, et operuit eos mare:
submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.

¹¹ Quis similis tui in fortibus Domine?
quis similis tui, magnificus in sanctitate,
terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?

¹² Extendisti manum tuam, et devoravit eos terra.

¹³ Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti:
et portasti eum in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum.

¹⁴ Ascenderunt populi, et irati sunt:
dolores obtinuerunt habitatores Philistiim.

¹⁵ Tunc conturbati sunt principes Edom,
robustos Moab obtinuit tremor:
obruerunt omnes habitatores Chanaan.

¹⁶ Irruat super eos formido et pavor.
in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis,
donec pertranseat populus tuus Domine,
donec pertranseat populus tuus iste, quem possedisti.
¹⁷ Introduces eos, et plantabis in monte hereditatis tuæ.
firmissimo habitaculo tuo quod operatus es Domine:
sanctuarium tuum Domine, quod firmaverunt manus tuæ.
¹⁸ Dominus regnabit in æternum et ultra.

¹⁹ Ingressus est enim eques Pharaon cum curribus et equitibus eius in mare:
et reduxit super eos Dominus aquas maris: filii autem Israel ambulaverunt per
siccum in medio eius. ²⁰ Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum
in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris,
²¹ quibus præcinebat, dicens:

Maria
et mulie-
rum.

Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est,
equum et ascensorem eius deiecit in mare.

PARS SECUNDA.

Iter populi ad Sinai, 15, 22—18, 27.

1. In Mara et Elim, 15, 22—27.

²² Tulit autem Moyses Israel de mari rubro, et egressi sunt in desertum Sur:
ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, et non inveniebant aquam. ²³ Et
venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amaræ:
unde et congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem.
²⁴ Et murmuravit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus? ²⁵ At ille clamavit
ad Dominum, qui ostendit ei lignum: aquod cum misisset in aquas, in dulcedinem
versæ sunt, ibi constituit ei præcepta, atque iudicia, et ibi tentavit eum, ²⁶ dicens:
Si audieris vocem Domini Dei tui, et quod rectum est coram eo feceris, et obedieris
mandatis eius, custodierisque omnia præcepta illius, cunctum languorem, quem
posui in Ægypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus.

In Mara
aqua dul-
cescit.

²⁷ Venerunt autem in Elim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum,
et septuaginta palmarum: et castrametati sunt iuxta aquas.

in Elim
abundat.

2. In deserto Sin, 16, 1—36.

16. ¹ Profectique sunt de Elim, et venit omnis multitudo filiorum Israel
in desertum Sin, quod est inter Elim et Sinai: quintodecimo die mensis secundi,
postquam egressi sunt de terra Ægypti. ² Et murmuravit omnis congregatio
filiorum Israel contra Moysen et Aaron in solitudine. ³ Dixeruntque filii Israel
ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in Terra Ægypti, quando
sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur eduxistis
nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? ⁴ Dixit autem
Dominus ad Moysen: Ecce, ego pluam vobis panes de cælo: egrediatur populus,
et colligat quæ sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum utrum ambulet in lege
mea, an non. ⁵ Die autem sexto parent quod inferant: et sit duplum quam colligere
solebant per singulos dies. ⁶ Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios Israel:
Vespere sciatis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti: ⁷ et mane videbitis
gloriam Domini: audivit enim murmur vestrum contra Dominum: nos vero quid
sumus, quia mussitastis contra nos? ⁸ Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere
carnes edere, et mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras
quibus murmurati estis contra eum, nos enim quid sumus? nec contra nos est
murmur vestrum, sed contra Dominum. ⁹ Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic
universæ congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: audivit enim

Manna
et cotur-
nices
mittuntur.

murmur vestrum. ¹⁰ Cumque loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem: et ecce agloria Domini apparuit in nube. ¹¹ Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: ¹² Audivi murmurationes filiorum Israel, loquere ad eos: Vespere comedetis carnes, et mane saturabimini panibus: scietisque quod ego sum Dominus Deus vester. ¹³ Factum est ergo vespere, et ascendens coturnix, cooperuit castra: mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. ¹⁴ Cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum, et quasi pilo tusum in similitudinem pruinae super terram. ¹⁵ Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: «Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum.

præcepta
de manna
promul-
gantur.

¹⁶ Hic est sermo, quem præcepit Dominus: Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum quæ habitant in tabernaculo sic tolletis. ¹⁷ Feceruntque ita filii Israel: et collegerunt, alius plus, alius minus. ¹⁸ Et mensi sunt ad mensuram gomor: ¹⁹ nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: sed singuli iuxta id quod edere poterant, congregaverunt. ²⁰ Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. ²¹ Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, et scatere cœpit vermibus, atque computruit, et iratus est contra eos Moyses. ²² Colligebant autem mane singuli, quantum sufficere poterat ad vescendum: cumque incaluisset sol, liquefiebat. ²³ In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines: venerunt autem omnes principes multitudinis, et narraverunt Moysi. ²⁴ Qui ait eis: Hoc est quod locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras, quodeumque operandum est, facite: et quæ coquenda sunt coquite: quicquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane. ²⁵ Feceruntque ita ut præceperat Moyses, et non computruit, neque vermis inventus est in eo. ²⁶ Dixitque Moyses: Comedit illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro. ²⁷ Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbatum est Domini, idcirco non invenietur. ²⁸ Venitque septima dies: et egressi de populo ut colligerent, non invenerunt. ²⁹ Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequo non vultis custodire mandata mea, et legem meam? ³⁰ Videte quod Dominus dederit vobis sabbatum, et propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo die septimo. ³¹ Et sabbatizavit populus die septimo. ³² Appellavitque domus Israel nomen eius Man: quod erat quasi semen coriandri album, gustusque eius quasi similæ cum melle. ³³ Dixit autem Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, et custodiatur in futuras retro generationes: ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de Terra Ægypti. ³⁴ Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, et mitte ibi Man, quantum potest capere gomor: et reponere coram Domino ad servandum in generationes vestras: ³⁵ sicut præcepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum. ³⁶ Filii autem Israel comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, usquequo tangerent fines terræ Chanaan. ³⁷ Gomor autem decima pars est ephi.

3. In Raphidim, 17, 1—18, 27.

Aqua e pe-
tra exit,

¹ Igitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin per mansiones suas, iuxta sermonem Domini, castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo. ² Qui iurgatus contra Moysen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid iurgamini contra me? cur tentatis Dominum? ³ Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, et murmuravit contra Moysen, dicens: «Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, et liberos nostros, ac iumenta siti? ⁴ Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid

¹⁰ aSir 45, 3. — ¹⁴ bNm 11, 7; Ps 77, 24; Sap 16, 20; Io 6, 31. — ¹⁵ c¹ Cor 10, 3. — ¹⁸ d² Cor 8, 15. — ³⁵ eNeh 9, 21; Idt 5, 15. — ¹⁷, 3 fNm 20, 4.

faciam populo huic? adhuc paululum, et lapidabit me. ⁵ Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum, et sume tecum de senioribus Israel: et virgam qua percussisti fluvium, tolle in manu tua, et vade. ⁶ En ego stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiesque petram, et exibat ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israel: ⁷ et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter iurgium filiorum Israel, et quia tentaverunt Dominum, dicentes: Est ne Dominus in nobis, an non?

⁸ Venit autem Amalec, et pugnabat contra Israel in Raphidim. ⁹ Dixitque Moyses ad Iosue: Elige viros: et egressus, pugna contra Amalec: cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. ¹⁰ Fecit Iosue ut locutus erat Moyses, et pugnavit contra Amalec: Moyses autem et Aaron, et Hur ascenderunt super verticem collis. ¹¹ Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec. ¹² Manus autem Moysi erant graves: sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem et Hur sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. ¹³ Fugavitque Iosue Amalec, et populum eius in ore gladii. ¹⁴ Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monumentum in libro, et trade auribus Iosue: delebo enim memoriam Amalec sub cælo. ¹⁵ Ædificavitque Moyses altare: et vocavit nomen eius, Dominus exaltatio mea, dicens: ¹⁶ Quia manus solii Domini, et bellum Domini erit contra Amalec, a generatione in generationem.

Amalec
fugatur,

¹⁸. ¹ Cumque audisset Iethro, sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quæ fecerat Deus Moysi, et Israeli populo suo, et quod eduxisset Dominus Israel de Ægypto: ² tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat: ³ et duos filios eius, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre: «Advena fui in terra aliena. ⁴ Alter vero Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adiutor meus, et eruit me de gladio Pharaonis. ⁵ Venit ergo Iethro cognatus Moysi, et filii eius, et uxor eius ad Moysen in desertum, ubi erat castrametatus iuxta montem Dei. ⁶ Et mandavit Moysi, dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te, et uxor tua, et duo filii tui cum ea. ⁷ Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, et osculatus est eum: salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum, ⁸ narravit Moyses cognato suo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, et Ægyptiis propter Israel: universumque laborem, qui accidisset eis in itinere, et quod liberaverat eos Dominus. ⁹ Lætatusque est Iethro super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Israeli, eo quod eruisset eum de manu Ægyptiorum, ¹⁰ et ait: Benedictus Dominus, qui liberavit vos de manu Ægyptiorum, et de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Ægypti. ¹¹ Nunc cognovi, quia magnus Dominus super omnes deos: eo quod ¹² superbe egerint contra illos. ¹² Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi holocausta et hostias Deo: veneruntque Aaron et omnes seniores Israel, ut comederent panem cum eo coram Deo.

Iethro
uxorem
cum filiis
reducit,

¹³ Altera autem die sedit Moyses ut iudicaret populum, qui assistebat Moysi a mane usque ad vesperam. ¹⁴ Quod cum vidisset cognatus eius, omnia scilicet quæ agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, et omnis populus præstolatur de mane usque ad vesperam? ¹⁵ Cui respondit Moyses: Venit ad me populus quærens sententiam Dei. ¹⁶ Cumque acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me ut iudicem inter eos, et ostendam præcepta Dei, et leges eius. ¹⁷ At ille: Non bonam, inquit, rem facis: ¹⁸ stulto labore consumeris et tu, et populus iste qui tecum est: ultra vires tuas est negotium, ¹⁹ esolus illud non poteris sustinere. ¹⁹ Sed audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum. Esto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum: ²⁰ ostendasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, et opus quod facere debeant. ²¹ Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, et constitue

iudices
minores
constituuntur.

⁵ aSup 7, 20; Ps 77, 15; 1 Cor 10, 4. — ⁸ bDt 25, 17; Idt 4, 13; Sap 11, 3. — 18, 3 cSup 2, 22. — 17 dSup 1, 14; 5, 7, 18; 10, 10; 14, 8. — 18 eDt 1, 12.

ex eis tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos ²² qui iudicent populum omni tempore: quidquid autem maius fuerit, referant ad te, et ipsi minora tantummodo iudicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere. ²³ Si hoc feceris, implebis imperium Dei, et praecepta eius poteris sustentare: et omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace. ²⁴ Quibus auditis, Moyses fecit omnia quae ille suggererat. ²⁵ Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos. ²⁶ Qui indicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo indicantes. ²⁷ Dimisitque cognatum suum: qui reversus abiit in terram suam.

PARS TERTIA.

Fœdus populi cum Deo, 19, 1—40, 36.

I. Fœdus feritur, 19, 1—31, 18.

1. Apparitio et allocutio Domini, 19, 1—20, 21.

19. ¹ Mense tertio egressionis Israel de Terra Ægypti, in die hac venerunt in solitudinem Sinai. ² Nam profecti de Raphidim, et pervenientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria e regione montis. ³ ^bMoyses autem ascendit ad Deum, vocavitque eum Dominus de monte, et ait: Hæc dices domui Iacob, et annuntiabis filiis Israel: ⁴ ^cVos ipsi vidistis, quæ fecerim Ægyptiis, quo modo portaverim vos super alas aquilarum, et assumpserim mihi. ⁵ Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: ^dmea est enim omnis terra. ⁶ ^eEt vos eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens sancta. hæc sunt verba quæ loqueris ad filios Israel. ⁷ Venit Moyses: et convocatis maioribus natu populi, exposuit omnes sermones quos mandaverat Dominus. ⁸ Responditque omnis populus simul: Cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus. Cunque retulisset Moyses verba populi ad Dominum, ⁹ ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, et credat tibi in perpetuum. Nunciavit ergo Moyses verba populi ad Dominum. ¹⁰ Qui dixit ei: Vade ad populum, et sanctifica illos hodie, et eras, laventque vestimenta sua. ¹¹ Et sint parati in diem tertium: in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai. ¹² Constituesque terminos populo per circuitum, et dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur. ¹³ Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimitur, aut confodietur iaculis: sive iumentum fuerit, sive homo, non vivet, cum coeperit clangere buccina, tunc ascendant in montem. ¹⁴ Descenditque Moyses de monte ad populum, et sanctificavit eum. Cunque lavissent vestimenta sua, ¹⁵ ait ad eos: Estote parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris.

¹⁶ Iamque advenerat tertius dies, et mane inclaruerat: et ecce coeperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, et nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrepebat: et timuit populus qui erat in castris. ¹⁷ Cunque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis. ¹⁸ ^gTotus autem mons Sinai fumabat: eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace: eratque omnis mons terribilis. ¹⁹ Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in maius, et prolixius tendebatur: Moyses loquebatur, et Deus respondebat ei. ²⁰ Descenditque Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice, et vocavit Moysen in cacumen eius. Quo cum ascendisset, ²¹ dixit ad eum: Descende, et contestare populum: ne forte velit transcendere terminos ad videndum Dominum, et pereat ex eis plurima multitudo. ²² Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne

19, 1 ^aNm 33, 15. — 3 ^bAct 7, 38. — 4 ^cEdt 29, 2. — 5 ^dPs 23, 1. — 6 ^e1 Ptr 2, 9. — 12 ^fHbr 12, 18. — 18 ^gDt 4, 11.

pereunat eos. ²³ Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai: tu enim testificatus es, et iussisti, dicens: Pone terminos circa montem, et sanctifica illum. ²⁴ Cui ait Dominus: Vade, descende: ascendesque tu, et Aaron tecum: sacerdotes autem et populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos. ²⁵ Descenditque Moyses ad populum, et omnia narravit eis.

20. ¹ Locutusque est Dominus cunctos sermones hos: ² ^aEgo sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti, de domo servitutis. ³ Non habebis deos alienos coram me. ⁴ ^bNon facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. ⁵ Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me: ⁶ et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea. ⁷ ^cNon assumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. ⁸ ^dMemento ut diem sabbati sanctifices. ⁹ Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. ¹⁰ Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum, et advena qui est intra portas tuas. ¹¹ ^eSex enim diebus fecit Dominus cælum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo, ideoque benedixit Dominus diei sabbati, et sanctificavit eum. ¹² ^fHonora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. ¹³ ^gNon occides. ¹⁴ Non mœchaberis. ¹⁵ Non furtum facies. ¹⁶ Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. ¹⁷ ^hNon concupisces domum proximi tui: nec desiderabis uxorem eius, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

decalogus
promul-
gatur,

¹⁸ Cunctus autem populus videbat voces et lampades, et sonitum buccinæ, montemque fumantem: et perterriti ac pavore concussi, steterunt procul. ¹⁹ dicentes Moysi: Loquere tu nobis, et audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. ²⁰ Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos venit Deus, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis. ²¹ Stetitque populus de longe. ⁱMoyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus.

populus
pavet.

2. Promulgatio legum variarum, 20, 22—23, 33.

²² Dixit præterea Dominus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Vos vidistis quod de cælo locutus sim vobis. ²³ Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

De ima-
ginibus,

²⁴ ^kAltare de terra facietis mihi, et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et boves in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, et benedicam tibi. ²⁵ ^lQuod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de seetis lapidibus: si enim levaveris cultrum super eo, polluetur. ²⁶ Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudine tua.

de altari,

21. ¹ Hæc sunt indicia quæ propones eis. ² ^mSi emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis. ³ Cum quali veste intraverit, cum tali exeat: si habens uxorem, et uxor egredietur simul. ⁴ Sin autem dominus dederit illi uxorem, et pepererit filios et filias: mulier et liberi eius erunt domini sui, ipse vero exibat cum vestitu suo. ⁵ Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum et uxorem ac liberos, non egrediar liber: ⁶ offeret eum dominus diis, et applicabitur ad ostium et postes, perforabitque aurem eius subula: et erit ei servus in sæculum. ⁷ Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillæ exire consueverunt. ⁸ Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit

de servis
et ancillis,

²⁰, ² ^aDt 5, 6; Ps 80, 11. — ⁴ ^bLv 26, 1; Dt 4, 15; Ios 24, 14; Ps 96, 7. — ⁷ ^cLv 19, 12; Dt 5, 11; Mt 5, 33. — ⁸ ^dInf 31, 13; Dt 5, 12; Ez 20, 12. — ¹¹ ^eGn 2, 2. — ¹² ^fDt 5, 16; Mt 15, 4; Eph 6, 2. — ¹³ ^gMt 5, 21. — ¹⁷ ^hRom 7, 7; 13, 9. — ²¹ ⁱDt 18, 16; Hbr 12, 18. — ²⁴ ^kInf 27, 8; 38, 7. — ²⁵ ^lDt 27, 5; Ios 8, 31. — ²¹, ² ^mDt 15, 12; 1r 34, 14.

eam. ⁹ Sin autem filio suo desponderit eam, iuxta morem filiarum faciet illi.

¹⁰ Quod si alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, et vestimenta, et pretium pudicitiae non negabit. ¹¹ Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.

in homines
percutien-
tes,

¹² Qui percuisset hominem volens occidere, morte moriatur. ¹³ Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus eius: constituam tibi locum in quem fugere debeat. ¹⁴ Si quis per industriam occiderit proximum suum, et per insidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur. ¹⁵ Qui percuisset patrem suum aut matrem, morte moriatur. ¹⁶ Qui furatus fuerit hominem, et vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur. ¹⁷ Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. ¹⁸ Si rixati fuerint viri, et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit, sed iacnerit in lectulo: ¹⁹ si surrexerit, et ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas eius, et impensas in medicos restituat. ²⁰ Qui percusserit servum suum, vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus eius, criminis reus erit. ²¹ Sin autem uno die vel duobus supervixerit, non subiacebit pœnæ, quia pecunia illius est. ²² Si rixati fuerint viri, et percusserit quis mulierem prægnantem, et abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subiacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, et arbitri iudicaverint. ²³ Sin autem mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, ²⁴ oculus pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, ²⁵ adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore. ²⁶ Si percuisset quispiam oculum servi sui aut ancillæ, et luscus eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit. ²⁷ Dentem quoque si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.

in boves
percutien-
tes,

²⁸ Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus obruetur: et non comedentur carnes eius, dominus quoque bovis innocens erit.

²⁹ Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudiustertius, et contestati sunt dominum eius, nec recluserit eum, occideritque virum aut mulierem: et bos lapidibus obruetur, et dominum eius occident. ³⁰ Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quidquid fuerit postulatus. ³¹ Filium quoque et filiam si cornu percusserit, simili sententiæ subiacebit. ³² Si servum, ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit, bos vero lapidibus opprimetur. ³³ Si quis aperuerit cisternam, et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam, ³⁴ reddet dominus cisternæ pretium iumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit. ³⁵ Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, et ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, et dividunt pretium, cadaver autem mortui inter se dispartient. ³⁶ Sin autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius, et non custodivit eum dominus suus: reddet bovem pro bove, et cadaver integrum accipiet.

in fures,

22. ¹ Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, et occiderit vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet, et quattuor oves pro una ove. ² Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis. ³ Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, et ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur. ⁴ si inventum fuerit apud eum quod furatus est, vivens, sive bos, sive asinus, sive ovis: duplum restituet.

in læ-
dentes,

⁵ Si læserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit iumentum suum ut depascatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni æstimatione restituet. ⁶ Si egressus ignis invenerit spinas, et comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit.

de commen-
dato ac
mutuo,

⁷ Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in custodiam, et ab eo, qui susceperat, furto ablata fuerint: si invenitur fur, duplum reddet: ⁸ si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, et iurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui. ⁹ ad perpetranda fraudem, tam in bove, quam in asino, et ove ac vestimento, et quidquid damnum inferre potest: ad deos utriusque causa

perveniet: et si illi iudicaverint, duplum restituet proximo suo. ¹⁰ Si quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, et omne iumentum ad custodiam, et mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit: ¹¹ iusiurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui: suscipietque dominus iuramentum, et ille reddere non cogetur. ¹² «Quod si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino. ¹³ Si comestum a bestia, deferat ad eum quod occisum est, et non restituet. ¹⁴ Qui a proximo suo quidquam horum mutuo postulaverit, et debilitatum aut mortuum fuerit domino non præsente, reddere compellatur. ¹⁵ Quod si impræsentiarius dominus fuerit, non restituet, maxime si conductum venerat pro mercede operis sui.

¹⁶ ^bSi seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea: ^{in impudicos et maleficos} dotabit eam, et habebit eam uxorem. ¹⁷ Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt. ¹⁸ Maleficos non patieris vivere. ¹⁹ Qui coierit cum iumento, morte moriatur. ²⁰ «Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino soli.

²¹ Advenam non contristabis, neque affliges eum: advenæ enim et ipsi fuistis ^{in advenas, viduas et pupillos, pauperes,} in Terra Ægypti. ²² «Viduæ et pupillo non nocebitis. ²³ Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, et ego audiam clamorem eorum: ²⁴ et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, et erunt uxores vestræ viduæ, et filii vestri pupilli. ²⁵ Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. ²⁶ Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. ²⁷ Ipsum enim est solum, quo operitur, indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

²⁸ Diis non detrahes, et «principi populi tui non maledices. ²⁹ Decimas tuas ^{in principes, decimas et primitias,} et primitias tuas non tardabis reddere, «primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. ³⁰ De bobus quoque, et ovibus similiter facies: septem diebus sit cum matre sua, die octava reddes illum mihi. ³¹ Viri sancti eritis mihi: «earnem, quæ a bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed proicietis canibus.

23. ¹ Non suscipies vocem mendacii: nec iunges manum tuam ut pro inipio dicas falsum testimonium. ² Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero devies. ³ Pauperis quoque non misereberis in iudicio. ⁴ ^bSi occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduce ad eum. ⁵ Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo. ⁶ Non declinabis in iudicium pauperis. ⁷ Mendacium fugies. ⁸ «Insontem et iustum non occides: quia aversor impium. ⁹ «Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, et subvertunt verba iustorum. ¹⁰ Peregrino molestus non eris, scitis enim advenarum animas: quia et ipsi ^{de iure aliorum,} «peregrini fuistis in Terra Ægypti.

¹¹ Sex annis seminabis terram tuam, et congregabis fruges eius. ¹² Anno autem septimo dimittes eam, et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui: et quidquid reliquum fuerit, edant bestię agri: ita facies in vinea, et in oliveto tuo. ¹³ Sex diebus operaberis: septimo die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus: et refrigeretur filius ancillæ tuæ, et advena.

¹⁴ Omnia quæ dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum deorum non iurabitis, neque audietur ex ore vestro. ^{de iuramento,}

¹⁵ Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabit. ¹⁶ Sollemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma, ^{de cultu divino;} «sicut præcepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus es de Ægypto: «non apparebis in conspectu meo vacuus. ¹⁷ Et sollemnitatem messis primitivorum operis tui, quæcumque seminaveris in agro, sollemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris

¹² aGn 31, 39. — ¹⁶ bDt 22, 28. — ²⁰ cLv 19, 4. — ²² dZach 7, 10. — ²⁸ eAct 23, 5. — ²⁹ fSup 13, 2, 12; Inf 34, 19; Ez 44, 30. — ³¹ gLv 22, 8. — **23, 4** hDt 22, 1. — ⁷ iDn 13, 53. — ⁸ kDt 16, 19; Sir 20, 31. — ⁹ lGn 46, 6. — ¹⁵ mSup 13, 3; Inf 34, 22. — ¹⁷ nDt 16, 16; Sir 35, 6.

omnes fruges tuas de agro. ¹⁷ Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo. ¹⁸ Non immolabis super fermento sanguinem victimæ meæ. nec remanebit adeps sollemnitatis meæ usque mane. ¹⁹ ^aPrimitias frugum terræ tuæ deferēs in domum Domini Dei tui. ^bNon coques hædum in lacte matris suæ.

præmia
obedienti-
bus
promittun-
tur.

²⁰ Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, et custodiat in via, et introducat in locum quem paravi. ²¹ Observa eum, et audi vocem eius, et contemnendum putes: quia non dimittet eum peccaveris, et est nomen meum in illo. ²² ^cQuod si audieris vocem eius, et feceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te. ²³ ^dPræcedetque te Angelus meus, et introducet te ad Amorrhæum, et Hethæum, et Pherezeum, Chananæumque, et Hevæum, et Iebusæum, quos ego conteram. ²⁴ Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, sed destrues eos, et confringes statuas eorum. ²⁵ Servietisque Domino Deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et auferam infirmitatem de medio tui. ²⁶ Non erit infœcunda, nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo. ²⁷ Terrorem meum mittam in præcursum tuum, et occidam omnem populum, ad quem ingredieris: eunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam: ²⁸ ^eemittens erabrones prius, qui fugabunt Hevæum, et Chananæum, et Hethæum, antequam introeas. ²⁹ Non eiciam eos a facie tua anno uno: ne terra in solitudinem redigatur, et crescant contra te bestię. ³⁰ Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, et possideas Terram. ³¹ Ponam autem terminos tuos a Mari rubro usque ad Mare Palæstinorum, et a deserto usque ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores Terræ, et eiciam eos de conspectu vestro. ³² ^fNon inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum. ³³ Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum.

3. Percussio fœderis, 24, 1—18.

Populus
obedien-
tiam
promittens
sanguine
respergitur.

^{24.} ¹ Moysi quoque dixit: Ascende ad Dominum tu, et Aaron, Nadab, et Abiu, et septuaginta senes ex Israel, et adorabitis procul. ² Solusque Moyses ascendet ad Dominum, et illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo. ³ Venit ergo Moyses et narravit plebi omnia verba Domini, atque iudicia: responditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus. ⁴ Scripsit autem Moyses universos sermones Domini: et mane consurgens ædificavit altare ad radices montis, et duodecim titulos per duodecim tribus Israel. ⁵ Misitque iuvenes de filiis Israel, et obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos. ⁶ Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, et misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare. ⁷ Assumensque volumen fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt: Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, et erimus obedientes. ⁸ Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum, et ait: ^gHic est sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.

seniores
coram
Deo epu-
lantur,

⁹ Ascenderuntque Moyses et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta de senioribus Israel: ¹⁰ et viderunt Deum Israel: et sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini, et quasi cælum, cum serenum est. ¹¹ Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israel, misit manum suam, videruntque Deum, et comederunt, ac biberunt.

Moyses
in montem
ascendit.

¹² Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, et esto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, et legem ac mandata quæ scripsi: ut doceas eos. ¹³ Surrexerunt Moyses et Iosue minister eius: ascendensque Moyses in montem Dei, ¹⁴ senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron et Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos. ¹⁵ Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem, ¹⁶ et habitavit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de medio caliginis. ¹⁷ Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem

¹⁹ ^aInf 34, 26. — ^bDt 14, 21. — ²² ^cDt 7, 11. — ²³ ^dInf 33, 2; Dt 7, 22; Ios 24, 11. — ²⁸ ^eDt 7, 20. — ²² ^fInf 34, 15; Dt 7, 2. — ²⁴, ⁸ ^gIlbr 9, 20.

montis in conspectu filiorum Israel. ¹⁸ Ingressusque Moyses medium nebulae, ascendit in montem: et fuit ibi quadraginta diebus, et quadraginta noctibus.

4. Institutio de tabernaculo fœderis, 25, 1—27, 21.

²⁵, ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israel De oblationibus voluntariis. ut tollant mihi primitias ab omni homine qui offeret ultroque, accipietis eas. ³ Hæc sunt autem quæ accipere debetis: Aurum, et argentum, et æs. ⁴ hyacinthum et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum, pilos caprarum. ⁵ et pelles arietum rubricatas, pellesque ianthinas, et ligna setim: ⁶ oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, et thymiamata boni odoris: ⁷ lapides onychinos, et gemmas ad ornandum ephod, ac rationale. ⁸ Facientque mihi sanctuarium, et habitabo in medio eorum: ⁹ iuxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, et omnium vasorum in cultum eius: sicque facietis illud:

¹⁰ Arcam de lignis setim compingite, cuius longitudo habeat duos et semis de area testimonii. cubitos: latitudo, cubitum et dimidium: altitudo, cubitum similiter ac semissem. ¹¹ Et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris: faciesque supra, coronam auream per circuitum: ¹² et quattuor circulos aureos, quos pones per quattuor arcæ angulos: duo circuli sint in latere uno, et duo in altero. ¹³ Facies quoque vectes de lignis setim, et operies eos auro. ¹⁴ Inducesque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis: ¹⁵ qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis. ¹⁶ Ponesque in arca testificationem quam dabo tibi. ¹⁷ Facies et propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos et dimidium tenebit longitudo eius, et cubitum ac semissem latitudo. ¹⁸ Duos quoque Cherubim aureos, et productiles facies, ex utraque parte oraculi. ¹⁹ Cherub unus sit in latere uno, et alter in altero. ²⁰ Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, et operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium quo operienda est arca, ²¹ in qua pones testimonium quod dabo tibi. ²² Inde præcipiam, et loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam testimonii, cuncta quæ mandabo per te filiis Israel.

²³ Facies et mensam de lignis setim, habentem duos cubitos longitudinis, et in latitudine cubitum, et in altitudine cubitum ac semissem. ²⁴ Et inaurabis eam auro purissimo: faciesque illi labium aureum per circuitum, ²⁵ et ipsi labio coronam interrasilem altam quattuor digitis: et super illam, alteram coronam aureolam. ²⁶ Quattuor quoque circulos aureos præparabis, et pones eos in quattuor angulis eiusdem mensæ per singulos pedes. ²⁷ Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, et possit mensa portari. ²⁸ Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, et circumdabis auro ad subvelendam mensam. ²⁹ Parabis et acetabula, ac phialas, thuribula, et cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo. ³⁰ Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.

³¹ Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile eius, et calamos, scyphos, et sphæras, ac lilia ex ipso procedentia. ³² Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, et tres ex altero. ³³ Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphæraque simul, et lilium: et tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, sphæraque simul et lilium, hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili: ³⁴ in ipso autem candelabro erunt quattuor scyphi in nucis modum, sphæraque per singulos, et lilia. ³⁵ Sphærae sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex fiunt procedentes de hastili uno. ³⁶ Et sphærae igitur et calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo. ³⁷ Facies et lucernas septem, et pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso. ³⁸ Emunctoria quoque, et ubi quæ emuncta sunt extinguantur, fiant de auro purissimo. ³⁹ Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi. ⁴⁰ Inspice, et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

de mensa
panum
proposi-
tionis,

de cande-
labro sep-
tem lucer-
narum,

de con-
structione
taberna-
culi,

26. ¹ Tabernaculum vero ita facies: Decem cortinas de bysso retorta, et hyacintho, ac purpura, coccoque bis tineto, variatas opere plumario facies. ² Longitudo cortinæ unius habebit vigintiocto cubitos: latitudo, quattuor cubitorum erit, unius mensuræ fient universa tentoria. ³ Quinque cortinæ sibi iungentur mutuo, et aliæ quinque nexu simili cohærebunt. ⁴ Anslas hyacinthinās in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari. ⁵ Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam veniat, et altera alteri possit aptari. ⁶ Facies et quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela iungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat. ⁷ Facies et saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi. ⁸ Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos: et latitudo, quattuor: æqua erit mensura sagorum omnium. ⁹ E quibus quinque iunges seorsum, et sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices. ¹⁰ Facies et quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut coniungi cum altero queat: et quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur. ¹¹ Facies et quinquaginta fibulas æneas, quibus iungantur ansæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat. ¹² Quod autem superfuerit in sagis quæ parantur tecto, id est unum sagum quod amplius est, ex medietate eius operies posteriora tabernaculi. ¹³ Et cubitus ex una parte pendebit, et alter ex altera qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens. ¹⁴ Facies et operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: et super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus. ¹⁵ Facies et tabulas stantes tabernaculi de lignis setim, ¹⁶ quæ singulæ denos cubitos in longitudine habeant, et in latitudine singulos ac semissem. ¹⁷ In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur: atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur. ¹⁸ Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad Austrum. ¹⁹ Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per duos angulos subiiciantur. ²⁰ In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt, ²¹ quadraginta habentes bases argenteas, binæ bases singulis tabulis supponentur. ²² Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas, ²³ et rursum alias duas quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi. ²⁴ Eruntque coniunctæ a deorsum usque sursum, et una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ sunt, similis iunctura servabitur. ²⁵ Et erunt simul tabulæ octo, bases earum argenteæ sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis. ²⁶ Facies et vectes de lignis setim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi, ²⁷ et quinque alios in altero, et eiusdem numeri ad occidentalem plagam: ²⁸ qui mittentur per medias tabulas a summo usque ad summum. ²⁹ Ipsas quoque tabulas deaurabis, et fundes in eis annulos aureos per quos vectes tabulata contineant: quos operies laminis aureis. ³⁰ Et eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in Monte monstratum est.

de velo
et tentorio,

³¹ Facies et velum de hyacintho, et purpura, coccoque bis tineto, et bysso retorta, opere plumario et pulchra varietate contextum: ³² quod appendes ante quattuor columnas de lignis setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, et habebunt capita aurea, sed bases argenteas. ³³ Insetetur autem velum per circulos, intra quod pones arcam testimonii, quo et Sanctuarium, et Sanctuarii sanctuaria dividuntur. ³⁴ Pones et propitiatorium super arcam testimonii in Sancto sanctorum: ³⁵ mensamque extra velum: et contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: mensa enim stabit in parte Aquilonis. ³⁶ Facies et tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, et purpura, coccoque bis tineto, et bysso retorta, opere plumarii. ³⁷ Et quinque columnas deaurabis lignorum setim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea, et bases æneæ.

de altari
holocausto-
rum,

27. ¹ Facies bet altare de lignis setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, et totidem in latitudine, idest quadrum, et tres cubitos in altitudine. ² Cornua autem per quattuor angulos ex ipso erunt: et operies illud ære. ³ Faciesque in usus eius lebetes ad suscipiendos cineres, et foreipes atque fuscinulas, et ignium

receptacula. omnia vasa ex ære fabricabis. ⁴ Craticulamque in modum retis æneam: per cuius quattuor angulos erunt quattuor annuli ænei. ⁵ quos pones subter arulam altaris: eritque craticula usque ad altaris medium. ⁶ Facies et vectes altaris de lignis setim duos, quos operies laminis æneis: ⁷ et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum. ⁸ ^aNon solidum, sed inane et cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in Monte monstratum est.

⁹ Facies et atrium tabernaculi, in cuius australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine. ¹⁰ Et columnas viginti cum basibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis suis habebunt argentea. ¹¹ Similiter et in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, et bases æneæ eiusdem numeri, et capita earum cum cælaturis suis argentea. ¹² In latitudine vero atrii, quod respicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, et columnæ decem, basesque totidem. ¹³ In ea quoque atrii latitudine, quæ respicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt. ¹⁴ in quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres et bases totidem: ¹⁵ et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres, et bases totidem. ¹⁶ In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho et purpura, coccoque bis tineto, et bysso retorta, opere plumarii: columnas habebit quattuor, cum basibus totidem. ¹⁷ Omnes columnæ atrii per circuitum vestitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, et basibus æneis. ¹⁸ In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit, fietque de bysso retorta, et habebit bases æneas. ¹⁹ Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus et ceremonias, tam paxillos eius quam atrii, ex ære facies.

²⁰ Præcipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum, piloque contusum: ut ardeat lucerna semper ²¹ in tabernaculo testimonii, extra velum quod oppansum est testimonio. Et collocabunt eam Aaron et filii eius, ut usque mane luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorum a filiis Israel.

5. Institutio de sacerdotio, 28, 1—29, 37.

28. ¹ Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, et Abiu, Eleazar, et Ithamar. ² Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem. ³ Et loqueris cunctis sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentiæ, ut faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus ministret mihi. ⁴ Hæc autem erunt vestimenta quæ faciunt: Rationale, et superhumernale, tunicam et lineam strictam, cidarim et balteum. Facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron et filiis eius, ut sacerdotio fungantur mihi. ⁵ Accipientque aurum, et hyacinthum, et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum.

⁶ Facient autem superhumernale de auro et hyacintho et purpura, coccoque bis tineto, et bysso retorta, opere polymito. ⁷ Duas oras iunctas habebit in utroque latere summitatum, ut in unum redeant. ⁸ Ipsa quoque textura et cuncta operis varietas erit ex auro et hyacintho, et purpura, coccoque bis tineto, et bysso retorta. ⁹ Sumesque duos lapides onychinos, et sculpes in eis nomina filiorum Israel: ¹⁰ sex nomina in lapide uno, et sex reliqua in altero, iuxta ordinem nativitatis eorum. ¹¹ Opere sculptoris et cælatura gemmarii, sculpes eos nominibus filiorum Israel, inclusos auro atque circumdatos: ¹² et pones in utroque latere superhumernalis, memoriale filiis Israel. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super utrumque humerum, ob recordationem. ¹³ Facies et uncinos ex auro. ¹⁴ et duas catenulas ex auro purissimo sibi invicem coherentes, quas inseres uncinīs. ¹⁵ Rationale quoque iudicii facies opere polymito iuxta texturam superhumernalis ex auro, hyacintho, et purpura, coccoque bis tineto, et bysso retorta. ¹⁶ Quadrangulum erit et duplex: mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine. ¹⁷ Ponesque in eo quattuor ordines lapidum: in primo versu erit lapis sardius.

de atrio
tabernaculi,

de oleo
lucernarum,

De vesti-
mentis

summi
sacerdotis,

et topazius, et smaragdus: ¹⁸ in secundo carbunculus, sapphirus, et iaspis: ¹⁹ in tertio ligurius, achates, et amethystus: ²⁰ in quarto chrysolithus, onychinus, et beryllus. inclusi auro erunt per ordines suos. ²¹ Habebuntque nomina filiorum Israel: duodecim nominibus cœlabuntur, singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. ²² Facies in rationali catenas sibi invicem cohærentes ex auro purissimo: ²³ et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis summitate: ²⁴ catenasque aureas iunges annulis, qui sunt in marginibus eius: ²⁵ et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit. ²⁶ Facies et duos annulos aureos, quos pones in summitatibus rationalis, in oris, quæ e regione sunt superhumeralis, et posteriora eius aspiciunt. ²⁷ Nec non et alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem iuncturæ inferioris, ut aptari possit cum superhumerali. ²⁸ et stringatur rationale annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat iunctura fabrefacta, et a semivice rationalis et superhumeralis nequeant separari. ²⁹ Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in rationali iudicii super pectus suum, quando ingreditur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum. ³⁰ Pones autem in rationali iudicii Doctrinam et Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingreditur coram Domino: et gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu Domini semper. ³¹ Facies et tunicam superhumeralis totam hyacinthinam. ³² in cuius medio supra erit capitium, et ora per gyrum eius textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur. ³³ Deorsum vero, ad pedes eiusdem tunice, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho, et purpura, et cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, ³⁴ ita ut tintinnabulum sit aureum et malum punicum: rursumque tintinnabulum aliud aureum et malum punicum. ³⁵ ^aEt vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur Sanctuarium in conspectu Domini, et non moriatur. ³⁶ Facies et laminam de auro purissimo: in qua sculpes opere cælatoris, Sanctum Domino. ³⁷ Ligabisque eam vitta hyacinthina, et erit super tiaram. ³⁸ imminens fronti pontificis, Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt et sanctificaverunt filii Israel, in cunctis muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte eius, ut placatus sit eis Dominus. ³⁹ Stringesque tunicam bysso, et tiaram byssinam facies, et balteum opere plumarii.

omnium
sacerdo-
tum,

⁴⁰ Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tiaras in gloriam et decorem: ⁴¹ vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum et filios eius cum eo. Et cinctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut sacerdotio fungantur mihi. ⁴² Facies et feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ, a reñibus usque ad femora: ⁴³ et utentur eis Aaron et filii eius quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, et semini eius post eum.

de conse-
cratione
eorum.

29. ¹ Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. ² Tolle vitulum de armento, et arietes duos immaculatos. ³ panesque azymos, et crustulam absque fermento, quæ conspersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de simila triticea cuncta facies. ⁴ Et posita in canistro offeres: vitulum autem et duos arietes. ⁵ Et Aaron, ac filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis suis aqua. ⁶ indues Aaron vestimentis suis, id est, linea et tunica, et superhumerali et rationali, quod constringes balteo. ⁷ Et pones tiaram in capite eius, et laminam sanctam super tiaram. ⁸ et oleum unctionis fundes super caput eius: atque hoc ritu consecrabitur. ⁹ Filios quoque illius applicabis, et indues tunicis lineis, cingesque balteo. ¹⁰ Aaron scilicet et liberos eius, et impones eis mitras: eruntque sacerdotes mihi religione perpetua. Postquam initiaveris manus eorum. ¹¹ applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron et filii eius manus super caput illius, ¹² et mactabis eum in conspectu Domini.

iuxta ostium tabernaculi testimonii. ¹² Sumptumque de sanguine vituli, pones super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes iuxta basim eius. ¹³ ^aSumes et adipem totum qui operit intestina, et reticulum iecoris, ac duos renes, et adipem qui super eos est, et offeres incensum super altare: ¹⁴ carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra castra, eo quod pro peccato sit. ¹⁵ Unum quoque arietem sumes, super cuius caput ponent Aaron et filii eius manus. ¹⁶ Quem cum mactaveris, tolles de sanguine eius, et fundes circa altare. ¹⁷ ipsum autem arietem secabis in frusta, lotaque intestina eius ac pedes pones super concisas carnes, et super caput illius. ¹⁸ Et offeres totum arietem in incensum super altare: oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini. ¹⁹ Tolles quoque arietem alterum, super cuius caput Aaron et filii eius ponent manus. ²⁰ Quem cum immolaveris, sumes de sanguine eius, et pones super extremum auriculæ dextræ Aaron et filiorum eius, et super pollices manus eorum ac pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum. ²¹ Cumque tuleris de sanguine qui est super altare, et de oleo unctionis, asperges Aaron et vestes eius, filios et vestimenta eorum. Consecratisque ipsis et vestibus. ²² tolles adipem de ariete, et caudam et arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum iecoris, et duos renes, atque adipem, qui super eos est, armumque dextrum, eo quod sit aries consecrationis: ²³ tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganum de canistro azymorum, quod positum est in conspectu Domini: ²⁴ ponesque omnia super manus Aaron et filiorum eius, et sanctificabis eos elevans coram Domino. ²⁵ Suscipiesque universa de manibus eorum: et incendes super altare in holocaustum, odorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio eius est. ²⁶ Sumes quoque pectusculum de ariete, quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, et cedet in partem tuam. ²⁷ Sanctificabisque et pectusculum consecratum, et armum quem de ariete separasti. ²⁸ quo initiatus est Aaron et filii eius, cedentque in partem Aaron et filiorum eius iure perpetuo a filiis Israel: quia primitiva sunt et initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino. ²⁹ Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii eius post eum, ut ungantur in ea, et consecrentur manus eorum. ³⁰ Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius, et qui ingreditur tabernaculum testimonii ut ministret in Sanctuario. ³¹ Arietem autem consecrationis tolles, et coques carnes eius in loco sancto: ³² quibus vescetur Aaron et filii eius. ^bPanes quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonii comedent. ³³ ut sit placabile sacrificium, et sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt. ³⁴ Quod si remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus usque mane, combures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt. ³⁵ Omnia, quæ præcepi tibi, facies super Aaron et filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum: ³⁶ et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam, et unges illud in sanctificationem. ³⁷ Septem diebus expiabis altare, et sanctificabis, et erit Sanctum sanctorum. omnis, qui tetigerit illud, sanctificabitur.

6. Institutio de sacrificio quotidiano, 29, 38—30, 10.

³⁸ Hoc est quod facies in altari: ^cAgnos anniculos duos per singulos dies ingiter. ³⁹ unum agnum mane, et alterum vespere. ⁴⁰ decimam partem similæ conspersæ oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem hin, et vinum ad libandum ejusdem mensuræ in agno uno. ⁴¹ Alterum vero agnum offeres ad vespem iuxta ritum matutinae oblationis, et iuxta ea quæ diximus, in odorem suavitatis: ⁴² sacrificium est Domino, oblatione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ubi constituam ut loquar ad te. ⁴³ Ibique præcipiam filiis Israel, et sanctificabitur altare in gloria mea. ⁴⁴ Sanctificabo et tabernaculum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis suis, ut sacerdotio fungantur mihi. ⁴⁵ Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus. ⁴⁶ et scient quia ego Dominus

Agnorum,
panis
et vini,

Deus eorum, qui eduxi eos de Terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

incensi
super al-
tari thy-
miamatis.

30. ¹ Facies quoque altare ad adolendum thymiam, de lignis setim, ² habens cubitum longitudinis, et alterum latitudinis, id est, quadrangulum, et duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent. ³ Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam eius, quam parietes per circuitum, et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum, ⁴ et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et altare portetur. ⁵ Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, et inaurabis. ⁶ Ponesque altare contra velum, quod ante arcam pendet testimonii eorum propitiatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi. ⁷ Et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragrans, mane. Quando componet lucernas, incendet illud: ⁸ et quando collocabit eas ad vesperum, uret thymiam sempiternum eorum Domino in generationes vestras. ⁹ Non offeretis super eo thymiam compositionis alterius, nec oblationem, et victimam, nec libabitis libamina. ¹⁰ Et deprecabitur Aaron super cornua eius semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino.

7. Additamenta quædam, 30, 11—31, 18.

De ob-
latione
pecuniæ,

¹¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹² aQuando tuleris summam filiorum Israel iuxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, et non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. ¹³ Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicle iuxta mensuram templi. bSicleus viginti obolos habet. Media pars sicle offeretur Domino. ¹⁴ Qui habetur in numero, a viginti annis et supra, dabit pretium. ¹⁵ Dives non addet ad medium sicle, et pauper nihil minuet. ¹⁶ Susceptamque pecuniam, quæ collata est a filiis Israel, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monimentum eorum eorum Domino, et propitiatur animabus eorum.

de labro
æneo,

¹⁷ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁸ Facies et labrum æneum eum basi sna ad lavandum: ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua, ¹⁹ lavabunt in ea Aaron, et filii eius manus suas ac pedes, ²⁰ quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, et quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo thymiam Domino, ²¹ ne forte moriantur. legitimum sempiternum erit ipsi, et semini eius per successiones.

de un-
guento
composito,

²² Locutusque est Dominus ad Moysen, ²³ dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrhæ et electæ quingentos sicles, et cinnamomi medium, id est, ducentos quinquaginta sicles, calami similiter ducentos quinquaginta, ²⁴ casie autem quingentos sicles in pondere sanctuarii, olei de olivetis mensuram hin: ²⁵ faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii, ²⁶ et unges ex eo tabernaculum testimonii, et arcam testamenti, ²⁷ mensamque cum vasis suis, candelabrum, et utensilia eius, altaria thymiamatis, ²⁸ et holocausti, et universam suppellectilem quæ ad cultum eorum pertinet. ²⁹ Sanctificabisque omnia, et erunt Sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur. ³⁰ Aaron et filios eius unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi. ³¹ Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. ³² Caro hominis non ungetur ex eo, et iuxta compositionem eius non facietis aliud, quia sanctificatum est, et sanctum erit vobis. ³³ Homo quicumque tale composuerit, et dederit ex eo, alieno, exterminabitur de populo suo.

de thymi-
amate
composito,

³⁴ Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten et onycha, galbanum boni odoris, et thus lucidissimum, æqualis ponderis erunt omnia: ³⁵ faciesque thymiam compositum opere unguentarii, mixtum diligenter, et purum, et sanctificatione dignissimum. ³⁶ Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo eorum tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiam. ³⁷ Talem compositionem non facietis

in usus vestros, quia sanctum est Domino. ³⁸ Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruat. peribit de populis suis.

31. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Ecce, vocavi ex nomine Beseeleel filium Uri filii Hur de tribu Iuda. ³ et implevi eum spiritu Dei, sapientia, et intelligentia, et scientia in omni opere. ⁴ ad excogitandum quidquid fabrefieri potest ex auro, et argento, et aere, ⁵ marmore, et gemmis, et diversitate lignorum. ⁶ Dedique ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam: ut faciant cuncta quæ præcepi tibi, ⁷ tabernaculum foederis, et arcam testimonii, et propitiatorium, quod super eam est, et cuncta vasa tabernaculi. ⁸ mensamque et vasa eius. candelabrum purissimum cum vasis suis, et altaria thymiamatis. ⁹ et holocausti, et omnia vasa eorum, labrum cum basi sua, ¹⁰ vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdote, et filiis eius, ut fungantur officio suo in sacris. ¹¹ oleum unctionis, et thymiama aromatum in Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi, facient.

de opificibus sacris,

¹² Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ¹³ Loquere filiis Israel, et dices ad eos: «Videte ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me et vos in generationibus vestris: ut sciatis quia ego Dominus, qui sanctifico vos. ¹⁴ Custodite sabbatum meum. sanctum est enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui. ¹⁵ Sex diebus facietis opus: in die septimo sabbatum est, requies sancta Domino. omnis qui fecerit opus in hac die, morietur. ¹⁶ Custodiant filii Israel Sabbatum, et celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum ¹⁷ inter me et filios Israel, signumque perpetuum. ^bsex enim diebus fecit Dominus caelum et terram, et in septimo ab opere cessavit.

de celebratione sabbati,

¹⁸ Deditque Dominus Moysi, completis huiusmodi sermonibus in monte Sinai, ^cduas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei.

de tabulis testimonii.

II. Fœdus renovatur. 32. 1—34. 35.

1. Expiatio populi peccantis, 32, 1—35.

32. ¹ Videns autem populus quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: «Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant: Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de Terra Ægypti, ignoramus quid acciderit. ² Dixitque ad eos Aaron: Tollite in aures aureas de uxorum, filiorumque et filiarum vestrarum auribus, et afferte ad me. ³ Fecitque populus quæ iusserat, deferens in aures ad Aaron. ⁴ «Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, et fecit ex eis vitulum conflatilem. dixeruntque: Hi sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. ⁵ Quod cum vidisset Aaron, ædificavit altare coram eo, et præconis voce clamavit dicens: Cras sollemnitatis Domini est. ⁶ Surgentesque mane, obtulerunt holocausta, et hostias pacificas, et ^fsedit populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere.

Populus vitulum adorat,

⁷ Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: «Vade, descende: peccavit populus tuus, quem eduxisti de Terra Ægypti. ⁸ Recesserunt cito de via, quam ostendisti eis: feceruntque sibi vitulum conflatilem, et adoraverunt, atque immolantes ei hostias, dixerunt: «Isti sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de Terra Ægypti. ⁹ Rursumque ait Dominus ad Moysen: «Cerno quod populus iste dure cervicis sit: ¹⁰ dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos, faciamque te in gentem magnam. ¹¹ Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens: «Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de Terra Ægypti, in fortitudine magna, et in manu robusta? ¹² Ne quæso dicant Ægyptii: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, et deleat e terra: quiescat ira tua, et esto placabilis super nequitia populi tui. ¹³ Recordare Abraham, Isaac, et Israel servorum tuorum, quibus iurasti per te ipsum, dicens: «Multiplicabo

Dominus minatur et placatur,

31, 13 ^aSup 20, 8; Ez 20, 12. — 17 ^bGn 2, 2. — 18 ^cDt 9, 10. — 32, 1 ^dAct 7, 40. — 4 ^ePs 105, 19. — 6 ^f1 Cor 10, 7. — 7 ^gDt 9, 12. — 8 ^h1 Rg 12, 28. — 9 ⁱInf 33, 3; Dt 9, 13. — 11 ^kNm 14, 13; Ps 105, 23. — 13 ^lGn 12, 7; 15, 7; 48, 16.

semen vestrum sicut stellas cæli: et universam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. ¹⁴ Placatusque est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum.

Moyses ta-
bulas et
vitulum
confringit,

¹⁵ Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in manu sua, scriptas ex utraque parte. ¹⁶ et factas opere Dei: scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis. ¹⁷ Audiens autem Iosue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moysen: Ululatus pugne auditur in castris. ¹⁸ Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem cantantium ego audio. ¹⁹ Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum, et ehoros: iratusque valde, proiecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem montis: ²⁰ arripiensque vitulum quem fecerant, combussit, et contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, et dedit ex eo potum filiis Israel. ²¹ Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum? ²² Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus: tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum: ²³ dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos præcedant: huic enim Moysi, qui nos eduxit de Terra Ægypti, nescimus quid acciderit. ²⁴ Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, et dederunt mihi: et proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.

idololatræ
occiduntur,

²⁵ Videns ergo Moyses populum quod esset nudatus, (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, et inter hostes nudum constituerat) ²⁶ et stans in porta castrorum, ait: Si quis est Domini, iungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi: ²⁷ quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum: ite, et redite de porta usque ad portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum, et proximum suum. ²⁸ Feceruntque filii Levi iuxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illa quasi viginti tria millia hominum. ²⁹ Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio, et in fratre suo, ut detur vobis benedictio.

populus
percutitur.

³⁰ Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dominum, si quo modo quivero eum deprecari pro scelere vestro. ³¹ Reversusque ad Dominum, ait: Obsecro, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, ³² aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. ³³ Cui respondit Dominus: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo: ³⁴ tu autem vade, et duc populum istum quo locutus sum tibi: angelus meus præcedet te. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum. ³⁵ Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

2. Miseratio Domini placati, 33, 1—34, 35.

Populus
delictum
luget;

33. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Vade, ascende de loco isto tu, et populus tuus quem eduxisti de Terra Ægypti, in terram quam iuravi Abraham, Isaac, et Iacob, dicens: «Semini tuo dabo eam: ² et ^bmittam præcursorem tui angelum, ut ^ceiiciam Chananeum, et Amorrhæum, et Hethæum, et Pherezæum, et Hevæum, et Jebusæum, ³ et intres in terram fluentem lacte et melle. Non enim ascendam tecum, ^dquia populus duræ cervicis es: ne forte disperdam te in via. ⁴ Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luit: et nullus ex more indutus est cultu suo. ⁵ Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus duræ cervicis es, semel ascendam in medio tui, et delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. ⁶ Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Horeb.

Moyses
taberna-
culum
amovet,

⁷ Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra procul, vocavitque nomen eius, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam quæstionem, egrediebatur ad Tabernaculum fœderis, extra castra. ⁸ Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, et stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi, donec ingrederetur

tentorium. ⁹ Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, et stabat ad ostium, loquebaturque eum Moyses. ¹⁰ cernentibus universis quod columna nubis staret ad ostium Tabernaculi. Stabantque ipsi, et adorabant per fores tabernaculorum suorum. ¹¹ Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra, minister eius Iosue filius Nun, puer, non recedebat de Tabernaculo.

¹² Dixit autem Moyses ad Dominum: Præcipis ut educam populum istum: et non indicas mihi quem missurus es mecum, præsertim eum dixeris: Novi te ex nomine, et invenisti gratiam coram me. ¹³ Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, et inveniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum gentem hanc. ¹⁴ Dixitque Dominus: Facies mea præcedet te, et requiem dabo tibi. ¹⁵ Et ait Moyses: Si non tuipse præcedas, ne educa nos de loco isto. ¹⁶ In quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram? ¹⁷ Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud, quod locutus es, faciam: invenisti enim gratiam coram me, et teipsum novi ex nomine. ¹⁸ Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam. ¹⁹ Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi, et vocabo in nomine Domini coram te: et miserebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit. ²⁰ Rursumque ait: Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo, et vivet. ²¹ Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, et stabis supra petram. ²² Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, et protegam dextera mea, donec transeam: ²³ tollamque manum meam, et videbis posteriora mea: faciem autem meam videre non poteris.

gloriam
Domini
concupi-
scit,

34. ¹ Ac deinceps: ¹Præcide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, et scribam super eas verba, quæ habuerunt tabulæ, quas fregisti. ² Esto paratus mane, ut ascendas statim in montem Sinai, stabisque mecum super verticem montis. ³ Nullus ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum montem: boves quoque et oves non pascantur eontra.

novas
tabulas
præcidit,

⁴ Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: et de nocte consurgens ascendit in montem Sinai, sicut præceperat ei Dominus, portans secum tabulas. ⁵ Cumque descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomen Domini. ⁶ Quo transeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, misericors et clemens, patiens et multæ miserationis, ac verax. ⁷ qui custodis misericordiam in millia: qui auferis iniquitatem, et scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. ⁸ Qui reddis iniquitatem patrum filiis, ac nepotibus in tertiam et quartam progeniem. ⁹ Festinusque Moyses, curvatus est pronus in terram, et adorans. ⁹ ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo Domine, obsecro ut gradiaris nobiscum (populus enim duræ cervicis est) et auferas iniquitates nostras atque peccata, nosque possideas. ¹⁰ Respondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis, signa faciam quæ numquam visa sunt super terram, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iste, in cuius es medio, opus Domini terribile quod facturus sum.

posteriora
Domini
videt;

¹¹ Observa cuncta quæ hodie mando tibi: ego ipse eiiciam ante faciem tuam Amorrhæum, et Chananæum, et Hethæum, Pherezæum quoque, et Hevæum, et Iebusæum. ¹² Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam: ¹³ sed aras eorum destrue, confringe statuas, lecosque succide: ¹⁴ noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen eius, Deus est æmulator. ¹⁵ Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne, cum fornicati fuerint cum diis suis, et adoraverint simulachra eorum, vocet te quispiam ut comedas de immolatis. ¹⁶ Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant et filios tuos in deos suos. ¹⁷ Deos conflantes non facies tibi. ¹⁸ Sollemnitatem azymorum custodies. Septem diebus

Domini
mandata
iterum
inculcat

¹⁹ aRom 9, 15. — **34**, 1 bDt 10, 1. — ⁷ cPs 142, 2. — dDt 5, 9; Ir 32, 18. — ¹⁰ eDt 5, 2; Ir 32, 40. — ¹⁵ fDt 7, 2. — ¹⁶ g1 Rg 11, 2.

vesceris azymis, sicut præcepi tibi, in tempore mensis novorum: mense enim verni temporis egressus es de Ægypto. ¹⁹ ^aOmne, quod aperit vulvam generis masculini, meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus, quam de ovibus, meum erit. ²⁰ Primogenitum asini redimes ove: sin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conspectu meo vacuus. ²¹ Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare, et metere. ²² ^bSollemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuæ triticeæ, et sollemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. ²³ ^cTribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israel. ²⁴ Cum enim tulero gentes a facie tua, et dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, et apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno. ²⁵ ^dNon immolabis super fermento sanguinem hostiæ meæ: neque residebit mane de victima sollemnitatis Phase. ²⁶ Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. ^eNon coques hædum in lacte matris suæ. ²⁷ Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, quibus et tecum et cum Israel pepigi fœdus.

et Moysen
radiantem
reddit.

²⁸ ^fFuit ergo ibi cum Domino quadraginta dies et quadraginta noctes: panem non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba fœderis decem. ²⁹ Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. ³⁰ Videntes autem Aaron et filii Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere. ³¹ Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aaron quam principes synagogæ. Et postquam locutus est ad eos, ³² venerunt ad eum etiam omnes filii Israel: quibus præcepit cuncta quæ audierat a Domino in monte Sinai. ³³ Impletisque sermonibus, ^hposuit velamen super faciem suam. ³⁴ Quod ingressus ad Dominum, et loquens cum eo, auferebat donec exiret, et tunc loquebatur ad filios Israel omnia quæ sibi fuerant imperata. ³⁵ Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

III. Fœdus sancitur, 35, 1—40, 36.

1. Præparatio operis, 35, 1—36, 7.

Sancti-
ficatio
sabbati in-
culcatur,

³⁵. ¹ Igitur congregata omni turba filiorum Israel, dixit ad eos: Hæc sunt quæ iussit Dominus fieri. ² Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum, et requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur. ³ Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

primitiæ
mandantur,

⁴ Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel: Iste est sermo quem præcepit Dominus, dicens: ⁵ Separate apud vos primitias Domino. ⁱOmnis voluntarius et prono animo offerat eas Domino: aurum et argentum, et æs. ⁶ hyacinthum et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum, pilos caprarum, ⁷ pellesque arietum rubricatas, et ianthinas, ligna setim. ⁸ et oleum ad luminaria concinnanda, et ut conficiatur unguentum, et thymiana suavissimum, ⁹ lapides onychinos, et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis.

opifices
invitantur,

¹⁰ Quisquis vestrum sapiens est, veniat, et faciat quod Dominus imperavit: ¹¹ Tabernaculum scilicet, et tectum eius, atque operimentum, annulos, et tabulata cum vectibus, paxillos et bases: ¹² Arcam et vectes, propitiatorium, et velum, quod ante illud oppanditur: ¹³ Mensam cum vectibus et vasis, et propositionis panibus: ¹⁴ Candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius et lucernas, et oleum ad nutrimenta ignium: ¹⁵ Altare thymiamatis, et vectes, et oleum unctionis et thymiana ex aromatibus: Tentorium ad ostium tabernaculi: ¹⁶ Altare holocausti, et craticulam eius aneam cum vectibus et vasis suis: labrum et basin eius: ¹⁷ Cortinas atrii cum columnis et basibus, tentorium in foribus vestibuli. ¹⁸ paxillos tabernaculi et atrii cum funiculis suis: ¹⁹ Vestimenta, quorum usus

¹⁹ ^aSup 13, 2, 12; 22, 29. — ²² ^bSup 23, 15. — ²³ ^cSup 23, 17; Dt 16, 16; Sir 35, 6. — ²⁵ ^dSup 23, 18 s. — ²⁶ ^eDt 14, 21. — ²⁸ ^fSup 24, 18; Dt 9, 9, 18. — ^gDt 4, 13. — ³³ ^h2 Cor 3, 13. — ³⁵, ⁵ ⁱSup 25, 2.

est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac filiorum eius, ut sacerdotio fungantur mihi.

²⁰ Egressaque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi, ²¹ obtulerunt mente promptissima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum et ad vestes sanctas necessarium erat, ²² viri cum mulieribus præbuerunt, armillas et inaures, annulos et dextralia: omne vas aureum in donaria Domini separatim est. ²³ Si quis habebat hyacinthum, et purpuram, coccumque bis tinctum, byssum et pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, et ianthinas, ²⁴ argenti, ærisque metalla obtulerunt Domino, lignaque setim in varios usus. ²⁵ Sed et mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, et vermiculum, ac byssum, ²⁶ et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes. ²⁷ Principes vero obtulerunt lapides onychinos, et gemmas ad superhumale et rationale, ²⁸ aromataque et oleum ad luminaria concinnanda, et ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris suavissimi componendum. ²⁹ Omnes viri et mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ iusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israel voluntaria Domino dedicaverunt.

³⁰ Dixitque Moyses ad filios Israel: «Ece, vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Iuda. ³¹ Implevitque eum spiritu Dei, sapientia et intelligentia, et scientia et omni doctrina ³² ad excogitandum, et faciendum opus in auro et argento, et ære, ³³ sculpendisque lapidibus, et opere carpentario. quidquid fabre adinveniri potest, ³⁴ dedit in corde eius: Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan: ³⁵ ambos eruditavit sapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii, ac plumarii de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, et bysso, et texant omnia, ac nova quæque reperiant.

36. ¹ bFecit ergo Beseleel, et Ooliab, et omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam et intellectum, ut scirent fabre operari quæ in usus Sanctuarii necessaria sunt, et quæ præcepit Dominus. ² Cumque vocasset eos cMoyses, et omnem eruditum virum, cui dederat Dominus sapientiam, et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus, ³ tradidit eis universa donaria filiorum Israel. Qui cum instarent operi, quotidie mane vota populus offerebat. ⁴ Unde artifices venire compulsi. ⁵ dixerunt Moysi: Plus offert populus quam necessarium est. ⁶ Iussit ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultra in opere Sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis, ⁷ eo quod oblata sufficerent et superabundarent.

2. Executio operis, 36, 8—39, 43.

⁸ Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem de bysso retorta, et hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, opere vario, et arte polymita: ⁹ quarum una habebat in longitudine vigintiocto cubitos, et in latitudine quattuor. una mensura erat omnium cortinarum. ¹⁰ Coniunxitque cortinas quinque, alteram alteri, et alias quinque sibi invicem copulavit. ¹¹ Fecit et ansas hyacinthinas in ora cortinae unius ex utroque latere, et in ora cortinae alterius similiter, ¹² ut contra se invicem venirent ansæ, et mutuo iungerentur. ¹³ unde et quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas. et fieret unum tabernaculum. ¹⁴ Fecit et saga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi: ¹⁵ unum sagum in longitudine habebat cubitos triginta, et in latitudine cubitos quattuor: unius mensuræ erant omnia saga: ¹⁶ quorum quinque iunxit seorsum, et sex alia separatim. ¹⁷ Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, et quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem iungerentur. ¹⁸ Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus sagis fieret. ¹⁹ Fecit et opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliudque desuper velamentum de pellibus ianthinis. ²⁰ Fecit et tabulas tabernaculi de lignis setim stantes. ²¹ Decem cubitorum erat longitudo tabulæ

unius: et unum ac semis cubitum latitudo retinebat. ²² Binæ incastraturæ erant per singulas tabulas, ut altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis. ²³ E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra Austrum. ²⁴ cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incastraturæ laterum in angulis terminantur. ²⁵ Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas. ²⁶ cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas. ²⁷ Contra Occidentem vero, idest, ad eam partem tabernaculi, quæ mare respicit, fecit sex tabulas, ²⁸ et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro: ²⁹ quæ iunctæ erant a deorsum usque sursum, et in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos: ³⁰ ut octo essent simul tabulæ, et haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis. ³¹ Fecit et vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi, ³² et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: et extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. ³³ Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret. ³⁴ Ipsa autem tabulata deauravit, fuis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent: quos et ipsos laminis aureis operuit. ³⁵ Fecit et velum de hyacintho, et purpura, vermiculo, ac bysso retorta, opere polymitario, varium atque distinctum: ³⁶ et quattuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deauravit, fuis basibus earum argenteis. ³⁷ Fecit et tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoque retorta, opere plumarii: ³⁸ et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum fudit æneas.

et supel-
lectilis,

^{37.} ¹ Fecit autem Beseleel et arcam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, et cubitum ac semissem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit et dimidii: vestivitque eam auro purissimo intus ac foris. ² Et fecit illi coronam auream per gyrum. ³ conflans quattuor annulos aureos per quattuor angulos eius: duos annulos in latere uno, et duos in altero. ⁴ Vectes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro. ⁵ et quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam. ⁶ Fecit et propitiatorium, idest, oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum et dimidii in longitudine, et cubiti ac semis in latitudine. ⁷ Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiarii: ⁸ Cherub unum in summitate unius partis, et Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus propitiarii, ⁹ extendentes alas, et tegentes propitiatorium, seque mutuo et illud respicientes. ¹⁰ Fecit et mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, et in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem. ¹¹ circumdeditque eam auro mundissimo, et fecit illi labium aureum per gyrum, ¹² ipsique labio coronam auream interrasiem quattuor digitorum, et super eandem, alteram coronam auream. ¹³ Fudit et quattuor circulos aureos, quos posuit in quattuor angulis per singulos pedes mensæ ¹⁴ contra coronam: misitque in eos vectes, ut possit mensa portari. ¹⁵ Ipsos quoque vectes fecit de lignis setim, et circumdedit eos auro. ¹⁶ Et vasa ad diversos usus mensæ, acetabula, phialas, et cyathos, et thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina. ¹⁷ Fecit et candelabrum ductile de auro mundissimo. De cuius vecte calami, scyphi, sphærulæque ac lilia procedebant: ¹⁸ sex in utroque latere, tres calami ex parte una, et tres ex altera: ¹⁹ tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæque simul et lilia: et tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæque simul et lilia. Equum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri. ²⁰ In ipso autem vecte erant quattuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos simul et lilia: ²¹ et sphærulæ sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno. ²² et sphærulæ igitur, et calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo. ²³ Fecit et lucernas septem cum emunctoriis suis, et vasa ubi ea quæ emuncta sunt, extinguantur, de auro mundissimo. ²⁴ Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis. ²⁵ Fecit

et altare thymiamatis de lignis setim, per quadrum singulos habens cubitos, et in altitudine duos: e cuius angulis procedebant cornua. ²⁶ Vestivitque illud auro purissimo cum craticula ac parietibus et cornibus. ²⁷ Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et possit altare portari. ²⁸ Ipsos autem vectes fecit de lignis setim, et operuit laminis aureis. ²⁹ Composuit et oleum ad sanctificationis unguentum, et thymiama de aromatibus mundissimis opere pigmentarii.

38. ¹ Fecit et altare holocausti de lignis setim, quinque cubitorum per quadrum, et trium in altitudine: ² cuius cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis. ³ Et in usus eius paravit ex ære vasa diversa, lebetes, forcipes, fuscinulas, uncinos, et ignium receptacula. ⁴ Craticulamque eius in modum retis fecit æneam, et subter eam in altaris medio arulam. ⁵ fuis quattuor annulis per totidem retiaculi summitates, ad immittendos vectes ad portandum: ⁶ quos et ipsos fecit de lignis setim, et operuit laminis æneis: ⁷ induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipsum autem altare ^bnon erat solidum, sed cavum ex tabulis, et intus vacuum. ⁸ Fecit et labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ exeubabant in ostio tabernaculi. ⁹ Fecit et atrium, in cuius australi plaga erant tentoria de bysso retorta, cubitorum centum, ¹⁰ columnæ æneæ viginti cum basibus suis, capita columnarum, et tota operis cælatura, argentea. ¹¹ Æque ad septentrionalem plagam tentoria, columnæ, basesque et capita columnarum eiusdem mensuræ, et operis ac metalli, erant. ¹² In ea vero plaga, quæ ad Occidentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum basibus suis æneæ, et capita columnarum, et tota operis cælatura, argentea. ¹³ Porro contra orientem quinquaginta cubitorum paravit tentoria: ¹⁴ e quibus, quindecim cubitos columnarum trium, cum basibus suis unum tenebat latus: ¹⁵ et in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æque cubitorum erant tentoria, columnæque tres, et bases totidem. ¹⁶ Cuncta atrii tentoria byssus retorta texerat. ¹⁷ Bases columnarum fuere æneæ, capita autem earum cum cunctis cælaturis suis argentea: sed et ipsas columnas atrii vestivit argento. ¹⁸ Et in introitu eius opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo vero quinque cubitorum erat iuxta mensuram, quam cuncta atrii tentoria habebant. ¹⁹ Columnæ autem in ingressu fuere quattuor cum basibus æneis, capitaque earum et cælaturæ argenteæ. ²⁰ Paxillos quoque tabernaculi et atrii per gyrum fecit æneos.

²¹ Hæc sunt instrumenta tabernaculi testimonii, quæ enumerata sunt iuxta præceptum Moysi in ceremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis: ²² quæ Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Iuda, Domino per Moysen iubente, compleverat. ²³ iuncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui et ipse artifex lignorum egregius fuit, et polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo, et bysso. ²⁴ Omne aurum quod expensum est in opere Sanctuarii, et quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, et septingentorum triginta siclorum ad mensuram Sanctuarii. ²⁵ Oblatum est autem ab his qui transierunt ad numerum a viginti annis et supra, de sexcentis tribus millibus, et quingentis quinquaginta, armatorum. ²⁶ Fuerunt præterea centum talenta argenti, e quibus conflatae sunt bases Sanctuarii, et introitus ubi velum pendet. ²⁷ Centum bases factæ sunt de talentis centum, singulis talentis per bases singulas supputatis. ²⁸ De mille autem septingentis, et septuaginta quinque fecit capita columnarum, quas et ipsas vestivit argento. ²⁹ Æris quoque oblata sunt talenta septuaginta duo millia, et quadringenti supra sicle. ³⁰ ex quibus fusæ sunt bases in introitu tabernaculi testimonii, et altare æneum cum craticula sua, omniaque vasa, quæ ad usum eius pertinent, ³¹ et bases atrii tam in circuito quam in ingressu eius, et paxilli tabernaculi atque atrii, per gyrum.

atrii
cum parti-
bus;

taxatio
expensum;
rum;

confectio
vestium
sacerdo-
talium;

39. ¹ aDe hyacintho vero et purpura, vermiculo ac bysso fecit vestes, quibus indueretur Aaron quando ministrabat in sanetis, sicut praecepit Dominus Moysi. ² Fecit igitur superhumerales de auro, hyacintho, et purpura, coecoque bis tincto, et bysso retorta. ³ opere polymitario, inciditque bracteas aureas, et extenuavit in fila, ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmine, ⁴ duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summatum, ⁵ et balteum ex eisdem coloribus, sicut praeceperat Dominus Moysi. ⁶ Paravit et duos lapides onychinos, astrictos et inclusos auro, et sculptos arte gemmaria, nominibus filiorum Israel: ⁷ posuitque eos in lateribus superhumeralis in monimentum filiorum Israel, sicut praeceperat Dominus Moysi. ⁸ Fecit et rationale opere polymito iuxta opus superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coecoque bis tincto, et bysso retorta: ⁹ quadrangulum, duplex, mensuræ palmi. ¹⁰ Et posuit in eo gemmarum ordines quattuor. In primo versu erat sardius, topazius, smaragdus. ¹¹ In secundo, carbunculus, sapphirus, et iaspis. ¹² In tertio, ligurius, achates, et amethystus. ¹³ In quarto, chrysolithus, onychinus, et beryllus, circumdati et inclusi auro per ordines suos. ¹⁴ Ipsique lapides duodecim, sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israel, singuli per nomina singulorum. ¹⁵ Fecerunt in rationali et catenulas sibi invicem coherentes, de auro purissimo: ¹⁶ et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis, ¹⁷ e quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant. ¹⁸ Hæc et ante et retro ita conveniebant sibi, ut superhumerales et rationale mutuo necterentur, ¹⁹ stricta ad balteum et annulis fortius copulata, quos iungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, et a se invicem moverentur, sicut praecepit Dominus Moysi. ²⁰ Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam, ²¹ et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitiæ textilem: ²² deorsum autem ad pedes mala punicea ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta: ²³ et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata in extrema parte tunice per gyrum: ²⁴ tintinnabulum autem aureum, et malum puniceum, quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerioungebatur, sicut praeceperat Dominus Moysi. ²⁵ Fecerunt et tunicas byssinas opere textili Aaron et filiis eius: ²⁶ et mitras eum coronulis suis ex bysso: ²⁷ feminalia quoque lineæ, byssina: ²⁸ eingulum vero de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto arte plumaria, sicut praeceperat Dominus Moysi. ²⁹ Fecerunt et laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini: ³⁰ et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut praeceperat Dominus Moysi.

oblatio
taberna-
culi et
vestium.

³¹ Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testimonii: feceruntque filii Israel cuncta quæ praeceperat Dominus Moysi. ³² Et obtulerunt tabernaculum et tectum et universam suppellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac bases, ³³ opertorium de pellibus arietum rubricatis, et aliud operimentum de ianthinis pellibus, ³⁴ velum: arcam, vectes, propitiatorium, ³⁵ mensam cum vasis suis et propositionis panibus: ³⁶ candelabrum, lucernas, et utensilia earum cum oleo: ³⁷ et altare aureum, et unguentum, et thymiama ex aromatibus: ³⁸ et tentorium in introitu tabernaculi: ³⁹ altare æneum, retiaculum, vectes, et vasa eius omnia: labrum cum basi sua: tentoria atrii, et columnas cum basibus suis: ⁴⁰ tentorium in introitu atrii, funiculosque illius et paxillos. Nihil ex vasis deficit, quæ in ministerium tabernaculi, et in tectum fœderis iussa sunt fieri. ⁴¹ Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in Sanctuario, Aaron scilicet et filii eius. ⁴² obtulerunt filii Israel, sicut praeceperat Dominus. ⁴³ Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

3. Consecratio tabernaculi, 40, 1—36.

Iuxta
præceptum
Domini

40. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonii, ³ et pones in eo arcam, dimittesque ante illam velum: ⁴ et illata mensa, pones super eam quæ rite præcepta sunt.

Candelabrum stabit cum lucernis suis. ⁵ et altare aureum in quo adoletur incensum, coram area testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones, ⁶ et ante illud altare holocausti: ⁷ labrum inter altare et tabernaculum, quod implebis aqua. ⁸ Circumdabisque atrium tentoriis, et ingressum eius. ⁹ Et assumpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur: ¹⁰ altare holocausti et omnia vasa eius: ¹¹ labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint Sancta sanctorum. ¹² Applicabisque Aaron et filios eius ad fores tabernaculi testimonii, et lotos aqua ¹³ indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.

¹⁴ Fecitque Moyses omnia quæ præceperat Dominus. ¹⁵ Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum. ¹⁶ ^aErexitque Moyses illud, et posuit tabulas ac bases et vectes, statuitque columnas, ¹⁷ et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperaverat. ¹⁸ Posuit et testimonium in area, subditis infra vectibus, et oraculum desuper. ¹⁹ Cumque intulisset aream in tabernaculum, appendit ante eam velum ut expleret Domini iussionem. ²⁰ Posuit et mensam in tabernaculo testimonii ad plagam Septentrionalem extra velum, ²¹ ordinatis coram propositionis panibus, sicut præceperat Dominus Moysi. ²² Posuit et candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mensæ in parte australi. ²³ locatis per ordinem lucernis, iuxta præceptum Domini. ²⁴ Posuit et altare aureum sub tecto testimonii contra velum, ²⁵ et adolevit super eo incensum aromaticum, sicut iusserat Dominus Moysi. ²⁶ Posuit et tentorium in introitu tabernaculi testimonii, ²⁷ et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in eo holocaustum, et sacrificia, ut Dominus imperaverat. ²⁸ Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii et altare, implens illud aqua. ²⁹ Laveruntque Moyses et Aaron, ac filii eius manus suas et pedes, ³⁰ cum ingrederentur tectum fœderis, et accederent ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi. ³¹ Erexit et atrium per gyrum tabernaculi et altaris, ducto in introitu eius tentorio.

Moyses
tabernacu-
lum
erigit,

Postquam omnia perfecta sunt, ³² ^boperuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud. ³³ Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, et maiestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat. ³⁴ Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filii Israel per turmas suas: ³⁵ si pendebat desuper, manebant in eodem loco. ³⁶ Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, et ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel per cunctas mansiones suas.

quod glo-
ria Domi-
ni imple-
tur.

40, 16 ^aNm 7, 1. — 32 ^bNm 9, 15; 1 Rg 8, 10.

LIBER LEVITICUS,

HEBRAICE VAICRA.

PARS PRIMA.

Præcepta de Deo colendo, 1, 1—10, 20.

I. De sacrificiis, 1, 1—7, 38.

1. Præcepta de holocaustis, 1, 1—17.

De ar-
mento,

1. ¹ Vocavit autem Moysen, et locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens: ² Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus et ovibus offerens victimas, ³ asi holocaustum fuerit eius oblatio, ac de armento; masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum: ⁴ ponetque manum super caput hostiæ, et acceptabilis erit, atque in expiationem eius proficiens. ⁵ immolabitque vitulum coram Domino, et offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem eius, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi. ⁶ detractaque pelle hostiæ, artus in frusta concident, ⁷ et subiicient in altari ignem, strue lignorum ante composita: ⁸ et membra quæ sunt cæsa, desuper ordinantes, caput videlicet, et cuncta quæ adhærent iecori, ⁹ intestinis et pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem Domino.

de pecori-
bus,

¹⁰ Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holocaustum, masculum absque macula offeret: ¹¹ immolabitque ad latus altaris, quod respicit ad Aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum: ¹² dividantque membra, caput, et omnia quæ adhærent iecori: et ponent super ligna, quibus subiiciendus est ignis: ¹³ intestina vero et pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum et odorem suavissimum Domino.

de avi-
bus.

¹⁴ Si autem de avibus, holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ, ¹⁵ offeret eam sacerdos ad altare: et retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris: ¹⁶ vesiculam vero gutturis, et plumas proiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent. ¹⁷ confringetque ascellas eius, et non secabit, neque ferro dividet eam, et adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est et oblatio suavissimi odoris Domino.

2. Præcepta de fertis, 2, 1—16.

De simila,

2. ¹ Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit eius oblatio, fundetque super eam oleum, et ponet thus, ² ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum similæ et olei, ac totum thus, et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino. ³ quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum eius, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

de cocto,

⁴ Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano: de simila, panes scilicet absque fermento, conspersos oleo, et lagana azyma oleo lita. ⁵ Si oblatio tua fuerit de sartagine, similæ conspersæ oleo et absque fermento. ⁶ divides eam minutatim, et fundes super eam oleum. ⁷ Sin autem de craticula fuerit sacrificium, æque simila oleo conaspergetur: ⁸ quam offerens Domino, trades manibus sacerdotis.

⁹ Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, et adolebit super altare in odorem suavitatis Domino. ¹⁰ quidquid autem reliquum est, erit Aaron, et filiorum eius, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

¹¹ Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino. ¹² Primitias tantum eorum offeretis ac munera: super altare vero non imponentur in odorem suavitatis. ¹³ aQuidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal.

sine fermento et melle sed cum sale.

¹⁴ Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, et confringes in morem farris, et sic offeres primitias tuas Domino, ¹⁵ fundens supra oleum, et thus imponens, quia oblatio Domini est. ¹⁶ de qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti, et olei, ac totum thus.

de primitiis.

3. Præcepta de pacificis, 3, 1—17.

3. ¹ Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio, et de bobus voluerit offerre, ² marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino. ³ Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes, sanguinem per altaris circuitum. ⁴ Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino, ⁵ adipem qui operit vitalia, et quidquid pinguedinis est intrinsecus: ⁶ duos renes cum adipe quo teguntur ilia, et reticulum iecoris cum renunculis. ⁷ adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito: in oblationem suavissimi odoris Domino.

De bobus.

⁸ Si vero de ovibus fuerit eius oblatio et pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, immaculata erunt. ⁹ Si agnum obtulerit coram Domino, ¹⁰ ponet manum suam super caput victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem eius per circuitum altaris. ¹¹ Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem et caudam totam ¹² cum renibus, et pinguedinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, et utrumque renunculum cum adipe qui est iuxta ilia, reticulumque iecoris cum renunculis. ¹³ et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et oblationis Domini. ¹⁴ si capra fuerit eius oblatio, et obtulerit eam Domino, ¹⁵ ponet manum suam super caput eius: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. Et fundent filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum. ¹⁶ Tollentque ex ea in pastum ignis dominici, adipem qui operit ventrem, et qui tegit universa vitalia: ¹⁷ duos renunculos cum reticulo, quod est super eos iuxta ilia, et arvinam iecoris cum renunculis. ¹⁸ adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam ignis, et suavissimi odoris. Omnis adeps, Domini erit ¹⁹ iure perpetuo in generationibus, et cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

de ovibus et capris.

4. Præcepta de piaculariis, 4, 1—6, 7.

4. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israel: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quippiam fecerit: ³ si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino: ⁴ et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput eius, et immolabit eum Domino. ⁵ Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii. ⁶ Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum Sanctuarii. ⁷ ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii, omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi. ⁸ Et adipem vituli auferet pro peccato, tam cum qui vitalia operit quam omnia quæ intrinsecus sunt: ⁹ duos renunculos et reticulum quod est super eos iuxta ilia, et adipem iecoris cum renunculis, ¹⁰ sicut auferetur de vitulo hostiæ pacificorum: et adolebit ea super altare holocausti.

Si per ignorantiam peccaverit sacerdos,

¹¹ Pellem vero et omnes carnes eum capite et pedibus et intestinis et fimo, ¹² et reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent: incendetque ea super lignorum struem, quæ in loco effusorum cinerum cremabuntur.

vel omnis
turba
Israel,

¹³ Quod si omnis turba Israel ignoraverit, et per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est, ¹⁴ et postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi. ¹⁵ Et ponent seniores populi manus super caput eius coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini. ¹⁶ inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine eius in tabernaculum testimonii. ¹⁷ tineto digito aspergens septies contra velum. ¹⁸ ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonii: reliquum autem sanguinem fundet iuxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonii. ¹⁹ Omnemque eius adipem tollet, et adolebit super altare: ²⁰ sic faciens et de hoc vitulo quo modo fecit et prius: et rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus. ²¹ Ipsum autem vitulum efferet extra castra, atque comburet sicut et priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis.

vel prin-
ceps popu-
li,

²² Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur: ²³ et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum. ²⁴ Ponetque manum suam super caput eius: cumque immolaverit eum in loco ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est. ²⁵ tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens ad basim eius. ²⁶ Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, et pro peccato eius, et dimittetur ei.

vel anima
de populo;

²⁷ Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, ²⁸ et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam. ²⁹ Ponetque manum super caput hostiæ quæ pro peccato est, et immolabit eam in loco holocausti. ³⁰ Tolleatque sacerdos de sanguine in digito suo: et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim eius. ³¹ Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: rogabitque pro eo, et dimittetur ei. ³² Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam; ³³ ponet manum super caput eius, et immolabit eam in loco ubi solent cædi holocaustorum hostiæ. ³⁴ Sumetque sacerdos de sanguine eius digito suo, et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim eius. ³⁵ Omnem quoque adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis, qui immolatur pro pacificis: cremabit super altare in incensum Domini: rogabitque pro eo, et pro peccato eius, et dimittetur ei. **5.** ¹ Si peccaverit anima, et audierit vocem iurantis, testisque fuerit quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam. ² Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum a bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile: et oblita fuerit immunditiæ suæ, rea est, et deliquit: ³ et si tetigerit quidquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatem, qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea, subiacebit delicto. ⁴ Anima, quæ iuraverit, et protulerit labiis suis ut vel male quid faceret, vel bene, et idipsum iuramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum. ⁵ agat pœnitentiam pro peccato, ⁶ et offerat de gregibus agnam sive capram, orabitque pro ea sacerdos et pro peccato eius: ⁷ sin autem non potuerit offerre pecus, offerat aduos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, et alterum in holocaustum. ⁸ dabitque eos sacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquet caput eius ad pennulas, ita ut collo hæreat, et non penitus abrumpatur. ⁹ Et asperget de sanguine eius parietem altaris, quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum eius, quia pro peccato est. ¹⁰ Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius, et dimittetur ei. ¹¹ Quod si non

quiverit manus eius duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo similæ partem ephi decimam, non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est. ¹² tradetque eam sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare in monumentum eius qui obtulerit, ¹³ rogans pro illo et expians, reliquam vero partem ipse habebit in munere. ¹⁴ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁵ Anima si prævaricans ceremonias, per errorem in his, quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, iuxta pondus Sanctuarii: ¹⁶ ipsumque quod intulit damni restituet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei. ¹⁷ Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege prohibentur, et peccati rea intellexerit iniquitatem suam, ¹⁸ offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram, æstimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: et dimittetur ei. ¹⁹ quia per errorem deliquit in Dominum.

6. ¹ Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Anima quæ peccaverit, et contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod fidei eius creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, ³ sive rem perditam invenerit, et inficiens insuper peieraverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines, ⁴ convicta delicti, reddet ⁵ omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, æt quintam insuper partem domino cui damnum intulerat. ⁶ Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, et dabit eum sacerdoti, iuxta æstimationem, mensuramque delicti: ⁷ qui rogabit pro eo coram Domino, et dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccavit.

si per
contemp-
tum
quis pec-
caverit.

5. Præcepta de officiis et iure sacerdotum, 6, 8—7, 38.

⁸ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ⁹ Præcipe Aaron et filiis eius: Hæc est lex holocausti: Cremabitur in altari tota nocte usque mane: ignis ex eodem altari erit. ¹⁰ vestietur tunica sacerdos et feminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exussit, et ponens iuxta altare. ¹¹ spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, effert eos extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet. ¹² Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies, et imposito holocausto, desuper adolebit adipēs pacificorum. ¹³ Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari. ¹⁴ Hæc est lex sacrificii et libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, et coram altari. ¹⁵ Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, et totum thus, quod super similam positum est: adolebitque illud in altari in monumentum odoris suavissimi Domino: ¹⁶ reliquam autem partem similæ comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento: et comedet in loco Sancto Atrii tabernaculi. ¹⁷ Ideo autem non fermentabitur, quia pars eius in Domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto. ¹⁸ Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis Domini. omnis, qui tetigerit illa, sanctificabitur. ¹⁹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁰ Hæc est oblatio Aaron, et filiorum eius, quam offerre debent Domino in die unctionis suæ. Decimam partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno, medium eius mane, et medium eius vespere: ²¹ quæ in sartagine oleo conspersa friget. Offeret autem eam calidam in odorem suavisimum Domino ²² sacerdos, qui iure patri successerit, et tota cremabitur in altari. ²³ Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedit ex eo.

In holo-
causto,

in fertis,

²⁴ Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: ²⁵ Loquere Aaron et filiis eius: Ista est lex hostiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino. Sanctum sanctorum est. ²⁶ Sacerdos qui offert, comedit eam in loco sancto, in atrio tabernaculi. ²⁷ Quidquid tetigerit carnes eius, sanctificabitur.

in hostia
pro pec-
cato,

Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto. ²⁸ Vas autem fictile, in quo cocta est, confringetur, quod si vas aeneum fuerit, defricabitur, et lavabitur aqua. ²⁹ Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus eius, quia Sanctum sanctorum est. ³⁰ Hostia enim quæ caditur pro peccato, acuius sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni.

in ho-
stia pro
delicto,

7. ¹ Hæc quoque lex hostiæ pro delicto, Sancta sanctorum est: ² ideo ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro delicto: sanguis eius per gyrum altaris fundetur. ³ Offerent ex ea caudam et adipem qui operit vitalia: ⁴ Duos renunculos, et pinguedinem quæ iuxta ilia est, reticulumque iccoris cum renunculis. ⁵ et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto. ⁶ Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est. ⁷ Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto: utriusque hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit. ⁸ Sacerdos qui offert holocausti victimam, habebit pellem eius. ⁹ Et omne sacrificium simillæ, quod coquitur in clibano, et quidquid in craticula, vel in sartagine præparatur, eius erit sacerdotis a quo offertur: ¹⁰ sive oleo conspersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur.

in pacificis,

¹¹ Hæc est lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino. ¹² Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, et lagana azyma uneta oleo, coctamque similam, et collyridas olei admistione conspersas: ¹³ panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis: ¹⁴ ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, et erit sacerdotis qui fundet hostiæ sanguinem. ¹⁵ cuius carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane. ¹⁶ Si voto, vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est: ¹⁷ quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absundet. ¹⁸ si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit. ¹⁹ Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea. ²⁰ Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis. ²¹ Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel iumenti, sive omnis rei, quæ polluere potest, et comederit de huiusmodi carnibus, interibit de populis suis.

adeps et
sanguis ne
comedan-
tur;

²² Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²³ Loquere filiis Israel: Adipem ovis, et bovis, et capræ non comedetis. ²⁴ Adipem cadaveris morticini, et eius animalis, quod a bestia captum est, habebitis in varios usus. ²⁵ Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo. ²⁶ Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus. ²⁷ Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis. ²⁸ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁹ Loquere filiis Israel, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul et sacrificium, id est, libamenta eius. ³⁰ tenebit manibus adipem hostiæ, et pectusculum: cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti. ³¹ qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem erit Aaron, et filiorum eius. ³² armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis. ³³ Qui obtulerit sanguinem et adipem, filiorum Aaron, ipse habebit et armum dextrum in portione sua. ³⁴ Pectusculum enim elevationis, et armum separationis tuli a filiis Israel de hostiis eorum pacificis, et dedi Aaron sacerdoti, et filiis eius lege perpetua, ab omni populo Israel.

conclusio,

³⁵ Hæc est unctio Aaron et filiorum eius in ceremoniis Domini die qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur. ³⁶ et quæ præcepit eis dari Dominus a filiis Israel religionem perpetua in generationibus suis. ³⁷ Ista est lex holocausti, et sacrificii pro peccato atque delicto, et pro consecratione et pacificorum victimis: ³⁸ quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

II. De sacerdotibus, 8, 1—10, 20.

1. Præcepta de consecratione, 8, 1—36.

8. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum, et unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis, ³ et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi. ⁴ Fecit Moyses ut Dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi, ⁵ ait: Iste est sermo, quem iussit Dominus fieri.

Aaron
et filii

⁶ Statimque obtulit Aaron et filios eius. Cumque lavisset eos, ⁷ vestivit pontificem subucula linea, accingens eum balteo, et induens eum tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit. ⁸ quod astringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina et Veritas. ⁹ Cidari quoque textit caput: et super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus. ¹⁰ Tulit et unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni suppellectili sua. ¹¹ Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, et omnia vasa eius, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo. ¹² Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, et consecravit: ¹³ filios quoque eius oblatos vestivit tunicis lineis, et cinxit balteis, imposuitque mitras, ut iusserat Dominus.

vestiuntur
et unguuntur,

¹⁴ Obtulit et vitulum pro peccato, eumque super caput eius posuisset Aaron, et filii eius manus suas, ¹⁵ immolavit eum: hauriens sanguinem, et tineto digito, tetigit cornua altaris per gyrum, quo expiato et sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta eius. ¹⁶ Adipem vero qui erat super vitalia, et reticulum iecoris, duosque renunculos, eum arvinulis suis adolevit super altare: ¹⁷ vitulum eum pelle, et carnibus, et fimo, cremans extra castra, sicut præceperat Dominus. ¹⁸ Obtulit et arietem in holocaustum: super cuius caput eum imposuissent Aaron et filii eius manus suas, ¹⁹ immolavit eum, et fudit sanguinem eius per circuitum altaris. ²⁰ Ipsumque arietem in frusta concidens, caput eius, et artus, et adipem adolevit igni, ²¹ lotis prius intestinis et pedibus, totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præceperat ei. ²² Obtulit et arietem secundum, in consecratione sacerdotum: posueruntque super caput eius Aaron et filii eius manus suas. ²³ quem eum immolasset Moyses, sumens de sanguine eius, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, et pollicem manus eius dextræ, similiter et pedis. ²⁴ Obtulit et filios Aaron, eumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ, et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum: ²⁵ adipem vero, et caudam, omnemque pinguedinem quæ operit intestina, reticulumque iecoris, et duos renes eum adipibus suis, et armo dextro separavit. ²⁶ Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, laganumque posuit super adipem, et arnum dextrum, ²⁷ tradens simul omnia Aaron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea coram Domino, ²⁸ rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis, sacrificii Domino. ²⁹ Tulitque pectusculum elevans illud coram Domino, de ariete consecrationis in partem suam, sicut præceperat ei Dominus. ³⁰ Assumensque unguentum, et sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron et vestimenta eius, et super filios illius ac vestes eorum.

sacrificiis sanctificantur.

³¹ Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas, panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: ³² Aaron et filii eius comedent eos: ³³ quidquid autem reliquum fuerit de carne et panibus, ignis absumet. ³⁴ De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ, septem enim diebus finitur consecratio: ³⁵ sicut et impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur. ³⁶ Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini:

tempus consecrationis complebitur.

sic enim mihi præceptum est. ³⁶ Feceruntque Aaron et filii eius cuncta quæ locutus est Dominus per manum Moysi.

2. Præcepta de primitiis, 9, 1—24.

Mandatum
ac præ-
dictio
Moysis,

9. ¹ Facto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron et filios eius, ac maiores natu Israel, dixitque ad Aaron: ² Tolle de armento vitulum pro peccato, et arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, et offer illos coram Domino. ³ Et ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, et vitulum, atque agnum anniculos, et sine macula in holocaustum. ⁴ bovem et arietem pro pacificis: et immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam conspersam oleo offerentes. hodie enim Dominus apparebit vobis. ⁵ Tulerunt ergo cuncta quæ iusserat Moyses ad ostium tabernaculi: ubi cum omnis multitudo astaret, ⁶ ait Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: facite, et apparebit vobis gloria eius. ⁷ Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, et immola pro peccato tuo: offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo. cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut præcepit Dominus.

immola-
tio et
benedictio,

⁸ Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo: ⁹ cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim eius. ¹⁰ Adipemque et renunculos, ac reticulum iecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dominus Moysi: ¹¹ carnes vero et pellem eius extra castra combussit igni. ¹² Immolavit et holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem eius, quem fudit per altaris circuitum. ¹³ ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite et membris singulis obtulerunt, quæ omnia super altare cremavit igni. ¹⁴ lotis aqua prius intestinis et pedibus. ¹⁵ Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari, ¹⁶ fecit holocaustum, ¹⁷ addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini. ¹⁸ Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi: obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum. ¹⁹ Adipem autem bovis, et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum iecoris ²⁰ posuerunt super pectora, cumque cremati essent adipēs super altare, ²¹ pectora eorum, et arnos dextros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses. ²² Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, et holocaustis, et pacificis, descendit. ²³ Ingressi autem Moyses et Aaron in tabernaculum testimonii, et deinceps egressi benedixerunt populo.

apparitio
gloriæ
Domini.

^a Apparuitque gloria Domini omni multitudini: ²⁴ et ecce egressus ignis a Domino, devoravit holocaustum, et adipēs qui erant super altare. Quod cum vidissent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

3. Præcepta de sanctitate, 10, 1—20.

Castigatio
primogeni-
torum,

10. ¹ Arreptisque Nadab, et Abi filii Aaron thuribulis, ^bposuerunt ignem, et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat. ² Egressusque ignis a Domino, devoravit eos, et mortui sunt coram Domino.

verba
Moysis,

³ Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron. ⁴ Vocatis autem Moyses Misaele, et Elisaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite et tollite fratres vestros de conspectu Sanctuarii, et asportate extra castra. ⁵ Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut iacebant, vestitos lineis tunicis, et eiecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum. ⁶ Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar filios eius: Capita vestra nolite nudare, et vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, et super omnem cœtum orietur indignatio. Fratres vestri, et omnis domus Israel plangent incendium

quod Dominus suscitavit: ⁷ vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta præceptum Moysi.

⁸ Dixit quoque Dominus ad Aaron: ⁹ Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras. ¹⁰ Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum: ¹¹ doceatisque filios Israel omnia legitima mea quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

verba
Domini,

¹² Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar filios eius, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, et comedite illud absque fermento iuxta altare, quia Sanctum sanctorum est. ¹³ Comedetis autem in loco sancto: quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi. ¹⁴ Pectuseculum quoque quod oblatum est, et armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu et filii tui, et filiæ tuæ tecum, tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israel: ¹⁵ eo quod armum et pectus, et adipēs qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, et pertineant ad te, et ad filios tuos lege perpetua, sicut præcepit Dominus. ¹⁶ Inter hæc, hircum, qui oblatum fuerat pro peccato, cum quæreret Moyses, exustum reperit: iratusque contra Eleazar et Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait: ¹⁷ Cur non comeditis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, et rogetis pro ea in conspectu Domini. ¹⁸ præsertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, et comedere debueritis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi? ¹⁹ Respondit Aaron: Oblata est hodie victima pro peccato, et holocaustum coram Domino: mihi autem accidit quod vides, quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis mente lugubri? ²⁰ Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

ira et
placatio
Moysis.

PARS SECUNDA.

Præcepta de populo perficiendo, 11, 1—25, 55.



I. De munditia levitica, 11, 1—16, 34.

1. Præcepta de animalibus mundis et immundis, 11, 1—47.

11. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ² Dicite filiis Israel: ³ Hæc sunt animalia quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ: ⁴ Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus et cetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. ⁵ Chærogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est. ⁶ Lepus quoque: nam et ipse ruminat, sed ungulam non dividit. ⁷ Et cūs: qui eum ungulam dividat, non ruminat. ⁸ horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis.

De qua-
drupedibus.

⁹ Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, et vesi licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas, tam in mari quam in fluminibus et stagnis, comedetis. ¹⁰ Quidquid autem pinnulas et squamas non habet eorum quæ in aquis moventur et vivunt, abominabile vobis, ¹¹ execrandumque erit, carnes eorum non comedetis, et morticina vitabitis. ¹² Cuncta quæ non habent pinnulas et squamas in aquis, polluta erunt.

aquatili-
bus,

¹³ Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis: Aquilam, et gryphem, et haliaëtum, ¹⁴ et milvum ac vulturem iuxta genus suum. ¹⁵ et omne corvini generis in similitudinem suam, ¹⁶ struthionem, et noctuam, et larum, et accipitrem iuxta genus suum: ¹⁷ bubonem, et mergulum, et ibin. ¹⁸ et cygnum, et onocrotalum, et porphyrionem, ¹⁹ herodionem et charadriionem iuxta genus suum, upupam quoque, et vespertilionem.

volucibus,

de insectis
volatilibus;

²⁰ Omne de volucribus quod graditur super quattuor pedes, abominabile erit vobis. ²¹ Quidquid autem ambulat quidem super quattuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram, ²² comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, et attacus atque ophiomachus, ac locusta, singula iuxta genus suum. ²³ Quidquid autem ex volucribus quattuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis:

de mor-
ticinis;

²⁴ et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad vesperum: ²⁵ et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis.

quadrupe-
dum im-
mundorum;

²⁶ Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: et qui tetigerit illud, contaminabitur. ²⁷ Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus, quæ incedunt quadripedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum. ²⁸ Et qui portaverit huiuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum: quia omnia hæc immunda sunt vobis.

bestio-
larum
immunda-
rum,

²⁹ Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his, quæ moventur in terra, mustela et mus et crocodilus, singula iuxta genus suum, ³⁰ mygale, et chamæleon, et stellio, et lacerta, et talpa: ³¹ omnia hæc immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum: ³² et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur tam vas ligneum et vestimentum, quam pelles et cilicia: et in quocumque fit opus, tingentur aqua, et polluta erunt usque ad vesperum, et sic postea mundabuntur. ³³ Vas autem fictile, in quod horum quidquam intro ceciderit, polluetur, et idcirco frangendum est. ³⁴ Omnis cibus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: et omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit. ³⁵ Et quidquid de morticinis huiuscemodi ceciderit super illud, immundum erit: sive elibani, sive chytropodes, destruentur, et immundi erunt. ³⁶ Fontes vero et cisternæ, et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur. ³⁷ Si ceciderit super sementem, non polluet eam. ³⁸ Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, et postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur.

animalium
mundorum;

³⁹ Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver eius tetigerit, immundus erit usque ad vesperum: ⁴⁰ et qui comederit ex eo quippiam, sive portaverit; lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum.

de reptili-
bus;

⁴¹ Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum. ⁴² Quidquid super pectus quadrupes graditur, et multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est. ⁴³ Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis. ⁴⁴ Ego enim sum Dominus Deus vester: ^asancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluat is animas vestras in omni reptili quod movetur super terram. ⁴⁵ Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum.

conclusio.

⁴⁶ Ista est lex animantium ac volucrium, et omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, et reptat in terra, ⁴⁷ ut differentias noveritis mundi, et immundi, et sciatis quid comedere et quid respuere debeat.

2. Præcepta de puerpera, 12, 1—8.

De im-
munditia

12. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israel, et dices ad eos: ^bMulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus iuxta dies separationis menstruæ. ³ ^cEt die octavo circumcidetur infans: ⁴ ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingreditur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ. ⁵ Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus iuxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

⁶ Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum amicum in holocaustum, et pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, et tradet sacerdoti ⁷ qui offeret illa coram Domino, et orabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui, ista est lex parientis masculum aut feminam. ⁸ Quod si non invenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, sumet aduos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccato, orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.

et purificatione eius.

3. Præcepta de lepra, 13, 1—14, 57.

13. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, et Aaron, dicens: ² Homo, in cuius cute et carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum eius. ³ Qui cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute et carne reliqua; plaga lepræ est, et ad arbitrium eius separabitur. ⁴ Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus, ⁵ et considerabit die septimo: et siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis. ⁶ Et die septimo contemplabitur: si obscurior fuerit lepra, et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, et mundus erit. ⁷ Quod si postquam a sacerdote visus est, et redditus munditiæ, iterum lepra creverit: adducetur ad eum, ⁸ et immunditiæ condemnabitur. ⁹ Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem, ¹⁰ et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit: ¹¹ lepra vetustissima indicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, et non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est. ¹² Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem eum a capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit, ¹³ considerabit eum sacerdos, et teneri lepra mundissima indicabit: eo quod omnis in candorem versa sit, et ideo homo mundus erit. ¹⁴ Quando vero caro vivens in eo apparuerit, ¹⁵ tunc sacerdotis iudicio polluetur, et inter immundos reputabitur, caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est. ¹⁶ Quod si rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit, ¹⁷ considerabit eum sacerdos, et mundum esse decernet. ¹⁸ Caro autem et cutis in qua ulcus natum est et sanatum, ¹⁹ et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem: ²⁰ qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, et pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere. ²¹ Quod si pilus coloris est pristini, et cicatrix subobscura, et vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus. ²² et si quidem creverit, adiudicabit eum lepræ. ²³ sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit. ²⁴ Caro autem et cutis, quam ignis exusserit, et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem, ²⁵ considerabit eam sacerdos, et ecce versa est in alborem, et locus eius reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est. ²⁶ Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, et ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus. ²⁷ et die septimo contemplabitur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum. ²⁸ sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et ideo mundabitur, quia cicatrix est combusturæ.

²⁹ Vir, sive mulier, in cuius capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos. ³⁰ et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua, et capillus flavus, solitoque subtilior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est. ³¹ Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, et capillum nigrum: recludet eum septem diebus, ³² et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, et capillus sui coloris est, et locus plagæ carni reliquæ æqualis: ³³ radetur homo absque loco maculæ, et includetur septem diebus aliis. ³⁴ Si die septimo visa fuerit stetisse

lepræ in capite vel barba,

plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus suis mundus erit. ³⁵ Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute, ³⁶ non quæret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est. ³⁷ Porro si steterit macula, et capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, et confidenter eum pronunciet mundum.

³⁸ Vir, sive mulier, in cuius cute candor apparuerit, ³⁹ intuebitur eos sacerdos, si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, et hominem mundum.

⁴⁰ Vir, de cuius capite capilli fluunt, calvus et mundus est: ⁴¹ et si a fronte ceciderint pili, recalvaster et mundus est. ⁴² Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus, ⁴³ et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum hand dubie lepræ, quæ orta est in calvitio.

⁴⁴ Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, et separatus est ad arbitrium sacerdotis, ⁴⁵ habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contactum, contaminatum ac sordidum se clamabit. ⁴⁶ Omni tempore quo leprosus est, et immundus, solus habitabit extra castra.

⁴⁷ Vestis lanæa sive lineæ, quæ lepram habuerit ⁴⁸ in stamine atque subtegmine, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est, ⁴⁹ si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti. ⁵⁰ qui consideratam recludet septem diebus: ⁵¹ et die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum iudicabit vestimentum, et omne in quo fuerit inventa: ⁵² et ideoque comburetur flammis. ⁵³ Quod si eam viderit non crevisse, ⁵⁴ præcipiet, et lavabunt id, in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis. ⁵⁵ Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum iudicabit, et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum, lepra. ⁵⁶ Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, et a solido dividet. ⁵⁷ Quod si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immacolata erant, lepra volatilis et vaga: debet igne comburi. ⁵⁸ si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, et munda erunt. ⁵⁹ Ista est lex lepræ vestimenti lanei et linei, staminis, atque subtegminis, omnisque supellectilis pellicæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

^{14, 1} Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: ³ Adducetur ad sacerdotem: ⁴ qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse mundatam, ⁵ præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos passeris vivos pro se, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque et hyssopum. ⁶ et unum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viventes: ⁷ alium autem vivum cum ligno cedrino, et cocco et hyssopo tinget in sanguine passeris immolati. ⁸ quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut iure purgetur: et dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet. ⁹ Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua: purificatusque ingreditur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus. ¹⁰ et die septimo radet capillos capitis, barbamque et supercilia, ac totius corporis pilos.

Et lotis rursum vestibus et corpore, ¹¹ die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. ¹² Cumque sacerdos purificans hominem, statuerit eum, et hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii. ¹³ tollet agnum, et offeret eum pro delicto, oleique sextarium, et oblati ante Dominum omnibus, ¹⁴ immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, et holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est. ¹⁵ Assumensque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dextræ eius qui mundatur, et super pollices manus dextræ et pedis: ¹⁶ et de olei sextario mittet in manum suam sinistram. ¹⁷ tingetque digitum dextrum

in eo, et asperget coram Domino septies. ¹⁷ quod autem reliquum est olei in læva manu, fundet super extremum auriculæ dextræ eius qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dextri, et super sanguinem qui effusus est pro delicto, ¹⁸ et super caput eius. ¹⁹ Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato. tunc immolabit holocaustum. ²⁰ et ponet illud in altari cum libamentis suis, et homo rite mundabitur.

²¹ Quod si pauper est, et non potest manus eius invenire quæ dicta sunt, pro delicto assumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem similæ conspersæ oleo in sacrificium, et olei sextarium. ²² aduosque turtures sive duos pullos columbæ, quorum unus sit pro peccato, et alter in holocaustum: ²³ offeretque ea die octavo purificationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino. ²⁴ qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei, levabit simul: ²⁵ immolatoque agno, de sanguine eius ponet super extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur, et super pollices manus eius ac pedis dextri: ²⁶ olei vero partem mittet in manum suam sinistram, ²⁷ in quo tingens digitum dextræ manus asperget septies coram Domino: ²⁸ tangetque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, et pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto: ²⁹ reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum: ³⁰ et turturem sive pullum columbæ offeret. ³¹ unum pro delicto, et alterum in holocaustum cum libamentis suis. ³² Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui.

³³ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ³⁴ Cum ingressi fueritis Terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus, ³⁵ ibit cuius est domus, nuncians sacerdoti, et dicet: Quasi plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea. ³⁶ At ille præcipiet ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, et videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret lepram domus: ³⁷ et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et humiliores superficie reliqua, ³⁸ egredietur ostium domus, et statim claudet illam septem diebus. ³⁹ Reversusque die septimo, considerabit eam, si invenerit crevisse lepram, ⁴⁰ iubebit erui lapides in quibus lepra est, et proici eos extra civitatem in locum immundum: ⁴¹ domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum, ⁴² lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerint, et luto alio liniri domum. ⁴³ Sin autem postquam eruti sunt lapides, et pulvis erasus, et alia terra lita, ⁴⁴ ingressus sacerdos viderit reversam lepram, et parietes respersos maculis, lepra est perseverans, et immunda domus: ⁴⁵ quam statim destruent, et lapides eius ac ligna, atque universum pulverem proicient extra oppidum in locum immundum. ⁴⁶ Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum: ⁴⁷ et qui dormierit in ea, et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua. ⁴⁸ Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate: ⁴⁹ et in purificationem eius sumet duos passeris, lignumque cedrinum, et vermiculum atque hyssopum: ⁵⁰ et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas. ⁵¹ tollet lignum cedrinum, et hyssopum, et coccum et passerem vivum, et tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, et asperget domum septies, ⁵² purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque cedrino et hyssopo atque vermiculo. ⁵³ Cumque dimiserit passerem volare in agrum libere, orabit pro domo, et iure mundabitur.

⁵⁴ Ista est lex omnis lepræ et percussuræ. ⁵⁵ lepræ vestium et domorum. ⁵⁶ cicatricis et erumpentium papularum, lucentis maculæ, et in varias species, coloribus immutatis. ⁵⁷ ut possit sciri quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

et pauperis;

de cognitione et tractatione domus leprose;

conclusio.

4. Præcepta de immunditia sexuali, 15, 1—33.

De fluxu
seminis,

15. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ² Loquimini filiis Israel, et dicite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit. ³ Et tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per singula momenta adhæserit carni eius, atque conreverit fœdus humor. ⁴ Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, et ubicunque sederit. ⁵ Si quis hominum tetigerit lectum eius, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ⁶ Si sederit ubi ille sederat, et ipse lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ⁷ Qui tetigerit carnem eius, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ⁸ Si salivam huiusmodi homo iecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ⁹ Sagma, super quo sederit, immundum erit: ¹⁰ et quidquid sub eo fuerit, qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ¹¹ Omnis, quem tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ¹² Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua. ¹³ Si sanatus fuerit qui huiusmodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, et lotis vestibus et toto corpore in aquis viventibus, erit mundus. ¹⁴ Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, et veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti. ¹⁵ qui faciet unum pro peccato, et alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur a fluxu seminis sui.

de effusio-
ne semi-
nis;

¹⁶ Vir de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: et immundus erit usque ad vesperum. ¹⁷ Vestem et pellem, quam habuerit, lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum. ¹⁸ Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, et immunda erit usque ad vesperum.

de san-
guine
menstru-
ali,

¹⁹ Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur. ²⁰ Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum: ²¹ et in quo dormierit vel sederit diebus separationis suæ, polluetur. ²² Qui tetigerit lectum eius, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ²³ Omne vas, super quo illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, pollutus erit usque ad vesperum. ²⁴ Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: et omne stratum, in quo dormierit, polluetur.

de fluxu
sanguinis;

²⁵ Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subiacet huic passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo. ²⁶ omne stratum, in quo dormierit, et vas in quo sederit, pollutum erit. ²⁷ quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. ²⁸ Si steterit sanguis, et fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suæ: ²⁹ et die octavo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonii: ³⁰ qui unum faciet pro peccato, et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, et pro fluxu immunditiæ eius. ³¹ Docebitis ergo filios Israel ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos.

conclusio.

³² Ista est lex eius, qui patitur fluxum seminis, et qui polluitur coitu, ³³ et quæ menstruis temporibus separatur, vel quæ iugi fluit sanguine, et hominis, qui dormierit cum ea.

5. Præcepta de die expiationis, 16, 1—34.

De præpa-
ratione,

16. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen apost mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt: ² et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, bne omni tempore ingrediatur Sanctuarium.

quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur area, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum) ³ nisi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato offeret, et arietem in holocaustum. ⁴ Tunica linea vestiatur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. ⁵ Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, et unum arietem in holocaustum.

⁶ Cumque obtulerit vitulum, et oraverit pro se et pro domo sua, ⁷ duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii: ⁸ mittensque super utrumque sortem, unam Domino, et alteram capro emissario: ⁹ cuius exierit sors Domino, offeret illum pro peccato: ¹⁰ cuius autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, et emittat eum in solitudinem. ¹¹ His rite celebratis, offeret vitulum et rogans pro se et pro domo sua, immolabit eum: ¹² assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compositum thymiana in incensum, ultra velum intrabit in Sancta: ¹³ ut positis super ignem aromatibus, nebula eorum et vapor operiat oraculum, quod est supra testimonium, et non moriatur. ¹⁴ Tollet quoque de sanguine vituli, et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. ¹⁵ Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem eius intra velum, sicut præceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi, ¹⁶ et expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel, et a prævaricationibus eorum, cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum. ¹⁷ ^aNullus hominum sit in tabernaculo quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro se et pro domo sua, et pro universo cœtu Israel donec egrediatur. ¹⁸ Cum autem exierit ad altare quod coram Domino est, oret pro se, et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua eius per gyrum: ¹⁹ aspergensque digito septies, expiet, et sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel. ²⁰ Postquam emundaverit Sanctuarium, et tabernaculum, et altare, tunc offerat hircum viventem: ²¹ et posita utraque manu super caput eius, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, et universa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti eius, emittet illum per hominem paratum, in desertum. ²² Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, ²³ revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, et depositis vestibus, quibus prius indutus erat cum intraret Sanctuarium, relictisque ibi, ²⁴ lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo: ²⁵ et adipem, qui oblatus est pro peccatis, adolebit super altare. ²⁶ ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic ingreditur in castra. ²⁷ Vitulum autem et hircum, qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in Sanctuarium ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra. ^bet comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum: ²⁸ et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua, et carnem aqua, et sic ingreditur in castra.

²⁹ Eritque vobis hoc legitimum sempiternum: ^cMense septimo, decima die mensis affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena qui peregrinatur inter vos. ³⁰ In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram Domino mundabimini. ³¹ sabbatum enim requietionis est, et affligetis animas vestras religione perpetua. ³² Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, et cuius manus initiatæ sunt ut sacerdotio fungatur pro patre suo: indueturque stola linea et vestibus sanctis, ³³ et expiabit Sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum. ³⁴ Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut præceperat Dominus Moysi.

de ritu
celebrati-
onis

atque
tempore.

II. De pietate vitæ. 17, 1—25, 55.

1. Præcepta de esu carnum, 17, 1—16.

Occisa
sanctifi-
centur,

17. ¹ Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere Aaron et filiis eius, et cunctis filiis Israel, dicens ad eos: Iste est sermo, quem mandavit Dominus, dicens: ³ Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem aut ovem, sive capram in castris vel extra castra, ⁴ et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui. ⁵ Ideo sacerdoti offerre debent filii Israel hostias suas, quas occident in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, et immolent eas hostias pacificas Domino. ⁶ Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis Domino: ⁷ et nequaquam ultra immolabunt hostias suas dæmonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum. ⁸ Et ad ipsos dices: Homo de domo Israel, et de advenis, qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam, ⁹ et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

sanguis
et mor-
ticina
ne come-
dantur.

¹⁰ Homo quilibet de domo Israel, et de advenis qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et disperdam eam de populo suo, ¹¹ quia anima carnis in sanguine est: et ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro animæ piaculo sit. ¹² Idcirco dixi filiis Israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis, qui peregrinantur apud vos. ¹³ Homo quicumque de filiis Israel, et de advenis, qui peregrinantur apud vos, si venatione, atque aucupio ceperit feram vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem eius, et operiat illum terra. ¹⁴ Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixi filiis Israel: Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: et quicumque comederit illum, interibit. ¹⁵ Anima, quæ comederit morticinum, vel captum a bestia, tam de indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum: et hoc ordine mundus fiet. ¹⁶ Quod si non laverit vestimenta sua et corpus, portabit iniquitatem suam.

2. Præcepta de castitate, 18, 1—30.

Eviten-
tur:

18. ¹ Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Ego Dominus Deus vester: ³ iuxta consuetudinem Terræ Ægypti, in qua habitastis, non facietis: et iuxta morem Regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis. ⁴ Facietis iudicia mea, et præcepta mea servabitis, et ambulabitis in eis, ego Dominus Deus vester. ⁵ Custodite leges meas atque iudicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus.

incestus

⁶ Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem eius. Ego Dominus. ⁷ Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tuæ non discooperies: mater tua est, non revelabis turpitudinem eius. ⁸ Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudine enim patris tui est. ⁹ Turpitudinem sororis tuæ ex patre, sive ex matre, quæ domi vel foris genita est, non revelabis. ¹⁰ Turpitudinem filiae filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudine tua est. ¹¹ Turpitudinem filiae uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, et est soror tua, non revelabis. ¹² Turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro est patris tui. ¹³ Turpitudinem sororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro sit matris tuæ. ¹⁴ Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem eius, quæ tibi affinitate coniungitur. ¹⁵ Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui est, nec discooperies ignominiam eius. ¹⁶ Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudine fratris tui est. ¹⁷ Turpitudinem uxoris tuæ et filiae eius non revelabis. Filiam filii eius, et filiam filiae illius non sumes,

ut reveles ignominiam eius: quia caro illius sunt. et talis coitus incestus est. ¹⁸ Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem eius adhuc illa vivente.

¹⁹ Ad mulierem, quæ patitur menstrua, non accedes, nec revelabis fœditatem eius. ²⁰ Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commistione maculaberis. ²¹ aDe semine tuo non dabis ut consecratur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. ²² Cum masculo non commiscearis coitu femineo, quia abominatio est. ²³ Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. ^bMulier non succumbet iumento, nec miscbitur ei: quia scelus est.

²⁴ Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt universæ gentes, quas ego eiiciam ante conspectum vestrum, ²⁵ et quibus polluta est terra: cuius ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos. ²⁶ Custodite legitima mea atque iudicia, et non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quam colonus qui peregrinantur apud vos. ²⁷ Omnes enim execrationes istas fecerunt accolæ terræ qui fuerunt ante vos, et polluerunt eam. ²⁸ Cavete ergo ne et vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomit gentem, quæ fuit ante vos. ²⁹ Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui. ³⁰ Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, et ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

et aliæ
fœditates,

quæ pu-
niuntur.

3. Præcepta de sanctitate necessitudinum, 19, 1—37.

19. ¹ Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere ad omnem cœtum filiorum Israel, et dices ad eos: cSancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. ³ Unusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. Sabbata mea custodite, Ego Dominus Deus vester. ⁴ Nolite converti ad idola, nec deos conflatile faciat vobis. Ego Dominus Deus vester. ⁵ Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino ut sit placabilis, ⁶ eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, et die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis. ⁷ si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, et impietatis reus: ⁸ portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, et peribit anima illa de populo suo.

Erga
parentes
ac Deum,

⁹ aCum messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum superficiem terræ: nec remanentes spicas colliges. ¹⁰ Neque in vinea tua racemos et grana decidentia congregabis, sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes, ego Dominus Deus vester. ¹¹ Non facietis furtum. Non mentimini, nec decipiet unusquisque proximum suum. ¹² cNon periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui, ego Dominus. ¹³ dNon facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. eNon morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. ¹⁴ Non maledices surdo, nec coram cæco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus. ¹⁵ Non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. hNon consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo. ¹⁶ Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui, ego Dominus. ¹⁷ iNon oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice kargue eum, ne habeas super illo peccatum. ¹⁸ Non quæras ultionem, nec memor eris iniuriæ civium tuorum. lDiliges amicum tuum sicut teipsum, ego Dominus.

erga
proximum,

¹⁹ Leges meas custodite. Iumentum tuum non facies coire cum alterius generis animalibus. Agrum tuum non seres diverso semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non indueris. ²⁰ Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis, et tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, et non morientur, quia non fuit libera. ²¹ pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem: ²² orabitque pro eo sacerdos, et pro peccato eius coram Domino, et repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum.

in cir-
cumstantiis
variis.

²¹ aInf 20, 2. — ²³ bInf 20, 16. — **19**, 2 cSup 11, 44: 1 Ptr 1, 16. — 9 dInf 23, 22. — 12 eEx 20, 7. — 13 fSir 10, 6. — gDt 24, 14; Tob 4, 15. — 15 hDt 1, 17; 16, 19. — 17 iIo 2, 11; 3, 14. — kSir 19, 13; Lc 17, 3. — 18 lMt 5, 43; 22, 39; Rom 13, 9.

²³ Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. ²⁴ Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino. ²⁵ Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt, ego Dominus Deus vester. ²⁶ Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia. ²⁷ Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam. ²⁸ Et super mortuo non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas, aut stigmata facietis vobis, ego Dominus. ²⁹ Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra, et impleatur piaculo. ³⁰ Sabbata mea custodite, et Sanctuarium meum metuite, ego Dominus. ³¹ Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid seiscitemini, ut polluamini per eos, ego Dominus Deus vester. ³² Coram cano capite consurge, et honora personam senis: et time Dominum Deum tuum, ego sum Dominus. ³³ «Si habitaverit advena in terra vestra, et moratus fuerit inter vos, non exprobrete ei: ³⁴ sed sit inter vos quasi indigena: et diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim et vos advenæ in Terra Ægypti, ego Dominus Deus vester. ³⁵ Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura. ³⁶ Statera iusta, et æqua sint pondera, iustus modius, æquusque sextarius, ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti. ³⁷ Custodite omnia præcepta mea, et universa iudicia, et facite ea, ego Dominus.

4. Sanctio præceptorum præcedentium, 20, 1—27.

Pœna
mortis,

²⁰. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Hæc loqueris filiis Israel: Homo de filiis Israel, et de advenis, qui habitant in Israel, «si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum. ³ Et ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, et contaminaverit Sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum. ⁴ Quod si negligens populus terræ, et quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere: ⁵ ponam faciem meam super hominem illum, et super cognationem eius, succidamque et ipsum, et omnes qui consenserunt ei ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui. ⁶ Anima, quæ declinaverit ad magos et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. ⁷ «Sanctificamini et estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester. ⁸ Custodite præcepta mea, et facite ea: Ego Dominus qui sanctifico vos. ⁹ «Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, sanguis eius sit super eum. ¹⁰ «Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum coniuge proximi sui, morte moriantur et mœchus et adultera. ¹¹ Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos. ¹² Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos. ¹³ Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos. ¹⁴ Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem eius, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. ¹⁵ Qui cum iumento et pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite. ¹⁶ «Mulier, quæ succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos.

pœna ex-
communi-
cationis,

¹⁷ Qui acceperit sororem suam filiam patris sui, vel filiam matris suæ, et viderit turpitudinem eius, illaque conspexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, et portabunt iniquitatem suam. ¹⁸ Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, et revelaverit turpitudinem eius, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficietur ambo de medio populi sui. ¹⁹ Turpitudinem materteræ, et amitæ tuæ non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem suam. ²⁰ Qui coierit cum uxore patris sui, vel avunculi sui, et

³³ ^aEx 22, 21. — ²⁰, 2 ^bSup 18, 21. — 7 ^c1 Ptr 1, 16. — 9 ^dEx 21, 17; Mt 15, 4; Mc 7, 10. — ¹⁰ ^eDt 22, 22; Io 8, 5. — ¹⁶ ^fSup 18, 23.

revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur. ²¹ Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit: absque liberis erunt.

²² Custodite leges meas, atque iudicia, et facite ea: ne et vos evomat terra quam intraturi estis et habitaturi. ²³ Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, et abominatus sum eas.

²⁴ Vobis autem loquor: Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte et melle, ego Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris populis. ²⁵ Separate ergo et vos iumentum mundum ab immundo, et avem mundam ab immunda: ne polluatias animas vestras in pecore, et avibus, et cunctis quæ moventur in terra, et quæ vobis ostendi esse polluta. ²⁶ ^aEritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei.

²⁷ ^bVir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur. lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

pœna
expulsio-
nis,

pœna
morts.

5. Præcepta pro sacerdotibus, 21, 1—22, 33.

21. ¹ Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, et dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum, ² nisi tantum in consanguineis, ac propinquis, id est, super patre, et matre, et filio, et filia, fratre quoque, ³ et sorore virgine quæ non est nupta viro: ⁴ sed nec in principe populi sui contaminabitur. ⁵ ^cNon radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras. ⁶ Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen eius: incensum enim Domini, et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt. ⁷ ^dScortum et vile prostibulum non ducunt uxorem, nec eam, quæ repudiata est a marito: quia consecrati sunt Deo suo, ⁸ et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia et ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos. ⁹ Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. ¹⁰ Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est unctionis oleum, et cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet: ¹¹ et ad omnem mortuum non ingreditur omnino, super patre quoque suo, et matre non contaminabitur. ¹² Nec egreditur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctionis Dei sui super eum est, ego Dominus. ¹³ ^eVirginem ducet uxorem: ¹⁴ Viduam autem et repudiatam, et sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo: ¹⁵ ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ: quia ego Dominus qui sanctifico eum.

De funeri-
bas et
matri-
moniiis,

¹⁶ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁷ Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, ¹⁸ nec accedet ad ministerium eius: si cæcus fuerit, si claudus, si parvo vel grandi, vel torto naso, ¹⁹ si fracto pede, si manu, ²⁰ si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus. ²¹ Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo: ²² vescetur tamen panibus, qui offeruntur in Sanctuario, ²³ ita dumtaxat, ut intra velum non ingreditur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, et contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus qui sanctifico eos. ²⁴ Locutus est ergo Moyses ad Aaron, et ad filios eius, et ad omnem Israel cuncta quæ fuerant sibi imperata.

de accessu
ad altare,

22. ¹ Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere ad Aaron et ad filios eius, ut caveant ab his quæ consecrata sunt filiorum Israel, et non contaminent nomen sanctificationum mihi, quæ ipsi offerunt, ego Dominus. ³ Dic ad eos, et ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, et quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino, ego sum Dominus. ⁴ Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt

de usu
sancti-
ficationum,

²⁶ ^{a1} Prr 1, 16. — ²⁷ ^bDt 18, 11; 1 Sm 28, 7. — 21, 5 ^cSup 19, 27; Ez 44, 20. — 7 ^dSup 19, 29. — 13 ^eEz 44, 22.

mihi donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, et ex quo egreditur semen quasi coitus, ⁵ et qui tangit reptile, et quodlibet immundum, cuius tactus est sordidus, ⁶ immundus erit usque ad vesperum, et non vescetur his quæ sanctificata sunt: sed cum laverit carnem suam aqua, ⁷ et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia eibus illius est. ⁸ Morticinum et captum a bestia non comedent, nec polluentur in eis, ego sum Dominus. ⁹ Custodiant præcepta mea, ut non subiaceant peccato, et moriantur in Sanctuario, cum polluerint illud, ego Dominus qui sanctifico eos. ¹⁰ Omnis alienigena non comedet de sanctificatis, inquilinus sacerdotis, et mercenarius non vescetur ex eis. ¹¹ Quem autem sacerdos emerit, et qui vernaculus domus eius fuerit, hi comedent ex eis. ¹² Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ sanctificata sunt, et de primitiis non vescetur. ¹³ sin autem vidua, vel repudiata, et absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueverat, aletur eibus patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem. ¹⁴ Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, et dabit sacerdoti in Sanctuarium. ¹⁵ Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel, quæ offerunt Domino: ¹⁶ ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint, ego Dominus qui sanctifico eos.

¹⁷ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁸ Loquere ad Aaron et filios eius et ad omnes filios Israel, dicesque ad eos: Homo de domo Israel, et de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini. ¹⁹ ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, et ovibus, et ex capris: ²⁰ si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile. ²¹ Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo. ²² Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini. ²³ Bovem et ovem, aure et cauda amputatis, voluntarie offerre potes, votum autem ex eis solvi non potest. ²⁴ Omne animal, quod vel contritis vel tuis, vel sectis, ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, et in terra vestra hoc omnino ne faciatis. ²⁵ De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, et quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, et maculata sunt omnia: non suscipietis ea.

²⁶ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁷ Bos, ovis, et capra cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octavo, et deinceps offerri poterunt Domino. ²⁸ Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum foetibus suis. ²⁹ Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis, ³⁰ eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in mane alterius diei, ego Dominus.

³¹ Custodite mandata mea, et facite ea, ego Dominus. ³² Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego Dominus qui sanctifico vos. ³³ et eduxi de Terra Ægypti, ut essem vobis in Deum, ego Dominus.

6. Præcepta de celebratione festorum, 23, 1—44.

^{23, 1} Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas. ³ Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus, omne opus non facietis in eo, sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris. ⁴ Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.

⁵ Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est: ⁶ et quintadecima die mensis huius, sollemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis. ⁷ dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo: ⁸ sed offeretis sacrificium in igne Domino septem

diebus. dies autem septimus erit celebrior et sanctior: nullumque servile opus facietis in eo.

⁹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁰ Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ ad sacerdotem: ¹¹ qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die Sabbati, et sanctificabit illum. ¹² Atque in eodem die quo manipulus consecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini. ¹³ Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum: liba quoque vini, quarta pars hin. ¹⁴ Panem, et polentam, et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeretis ex ea Deo vestro. Præceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris. ¹⁵ ^aNumerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, ¹⁶ usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est quinquaginta dies: et sic offeretis sacrificium novum Domino ¹⁷ ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini. ¹⁸ Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, et vitulum de armento unum, et arietes duos, et erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino. ¹⁹ Facietis et hireum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum. ²⁰ Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum eius. ²¹ Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum: omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis, et generationibus vestris. ²² ^bPostquam autem messueritis segetem terræ vestræ, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester.

²³ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁴ Loquere filiis Israel: ^cMense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum: ²⁵ omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum Domino.

²⁶ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁷ ^dDecimo die mensis huius septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus: affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino. ²⁸ Omne opus servile non facietis in tempore diei huius: quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester. ²⁹ Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis: ³⁰ et quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. ³¹ Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, et habitationibus vestris. ³² sabbatum requietionis est, et affligetis animas vestras die nono mensis: A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.

³³ Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ³⁴ Loquere filiis Israel: A quinto-decimo die mensis huius septimi, erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino. ³⁵ Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo. ³⁶ ^eEt septem diebus offeretis holocausta Domino, dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, et offeretis holocaustum Domino: est enim cætus atque collectæ: omne opus servile non facietis in eo. ³⁷ Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta et libamenta iuxta ritum uniuscuiusque diei: ³⁸ exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, et quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tribuetis Domino. ³⁹ A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem diebus, die primo et die octavo erit sabbatum, id est requies. ⁴⁰ Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum, et ramos ligni

densarum frondium, et salices de torrente, et lætabimini coram Domino Deo vestro. ⁴¹ celebrabitisque sollemnitatem eius septem diebus per annum. legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis, ⁴² et habitabitis in umbraeulis septem diebus. omnis, qui de genere est Israel, manebit in tabernaculis: ⁴³ ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de Terra Ægypti. ego Dominus Deus vester.

conclusio.

⁴¹ Locutusque est Moyses super sollemnitatibus Domini ad filios Israel.

7. Præcepta de lucernis ac panibus, 24, 1—9.

De lucernis
candelabri,

24. ¹ Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter. ³ extra velum testimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron a vespere usque ad mane coram Domino, cultu ritque perpetuo in generationibus vestris. ⁴ Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini.

de pani-
bus pro-
positionis.

⁵ Accipies quoque similam, et coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas: ⁶ quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram Domino statues: ⁷ et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monumentum oblationis Domini. ⁸ Per singula sabbata mutabuntur coram Domino suscepti a filiis Israel fœdere sempiterno: ⁹ eruntque Aaron et filiorum eius, ut comedant eos in loco sancto: quia Sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini iure perpetuo.

8. Præcepta de blasphemia et percussione, 24, 10—23.

Pœna
blasphemie,

¹⁰ Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris cum viro Israelita. ¹¹ Cumque blasphemasset nomen, et maledixisset ei, adductus est ad Moysen. (Vocabatur autem mater eius Salumith, filia Dabri de tribu Dan.) ¹² Miseruntque eum in carcerem, donec nossent quid iuberet Dominus. ¹³ Qui locutus est ad Moysen. ¹⁴ dicens: Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt, manus suas super caput eius, et lapidet eum populus universus. ¹⁵ Et ad filios Israel loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: ¹⁶ et qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimit eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

et per-
cutientium;

¹⁷ aQui percusserit, et occiderit hominem, morte moriatur. ¹⁸ Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est animam pro anima. ¹⁹ Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei: ²⁰ bfracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet. qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur. ²¹ Qui percusserit iumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur. ²² Æquum indicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester.

executio.

²³ Locutusque est Moyses ad filios Israel: et eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel sicut præceperat Dominus Moysi.

9. Præcepta de celebratione annorum, 25, 1—55.

Anni
septimi,

25. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen in monte Sinai, dicens: ² Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, sabbatizes sabbatum Domino. ³ Sex annis seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus eius: ⁴ septimo autem anno sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres, et vineam non putabis. ⁵ Quæ sponte gignet humus, non metes: et uvæ primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam: annus enim requietionis terræ est: ⁶ sed erunt vobis in cibum, tibi et servo tuo, ancillæ et mercenario tuo, et advenæ qui peregrinantur apud te: ⁷ iumentis tuis et pecoribus omnia quæ nascuntur, præbebunt cibum.

⁸ Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt annos quadraginta novem: ⁹ et clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra. ¹⁰ Sanctificabisque annum quinquagesimum, et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse est enim iubilus. Revertetur homo ad possessionem suam, et unusquisque rediet ad familiam pristinam: ¹¹ quia iubilus est et quinquagesimus annus. Non seretis, neque metetis sponte in agro nascentia, et primitias vindemiæ non colligetis, ¹² ob sanctificationem iubilæi, sed statim oblata comedetis.

anni
quinqua-
gesimi.

¹³ Anno iubilæi redient omnes ad possessiones suas. ¹⁴ quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed iuxta numerum annorum iubilæi emes ab eo, ¹⁵ et iuxta supputationem frugum vendet tibi. ¹⁶ Quanto plures anni remanserint post iubileum, tanto crescet et pretium: et quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris et emptio constabit, tempus enim frugum vendet tibi. ¹⁷ Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum suum, quia ego Dominus Deus vester. ¹⁸ Facite præcepta mea, et iudicia custodite, et implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore. ¹⁹ et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes. ²⁰ Quod si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus, neque collegerimus fruges nostras? ²¹ Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, et faciet fructus trium annorum: ²² seretisque anno octavo, et comedetis veteres fruges usque ad nonum annum: donec nova nascantur, edetis vetera. ²³ Terra quoque non vendetur in perpetuum: quia mea est, et vos advenæ et coloni mei estis. ²⁴ unde cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur. ²⁵ Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, et voluerit propinquus eius, potest redimere quod ille vendiderat. ²⁶ sin autem non habuerit proximum, et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire: ²⁷ computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit: et quod reliquum est, reddet emptori, sicque recipiet possessionem suam. ²⁸ quod si non invenerit manus eius ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat, usque ad annum iubileum. In ipso enim omnis venditio redibit ad dominum, et ad possessorem pristinum. ²⁹ Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus. ³⁰ si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, et posteri eius in perpetuum, et redimi non poterit, etiam in iubilæo. ³¹ Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum iure vendetur, si ante redempta non fuerit, in iubilæo revertetur ad dominum. ³² Ædes Levitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi: ³³ si redemptæ non fuerint, in iubilæo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filios Israel. ³⁴ Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est.

³⁵ Si attenuatus fuerit frater tuus, et infirmus manu, et susceperis eum quasi advenam, et peregrinum, et vixerit tecum, ³⁶ ne accipias usuras ab eo, nec amplius quam dedisti. Time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te. ³⁷ Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, et frugum superabundantiam non exiges. ³⁸ Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut darem vobis Terram Chanaan, et essem vester Deus. ³⁹ Si paupertate compulsus venderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum, ⁴⁰ sed quasi mercenarius et colonus erit: usque ad annum iubileum operabitur apud te, ⁴¹ et postea egredietur cum liberis suis, et revertetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum. ⁴² mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de Terra Ægypti, non veneant conditione servorum: ⁴³ ne affligas eum per potentiam, sed metuito Deum tuum. ⁴⁴ Servus et ancilla sint vobis de nationibus quæ in circuitu vestro sunt. ⁴⁵ Et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis famulos: ⁴⁶ et hereditario iure transmittetis ad posteros, ac possidebitis in æternum, fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam. ⁴⁷ Si invaluerit apud vos manus advenæ atque peregrini, et attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe eius: ⁴⁸ post venditionem potest redimi. Qui voluerit

atque
libertatem
redient.

ex fratribus suis, redimet eum. ⁴⁹ et patruus, et patruelis, et consanguineus, et affinis. Sin autem et ipse potuerit, redimet se. ⁵⁰ supputatis dumtaxat annis a tempore venditionis suæ usque ad annum iubileum: et pecunia, qua venditus fuerat, iuxta annorum numerum et rationem mercenarii supputata. ⁵¹ Si plures fuerint anni qui remanent usque ad iubileum, secundum hos reddet et pretium. ⁵² si pauci, ponet rationem cum eo iuxta annorum numerum, et reddet emptori quod reliquum est annorum. ⁵³ quibus ante servivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conspectu tuo. ⁵⁴ Quod si per hæc redimi non potuerit, anno iubileo egredietur cum liberis suis. ⁵⁵ Mei enim sunt servi, filii Israel, quos eduxi de Terra Ægypti.

PARS TERTIA.

Peroratio Domini legislatoris, 26, 1—45.

Præcepta
inculcantur

26. ¹ Ego Dominus Deus vester: ^aNon facietis vobis idolum et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum. ego enim sum Dominus Deus vester. ² Custodite sabbata mea, et pavete ad Sanctuarium meum, ego Dominus.

bonis
promissis,

³ ^bSi in præceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis, et feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis, ⁴ et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur. ⁵ Apprehendet messium tritura vindemiam, et vindemia occupabit sementem: et comedetis panem vestrum in saturitate, et absque pavore habitabitis in terra vestra. ⁶ Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, et non erit qui exterreat. Auferam malas bestias: et gladius non transibit terminos vestros. ⁷ Persequemini inimicos vestros, et corruent coram vobis. ⁸ persequentur quinque de vestris centum alienos, et centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. ⁹ Respiciam vos, et crescere faciam: multiplicabimini, et firmabo pactum meum vobiscum. ¹⁰ Comedetis vetustissima veterum, et vetera novis supervenientibus proicietis. ¹¹ Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abiiciet vos anima mea. ¹² ^cAmbulabo inter vos, et ero Deus vester, vosque eritis populus meus. ¹³ Ego Dominus Deus vester: qui eduxi vos de Terra Ægyptiorum, ne serviretis eis, et qui confregi catenas cervicium vestrarum, ut incederetis erecti.

malis
denuntiatis,

¹⁴ ^dQuod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, ¹⁵ si spreveritis leges meas, et iudicia mea contemperitis, ut non faciatis ea quæ a me constituta sunt, et ad irritum perducatis pactum meum: ¹⁶ ego quoque hæc faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate, et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur. ¹⁷ Ponam faciem meam contra vos, et cornuetis coram hostibus vestris, et subiiciamini his qui oderunt vos, fugietis, nemine persequente. ¹⁸ Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, ¹⁹ et conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboque vobis cælum desuper sicut ferrum, et terram æneam. ²⁰ Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen, nec arbores poma præbunt. ²¹ Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra: ²² immittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, et pecora vestra, et ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ. ²³ Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi: ²⁴ ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra. ²⁵ inducamque super vos gladium ultorem foederis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, et trademini in manibus hostium. ²⁶ postquam confregero baculum panis vestri: ita ut decem mulieres in uno elibano coquant panes, et reddant eos ad pondus: et comedetis, et non saturabimini. ²⁷ Sin autem

nec per hæc audieritis me, sed ambulaveritis contra me: ²⁸ et ego incedam adversus vos in furore contrario, et corripiam vos septem plagis propter peccata vestra. ²⁹ ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum et filiarumstrarum. ³⁰ destrnam excelsa vestra, et simulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, et abominabitur vos anima mea, ³¹ in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem, et deserta faciam Sanctuaria vestra, nec recipiam ultra odorem suavissimum. ³² Disperdamque terram vestram, et stupebunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint. ³³ vos autem dispergam in Gentes, et evaginabo post vos gladium, critque terra vestra deserta, et civitates vestra dirutæ. ³⁴ Tunc placebunt terræ sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueritis ³⁵ in terra hostili, sabbatizabit, et requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea. ³⁶ Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis, et ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente, ³⁷ et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes, nemo vestrum inimicis audebit resistere. ³⁸ peribitis inter Gentes, et hostilis vos terra consumet. ³⁹ Quod si et de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, et propter peccata patrum suorum et sua affligentur:

⁴⁰ donec confiteantur iniquitates suas, et maiorum suorum, quibus prævaricati sunt in me, et ambulaverunt ex adverso mihi. ⁴¹ Ambulabo igitur et ego contra eos, et inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus suis. ⁴² Et recordabor fœderis mei quod pepigi cum Iacob, et Isaac, et Abraham. Terræ quoque memor ero: ⁴³ quæ cum relicta fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abiecerint iudicia mea, et leges meas despexerint. ⁴⁴ Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abieci eos, neque sic despexi ut consumerentur, et irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim sum Dominus Deus eorum, ⁴⁵ et recordabor fœderis mei pristini, quando eduxi eos de Terra Ægypti in conspectu Gentium, ut essem Deus eorum, ego Dominus.

Hæc sunt iudicia atque præcepta et leges, quas dedit Dominus inter se et filios Israel in monte Sinai per manum Moysi. conclusio.

Appendix.

De votis ac tributis, 27, 1—34.

27. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo qui votum fecerit, et sponderit Deo animam suam, sub æstimatione dabit pretium. ³ Si fuerit masculus a vigesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta sielos argenti ad mensuram Sanctuarii: ⁴ si mulier, triginta. ⁵ A quinto autem anno usque ad vigesimum, masculus dabit viginti sielos: femina decem. ⁶ Ab uno mense usque ad annum quintum, pro masculo dabuntur quinque sieli: pro femina, tres. ⁷ Sexagenarius et ultra masculus dabit quindecim sielos: femina decem. ⁸ Si pauper fuerit, et æstimationem reddere non valebit, stabit coram sacerdote: et quantum ille æstimaverit, et viderit eum posse reddere, tantum dabit.

⁹ Animal autem, quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit. ¹⁰ et mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec peius bono. quod si mutaverit: et ipsum quod mutatum est, et illud pro quo mutatum est, consecratum erit Domino. De hominibus votis,

¹¹ Animal immundum, quod immolari Domino non potest, si quis voverit, adducetur ante sacerdotem. ¹² qui iudicans utrum bonum an malum sit, statuere pretium.

¹³ quod si dare voluerit is, qui offert, addet supra æstimationem quintam partem.

¹⁴ Homo si voverit domum suam, et sanctificaverit Domino, considerabit eam sacerdos utrum bona an mala sit, et iuxta pretium, quod ab eo fuerit constitutum, venundabitur: ¹⁵ sin autem ille, qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æstimationis supra, et habebit domum. de donibus votis,

de agris
votis;

¹⁶ Quod si agrum possessionis suæ voverit, et consecraverit Domino: iuxta mensuram sementis æstimabitur pretium, si triginta modiis hordei seritur terra, quinquaginta siclis venundetur argenti. ¹⁷ Si statim ab anno incipientis iubilei voverit agrum, quanto valere potest, tanto æstimabitur. ¹⁸ Sin autem post aliquantum temporis: supputabit sacerdos pecuniam iuxta annorum, qui reliqui sunt, numerum usque ad iubileum, et detrahetur ex pretio. ¹⁹ Quod si voluerit redimere agrum ille, qui voverat, addet quintam partem æstimatæ pecuniæ, et possidebit eum. ²⁰ Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venundatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit: ²¹ quia cum iubilei venerit dies, sanctificatus erit Domino, et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. ²² Si ager emptus est, et non de possessione maiorum sanctificatus fuerit Domino. ²³ supputabit sacerdos iuxta annorum numerum usque ad iubileum, pretium: et dabit ille qui voverat eum, Domino. ²⁴ in iubileo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, et habuerat in sorte possessionis suæ. ²⁵ Omnis æstimatio siclo sanctuarii ponderabitur. ^aSiclus viginti obolos habet.

de pri-
mogenitis,

²⁶ Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit et vovere: sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt. ²⁷ Quod si immundum est animal, redimet qui obtulit, iuxta æstimationem tuam, et addet quintam partem pretii, si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque a te fuerit æstimatum.

de conse-
cratis
Domino,

²⁸ ^bOmne, quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino. ²⁹ Et omnis consecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.

de decimis;

³⁰ Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, et illi sanctificantur. ³¹ Si quis autem voluerit redimere decimas suas, addet quintam partem earum. ³² Omnium decimarum bovis et ovis et capræ, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino. ³³ Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur, si quis mutaverit: et quod mutatum est, et pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, et non redimetur.

conclusio.

³⁴ Hæc sunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moysi ad filios Israel in monte Sinai.

27, 25 ^aEx 30, 13; Nm 3, 47; Ez 45, 12. — 28 ^bIos 6, 17. 24.

LIBER NUMERI, HEBRAICE VAIEDABBER.

PARS PRIMA.

Præparatio ad proficiscendum, 1, 1—10, 10.

I. Numeratio et ordinatio filiorum Israel, 1, 1—4, 49.

1. Numeratio duodecim tribuum, 1, 1—54.

1. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Egypto, dicens: ² ^aTollite summam universæ congregationis filiorum Israel per cognationes et domos suas, et nomina singulorum, quidquid sexus est masculini ³ a vigesimo anno et supra, omnium virorum fortium ex Israel, et numerabitis eos per turmas suas, tu et Aaron. ⁴ Ernntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis, ⁵ quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur. ⁶ de Simeon, Salamiel filius Surisaddai. ⁷ de Iuda, Nahasson, filius Aminadab. ⁸ de Issachar, Nathanael filius Suar. ⁹ de Zabulon, Eliab filius Helon. ¹⁰ Filiorum autem Ioseph, de Ephraim, Elisama filius Ammiud, de Manasse, Gamaliel filius Phadassur. ¹¹ De Benjamin, Abidan filius Gedeonis. ¹² de Dan, Ahiezer filius Aumisaddai. ¹³ de Aser, Phegiel filius Ochran. ¹⁴ de Gad, Eliasaph filius Duel. ¹⁵ de Nephthali, Ahira filius Enan. ¹⁶ Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus et cognationes suas, et capita exercitus Israel: ¹⁷ quos tulerunt Moyses et Aaron cum omni vulgi multitudine: ¹⁸ et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, et domos, ac familias, et capita, et nomina singulorum a vigesimo anno et supra, ¹⁹ sicut præceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinai.

Nomina
numerant-
tium.

²⁰ De Ruben primogenito Israelis per generationes et familias ac domos suas, et nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo anno et supra, procedentium ad bellum, ²¹ quadraginta sex millia quingenti. ²² De filiis Simeon per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina et capita singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo anno et supra, procedentium ad bellum, ²³ quinquaginta novem millia trecenti. ²⁴ De filiis Gad per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis et supra, omnes qui ad bella procederent, ²⁵ quadragintaquinque millia sexcenti quinquaginta. ²⁶ De filiis Iuda per generationes et familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere. ²⁷ recensiti sunt septuaginta quattuor millia sexcenti. ²⁸ De filiis Issachar, per generationes et familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui ad bella procederent, ²⁹ recensiti sunt quinquaginta quattuor millia quadringenti. ³⁰ De filiis Zabulon, per generationes et familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, ³¹ quinquaginta septem millia quadringenti. ³² De filiis Ioseph, filiorum Ephraim per generationes, et familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, ³³ quadraginta millia quingenti. ³⁴ Porro filiorum Manasse per generationes et familias ac domos cognationum suarum

numerus
virorum
militarium,

recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, ³⁵ triginta duo millia ducenti. ³⁶ De filiis Beniamin per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, ³⁷ triginta quinque millia quadringenti. ³⁸ De filiis Dan per generationes, et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, ³⁹ sexaginta duo millia septingenti. ⁴⁰ De filiis Aser per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, ⁴¹ quadraginta millia et mille quingenti. ⁴² De filiis Nephthali per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, ⁴³ quinquaginta tria millia quadringenti. ⁴⁴ Hi sunt, quos numeraverunt Moyses et Aaron, et duodecim principes Israel, singulos per domos cognationum suarum. ⁴⁵ Fueruntque omnis numerus filiorum Israel per domos et familias suas a vigesimo anno et supra, qui poterant ad bella procedere, ⁴⁶ sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.

exceptis
Levitis

⁴⁷ Levitæ autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis. ⁴⁸ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ⁴⁹ Tribum Levi noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israel: ⁵⁰ sed constitue eos super tabernaculum testimonii et cuncta vasa eius, et quidquid ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum et omnia utensilia eius: et erunt in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur. ⁵¹ Cum profigiscendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum: cum castrametandum, erigent, quisquis externorum accesserit, occidetur. ⁵² Metabuntur autem castra filii Israel unusquisque per turmas et cuneos atque exercitum suum. ⁵³ Porro Levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, et excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii. ⁵⁴ Fecerunt ergo filii Israel iuxta omnia quæ præceperat Dominus Moysi.

2. Ordinatio castrorum Israel, 2, 1—34.

Filii Israel
statuuntur

2. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: ² Singuli per turmas, signa, atque vexilla, et domos cognationum suarum castrametabuntur filii Israel, per gyrum tabernaculi fœderis.

ad orientem.

³ Ad Orientem Indas figet tentoria per turmas exercitus sui: eritque princeps filiorum eius Nahasson filius Aminadab. ⁴ et omnis de stirpe eius summa pugnantium, septuaginta quattuor millia sexcenti. ⁵ Iuxta eum castrametati sunt de tribu Issachar, quorum princeps fuit Nathanael filius Suar. ⁶ et omnis numerus pugnatorum eius quinquaginta quattuor millia quadringenti. ⁷ In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon. ⁸ Omnis de stirpe eius exercitus pugnatorum, quinquaginta septem millia quadringenti. ⁹ Universi qui in castris Indæ annumerati sunt, fuerunt centum octoginta sex millia quadringenti: et per turmas suas primi egredientur.

ad meridiem.

¹⁰ In castris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Elisur filius Sedeur: ¹¹ et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt, quadraginta sex millia quingenti. ¹² Iuxta eum castrametati sunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamiel filius Surisaddai. ¹³ et cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati sunt, quinquaginta novem millia trecenti. ¹⁴ In tribu Gad princeps fuit Eliasaph filius Ducl. ¹⁵ et cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati sunt, quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta. ¹⁶ Omnes qui recensiti sunt in castris Ruben, centum quinquaginta millia et mille quadringenti quinquaginta per turmas suas: in secundo loco proficiscuntur.

ad tabernaculum,

¹⁷ Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia Levitarum et turmas eorum, quomodo erigetur, ita et deponetur. Singuli per loca et ordines suos proficiscuntur.

¹⁸ Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Elisama filius Ammiud. ¹⁹ cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati sunt, quadraginta millia quingenti. ²⁰ Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. ²¹ cunctusque exercitus pugnatorum eius, qui numerati sunt, trigintaduo millia ducenti. ²² In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis. ²³ et cunctus exercitus pugnatorum eius, qui recensiti sunt, trigintaquinque millia quadringenti. ²⁴ Omnes qui numerati sunt in castris Ephraim, centum octo millia centum per turmas suas: tertii profici-scentur.

ad occi-
dentem,

²⁵ Ad Aquilonis partem castrametati sunt filii Dan: quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai. ²⁶ cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numeriati sunt, sexagintaduo millia septingenti. ²⁷ Iuxta eum fixere tentoria de tribu Aser: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran. ²⁸ cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati sunt, quadraginta millia et mille quingenti. ²⁹ De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan. ³⁰ cunctus exercitus pugnatorum eius, quinquaginta tria millia quadringenti. ³¹ Omnes, qui numerati sunt in castris Dan, fuerunt centum quinquaginta septem millia sexcenti: et novissimi profici-scentur.

ad aqui-
lonem;

³² Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationum suarum et turmas divisi exercitus, sexcenta tria millia quingenti quinquaginta. ³³ Levitæ autem non sunt numerati inter filios Israel: sic enim præceperat Dominus Moysi. ³⁴ Feceruntque filii Israel iuxta omnia quæ mandaverat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas, et profecti per familias ac domos patrum suorum.

numerus et
ordo
eorum.

3. Numeratio et ordinatio Levitarum, 3, 1—51.

3. ¹ Hæ sunt generationes Aaron et Moysi in die qua locutus est Dominus ad Moysen in monte Sinai. ² ^aEt hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus eius Nadab, deinde Abiu, et Eleazar, et Ithamar. ³ Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt, et quorum repletæ et consecratæ manus ut sacerdotio fungerentur. ⁴ ^bMortui sunt enim Nadab et Abiu cum offerrent ignem alienum in conspectu Domini in deserto Sinai, absque liberis: functique sunt sacerdotio Eleazar et Ithamar coram Aaron patre suo.

Filii
Aaron;

⁵ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ⁶ Applica tribum Levi, et fac stare in conspectu Aaron sacerdotis ut ministrent ei, et excubent, ⁷ et observent quiddam ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii, ⁸ et custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio eius. ⁹ Dabisque dono Levitas ¹⁰ Aaron et filiis eius, quibus traditi sunt a filiis Israel. Aaron autem et filios eius constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur. ¹¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹² Ego tuli Levitas a filiis Israel pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque Levitæ mei. ¹³ ^cMeum est enim omne primogenitum: ex quo percussi primogenitos in Terra Ægypti: sanctificavi mihi quidquid primum nascitur in Israel ab homine usque ad pecus, mei sunt: ego Dominus.

Levitæ

¹⁴ Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, dicens: ¹⁵ Numera filios Levi per domos patrum suorum et familias, omnem masculum ab uno mense, et supra. ¹⁶ Numeravit Moyses, ut præceperat Dominus, ¹⁷ ^det inventi sunt filii Levi per nomina sua, Gerson et Caath et Merari. ¹⁸ Filii Gerson: Lebni et Semei. ¹⁹ Filii Caath: Amram et Iesaar, Hebron et Oziel. ²⁰ Filii Merari: Moholi et Musi.

numerantur
et statu-
untur

²¹ De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica, et Semeitica: ²² quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense et supra, septem millia quingenti. ²³ Hi post tabernaculum metabuntur ad Occidentem ²⁴ sub principe Eliasaph filio Lael. ²⁵ Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis, ²⁶ ipsum tabernaculum et operimentum eius, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, et cor-

ad occiden-
tem,

tinās atrii: tentorium quoque quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, et quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi et omnia utensilia eius.

ad meridi-
em.

²⁷ Cognatio Caath habebit populos Anramitas et Iesaaritas et Hebronitas et Ozielitas. Hæ sunt familiæ Caathitarum recensitæ per nomina sua: ²⁸ omnes generis masculini ab uno mense et supra, octo millia sexcenti habebunt excubias Sanctuarii, ²⁹ et castrametabuntur ad meridiam plagam. ³⁰ Princepsque eorum erit Elisaphan filius Oziel: ³¹ et custodient arcam, mensamque et candelabrum, altaria et vasa Sanctuarii, in quibus ministratur, et velum, cunctamque huiusmodi suppellectilem. ³² Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiæ Sanctuarii.

ad septem-
trionem,

³³ At vero de Merari erunt populi Moholitæ et Musitæ recensiti per nomina sua: ³⁴ omnes generis masculini ab uno mense et supra, sex millia ducenti. ³⁵ Princeps eorum Suriel filius Abihæel: in plaga septentrionali castrametabuntur. ³⁶ Erunt sub custodia eorum tabulæ tabernaculi et vectes, et columnæ ac bases earum, et omnia quæ ad cultum huiusmodi pertinent: ³⁷ columnæque atrii per circuitum cum basibus suis, et paxilli cum funibus.

ad ori-
entem:

³⁸ Castrametabuntur ante tabernaculum fœderis, idest ad orientalem plagam, Moyses et Aaron cum filiis suis, habentes custodiam Sanctuarii in medio filiorum Israel, quisquis alienus accesserit, morietur. ³⁹ Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyses et Aaron iuxta præceptum Domini per familias suas in genere masculino a mense uno et supra, fuerunt viginti duo millia.

primogeniti
Israelita-
rum
numerantur.

⁴⁰ Et ait Dominus ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israel ab uno mense et supra, et habebis summam eorum. ⁴¹ Tollesque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel, ego sum Dominus: et pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel. ⁴² Recensuit Moyses, sicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Israel. ⁴³ et fuerunt masculi per nomina sua, a mense uno et supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.

atque redi-
muntur.

⁴⁴ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ⁴⁵ Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Israel, et pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei, ego sum Dominus. ⁴⁶ In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israel, ⁴⁷ accipies quinque sielos per singula capita ad mensuram Sanctuarii. «Sielus habet viginti obolos. ⁴⁸ Dabisque pecuniam Aaron et filiis eius pretium eorum qui supra sunt. ⁴⁹ Tulit igitur Moyses pecuniam eorum, qui fuerant amplius, et quos redemerant a Levitis ⁵⁰ pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexagintaquinque sielorum iuxta pondus Sanctuarii, ⁵¹ et dedit eam Aaron et filiis eius iuxta verbum quod præceperat sibi Dominus.

4. Officia Levitarum, 4, 1—33.

Filiorum
Caath.

4. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ² Tolle summam filiorum Caath de medio Levitarum per domos et familias suas, ³ a trigesimo anno et supra, usque ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur ut stent et ministrent in tabernaculo fœderis. ⁴ Hic est cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, et Sanctum sanctorum ⁵ ingredientur Aaron et filii eius, quando movenda sunt castra, et deponent velum quod pendet ante fores, involventque eo arcam testimonii, ⁶ et operient rursum velamine ianthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, et inducent vectes. ⁷ Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio, et ponent cum ea thuribula et mortariola, cyathos et crateras ad liba fundenda: panes semper in ea erunt: ⁸ extendentque desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento ianthinarum pellium, et inducent vectes. ⁹ Sument et pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunctis vasis olei, quæ ad concinandas lucernas necessaria sunt: ¹⁰ et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium, et inducent vectes. ¹¹ Nec non et altare aureum involvent hyacinthino

vestimento, et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes. ¹² Omnia vasa, quibus ministratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes. ¹³ Sed et altare mundabunt cinere, et involvent illud purpureo vestimento, ¹⁴ ponentque cum eo omnia vasa, quibus in ministerio eius utuntur, id est, ignium receptacula, fuscinulas ac tridentes, uncinos et batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine ianthinarum pellium, et inducent vectes. ¹⁵ Cumque involverint Aaron et filii eius Sanctuarium et omnia vasa eius in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Caath ut portent involuta: et non tangent vasa Sanctuarii, ne moriantur. Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis: ¹⁶ super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cuius curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, et compositionis incensum, et sacrificium, quod semper offertur, et oleum unctionis, et quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vasorum, quæ in Sanctuario sunt. ¹⁷ Locutusque est Dominus ad Moysen, et Aaron, dicens: ¹⁸ Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum: ¹⁹ sed hoc facite eis, ut vivant, et non moriantur, si tetigerint Sancta sanctorum. Aaron et filii eius intrabunt, ipsique disponent opera singulorum, et dividunt quid portare quis debeat. ²⁰ Alii nulla curiositate videant quæ sunt in Sanctuario priusquam involvantur, alioquin moriuntur.

²¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²² Tolle summam etiam filiorum Gerson per domos ac familias et cognationes suas, ²³ a triginta annis et supra, usque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur et ministrant in tabernaculo fœderis. ²⁴ Hoc est officium familiæ Gersonitarum, ²⁵ ut portent cortinas tabernaculi et tectum fœderis operimentum aliud, et super omnia velamen ianthinum tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis, ²⁶ cortinas atrii, et velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent funiculos, et vasa ministerii, ²⁷ iubente Aaron et filiis eius, portabunt filii Gerson: et scient singuli cui debeant oneri mancipari. ²⁸ Hic est cultus familiæ Gersonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.

filiorum
Gerson,

²⁹ Filios quoque Merari per familias et domos patrum suorum recensebis ³⁰ a triginta annis et supra, usque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium ministerii sui et cultum fœderis testimonii. ³¹ Hæc sunt onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi et vectes eius, columnas ac bases earum, ³² columnas quoque atrii per circuitum cum basibus et paxillis et funibus suis. Omnia vasa et suppellectilem ad numerum accipiet, sicque portabunt. ³³ Hoc est officium familiæ Meraritarum et ministerium in tabernaculo fœderis: eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.

filiorum
Merari.

5. Numerus ministrantium, 4, 34—49.

³⁴ Recensuerunt igitur Moyses et Aaron et principes synagogæ filios Caath per cognationes et domos patrum suorum ³⁵ a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi fœderis: ³⁶ et inventi sunt duo millia septingenti quinquaginta. ³⁷ Hic est numerus populi Caath qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyses et Aaron iuxta sermonem Domini per manum Moysi.

Filiorum
Caath,

³⁸ Numerati sunt et filii Gerson per cognationes et domos patrum suorum, ³⁹ a triginta annis et supra, usque ad quinquagesimum annum, omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo fœderis: ⁴⁰ et inventi sunt duo millia sexcenti triginta. ⁴¹ Hic est populus Gersonitarum, quos numeraverunt Moyses et Aaron iuxta verbum Domini.

filiorum
Gerson,

⁴² Numerati sunt et filii Merari per cognationes et domos patrum suorum ⁴³ a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis: ⁴⁴ et inventi sunt tria millia ducenti. ⁴⁵ hic est numerus filiorum Merari, quos recensuerunt Moyses et Aaron iuxta imperium Domini per manum Moysi.

filiorum
Merari,

omnium
ministran-
tium.

⁴⁶ Omnes qui recensiti sunt de Levitis, et quos recenseri fecit ad nomen Moyses et Aaron, et principes Israel per cognationes et domos patrum suorum ⁴⁷ a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, ingredientibus ad ministerium tabernaculi, et onera portanda, ⁴⁸ fuerunt simul octo millia quingenti octoginta. ⁴⁹ Iuxta verbum Domini recensuit eos Moyses, unumquemque iuxta officium et onera sua, sicut præceperat ei Dominus.

II. Pronuntiatio præceptorum variorum, 5, 1—9, 14.

1. De munditia, restitutione, zelotypia, 5, 1—31.

Immundi
separandi
sunt,

5. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Præcipe filiis Israel, ut eiciant de castris omnem leprosum, et qui semine fluit, pollutusque est super mortuo: ³ tam masculum quam feminam eicite de castris, ne contaminent ea cum habitaverim vobiscum. ⁴ Feceruntque ita filii Israel, et eiecerunt eos extra castra, sicut locutus erat Dominus Moysi.

quid et
cui resti-
tuendum
sit,

⁵ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ⁶ Loquere ad filios Israel: Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, ⁷ confitebuntur peccatum suum, et reddent ipsum caput, quantamque partem desuper ei, in quem peccaverint. ⁸ Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, et erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia. ⁹ Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent: ¹⁰ et quicquid in Sanctuarium offertur a singulis, et traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.

zelotypus
uxorem ad
sacerdotem
adducat.

¹¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹² Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Vir, cuius uxor erraverit, maritumque contemnens ¹³ dormierit cum altero viro, et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro: ¹⁴ si spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspitione appetitur. ¹⁵ adducet eam ad sacerdotem, et offeret oblationem pro illa decimam partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, et oblatio investigans adulterium. ¹⁶ Offeret igitur eam sacerdos, et statuet coram Domino. ¹⁷ assumetque aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. ¹⁸ Cumque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, et ponet super manus illius sacrificium recordationis, et oblationem zelotypiæ: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congescit. ¹⁹ adiurabitque eam, et dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, et si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congesti. ²⁰ Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro: ²¹ his maledictionibus subiacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque eunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus dirumpatur. ²² ingredientur aquæ maledictæ in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier, Amen, amen. ²³ Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, et delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congescit. ²⁴ et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit, ²⁵ tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypiæ, et elevabit illud coram Domino, imponetque illud super altare: ita dumtaxat ut prius, ²⁶ pugillum sacrificii tollat de eo, quod offertur, et incendat super altare: et sic potum det mulieri aquas amarissimas. ²⁷ Quas cum biberit, si polluta est, et contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, et inflato ventre computrescet femur: critque mulier in maledictionem, et in exemplum omni populo. ²⁸ Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, et faciet liberos. ²⁹ Ista est lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier a viro suo, et si polluta fuerit, ³⁰ maritusque zelotypiæ spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, et fecerit ei sacerdos iuxta omnia quæ scripta sunt: ³¹ maritus absque culpa erit, et illa recipiet iniquitatem suam.

2. De nazaræis et benedictione sacerdotali, 6, 1—27.

6. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Vir, sive mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare: ³ a vino, et omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex qualibet alia potione, et quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes siccassque non comedent ⁴ cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur: quidquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum non comedent. ⁵ Omni tempore separationis suæ anovacula non transibit per caput eius usque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit, crescente cæsarie capitis eius. ⁶ Omni tempore consecrationis suæ super mortuum non ingreditur, ⁷ nec super patris quidem et matris et fratris sororisque funere contaminabitur, quia consecratio Dei sui super caput eius est. ⁸ Omnibus diebus separationis suæ sanctus erit Domino.

Nazaræorum abstinentia,

⁹ Sin autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo, polluetur caput consecrationis eius: quod radet illico in eadem die purgationis suæ, et rursum septima. ¹⁰ in octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ sacerdoti in introitu fœderis testimonii. ¹¹ facietque sacerdos unum pro peccato, et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo: sanctificabitque caput eius in die illo: ¹² et consecrabit Domino dies separationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta est sanctificatio eius.

pollutorum purgatio,

¹³ Ista est lex consecrationis. Cum dies, quos ex voto decreverat, complebuntur: adducet eum ad ostium tabernaculi fœderis, ¹⁴ et offeret oblationem eius Domino, agnum anniculum immaculatum in holocaustum, et ovem anniculam immaculatam pro peccato, et arietem immaculatum, hostiam pacificam, ¹⁵ canistrum quoque panum azymorum qui conspersi sint oleo, et lagana absque fermento uncta oleo, ac libamina singulorum: ¹⁶ quæ offeret sacerdos coram Domino, et faciet tam pro peccato, quam in holocaustum. ¹⁷ Arietem vero immolabit hostiam pacificam Domino, offerens simul canistrum azymorum, et libamenta quæ ex more debentur. ¹⁸ Tunc radetur nazaræus ante ostium tabernaculi fœderis cæsarie consecrationis suæ: tolletque capillos eius, et ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum. ¹⁹ Et armum coctum arietis, tortamque absque fermento unam de canistro, et laganum azymum unum, et tradet in manus nazaræi, postquam rasum fuerit caput eius. ²⁰ Susceptaque rursum ab eo, elevabit in conspectu Domini: et sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectuseulum, quod separari iussum est, et femur. post hæc potest bibere nazaræus vinum.

sacrificium voto soluto offerendum,

²¹ Ista est lex nazaræi, cum voverit oblationem suam Domino tempore consecrationis suæ, exceptis his, quæ invenerit manus eius, iuxta quod mente de-voverat, ita faciet ad perfectionem sanctificationis suæ.

reliqua;

²² Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²³ Loquere Aaron et filiis eius: Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: ²⁴ Benedicat tibi Dominus, et custodiat te. ²⁵ Ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui. ²⁶ Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. ²⁷ Invocabuntque nomen meum super filios Israel, et ego benedicam eis.

forma benedictionis sacerdotalis.

3. De oblationibus principum Israel, 7, 1—89.

7. ¹ Factum est autem in die qua complevit Moyses tabernaculum, et erexit illud: unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter et omnia vasa eius. ² Obtulerunt principes Israel et capita familiarum, qui erant per singulas tribus, præfectique eorum, qui numerati fuerant, ³ munera coram Domino sex plaustra tecta cum duodecim bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces, et unum bovem singuli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. ⁴ Ait autem Dominus ad Moysen: ⁵ Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi, et trades ea Levitis iuxta ordinem ministerii sui. ⁶ Itaque cum suscepisset Moyses

Plaustra et boves Levitis tradenda,

plaustra et boves, tradidit eos Levitis. ⁷ Duo plaustra et quattuor boves dedit filiis Gerson, iuxta id quod habebant necessarium. ⁸ quattuor alia plaustra, et octo boves dedit filiis Merari secundum officia et cultum suum, sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis. ⁹ filiis autem Caath non dedit plaustra et boves: quia in Sanctuario serviunt, et onera propriis portant humeris.

reliqua
separatim
offerenda

¹⁰ Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum est, oblationem suam ante altare. ¹¹ Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris.

a Nahasson.

¹² Primo die obtulit oblationem suam Nahasson filius Aminadab de tribu Iuda: ¹³ fueruntque in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta sielorum, phiala argentea habens septuaginta sielos iuxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ¹⁴ mortariolum ex decem sielis aureis plenum incenso: ¹⁵ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ¹⁶ hircumque pro peccato: ¹⁷ et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc est oblatio Nahasson filii Aminadab.

a Nathanael.

¹⁸ Secundo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Issachar, ¹⁹ acetabulum argenteum appendens centum triginta sielos, phialam argenteam habentem septuaginta sielos, iuxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ²⁰ mortariolum aureum habens decem sielos plenum incenso: ²¹ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ²² hircumque pro peccato: ²³ et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc fuit oblatio Nathanael filii Suar.

ab Eliab.

²⁴ Tertio die princeps filiorum Zabulon Eliab filius Helon, ²⁵ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sielos, phialam argenteam habentem septuaginta sielos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ²⁶ mortariolum aureum appendens decem sielos plenum incenso: ²⁷ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ²⁸ hircumque pro peccato: ²⁹ et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc est oblatio Eliab filii Helon.

ab Elisur.

³⁰ Die quarto princeps filiorum Ruben, Elisur filius Sedeur ³¹ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sielos, phialam argenteam habentem septuaginta sielos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ³² mortariolum aureum appendens decem sielos plenum incenso: ³³ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ³⁴ hircumque pro peccato: ³⁵ et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc fuit oblatio Elisur filii Sedeur.

a Salamiel.

³⁶ Die quinto princeps filiorum Simeon Salamiel filius Surisaddai ³⁷ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sielos, phialam argenteam habentem septuaginta sielos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ³⁸ mortariolum aureum appendens decem sielos plenum incenso: ³⁹ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ⁴⁰ hircumque pro peccato: ⁴¹ et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc fuit oblatio Salamiel filii Surisaddai.

ab Eliasaph.

⁴² Die sexto princeps filiorum Gad, Eliasaph filius Duel ⁴³ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sielos, phialam argenteam habentem septuaginta sielos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ⁴⁴ mortariolum aureum appendens decem sielos plenum incenso: ⁴⁵ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ⁴⁶ hircumque pro peccato: ⁴⁷ et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc fuit oblatio Eliasaph filii Duel.

ab Elisama.

⁴⁸ Die septimo princeps filiorum Ephraim, Elisama filius Ammiud ⁴⁹ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sielos, phialam argenteam habentem septuaginta sielos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ⁵⁰ mortariolum aureum appendens decem sielos

plenum incenso: ⁵¹ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ⁵² hircumque pro peccato: ⁵³ et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Elisama filii Ammiud.

⁵⁴ Die octavo, princeps filiorum Manasse, Gamaliel filius Phadassur, ⁵⁵ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ⁵⁶ mortariolum aureum appendens decem sicos, plenum incenso: ⁵⁷ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ⁵⁸ hircumque pro peccato: ⁵⁹ et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadassur. a Gamaliel,

⁶⁰ Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis, ⁶¹ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ⁶² et mortariolum aureum appendens decem sicos plenum incenso: ⁶³ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ⁶⁴ hircumque pro peccato: ⁶⁵ et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Abidan filii Gedeonis. ab Abidan,

⁶⁶ Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammisaddai ⁶⁷ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ⁶⁸ mortariolum aureum appendens decem sicos plenum incenso: ⁶⁹ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ⁷⁰ hircumque pro peccato: ⁷¹ et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahiezer filii Ammisaddai. ab Ahiezer,

⁷² Die undecimo princeps filiorum Aser, Phegiel filius Ochran ⁷³ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: ⁷⁴ mortariolum aureum appendens decem sicos plenum incenso: ⁷⁵ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ⁷⁶ hircumque pro peccato: ⁷⁷ et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochran. a Phegiel,

⁷⁸ Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira filius Enan ⁷⁹ obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila oleo conspersa in sacrificium: ⁸⁰ mortariolum aureum appendens decem sicos, plenum incenso: ⁸¹ bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: ⁸² hircumque pro peccato: ⁸³ et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahira filii Enan. ab Ahira;

⁸⁴ Hæc in dedicatione altaris oblata sunt a principibus Israel, in die qua consecratum est. acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ duodecim: mortariola aurea duodecim: ⁸⁵ ita ut centum triginta sicos argenti haberet unum acetabulum, et septuaginta sicos haberet una phiala: id est, in commune vasorum omnium ex argento sici duo millia quadringenti, pondere Sanctuarii. ⁸⁶ mortariola aurea duodecim plena incenso denos sicos appendentia pondere Sanctuarii: id est, simul auri sici centum viginti: ⁸⁷ boves de armento in holocaustum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, et libamenta eorum: hirci duodecim pro peccato. ⁸⁸ In hostias pacificorum, boves viginti quattuor, arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est. munera in summan rediguntur;

⁸⁹ Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super arcam testimonii inter duos Cherubim. unde et loquebatur ei. Moyses vocem Dei audiebat.

4. De lucernis candelabri ac Levitis, 8, 1—26.

Lucernarum
collocatio;

8. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere Aaron, et dices ad eum: Cum posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe ut lucernæ contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis, contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucere debebunt. ³ Fecitque Aaron, et imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat Dominus Moysi. ⁴ Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius stipes, quam cuncta quæ ex utroque calamorum latere nascebantur: iuxta exemplum quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.

Levitarum
consecratio,

⁵ Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ⁶ Tolle Levitas de medio filiorum Israel, et purificabis eos ⁷ iuxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, et radant omnes pilos carnis suæ. Cumque laverint vestimenta sua, et mundati fuerint, ⁸ tollent bovem de armentis, et libamentum eius similam oleo conspersam: bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato: ⁹ et applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Israel. ¹⁰ Cumque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israel manus suas super eos. ¹¹ et offeret Aaron Levitas, munus in conspectu Domini a filiis Israel, ut serviant in ministerio eius. ¹² Levitæ quoque ponent manus suas super capita boum, e quibus unum facies pro peccato, et alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis. ¹³ Statuesque Levitas in conspectu Aaron et filiorum eius, et consecrabis oblatos Domino. ¹⁴ ac separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei. ¹⁵ et postea ingredientur tabernaculum fœderis, ut serviant mihi. Sicque purificabis et consecrabis eos in oblationem Domini: quoniam dono donati sunt mihi a filiis Israel. ¹⁶ ^aPro primogenitis quæ aperiunt omnem vulvam in Israel, accipi eos. ¹⁷ Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israel, tam ex hominibus quam ex iumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in Terra Ægypti, sanctificavi eos mihi: ¹⁸ et tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israel: ¹⁹ tradidique eos dono Aaron et filiis eius de medio populi, ut serviant mihi pro Israel in tabernaculo fœderis, et orent pro eis ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad Sanctuarium. ²⁰ Feceruntque Moyses et Aaron et omnis multitudo filiorum Israel super Levitis quæ præceperat Dominus Moysi: ²¹ purificatique sunt, et laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos Aaron in conspectu Domini, et oravit pro eis, ²² ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron et filiis eius. Sicut præceperat Dominus Moysi de Levitis, ita factum est.

ministran-
tium
ætas.

²³ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁴ Hæc est lex Levitarum. A viginti quinque annis et supra, ingredientur ut ministrent in tabernaculo fœderis. ²⁵ Cumque quinquagesimum annum ætatis impleverint, servire cessabunt: ²⁶ eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo fœderis, ut custodiant quæ sibi fuerint commendata, opera autem ipsa non faciant. Sic dispones Levitis in custodiis suis.

5. De tempore celebrationis paschatis, 9, 1—14.

Pro mundis
Israelitis,

9. ¹ Locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai anno secundo, postquam egressi sunt de Terra Ægypti, mense primo dicens: ² ^bFaciant filii Israel Phase in tempore suo. ³ quartadecima die mensis huius ad vesperam, iuxta omnes ceremonias et iustificationes eius. ⁴ Præcepitque Moyses filiis Israel ut facerent Phase. ⁵ Qui fecerunt tempore suo: quartadecima die mensis ad vesperam in monte Sinai. Iuxta omnia quæ mandaverat Dominus Moysi, fecerunt filii Israel.

pro im-
mundis
et itin-
erantibus,

⁶ Ecce autem quidam immundi super anima hominis, qui non poterant facere Phase in die illo, accedentes ad Moysen et Aaron, ⁷ dixerunt eis: Immundi sumus super anima hominis, quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore suo inter filios Israel? ⁸ Quibus respondit Moyses: State ut consulam quid præcipiat Dominus de vobis. ⁹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁰ Loquere filiis Israel: Homo qui fuerit immundus super anima, sive in via procul in gente vestra, faciat Phase Domino ¹¹ in mense secundo, quartadecima die

mensis ad vesperam: cum azymis et lactucis agrestibus comedent illud: ¹² non relinquent ex eo quippiam usque mane, æt os eius non confringent, omnem ritum Phase observabunt.

¹³ Si quis autem et mundus est, et in itinere non fuit, et tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo: peccatum suum ipse portabit. ¹⁴ Peregrinus quoque et advena si fuerint apud vos, facient Phase Domino iuxta ceremonias et iustificationes eius. Præceptum idem erit apud vos tam advenæ quam indigenæ.

pro ad-
venis.

III. Signa itineris faciendi, 9, 15—10, 10.

¹⁵ ^b Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane. ¹⁶ sic fiebat iugiter: per diem operiebat illud nubes, et per noctem quasi species ignis. ¹⁷ Cumque ablata fuisset nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiscebantur filii Israel: et in loco ubi stetisset nubes, ibi castrametabantur. ¹⁸ Ad imperium Domini proficiscebantur, et ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum, manebant in eodem loco: ¹⁹ et si evenisset ut multo tempore maneret super illud, erant filii Israel in excubiis Domini, et non proficiscebantur. ²⁰ quot diebus fuisset nubes super tabernaculum, Ad imperium Domini erigebant tentoria, et ad imperium illius deponebant. ²¹ Si fuisset nubes a vespere usque mane, et statim diluculo tabernaculum reliquisset, proficiscebantur: et, si post diem et noctem recessisset, dissipabant tentoria. ²² Si vero biduo aut uno mense vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel in eodem loco, et non proficiscebantur: statim autem ut recessisset, movebant castra. ²³ Per verbum Domini figebant tentoria, et per verbum illius proficiscebantur: erantque in excubiis Domini iuxta imperium eius per manum Moysi.

Motio
nubis,

10. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt castra. ³ Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi fœderis. ⁴ Si semel clangueris, venient ad te principes, et capita multitudinis Israel. ⁵ Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam. ⁶ In secundo autem sonitu et pari ululatu tubæ, levabunt tentoria qui habitant ad meridiem, et iuxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem. ⁷ Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt. ⁸ Filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris. ⁹ Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum. ¹⁰ Si quando habebitis epulum, et dies festos, et calendas, canetis tubis super holocaustis, et pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri. ego Dominus Deus vester.

clangor
tubarum.

PARS SECUNDA.

Iter a Sina usque Moab, 10, 11—21, 35.

I. Iter a Sina usque Cades, 10, 11—14, 45.

1. Profectio populi Israel, 10, 11—36.

¹¹ Anno secundo, mense secundo, vigesima die mensis elevata est nubes de tabernaculo fœderis: ¹² profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, et recubuit nubes in solitudine Pharan. ¹³ Moveruntque castra primi iuxta imperium Domini in manu Moysi. ¹⁴ ^d Filii Iuda per turmas suas: quorum princeps erat Nahasson filius Aminadab. ¹⁵ In tribu filiorum Issachar fuit princeps Natha-

Tribus
Israel

nael filius Suar. ¹⁶ In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon. ¹⁷ Depositumque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson et Merari. ¹⁸ Profectique sunt et filii Ruben, per turmas et ordinem suum: quorum princeps erat Helisur filius Sedeur. ¹⁹ In tribu autem filiorum Simeon, princeps fuit Salamiel filius Surisaddai. ²⁰ Porro in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel. ²¹ Profectique sunt et Caathitæ portantes Sanctuarium. Tandiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum. ²² Moverunt castra et filii Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud. ²³ In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. ²⁴ et in tribu Benjamin erat dux Abidan filius Gedeonis. ²⁵ Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Amisaddai. ²⁶ In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius Ochran. ²⁷ Et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan. ²⁸ Hæc sunt castra, et profectiones filiorum Israel per turmas suas quando egrediebantur.

cum Hobab

²⁹ Dixitque Moyses Hobab filio Raguel Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut beneficiamus tibi: quia Dominus bona promisit Israeli. ³⁰ Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam, in qua natus sum. ³¹ Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris ductor noster. ³² Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi.

prosperè incedunt.

³³ Profecti sunt ergo de Monte Domini viam trium dierum, arcaque fœderis Domini præcedebat eos, per dies tres providens castrorum locum. ³⁴ Nubes quoque Domini super eos erat per diem cum incederent. ³⁵ Cumque elevaretur arca, dicebat Moyses: «Surge Domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te, a facie tua. ³⁶ Cum autem deponeretur, aiebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitus Israel.

2. Murmuratio totius populi, 11, 1—34.

Murmur propter laborem

11. ¹ Interea ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cum audisset Dominus, iratus est. Et accensus in eos ignis Domini devoravit extremam castrorum partem. ² Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses ad Dominum, et absorptus est ignis. ³ Vocavitque nomen loci illius, Incensio: eo quod incensus fuisset contra eos ignis Domini.

et propter cibum.

⁴ Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagravat desiderio, sedens et flens, iunctis sibi pariter filiis Israel, et ait: «Quis dabit nobis ad vescendum carnes? ⁵ Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, et pepones, porrique et cepe, et allia. ⁶ Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. ⁷ Erat autem Man quasi semen coriandri, coloris bdellii. ⁸ Circuibatque populus, et colligens illud, frangebatur mola, sive terebat in mortario, coquens in olla, et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. ⁹ Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter et Man.

colloquium Moysis ac Dei,

¹⁰ Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde: sed et Moysi intoleranda res visa est. ¹¹ et ait ad Dominum: Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? et cur imposuisti pondus universi populi huius super me? ¹² Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, et defer in terram, pro qua iurasti patribus eorum? ¹³ Unde mihi carnes ut dem tantæ multitudini? flent contra me, dicentes: Da nobis carnes ut comedamus. ¹⁴ Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi. ¹⁵ Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. ¹⁶ Et

³⁵ aPs 67, 2. — 11, 1 bPs 77, 19. — cPs 77, 21. — d1 Cor 10, 3. — 7 eEx 16, 14: Ps 77, 24; Sap 16, 20; Io 6, 31.

dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri: et duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum. ¹⁷ ut descendam et loquar tibi: et auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris. ¹⁸ Populo quoque dices: Sanctificamini: eras comedetis carnes, ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis escas carnum? bene nobis erat in Ægypto. Ut det vobis Dominus carnes, et comedatis: ¹⁹ non uno die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem. ²⁰ sed usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras, et vertatur in nauseam, eo quod repuleritis Dominum, qui in medio vestri est, et fleveritis coram eo, dicentes: Quare egressi sumus ex Ægypto? ²¹ Et ait Moyses: Sexcenta millia peditum huius populi sunt, et tu dicis: Dabo eis esum carnum mense integro? ²² ^aNumquid ovium et boum multitudo cædetur, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos satiet? ²³ Cui respondit Dominus: ^bNumquid manus Domini invalida est? Iam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur.

²⁴ Venit igitur Moyses, et narravit populo verba Domini, congregans septuaginta viros de senibus Israel, quos stare fecit circa tabernaculum. ²⁵ Descenditque Dominus per nubem, et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse, et dans septuaginta viris. Cumque requievisset in eis Spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessaverunt. ²⁶ Remanserant autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, et alter Medad, super quos requievit Spiritus, nam et ipsi descripti fuerant, et non exierant ad tabernaculum. ²⁷ Cumque prophetarent in castris, cucurrit puer, et nuntiavit Moysi, dicens: Eldad et Medad prophetant in castris. ²⁸ Statim losue filius Nun, minister Moysi, et electus e pluribus, ait: Domine mi Moyses prohibe eos. ²⁹ At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis Dominus Spiritum suum? ³⁰ Reversusque est Moyses, et maiores natu Israel in castra.

³¹ ^cVentus autem egrediens a Domino arreptas trans mare coturnices detulit, et demisit in castra itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram. ³² Surgens ergo populus toto die illo, et nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem coros: et siccaverunt eas per gyrum castrorum. ³³ ^dAdhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibis: et ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. ³⁴ Vocatusque est ille locus, Sepulchra concupiscentiæ: ibi enim sepelierunt populum qui desideraverat. Egressi autem de Sepulchris concupiscentiæ, venerunt in Hase-roth, et manserunt ibi.

electio
septuaginta
viro-rum,

nec
concupi-
scentia
carnes.

3. Murmuratio Mariæ et Aaron, 12, 1—15.

12. ¹ Locutæque est Maria et Aaron contra Moysen propter uxorem eius Æthiopiassam, ² et dixerunt: Num per solum Moysen locutus est Dominus? nonne et nobis similiter est locutus? Quod cum audisset Dominus, (³ Erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra) ⁴ statim locutus est ad eum, et ad Aaron et Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis. Cumque fuissent egressi, ⁵ descendit Dominus in columna nubis, et stetit in introitu tabernaculi vocans Aaron et Mariam. Qui cum issent, ⁶ dixit ad eos: Audite sermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum. ⁷ At non talis servus meus Moyses, ^equi in omni domo mea fidelissimus est: ⁸ fore enim ad os loquor ei: et palam, et non per ænigmata et figuras Dominum videt. Quare ergo non timuistis detrahare servo meo Moysi?

⁹ Iratusque contra eos, abiit: ¹⁰ nubes quoque recessit quæ erat super tabernaculum: et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque respexisset eam Aaron, et vidisset perfusam lepra, ¹¹ ait ad Moysen: Obsecro domine mi.

Moyses a
Domino
laudatur,

Maria lepra
afficitur.

ne imponas nobis hoc peccatum quod stulte commisimus, ¹² ne fiat hæc quasi mortua, et ut abortivum quod proicitur de vulva matris suæ. ecce iam medium carnis eius devoratum est a lepra. ¹³ Clamavitque Moyses ad Dominum, dicens: Deus, obsecro, sana eam. ¹⁴ Cui respondit Dominus: Si pater eius spuisset in faciem illius, nonne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? Separetur septem diebus extra castra, et postea revocabitur. ¹⁵ Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus: et populus non est motus de loco illo, donec revocata est Maria.

4. Exploratio terræ promissæ, 13, 1—14, 45.

Viri missi

13. ¹ Profectusque est populus de Haseroth fixis tentoriis in deserto Pharan. ² ibique locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ³ Mitte viros, qui considerent Terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israel, singulos de singulis tribubus, ex principibus. ⁴ Fecit Moyses quod Dominus imperaverat, de deserto Pharan mittens principes viros, quorum ista sunt nomina. ⁵ De tribu Ruben, Sammua filium Zechur. ⁶ De tribu Simeon, Saphat filium Huri. ⁷ De tribu Iuda, Caleb filium Iephone. ⁸ De tribu Issachar, Igal filium Ioseph. ⁹ De tribu Ephraim, Osce filium Nun. ¹⁰ De tribu Benjamin, Phalti filium Raphu. ¹¹ De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi. ¹² De tribu Ioseph, sceptri Manasse, Gaddi filium Susi. ¹³ De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli. ¹⁴ De tribu Aser, Sthur filium Michael. ¹⁵ De tribu Nephthali, Nahabi filium Vapsi. ¹⁶ De tribu Gad, Guel filium Machi. ¹⁷ hæc sunt nomina virorum, quos misit Moyses ad considerandam Terram: vocavitque Osce filium Nun, Iosue. ¹⁸ misit ergo eos Moyses ad considerandam Terram Chanaan, et dixit ad eos: Ascendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes, ¹⁹ considerate Terram, qualis sit: et populum qui habitator est eius, utrum fortis sit an infirmus: si pauci numero an plures: ²⁰ ipsa terra, bona an mala: urbes quales, muratæ an absque muris: ²¹ humus, pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus. Confortamini, et afferte nobis de fructibus Terræ. Erat autem tempus quando iam præcoquæ uvæ vesci possunt.

terram
explorant

²² Cumque ascendissent, exploraverunt Terram a deserto Sin, usque Rohob intrantibus Emath. ²³ Ascenderuntque ad meridiem, et venerunt in Hebron, ubi erant Achiman et Sisai et Tholnai filii Enac. nam Hebron septem annis ante Tanin urbem Ægypti condita est. ²⁴ Pergentesque usque ad Torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis et de ficis loci illius tulerunt: ²⁵ qui appellatus est Nehelescol, id est Torrens botri, eo quod botrum portassent inde filii Israel.

atque vera
et falsa
referunt;

²⁶ Reversique exploratores Terræ post quadraginta dies, omni regione circumta, ²⁷ venerunt ad Moysen et Aaron et ad omnem cœtum filiorum Israel in desertum Pharan, quod est in Cades. Locutique eis et omni multitudini ostenderunt fructus Terræ: ²⁸ et narraverunt, dicentes: Venimus in Terram, ad quam misisti nos, quæ re vera fluit lacte et melle, ut ex his fructibus cognosci potest: ²⁹ sed cultores fortissimos habet, et urbes grandes atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi. ³⁰ Amalec habitat in meridie, Hethæus et Iebusæus et Amorhæus in montanis: Chananæus vero moratur iuxta mare et circa fluentia Iordanis. ³¹ Inter hæc Caleb compescens murmur populi, qui oriebatur contra Moysen, ait: Ascendamus, et possideamus Terram, quoniam poterimus obtinere eam. ³² Alii vero, qui fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est. ³³ Detraxeruntque Terræ, quam inspexerant, apud filios Israel, dicentes: Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos: populus, quem aspeximus, proceræ stature est. ³⁴ Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati, quasi locustæ videbamur.

populus
rebellat,

14. ¹ Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa, ² et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel, dicentes: ³ Utinam mortui essemus in Ægypto: et in hac vasta solitudine utinam pereamus, et non inducat nos Dominus in Terram istam, ne cadamus gladio, et uxores ac liberi nostri ducantur captivi.

Nonne melius est reverti in Ægyptum? ⁴ Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, et revertamur in Ægyptum. ⁵ Quo audito Moyses et Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Israel. ⁶ At vero Iosue filius Nun. et Caleb filius Iephone, qui et ipsi lustraverant terram, sciderunt vestimenta sua, ⁷ et ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti sunt: Terra, quam circuivimus, valde bona est. ⁸ si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, et tradet humum lacte et melle manantem. ⁹ Nolite rebelles esse contra Dominum: neque timeatis populum terræ huius, quia sicut panem ita eos possumus devorare. recessit ab eis omne præsidium: Dominus nobiscum est, nolite metuere.

¹⁰ Cumque clamaret omnis multitudo, et lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini super tectum fœderis cunctis filiis Israel. ¹¹ Et dixit Dominus ad Moysen: Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in omnibus signis, quæ feci coram eis? ¹² Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam: te autem faciam principem super gentem magnam, et fortiorem quam hæc est. ¹³ Et ait Moyses ad Dominum: Ut audiant Ægyptii, de quorum medio eduxisti populum istum, ¹⁴ et habitatores Terræ huius, qui audierunt quod tu Domine in populo isto sis, et facie videaris ad faciem, ¹⁵ et in columna nubis præcedas eos per diem, et in columna ignis per noctem: ¹⁶ quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, et dicant: ¹⁷ Non poterat introducere populum in Terram, pro qua iuraverat: ¹⁸ cideirco occidit eos in solitudine. ¹⁹ Magnificetur ergo fortitudo Domini sicut iurasti, dicens: ²⁰ Dominus patiens et multæ misericordiæ, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. ²¹ Dimitte, obseero, peccatum populi huius secundum magnitudinem misericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti egredientibus de Ægypto usque ad locum istum. ²² Dixitque Dominus: Dimisi iuxta verbum tuum. ²³ Vivo ego: et implebitur gloria Domini universa terra. ²⁴ Attamen omnes homines qui viderunt maiestatem meam, et signa quæ feci in Ægypto et in solitudine, et tentaverunt me iam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, ²⁵ non videbunt Terram pro qua iuravi patribus eorum, nec quisquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam. ²⁶ Servum meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me, inducam in Terram hanc, quam circuivit: et semen eius possidebit eam. ²⁷ Quoniam Amalecites et Chananeus habitant in vallibus. Cras movete castra, et revertimini in solitudinem per viam Maris rubri.

²⁸ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ²⁹ Usquequo multitudo hæc pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israel audiavi. ³⁰ Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. ³¹ In solitudine hac iacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis et supra, et murmurastis contra me, ³² non intrabitis Terram, super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Iephone, et Iosue filium Nun. ³³ Parvulos autem vestros, de quibus dixistis quod prædæ hostibus forent, introducam: ut videant Terram, quæ vobis displicuit. ³⁴ Vestra cadavera iacebunt in solitudine. ³⁵ Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, et portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in deserto. ³⁶ iuxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis Terram: iannus pro die imputabitur. ³⁷ Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, et scietis ultionem meam: ³⁸ quoniam sicut locutus sum, ita faciam omni multitudini huic pessimæ, quæ consurrexit adversum me: in solitudine hac deficiet, et morietur.

³⁹ Igitur omnes viri, quos miserat Moyses ad contemplandam Terram, et qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem, detrahentes

Dominus
apparet

et errati-
onem
quadrage-
nariam
mandat,

explorato-
res mali
moriuntur,

14, 6 ^aSir 46, 9; 1 Mcc 2, 55 s. — 14 ^bEx 13, 21. — 16 ^cEx 32, 28. — 18 ^dEx 34, 6; Ps 102, 8. — 23 ^eDt 1, 35. — 24 ^fIos 14, 6. — 29 ^gPs 105, 26. — 30 ^hDt 1, 35. — 34 ⁱEz 4, 6. — ^kPs 94, 10. — 36 ^lIdt 8, 24; 1 Cor 10, 10; Hbr 3, 17; Iud 5.

Terræ quod esset mala, ³⁷ mortui sunt atque percussi in conspectu Domini. ³⁸ Iosue autem filius Num. et Caleb filius Iephone vixerunt ex omnibus, qui perrexerant ad considerandam Terram.

pugnantes
percutiun-
tur.

³⁹ Locutusque est Moyses universa verba hæc ad omnes filios Israel, et luxit populus nimis. ⁴⁰ Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum, de quo Dominus locutus est: quia peccavimus. ⁴¹ Quibus Moyses: Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedit in prosperum? ⁴² «Nolite ascendere: non enim est Dominus vobiscum: ne corruatis coram inimicis vestris. ⁴³ Amalecites et Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eo quod nolueritis acquiescere Domino, nec erit Dominus vobiscum. ⁴⁴ At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Arca autem testamenti Domini et Moyses non recesserunt de castris. ⁴⁵ Descenditque Amalecites et Chananæus, qui habitabat in monte: et percutiens eos atque concidens, persecutus est eos usque Horma.

II. Erratio quadragenaria in deserto, 15, 1—19, 22.

1. Dantur præcepta religiosa, 15, 1—41.

De sacrifi-
ciis simi-
le, olei et
vini,

¹⁵ ¹ Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis Terram habitationis vestræ, quam ego dabo vobis, ³ et feceritis oblationem Domino in holocaustum, aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in sollemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino, de bobus sive de ovibus: ⁴ offeret quicumque immolaverit victimam, sacrificium simile, decimam partem ephi, conspersæ oleo, quod mensuram habebit quartam partem hin: ⁵ et vinum ad liba fundenda eiusdem mensuræ dabit in holocaustum sive in victimam. Per agnos singulos ⁶ et arietes erit sacrificium simile duarum decimarum, quæ conspersa sit oleo tertiæ partis hin: ⁷ et vinum ad libamentum tertiæ partis eiusdem mensuræ offeret in odorem suavitatis Domino. ⁸ Quando vero de bobus feceris holocaustum aut hostiam, ut impleas votum vel pacificas victimas, ⁹ dabis per singulos boves similes tres decimas conspersæ oleo, quod habeat medium mensuræ hin: ¹⁰ et vinum ad liba fundenda eiusdem mensuræ in oblationem suavissimi odoris Domino. ¹¹ Sic facies ¹² per singulos boves et arietes et agnos et hædos. ¹³ Tam indigenæ quam peregrini ¹⁴ eodem ritu offerent sacrificia. ¹⁵ Unum præceptum erit atque iudicium tam vobis quam advenis terræ.

de primi-
tiis pulmen-
torum,

¹⁶ Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁷ Loquere filiis Israel, et dices ad eos: ¹⁸ Cum veneritis in terram, quam dabo vobis, ¹⁹ et comederitis de panibus regionis illius, separabitis primitias Domino ²⁰ de cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis, ²¹ ita et de pulmentis dabitis primitiva Domino.

de expia-
tione pec-
catorum,

²² Quod si per ignorantiam præterieritis quidquam horum, quæ locutus est Dominus ad Moysen, ²³ et mandavit per eum ad vos, a die qua cæpit iubere et ultra. ²⁴ Oblitaque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocaustum in odorem suavissimum Domino, et sacrificium eius ac liba, ut ceremoniæ postulant, hircumque pro peccato: ²⁵ et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israel: et dimittetur eis, quoniam non sponte peccaverunt, nihilominus offerentes incensum Domino pro se et pro peccato atque errore suo: ²⁶ et dimittetur universæ plebi filiorum Israel, et advenis, qui peregrinantur inter eos: quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam. ²⁷ Quod si anima una nesciens peccaverit, offeret capram annuam pro peccato suo: ²⁸ et deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, et dimittetur illi. ²⁹ Tam indigenis quam advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes. ³⁰ Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus, (quoniam adversus Dominum rebellis fuit) peribit de populo suo: ³¹ verbum enim Domini contempsit, et præceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur, et portabit iniquitatem suam.

³² Factum est autem, cum essent filii Israel in solitudine, et invenissent hominem colligentem ligna in die Sabbati, ³³ obtulerunt eum Moysi et Aaron et universæ multitudini. ³⁴ Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent. ³⁵ Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. ³⁶ Cumque eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus, et mortuus est sicut præceperat Dominus.

de viola-
tione
sabbati,

³⁷ Dixit quoque Dominus ad Moysen: ³⁸ Loquere filiis Israel, et dices ad eos aut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas: ³⁹ quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas et oculos per res varias fornicantes, ⁴⁰ sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo. ⁴¹ Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut essem Deus vester.

de fimbriis
palliorum.

2. Punitur seditio Core, 16, 1—50.

16. ¹ Ecce autem Core filius Isaar, filii Caath, filii Levi, et Dathan atque Abiron filii Eliab, Hön quoque filius Pheleth de filiis Ruben. ² surrexerunt contra Moysen, alique filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, et qui tempore concilii per nomina vocabantur. ³ Cumque stetissent adversum Moysen et Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus: Cur elevamini super populum Domini? ⁴ Quod cum audisset Moyses, cecidit pronus in faciem: ⁵ locutusque ad Core et ad omnem multitudinem: Mane, inquit, notum faciet Dominus qui ad se pertineant, et sanctos applicabit sibi: et quos elegerit, appropinquabunt ei. ⁶ Hoc igitur facite: Tollat unusquisque thuribula sua, tu Core, et omne concilium tuum: ⁷ et hausto cras igne, ponite desuper thymiana coram Domino: et quemcumque elegerit, ipse erit sanctus: multum erigimini filii Levi.

Moyses
loquitur
ad omnes
seditiosos,

⁸ Dixitque rursum ad Core: Audite filii Levi: ⁹ Num parum vobis est quod separavit vos Deus Israel ab omni populo, et iunxit sibi, ut serviretis ei in cultu tabernaculi, et staretis coram frequentia populi, et ministraretis ei? ¹⁰ idcirco ad se fecit accedere te et omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam sacerdotium vindicaretis, ¹¹ et omnis globus tuus stet contra Dominum? quid est enim Aaron ut murmuretis contra eum?

increpat
Core,

¹² Misit ergo Moyses ut vocaret Dathan et Abiron filios Eliab. Qui responderunt: Non venimus. ¹³ numquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra, quæ lacte et melle manabat, ut occideres in deserto, nisi et dominatus fueris nostri? ¹⁴ Revera induxisti nos in terram, quæ fluit rivis lactis et mellis, et dedisti nobis possessiones agrorum et vinearum, an et oculos nostros vis eruere? non venimus. ¹⁵ Iratusque Moyses valde, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum: tu scis quod ne asellum quidem unquam acceperim ab eis, nec afflexerim quempiam eorum.

vocat
Dathan et
Abiron,

¹⁶ Dixitque ad Core: Tu, et omnis congregatio tua state seorsum coram Domino, et Aaron die crastino separatim. ¹⁷ Tollite singuli thuribula vestra, et ponite super ea incensum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula: Aaron quoque teneat thuribulum suum.

mandat
oblationem
incensi:

¹⁸ Quod cum fecissent, stantibus Moyse et Aaron. ¹⁹ et coacervassent adversum eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini. ²⁰ Locutusque Dominus ad Moysen et Aaron, ait: ²¹ Separamini de medio congregationis huius, ut eos repente disperdam. ²² Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum universæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua desæviet? ²³ Et ait Dominus ad Moysen: ²⁴ Præcipe universo populo ut separetur a tabernaculis Core, et Dathan et Abiron.

gloria
Domini
apparet,

²⁵ Surrexitque Moyses, et abiit ad Dathan et Abiron: et sequentibus eum senioribus Israel, ²⁶ dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. ²⁷ Cumque recessissent a tentoriis eorum per circuitum, Dathan et Abiron egressi stabant in

seditiosos
perdit,

introitu papilionum suorum cum uxoribus et liberis, omnique frequentia. ²⁸ Et ait Moyses: In hoc scietis, quod Dominus miserit me ut facerem universa quæ cernitis, et non ex proprio ea corde protulerim: ²⁹ Si consueta hominum morte interierint, et visitaverit eos plaga, qua et ceteri visitari solent, non misit me Dominus: ³⁰ sin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos et omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viventes in infernum, scietis quod blasphemaverint Dominum. ³¹ ^aConfestim igitur ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum: ³² et aperiens os suum, devoravit illos cum tabernaculis suis et universa substantia eorum. ³³ descenderuntque vivi in infernum operi humo, et perierunt de medio multitudinis. ³⁴ At vero omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte et nos terra deglutiat. ³⁵ Sed et ignis egressus a Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.

conserva-
tionem
thuribu-
lorum
præcipit,

³⁶ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ³⁷ Præcipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti ut tollat thuribula quæ iacent in incendio, et ignem huc illucque dispergat: quoniam sanctificata sunt ³⁸ in mortibus peccatorum: producatque ea in laminas, et affigat altari, eo quod oblatum sit in eis incensum Domino, et sanctificata sint, ut cernant ea pro signo et monumento filii Israel. ³⁹ Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerant hi quos incendium devoravit, et produxit ea in laminas, affigens altari: ⁴⁰ ut haberent postea filii Israel, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, et qui non est de semine Aaron ad offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Core, et omnis congregatio eius, loquente Domino ad Moysen.

plurimos
murmurantes
percutit.

⁴¹ Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen et Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini. ⁴² Cumque oriretur seditio, et tumultus incresceret, ⁴³ Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod, postquam ingressi sunt, operuit nubes, et apparuit gloria Domini. ⁴⁴ Dixitque Dominus ad Moysen: ⁴⁵ Recedite de medio huius multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra, ⁴⁶ dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, et hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum ut roges pro eis: ^biam enim egressa est ira a Domino, et plaga desēvit. ⁴⁷ Quod cum fecisset Aaron, et cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama: ⁴⁸ et stans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus est, et plaga cessavit. ⁴⁹ Fuerunt autem qui percussi sunt, quattuordecim millia hominum, et septingenti, absque his qui perierant in seditione Core. ⁵⁰ Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi fœderis postquam quievit interitus.

3. Germinat virga Aaron, 17, 1—13.

E tredecim vir-
gis

17. ¹ Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: ² Loquere ad filios Israel, et accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, a cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, et uniuscuiusque nomen superscribes virgæ suæ. ³ nomen autem Aaron erit in tribu Levi, et una virga cunctas seorsum familias continebit: ⁴ ponesque eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, ubi loquar ad te. ⁵ quem ex his elegero, germinabit virga eius: et cohibebo a me querimonias filiorum Israel, quibus contra vos murmurant.

una ger-
minat

⁶ Locutusque est Moyses ad filios Israel: et dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntque virgæ duodecim absque virga Aaron. ⁷ Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii: ⁸ sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: et turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt. ⁹ Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel: videruntque et receperunt singuli virgas suas.

et conser-
vatur;

¹⁰ Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quie-

scant querelæ eorum a me. ne moriantur. ¹¹ Fecitque Moyses sicut præceperat Dominus.

¹² Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes perivimus. ¹³ quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur, num usque ad interecionem cuncti delendi sumus?

filii Israel
timent.

4. Docentur sacerdotes et Levitæ, 18, 1—32.

18. ¹ Dixitque Dominus ad Aaron: Tu, et filii tui, et domus patris tui tecum portabitis iniquitatem Sanctuarii: et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri. ² sed et fratres tuos de tribu Levi, et sceptrum patris tui sume tecum, præstoque sint, et ministrent tibi: tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. ³ Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua, et ad ennetæ opera tabernaculi: ita dumtaxat, ut ad vasa Sanctuarii et ad altare non accedant, ne et illi moriantur, et vos pereatis simul. ⁴ sint autem tecum, et excubent in custodiis tabernaculi, et in omnibus ceremoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. ⁵ Excubate in custodia Sanctuarii, et in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israel. ⁶ Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, et tradidi donum Domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi eius. ⁷ Tu autem et filii tui custodite sacerdotium vestrum: et omnia quæ ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur, si quis externus accesserit, occidetur.

De oneribus propriis:

⁸ Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia quæ sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. ⁹ Hæc ergo accipies de his, quæ sanctificantur et oblata sunt Domino. Omnis oblatio, et sacrificium, et quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, et cedit in Sancta sanctorum, tuum erit, et filiorum tuorum. ¹⁰ In Sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi. ¹¹ Primitias autem, quas voverint et obtulerint filii Israel, tibi dedi, et filiis tuis, ac filiabus tuis iure perpetuo, qui mundus est in domo tua, vescetur eis. ¹² Omnem medullam olei, et vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi. ¹³ Universa frugum initia, quas gignit humus, et Domino deportantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur eis. ¹⁴ Omne quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit. ¹⁵ Quidquid primum erumpit e vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, et omne animal quod immundum est, redimi facias, ¹⁶ cuius redemptio erit post unum mensem, sicilis argenti quinque, pondere Sanctuarii. ¹⁷ Siclus viginti obolos habet. ¹⁸ Primogenitum autem bovis et ovis et capræ non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino, sanguinem tantum eorum fundes super altare, et adipem adolebis in suavissimum odorem Domino. ¹⁹ Carnes vero in usum tuum cedent, sicut pectuseculum consecratum, et armus dexter, tua erunt. ²⁰ Omnes primitias Sanctuarii, quas offerunt filii Israel Domino, tibi dedi et filiis, ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis. ²¹ Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel.

²² Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis: ²³ ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum, ²⁴ solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, et portantibus peccata populi, legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. ²⁵ Nihil aliud possidebunt, ²⁶ decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi.

de redivitibus
Levitarum

²⁷ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ²⁸ Præcipe Levitis, atque denuncie: Cum acceperitis a filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est, decimam partem decimæ, ²⁹ ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis quam de toreularibus: ³⁰ et universis quorum accipitis

ac decimis eorum.

primitias, offerte Domino, et date Aaron sacerdoti. ²⁹ Omnia quæ offeretis ex decimis, et in donaria Domini separabitis, optima et electa erunt. ³⁰ Dicesque ad eos: Si præclara et meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de area et toreulari dederitis primitias: ³¹ et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos quam familiæ vestræ: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonii. ³² Et non peccabitis super hoc, egregia vobis et pingua reservantes ne polluatis oblationes filiorum Israel, et moriamini.

5. Declaratur aqua lustralis, 19, 1—22.

Ritus præ-
parationis,

19. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: ² Ista est religio victimæ, quam constituit Dominus. Præcipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portaverit iugum: ³ tradetisque eam Eleazaro sacerdoti. ⁴ qui eductam extra castra, immolabit in conspectu omnium: ⁵ et tingens digitum in sanguine eius, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus. ⁶ comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle et carnibus eius quam sanguine et fimo flammæ traditis. ⁷ Lignum quoque cedrinum, et hyssopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat. ⁸ Et tunc demum, lotis vestibus et corpore suo, ingreditur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum. ⁹ Sed et ille, qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua, et corpus, et immundus erit usque ad vesperum. ¹⁰ Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, et effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, et in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est. ¹¹ Cumque laverit qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum.

usus in
genere

Habebunt hoc filii Israel et advenæ, qui habitant inter eos, sanctum iure perpetuo. ¹² Qui tetigerit cadaver hominis, et propter hoc septem diebus fuerit immundus: ¹³ aspergetur ex hac aqua die tertio et septimo, et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari. ¹⁴ Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, et aspersus hac commistione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, et peribit ex Israel: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia eius super eum.

atque in
specie.

¹⁵ Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, et universa vasa quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus. ¹⁶ Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. ¹⁷ Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius, vel sepulchrum, immundus erit septem diebus. ¹⁸ Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, et mittent aquas vivas super eos in vas. ¹⁹ In quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, et cunctam supellectilem, et homines huiusmodi contagione pollutos: ²⁰ atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et septimo die, expiatusque die septimo, lavabit et se et vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. ²¹ Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ: quia sanctuarium Domini polluit, et non est aqua lustrationis aspersus. ²² erit hoc præceptum legittimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua: Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum. ²³ Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: et anima, quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

III. Iter a Cades usque Moab, 20, 1—21, 35.

1. Facta in Cades, 20, 1—21.

Mors Maria,

20. ¹ Veneruntque filii Israel, et omnis multitudo in desertum Sin, mense primo: et mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, et sepulta in eodem loco.

aquæ de
petra
eductæ,

² Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen et Aaron: ³ et versi in seditionem, dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino. ⁴ Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos et nostra

iumenta moriamur? ⁵ Quare nos fecistis ascendere de Ægypto, et adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, insuper et aquam non habet ad bibendum? ⁶ Ingressusque Moyses et Aaron, dimissa multitudine, tabernaculum fœderis, cornuerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem huius populi, et aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos. ⁷ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ⁸ Tolle virgam, et congrega populum, tu et Aaron frater tuus, et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo et iumenta eius. ⁹ ^aTulit igitur Moyses virgam, quæ erat in conspectu Domini, sicut præceperat ei. ¹⁰ congregata multitudine ante petram, dixitque eis: Audite rebelles et increduli: ^bNum de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? ¹¹ Cumque elevasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet et iumenta. ¹² Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: ^cQuia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. ¹³ Hæc est aqua contradictionis, ubi iurgati sunt filii Israel contra Dominum, et sanctificatus est in eis.

¹⁴ Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos, ¹⁵ quo modo descenderint patres nostri in Ægyptum, et habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Ægyptii, et patres nostros: ¹⁶ et quo modo clamaverimus ad Dominum, et exaudierit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi. ¹⁷ obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dextram, nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos. ¹⁸ Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi. ¹⁹ Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: et si biberimus aquas tuas nos et pecora nostra, dabimus quod iustum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus. ²⁰ At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obuius, cum infinita multitudine, et manu forti, ²¹ nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quam ob rem divertit ab eo Israel.

retractatio
Edom.

2. Facta in itinere, 20, 22—21, 35.

²² Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in finibus terræ Edom: ²³ ubi locutus est Dominus ad Moysen: ²⁴ Pergat, inquit, Aaron ad populos suos: non enim intrabit Terram, quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo, ad Aquas contradictionis. ²⁵ ^aTolle Aaron et filium eius cum eo, et duces eos in montem Hor. ²⁶ Cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium eius: Aaron colligetur, et morietur ibi. ²⁷ Fecit Moyses ut præceperat Dominus: et ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine. ²⁸ Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium eius. ²⁹ Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro. ³⁰ Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

^{21.} ¹ Quod cum audisset Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, venisse scilicet Israel per exploratorum viam, pugnavit contra illum, et victor existens, duxit ex eo prædam. ² At Israel voto se Domino obligans, ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes eius. ³ Exaudivitque Dominus preces Israel, et tradidit Chananæum, quem ille interfecit subversis urbibus eius: et vocavit nomen loci illius Horma, id est, anathema.

strages
Chananæi,

⁴ Profecti sunt autem et de monte Hor, per viam, quæ ducit ad Mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris: ⁵ locutusque contra Deum et Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ: anima nostra iam nauseat super cibo isto

serpentes
igniti ac
serpens a-
neus,

levissimo. ⁶ «Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum. ⁷ venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum et te: ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque Moyses pro populo. ⁸ et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. ⁹ Fecit ergo Moyses SERPENTEM ÆNEUM, et posuit eum pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur.

profectio
in Phasga.

¹⁰ Profectique filii Israel castrametati sunt in Oboth. ¹¹ Unde egressi fixere tentoria in leabarium, in solitudine, quæ respicit Moab contra orientalem plagam. ¹² Et inde moventes, venerunt ad Torrentem Zared. ¹³ Quem relinquentes castrametati sunt contra Arnon, quæ est in deserto, et prominet in finibus Amorrhæi. ¹⁴ Siquidem Arnon terminus est Moab, dividens Moabitas et Amorrhæos. ¹⁵ Unde dicitur in libro bellorum Domini:

Sicut fecit in Mari rubro,

sic faciet in torrentibus Arnon.

¹⁵ Scopuli torrentium inclinati sunt, ut requiescerent in Ar,
et recumberent in finibus Moabitarum.

¹⁶ Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, et dabo ei aquam. ¹⁷ Tunc cecinit Israel carmen istud:

Ascendat puteus, Concinebant:

¹⁸ Puteus, quem foderunt principes, et paraverunt duces multitudinis
in datore legis, et in baculis suis.

De solitudine, Matthana. ¹⁹ De Matthana in Nahaliel; de Nahaliel, in Bamoth. ²⁰ De Bamoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga, quod respicit contra desertum.

clades
Amorrhæi,

²¹ «Misit autem Israel nuncios ad Schon regem Amorrhæorum, dicens: ²² Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus in agros et vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos. ²³ Qui concedere noluit ut transiret Israel per fines suos: quin potius exercitum congregato, egressus est obviam in desertum, et venit in Iasa, pugnavitque contra eum. ²⁴ «A quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra eius ab Arnon usque Ieboc, et filios Ammon: quia forti præsidio tenebantur termini Ammonitarum. ²⁵ Tulit ergo Israel omnes civitates eius, et habitavit in urbibus Amorrhæi, in Hesebon scilicet, et viculis eius. ²⁶ Urbs Hesebon fuit Schon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: et tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, usque Arnon. ²⁷ Idcirco dicitur in Proverbio:

Venite in Hesebon,

ædificetur, et construatur civitas Schon:

²⁸ Ignis egressus est de Hesebon,

flamma de oppido Schon,

et devoravit Ar Moabitarum,

et habitatores excelsorum Arnon.

²⁹ «Væ tibi Moab,

peristi popule Chamos,

Dedit filios eius in fugam,

et filias in captivitatem regi Amorrhæorum Schon.

³⁰ Inguum ipsorum disperiit ab Hesebon usque Dibon,

lassi pervenerunt in Nophe, et usque Medaba.

³¹ Habitavit itaque Israel in Terra Amorrhæi. ³² Misitque Moyses qui explorarent Iazer: cuius ceperunt viculos, et possederunt habitatores.

interneccio
Basan.

³³ «Verteruntque se, et ascenderunt per viam Basan, et occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai. ³⁴ Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, et omnem populum, ac terram eius: faciesque illi sicut fecisti Schon regi Amorrhæorum habitatori Hesebon. ³⁵ Percusserunt igitur et hunc cum filiis suis, universumque populum eius usque ad interneccionem, et possederunt terram illius.

21, 6 aIdt 8, 25; Sap 16, 5; 1 Cor 10, 9. — 13 bIdc 11, 18. — 21 cIdt 2, 26; Idc 11, 19. — 24 dPs 134, 11; Am 2, 9. — 29 eIdc 11, 24; 1 Rg 11, 7. — 33 fIdt 3, 3; 29, 7.

PARS TERTIA.

Fata in campestribus Moab, 22, 1—36, 13.

I. Actiones Balaam arioli, 22, 1—25, 18.

1. Vocatur ad maledicendum, 22, 1—40.

22. ¹ Profectique castrametati sunt in campestribus Moab, ubi trans Iordanem Iericho sita est. ² Videns autem Balac filius Sephor omnia quæ fecerat Israel Amorrhæo, ³ et quod pertinuissent eum Moabitæ, et impetum eius ferre non possent, ⁴ dixit ad maiores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quo modo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab. ⁵ Misit ergo nuneios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, et dicerent: Ecce egressus est populus ex Ægypto, qui operuit superficiem terræ, sedens contra me. ⁶ Veni igitur, et maledic populo huic, quia fortior me est: siquo modo possim percutere et eicere eum de terra mea, novi enim quod benedictus sit cui benedixeris, et maledictus in quem maledicta congesseris. ⁷ Perrexeruntque seniores Moab, et maiores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam, et narrassent ei omnia verba Balac: ⁸ ille respondit: Manete hic nocte, et respondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, et ait ad eum: ⁹ Quid sibi volunt homines isti apud te? ¹⁰ Respondit: Balac filius Sephor rex Moabitarum misit ad me, ¹¹ dicens: Ecce populus qui egressus est de Ægypto, operuit superficiem terræ: veni, et maledic ei, siquo modo possim pugnans abigere eum. ¹² Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus est. ¹³ Qui mane con-surgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum. ¹⁴ Reversi principes dixerunt ad Balac: Nohit Balaam venire nobiscum.

A rege
Moabitarum
semel

¹⁵ Rursum ille multo plures et nobiliores quam ante miserat, misit. ¹⁶ Qui cum venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me: ¹⁷ paratus sum honorare te, et quidquid volueris dabo tibi: veni, et maledic populo isti. ¹⁸ Respondit Balaam: Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar. ¹⁹ Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte, et scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus. ²⁰ Venit ergo Deus ad Balaam nocte, et ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge, et vade cum eis: ita duntaxat, ut quod tibi præcepero, facias. ²¹ Surrexit Balaam mane, et strata asina sua pro-fectus est cum eis.

iterumque
vocatur,

²² Et iratus est Deus. Stetitque angelus Domini in via contra Balaam, qui insidebat asinæ, et duos pueros habebat secum. ²³ Cernens asina angelum stantem in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, et ibat per agrum. Quam eum verberaret Balaam, et vellet ad semitam reducere, ²⁴ stetit angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur. ²⁵ Quem videns asina, iunxit se parieti, et attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat eam: ²⁶ et nihilominus angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviare, obvius stetit. ²⁷ Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit sub pedibus sedentis, qui iratus, vehementius cædebat fuste latera eius. ²⁸ Aperuitque Dominus os asinæ, et loenta est: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce iam tertio? ²⁹ Respondit Balaam: Quia commeruisti, et illusisti mihi: utinam haberem gladium, ut te per-cuterem. ³⁰ Dixit asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in præsentem diem? dic quid simile umquam fecerim tibi. At ille ait: Numquam. ³¹ Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, et vidit angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram. ³² Cui angelus: Cur, inquit, tertio verberas asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi, quia perversa est via tua, mihi que contraria: ³³ et nisi asina declinasset de via, dans locum

ab asina
et angelo
corripitur,

resistenti, te occidissem, et illa viveret. ³⁴ Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quod tu stares contra me: et nunc si displicet tibi ut vadam, revertar. ³⁵ Ait angelus: Vade cum istis, et cave ne aliud quam præcepero tibi loquaris. Ivit igitur eum principibus.

regi re-
spondet.

³⁶ Quod cum audisset Balac, egressus est in occursum eius in oppido Moabitarum, quod situm est in extremis finibus Arnon. ³⁷ Dixitque ad Balaam: Misi nuncios ut vocarem te, cur non statim venisti ad me? an quia mercedem adventui tuo reddere nequeo? ³⁸ Cui ille respondit: Ecce adsum: numquid loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo? ³⁹ Perrexerunt ergo simul, et venerunt in urbem, quæ in extremis regni eius finibus erat. ⁴⁰ Cumque occidisset Balac boves et oves, misit ad Balaam, et principes qui cum eo erant, munera.

2. Quater autem benedicit, 22, 41—24, 24.

Benedictio
prima.

⁴¹ Mane autem facto duxit eum ad excelsa Baal, et intuitus est extremam partem populi. **23.** ¹ Dixitque Balaam ad Balac: Ædifica mihi hic septem aras, et para totidem vitulos, eiusdemque numeri arietes. ² Cumque fecisset iuxta sermonem Balaam, imposuerunt simul vitulum et arietem super aram. ³ Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper iuxta holocaustum tuum, donec vadam, si forte occurrat mihi Dominus, et quodcumque imperaverit, loquar tibi. ⁴ Cumque abiisset velociter, occurrit illi Deus. Locutusque ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi, et imposui vitulum et arietem desuper. ⁵ Dominus autem posuit verbum in ore eius, et ait: Revertere ad Balac, et hæc loqueris. ⁶ Reversus invenit stantem Balac iuxta holocaustum suum, et omnes principes Moabitarum: ⁷ assumptaque parabola sua, dixit:

De Aram adduxit me Balac
rex Moabitarum, de montibus Orientis:

Veni, inquit, et maledicæ Jacob:
propera, et detestare Israel.

⁸ Quo modo maledicam, cui non maledixit Deus?
Qua ratione detester, quem Dominus non detestatur?

⁹ De summis silicibus videbo eum,
et de collibus considerabo illum.
Populus solus habitabit,

et inter gentes non reputabitur.

¹⁰ Quis dinumerare possit pulverem Jacob,
et nosse numerum stirpis Israel?

Moriatur anima mea morte iustorum,
et fiant novissima mea horum similia.

benedictio
secunda,

¹¹ Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? Ut malediceres inimicis meis vocavi te: et tu e contrario benedicis eis. ¹² Cui ille respondit: Num aliud possum loqui, nisi quod iusserit Dominus? ¹³ Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum unde partem Israel videas, et totum videre non possis, inde maledicito ei. ¹⁴ Cumque duxisset eum in locum sublimem, super verticem montis Phasga, ædificavit Balaam septem aras, et impositis supra vitulo atque ariete. ¹⁵ dixit ad Balac: Sta hic iuxta holocaustum tuum, donec ego obvius pergam. ¹⁶ Cui cum Dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore eius, ait: Revertere ad Balac, et hæc loqueris ei. ¹⁷ Reversus invenit eum stantem iuxta holocaustum suum, et principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus est Dominus? ¹⁸ At ille assumpta parabola sua, ait:

Sta Balac, et ausculta,
audi fili Sephor:

¹⁹ Non est Deus quasi homo, ut mentiaturnec ut filius hominis, ut mutetur.

Dixit ergo, et non faciet?
locutus est, et non implebit?

²⁰ Ad benedicendum adductus sum,
benedictionem prohibere non valeo.

²¹ Non est idolum in Iacob,
nec videtur simulacrum in Israel.
Dominus Deus eius cum eo est.
et clangor victoriae regis in illo.

²² ^aDeus eduxit illum de Ægypto,
cuius fortitudo similis est rhinocerotis.

²³ Non est augurium in Iacob,
nec divinatio in Israel.
Temporibus suis dicetur Iacob et Israeli
quid operatus sit Deus.

²⁴ Ecce populus ut leæna consurget,
et quasi leo erigetur:
non accubabit donec devoret prædani,
et occisorum sanguinem bibat.

²⁵ Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas. ²⁶ Et ille ait: ^{benedictio}
Nonne dixi tibi quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem? ²⁷ Et ait Balac ^{tertia}
ad eum: Veni, et ducam te ad alium locum: si forte placeat Deo ut inde maledicas
eis. ²⁸ Cumque duxisset eum super verticem montis Phogor, qui respicit solitudinem,
²⁹ dixit ei Balaam: Ædifica mihi hic septem aras, et para totidem vitulos, eiusdemque
numeri arietes. ³⁰ Fecit Balac ut Balaam dixerat: imposuitque vitulos et arietes
per singulas aras. ²⁴. ¹ Cumque vidisset Balaam quod placeret Domino ut benediceret Israeli,
nequaquam abiit ut ante perrexerat, ut augurium quaereret: sed
dirigens contra desertum vultum suum, ² et elevans oculos, vidit Israel in tentoriis
commorantem per tribus suas: et irruente in se spiritu Dei, ³ assumpta parabola ait:

Dixit Balaam filius Beor:
dixit homo, cuius obturatus est oculus:

⁴ dixit auditor sermonum Dei,
qui visionem Omnipotentis intuitus est.
qui cadit, et sic aperiuntur oculi eius:

⁵ Quam pulchra tabernacula tua Iacob,
et tentoria tua Israel!

⁶ ut valles nemorosæ,
ut horti iuxta fluvios irrigui.
ut tabernacula quæ fixit Dominus,
quasi cedri prope aquas.

⁷ Fluet aqua de situla eius,
et semen illius erit in aquas multas.
Tolletur propter Agag, rex eius,
et auferetur regnum illius.

⁸ Deus eduxit illum de Ægypto.
^bcuius fortitudo similis est rhinocerotis.
Devorabunt gentes hostes illius,
ossaque eorum confringent, et perforabunt sagittis.

⁹ Accubans dormivit ut leo,
et quasi leæna, quam suscitare nullus audebit.
Qui benedixerit tibi, erit et ipse benedictus:
qui maledixerit, in maledictione reputabitur.

¹⁰ Iratusque Balac contra Balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum ^{benedictio}
inimicis meis vocavi te, quibus e contrario tertio benedixisti: ¹¹ revertere ad locum
num. Deceveram quidem magnifice honorare te, sed Dominus privavit te honore
disposito. ¹² Respondit Balaam ad Balac: Nonne nunciis tuis, quos misisti ad
me, dixi: ¹³ «Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non
potero præterire sermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid, vel mali proferam
ex corde meo: sed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar?» ¹⁴ Verumtamen pergens ^{quarta}

ad populum meum, dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore. ¹⁵ Sumpta igitur parabola, rursum ait:

Dixit Balaam filius Beor:
dixit homo, cuius obturatus est oculus:
¹⁶ dixit auditor sermonum Dei,
qui novit doctrinam Altissimi,
et visiones Omnipotentis videt,
qui cadens apertos habet oculos.
¹⁷ Videbo eum, sed non modo:
intuebor illum, sed non prope.
«ORIETUR STELLA ex Iacob,
et consurget virga de Israel:
et percutiet duces Moab,
vastabitque omnes filios Seth.
¹⁸ Et erit Idumæa possessio eius:
hereditas Seir cedet inimicis suis:
Israel vero fortiter aget.
¹⁹ De Iacob erit qui dominetur,
et perdat reliquias civitatis.

²⁰ Cumque vidisset Amalec, assumens parabolam, ait: Principium Gentium Amalec, cuius extrema perdentur. ²¹ Vidit quoque Cinaëum: et assumpta parabola, ait: Robustum quidem est habitaculum tuum: sed si in petra posueris nidum tuum, ²² et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te. ²³ Assumptaque parabola iterum locutus est: Heu, quis victurus est, quando ista faciet Deus? ²⁴ Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios, vastabuntque Hebræos, et ad extremum etiam ipsi peribunt.

3. Denique fornicationem suggerit, 24, 25—25, 18 (cf 31, 16).

²⁵ Surrexitque Balaam, et reversus est in locum suum: Balac quoque via, qua venerat, rediit.

^{25.} ¹ Morabatur autem eo tempore Israel in Settun, et fornicatus est populus eum filiabus Moab, ² quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt et adoraverunt deos earum. ³ Initiatusque est Israel Beelphegor: et iratus Dominus. ⁴ ait ad Moysen: «Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem in patibulis: ut avertatur furor meus ab Israel. ⁵ Dixitque Moyses ad Iudices Israel: «Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.

⁶ Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis ad seortum Madianitidem, vidente Moyse, et omni turba filiorum Israel, qui flebant ante fores tabernaculi. ⁷ Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugione, ⁸ ingressus est post virum Israelitem in lupanar, et perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem in locis genitalibus.

Cessavitque plaga a filiis Israel: ⁹ et occisi sunt vigintiquattuor millia hominum. ¹⁰ Dixitque Dominus ad Moysen: ¹¹ Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis avertit iram meam a filiis Israel: quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delearem filios Israel in zelo meo. ¹² idcirco loquere ad eum: «Ecce do ei pacem fœderis mei, ¹³ et erit tam ipsi quam semini eius pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, et expiavit scelus filiorum Israel.

¹⁴ Erat autem nomen viri Israelitæ, qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione et tribu Simeonis. ¹⁵ Porro mulier Madianitis, quæ pariter interfecta est, vocabatur Cozbi filia Sur principis nobilissimi Madianitarum. ¹⁶ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ¹⁷ Hostes vos sentiant Madianitæ, et percutite eos: ¹⁸ quia et ipsi hostiliter egerunt contra vos, et decipere insidiis

¹⁷ aMt 2, 2. — ²⁴ bDn 11, 30. — ²⁵, 3 cIos 22, 17. — ¹ dDt 4, 3. — ⁵ eEx 32, 27. — ⁷ fPs 105, 30; 1 Mc 2, 26; 1 Cor 10, 8. — ¹² gSir 45, 30; 1 Mc 2, 54. — ¹⁷ hInf 31, 2.

per idolum Phogor, et Cozbi filiam ducis Madian sororem suam, quæ percussa est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

II. Varia mandata Domini, 26, 1—31, 54.

1. De numeratione populi, 26, 1—65.

26. ¹ Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit Dominus ad Moysen et Eleazarum filium Aaron sacerdotem: ² aNumerate omnem summam filiorum Israel a viginti annis et supra, per domos et cognationes suas, cunctos, qui possunt ad bella procedere. ³ Locuti sunt itaque Moyses et Eleazar sacerdos in castris Moab super Iordanem contra Iericho, ad eos, qui erant ⁴ a viginti annis et supra, sicut Dominus imperaverat, quorum iste est numerus:

Mandatum
Domini;

⁵ Ruben primogenitus Israel. huius filius, Henoeh, a quo familia Henoehitarum: et Phallu, a quo familia Phalluitarum: ⁶ et Hesron, a quo familia Hesronitarum: et Charmi, a quo familia Charmitarum. ⁷ hæ sunt familiæ de stirpe Ruben: quarum numerus inventus est quadraginta tria millia, et septingenti triginta. ⁸ Filius Phallu, Eliab. ⁹ huius filii, Namuel et Dathan et Abiron. isti sunt Dathan et Abiron principes populi. qui surrexerunt contra Moysen et Aaron in seditione Core, quando adversus Dominum rebellaverunt: ¹⁰ et aperiens terra os suum devoravit Core, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande miraculum. ¹¹ ut, Core pereunte, filii illius non perirent. ¹² Filii Simeon per cognationes suas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: lamin, ab hoc familia laminitarum: Iachin, ab hoc familia Iachinitarum: ¹³ Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc familia Saulitarum. ¹⁴ hæ sunt familiæ de stirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit viginti duo millia ducenti. ¹⁵ Filii Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum: ¹⁶ Ozni, ab hoc familia Ozuitarum: Her, ab hoc familia Heritarum: ¹⁷ Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia Arielitarum. ¹⁸ istæ sunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit quadraginta millia quingenti. ¹⁹ aFilii Iuda, Her, et Onan, qui ambo mortui sunt in Terra Chanaan. ²⁰ Fueruntque filii Iuda, per cognationes suas: Sela, a quo familia Selaitarum: Phares, a quo familia Pharesitarum: Zare, a quo familia Zareitarum. ²¹ Porro filii Phares: Hesron, a quo familia Hesronitarum: et Hamul, a quo familia Hamulitarum. ²² Istæ sunt familiæ Iuda, quarum omnis numerus fuit septuaginta sex millia quingenti. ²³ Filii Issachar, per cognationes suas: Thola, a quo familia Tholaitarum: Phua, a quo familia Phuaitarum: ²⁴ Iasub, a quo familia Iasubitarum: Semran, a quo familia Semranitarum. ²⁵ hæ sunt cognationes Issachar, quarum numerus fuit sexaginta quattuor millia trecenti. ²⁶ Filii Zabulon per cognationes suas: Sared, a quo familia Sareditarum: Elon, a quo familia Elonitarum: Ialel, a quo familia Ialelitarum. ²⁷ hæ sunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit sexaginta millia quingenti. ²⁸ Filii Ioseph per cognationes suas, Manasse et Ephraim. ²⁹ De Manasse ortus est Machir, a quo familia Machiritarum. Machir genuit Galaad, a quo familia Galaaditarum. ³⁰ Galaad habuit filios: Iezer, a quo familia Iezeritarum: et Helec, a quo familia Helecitarum: ³¹ et Asriel, a quo familia Asrielitarum: et Sechem, a quo familia Sechemitarum: ³² et Semida, a quo familia Semidaitarum: et Hephher, a quo familia Hephheritarum. ³³ Fuit autem Hephher pater Salphaad, qui filios non habebat, sed tantum filias, quarum ista sunt nomina: Maala, et Noa, et Hegla, et Melcha, et Thersa. ³⁴ hæ sunt familiæ Manasse, et numerus earum, quinquaginta duo millia septingenti. ³⁵ Filii autem Ephraim per cognationes suas fuerunt hi: Suthala, a quo familia Suthalaitarum: Beeher, a quo familia Beeheritarum: Thehen, a quo familia Thehenitarum. ³⁶ porro filius Suthala fuit Heran, a quo familia Heranitarum. ³⁷ hæ sunt cognationes filiorum Ephraim, quarum

duodecim
tribuum
numerus

26, 2 aSup 1, 2 s. — 5 bGn 46, 9; Ex 6, 14; 1 Par 5, 3. — 9 cSup 16, 2. — 19 dGn 38, 3. — 29 eIos 17, 1. — 22 fInf 27, 1. — 33 gInf 27, 1.

numerus fuit triginta duo millia quingenti. ³⁸ Isti sunt filii Ioseph per familias suas. Filii Benjamin in cognationibus suis: Bela, a quo familia Belaitarum: Asbel, a quo familia Asbelitarum: Ahiram, a quo familia Ahiramitarum: ³⁹ Supham, a quo familia Suphamitarum: Hupham, a quo familia Huphamitarum. ⁴⁰ Filii Bela: Hered, et Noeman. De Hered, familia Hereditarum: de Noeman, familia Noemanitarum. ⁴¹ hi sunt filii Benjamin per cognationes suas, quorum numerus fuit quadragintaquinque millia sexcenti. ⁴² Filii Dan per cognationes suas: Suham, a quo familia Suhamitarum. hæ sunt cognationes Dan per familias suas. ⁴³ omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat sexaginta quattuor millia quadringenti. ⁴⁴ Filii Aser per cognationes suas: Lemna, a quo familia Lemnaitarum: Iessui, a quo familia Iessuitarum: Brie, a quo familia Brieitarum. ⁴⁵ Filii Brie: Heber, a quo familia Heberitarum: et Melchiel, a quo familia Melchielitarum. ⁴⁶ Nomen autem filiae Aser, fuit Sara. ⁴⁷ hæ cognationes filiorum Aser, et numerus eorum quinquaginta tria millia quadringenti. ⁴⁸ Filii Nephthali per cognationes suas: Iesiel, a quo familia Iesielitarum: Guni, a quo familia Gunitarum: ⁴⁹ Ieser, a quo familia Ieseritarum: Sellem, a quo familia Sellemitarum. ⁵⁰ hæ sunt cognationes filiorum Nephthali per familias suas: quorum numerus quadraginta quinque millia quadringenti. ⁵¹ Ista est summa filiorum Israel, qui recensiti sunt, sexcenta millia, et mille septingenti triginta.

atque
possessio:

⁵² Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ⁵³ Istis dividetur terra iuxta numerum vocabulorum in possessiones suas. ⁵⁴ Pluribus maiorem partem dabis, et paucioribus minorem: singulis, sicut nunc recensiti sunt, tradetur possessio: ⁵⁵ ita dumtaxat ut sors Terram tribubus dividat et familiis. ⁵⁶ Quidquid sorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.

Levitarum
numerus;

⁵⁷ ^aHic quoque est numerus filiorum Levi per familias suas: Gerson, a quo familia Gersonitarum: Caath, a quo familia Caathitarum: Merari, a quo familia Meraritarum. ⁵⁸ hæ sunt familiæ Levi: Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Musi, familia Core. At vero Caath genuit Amram: ⁵⁹ qui habuit uxorem Iochabed filiam Levi, quæ nata est ei in Ægypto. hæc genuit Amram viro suo filios, Aaron et Moysen, et Mariam sororem eorum: ⁶⁰ De Aaron orti sunt Nadab et Abiu, et Eleazar et Ithamar: ⁶¹ ^bquorum Nadab et Abiu mortui sunt, cum obtulissent ignem alienum coram Domino. ⁶² Fueruntque omnes, qui numerati sunt, viginti tria millia generis masculini ab uno mense et supra: quia non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum ceteris data possessio est.

conclusio.

⁶³ Hic est numerus filiorum Israel, qui descripti sunt a Moyse et Eleazaro sacerdote, in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho. ⁶⁴ ^cinter quos nullus fuit eorum, qui ante numerati sunt a Moyse et Aaron in deserto Sinai. ⁶⁵ ^dPrædixerat enim Dominus quod omnes morerentur in solitudine. Nullusque remansit ex eis, nisi Caleb filius Iephone, et Iosue filius Nun.

2. De successione, 27, 1—23.

In here-
ditate
paterna,

27. ¹ Accesserunt ^eautem filiae Salphaad, filii Hephher, filii Galaad, filii Machir, filii Manasse, qui fuit filius Ioseph: quarum sunt nomina, Maala, et Noa, et Hegla, et Melcha, et Thersa. ² Steteruntque coram Moyse et Eleazaro sacerdote, et cunctis principibus populi ad ostium tabernaculi fœderis, atque dixerunt: ³ Pater noster mortuus est in deserto, nec fuit in seditione, quæ ^fconcitata est contra Dominum sub Core, sed in peccato suo mortuus est: hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia sua, quia non habuit filium? Date nobis possessionem inter cognatos patris nostri. ⁴ Retulitque Moyses causam earum ad iudicium Domini. ⁵ Qui dixit ad eum: ⁶ Iustam rem postulant filiae Salphaad: da eis possessionem inter cognatos patris sui, et ei in hereditatem succedant. ⁷ Ad filios autem Israel loqueris hæc: ⁸ Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam eius transibit hereditas. ⁹ si filiam non habuerit, habebit successores fratres suos. ¹⁰ quod si et fratres non fuerint, dabitis hereditatem fratribus patris eius. ¹¹ sin autem

⁵⁷ ^aEx 6, 16. — ⁶¹ ^bLv 10, 1; Sup 3, 4; 1 Par 24, 2. — ⁶⁴ ^c1 Cor 10, 5. — ⁶⁵ ^dSup 14, 23 s. — 27, 1 ^eSup 26, 32; Inf 36, 1; Jos 17, 1. — 3 ^fSup 16, 1.

nec patruos habuerit, dabitur hereditas his, qui ei proximi sunt. eritque hoc filiis Israel sanctum lege perpetua, sicut præcepit Dominus Moysi.

¹² Dixit quoque Dominus ad Moysen: ^aAscende in montem istum Abarim, et contemplare inde Terram, quam daturus sum filiis Israel. ¹³ cumque videris eam, ibis et tu ad populum tuum, sicut ixit frater tuus Aaron: ¹⁴ ^bquia offendistis me in deserto Sin in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas. hæ sunt aquæ contradictionis in Cades deserti Sin. ¹⁵ Cui respondit Moyses: ¹⁶ Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc: ¹⁷ et possit exire et intrare ante eos, et educere eos vel introducere: ne sit populus Domini sicut oves absque pastore. ¹⁸ Dixitque Dominus ad eum: ^cTolle Iosue filium Nun virum in quo est Spiritus, et pone manum tuam super eum. ¹⁹ Qui stabit coram Eleazaro sacerdote et omni multitudine: ²⁰ et dabis ei præcepta cunctis videntibus, et partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel. ²¹ Pro hoc, siquid agendum erit, Eleazar sacerdos consulat Dominum. Ad verbum eius egredietur et ingredietur ipse, et omnes filii Israel cum eo, et cetera multitudo. ²² Fecit Moyses ut præceperat Dominus. Cumque tulisset Iosue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote et omni frequentia populi. ²³ Et impositis capiti eius manibus, cuncta replicavit quæ mandaverat Dominus.

in gubernatione populi.

3. De sacrificiis variis, 28, 1—29, 39.

28. ¹ Dixit quoque Dominus ad Moysen: ² Præcipe filiis Israel, et dices ad eos: Oblationem meam et panes, et incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua. ³ Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis:

Mandatum Domini;

Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum: ⁴ unum offeretis mane, et alterum ad vespem: ⁵ decimam partem ephi similæ, quæ conspersa sit oleo purissimo, et habeat quartam partem hin. ⁶ holocaustum iuge est quod obtulistis in monte Sinai in odorem suavissimum incensi Domini. ⁷ et libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in Sanctuario Domini. ⁸ Alterumque agnum similiter offeretis ad vespem iuxta omnem ritum sacrificii matutini, et libamentorum eius. oblationem suavissimi odoris Domino.

sacrificia cuiuslibet diei,

⁹ ^aDie autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, et duas decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio, et liba ¹⁰ quæ rite funduntur per singula sabbata in holocaustum sempiternum.

sacrificia sabbati,

¹¹ In calendis autem offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos. ¹² et tres decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio per singulos vitulos: et duas decimas similæ oleo conspersæ per singulos arietes: ¹³ et decimam decimæ similæ ex oleo in sacrificio per agnos singulos. holocaustum suavissimi odoris atque incensi est Domino. ¹⁴ Libamenta autem vini, quæ per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt: Media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. hoc erit holocaustum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt. ¹⁵ Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libamentis suis.

sacrificia calendarum,

¹⁶ ^cMense autem primo, quartadecima die mensis Phase Domini erit, ¹⁷ et quintadecima die sollemnitatis: septem diebus vescentur azymis. ¹⁸ Quarum dies prima venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in ea. ¹⁹ Offeretisque incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem: ²⁰ et sacrificia singulorum ex simila quæ conspersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, et duas decimas per arietem. ²¹ et decimam decimæ per agnos singulos, id est, per septem agnos. ²² Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis, ²³ præter holocaustum matutinum quod semper offeretis. ²⁴ Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis, et in odorem suavissimum Domino, qui surget de holocausto, et de libationibus singulorum. ²⁵ Dies quoque septimus celeberrimus et sanctus erit vobis: omne opus servile non facietis in eo.

sacrificia paschatis,

¹² ^aDt 32, 49. — ¹⁴ ^bSup 20, 12. — ¹⁸ ^cDt 3, 21. — 28, 9 ^dMt 12, 5. — ¹⁶ ^eEx 12, 18; Lv 23, 5.

sacrificia
pentecostes,

²⁶ Dies etiam primitivorum quando offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in ea. ²⁷ Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem: ²⁸ atque in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, per arietes duas, ²⁹ per agnos decimam decimæ, qui simul sunt agni septem, hircum quoque ³⁰ qui mactatur pro expiatione: præter holocaustum sempiternum et liba eius. ³¹ Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

sacrificia
festi
tubarum,

^{29.} ¹ Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis, omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. ² Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem: ³ et in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, ⁴ unam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem: ⁵ et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi, ⁶ præter holocaustum calendarum cum sacrificiis suis, et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis, eisdem ceremoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino.

sacrificia
diei
expiationis,

⁷ ^aDecima quoque dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis, et affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea. ⁸ Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem: ⁹ et in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, ¹⁰ decimam decimæ per agnos singulos, qui sunt simul agni septem: ¹¹ et hircum pro peccato, absque his quæ offerri pro delicto solent in expiationem, et holocaustum sempiternum, cum sacrificio et libaminibus eorum.

sacrificia
festi ta-
bernaculo-
rum;

¹² Quintadecima vero die mensis septimi, quæ vobis sancta erit atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis sollemnitatem Domino septem diebus. ¹³ offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: ¹⁴ et in libamentis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per vitulos singulos, qui sunt simul vituli tredecim: et duas decimas arieti uno, id est, simul arietibus duobus. ¹⁵ et decimam decimæ agnis singulis, qui sunt simul agni quattuordecim: ¹⁶ et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, et sacrificio, et libamine eius. ¹⁷ In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: ¹⁸ sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: ¹⁹ et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine eius. ²⁰ Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: ²¹ sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: ²² et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine eius. ²³ Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: ²⁴ sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: ²⁵ et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. ²⁶ Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: ²⁷ sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: ²⁸ et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. ²⁹ Die sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: ³⁰ sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: ³¹ et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. ³² Die septimo offeretis vitulos septem, et arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: ³³ sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: ³⁴ et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. ³⁵ Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus

servile non facietis. ³⁶ offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos annieulos immaculatos septem: ³⁷ sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: ³⁸ et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine.

³⁹ Hæc offeretis Domino in sollemnitatibus vestris: præter vota et oblationes conclusio. spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, et in hostiis pacificis.

4. De votis et iuramentis, 30, 1—17.

30. ¹ Narravitque Moyses filiis Israel omnia quæ ei Dominus imperarat: Virorum, ² et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo quem præcepit Dominus: ³ Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit iuramento: non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit.

⁴ Mulier si quippiam voverit, et se constrinxerit iuramento, quæ est in domo innupta- patris sui, et in ætate adhuc puellari: si cognoverit pater votum quod pollicita rum, est, et iuramentum quo obligavit animam suam, et tacuerit, voti rea erit: ⁵ quidquid pollicita est et iuravit, opere complebit. ⁶ sin autem statim ut audierit, contradixerit pater: et vota et iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater.

⁷ Si maritum habuerit, et voverit aliquid, et semel de ore eius verbum egrediens nuptarum, animam eius obligaverit iuramento: ⁸ quo die audierit vir, et non contradixerit, viduarum et repudia- tarum; voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat. ⁹ sin autem audiens statim contradixerit, et irritas fecerit pollicitationes eius, verbaque quibus obstrinxerat animam suam: propitius erit ei Dominus. ¹⁰ Vidua et repudiata quidquid voverint, reddent. ¹¹ Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et iuramento, ¹² si audierit vir, et tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat. ¹³ sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissioni rea: quia maritus contradixit, et Dominus ei propitius erit. ¹⁴ Si voverit, et iuramento se constrinxerit, ut per ieiunium, vel ceterarum rerum abstinenciam affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat, sive non faciat. ¹⁵ quod si audiens vir tacuerit, et in alteram diem distulerit sententiam: quidquid voverat atque promiserat, reddet: quia statim ut audivit, tacuit. ¹⁶ sin autem contradixerit postquam reseivit, portabit ipse iniquitatem eius.

¹⁷ Istæ sunt leges, quas constituit Dominus Moysi inter virum et uxorem, inter conclusio. patrem et filiam, quæ in puellari adhuc ætate est, vel quæ manet in parentis domo.

5. De ultione Madianitarum, 31, 1—54.

31. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Ulciscere prius filios Israel de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. ³ Statimque Moyses, Omnes mares et cognitæ cum Bala- am occi- duntur, ⁴ Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expectere de Madianitis. ⁵ mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel qui mittantur ad bellum. ⁶ Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est, duodecim millia expeditorum ad pugnam: ⁷ quos misit Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta, et tubas ad clangendum tradidit ei. ⁸ Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt. ⁹ bet reges eorum Evi, et Recem, et Sur, et Hur, et Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. ¹⁰ Ceperuntque mulieres eorum, et parvulos, omniaque pecora, et eunctam suppellectilem: quidquid habere potuerant depopulati sunt: ¹¹ tam urbes quam viculos et castella flamma consumpsit. ¹² Et tulerunt prædam, et universa quæ ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis, ¹³ et adduxerunt ad Moysen, et Eleazarum sacerdotem, et ad omnem multitudinem filiorum Israel. reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho. ¹⁴ Egressi sunt autem Moyses, et Eleazar sacerdos, et omnes principes synagogæ in occursum eorum extra castra. ¹⁵ Iratusque Moyses principibus exercitus, tribunis, et centurionibus qui venerant de bello, ¹⁶ ait: Cur feminas reservastis? ¹⁷ Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel

ad suggestionem Balaam, et prævaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde et percussus est populus? ¹⁷ Ergo cunctos interficite quicquid est generis masculini, etiam in parvulis: et mulieres, quæ noverunt viros in coitu, ingulate: ¹⁸ puellas autem et omnes feminas virgines reservate vobis: ¹⁹ et manete extra castra septem diebus.

pugnantes
ac præda
lustrantur,

Qui occiderit hominem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio et septimo. ²⁰ Et de omni præda, sive vestimentum fuerit, sive vas, et aliquid in utensilia preparatum, de caprarum pellibus, et pilis, et ligno expiabitur. ²¹ Eleazar quoque sacerdos ad viros exercitus, qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc est præceptum legis, ^bquod mandavit Dominus Moysi: ²² Aurum, et argentum, et æs, et ferrum, et plumbum, et stannum, ²³ et omne, quod potest transire per flammam, igne purgabitur. quicquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur: ²⁴ et lavabitis vestimenta vestra die septimo, et purificati postea castra intrabitis.

præda
dividitur,

²⁵ Dixit quoque Dominus ad Moysen: ²⁶ Tollite summam eorum, quæ capta sunt ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos et principes vulgi: ²⁷ dividesque ex æquo prædam inter eos, qui pugnaverunt, egressique sunt ad bellum, et inter omnem reliquam multitudinem. ²⁸ et separabis partem Domino ab his, qui pugnaverunt et fuerunt in bello, unam animam de quingentis tam ex hominibus quam ex bobus et asinis et ovibus, ²⁹ et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ Domini sunt. ³⁰ Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum, et boum, et asinorum, et ovium, cunctorum animantium, et dabis ea Levitis, qui excubant in custodiis tabernaculi Domini. ³¹ Feceruntque Moyses, et Eleazar, sicut præceperat Dominus. ³² Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque millia, ³³ boum septuaginta duo millia, ³⁴ asinorum sexaginta millia et mille: ³⁵ animæ hominum sexus feminei, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia. ³⁶ Dataque est media pars his, qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta septem millia quingentæ: ³⁷ e quibus in partem Domini supputatæ sunt oves sexcentæ septuaginta quinque. ³⁸ Et de bobus triginta sex millibus, boves septuaginta et duo: ³⁹ de asinis triginta millibus quingentis, asini sexaginta unus: ⁴⁰ de animabus hominum sedecim millibus, cesserunt in partem Domini triginta duæ animæ. ⁴¹ Tradiditque Moyses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum. ⁴² ex media parte filiorum Israel, quam separaverat his, qui in prælio fuerant. ⁴³ De media vero parte, quæ contigerat reliquæ multitudini, id est, de ovibus trecentis triginta septem millibus quingentis, ⁴⁴ et de bobus triginta sex millibus, ⁴⁵ et de asinis triginta millibus quingentis, ⁴⁶ et de hominibus sedecim millibus, ⁴⁷ tulit Moyses quinquagesimum caput, et dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut præceperat Dominus.

donaria
offeruntur.

⁴⁸ Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen, et tribuni, centurionesque dixerunt: ⁴⁹ Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum, quos habuimus sub manu nostra: et ne unus quidem defuit. ⁵⁰ Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli quod in præda auri potuimus invenire, periscelides et armillas, annulos et dextralia, ac murænulas, ut depreceris pro nobis Dominum. ⁵¹ Susceperuntque Moyses, et Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus, ⁵² pondo sedecim millia, septingentos quinquaginta siclos a tribunis et centurionibus. ⁵³ Unusquisque enim quod in præda rapuerat, suum erat. ⁵⁴ Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii, in monumentum filiorum Israel coram Domino.

III. Distributio terræ orientalis, mansiones, 32, 1—33. 49.

1. Distributio terræ orientalis, 32, 1—42.

Ruben et
Gad terram
petunt,

^{32.} ¹ Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa, et erat illis in iumentis infinita substantia. Cumque vidissent Iazer, et Galaad aptas animalibus alendis terras, ² venerunt ad Moysen, et ad Eleazarum sacerdotem, et principes multitudinis, atque dixerunt: ³ Ataroth, et Dibon, et Iazer, et Nemra, Hesebon, et

Eleale, et Saban, et Nebo, et Beon, ⁴ terra, quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regio uberrima est ad pastum animalium: et nos servi tui habemus iumenta plurima: ⁵ precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem. nec facias nos transire Iordanem. ⁶ Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos hic sedebitis? ⁷ Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus? ⁸ nonne ita egerunt patres vestri, quando misi de Cadesbarne ad explorandam Terram? ⁹ «Cumque venissent usque ad Vallem botri, lustrata omni regione, subverterunt cor filiorum Israel, ut non intrarent fines, quos eis Dominus dedit. ¹⁰ Qui iratus iuravit, dicens: ¹¹ Si videbunt homines isti, qui ascenderunt ex Ægypto a viginti annis et supra, Terram, quam sub iuramento pollicitus sum Abraham, Isaac, et Iacob: et noluerunt sequi me, ¹² præter Caleb filium Iephone Cenezæum, et Iosue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam. ¹³ Iratusque Dominus adversum Israel, circumduxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio, quæ fecerat malum in conspectu eius. ¹⁴ Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa, et alumni hominum peccatorum, ut augetis furorem Domini contra Israel. ¹⁵ Quod si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, et vos causa eritis necis omnium.

¹⁶ At illi prope accedentes, dixerunt: Caulas ovium fabricabimus, et stabula iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas: ¹⁷ nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri, et quidquid habere possumus, erunt in urbibus muratis, propter habitatorum insidias. ¹⁸ Non revertemur in domos nostras, usque dum possideant filii Israel hereditatem suam: ¹⁹ nec quidquam quæremus trans Iordanem, quia iam habemus nostram possessionem in orientali eius plaga. ²⁰ Quibus Moyses ait: ²¹ Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam: ²² et omnis vir bellator armatus Iordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos, ²³ et subiiciatur ei omnis Terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum et apud Israel, et obtinebitis regiones, quas vultis coram Domino. ²⁴ Sin autem quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est quin peccetis in Deum: et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. ²⁵ Edificate ergo urbes parvulis vestris, et caulas, et stabula ovibus ac iumentis: et quod polliciti estis implete. ²⁶ Dixeruntque filii Gad et Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod iubet dominus noster. ²⁷ Parvulos nostros, et mulieres, et pecora, ac iumenta relinquemus in urbibus Galaad: ²⁸ nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu domine loqueris. ²⁹ Præcepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti, et Iosue filio Nun, et principibus familiarum per tribus Israel, et dixit ad eos: ³⁰ Si transierint filii Gad, et filii Ruben vobiscum Iordanem omnes armati ad bellum coram Domino, et vobis fuerit Terra subiecta: date eis Galaad in possessionem. ³¹ Sin autem noluerint transire armati vobiscum in Terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. ³² Responderuntque filii Gad, et filii Ruben: Sicut locutus est Dominus servis suis, ita faciemus: ³³ ipsi armati pergemus coram Domino in Terram Chanaan, et possessionem iam suscepisse nos confitemur trans Iordanem.

³⁴ Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben, et dimidiæ tribui Manasse filii Ioseph regnum Sehon regis Amorrhæi, et regnum Og regis Basan, et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. ³⁵ Igitur extruxerunt filii Gad, Dibon, et Ataroth, et Aroer, ³⁶ et Eetroth, et Sophan, et Iazer, et Iegbaa, ³⁷ et Bethnemra, et Betharan, urbes munitas, et caulas pecoribus suis. ³⁸ Filii vero Ruben ædificaverunt Hesebon, et Eleale, et Cariathaim, ³⁹ et Nabo, et Baalmeon versis nominibus, Sabama quoque: imponentes vocabula urbibus, quas extruxerant. ⁴⁰ Porro filii Machir, filii Manasse perrexerunt in Galaad, et vastaverunt eam interfecto Amorrhæo habitatore eius. ⁴¹ Dedit ergo Moyses Terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea. ⁴² Iair autem filius Manasse abiit et occupavit vicos eius, quos

cum Moyse
depeiscun-
tur,

cum dimidia
Manasse
terram
accipiunt.

appellavit Havoth lair, id est, Villas lair. ¹² Nobe quoque perrexit, et apprehendit Chanath eum viculis suis: vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

2. Mansiones Israelitarum itinerantium, 33, 1—49.

Mansiones

33. ¹ Hæ sunt mansiones filiorum Israel, qui egressi sunt de Ægypto per turmas suas in mann Moysi et Aaron. ² quas descripsit Moyses iuxta castrorum loca, quæ Domini iussione mutabant.

de Ramesse
usque Sinai,

³ Profecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi, altera die Phase filii Israel in mann excelsa videntibus cunctis Ægyptiis, ⁴ et sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus (nam et in diis eorum exercuerat ultionem) ⁵ castrametati sunt in Soccoth. ⁶ Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ est in extremis finibus solitudinis. ⁷ ^aInde egressi venerunt contra Phihahiroth, quæ respicit Beelsephon, et castrametati sunt ante Magdalum. ⁸ Profectique de Phihahiroth, transierunt per medium mare in solitudinem: et ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castrametati sunt in Mara. ⁹ ^bProfectique de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, et palmæ septuaginta: ibique castrametati sunt. ¹⁰ Sed et inde egressi, fixerunt tentoria super Mare rubrum. Profectique de Mari rubro, ¹¹ castrametati sunt in deserto Sin. ¹² Unde egressi, venerunt in Daphca. ¹³ Profectique de Daphca, castrametati sunt in Alus. ¹⁴ Egressique de Alus, in Raphidim fixere tentoria, ubi populo defuit aqua ad bibendum. ¹⁵ Profectique de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai.

de Sinai
usque
Cades,

¹⁶ Sed et de ^dsolitudine Sinai egressi, venerunt ad sepulchra concupiscentiæ. ¹⁷ ^cProfectique de sepulchris concupiscentiæ, castrametati sunt in Haseroth. ¹⁸ ^fEt de Haseroth venerunt in Rethma. ¹⁹ Profectique de Rethma, castrametati sunt in Remmophares. ²⁰ Unde egressi venerunt in Lebna. ²¹ De Lebna castrametati sunt in Ressa. ²² Egressique de Ressa, venerunt in Ceclatha. ²³ Unde profecti castrametati sunt in monte Sepher. ²⁴ Egressi de monte Sepher, venerunt in Arada. ²⁵ Inde proficiscentes, castrametati sunt in Maceloth. ²⁶ Profectique de Maceloth, venerunt in Thahath. ²⁷ De Thahath castrametati sunt in Thare. ²⁸ Unde egressi, fixere tentoria in Methca. ²⁹ Et de Methca castrametati sunt in Hesmona. ³⁰ Profectique de Hesmona, venerunt in Moseroth. ³¹ Et de Moseroth castrametati sunt in Beneiaacan. ³² ^gProfectique de Beneiaacan, venerunt in montem Gadgad. ³³ Unde profecti, castrametati sunt in Itebatha. ³⁴ Et de Itebatha venerunt in Hebrona. ³⁵ Egressique de Hebrona, castrametati sunt in Asiongaber. ³⁶ ^hInde profecti, venerunt in desertum Sin, hæc est Cades.

de Cades
usque
Moab.

³⁷ Egressique de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus Terræ Edom. ³⁸ ⁱAscenditque Aaron sacerdos in montem Hor iubente Domino: et ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Ægypto, mense quinto, prima die mensis, ³⁹ cum esset annorum centum viginti trium. ⁴⁰ Audivitque Chanaanæ rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in Terram Chanaan venisse filios Israel. ⁴¹ Et profecti de monte Hor, castrametati sunt in Salmona. ⁴² Unde egressi, venerunt in Phunon. ⁴³ Profectique de Phunon, castrametati sunt in Oboth. ⁴⁴ Et de Oboth, venerunt in Iieabarim, quæ est in finibus Moabitarum. ⁴⁵ Profectique de Iieabarim, fixere tentoria in Dibongad. ⁴⁶ Unde egressi, castrametati sunt in Helmondeblathaim. ⁴⁷ Egressique de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo. ⁴⁸ Profectique de montibus Abarim, transierunt ad campestria Moab, supra Iordanem contra Iericho. ⁴⁹ Ibique castrametati sunt de Bethsimoth usque ad Abelsatim in planioribus locis Moabitarum,

IV. Alia mandata Domini, 33, 50—36, 13.

1. De distributione terræ occidentalis, 33, 50—34, 29.

Disperditis
habitato-
ribus

⁵⁰ ubi locutus est Dominus ad Moysen: ⁵¹ Præcipe filiis Israel, et dic ad eos: Quando transieritis Iordanem, intrantes Terram Chanaan, ⁵² disperdite cunctos

33, 7 ^aEx 14, 2. — 9 ^bEx 15, 27. — 14 ^cEx 17, 1. — 16 ^dEx 19, 1. — 17 ^eSup 11, 34. — 18 ^fSup 13, 1. — 32 ^gDt 10, 7. — 36 ^hSup 20, 1. — 38 ⁱSup 20, 25; Dt 32, 50.

habitatores Terræ illius: ^aconfringite titulos, et statuas comminuite, atque omnia excelsa vastate, ⁵³ mundantes terram, et habitantes in ea, ego enim dedi vobis illam in possessionem, ⁵⁴ quam dividetis vobis sorte, Pluribus dabitur latiore, et paucis angustiore. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus et familias possessio dividetur. ⁵⁵ Sin autem nolueritis interficere habitatores Terræ: qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, et lanceæ in lateribus, et adversabuntur vobis in Terra habitationis vestræ: ⁵⁶ et quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

34. ¹ Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: ² Præcipe filiis Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis Terram Chanaan, et in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur. ³ ^bPars meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est iuxta Edom: et habebit terminos contra Orientem mare salsissimum. ⁴ qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in Senna, et perveniant ad meridiem usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, et tendent usque ad Asemona. ⁵ ibique per gyrum terminus ab Asemona usque ad Torrentem Egypti, et maris magni littore finiatur. ⁶ Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, et ipso fine claudetur. ⁷ Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum. ⁸ a quo venient in Emath usque ad terminos Sedada: ⁹ ibuntque confinia usque ad Zephrona, et villam Enan, hi erunt termini in parte Aquilonis. ¹⁰ Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama. ¹¹ et de Sephama descendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra Orientem ad mare Cenereth, ¹² et tendent usque ad Iordanem, et ad ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis Terram per fines suos in circuitu.

¹³ Præcepitque Moyses filiis Israel, dicens: Hæc erit Terra, quam possidebitis sorte, et quam iussit Dominus dari novem tribubus, et dimidiæ tribui. ¹⁴ Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, et tribus filiorum Gad iuxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse, ¹⁵ id est, duæ semis tribus, acceperunt partem suam trans Iordanem contra Iericho ad orientalem plagam.

¹⁶ Et ait Dominus ad Moysen: ¹⁷ Hæc sunt nomina virorum, qui Terram vobis dividunt, Eleazar sacerdos, et Iosue filius Nun, ¹⁸ et singuli principes de tribubus singulis, ¹⁹ quorum ista sunt vocabula: De tribu Iuda, Caleb filius Iephone. ²⁰ De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud. ²¹ De tribu Benjamin, Elidad filius Chaselon. ²² De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. ²³ Filiorum Ioseph de tribu Manasse, Hanniel filius Ephod. ²⁴ De tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan. ²⁵ De tribu Zabulon, Elisaphan filius Pharnaeh. ²⁶ De tribu Issachar, dux Phaltiel filius Ozan. ²⁷ De tribu Aser, Ahud filius Salomi. ²⁸ De tribu Nephthali, Phedael filius Ammiud. ²⁹ Hi sunt, quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Israel Terram Chanaan.

2. De urbibus Levitarum et fugitivorum, 35, 1—34.

35. ¹ Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab supra Iordanem, contra Iericho: ² Præcipe filiis Israel ut dent Levitis de possessionibus suis ³ urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitum: ut ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint pecoribus ac iumentis: ⁴ quæ a muris civitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur, ⁵ contra Orientem duo millia erunt cubiti, et contra Meridiem similiter erunt duo millia: ad mare quoque, quod respicit ad Occidentem, eadem mensura erit, et septentrionalis plaga æquali termino finiatur, eruntque urbes in medio, et foris suburbana. ⁶ De ipsis autem oppidis, quæ Levitis dabitur, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: et exceptis his, alia quadraginta duo oppida, ⁷ id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis. ⁸ Ipsæque urbes, quæ dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his, qui plus habent, plures auferentur: et qui minus, pauciores, singuli iuxta mensuram hereditatis suæ dabunt oppida Levitis.

fugitivorum
sex:

⁹ Ait Dominus ad Moysen: ¹⁰ Loquere filiis Israel. et dices ad eos: «Quando transgressi fueritis Iordanem in Terram Chanaan, ¹¹ decernite quæ urbes esse debeant in præsidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint: ¹² in quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, et causa illius iudicetur. ¹³ De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur, ¹⁴ tres erunt trans Iordanem, et tres in Terra Chanaan, ¹⁵ tam filiis Israel quam advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit.

non pro
voluntariis,

¹⁶ Si quis ferro percusserit, et mortuus fuerit qui percussus est: reus erit homicidii, et ipse morietur. ¹⁷ Si lapidem iecerit, et ictus occubuerit: similiter punietur. ¹⁸ Si ligno percussus interierit: percussoris sanguine vindicabitur. ¹⁹ Propinquus occisi, homicidam interficiet, statim ut apprehenderit eum, interficiet. ²⁰ «Si per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per insidias: ²¹ aut cum esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit, cognatus occisi statim ut invenerit eum, iugulabit.

sed
involun-
tariis
homicidiis,

²² «Quod si fortuito, et absque odio, ²³ et inimicitiiis quidquam horum fecerit, ²⁴ et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquum sanguinis questio ventilata: ²⁵ liberabitur innocens de ultoris manu, et reducetur per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur. ²⁶ Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ sunt, ²⁷ fuerit inventus, et percussus ab eo qui ultor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit. ²⁸ debuerat enim profugus usque ad mortem Pontificis in urbe residere, postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam. ²⁹ Hæc sempiterna erunt, et legitima in cunctis habitationibus vestris.

quorum
tractatio
præscribi-
tur.

³⁰ Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur. ³¹ Non accipietis pretium ab eo, qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur. ³² Exules et profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt: ³³ ne polluat is terram habitationis vestræ, quæ insontium cruore maculatur: nec aliter expiari potest, nisi per eius sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit. ³⁴ Atque ita emundabitur vestra possessio, me commemorante vobiscum, ego enim sum Dominus qui habito inter filios Israel.

3. De distributione sortium servanda, 36, 1—13.

Principes
Moysi ca-
sum
proponunt,

³⁶. ¹ Accesserunt autem et principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manasse de stirpe filiorum Ioseph: locutique sunt Moysi coram principibus Israel, atque dixerunt: ² Tibi domino nostro præcepit Dominus ut Terram sorte divideres filiis Israel, et ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri: ³ quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, et translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. ⁴ atque ita fiet, ut cum iubilæus, id est quinquagesimus annus remissionis advenerit, confundatur sortitium distributio, et aliorum possessio ad alios transeat.

Dominus
cum solvit,

⁵ Respondit Moyses filiis Israel, et Domino præcipiente, ait: Recte tribus filiorum Ioseph locuta est. ⁶ et hæc lex super filiabus Salphaad a Domino promulgata est: «Nubant quibus volunt, tantum ut suæ tribus hominibus: ⁷ ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua: ⁸ et cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient: ut hereditas permaneat in familiis, ⁹ nec sibi misceantur tribus, sed ita mancant ¹⁰ ut a Domino separatæ sunt.

filie Sal-
phaad
obediunt;

Feceruntque filiæ Salphaad ut fuerat imperatum: ¹¹ et nupserunt Maala, et Thersa, et Hegla, et Meleha, et Noa filiis patris sui ¹² de familia Manasse, qui fuit filius Ioseph: et possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu et familia patris earum.

conclusio.

¹³ Hæc sunt mandata atque iudicia, quæ mandavit Dominus per manum Moysi ad filios Israel, in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho.

LIBER DEUTERONOMII,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

PARS PRIMA.

Procœmium historicum Deuteronomii, 1, 1—4, 43.

I. Prima oratio Moysis, 1. 1—4, 40.

1. De itinere ab Horeb usque Moab, 1, 1—3, 29.

1. ¹ Hæc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Iordanem in solitudine campestri, contra Mare rubrum, inter Pharan et Thophel et Laban et Haseroth, ubi auri est plurimum: ² undecim diebus de Horeb per viam montis Scir usque ad Cadesbarne. ³ Quadragesimo anno, undecimo mense, prima die mensis locutus est Moyses ad filios Israel omnia quæ præceperat illi Dominus ut diceret eis: ⁴ apostquam percussit Schon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon: et Og regem Basan, qui mansit in Astaroth, et in Edrai. ⁵ trans Iordanem in Terra Moab. Cœpitque Moyses explanare legem, et dicere:

Locus et
tempus
orationis:

⁶ Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis quod in hoc monte mansistis: ⁷ revertimini, et venite ad montem Amorrhæorum, et ad cetera quæ ei proxima sunt campestria atque montana et humiliora loca contra Meridiem, et iuxta littus maris, Terram Chananæorum, et Libani usque ad flumen magnum Euphraten. ⁸ En, inquit, tradidi vobis: ingredimini et possidete eam, super qua iuravit Dominus patribus vestris Abraham, Isaac, et Iacob, ut daret illam eis, et semini eorum post eos. ⁹ Dixique vobis illo in tempore: ¹⁰ ^bNon possum solus sustinere vos: quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stellæ cæli, plurimi. (¹¹ Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, et benedicat vobis sicut locutus est.) ¹² Non valeo solus negotia vestra sustinere, et pondus ac iurgia. ¹³ Date ex vobis viros sapientes et gnaros, et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes. ¹⁴ Tunc respondistis mihi: Bona res est, quam vis facere. ¹⁵ Tulique de tribubus vestris viros sapientes et nobiles, et constitui eos principes, tribunos, et centuriones, et quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula. ¹⁶ Præcepique eis, dicens: Audite illos, et quod iustum est indicate: sive civis sit ille, sive peregrinus. ¹⁷ ^aNulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me, et ego audiam. ¹⁸ Præcepique omnia quæ facere deberetis. ¹⁹ Profecti autem de Horeb, transivimus per eremum terribilem et maximam, quam vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut præceperat Dominus Deus noster nobis.

iter ab
Horeb us-
que Cades-
barne.

Cumque venissemus in Cadesbarne, ²⁰ dixi vobis: Venistis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noster daturus est nobis. ²¹ Vide Terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi: ascende et posside eam, sicut locutus est Dominus Deus noster patribus tuis: noli timere, nec quidquam paveas. ²² ^eEt accessistis ad me omnes, atque dixistis: Mittamus viros qui considerent Terram: et renuncient per quod iter debeamus ascendere, et ad quas pergere civitates. ²³ Cumque mihi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros, singulos de tribubus suis. ²⁴ Qui cum perrexissent, et ascendissent in montana, venerunt usque ad Vallem botri:

missio ex-
ploratorum.

et considerata terra, ²⁵ sumentes de fructibus eius, ut ostenderent ubertatem, attulerunt ad nos, atque dixerunt: Bona est terra, quam Dominus Deus noster daturus est nobis. ²⁶ Et noluistis ascendere, sed increduli ad sermonem Domini Dei nostri ²⁷ murmurastis in tabernaculis vestris, atque dixistis: Odit nos Dominus, et ideo eduxit nos de Terra Ægypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque deleret. ²⁸ Quo ascendemus? nuncii terruerunt cor nostrum, dicentes: Maxima multitudo est, et nobis statura procerior: urbes magnæ, et ad cælum usque munitæ, filios Enacim vidimus ibi. ²⁹ Et dixi vobis: Nolite metuere, nec timeatis eos: ³⁰ Dominus Deus, qui ductor est vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Ægypto eunetis videntibus. ³¹ Et in solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum filium suum, in omni via, per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum. ³² Et nec sic quidem credidistis Domino Deo vestro, ³³ a qui præcessit vos in via, et metatus est locum, in quo tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, et die per columnam nubis.

erratio
quadra-
genaria:

³¹ Cumque audisset Dominus vocem sermonum vestrorum, iratus iuravit et ait: ³⁵ ^bNon videbit quispiam de hominibus generationis huius pessimæ Terram bonam, quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris: ³⁶ præter Caleb filium Iephone, ipse enim videbit eam, et ipsi dabo Terram, quam calcavit, et filiis eius, quia secutus est Dominum. ³⁷ Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc: ³⁸ sed Iosue filius Nun minister tuus, ipse intrabit pro te, hunc exhortare et roborare, et ipse sorte Terram dividet Israeli. ³⁹ Parvuli vestri, de quibus dixistis quod captivi ducerentur, et filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur: et ipsis dabo Terram, et possidebunt eam. ⁴⁰ Vos autem revertimini et abite in solitudinem per viam Maris rubri. ⁴¹ ^cEt respondistis mihi: Peccavimus Domino: ascendemus et pugnabimus, sicut præcepit Dominus Deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem, ⁴² ait mihi Dominus: Die ad eos: ^dNolite ascendere, neque pugnetis, non enim sum vobiseum: ne cadatis coram inimicis vestris. ⁴³ Locutus sum, et non audistis: sed adversantes imperio Domini, et tumentes superbia ascendistis in montem. ⁴⁴ Itaque egressus Amorrhæus, qui habitabat in montibus, et obviam veniens persecutus est vos, sicut solent apes persequi: et cecidit de Seir usque Horma. ⁴⁵ Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audit vos, nec voci vestræ voluit acquiescere. ⁴⁶ Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

prohibita
pugna
contra
Edomitæ,

2. ¹ Profectique inde venimus in solitudinem, quæ ducit ad Mare rubrum, sicut mihi dixerat Dominus: et circuivimus montem Seir longo tempore. ² Dixitque Dominus ad me: ³ Sufficit vobis circumire montem istum: ite contra Aquilonem: ⁴ et populo præcipe, dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Seir, et timebunt vos. ⁵ Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos, neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir. ⁶ Cibos emetis ab eis pecunia, et comedetis: aquam emptam haurietis, et bibetis. ⁷ Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum: novit iter tuum, quomodo transieris solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, et nihil tibi deficit.

contra
Moabitas,

⁸ Cumque transissemus fratres nostros filios Esau, qui habitabant in Seir, per viam campestem de Elath, et de Asiongaber, venimus ad iter, quod ducit in desertum Moab. ⁹ Dixitque Dominus ad me: Non pugnes contra Moabitas, nec ineas adversus eos prælium: non enim dabo tibi quidquam de terra eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem. ¹⁰ Emin primi fuerunt habitatores eius, populus magnus, et validus, et tam excelsus ut de Enacim stirpe, ¹¹ quasi gigantes crederentur, et essent similes filiorum Enacim. Denique Moabitæ appellant eos Enim. ¹² In Seir autem prius habitaverunt Horrhæi: quibus expulsis atque deletis, habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis suæ, quam dedit illi Dominus. ¹³ Surgentes ergo ut transiremus Torrentem Zared, venimus

ad eum. ¹⁴ Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zared, triginta et octo annorum fuit: donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris, sicut iuraverat Dominus: ¹⁵ cuius manus fuit adversum eos, ut interirent de castrorum medio.

¹⁶ Postquam autem universi ceciderunt pugnatores, ¹⁷ locutus est Dominus ad me, dicens: ¹⁸ Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar: ¹⁹ et accedens in vicina filiorum Ammon, cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad prælium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filiis Loth dedi eam in possessionem. ²⁰ Terra gigantum reputata est: et in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzommim. ²¹ populus magnus, et multus, et proceræ longitudinis, sicut Enacim, quos delevit Dominus a facie eorum: et fecit illos habitare pro eis, ²² sicut fecerat filiis Esau, qui habitant in Seir, delens Horrhaeos, et terram eorum illis tradens, quam possident usque in præsens. ²³ Hevæos quoque, qui habitabant in Haserim usque Gazan, Cappadoces expulerunt: qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, et habitaverunt pro illis. ²⁴ Surgite, et transite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon Amorrhæum, et terram eius incipe possidere, et committe adversus eum prælium. ²⁵ Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habitant sub omni cælo: ut audito nomine tuo paveant, et in morem parturientium contremiscant, et dolore teneantur.

²⁶ ^aMisi ergo nuncios de solitudine Cademoth ad Sehon regem Hesebon verbis pacificis, dicens: ²⁷ Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dexteram, neque ad sinistram. ²⁸ Alimenta pretio vende nobis, ut vescamur: aquam pecunia tribue, et sic bibemus. Tantum est ut nobis concedas transitum, ²⁹ sicut fecerunt filii Esau, qui habitant in Seir, et Moabitæ, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Iordanem, et transeamus ad Terram, quam Dominus Deus noster daturus est nobis. ³⁰ Noluitque Sehon rex Hesebon dare nobis transitum: quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum eius, et obfirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides. ³¹ Dixitque Dominus ad me: ^bEcce cœpi tibi tradere Sehon, et terram eius, incipe possidere eam. ³² Egressusque est Sehon obviam nobis cum omni populo suo ad prælium in Iasa. ³³ Et tradidit eum Dominus Deus noster nobis: percussimusque eum cum filiis suis et omni populo suo. ³⁴ Cunctasque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus et parvulis, non reliquimus in eis quidquam. ³⁵ Absque iumentis, quæ in partem venere prædantium: et spoliis urbium, quas cepimus. ³⁶ ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus et civitas, quæ nostras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noster nobis. ³⁷ Absque terra filiorum Ammon, ad quam non accessimus: et cunctis quæ adiacent torrenti Ieboc, et urbibus montanis, universisque locis, a quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

3. ¹ Itaque conversi ascendimus per iter Basan: egressusque est Og rex ^catque Og, Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai. ² Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua: faciesque ei ^dsicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon. ³ ^eTradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan, et universum populum eius: percussimusque eos usque ad interuersionem. ⁴ vastantes cunctas civitates illius uno tempore, non fuit oppidum, quod nos effugeret: sexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Basan. ⁵ Cunctæ urbes erant munitæ muris altissimis, portisque et vectibus, absque oppidis innumeris, quæ non habebant muros. ⁶ Et delevimus eos, sicut feceramus Sehon regi Hesebon, disperdentes omnem civitatem, virosque ac mulieres et parvulos: ⁷ iumenta autem et spolia urbium diripimus. ⁸ Tulimusque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem: a torrente Arnon usque

contra
Ammoni-
tas;

victoria
de Sehon

2, 26 ^aNm 21, 21. — 31 ^bAm 2, 9. — 3, 1 ^cNm 21, 33; Inf 29, 7. — 2 ^dNm 21, 34. — 3 ^eNm 21, 35.

ad montem Hermon. ⁹ quem Sidonii Sarion vocant, et Amorrhæi Sanir: ¹⁰ omnes civitates, quæ sitæ sunt in planitie, et universam Terram Galaad et Basan usque ad Selcha, et Edrai civitates regni Og in Basan. ¹¹ Solus quippe Og rex Basan restituerat de stirpe gigantum. Monstratur lectus eius ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, et quattuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus.

distributio
terræ
eorum:

¹² Terramque possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, usque ad mediam partem montis Galaad: et civitates illius dedi Ruben et Gad. ¹³ Reliquam autem partem Galaad, et omnem Basan regni Og, tradidi mediæ tribui Manasse, omnem regionem Argob: cunctaque Basan vocatur Terra gigantum. ¹⁴ Iair filius Manasse possedit omnem regionem Argob usque ad terminos Gessuri, et Machati. Vocavitque ex nomine suo Basan. Havoth Iair, id est, Villas Iair, usque in præsentem diem. ¹⁵ Machir quoque dedi Galaad. ¹⁶ Et tribubus Ruben et Gad dedi de Terra Galaad usque ad Torrentem Arnon medium torrentis, et confinium usque ad torrentem Iaboc, qui est terminus filiorum Ammon: ¹⁷ et planitiem solitudinis, atque Iordanem, et terminos Cenereth usque ad mare deserti, quod est salissimum, ad radices montis Phasga contra orientem. ¹⁸ Præcepique vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem, expediti præcedite fratres vestros filios Israel omnes viri robusti: ¹⁹ absque uxoris, et parvulis atque iumentis. Novi enim quod plura habeatis pecora, et in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis, ²⁰ donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris, sicut vobis tribuit: et possideant ipsi etiam Terram, quam daturus est eis trans Iordanem: tunc revertetur unusquisque in possessionem suam, quam dedi vobis.

nominatione
ducis.

²¹ bIosue quoque in tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Dominus Deus vester duobus his regibus: sic faciet omnibus regnis, ad quæ transiurus es. ²² Ne timeas eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis. ²³ Precatusque sum Dominum in tempore illo, dicens: ²⁴ Domine Deus tu cœpisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam, manumque fortissimam, neque enim est alius Deus vel in cælo, vel in terra, qui possit facere opera tua, et comparari fortitudini tuæ. ²⁵ Transibo igitur, et videbo Terram hanc optimam trans Iordanem, et montem istum egregium, et Libanum. ²⁶ Iratusque est Dominus mihi propter vos, nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultra loquaris de hac re ad me. ²⁷ Ascende cacumen Phasgæ, et oculos tuos circumfer ad occidentem, et ad aquilonem, austrumque et orientem, et aspice. nec enim transibis Iordanem istum. ²⁸ Præcipe Iosue, et corrobora eum atque conforta: quia ipse præcedet populum istum, et dividet eis Terram, quam visurus es. ²⁹ Mansimusque in valle contra fanum Phogor.

2. De custodia præceptorum divinatorum, 4, 1—40.

Mandata
custodiant.

4. ¹ Et nunc Israel audi præcepta et iudicia, quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas, et ingrediens possideas Terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. ² Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis. ³ aOculi vestri viderunt omnia quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores eius de medio vestri. ⁴ Vos autem qui adhæretis Domino Deo vestro, vivitis universi usque in præsentem diem. ⁵ Scitis quod docuerim vos præcepta atque iustitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus meus: sic facietis ea in Terra, quam possessuri estis: ⁶ et observabitis et implebitis opere. Hæc est enim vestra sapientia, et intellectus coram populis, ut audientes universa præcepta hæc, dicant: En populus sapiens et intelligens, gens magna. ⁷ Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantibus sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. ⁸ Quæ est enim alia gens sic incluta ut habeat ceremonias, iustaque iudicia, et universam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros?

⁹ Custodi igitur temetipsum, et animam tuam sollicite. Ne obliviscaris verborum, quæ viderunt oculi tui, et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos. ¹⁰ a die in quo stetisti coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus est mihi dicens: Congrega ad me populum, ut audiant sermones meos, et discant timere me omni tempore quo vivunt in terra, doceantque filios suos. ¹¹ Et accessistis ad radices montis, qui ardebat usque ad cælum: erantque in eo tenebræ, et nubes, et caligo. ¹² Locutusque est Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum eius audistis, et formam penitus non vidistis. ¹³ Et ostendit vobis pactum suum, quod præcepit ut faceretur, et decem verba, quæ scripsit in duabus tabulis lapideis. ¹⁴ Mihique mandavit in illo tempore ut docerem vos ceremonias et iudicia, quæ facere deberetis in Terra, quam possessuri estis. ¹⁵ Custodite igitur sollicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem in die, qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis: ¹⁶ ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi vel feminae. ¹⁷ similitudinem omnium iumentorum, quæ sunt super terram, vel avium sub cælo volantium, ¹⁸ atque reptilium, quæ moventur in terra, sive piscium qui sub terra morantur in aquis: ¹⁹ ne forte elevatis oculis ad cælum, videas Solem et Lunam, et omnia astra cæli, et errore deceptus adores ea et colas quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt. ²⁰ Vos autem tulit Dominus, et eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hereditarium, sicut est in præsentī die. ²¹ bIratusque est Dominus contra me propter sermones vestros, et iuravit ut non transirem Iordanem, nec ingrederer Terram optimam, quam daturus est vobis. ²² Ecce morior in hac humo, non transibo Iordanem: vos transibitis, et possidebitis terram egregiam. ²³ Cave ne quando obliviscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: et facias tibi sculptam similitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit: ²⁴ cquia Dominus Deus tuus ignis consumens est, Deus æmulator.

²⁵ Si genueritis filios ac nepotes, et morati fueritis in Terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis: ²⁶ testes invoco hodie cælum et terram, cito perituros vos esse de Terra, quam transito Iordane possessuri estis, non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus, ²⁷ atque disperget in omnes gentes, et remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus. ²⁸ ibique servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur. ²⁹ Cumque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione animæ tuæ. ³⁰ Postquam te invenerint omnia quæ prædicta sunt, novissimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum, et audies vocem eius. ³¹ Quia Deus misericors Dominus Deus tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliviscetur pacti, in quo iuravit patribus tuis.

³² Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die quo creavit Deus hominem super terram, a summo cælo usque ad summum eius, si facta est aliquando huiusemodi res, aut unquam cognitum est. ³³ ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti, et vixisti: ³⁴ si fecit Deus ut ingrederetur, et tolleretur sibi Gentem de medio nationum, per tentationes, signa, atque portenta, per pugnam, et robustam manum, extentumque brachium, et horribiles visiones iuxta omnia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus vester in Ægypto, videntibus oculis tuis: ³⁵ ut scires quoniam Dominus ipse est Deus, et non est alius præter eum. ³⁶ De cælo te fecit audire vocem suam, ut doceret te, et in terra ostendit tibi ignem suum maximum, et audisti verba illius de medio ignis, ³⁷ quia dilexit patres tuos, et elegit semen eorum post eos. dEduxitque te præcedens in virtute sua magna ex Ægypto, ³⁸ ut deleteret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo: et introduceret te, daretque tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in præsentī die. ³⁹ Seito ergo hodie, et cogitato in corde tuo quod

imaginem
ne faciant,

mercedem
respiciant,

Deum sciant
unicum.

Dominus ipse sit Deus in cælo sursum, et in terra deorsum, et non sit alius. ⁴⁰ Custodi præcepta eius atque mandata, quæ ego præcipio tibi: ut bene sit tibi, et filiis tuis post te, et perman eas multo tempore super Terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

II. Separatio urbium fugitivorum. 4, 41—43.

In terra
orientali.

⁴¹ ^aTunc separavit Moyses tres civitates trans Iordanem ad Orientalem plagam, ⁴² ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum et alterum diem, et ad harum aliquam urbium possit evadere: ⁴³ ^bBosor in solitudine, quæ sita est in terra campestri de tribu Ruben: et Ramoth in Galaad, quæ est in tribu Gad: et Golan in Basan, quæ est in tribu Manasse.

PARS SECUNDA.

Repetitio, propositio, inculcatio legis, 4, 44—30, 20.

—♦♦♦—

I. Repetitio præceptorum generalium, 4, 44—11, 32.

1. Promulgatio decalogi narratur, 4, 44—5, 33.

Locus
orationis,

⁴⁴ Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israel, ⁴⁵ et hæc testimonia et ceremoniæ atque iudicia, quæ locutus est ad filios Israel, quando egressi sunt de Ægypto. ⁴⁶ trans Iordanem in valle contra fanum Phogor in terra Schon regis Amorrhæi, qui habitavit in Hesebon, quem percussit Moyses. Filii quoque Israel egressi ex Ægypto ⁴⁷ possederunt terram eius, et terram Og regis Basan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem ad solis ortum: ⁴⁸ Ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, usque ad montem Sion, qui est et Hermon. ⁴⁹ omnem planitiem trans Iordanem ad Orientalem plagam, usque ad mare solitudinis, et usque ad radices montis Phasga.

præfatio
Moy sis,

⁵. ¹ Vocavitque Moyses omnem Israelem, et dixit ad eum: Audi Israel ceremonias atque iudicia, quæ ego loquor in auribus vestris hodie: discite ea, et opere complete. ² Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb. ³ Non cum patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum qui in præsentiarum sumus, et vivimus. ⁴ Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. ⁵ Ego sequester et medius fui inter Dominum et vos in tempore illo, ut annunciarer vobis verba eius. timuistis enim ignem, et non ascendistis in montem, et ait:

decem
præcepta
Dei,

⁶ ^eEgo Dominus Deus tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti de domo servitutis. ⁷ ^dNon habebis deos alienos in conspectu meo. ⁸ ^eNon facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium, quæ in cælo sunt desuper, et quæ in terra deorsum, et quæ versantur in aquis sub terra. ⁹ ^fNon adorabis ea, et non coles. Ego enim sum Dominus Deus tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt me. ¹⁰ et faciens misericordiam in multa millia diligentibus me, et custodientibus præcepta mea. ¹¹ ^gNon usurpabis nomen Domini Dei tui frustra: quia non erit impunitus qui super re vana nomen eius assumpserit. ¹² Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus. ¹³ Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. ¹⁴ ^hSeptimus dies Sabbati est, id est, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis tui, et filius tuus, et filia, servus et ancilla, et bos, et asinus, et omne iumentum tuum, et peregrinus qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus, et ancilla tua, sicut et tu. ¹⁵ Memento quod et ipse servieris in Ægypto, et eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, et brachio extento. Ideirco præcepit tibi ut observares diem Sabbati. ¹⁶ ⁱHonora patrem tuum et matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, et bene sit tibi in Terra.

⁴⁴ ^aNm 35, 14. — ⁴³ ^bIos 20, 8. — ⁵, ⁶ ^cEx 20, 2; Lv 26, 1; Ps 80, 11. — ⁷ ^dEx 20, 3; Ps 80, 10. — ⁸ ^eEx 20, 4; Lv 26, 1; Ps 96, 7. — ⁹ ^fEx 34, 14. — ¹¹ ^gEx 20, 7; Lv 19, 12; Mt 5, 33. — ¹⁴ ^hGen 2, 2; Ex 20, 10; Hbr 4, 4. — ¹⁶ ⁱEx 20, 12; Sir 3, 9; Mt 15, 4; Mc 7, 10; Eph 6, 2.

quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. ¹⁷ Non occides. ¹⁸ Neque mœchaberis. ¹⁹ Furtumque non facies. ²⁰ Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. ²¹ ^aNon concupisces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, et universa quæ illius sunt.

²² Hæc verba locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram in monte ^{timor populi.} de medio ignis et nubis, et caliginis, voce magna, nihil addens amplius: et scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi. ²³ Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum, et montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum et maiores natu, atque dixistis: ²⁴ Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster maiestatem et magnitudinem suam, vocem eius audivimus de medio ignis, et probavimus hodie quod loquente Deo cum homine, vixerit homo. ²⁵ Cur ergo moriemur, et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem Domini Dei nostri, moriemur. ²⁶ Quid est omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus, et possit vivere? ²⁷ Tu magis accede: et audi cuncta quæ dixerit Dominus Deus noster tibi: loquerisque ad nos, et nos audientes faciemus ea. ²⁸ Quod cum audisset Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi huius quæ locuti sunt tibi: bene omnia sunt locuti. ²⁹ Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum? ³⁰ Vade et dic eis: Revertimini in tentoria vestra. ³¹ Tu vero hic sta mecum, et loquar tibi omnia mandata mea, et ceremonias atque iudicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in Terra, quam dabo illis in possessionem.

³² Custodite igitur et facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis ^{admonitio Moysis.} neque ad dexteram, neque ad sinistram: ³³ sed per viam, quam præcepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, et bene sit vobis, et protelentur dies in terra possessionis vestræ.

2. Solus Dominus colendus est, 6, 1—25.

6. ¹ Hæc sunt præcepta, et ceremoniæ, atque iudicia, quæ mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos, et faciatis ea in Terra, ad quam transgredimini possidendam: ² ut timeas Dominum Deum tuum, et custodias omnia mandata et præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, et filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui. ³ Audi Israel, et observa ut facias quæ præcepit tibi Dominus, et bene sit tibi, et multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle manantem.

⁴ Audi Israel, Dominus Deus noster, Dominus unus est. ⁵ ^bDiliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua. ⁶ Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: ⁷ et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. ⁸ Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter oculos tuos, ⁹ scribesque ea in limine, et ostiis domus tuæ.

¹⁰ Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, pro qua iuravit patribus tuis Abraham, Isaac, et Iacob: et dederit tibi civitates magnas et optimas, quas non ædificasti, ¹¹ domos plenas cunctarum opum, quas non extruxisti, cisternas, quas non fodisti, vineta et oliveta, quæ non plantasti, ¹² et comederis, et saturatus fueris: ¹³ cave diligenter ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo servitutis. ^cDominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, ac per nomen illius iurabis. ¹⁴ Non ibitis post deos alienos cunctarum Gentium, quæ in circuitu vestro sunt: ¹⁵ quoniam Deus æmulator Dominus Deus tuus in medio tui: nequando irascatur furor Domini Dei tui contra te, et auferat te de superficie terræ.

¹⁶ Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis. ¹⁷ Custodi præcepta Domini Dei tui, ac testimonia et ceremonias, quas præcepit tibi: ¹⁸ et fac quod placitum est et bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi:

²¹ ^aMt 5, 28; Rom 7, 7. — ⁶, ⁵ ^bInf 11, 13; Mt 22, 37; Mc 12, 30; Lc 10, 27. — ¹³ ^cInf 10, 20; Mt 4, 10; Lc 4, 8.

et ingressus possideas terram optimam, de qua iuravit Dominus patribus tuis.
 19 ut deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut locutus est.

sed filiis
 prædican-
 dus.

20 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testimonia hæc, et ceremoniæ, atque iudicia, quæ præcepit Dominus Deus noster nobis? 21 dices ei: Servi eramus Pharaonis in Ægypto, et eduxit nos Dominus de Ægypto in manu forti: 22 fecitque signa atque prodigia magna et pessima in Ægypto contra Pharaonem, et omnem domum illius in conspectu nostro, 23 et eduxit nos inde, ut introductis daret Terram, super qua iuravit patribus nostris. 24 Præcepitque nobis Dominus ut faciamus omnia legitima hæc, et timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie. 25 Eritque nostri misericors, si custodierimus et fecerimus omnia præcepta eius coram Domino Deo nostro, sicut mandavit nobis.

3. Idololatræ et idola delendi sunt, 7, 1—26.

Ne se-
 duantur
 Israelitæ,

7. 1 Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingrederis, et deleverit Gentes multas coram te, aHethæum, et Gergezæum, et Amorrahæum, Chananæum, et Pherezæum, et Hevæum, et Iebusæum, septem gentes multo maioris numeri quam tu es, et robustiores te: 2 tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, perenties eas usque ad internecionem. bNon inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum, 3 neque sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo: 4 quia seducet filium tuum, ne sequatur me, et ut magis serviat diis alienis, irasceturque furor Domini, et delebit te cito. 5 Quin potius hæc facietis eis: cAras eorum subvertite, et confringite statuas, lucosque succidite, et sculptilia comburite. 6 dQuia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram. 7 Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis innotus est Dominus, et elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores: 8 sed quia dilexit vos Dominus, et custodivit iuramentum, quod iuravit patribus vestris: eduxitque vos in manu forti, et redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti. 9 Et scies quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his qui custodiunt præcepta eius in mille generationes: 10 et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur. 11 Custodi ergo præcepta et ceremonias atque iudicia, quæ ego mando tibi hodie ut facias.

sed bene-
 flectione
 divina
 repleantur.

12 Si postquam audieris hæc iudicia, custodieris ea et feceris, custodiet et Dominus Deus tuus pactum tibi, et misericordiam quam iuravit patribus tuis: 13 et diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui, et fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, et armentis, gregibus ovium tuarum super Terram, pro qua iuravit patribus tuis ut daret eam tibi. 14 Benedictus eris inter omnes populos. eNon erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus quam in gregibus tuis. 15 Auferet Dominus a te omnem languorem: et infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis. 16 Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parceret eis oculis tuus, nec serves diis eorum, ne sint in ruinam tui. 17 Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istæ quam ego, quo modo potero delere eas? 18 noli metuere, sed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, et cunctis Ægyptiis, 19 plagas maximas, quas viderunt oculi tui, et signa atque portenta, manumque robustam, et extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus, sic faciet cunctis populis, quos metuis. 20 fInsuper et erabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque disperdat qui te fugerint, et latere potuerint. 21 Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus et terribilis: 22 ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra te bestię terræ. 23 Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: et interficiet illos donec penitus deleantur.

7, 1 aEx 23, 23; 33, 2. — 2 bEx 23, 32; 34, 15 s. — 5 cEx 23, 24; Inf 12, 3; 16, 21. — 6 dInf 14, 2; 26, 18. — 14 eEx 23, 26. — 20 fEx 23, 28; 33, 2; Ios 24, 12.

²⁴ Tradetque reges eorum in manus tuas, et disperdes nomina eorum sub cælo: nullus poterit resistere tibi, donec conteras eos. ²⁵ ^aSculptilia eorum igne combures: non concupisces argentum et aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio est Domini Dei tui. ²⁶ Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut et illud est. Quasi spureitiam detestaberis, et velut inquinamentum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est.

4. Domino gratiæ agendæ sunt, 8, 1—20.

8. ¹ Omne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, cave diligenter ut facias: ut possitis vivere, et multiplicemini, ingressique possideatis Terram, pro qua iuravit Dominus patribus vestris. ² Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque tentaret, et nota fierent quæ in tuo animo versabantur, utrum custodires mandata illius, an non. ³ Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu et patres tui: ut ostenderet tibi quod non ^bin solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei. ⁴ Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, et pes tuus non est subtritus, en quadagesimus annus est. ⁵ Ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudit te. ⁶ ut custodias mandata Domini Dei tui, et ambules in viis eius, et timeas eum.

Propter
beneficia
in itinere

⁷ Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque et fontium: in cuius campis et montibus erumpunt fluviorum abyssi: ⁸ terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, et malogranata, et oliveta nascuntur: terram olei ac mellis. ⁹ Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris: cuius lapides ferrum sunt, et de montibus eius æris metalla fodiuntur: ¹⁰ ut eum comederis, et satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi. ¹¹ Observa, et cave nequando obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata eius atque iudicia et ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie: ¹² ne postquam comederis et satiatus fueris, domos pulchras ædificaveris, et habitaveris in eis. ¹³ habuerisque armenta boum et ovium greges, argenti et auri, cunctarumque rerum copiam, ¹⁴ elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo servitutis: ¹⁵ et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, ^cin qua erat serpens flatu adurens, et scorpio ac dipsas, et nullæ omnino aquæ: qui eduxit rivos de petra durissima, ¹⁶ et cibavit te Manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit ac probavit, ad extremum misertus est tui. ¹⁷ ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, et robur manns meæ, hæc mihi omnia præstiterunt. ¹⁸ Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum super quo iuravit patribus tuis, sicut præsens indicat dies. ¹⁹ Sin autem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris deos alienos, coluerisque illos et adoraveris: ecce nunc prædico tibi quod omnino dispereas. ²⁰ Sicut Gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

et in
Chanaan
accepta.

5. Populus se non iactet, 9, 1—10, 11.

9. ¹ Audi Israel: Tu transgredieris hodie Iordanem, ut possideas nationes maximas et fortiores te, civitates ingentes, et ad cælum usque muratas, ² populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti, et audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere. ³ Scies ergo hodie quod Dominus Deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi. ⁴ Ne dicas in corde tuo, cum deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: Propter iustitiam meam introduxit me Dominus ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istæ deletæ sint nationes. ⁵ Neque enim propter iustitias tuas, et æquitatem cordis

Populus
non iustus,

tui ingredieris ut possideas terras earum: sed quia illæ egerunt impie, introeunte te deletæ sunt: et ut compleret verbum suum Dominus, quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac, et Iacob.

sed durissimæ cervicis

⁶ scito ergo quod non propter iustitias tuas Dominus Deus tuus dedit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimæ cervicis sis populus. ⁷ Memento, et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es ex Ægypto usque ad locum istum, semper adversum Dominum contendisti. ⁸ Nam et in Horeb provocasti eum, et iratus delere te voluit. ⁹ quando ascendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum Dominus: et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens. ¹⁰ Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, et continentes omnia verba quæ vobis locutus est in monte de medio ignis, quando concio populi congregata est. ¹¹ Cumque transissent quadraginta dies, et totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis. ¹² dixitque mihi: Surge, et descende hinc cito: quia populus tuus, quem eduxisti de Ægypto, deseruerunt velociter viam, quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. ¹³ Rursumque ait Dominus ad me: Cerno quod populus iste duræ cervicis sit: ¹⁴ dimitte me ut coneram eum, et deleam nomen eius de sub cælo, et constituam te super Gentem, quæ hæc maior et fortior sit. ¹⁵ Cumque de monte ardente descenderem, et duas tabulas fœderis utraque tenerem manu, ¹⁶ vidissemque vos peccasse Domino Deo vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam eius, quam vobis ostenderat: ¹⁷ proieci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro. ¹⁸ Et procidi ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus et noctibus panem non comedens, et aquam non bibens propter omnia peccata vestra quæ gessistis contra Dominum, et eum ad iracundiam provocastis: ¹⁹ timui enim indignationem et iram illius, quæ adversum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hæc vice. ²⁰ Adversum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum contere, et pro illo similiter deprecatus sum. ²¹ Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens, igne combussi, et in frusta comminuens, omninoque in pulverem redigens, proieci in torrentem, qui de monte descendit. ²² In incendio quoque et in tentatione, et in Sepulchris concupiscentiæ provocastis Dominum: ²³ et quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite, et possidete Terram, quam dedi vobis, et contempsistis imperium Domini Dei vestri, et non credidistis ei, neque vocem eius audire voluistis: ²⁴ sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos coepi.

ob intercessionem Moysis

²⁵ Et iacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus: ²⁶ et orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum, et hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Ægypto in manu forti. ²⁷ Recordare servorum tuorum Abraham, Isaac, et Iacob: ne aspicias duritiam populi huius, et impietatem atque peccatum: ²⁸ ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus introducere eos in Terram, quam pollicitus est eis, et oderat illos: ideoque eduxit, ut interficeret eos in solitudine. ²⁹ qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento.

non perditus est.

10. ¹ In tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt, et ascende ad me in montem: faciesque arcam ligneam, ² et scribam in tabulis verba quæ fuerunt in his, quas ante confregisti, ponesque eas in arca. ³ Feci igitur arcam de lignis settim, Cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus. ⁴ Scripsitque in tabulis iuxta id, quod prius scripserat, verba decem, quæ locutus est Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus est: et dedit eas mihi. ⁵ Reversusque de monte, descendi, et posui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucusque ibi sunt, sicut mihi præcepit Dominus. ⁶ Filii autem Israel moverunt castra ex

Beroth filiorum Iacan in Mosera, ubi Aaron mortuus ac sepultus est, pro quo sacerdotio functus est Eleazar filius eius. ⁷ Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, castrametati sunt in Ietebatha, in Terra aquarum atque torrentium. ⁸ Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, et staret eorum eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usque in præsentem diem. ⁹ Quam ob rem non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis: quia ipse Dominus possessio eius est, sicut promisit ei Dominus Deus tuus. ¹⁰ Ego autem steti in monte, sicut prius, quadraginta diebus ac noctibus: exaudivitque me Dominus etiam hac vice, et te perdere noluit. ¹¹ Dixitque mihi: Vade, et præcede populum, ut ingrediatur, et possideat Terram, quam iuravi patribus eorum ut traderem eis.

6. Præcepta divina observentur, 10, 12—11, 32.

¹² Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis eius, et diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, et in tota anima tua: ¹³ custodiasque mandata Domini, et ceremonias eius, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene sit tibi? ¹⁴ En Domini Dei tui cælum est, et cælum cæli, terra et omnia, quæ in ea sunt: ¹⁵ et tamen patribus tuis conglutinator est Dominus, et amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos, de cunctis Gentibus, sicut hodie comprobatur. ¹⁶ Circumcidite igitur præputium cordis vestri, et cervicem vestram ne induretis amplius: ¹⁷ quia Dominus Deus vester ipse est Deus deorum, et Dominus dominantium, Deus magnus et potens, et terribilis, qui personam non accipit, nec munera. ¹⁸ Facit iudicium pupillo et viduæ, amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum. ¹⁹ et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenæ in Terra Ægypti. ²⁰ Dominum Deum tuum timebis, et ei soli servies: ipsi adhærebis, iurabisque in nomine illius. ²¹ Ipse est laus tua, et Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia et terribilia, quæ viderunt oculi tui. ²² In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Ægyptum: et ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cæli.

Propter
bonitatem
Dei,

11. ¹ Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa præcepta eius et ceremonias, iudicia atque mandata omni tempore. ² Cognoscite hodie quæ ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia eius et robustam manum, extentumque brachium. ³ signa et opera quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, et universæ terræ eius. ⁴ omnique exercitui Ægyptiorum, et equis ac curribus: quo modo operuerint eos aquæ maris rubri, cum vos persequerentur, et deleverit eos Dominus usque in præsentem diem: ⁵ vobisque quæ fecerit in solitudine donec veniretis ad hunc locum: ⁶ et Dathan atque Abiron filii Eliab, qui fuit filius Ruben: quos aperto ore suo terra absorbit cum domibus et tabernaculis, et universa substantia eorum, quam habebant in medio Israel. ⁷ Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna quæ fecit. ⁸ ut custodiatis universa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, et possitis introire, et possidere Terram, ad quam ingredimini. ⁹ multoque in ea vivatis tempore: quam sub iuramento pollicitus est Dominus patribus vestris, et semini eorum, lacte et melle manantem. ¹⁰ Terra enim, ad quam ingrederis possidendam, non est sicut Terra Ægypti, de qua existi, ubi iacto semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ: ¹¹ sed montuosa est et campestris, de cælo expectans pluvias. ¹² quam Dominus Deus tuus semper invisit, et oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad finem eius.

eiusque
opera
præterita

¹³ Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro, et in tota anima vestra: ¹⁴ dabit pluviam terræ vestræ temporaneam et serotinam, ut colligatis frumentum, et vinum, et oleum. ¹⁵ fœnumque ex agris ad pascenda iumenta, et ut ipsi comedatis ac saturemini. ¹⁶ Cavete ne forte decipiatur cor vestrum, et

atque
futura,

6 aNm 20, 28. — 17 b2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Gal 2, 6. — 20 cSup 6, 13; Mt 4, 10; Lc 4, 8. — 22 dGu 46, 27; Ex 1, 5. — 11, 6 eNm 16, 1. — fNm 16, 32. — 13 gSup 10, 12.

recedatis a Domino, serviatisque diis alienis, et adoretis eos: ¹⁷ iratusque Dominus claudat cælum, et pluvia non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de Terra optima, quam Dominus daturus est vobis. ¹⁸ aPonite hæc verba mea in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, et inter oculos vestros collocare. ¹⁹ Docete filios vestros ut illa meditentur, quando sederis in domo tua, et ambulaveris in via, et acubueris atque surrexeris. ²⁰ Scribes ea super postes et ianuas domus tuæ: ²¹ ut multiplicentur dies tui, et filiorum tuorum in Terra, quam iuravit Dominus patribus tuis, ut daret eis quamdiu cælum imminet terræ. ²² Si enim custodieritis mandata quæ ego præcipio vobis, et feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis eius, adhærentes ei, ²³ disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, et possidebitis eas, quæ maiores et fortiores vobis sunt. ²⁴ bOmnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. A deserto, et a Libano, a flumine magno Euphrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri. ²⁵ Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum et formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis.

²⁶ En propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem: ²⁷ benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego hodie præcipio vobis: ²⁸ maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis. ²⁹ Cum vero introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, ad quam pergis habitandam, pones benedictionem super montem Garizim, maledictionem super montem Hebal: ³⁰ qui sunt trans Iordanem post viam, quæ vergit ad solis occubitus in Terra Chananæi, qui habitat in campestribus contra Galgalam, quæ est iuxta vallem tendentem et intrantem procul. ³¹ Vos enim transibitis Iordanem, ut possideatis Terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut habeatis et possideatis illam. ³² Videte ergo ut impleatis ceremonias atque iudicia, quæ ego hodie ponam in conspectu vestro.

II. Propositio præceptorum specialium, 12, 1—26, 19.

1. Dominus in unico loco colendus, 12, 1—28.

12. ¹ Hæc sunt præcepta atque iudicia, quæ facere debetis in Terra, quam Dominus Deus patrum tuorum daturus est tibi, ut possideas eam cunctis diebus, quibus super humum gradieris.

² Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possessuri estis, deos suos super montes excelsos, et colles, et subter omne lignum frondosum. ³ cDissipate aras eorum, et confringite statuas, lucos igne comburite, et idola comminuite: disperdite nomina eorum de locis illis.

⁴ Non facietis ita Domino Deo vestro: ⁵ sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, et habitet in eo, venietis: ⁶ et offeretis in loco illo holocausta et victimas vestras, decimas et primitias manuum vestrarum, et vota atque donaria, primogenita bonum et ovium. ⁷ Et comedetis ibi in conspectu Domini Dei vestri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ miseritis manum vos et domus vestræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester. ⁸ Non facietis ibi quæ nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur. ⁹ Neque enim usque in præsens tempus venistis ad requiem, et possessionem, quam Dominus Deus vester daturus est vobis. ¹⁰ Transibitis Iordanem, et habitabitis in Terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescat a cunctis hostibus per circuitum: et absque ullo timore habitetis ¹¹ in loco, quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen eius in eo, illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, et hostias, ac decimas, et primitias manuum vestrarum: et quidquid præcipuum est in muneribus, quæ vovebitis Domino. ¹² Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro, vos et filii ac filiæ vestræ, famuli et famulæ atque Le-

vites, qui in urbibus vestris commoratur. neque enim habet aliam partem et possessionem inter vos.

¹³ Cave ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris: ¹⁴ sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hostias, et facies quaecumque præcipio tibi. ¹⁵ Sin autem comedere volueris, et te esus carnum delectaverit, occide, et comede iuxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: sive immundum fuerit, hoc est, maculatum et debile: sive mundum, hoc est, integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream et cervum, comedes. ¹⁶ absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes. ¹⁷ Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, et vini, et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et omnia quæ voveris, et sponte offerre volueris, et primitias manuum tuarum: ¹⁸ sed coram Domino Deo tuo comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu et filius tuus et filia tua, et servus et famula, atque Levites, qui manet in urbibus tuis: et lætaberis et reficeris coram Domino Deo tuo in cunctis, ad quæ extenderis manum tuam. ¹⁹ Cave ne derelinquas Levitem in omni tempore quo versaris in terra. ²⁰ ^aQuando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut locutus est tibi, et volueris vesci carnibus, quas desiderat anima tua: ²¹ locus autem, quem elegerit Dominus Deus tuus ut sit nomen eius ibi, si procul fuerit, occides de armentis et pecoribus, quæ habueris, sicut præcepi tibi, et comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. ²² Sicut comeditur caprea et cervus, ita vesceris eis: et mundus et immundus in commune vescuntur. ²³ Hoc solum cave, ne sanguinem comedas, sanguis enim eorum pro anima est: et ideo non debes animam comedere cum carnibus: ²⁴ sed super terram fundes quasi aquam, ²⁵ ut bene sit tibi et filiis tuis post te, cum feceris quod placet in conspectu Domini. ²⁶ Quæ autem sanctificaveris, et voveris Domino, tolles, et venies ad locum, quem elegerit Dominus: ²⁷ et offeres oblationes tuas carnem et sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carnibus autem ipse vesceris.

²⁸ Observa et audi omnia quæ ego præcipio tibi, ut bene sit tibi et filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris quod bonum est et placitum in conspectu Domini Dei tui.

2. Cultus Gentium vitandus, 12, 29—13, 18.

²⁹ ^bQuando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, et possederis eas, atque habitaveris in terra earum: ³⁰ cave ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversæ, et requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istæ deos suos, ita et ego colam. ³¹ Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas avertatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios et filias, et comburentes igni. ³² Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

13. ¹ Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, et prædixerit signum atque portentum, ² et venerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur deos alienos quos ignoras, et serviamus eis: ³ non audies verba prophetæ illius aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum an non, in toto corde, et in tota anima vestra. ⁴ Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite, et audite vocem eius: ipsi servietis, et ipsi adhærebitis. ⁵ Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos averteret a Domino Deo vestro, qui eduxit vos de Terra Ægypti, et redemit vos de domo servitutis: ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: et auferes malum de medio tui. ⁶ Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, sive uxor quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, et serviamus diis alienis, quos ignoras tu, et patres tui. ⁷ cunectarum in circuitu gentium, quæ iuxta vel procul sunt, ab initio usque

Gentes non imitandæ,

seductores interficiendi,

ad finem terræ, ⁸ non acquiescas ei, nec audias, neque pareat ei oculus tuus ut miserearis et occultes eum. ⁹ sed statim interficies, ¹⁰ sit primum manus tua super eum, et postea omnis populus mittat manum. ¹¹ Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere a Domino Deo tuo, qui eduxit te de Terra Ægypti de domo servitutis: ¹² ut omnis Israel audiens timeat, et nequaquam ultra faciat quippiam huius rei simile.

urbs ido-
lolatris
delenda.

¹² Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos: ¹³ Egressi sunt filii Belial de medio tui, et averterunt habitatores urbis suæ, atque dixerunt: Eamus, et serviamus diis alienis quos ignoratis: ¹⁴ quære sollicite et diligenter, rei veritate perspecta, si inveneris certum esse quod dicitur, et abominationem hanc opere perpetratam, ¹⁵ statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, et delebis eam ac omnia, quæ in illa sunt, usque ad pecora. ¹⁶ quidquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, et cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas Domino Deo tuo, et sit tumulus sempiternus, non ædificabitur amplius, ¹⁷ et non adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab ira furoris sui, et misereatur tui, multiplicetque te sicut iuravit patribus tuis. ¹⁸ quando audieris vocem Domini Dei tui, custodiens omnia præcepta eius, quæ ego præcipio tibi hodie, ut facias quod placitum est in conspectu Domini Dei tui.

3. Munditia conservanda, 14, 1—21.

in ritu
lugubri,

14. ¹ Filii estote Domini Dei vestri: non vos incidetis, nec facietis calvitium super mortuo. ² quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo: et te elegit ut sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus, quæ sunt super terram.

in usu
carnium.

³ Ne comedatis quæ immunda sunt. ⁴ Hoc est animal, quod comedere debetis. Bovem, et ovem, et capram, ⁵ cervum et capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum. ⁶ Omne animal quod in duas partes findit ungulam, et ruminat, comedetis. ⁷ De his autem, quæ ruminant, et ungulam non findunt, comedere non debetis, ut camelum, leporem, chærogryllum: hæc quia ruminant, et non dividunt ungulam, immunda erunt vobis. ⁸ Sus quoque quoniam dividit ungulam, et non ruminat, immunda erit, carnibus eorum non vescemini, et cadavera non tangetis. ⁹ Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis: Quæ habent pinnulas et squamas, comedite: ¹⁰ quæ absque pinnulis et squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt. ¹¹ Omnes aves mundas comedite. ¹² Immundas ne comedatis: aquilam scilicet, et gryphem, et habiætum, ¹³ ixion, et vulturem ac milvum iuxta genus suum: ¹⁴ et omne corvini generis, ¹⁵ et struthionem, ac noctuam, et larum, atque accipitrem iuxta genus suum: ¹⁶ herodium ac cygnum, et ibin, ¹⁷ ac mergulum, porphyrionem, et nycticoracem. ¹⁸ onocrotalum, et charadrium, singula in genere suo: upupam quoque et vespertilionem. ¹⁹ Et omne quod reptat et pennulas habet, immundum erit, et non comedetur. ²⁰ Omne quod mundum est, comedite. ²¹ Quidquid autem morticinum est, ne veseamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas est, da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. ²² Non coques hædum in laete matris suæ.

4. Præcepta de decimis, remissione, primogenitis, 14, 22—15, 23.

Decimæ
fructuum
separantur,

²² Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos singulos, ²³ et comes in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit, ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui, et vini, et olei, et primogenita de armentis et ovibus tuis: ut discas timere Dominum Deum tuum omni tempore. ²⁴ Cum autem longior fuerit via, et locus quem elegerit Dominus Deus tuus, tibi benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare, ²⁵ vendes omnia, et in pretium rediges, portabisque manu tua, et proficisceris ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: ²⁶ et emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, sive ex armentis.

sive ex ovibus, vinum quoque et siceram, et omne quod desiderat anima tua: et comedes coram Domino Deo tuo, et epulaberis tu et domus tua: ²⁷ et Levites qui intra portas tuas est, cave ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua. ²⁸ Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore: et repones intra iannas tuas. ²⁹ Venietque Levites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum, et peregrinus ac pupillus et vidua, qui intra portas tuas sunt, et comedent et saturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

15. ¹ Septimo anno facies remissionem. ² quæ hoc ordine celebrabitur, ^{septimo anno remissio fiat,} cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remissionis est Domini. ³ A peregrino et advena exiges: civem et propinquum repetendi non habebis potestatem. ⁴ Et omnino indigens et mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem. ⁵ Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris universa quæ iussit, et quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus est. ⁶ Fœnerabis gentibus multis, et ipse a nullo accipies mutuum, Dominaberis nationibus plurimis, et tui nemo dominabitur. ⁷ Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ⁸ sed aperies eam pauperi, et dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris. ⁹ Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, et dicas in corde tuo: Appropinquat septimus annus remissionis; et avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, et fiat tibi in peccatum. ¹⁰ Sed dabis ei: nec ages quippiam callide in eius necessitatibus sublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis ad quæ manum miseris. ¹¹ Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi, qui tecum versatur in terra. ¹² Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, et sex annis servierit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum: ¹³ et quem libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patieris: ¹⁴ sed dabis viaticum de gregibus, et de area, et torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi. ¹⁵ Memento quod et ipse servieris in Terra Ægypti, et liberaverit te Dominus Deus tuus, et idcirco ego nunc præcipio tibi. ¹⁶ Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo quod diligit te, et domum tuam, et bene sibi apud te esse sentiat: ¹⁷ assumes subulam, et perforabis aurem eius in ianua domus tuæ, et serviet tibi usque in æternum, ancillæ quoque similiter facies. ¹⁸ Non avertas ab eis oculos tuos, quando dimiseris eos liberos: quoniam iuxta mercedem mercenarii per sex annos servivit tibi: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus quæ agis.

¹⁹ De primogenitis, quæ nascuntur in armentis, et in ovibus tuis, quidquid est sexus masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis, et non tondebis primogenita ovium. ²⁰ In conspectu Domini Dei tui comedes ea per annos singulos in loco, quem elegerit Dominus, tu et domus tua. ²¹ Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte deforme vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo. ²² sed intra portas urbis tuæ comedes illud: tam mundus quam immundus similiter vescuntur eis quasi caprea, et cervo. ²³ Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum non comedas, sed effundes in terram quasi aquam.

5. Festa annua celebrentur, 16, 1—17.

16. ¹ Observa mensem novarium frugum, et verni primum temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. ² Immolabisque Phase Domino Deo tuo de ovibus, et de bobus in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi. ³ Non comedes in eo panem fermentatum: Septem diebus comedes absque fermento, afflictionis

primogenita animalium sanctificantur.

Festum paschatis,

15, 8 aMt 5, 42; Lc 6, 34. — 11 bMt 26, 11. — 12 cEx 21, 2; Ir 34, 14. — 21 dLv 22, 21; Sir 35, 14.

panem, quoniam in pavore egressus es de Ægypto: ut memineris dici egressionis tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ. ⁴ Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, et non remanebit de carnibus eius quod immolatum est vespere in die primo usque mane. ⁵ Non poteris immolare Phase in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi; ⁶ sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi: immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto. ⁷ Et coques, et comedes in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, manequē consurgens vades in tabernacula tua. ⁸ Sex diebus comedes azyma: et in die septima, quia collecta est Domini Dei tui, non facies opus.

festum
pentecostes.

⁹ Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem miseris. ¹⁰ et celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem spontaneam manus tuæ, quam offeres iuxta benedictionem Domini Dei tui: ¹¹ et epulaberis coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, et Levites qui est intra portas tuas, advena ac pupillus et vidua, qui morantur vobiscum: in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi: ¹² et recordaberis quoniam servus fueris in Ægypto: custodiesque ac facies quæ præcepta sunt.

festum
taberna-
culorum:

¹³ Sollemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies, quando collegeris de area et toreulari fruges tuas: ¹⁴ et epulaberis in festivitate tua, tu, filius tuus, et filia, servus tuus et ancilla, Levites quoque et advena, pupillus ac vidua qui intra portas tuas sunt. ¹⁵ Septem diebus Domino Deo tuo festa celebra- bis in loco, quem elegerit Dominus: benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, et in omni opere manuum tuarum, crisque in lætitia.

omne mas-
culinum ad
sanctuarium
veniat.

¹⁶ Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui in loco quem elegerit: in sollemnitatem azymorum, in sollemnitatem hebdomadarum, et in sollemnitatem tabernaculorum. ^aNon apparebit ante Dominum vacuus: ¹⁷ sed offeret unusquisque secundum quod habuerit iuxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.

6. Præcepta de ministris Dei, 16, 18—18, 22.

De iudici-
bus et
magistris.

¹⁸ Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: ut iudicent populum iusto iudicio. ¹⁹ nec in alteram partem declinent. ^bNon accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, et mutant verba iustorum. ²⁰ Iuste quod iustum est persequeris: ut vivas et possideas Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi. ²¹ Non plantabis lucum, et omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui. ²² Nec facies tibi, neque constitues statuam: quæ odit Dominus Deus tuus. ^{17.} ¹ Non immolabis Domino Deo tuo ovem, et bovem, in quo est macula, aut quippiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo. ² Cum reperti fuerint apud te intra unam portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, et transgrediantur pactum illius. ³ ut vadant et serviant diis alienis, et adorent eos, solem et lunam, et omnem militiam cæli, quæ non præcepi: ⁴ et hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque inquisieris diligenter, et verum esse repereris, et abominatio facta est in Israel: ⁵ educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, et lapidibus obruentur. ⁶ ^cIn ore duorum, aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium. ⁷ ^dManus testium prima interficiet eum, et manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui. ⁸ Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram: et iudicium intra portas tuas videris verba variari: surge, et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. ⁹ ^eVeniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad iudicem.

16, 16 ^aEx 23, 15; 34, 20; Sir 35, 6. — 19 ^bEx 23, 8; Lv 19, 15; Sup 1, 17; Sir 20, 31. — 17, 6 ^cInf 19, 15; Mt 18, 16; 2 Cor 13, 1. — 7 ^dSup 13, 9. — 9 ^e2 Par 19, 10.

qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem.
¹⁰ Et facies quodcumque dixerint qui præsumt loco, quem elegerit Dominus, et docuerint te ¹¹ iuxta legem eius; sequerisque sententiam eorum. nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram. ¹² Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto iudicis, morietur homo ille, et auferes malum de Israel: ¹³ cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.

¹⁴ Cum ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, et possederis eam, habitaverisque in illa, et dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes: ¹⁵ eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus. ¹⁶ Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevatus, præsertim cum Dominus præceperit vobis ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini. ¹⁷ Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum eius, neque argenti et auri immensa pondera. ¹⁸ Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticæ tribus, ¹⁹ et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et ceremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. ²⁰ Nec elevetur cor eius in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, et filii eius super Israel.

de regibus
futuris,

18. ¹ Non habebunt sacerdotes et Levitæ, et omnes qui de eadem tribu sunt, partem et hereditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini, et oblationes eius comedent. ² et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis. ³ Hoc erit iudicium sacerdotum a populo, et ab his qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum: ⁴ primitias frumenti, vini, et olei, et lanarum partem ex ovium tonsione. ⁵ Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet, et ministret nomini Domini ipse, et filii eius in sempiternum. ⁶ Si exierit Levites ex una urbium tuarum ex omni Israel in qua habitat, et voluerit venire, desiderans locum quem elegerit Dominus, ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres eius Levitæ, qui stabunt eo tempore coram Domino. ⁸ Partem ciborum eandem accipiet, quam et ceteri: excepto eo, quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur.

de sacerdotibus et
Levitis,

⁹ Quando ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium. ¹⁰ nec inveniatur in te qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos seiscitetur, et observet somnia atque auguria, nec sit maleficus, ¹¹ nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quærat a mortuis veritatem. ¹² omnia enim hæc abominatur Dominus, et propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. ¹³ perfectus eris, et absque macula cum Domino Deo tuo. ¹⁴ Gentes istæ, quarum possidebis terram, augures et divinos audiunt: tu autem a Domino Deo tuo aliter institutus es. ¹⁵ **PROPHETAM** de gente tua et de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies. ¹⁶ ut petisti a Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, et ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. ¹⁷ Et ait Dominus mihi: Bene omnia sunt locuti. ¹⁸ **Prophetam** suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: et ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. ¹⁹ qui autem verba eius, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam. ²⁰ Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. ²¹ Quod si tacita cogitatione responderis: Quo modo possum intel-

de propheta-
tis.

ligere verbum, quod Dominus non est locutus? ²² hoc habebis signum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, et non evenierit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit: et ideo non timebis eum.

7. Præcepta diversi generis, 19, 1—26, 19.

Urbes fugi-
tivorum in
Chanaan
separanda.

19. ¹ Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, et possederis eam, habitaverisque in urbibus eius et in ædibus: ² tres civitates separabis tibi in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem, ³ sternens diligenter viam: et in tres æqualiter partes totam Terræ tuæ provinciam divides: ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est, quo possit evadere. ⁴ Hæc erit lex homicidæ fugientis, cuius vita servanda est: Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudius tertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur: ⁵ sed abiisse eum eo simpliciter in silvam ad ligna cædenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit, et occiderit: hic ad unam supradictarum urbium confugiet, et vivet: ⁶ ne forsitan proximus eius, cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus, persequatur, et apprehendat eum si longior via fuerit, et percutiat animam eius, qui non est reus mortis: quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse monstratur. ⁷ Ideo præcipio tibi, ut tres civitates æqualis inter se spatii divides. ⁸ Cum autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut iuravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam Terram, quam eis pollicitus est, ⁹ si tamen custodieris mandata eius, et feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis eius omni tempore) addes tibi tres alias civitates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis: ¹⁰ ut non effundatur sanguis innoxius in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. ¹¹ Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, ¹² mittent seniores civitatis illius, et arripiant eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cuius sanguis effusus est, et morietur. ¹³ Non misereberis eius, et auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi.

termini non
transfereudi.

¹⁴ Non assumes, et transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in Terra, quam acceperis possidendam.

testis men-
dax
puniendus.

¹⁵ Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, et facinoris fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. ¹⁶ Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum prævaricationis, ¹⁷ stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis. ¹⁸ Cumque diligentissime perscrutantes, invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: ¹⁹ reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui: ²⁰ ut audientes ceteri timorem habeant, et nequaquam talia audiant facere. ²¹ Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

bellum inre-
gerendum.

20. ¹ Si exieris ad bellum contra hostes tuos, et videris equitatus et currus, et maiorem quam tu habeas adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de Terra Ægypti. ² Appropinquante autem iam prælio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: ³ Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos: ⁴ quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. ⁵ Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo, qui ædificavit domum novam, et non dedicavit eam? vadat.

19, 2 aNm 35, 10; Jos 20, 2. — 8 bGn 28, 14; Ex 34, 24; Sup 12, 20. — 11 cNm 35, 20. — 15 dSup 17, 6; Mt 18, 16; 2 Cor 13, 1. — 18 eDn 13, 62. — 21 fEx 21, 23 s; Lv 24, 20; Mt 5, 38. — 20, 5 g1 Mcc 3, 56.

et revertatur in domum suam. ne forte moriatur in bello. et alius dedicet eam. ⁶ Quis est homo qui plantavit vineam, et necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat, et revertatur in domum suam: ne forte moriatur in bello, et alius homo eius fungatur officio. ⁷ Quis est homo. qui despondit uxorem, et non accepit eam? vadat, et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo accipiat eam. ⁸ His dictis addent reliqua, et loquentur ad populum: ^aQuis est homo formidolosus, et corde pavido? vadat, et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est. ⁹ Cumque siluerint duces exercitus, et finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum euneos præparabit. ¹⁰ Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem. ¹¹ Si receperit, et aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea est, salvabitur, et serviet tibi sub tributo. ¹² Sin autem foedus inire noluerit, et cœperit contra te bellum, oppugnabis eam. ¹³ Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne, quod in ea generis masculini est, in ore gladii. ¹⁴ absque mulieribus et infantibus, iumentis et ceteris, quæ in civitate sunt. Omnem prædam exercitui divides, et comedes de spoliis hostium tuorum, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi. ¹⁵ Sic facies cunctis civitatibus, quæ a te procul valde sunt, et non sunt de his urbibus, quas in possessionem accepturus es. ¹⁶ De his autem civitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere: ¹⁷ sed interficies in ore gladii, Hethæum videlicet, et Amorrhæum, et Chananæum, Pherezæum, et Hevæum, et Iebusæum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus: ¹⁸ ne forte doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipsi operati sunt diis suis: et peccetis in Dominum Deum vestrum. ¹⁹ Quando obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores, de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem: quoniam lignum est, et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. ²⁰ Si qua autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia, et in ceteros apta usus, succide, et instrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

21. ¹ Quando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus ^{homicidium occultum expiandum,} est tibi, hominis cadaver occisi, et ignorabitur cædis reus. ² egredientur maiores natu, et iudices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum: ³ et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit iugum, nec terram scidit vomere, ⁴ et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementem recepit: et cædent in ea cervicæ vitulæ: ⁵ accedentque sacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus ut ministrent ei, et benedicant in nomine eius, et ad verbum eorum omne negotium, et quidquid mundum, vel immundum est, iudicetur. ⁶ Et venient maiores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus suas super vitulam, quæ in valle percussa est. ⁷ et dicent: Manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt. ⁸ propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti Domine, et ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis: ⁹ tu autem alienus eris ab innocentis cruore, qui fusus est, cum feceris quod præcepit Dominus.

¹⁰ Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, et tradiderit eos Dominus ^{mulier captiva humane tractanda,} Deus tuus in manu tua, captivosque duxeris, ¹¹ et videris in numero captivorum mulierem pulchram, et adamaveris eam, voluerisque habere uxorem. ¹² introduces eam in domum tuam: quæ radet cæsariem, et circumcidet ungues, ¹³ et deponet vestem, in qua capta est: sedensque in domo tua, flebit patrem et matrem suam uno mense: et postea intrabis ad eam, dormiesque cum illa, et erit uxor tua. ¹⁴ Si autem postea non sederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliasti eam.

¹⁵ Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, et alteram odiosam, genuerint ^{primogeniti iura servanda,} que ex eo liberos, et fuerit filius odiosæ primogenitus, ¹⁶ volueritque substantiam

inter filios suos dividere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, et præferre filio odiosæ, ¹⁷ sed filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quæ habuerit cuncta duplicia: iste est enim principium liberorum eius, et huic debentur primogenita.

¹⁸ Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coereitus obedire contempserit: ¹⁹ apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam iudicii, ²⁰ dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, commensationibus vacat, et luxuriæ atque conviviis: ²¹ lapidibus eum obruet populus civitatis: et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat.

²² Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, et adiudicatus morti appensus fuerit in patibulo: ²³ non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepeliatur: quia ^bmaledictus a Deo est qui pendet in ligno: et nequaquam contaminabis Terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

^{22, 1} Non ^evidebis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et præteribis: sed reduces fratri tuo, ² etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, et erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, et recipiat. ³ Similiter facies de asino, et de vestimento, et de omni re fratris tui, quæ perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam. ⁴ Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicias, sed sublevabis eum eo.

⁵ Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc.

⁶ Si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidum avis inveneris, et matrem pullis vel ovis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis, ⁷ sed abire patieris, captos tenens filios: ut bene sit tibi, et longo vivas tempore.

⁸ Cum ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, et sis reus labente alio, et in præceps ruente.

⁹ Non seres vineam tuam altero semine: ne et sementis quam sevisti, et quæ nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur. ¹⁰ Non arabis in bove simul et asino. ¹¹ Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est.

¹² ^dFuniculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui, quo operieris.

¹³ Si duxerit vir uxorem, et postea odio habuerit eam, ¹⁴ quæsieritque occasiones quibus dimittat eam, obiciens ei nomen pessimum, et dixerit: Uxorem hanc accepi, et ingressus ad eam non inveni virginem: ¹⁵ tollent eam pater et mater eius, et ferent secum signa virginitatis eius ad seniores urbis qui in porta sunt: ¹⁶ et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit, ¹⁷ imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem: et ecce hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ, expandent vestimentum coram senioribus civitatis: ¹⁸ apprehendentque senes urbis illius virum, et verberabunt illum, ¹⁹ condemnantes insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puellæ: quoniam diffamavit nomen pessimum super virginem Israel: habebitque eam uxorem, et non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ suæ. ²⁰ Quod si verum est quod obicit, et non est in puella inventa virginitas: ²¹ eiciet eam extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis illius, et morietur: quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui: et auferes malum de medio tui.

²² ^eSi dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter et adultera: et auferes malum de Israel.

²³ Si puellam virginem desponderit vir, et invenerit eam aliquis in civitate, et concubuerit cum ea, ²⁴ educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cum esset in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi sui, et auferes malum de medio tui. ²⁵ Sin autem in agro repererit vir puellam, quæ desponsata est, et apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus: ²⁶ puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit

contra fratrem suum, et occidit animam eius, ita et puella perpressa est. ²⁷ sola erat in agro: clamavit, et nullus affuit qui liberaret eam.

²⁸ ^aSi invenerit vir puellam virginem, quæ non habet sponsum, et apprehendens concubuerit cum illa, et res ad iudicium venerit: ²⁹ dabit qui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta sicles argenti, et habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ suæ.

³⁰ Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum eius.

23. ¹ Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis et abscisso veretro, ecclesiam Domini. ² Non ingreditur mamzer, hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem. ³ ^bAmmonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam Domini, in æternum: ⁴ quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via quando egressi estis de Ægypto: et quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriæ, ut malediceret tibi: ⁵ et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem eius in benedictionem tuam, eo quod diligeret te. ⁶ Non facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in sempiternum. ⁷ Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est: nec Ægyptium, quia advena fuisti in terra eius. ⁸ Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in ecclesiam Domini.

⁹ Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. ¹⁰ Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, ¹¹ et non revertetur, priusquam ad vesperam lavetur aqua: et post solis occasum regredietur in castra. ¹² Habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ, ¹³ gerens paxillum in balteo. cumque sederis, fodies per circuitum, et egesta humo operies ¹⁴ quo relevatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, et tradat tibi inimicos tuos) et sint castra tua sancta, et nihil in eis appareat fœditatis ne derelinquat te.

¹⁵ Non trades servum Domino suo, qui ad te confugerit. ¹⁶ habitabit tecum in loco, qui ei placuerit, et in una urbium tuarum requiescet: ne contristes eum.

¹⁷ Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel. ¹⁸ Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini Dei tui, quidquid illud est quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum.

¹⁹ Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem: ²⁰ sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id, quo indiget, commodabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in Terra, ad quam ingredieris possidendam.

²¹ Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus. et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. ²² Si nolueris polliceri, absque peccato eris. ²³ Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, et facies sicut promisisti Domino Deo tuo, et propria voluntate et ore tuo locutus es.

²⁴ Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. ²⁵ Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas, et manu conteres: falce autem non metes.

24. ¹ Si caecerit homo uxorem, et habuerit eam, et non invenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem: scribet libellum repudii, et dabit in manu illius, et dimittet eam de domo sua. ² Cumque egressa alterum maritum duxerit, ³ et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, et dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit: ⁴ non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta est, et abominabilis facta est coram Domino: ne peccare facias Terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.

⁵ Cum acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam necessitatis iniungetur publicæ, sed vacabit absque culpa domi suæ, ut uno anno lætetur cum uxore sua.

- de mola, ⁶ Non accipies loco pignoris inferiorem, et superiorem molam: quia animam suam opposuit tibi.
- de venali-
ciario, ⁷ Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, et vendito eo acceperit pretium, interficietur, et auferes malum de medio tui.
- de lepra, ⁸ Observa diligenter ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcumque docuerint te sacerdotes Levitici generis iuxta id, quod præcepi eis, et imple solcite. ⁹ ^aMemento quæ fecerit Dominus Deus vester Mariæ in via cum egredere mini de Ægypto.
- de pignore, ¹⁰ Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum eius ut pignus auferas: ¹¹ sed stabis foris, et ille tibi proferet quod habuerit. ¹² sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus. ¹³ sed statim reddes ei ante solis occasum: ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, et habeas iustitiam eorum Domino Deo tuo.
- de mercede
pauperis, ¹⁴ Non negabis mercedem indigentis, et pauperis fratris tui, sive advenæ, qui tecum moratur in terra, et intra portas tuas est: ¹⁵ sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum.
- de occiden-
dis, ¹⁶ Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur.
- de advena,
pupillo,
vidua, ¹⁷ Non pervertes iudicium advenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. ¹⁸ Memento quod servieris in Ægypto, et eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.
- de spicilegio
et race-
matione, ¹⁹ Quando messueris segetem in agro tuo, et oblitus manipulum reliqueris, non reverteris ut tollas illum: sed advenam, et pupillum, et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. ²⁰ Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris ut colligas: sed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ. ²¹ Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenæ, pupilli, ac viduæ. ²² Memento quod et tu servieris in Ægypto, et idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.
- de flagel-
latione, ^{23.} ¹ Si fuerit causa inter aliquos, et interpellaverint iudices: quem iustum esse perspexerint, illi iustitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis. ² Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis: prosternent, et coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus: ³ ita dumtaxat, aut quadragenarium numerum non excedant: ne fœde laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.
- de bove tri-
turante,
de matri-
monio levi-
ratus, ⁴ Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.
- ⁵ Quando habitaverint fratres simul, et unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater eius, et suscitabit semen fratris sui: ⁶ et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen eius ex Israel. ⁷ Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, et interpellabit maiores natu, dicetque: Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in Israel: nec me in coniugem sumere. ⁸ Statimque accersiri eum facient, et interroga-bunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere: ⁹ accedet mulier ad eum coram senioribus, et tollet calcamentum de pede eius, spuetque in faciem illius, et dicet: Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui. ¹⁰ Et vocabitur nomen illius in Israel, Domus discalceati.
- de appre-
hensione
verendorum, ¹¹ Si habuerint inter se iurgium viri duo, et unus contra alterum rixari cœperit, volensque uxor alterius crucere virum suum de manu fortioris, miseritque manum, et apprehenderit verenda eius: ¹² abscides manum illius, nec flecteris super eam ulla misericordia.
- de pondere
et modio, ¹³ Non habebis in sacco diversa pondera, maius et minus: ¹⁴ nec erit in domo tua modius maior et minor. ¹⁵ pondus habebis iustum et verum, et modius

⁹ ^aNm 12, 10. — ¹⁴ ^bLv 19, 13; Tob 4, 15. — ¹⁶ ^c2 Rg 14, 6; 2 Par 25, 4; Ez 18, 20. — ²⁵, ³ ^d2 Cor 11, 24. — ⁴ ^e1 Cor 9, 9; 1 Tim 5, 18. — ⁵ ^fMt 22, 24; Mc 12, 19; Lc 20, 28. — ⁷ ^gRt 4, 7.

æqualis et verus erit tibi: ut multo vivas tempore super Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi. ¹⁶ abominatur enim Dominus tuus eum, qui facit hæc, et aversatur omnem iniustitiam.

¹⁷ ^aMemento quæ fecerit tibi Amalee in via quando egrediebaris ex Ægypto: ^{de Amalee delendo,}
¹⁸ quomodo occurrerit tibi: et extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit, quando tu eras fame et labore confectus, et non timuerit Deum. ¹⁹ Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, et subiecerit cunctas per circuitum nationes in Terra, quam tibi pollicitus est: delebis nomen eius sub cælo. Cave ne obliviscaris.

26. ¹ Cumque intraveris Terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus ^{de oblatione primitiarum}
est possidendam, et obtinueris eam, atque habitaveris in ea: ² tolles de cunctis frugibus tuis primitias, et pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen eius: ³ accedesque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, et dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in Terram, pro qua iuravit patribus nostris, ut daret eam nobis. ⁴ Suscipiensque sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui: ⁵ et loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequabatur patrem meum, qui descendit in Ægyptum, et ibi peregrinatus est in paucissimo numero: crevitque in gentem magnam ac robustam et infinitæ multitudinis. ⁶ Afflixeruntque nos Ægyptii, et persecuti sunt imponentes onera gravissima: ⁷ et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum: qui exaudivit nos, et respexit humilitatem nostram, et laborem, atque angustiam: ⁸ et eduxit nos de Ægypto in manu forti, et brachio extenso, in ingenti pavore, in signis atque portentis: ⁹ et introduxit ad locum istum, et tradidit nobis Terram lacte et melle manantem. ¹⁰ Et ideo nunc offero primitias frugum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu Domini Dei tui, et adorato Domino Deo tuo. ¹¹ Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, et domui tuæ, tu et Levites, et advena qui tecum est.

¹² Quando compleveris decimam cunectarum frugum tuarum, anno decimarum ^{atque decimarum;}
tertio dabis Levitæ, et advenæ, et pupillo et viduæ, ut comedant intra portas tuas, et saturentur: ¹³ loquerisque in conspectu Domini Dei tui: Abstuli quod sanctificatum est de domo mea, et dedi illud Levitæ et advenæ, et pupillo ac viduæ, sicut iussisti mihi: non præterivi mandata tua, nec sum oblitus imperii tui. ¹⁴ Non comedi ex eis in luctu meo, nec separavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, et feci omnia sicut præcepisti mihi. ¹⁵ ^aRespice de sanctuario tuo, et de excelso cælorum habitaculo, et benedic populo tuo Israel, et Terræ, quam dedisti nobis, sicut iurasti patribus nostris, terræ lacte et melle mananti.

¹⁶ Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi ut facias mandata hæc atque iudicia: ^{conclusio.}
et custodias et impleas ex toto corde tuo, et ex tota anima tua. ¹⁷ Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, et ambules in viis eius, et custodias ceremonias illius, et mandata atque iudicia, et obedias eius imperio. ¹⁸ ^aet Dominus elegit te hodie ut sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, et custodias omnia præcepta illius: ¹⁹ et faciat te excelsiorem cunctis gentibus quas creavit, in laudem, et nomen, et gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

III. Inculcatio præceptorum omnium, 27, 1—30, 20.

1. Erectione lapidum inscriptorum, 27, 1—8.

27. ¹ Præcepit autem Moyses et seniores Israel, populo dicentes: Custodite ^{In Hebal lex lapidibus inscribatur.}
omne mandatum quod præcipio vobis hodie. ² Cumque transieritis Iordanem in Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, et calce levigabis eos, ³ ut possis in eis scribere omnia verba legis huius, Iordane transmissio: ut introcas Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte et melle manantem, sicut iuravit patribus tuis. ⁴ Quando ergo transieritis Iordanem,

erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis in monte Hebal, et levigabis eos calceæ: ⁵ et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit, ⁶ et de saxis informibus et impolitis: et offeres super eo holocausta Domino Deo tuo, ⁷ et immolabis hostias pacificas, comedesque ibi, et epulaberis coram Domino Deo tuo. ⁸ Et scribes super lapides omnia verba legis huius plane et lucide.

2. Benedictionibus et maledictionibus populi, 27, 9—26.

Mandantur

⁹ Dixeruntque Moyses et sacerdotes Levitici generis ad omnem Israel: Attende, et audi Israel: Hodie factus es populus Domini Dei tui: ¹⁰ audies vocem eius, et facies mandata atque iustitias, quas ego præcipio tibi.

benedictiones et maledictiones tribuum,

¹¹ Præcepitque Moyses populo in die illo, dicens: ¹² Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Garizim, Iordane transmissio: Simeon, Levi, Iudas, Issachar, Ioseph, et Benjamin. ¹³ Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, et Aser, et Zabulon, Dan et Nephthali.

maledictiones Levitarum ac populi.

¹⁴ Et pronuntiabant Levitæ, dicentque ad omnes viros Israel excelsa voce: ¹⁵ Maledictus homo, qui facit sculptile et conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito, et respondebit omnis populus, et dicet: Amen. ¹⁶ Maledictus qui non honorat patrem suum, et matrem, et dicet omnis populus: Amen. ¹⁷ Maledictus qui transfert terminos proximi sui, et dicet omnis populus: Amen. ¹⁸ Maledictus qui errare facit cæcum in itinere, et dicet omnis populus: Amen. ¹⁹ Maledictus qui pervertit iudicium advenæ, pupilli et viduæ, et dicet omnis populus: Amen. ²⁰ Maledictus qui dormit cum uxore patris sui, et revelat operimentum lectuli eius, et dicet omnis populus: Amen. ²¹ Maledictus qui dormit cum omni iumento, et dicet omnis populus: Amen. ²² Maledictus qui dormit cum sorore sua, filia patris sui, vel matris suæ, et dicet omnis populus: Amen. ²³ Maledictus qui dormit cum socra sua, et dicet omnis populus: Amen. ²⁴ Maledictus qui clam percusserit proximum suum, et dicet omnis populus: Amen. ²⁵ Maledictus qui accipit munera, ut pereutiat animum sanguinis innocentis, et dicet omnis populus: Amen. ²⁶ Maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius, nec eos opere perficit, et dicet omnis populus: Amen.

3. Promissionibus et minationibus Moysis, 28, 1—68.

Promissiones,

²⁸. ¹ Si autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias atque custodias omnia mandata eius, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus, quæ versantur in terra. ² Venientque super te universæ benedictiones istæ, et apprehendent te: si tamen præcepta eius audieris. ³ Benedictus tu in civitate, et benedictus in agro. ⁴ Benedictus fructus ventris tui, et fructus terræ tuæ, fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, et caulæ ovium tuarum. ⁵ Benedicta horrea tua, et benedictæ reliquæ tuæ. ⁶ Benedictus eris tu ingrediens et egrediens. ⁷ Dabit Dominus inimicos tuos, qui consurgunt adversum te, corruentes in conspectu tuo: per unam viam venient contra te, et per septem fugient a facie tua. ⁸ Emitte Dominus benedictionem super cellaria tua, et super omnia opera manuum tuarum: benedicetque tibi in terra, quam acceperis. ⁹ Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum, sicut iuravit tibi: si custodieris mandata Domini Dei tui, et ambulaveris in viis eius. ¹⁰ Videbuntque omnes terrarum populi quod nomen Domini invocatum sit super te, et timebunt te. ¹¹ Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, et fructu iumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam iuravit Dominus patribus tuis ut daret tibi. ¹² Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cælum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore suo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, et ipse a nullo fœnus accipies. ¹³ Constituet te Dominus in caput, et non in caudam: et eris semper supra, et non subter: si tamen audieris mandata Domini Dei tui quæ ego præcipio tibi hodie.

et custodieris et feceris, ¹⁴ ac non declinaveris ab eis nec ad dexteram, nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos, neque colueris eos.

¹⁵ ^aQuod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut eustodias, et facias omnia mandata eius et ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istæ, et apprehendent te. ¹⁶ Maledictus eris in civitate, maledictus in agro. ¹⁷ Maledictum horreum tuum, et maledictæ reliquiæ tuæ. ¹⁸ Maledictus fructus ventris tui, et fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, et greges ovium tuarum. ¹⁹ Maledictus eris ingrediens, et maledictus egrediens. ²⁰ Mittet Dominus super te famem et esuriem, et increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conerat te, et perdat velociter, propter adinventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me. ²¹ Adiungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam. ²² Percutiat te Dominus egestate, febris et frigore, ardore et æstu, et aere corrupto ac rubigine, et persequatur donec pereas. ²³ Sit cælum, quod supra te est, æneum: et terra, quam calcas, ferrea. ²⁴ Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, et de cælo descendat super te cinis, donec coneraris. ²⁵ Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos. per unam viam egrediaris contra eos, et per septem fugias, et dispergaris per omnia regna terræ. ²⁶ sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cæli, et bestiis terræ, et non sit qui abigat. ²⁷ Perentiat te Dominus ulcere Ægypti, et partem corporis, per quam stercora egeruntur, scabie quoque et prurigne: ita ut eurari nequeas. ²⁸ Percutiat te Dominus amentia et cæcitate ac furore mentis, ²⁹ et palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, et non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas, et opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te. ³⁰ Uxorem accipias, et alius dormiat eum ea. Domum ædifices, et non habites in ea. Plantes vineam, et non vindemies eam. ³¹ Bos tuus immoletur coram te, et non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, et non sit qui te adiuvet. ³² Filii tui et filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, et deficientibus ad conspectum eorum tota die, et non sit fortitudo in manu tua. ³³ Fructus terræ tuæ, et omnes labores tuos comedat populus, quem ignoras: et sis semper calumniam sustinens, et oppressus cunctis diebus, ³⁴ et stupens ad terrorem eorum quæ videbunt oculi tui. ³⁵ Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus et in suris, sanarique non possis a planta pedis usque ad verticem tuum. ³⁶ Ducet te Dominus, et regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu et patres tui: et servies ibi diis alienis, ligno et lapidi. ³⁷ Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus. ³⁸ ^bSementem multam iacies in terram, et modicum congregabis: quia locustæ devorabunt omnia. ³⁹ Vineam plantabis, et fodies: et vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus. ⁴⁰ Olivas habebis in omnibus terminis tuis, et non ungeris oleo: quia defluent, et peribunt. ⁴¹ Filios generabis et filias, et non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem. ⁴² Omnes arbores tuas et fruges terræ tuæ rubigo consumet. ⁴³ Advena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, eritque sublimior: tu autem descendes, et eris inferior. ⁴⁴ Ipse fœnerabit tibi, et tu non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, et tu eris in caudam. ⁴⁵ Et venient super te omnes maledictiones istæ, et persequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audisti vocem Domini Dei tui, nec servasti mandata eius et ceremonias, quas præcepit tibi. ⁴⁶ Et erunt in te signa atque prodigia, et in semine tuo usque in sempiternum: ⁴⁷ eo quod non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lætitia, propter rerum omnium abundantiam: ⁴⁸ servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, et siti, et nuditate, et omni penuria: et ponet iugum ferreum super cervicem tuam, donec te conerat. ⁴⁹ Adducet Dominus super te Gentem de longinquo, et de extremis terræ finibus in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cuius linguam intelligere non possis: ⁵⁰ Gentem prociacissimam, quæ non deferat seni, nec misereatur parvuli, ⁵¹ et devoret fructum iumentorum tuorum, ac fruges Terræ tuæ: donec intereas, et non relinquat tibi triticum, vinum, et oleum, armenta

minationes
prioris,

minationes
alteræ.

boum. et greges ovium: donec te disperdat, ⁵² et conterat in cunctis urbibus tuis. et destruantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni Terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni Terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus: ⁵³ et comedes fructum uteri tui, et carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in angustia et vastitate qua opprimit te hostis tuus. ⁵⁴ Homo delicatus in te, et luxuriosus valde, invidet fratri suo, et uxori, quæ cubat in sinu suo. ⁵⁵ ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comedit: eo quod nihil aliud habeat in obsidione et penuria, qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas. ⁵⁶ Tenera mulier et delicata, quæ super terram ingredi non valebat, nec pedis vestigium figere propter molliem et ténertudinem nimiam, invidet viro suo, qui cubat in sinu eius, super filii et filiæ carnibus, ⁵⁷ et illuvie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum eius, et super liberis qui eadem hora nati sunt. comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione et vastitate, qua opprimit te inimicus tuus intra portas tuas. ⁵⁸ Nisi custodieris, et feceris omnia verba legis huius, quæ scripta sunt in hoc volumine, et timeris nomen eius gloriosum et terribile, hoc est, Dominum Deum tuum: ⁵⁹ augebit Dominus plagas tuas, et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates pessimas et perpetuas. ⁶⁰ et convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, et adhærebunt tibi: ⁶¹ Insuper et universos languores, et plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine legis huius, inducet Dominus super te, donec te conterat: ⁶² et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut astra cæli præ multitudine, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui. ⁶³ Et sicut ante lætatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, vosque multiplicans: sic lætabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de Terra, ad quam ingredieris possidendam. ⁶⁴ Disperget te Dominus in omnes populos a summitate terræ usque ad terminos eius: et servies ibi diis alienis, quos et tu ignoras et patres tui, lignis et lapidibus. ⁶⁵ In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, et deficientes oculos, et animam consumptam mœrere: ⁶⁶ Et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die, et non credes vitæ tuæ. ⁶⁷ Mane dices: Quis mihi det vespereum? et vespere: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, et propter ea, quæ tuis videbis oculis. ⁶⁸ Reducet te Dominus classibus in Ægyptum per viam, de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas, et non erit qui emat.

4. Renovatione fœderis prioris, 29, 1—30, 20.

Inscriptio;

29. ¹ Hæc sunt verba fœderis quod præcepit Dominus Moysi ut feriret cum filiis Israel in Terra Moab: præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

enumeratio
beneficio-
rum Dei;

² Vocavitque Moyses omnem Israel, et dixit ad eos: ^bVos vidistis universa, quæ fecit Dominus coram vobis in Terra Ægypti Pharaoni, et omnibus servis eius, universæque terræ illius, ³ tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia. ⁴ et non dedit vobis Dominus cor intelligens, et oculos videntes, et aures quæ possunt audire, usque in præsentem diem. ⁵ ^cAdduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. ⁶ Panem non comedistis, vinum et siceram non bibistis: ut sciretis quia ego sum Dominus Deus vester. ⁷ Et venistis ad hunc locum: ^degressusque est Schon rex Hesebon, et Og rex Basan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percussimus eos. ⁸ et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben et Gad, et dimidiæ tribui Manasse.

admonitio
ad pacem
servandum;

⁹ Custodite ergo verba pacti huius, et implete ea: ut intelligatis universa quæ facitis. ¹⁰ Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri, et tribus, ac maiores natu, atque doctores, omnis populus Israel. ¹¹ liberi et uxores vestræ, et advena qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum cæsoribus, et his, qui comportant aquas: ¹² ut transeas in fœdere Domini Dei tui, et in iure-

iurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum: ¹³ ut suscitet te sibi in populum, et ipse sit Deus tuus sicut locutus est tibi, et sicut iuravit patribus tuis, Abraham, Isaac, et Iacob. ¹⁴ Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio. et hæc iuramenta confirmo, ¹⁵ sed cunctis præsentibus et absentibus.

¹⁶ Vos enim nostis quo modo habitaverimus in Terra Ægypti, et quo modo transierimus per medium nationum, quas transeuntes ¹⁷ vidistis abominationes et sordes, id est, idola eorum, lignum et lapidem, argentum et aurum, quæ colebant. ¹⁸ Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cuius cor aversum est hodie a Domino Deo nostro: ut vadat et serviat diis illarum Gentium: et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. ¹⁹ Cumque audierit verba iuramenti huius, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, et ambulabo in pravitate cordis mei: et absumat ebria sitientem. ²⁰ et Dominus non ignoscat ei: sed tunc quammaxime furor eius fumet, et zelus contra hominem illum, et sedeant super eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine: et deleat Dominus nomen eius sub cælo, ²¹ et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel, iuxta maledictiones, quæ in Libro legis huius ac fœderis continentur. ²² Dicitque sequens generatio, et filii qui nascentur deinceps, et peregrini, qui de longe venerint, videntes plagas Terræ illius, et infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus, ²³ sulphure, et salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum a subversionis Sodomæ et Gomorrhæ, Adamæ et Seboim, quas subvertit Dominus in ira et furore suo. ²⁴ Et dicent omnes Gentes: ^bQuare sic fecit Dominus Terræ huic? quæ est hæc ira furoris eius iuvnensa? ²⁵ Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de Terra Ægypti: ²⁶ et servierunt diis alienis, et adoraverunt eos, quos nesciebant, et quibus non fuerant attributi: ²⁷ idcirco iratus est furor Domini contra Terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine scripta sunt: ²⁸ et eiecit eos de terra sua in ira et in furore, et in indignatione maxima, proiecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur. ²⁹ Abscondita, Domino Deo nostro: quæ manifesta sunt, nobis et filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis huius.

30. ¹ Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: et ductus pœnitundine cordis tui in universis gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus, ² et reversus fueris ad eum, et obedieris eius imperiis, sicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, et in tota anima tua: ³ reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante dispersit. ⁴ Si ad cardines cæli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, ⁵ et assumet, atque introducet in Terram, quam possederunt patres tui, et obtinebis eam: et benedicens tibi, maioris numeri te esse faciet quam fuerunt patres tui. ⁶ Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, et cor seminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua, ut possis vivere. ⁷ Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos, et eos, qui oderunt te et persequuntur. ⁸ Tu autem reverteris, et audies vocem Domini Dei tui: faciesque universa mandata quæ ego præcipio tibi hodie: ⁹ et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, et in fructu iumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ, et in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gavisus est in patribus tuis: ¹⁰ si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris præcepta eius et ceremonias, quæ in hac lege conscripta sunt: et revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua.

¹¹ Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, ¹² nec in cælo situm, ut possis dicere: ^aQuis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, et audiamus atque opere compleamus? ¹³ Neque trans mare positum: ut causeris, et dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare,

in fœdi-
fragos
minæ
iactantur,

pœniten-
tibus
misericordia
promittitur;

mandata
possunt

et illud ad nos usque deferre: ut possimus audire, et facere quod præceptum est?

¹⁴ Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo, et in corde tuo, ut facias illum.

ac debent
custodiri.

¹⁵ Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et econtrario mortem et malum: ¹⁶ ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis eius, et custodias mandata illius ac ceremonias atque iudicia: et vivas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in Terra, ad quam ingredieris possidendam. ¹⁷ Si autem aversum fuerit cor tuum, et audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos, et servieris eis: ¹⁸ prædico tibi hodie quod pereas, et parvo tempore moreris in Terra, ad quam. Iordane transmisso, ingredieris possidendam. ¹⁹ Testes invoco hodie cælum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas, et semen tuum: ²⁰ et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci eius, et illi adhæreas (ipse est enim vita tua, et longitudo dierum tuorum) ut habites in Terra, pro qua iuravit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, et Iacob, ut daret eam illis.

PARS TERTIA.

Conclusio historica Deuteronomii, 31, 1—34, 12.

I. Decreta novissima Moysis, 31, 1—32, 47.

1. De successore suo, 31, 1—8.

Iosue dux
constituitur.

31. ¹ Abiit itaque Moyses, et locutus est omnia verba hæc ad universum Israel. ² et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum ultra egredi, et ingredi, præsertim cum et Dominus dixerit mihi: ^aNon transibis Iordanem istum. ³ Dominus ergo Deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, et possidebis eas: et Iosue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus. ⁴ Facietque Dominus eis ^bsicut fecit Schon et Og regibus Amorrhæorum, et terræ eorum, delebitque eos. ⁵ ^cCum ergo et hos tradiderit vobis, similiter facietis eis sicut præcepi vobis. ⁶ Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipse est ductor tuus, et non dimittet, nec derelinquet te. ⁷ Vocavitque Moyses Iosue, et dixit ei coram omni Israel: ^dConfortare, et esto robustus: tu enim introduces populum istum in Terram, quam daturum se patribus eorum iuravit Dominus, et tu eam sorte divides. ⁸ Et Dominus qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec paveas.

2. De lege legenda et custodienda, 31, 9—13.

Anno
septimo po-
pulo reci-
tetur.

⁹ Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, et cunctis senioribus Israel. ¹⁰ Præcepitque eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in sollemnitate tabernaculorum, ¹¹ convenientibus cunctis ex Israel, ut appareant in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit Dominus, leges verba legis huius coram omni Israel, audientibus eis, ¹² et in unum omni populo congregato, tam viris quam mulieribus, parvulis, et advenis, qui sunt intra portas tuas: ut audientes discant, et timeant Dominum Deum vestrum, et custodiant, impleantque omnes sermones legis huius. ¹³ filii quoque eorum qui nunc ignorant; ut audire possint, et timeant Dominum Deum suum cunctis diebus quibus versantur in Terra, ad quam vos, Iordane transmisso, pergitis obtinendam.

3. De cantico decantando, 31, 14—32, 44.

Iussu Do-
mini canti-
cum scribit,

¹⁴ Et ait Dominus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuæ: voca Iosue, et state in tabernaculo testimonii, ut præcipiam ei. Abierunt ergo Moyses et Iosue, et steterunt in tabernaculo testimonii: ¹⁵ apparuitque Dominus ibi in columna

nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi. ¹⁶ Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in Terra, ad quam ingreditur ut habitet in ea: ibi derelinquet me, et irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo. ¹⁷ Et irascetur furor meus contra eum in die illo: et derelinquam eum, et abscondam faciem meam ab eo, et erit in devorationem: invenient eum omnia mala et afflictiones, ita ut dicat in illo die: Vere quia non est Deus mecum, invenerunt me hæc mala. ¹⁸ Ego autem abscondam, et celabo faciem meam in die illo propter omnia mala, quæ fecit, quia secutus est deos alienos. ¹⁹ Nunc itaque scribite vobis canticum istud, et docete filios Israel: ut memoriter teneant, et ore decantent, et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel. ²⁰ Introducam enim eum in Terram, pro qua iuravi patribus eius, lacte et melle manantem. Cumque comederint, et saturati, crassique fuerint, avertentur ad deos alienos, et servient eis: detrahentque mihi, et irritum facient pactum meum. ²¹ Postquam invenerint eum mala multa et afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore seminis sui. Scio enim cogitationes eius, quæ facturus sit hodie, antequam introducam eum in Terram, quam ei pollicitus sum. ²² Scripsit ergo Moyses canticum, et docuit filios Israel. ²³ Præcepitque Dominus Iosue filio Nun, et ait: Confortare, et esto robustus: tu enim introduces filios Israel in Terram, quam pollicitus sum, et ego ero tecum.

²⁴ Postquam ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine, atque complevit: ²⁵ præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens: ²⁶ Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri: ut sit ibi contra te in testimonium. ²⁷ Ego enim scio contentionem tuam, et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero? ²⁸ Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras, atque doctores, et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos cælum et terram. ²⁹ Novi enim quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via, quam præcepi vobis: et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irritetis eum per opera manuumstrarum.

³⁰ Locutus est ergo Moyses, audiente universo cœtu Israel, verba carminis huius, et ad finem usque complevit.

32. ¹ Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei.

² Concreseat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, et quasi stillæ super gramina.

³ Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro.

⁴ Dei perfecta sunt opera, et omnes viæ eius iudicia: Deus fidelis, et absque ulla iniquitate, iustus et rectus.

⁵ Peccaverunt ei, et non filii eius in sordibus: generatio prava atque perversa.

⁶ Hæccine reddis Domino popule stulte et insipiens? numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, et fecit, et creavit te?

⁷ ^aMemento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi: maiores tuos, et dicent tibi.

⁸ Quando dividebat Altissimus gentes: quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel.

⁹ Pars autem Domini, populus eius: Iacob funiculus hereditatis eius.

¹⁰ Invenit eum in terra deserta, in loco horroris, et vastæ solitudinis: circumduxit eum, et docuit: et custodivit quasi pupillam oculi sui.

¹¹ Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans, expandit alas suas, et assumpsit eum, atque portavit in humeris suis.

¹² Dominus solus dux eius fuit: et non erat cum eo Deus alienus.

¹³ Constituit eum super excelsam terram: ut comederet fructus agrorum,

Levitis
custodien-
dum tra-
dit,

populo
pronuntiat;

audiant
omnes

perfectio-
nem Dei

ac perversi-
tatem po-
puli;

beneficia
Domini,

ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo.

¹⁴ Butyrum de armento, et lac de ovibus cum adipe agnorum, et arietum filiorum Basan: et hircos cum medulla tritici, et sanguinem uvæ biberet meracissimum.

ingrati-
tudinem
populi,

¹⁵ Inerassatus est dilectus, et recalcitravit: inerassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, et recessit a Deo salutari suo.

¹⁶ Provocaverunt eum in diis alienis, et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.

¹⁷ Immolaverunt dæmoniis et non Deo, diis, quos ignorabant: novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.

¹⁸ Deum, qui te genuit dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui.

ultionem
Domini;

¹⁹ Vidit Dominus, et ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui et filiae.

²⁰ Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, et considerabo novissima eorum: generatio enim perversa est, et infideles filii.

²¹ Ipsi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, et irritaverunt in vanitatibus suis:

et ego provocabo eos in eo, qui non est populus, et in gente stulta irritabo illos.

²² Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet.

²³ Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis.

²⁴ Consumentur fame, et devorabunt eos aves morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium.

²⁵ Foris vastabit eos gladius, et intus pavor, iuvenem simul ac virginem, lactentem cum homine sene.

quare Isra-
el non
deleatur,

²⁶ Dixi: Ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.

²⁷ Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum, et dicerent: Manus nostra excelsa, et non Dominus, fecit hæc omnia.

²⁸ Gens absque consilio est, et sine prudentia.

²⁹ ^bUtinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent.

³⁰ Quo modo persequatur unus mille, et duo fugent decem millia?

nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, et Dominus conclusit illos?

³¹ Non enim est Deus noster ut dii eorum: et inimici nostri sunt iudices.

³² De vinea Sodomorum, vinea eorum, et de suburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva fellis, et botri amarissimi.

³³ Fel draconum vinum eorum, et venenum aspidum insanabile.

sed ab
inimicis
vindictetur,

³⁴ Nonne hæc condita sunt apud me, et signata in thesauris meis?

³⁵ ^eMea est ultio, et ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum: iuxta est dies perditionis, et adesse festinant tempora.

³⁶ Iudicabit Dominus populum suum, et in servis suis miserebitur: videbit quod infirmata sit manus, et clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt.

³⁷ Et dicet: ^aUbi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?

³⁸ De quorum victimis comedebant adipēs, et bibebant vinum libaminum: surgant, et opulentur vobis, et in necessitate vos protegant.

³⁹ Videte quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me: ego occidam, et ego vivere faciam: percutiam, et ego sanabo, et non est qui de manu mea possit eruere.

⁴⁰ Levabo ad cælum manum meam, et dicam: Vivo ego in æternum.

⁴¹ Si acuero ut fulgur gladium meum, et arripuerit iudicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis, et his qui oderunt me retribuam.

⁴² Inebriabo sagittas meas sanguine, et gladius meus devorabit carnes, de errore occisorum, et de captivitate, nudati inimicorum capitis.

⁴³ ^aLaudate gentes populum eius, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur: ^{laudandus a gentibus;} et vindictam retribuet in hostes eorum, et propitius erit terræ populi sui.

⁴⁴ Venit ergo Moyses, et locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi, ^{conclusio.} ipse et Iosue filius Nun.

4. De præceptis implendis, 32, 45—47.

⁴⁵ Complevitque omnes sermones istos, loquens ad universum Israel. ⁴⁶ et ^{Commen-} dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie: ^{datio præ-} ut mandetis ea filiis vestris custodire et facere, et implere universa quæ scripta ^{torum.} sunt legis huius: ⁴⁷ quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent: quæ facientes longo perseveretis tempore in Terra, ad quam, Iordane transmissio, ingredimini possidendam.

II. Acta suprema Moysis, 32, 48—34, 12.

1. Benedicit filiis Israel, 32, 48—33, 29.

⁴⁸ Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens: ⁴⁹ Ascende ^{Ante mor-} in montem istum Abarim, id est, transituum, in montem Nebo, qui est in Terra ^{tem sube-} Moab contra Iericho: et vide Terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel ^{undam} obtinendam, et morere in monte. ⁵⁰ Quem conscendens iungeris populis tuis, ⁵¹ sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, et appositus populis suis: ⁵² econtra videbis terram, et non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

^{33.} ¹ Hæc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israel ante ^{benedicit,} mortem suam. ² Et ait:

Dominus de Sinai venit, et de Seir ortus est nobis: ^{celebrans regem Is-} apparuit de monte Pharan, et cum eo sanctorum millia. In dextera eius ^{rael,} ignea lex.

³ Dilexit populos, ⁴ omnes sancti in manu illius sunt: et qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius.

⁴ Legem præcepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Iacob.

⁵ Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi eum tribubus Israel.

⁶ Vivat Ruben, et non moriatur, et sit parvus in numero.

tribui
Ruben,
tribui Iudæ,

⁷ Hæc est Iudæ benedictio:
Audi Domine vocem Iudæ, et ad populum suum introduce eum:
manus eius pugnabunt pro eo, et adiutor illius contra adversarios eius erit.

⁸ Levi quoque ait: ^{tribui Levi,}

Perfectio tua, et doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, et iudicasti ad Aquas contradictionis.

⁹ Qui dixit patri suo, et matri suæ: Nescio vos; et fratribus suis: Ignoro vos: et nescierunt filios suos.

Hi custodierunt eloquium tuum, et pactum tuum servaverunt,

¹⁰ iudicia tua o Iacob, et legem tuam o Israel:

ponent thymiana in furore tuo, et holocaustum super altare tuum.

¹¹ Benedic Domine fortitudini eius, et op̄era manuum illius suscipe.
Percute dorsa inimicorum eius: et qui oderunt eum, non consurgant.

tribui
Beniamin,

¹² Et Benjamin ait:

Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo:
quasi in thalamo tota die morabitur, et inter humeros illius requiescet.

tribui
Ioseph,

¹³ Ioseph quoque ait:

De benedictione Domini terra eius, de pomis cæli, et rore, atque abyssosubiacente.

¹⁴ De pomis fructuum solis ac lunæ. ¹⁵ de vertice antiquorum montium.
de pomis collium æternorum: ¹⁶ et de frugibus terræ, et de plenitudine eius.
Benedictio illius, *qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph, et super
verticem nazaræi inter fratres suos.

¹⁷ Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua rhinocerotis cornua illius:
in ipsis ventilabit Gentes usque ad terminos terræ.

hæ sunt multitudines Ephraim: et hæc millia Manasse.

tribui
Zabulon
et Issachar,

¹⁸ Et Zabulon ait:

Lætare Zabulon in exitu tuo, et Issachar in tabernaculis tuis.

¹⁹ Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas iustitiæ.

Qui inundationem maris quasi lac sugent, et thesauros absconditos arenarum.

tribui Gad,

²⁰ Et Gad ait:

Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requievit, cepitque brachium et
verticem.

²¹ Et vidit principatum suum, quod in parte sua doctor esset repositus:
qui fuit cum principibus populi, et fecit iustitias Domini, et iudicium suum
cum Israel.

tribui Dan,

²² Dan quoque ait:

Dan catulus leonis, fluet largiter de Basan.

tribui
Nephthali,

²³ Et Nephthali dixit:

Nephthali abundantia perfruetur, et plenus erit benedictionibus Domini: mare
et meridiem possidebit.

tribui
Aser,

²⁴ Aser quoque ait:

Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, et tingat in oleo pedem
suum.

²⁵ Ferrum et æs calceamentum eius. Sicut dies iuventutis tuæ, ita et senec-
tus tua.

beatum
dicens po-
pulum
Israel.

²⁶ Non est Deus alius ut Deus rectissimi: ascensor cæli auxiliator tuus. Ma-
gnificencia eius discurrunt nubes.

²⁷ habitaculum eius sursum, et subter brachia sempiterna:
eiiciet a facie tua inimicum, dicetque: Conterere.

²⁸ Habitabit Israel confidenter, et solus. Oculi Iacob
in terra frumenti et vini, cælique caligabunt rore.

²⁹ Beatus es tu Israel: quis similis tui popule, qui salvaris in Domino?
scutum auxilii tui, et gladius gloriæ tuæ:
negabunt te inimici tui, et tu eorum colla calcabis.

2. Videt Chanaan et moritur, 34, 1—12.

34. ¹ Ascendit ^{ascendit in montem Nebo,} ergo Moyses de campestribus Moab super Montem Nebo, in verticem Phasga contra Iericho: ostenditque ei Dominus omnem Terram Galaad usque Dan, ² et universum Nephthali, terramque Ephraim et Manasse, et omnem terram Iuda usque ad mare novissimum, ³ et australem partem, et latitudinem campi Iericho civitatis palmarum usque Segor. ⁴ Dixitque Dominus ad eum: ^bHæc est terra, pro qua iuravi Abraham, Isaac, et Iacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, et non transibis ad illam.

⁵ Mortuusque est ibi Moyses servus Domini, in terra Moab, iubente Domino: ^{moritur et sepelitur,} ⁶ et sepelivit eum in valle Terræ Moab contra Phogor: et non cognovit homo sepulchrum eius usque in præsentem diem. ⁷ Moyses centum et viginti annorum erat quando mortuus est: non caligavit oculus eius, nec dentes illius moti sunt.

⁸ Fleveruntque eum filii Israel in campestribus Moab triginta diebus: et ^{plangitur et successorem accipit,} completi sunt dies planctus lugentium Moysen. ⁹ Iosue vero filius Nun repletus est Spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Et obedierunt ei filii Israel, feceruntque sicut præcepit Dominus Moysi.

¹⁰ Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, quem nosset Dominus ^{maxime laudatur.} facie ad faciem, ¹¹ in omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, ut faceret in Terra Ægypti Pharaoni, et omnibus servis eius, universæque terræ illius, ¹² et cunctam manum robustam, magnæque mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo Israel.

34, 1 ^aSup 3, 27; 2 Mcc 2, 4. — 4 ^bGn 12, 7; 15, 18.

LIBER IOSUE,

HEBRAICE IEHOSUA.

PARS PRIOR.

Occupatio terræ promissæ, 1, 1—12, 24.

I. Præparationes ad occupationem, 1, 1—5, 16.

1. Mandata Domini et Iosue, 1, 1—18.

Mandata
Domini,

1. ¹ Et factum est post mortem Moysi servi Domini, ut loqueretur Dominus ad Iosue filium Nun, ministrum Moysi, et diceret ei: ² Moyses servus meus mortuus est: surge, et transi Iordanem istum tu et omnis populus tecum, in Terram, quam ego dabo filiis Israel. ³ ^aOmnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut locutus sum Moysi. ⁴ A deserto et Libano usque ad fluvium magnum Euphraten, omnis terra Hethæorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester. ⁵ Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vitæ tuæ: ^bsicut fui cum Moyse, ita ero tecum: non dimittam, nec derelinquam te. ⁶ ^cConfortare, et esto robustus: tu enim sorte divides populo huic Terram, pro qua iuravi patribus suis, ut traderem eam illis. ⁷ Confortare igitur, et esto robustus valde: ut custodias, et facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus meus: ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram, ut intelligas cuncta quæ agis. ⁸ Non recedat volumen legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias et facias omnia quæ scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam, et intelliges eam. ⁹ Ecce præcipio tibi, confortare, et esto robustus. Noli metuere, et noli timere: quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcumque perrexeris.

mandata
Iosue.

¹⁰ Præcepitque Iosue principibus populi, dicens: Transite per medium castrorum, et imperate populo, ac dicite: ¹¹ Præparate vobis cibaria: quoniam post diem tertium transibitis Iordanem, et intrabitis ad possidendam Terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis. ¹² Rubenitis quoque et Gaditis, et dimidiæ tribui Manasse ait: ¹³ Mementote sermonis, quem præcepit vobis Moyses famulus Domini, dicens: Dominus Deus vester dedit vobis requiem, et omnem Terram. ¹⁴ ^dUxores vestræ, et filii, ac iumenta manebunt in Terra, quam tradidit vobis Moyses trans Iordanem: vos autem transite armati ante fratres vestros, omnes fortes manu, et pugnate pro eis. ¹⁵ donec det Dominus requiem fratribus vestris sicut et vobis dedit, et possideant ipsi quoque Terram, quam Dominus Deus vester daturus est eis: et sic revertemini in Terram possessionis vestræ, et habitabitis in ea, quam vobis dedit Moyses famulus Domini trans Iordanem contra solis ortum. ¹⁶ Responderuntque ad Iosue, atque dixerunt: Omnia, quæ præcepisti nobis, faciemus: et quocumque miseris, ibimus. ¹⁷ Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita obediemus et tibi: tantum sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyse. ¹⁸ Qui contradixerit ori tuo, et non obedierit cunctis sermonibus, quos præceperis ei, moriatur. tu tantum confortare, et viriliter age.

2. Missio et salus exploratorum, 2, 1—24.

Explora-
tores a
Rahab abs-
conduntur,

2. ¹ Misit igitur Iosue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abscondito: et dixit eis: Ite, et considerate Terram, urbemque Iericho. ^cQui pergentes ingressi

1, 3 ^aDt 11, 24. — 5 ^bInf 3, 7; Hbr 13, 5. — 6 ^cDt 31, 7. 23; 1 Rg 2, 2. — 14 ^dNm 32, 26. — 2, 1 ^eHbr 11, 31; Iac 2, 25.

sunt domum mulieris meretricis, nomine Rahab, et quieverunt apud eam. ² Nuntiavitque regi Iericho, et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israel, ut explorarent Terram. ³ Misitque rex Iericho ad Rahab dicens: Educ viros, qui venerunt ad te, et ingressi sunt domum tuam: exploratores quippe sunt, et omnem Terram considerare venerunt. ⁴ ^aTollensque mulier viros, abscondit, et ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam unde essent: ⁵ cumque porta clauderetur in tenebris, et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt: persequimini cito, et comprehendetis eos. ⁶ Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suæ, operuitque eos stipula lini, quæ ibi erat. ⁷ Hi autem, qui missi fuerant, secuti sunt eos per viam, quæ ducit ad vadum Iordanis: illisque egressis statim porta clausa est.

⁸ Necdum obdormiant qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos, et ait: ⁹ Novi quod Dominus tradiderit vobis Terram: etenim irruit in nos terror vester, et elanguerunt omnes habitatores Terræ. ¹⁰ Audivimus quod ^bsiccaverit Dominus aquas Maris rubri ad vestrum introitum, quando egressi estis ex Ægypto: et quæ feceritis duobus Amorrihæorum regibus, qui erant trans Iordanem: Schon et Og, quos interfecistis. ¹¹ Et hæc audientes pertinuimus, et elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum: Dominus enim Deus vester ipse est Deus in cælo sursum, et in terra deorsum. ¹² ^aNunc ergo iurate mihi per Dominum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita et vos faciatis cum domo patris mei: detisque mihi verum signum, ¹³ ut salvetis patrem meum et matrem, fratres ac sorores meas, et omnia quæ illorum sunt, et eruatis animas nostras a morte. ¹⁴ Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos, cumque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te misericordiam et veritatem. ¹⁵ Demisit ergo eos per funem de fenestra: domus enim eius hærebat muro. ¹⁶ Dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne forte occurrant vobis revertentes: ibique latitate tribus diebus, donec redeant, et sic ibitis per viam vestram. ¹⁷ Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a iuramento hoc, quo adiurasti nos: ¹⁸ si ingredientibus nobis Terram, signum fuerit funiculus iste coccineus, et ligaveris eum in fenestra, per quam demisisti nos: et patrem tuum ac matrem, fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum tuam. ¹⁹ Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius, et nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis, qui tecum in domo fuerint, redundabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit. ²⁰ Quod si nos prodere volueris, et sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento, quo adiurasti nos. ²¹ Et illa respondit: Sicut locuti estis, ita fiat, dimittensque eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra.

cum ea tractant,

²² Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana, et manserunt ibi tres dies, donec reverterentur qui fuerant persecuti: quærentes enim per omnem viam, non repperunt eos. ²³ Quibus urbem ingressis, reversi sunt, et descenderunt exploratores de monte: et, transmisso Iordane, venerunt ad Iosue filium Nun, narraveruntque ei omnia quæ acciderant sibi, ²⁴ atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus nostras, et timore prostrati sunt cuncti habitatores eius.

ad Iosue re-
vertuntur.

3. Traiectio Iordanis miraculosa, 3, 1—5, 1.

3. ¹ Igitur Iosue de nocte consurgens movit castra: egredientesque de Setim, venerunt ad Iordanem ipse, et omnes filii Israel, et morati sunt ibi tres dies. ² Quibus evolutis, transierunt præcones per castrorum medium, ³ et clamare cœperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, et sacerdotes stirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque consurgite, et sequimini præcedentes: ⁴ sitque inter vos et arcam spatium cubitorum duum millium: ut procul videre possitis, et nosse per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam: et cavete ne appropinquetis ad arcam. ⁵ Dixitque Iosue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia. ⁶ Et ait ad sacerdotes: Tollite arcam

Præcepta
Iosue ac
Dei,

4 ^aInf 6, 17. — 10 ^bEx 14, 21. — cNm 21, 24. — 12 ^dInf 6, 22.

fœderis, et præcedite populum. Qui iussa complentes, tulerunt, et ambulaverunt ante eos. ⁷ Dixitque Dominus ad Iosue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel: ut sciant quod sicut cum Moyse fui, ita et tecum sim. ⁸ Tu autem præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, et dic eis: Cum ingressi fueritis partem aquæ Iordanis, state in ea. ⁹ Dixitque Iosue ad filios Israel: Accedite huc, et audite verbum Domini Dei vestri. ¹⁰ Et rursum: In hoc, inquit, scietis quod Dominus Deus vivens in medio vestri est, et disperdet in conspectu vestro Chanaanæum et Hethæum, Hevæum et Pherezæum, Gergesæum quoque et Iebusæum, et Amor-rhæum. ¹¹ «Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Iordanem. ¹² Parate duodecim viros de tribubus Israel, singulos per singulas tribus. ¹³ Et cum posuerint vestigia pedum suorum sacerdotes qui portant arcam Domini Dei universæ terræ in aquis Iordanis, aquæ, quæ inferiores sunt, decurrent atque deficient: quæ autem desuper veniunt, in una mole consistent.

transitus
populi,

¹⁴ Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, ut transiret Iordanem: et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum. ¹⁵ Ingressisque eis Iordanem, et pedibus eorum in parte aquæ tinetis (^bIordanis autem ripas alvei sui tempore messis impleverat) ¹⁶ steterunt aquæ descendentes in loco uno, et ad instar montis intumescentes apparebant procul ab urbe, quæ vocatur Adom usque ad locum Sarthan: quæ autem inferiores erant, in Mare solitudinis (quod nunc vocatur mortuum) descenderunt, usquequo omnino deficerent. ¹⁷ Populus autem incedebat contra Iericho: et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, stabant super siccam humum in medio Iordanis accincti, omnisque populus per arentem alveum transibat.

exstructio
monumen-
torum,

4. ¹ Quibus transgressis, dixit Dominus ad Iosue: ² Elige duodecim viros singulos per singulas tribus: ³ et præcipe eis ut tollant de medio Iordanis alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria. ⁴ Vocavitque Iosue duodecim viros, quos elegerat de filiis Israel, singulos de singulis tribubus, ⁵ et ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei vestri ad Iordanis medium, et portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris, iuxta numerum filiorum Israel. ⁶ ut sit signum inter vos: et quando interrogaverint vos filii vestri cras, dicentes: Quid sibi volunt isti lapides? ⁷ respondebitis eis: Defecerunt aquæ Iordanis ante arcam fœderis Domini, cum transiret eum: idcirco positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israel usque in æternum. ⁸ Fecerunt ergo filii Israel sicut præcepit eis Iosue, portantes de medio Iordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, iuxta numerum filiorum Israel, usque ad locum, in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos. ⁹ Alios quoque duodecim lapides posuit Iosue in medio Iordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis: et sunt ibi usque in præsentem diem. ¹⁰ Sacerdotes autem, qui portabant arcam, stabant in Iordanis medio, donec omnia complerentur, quæ Iosue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, et dixerat ei Moyses. Festinavitque populus, et transiit. ¹¹ Cumque transissent omnes, transivit et arca Domini, sacerdotesque pergebant ante populum. ¹² Filii quoque Ruben, et Gad, et dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios Israel, sicut eis præceperat Moyses: ¹³ et quadraginta pugnatorum millia per turmas, et cuneos, incedebant per plana atque campestria urbis Iericho. ¹⁴ In die illo magnificavit Dominus Iosue coram omni Israel, ut timerent eum, sicut timuerant Moysen, dum adviveret. ¹⁵ Dixitque ad eum: ¹⁶ Præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, ut ascendant de Iordane. ¹⁷ Qui præcepit eis, dicens: Ascendite de Iordane. ¹⁸ Cumque ascendissent portantes arcam fœderis Domini, et siccam humum calcare cœpissent, reversæ sunt aquæ in alveum suum, et fluebant sicut ante consueverant. ¹⁹ Populus autem ascendit de Iordane, decimo die mensis primi, et castrametati sunt in Galgalis contra Orientalem plagam urbis Iericho. ²⁰ Duodecim quoque lapides, quos de Iordanis alveo sumpserant, posuit Iosue in Galgalis, ²¹ et dixit ad filios Israel: Quando interrogaverint filii vestri cras

patres suos, et dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti? ²² docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum transivit Israel Iordanem istum, ²³ siccante Domino Deo vestro aquas eius in conspectu vestro, donec transiretis: ²⁴ ^asicut fecerat prius in mari rubro, quod siccavit donec transiremus: ²⁵ ut discant omnes terrarum populi fortissimam Domini manum, ut et vos timeatis Dominum Deum vestrum omni tempore.

5. ¹ Postquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Iordanem ad Occidentalem plagam, et cuncti reges Chanaan, qui propinqua possidebant magni maris loca, quod siccasset Dominus fluentia Iordanis coram filiis Israel donec transirent, dissolutum est cor eorum, et non remansit in eis spiritus, timentium introitum filiorum Israel.

timor
Chananæ-
orum.

4. Facta in Galgalis, 5, 2—16.

² Eo tempore ait Dominus ad Iosue: Fac tibi cultros lapideos, et circumcide secundo filios Israel. ³ Fecit quod iusserat Dominus, et circumcidit filios Israel in colle præputiorum. ⁴ Hæc autem causa est secundæ circumcisionis: Omnis populus, qui egressus est de Ægypto generis masculini, universi bellatores viri, mortui sunt in deserto per longissimos viæ circuitus, ⁵ qui omnes circumcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto, ⁶ per quadraginta annos itineris latissimæ solitudinis incircumcisi sunt: donec consumerentur qui non audierant vocem Domini, et quibus ante iuraverat ut non ostenderet eis terram lacte et melle manantem. ⁷ Horum filii in locum successerunt patrum, et circumcisi sunt a Iosue: quia sicut nati fuerant, in præputio erant, nec eos in via aliquis circumciderat. ⁸ Postquam autem omnes circumcisi sunt, manserunt in eodem castrorum loco, donec sanarentur. ⁹ Dixitque Dominus ad Iosue: Hodie abstuli opprobrium Ægypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala, usque in præsentem diem.

Circumcisio
omnium,

¹⁰ Manseruntque filii Israel in Galgalis, et fecerunt Phase, quartadecima die mensis ad vesperum in campestribus Iericho: ¹¹ et comederunt de frugibus Terræ die altero, azymos panes, et polentam eiusdem anni. ¹² Defecitque manna postquam comederunt de frugibus Terræ, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel, sed comederunt de frugibus præsentis anni Terræ Chanaan.

celebratio
paschatis
et defectus
manuæ,

¹³ Cum autem esset Iosue in agro urbis Iericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perexitque ad eum, et ait: Noster es, an adversariorum? ¹⁴ Qui respondit: Nequaquam: sed sum princeps exercitus Domini, et nunc venio. ¹⁵ Cecidit Iosue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum? ¹⁶ ^bSolve, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque Iosue ut sibi fuerat imperatum.

apparitio
principis
exercitus.

II. Expugnatio totius terræ, 6, 1—12, 24.

1. Eversio urbis Iericho, 6, 1—27.

6. ¹ Iericho autem clausa erat atque munita, timore filiorum Israel, et nullus egredi audebat aut ingredi. ² Dixitque Dominus ad Iosue: Ecce dedi in manu tua Iericho, et regem eius, omnesque fortes viros. ³ Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem: sic facietis sex diebus. ⁴ Septimo autem die sacerdotes tollant septem buccinas, quarum usus est in iubileo, et præcedant arcam fœderis: septiesque circuibitis civitatem, et sacerdotes clangent buccinis. ⁵ Cumque insonuerit vox tubæ longior atque concisior, et in auribus vestris increperit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, et muri funditus corruent civitatis, ingredienturque singuli per locum contra quem steterint.

Iussu
Domini

⁶ Vocavit ergo Iosue filius Nun sacerdotes, et dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas, et incedant ante arcam Domini. ⁷ Ad populum quoque ait: Ite, et circuite civitatem, armati, præcedentes arcam Domini. ⁸ Cumque Iosue verba finisset, et septem sacerdotes

populus
urbem
septies
circumit,

²⁴ ^aEx 14, 21. — 5, 16 ^bEx 3, 5; Act 7, 33.

septem buccinis clangerent ante arcam fœderis Domini, ⁹ omnisque præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concrepabant. ¹⁰ Præceperat autem Iosue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur: donec veniat dies in quo dicam vobis: Clamate, et vociferamini. ¹¹ Circuivit ergo arca Domini civitatem semel per diem, et reversa in castra, mansit ibi. ¹² Igitur Iosue de nocte consurgente, tulerunt sacerdotes arcam Domini, ¹³ et septem ex eis septem buccinas, quarum in iubileo usus est: præcedebantque arcam Domini ambulantes atque clangentes: et armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum sequebatur arcam, et buccinis personabat. ¹⁴ Circuieruntque civitatem secundo die semel, et reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. ¹⁵ Die autem septimo, diluculo consurgentes, circuierunt urbem, sicut dispositum erat, septies. ¹⁶ Cumque septimo circuito clangerent buccinis sacerdotes, dixit Iosue ad omnem Israel: Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem: ¹⁷ sitque civitas hæc anathema: et omnia quæ in ea sunt, Domino. sola Rahab meretrix vivat cum universis, qui eum ea in domo sunt: abscondit enim nuncios quos direximus. ¹⁸ Vos autem cavete ne de his, quæ præcepta sunt, quippiam contingatis, et sitis prævaricationis rei, et omnia castra Israel sub peccato sint atque turbentur. ¹⁹ Quidquid autem auri et argenti fuerit, et vasorum æneorum ac ferri, Domino consecratur, repositum in thesauris eius.

eamque
delet excep-
ta domo
Rahab;

²⁰ ^bIgitur omni populo vociferante, et clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt: et ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat: ceperuntque civitatem, ²¹ et interfecerunt omnia quæ erant in ea, a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt. ²² Duobus autem viris, qui exploratores missi fuerant, dixit Iosue: Ingredimini domum mulieris meretricis, et producite eam, et omnia quæ illius sunt, sicut illi iuramento firmastis. ²³ Ingressique invenes, eduxerunt Rahab, et parentes eius, fratres quoque, et cunctam suppellectilem ac cognationem illius, et extra castra Israel manere fecerunt. ²⁴ Urbem autem, et omnia, quæ erant in ea, succenderunt; absque auro et argento, et vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt. ²⁵ Rahab vero meretricem, et domum patris eius, et omnia quæ habebat, fecit Iosue vivere, et habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem: eo quod absconderit nuncios, quos miserat ut explorarent Iericho.

maledictio
Iosue.

In tempore illo, imprecatus est Iosue, dicens: ²⁶ Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit et ædificaverit civitatem Iericho. In primogenito suo fundamenta illius iaciat, et in novissimo liberorum ponat portas eius. ²⁷ Fuit ergo Dominus cum Iosue, et nomen eius vulgatum est in omni terra.

2. Excidium urbis Hai, 7, 1—8, 29.

Israelitæ
propter
Achan
vincuntur,

7. ¹ Filii ^aautem Israel prævaricati sunt mandatum, et usurpaverunt de anathemate. ⁱNam Achan filius Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de anathemate: iratusque est Dominus contra filios Israel. ² Cumque mitteret Iosue de Iericho viros contra Hai, quæ est iuxta Bethaven, ad Orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascendite, et explore Terram. Qui præcepta complentes exploraverunt Hai. ³ Et reversi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo vel tria millia virorum pergant, et deleant civitatem: quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos? ⁴ Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum. Qui statim terga vertentes, ⁵ percussi sunt a viris urbis Hai, et corruerunt ex eis triginta sex homines: persecutique sunt eos adversarii de porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes: pertinuitque cor populi, et instar aquæ liquefactum est. ⁶ Iosue vero scidit vestimenta sua, et pronus cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel: miseruntque pulverem super capita sua, ⁷ et dixit Iosue: Heu Domine

6, 77 ^aSup 2, 4; Hbr 11, 31. — 20 ^bHbr 11, 30. — ^c2 Mcc 12, 15. — 22 ^dSup 2, 1. — 23 ^eHbr 11, 31. — 24 ^fInf 8, 2. — 26 ^g1 Rg 16, 34. — 7, 7 ^hInf 22, 20. — ⁱ1 Par 2, 7.

Deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi, et perderes? utinam ut cœpinus, mansissemus trans Iordanem.

⁸ Mi Domine Deus quid dicam, videns Israel hostibus suis terga vertentem?

⁹ Audient Chananæi, et omnes habitatores Terræ, et pariter conglobati circumdabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra: et quid facies magno nomini tuo?

¹⁰ Dixitque Dominus ad Iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? ¹¹ Peccavit Israel, et prævaricatus est pactum meum: tuleruntque de anathemate, et furati sunt atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua. ¹² Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet: quia pollutus est anathemate, non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum, qui huius sceleris reus est. ¹³ Surge, sanctifica populum, et dic eis: ^aSanctificamini in crastinum: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Anathema in medio tui est Israel: non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere. ¹⁴ Accedetisque mane singuli per tribus vestras: et quaecumque tribum sors invenerit, accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per viros. ¹⁵ Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua: quoniam prævaricatus est pactum Domini, et fecit nefas in Israel.

¹⁶ Surgens itaque Iosue mane, applicuit Israel per tribus suas, et inventa est tribus Iuda. ¹⁷ Quæ cum iuxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi: ¹⁸ cuius domum in singulos dividens viros, invenit Achan filium Charmi, filii Zabdi: filii Zare de tribu Iuda.

¹⁹ Et ait Iosue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. ²⁰ Responditque Achan Iosue, et dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel, et sic et sic feci. ²¹ vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. ²² Misit ergo Iosue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repperunt cuncta abscondita in eodem loco, et argentum simul. ²³ Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Iosue, et ad omnes filios Israel, proieceruntque ante Dominum. ²⁴ Tollens itaque Iosue Achan filium Zare, argentumque et pallium, et auream regulam, filios quoque et filias eius, boves et asinos, et oves, ipsumque tabernaculum, et cunctam supellectilem: (et omnis Israel cum eo) duxerunt eos ad Vallem Achor: ²⁵ ubi dixit Iosue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hæc. Lapidavitque eum omnis Israel: et cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt. ²⁶ ^bCongregaveruntque super eum acervum magnum lapidum, qui permanet usque in præsentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius, Vallis Achor, usque hodie.

at illo
lapidato

⁸. ¹ Dixit autem Dominus ad Iosue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, et consurgens ascende in oppidum Hai. ecce tradidi in manu tua regem eius, et populum, urbemque et terram. ² Faciesque urbi Hai, et regi eius, ^csicut fecisti Iericho, et regi illius: prædam vero, et omnia animantia diripietis vobis: pone insidias urbi post eam. ³ Surrexitque Iosue, et omnis exercitus bellatorum cum eo, ut ascenderent in Hai: et electa triginta millia virorum fortium misit nocte. ⁴ præcepitque eis, dicens: Ponite insidias post civitatem: nec longius recedatis: et eritis omnes parati. ⁵ ego autem, et reliqua multitudo, quæ mecum est, accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra nos, ^dsicut ante fecimus, fugiemus, et terga vertemus: ⁶ donec persequentes ab urbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere sicut prius. ⁷ Nobis ergo fugientibus, et illis persequentibus, consurgetis de insidiis, et vastabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras. ⁸ Cumque ceperitis, succendite eam, et sic omnia facietis, ut iussi. ⁹ Dimisitque eos, et perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel, et Hai, ad Occidentalem plagam

strategemate ducis

¹³ ^aLv 20, 7; Nm 11, 18; Sup 3, 5; 1 Sm 16, 5. — ²⁶ ^{b2} Sm 18, 17. — 8, 2 ^cSup 6, 24. — ⁵ ^dSup 7, 4.

urbis Hai: Iosue autem nocte illa in medio mansit populi, ¹⁰ surgensque diluculo recensuit socios, et ascendit eum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum. ¹¹ Cumque venissent, et ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad Septentrionalem urbis plagam, inter quam et eos erat vallis media. ¹² Quinque autem millia viros elegerat, et posuerat in insidiis inter Bethel et Hai ex occidentali parte eiusdem civitatis: ¹³ omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis Occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Iosue nocte illa, et stetit in vallis medio. ¹⁴ Quod eum vidisset rex Hai, festinavit mane, et egressus est eum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans quod post tergum laterent insidiæ. ¹⁵ Iosue vero, et omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, et fugientes per solitudinis viam. ¹⁶ At illi vociferantes pariter, et se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque recessissent a civitate, ¹⁷ et ne unus quidem in urbe Hai et Bethel remansisset qui non persequeretur Israel (sicut eruperant aperta oppida relinquentes,) ¹⁸ dixit Dominus ad Iosue: Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam. ¹⁹ Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis, insidiæ, quæ latebant, surrexerunt confestim: et pergentes ad civitatem, ceperunt, et succenderunt eam. ²⁰ Viri autem civitatis, qui persequabantur Iosue, respicientes et videntes fumum urbis ad cælum usque conscendere, non potuerunt ultra huc illneque diffugere: præsertim eum hi, qui simulaverant fugam, et tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissime restitissent.

civitatem
percutiunt.

²¹ Vidensque Iosue et omnis Israel quod capta esset civitas, et fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hai. ²² Siquidem et illi qui ceperant et succenderant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire cœperunt. Cum ergo ex utraque parte adversarii cæderentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur, ²³ regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, et obtulerunt Iosue. ²⁴ Igitur omnibus interfectis, qui Israel ad deserta tendentem fuerant persecuti, et in eodem loco gladio corruentibus, reversi filii Israel percusserunt civitatem. ²⁵ Erant autem qui in eodem die conciderant a viro usque ad mulierem, duodecim millia hominum, omnes urbis Hai. ²⁶ Iosue vero non contraxit manum, quam in sublime porrexerat, tenens clypeum donec interficerentur omnes habitatores Hai. ²⁷ Iumenta autem et prædam civitatis diviserunt sibi filii Israel, sicut præceperat Dominus Iosue. ²⁸ Qui succendit urbem, et fecit eam tumulum sempiternum: ²⁹ regem quoque eius suspendit in patibulo usque ad vesperam et solis occasum. Præcepitque Iosue, et deposuerunt cadaver eius de cruce: proieceruntque in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno acervo lapidum, qui permanet usque in præsentem diem.

3. Observantia præscriptorum Moysis, 8, 30—35.

Altare
ædificatur,

³⁰ Tunc ædificavit Iosue altare Domino Deo Israel in monte Hebal: ³¹ sicut præceperat Moyses famulus Domini filiis Israel, et scriptum est in volumine legis Moysi: Altare vero de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: et obtulit super eo holocausta Domino, innolavitque pacificas victimas.

lex lapidibus
inscribitur,

³² Et scripsit super lapides Deuteronomium legis Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israel.

benedictiones et
maledictiones pronuntiantur,

³³ Omnis autem populus, et maiores natu, ducesque ac iudices stabant ex utraque parte arcæ, in conspectu sacerdotum qui portabant arcam fœderis Domini, ut advena ita et indigena. Media pars eorum iuxta montem Garizim, et media iuxta montem Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israel. ³⁴ Post hæc legit omnia verba benedictionis et maledictionis, et cuncta quæ scripta erant in legis volumine.

sicut Moyses
iusserat.

³⁵ Nihil ex his, quæ Moyses iusserat, reliquit intactum, sed universa replicavit coram omni multitudine Israel, mulieribus ac parvulis et advenis, qui inter eos morabantur.

4. Urbes Gabaonitarum conservantur, 9, 1—27.

9. ¹ Quibus auditis, cuncti reges trans Iordanem, qui versabantur in montanis et campestribus, in maritimis ac littore magni maris, hi quoque qui habitabant iuxta Libanum, Hethæus et Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, et Hevæus, et Iebusæus ² congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Iosue et Israel uno animo, eademque sententia.

Reliqui
bellum
parantibus

³ At hi, qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Iosue, Iericho et Hai: ⁴ et callide cogitantes tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes, et utres vinarios scissos atque consutos, ⁵ calceamenta quoque perantiqua quæ ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant, induti veteribus vestimentis: panes quoque, quos portabant ob viaticum, duri erant, et in frusta comminuti: ⁶ perrexeruntque ad Iosue, qui tunc morabatur in castris Galgalæ, et dixerunt ei, atque simul omni Israeli: De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes. Responderuntque viri Israel ad eos, atque dixerunt: ⁷ Ne forte in terra, quæ nobis sorte debetur, habitetis, et non possimus fœdus inire vobiscum. ⁸ At illi ad Iosue, Servi, inquit, tui sumus. Quibus Iosue ait: Qui nam estis vos? et unde venistis? ⁹ Responderunt: De terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiae eius, cuncta quæ fecit in Ægypto, ¹⁰ aet duobus regibus Amorrhæorum qui fuerunt trans Iordanem, Sehon regi Hesebon, et Og regi Basan, qui erat in Astaroth: ¹¹ dixeruntque nobis seniores, et omnes habitatores Terræ nostræ: Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam, et occurrite eis, et dicite: Servi vestri sumus, fœdus inite nobiscum. ¹² En, panes quando egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos, calidos sumpsimus, nunc sicci facti sunt, et vetustate nimia comminuti. ¹³ utres vini novos implevimus, nunc rupti sunt et soluti. vestes et calceamenta quibus induimur, et quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita sunt, et pene consumpta. ¹⁴ Susceperunt igitur de cibariis eorum, et os Domini non interrogaverunt. ¹⁵ Fecitque Iosue cum eis pacem, et inito fœdere pollicitus est quod non occiderentur: principes quoque multitudinis iuraverunt eis.

Gabaonites
Israelitas
decipiunt,

¹⁶ Post dies autem tres initi fœderis, audierunt quod in vicino habitarent, et inter eos futuri essent. ¹⁷ Moveruntque castra filii Israel, et venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula sunt, Gabaon, et Caphira, et Beroth, et Cariathiarim. ¹⁸ Et non pereusserunt eos, eo quod iurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israel. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes. ¹⁹ Qui responderunt eis: Iuravimus illis in nomine Domini Dei Israel, et idcirco non possumus eos contingere. ²⁰ Sed hoc faciemus eis: Reserventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, si peieraverimus: ²¹ sed sic vivant, ut in usus universæ multitudinis ligna cædant, aquasque comportent. Quibus hæc loquentibus: ²² vocavit Gabaonitas Iosue, et dixit eis: Cur nos decipere fraude voluistis, ut diceretis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio nostri sitis? ²³ Itaque sub maledictione eritis, et non deficiet de stirpe vestra ligna cædens, aquasque comportans in domum Dei mei. ²⁴ Qui responderunt: Nunciatum est nobis servis tuis, quod promississet Dominus Deus tuus Moysi servo suo ut traderet vobis omnem Terram, et disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valde, et providinus animabus nostris, vestro terrore compulsi, et hoc consilium inivimus. ²⁵ Nunc autem in manu tua sumus: quod tibi bonum et rectum videtur, fac nobis. ²⁶ Fecit ergo Iosue ut dixerat, et liberavit eos de manu filiorum Israel, ut non occiderentur. ²⁷ Decevitque in illo die eos esse in ministerio cuncti populi, et altaris Domini, cædentes ligna, et aquas comportantes, usque in præsens tempus, in loco, quem Dominus elegerat.

et ministerio
universali
mancipantur.

5. Strages regum australium, 10, 1—43.

10. ¹ Quæ cum audisset Adonisedec rex Ierusalem, quod scilicet cepisset Iosue Hai, et subvertisset eam (sicut enim fecerat Iericho et regi eius, sic fecit

Quinque
reges
fœderati,

Hai, et regi illius) et quod transfugissent Gabaonitæ ad Israel, et essent fœderati eorum, ² timuit valde. Urbs enim magna erat Gabaon, et una civitatum regalium, et maior oppido Hai, omnesque bellatores eius fortissimi. ³ Misit ergo Adonisedec rex Ierusalem ad Oham regem Hebron, et ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia quoque regem Lachis, et ad Dabir regem Eglon, dicens: ⁴ Ad me ascendite, et ferte præsidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Iosue, et ad filios Israel. ⁵ Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum: rex Ierusalem, rex Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon, simul cum exercitibus suis, et castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam. ⁶ Habitatores autem Gabaon urbis obsessæ miserunt ad Iosue, qui tunc morabatur in castris apud Galgalam, et dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum: ascende cito, et libera nos, ferque præsidium: convenerunt enim adversum nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis. ⁷ Ascenditque Iosue de Galgalis, et omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi. ⁸ Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit. ⁹ Irruit itaque Iosue super eos repente, tota nocte ascendens de Galgalis: ¹⁰ Et conturbavit eos Dominus a facie Israel: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Beth horon, et percussit usque Azeca et Maceda. ¹¹ Cumque fugerent filios Israel, et essent in descensu Beth horon, Dominus misit super eos lapides magnos de cælo usque ad Azeca: et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel.

¹² Tunc locutus est Iosue Domino in die, qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, et Luna contra vallem Aialon. ¹³ Steteruntque ^aSol et Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaque Sol in medio cæli, et non festinavit occumbere spatio unius diei. ¹⁴ Non fuit antea nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, et pugnante pro Israel. ¹⁵ Reversusque est Iosue cum omni Israel in castra Galgalæ.

¹⁶ Fugerant enim quinque reges, et se absconderant in spelunca urbis Maceda. ¹⁷ Nunciatumque est Iosue quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda. ¹⁸ Qui præcepit sociis, et ait: Volvite saxa ingentia ad os speluncæ, et ponite viros industrios, qui clausos custodiant: ¹⁹ vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, et extremos quosque fugientium cædite: nec dimittatis eos urbium suarum intrare præsidia, quos tradidit Dominus Deus in manus vestras. ²⁰ Cæsis ergo adversariis plaga magna, et usque ad interneccionem pene consumptis, hi, qui Israel effugere potuerunt, ingressi sunt civitates munitas. ²¹ Reversusque est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani et integro numero: nullusque contra filios Israel mutire ausus est. ²² Præcepitque Iosue, dicens: Aperite os speluncæ, et producite ad me quinque reges, qui in ea latitant. ²³ Feceruntque ministri ut sibi fuerat imperatum: et eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca, regem Ierusalem, regem Hebron, regem Ierimoth, regem Lachis, regem Eglon. ²⁴ Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel, et ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite, et ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent, et subiectorum colla pedibus calcarent, ²⁵ rursum ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis, confortamini et estote robusti: sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis. ²⁶ Percussitque Iosue, et interfecit eos, atque suspendit super quinque stipes: fueruntque suspensi usque ad vesperum. ²⁷ Cumque occumberet sol, præcepit sociis ut deponerent eos de patibulis. Qui depositos proiecerunt in speluncam, in qua latuerant, et posuerunt super os eius saxa ingentia, quæ permanent usque in præsens.

²⁸ Eodem quoque die Macedam cepit Iosue, et percussit eam in ore gladii, regemque illius interfecit, et omnes habitatores eius: non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda, sicut fecerat regi Iericho. ²⁹ Transivit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, et pugnabat contra eam: ³⁰ quam

patrato
miraculo
grandi,

gladiis
cæduntur:

reliqui
quoque
reges
percuti-
untur;

tradidit Dominus cum rege suo in manus Israel: percusseruntque urbem in ore gladii, et omnes habitatores eius, non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna, ³¹ sicut fecerant regi Iericho. ³¹ De Lebna transivit in Lachis cum omni Israel: et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam. ³² Tradiditque Dominus Lachis in manus Israel, et cepit eam die altero, atque percussit in ore gladii, omnemque animam, quæ fuerat in ea, sicut fecerat Lebna. ³³ Eo tempore ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percussit Iosue cum omni populo eius usque ad internecionem. ³⁴ Transivitque de Lachis in Eglon, et circumdedit, ³⁵ atque expugnavit eam eadem die: percussitque in ore gladii omnes animas, quæ erant in ea iuxta omnia quæ fecerat Lachis. ³⁶ Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron, et pugnavit contra eam: ³⁷ cepit eam, et percussit in ore gladii, regem quoque eius, et omnia oppida regionis illius, universasque animas, quæ in ea fuerant commoratae: non reliquit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Eglon, sic fecit et Hebron, cuncta quæ in ea reperit consumens gladio. ³⁸ Inde reversus in Dabir, ³⁹ cepit eam atque vastavit: regem quoque eius atque omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii: non dimisit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Hebron et Lebna et regibus earum, sic fecit Dabir et regi illius.

⁴⁰ Percussit itaque Iosue omnem Terram montanam et meridianam atque campestem, et Asedoth cum regibus suis: non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat interfecit, sicut præceperat ei Dominus Deus Israel. ⁴¹ a Cadesbarne usque Gazam. Omnem Terram Gosen usque Gabaon, ⁴² universosque reges, et regiones eorum uno impetu cepit atque vastavit: Dominus enim Deus Israel pugnavit pro eo. ⁴³ reversusque est cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala. conclusio.

6. Cædes regum septemtrionalium, 11, 1—15.

11. ¹ Quæ cum audisset Iabin rex Asor, misit ad Iobab regem Madon, et ad regem Semeron, atque ad regem Achsaph: ² ad reges quoque Aquilonis, qui habitabant in montanis et in planitie contra meridiem Ceneroth, in campestribus quoque et in regionibus Dor iuxta mare: ³ Chanaanæum quoque ab Oriente et Occidente, et Amorrhæum atque Hethæum ac Pherezæum et Iebusæum in montanis: Hevæum quoque qui habitabat ad radices Hermon in Terra Maspha. ⁴ Egressique sunt omnes cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena, quæ est in littore maris, equi quoque et currus immensæ multitudinis. ⁵ Conveneruntque omnes reges isti in unum ad Aquas Merom, ut pugnarent contra Israel. ⁶ Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israel: equos eorum subnervabis, et currus igne combures. ⁷ Venitque Iosue, et omnis exercitus cum eo adversus illos ad Aquas Merom subito, et irruerunt super eos, ⁸ tradiditque illos Dominus in manus Israel. Qui percusserunt eos, et persecuti sunt usque ad Sidonem magnam, et Aquas Maserephoth, campumque Masphe, qui est ad Orientalem illius partem. Ita percussit omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias: ⁹ fecitque sicut præceperat ei Dominus, equos eorum subnervavit, currusque combussit igni.

¹⁰ Reversusque statim cepit Asor: et regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hæc principatum tenebat. ¹¹ Percussitque omnes animas, quæ ibidem morabantur: non dimisit in ea ullas reliquias, sed usque ad internecionem universa vastavit, ipsamque urbem peremit incendio. ¹² Et omnes per circuitum civitates, regesque earum cepit, percussit atque delevit, sicut præceperat ei Moyses famulus Domini. ¹³ Absque urbibus, quæ erant in collibus, et in tumulis sitæ, ceteras succendit Israel: unam tantum Asor munitissimam flamma consumpsit. ¹⁴ Omnemque prædam istarum urbium ac iumenta diviserunt sibi filii Israel, cunctis hominibus interfectis. ¹⁵ Sicut præceperat Dominus Moysi servo suo, ita præcepit Moyses Iosue, et ille universa complevit: non præteriiit de universis mandatis, nec unum quidem verbum quod iusserat Dominus Moysi.

Ad aquas
Merom,

ad Asor.

7. Repetitio brevis occupationis, 11, 16—12, 24.

Terra
occupata.

¹⁶ Cepit itaque Iosue omnem Terram montanam, et meridianam, terramque Gosen, et planitiem, et Occidentalem plagam, montemque Israel, et campestria eius: ¹⁷ et partem montis, quæ ascendit Seir usque Baalgad per planitiem Libani subter montem Hermon: omnes reges eorum cepit, percussit, et occidit. ¹⁸ Multo tempore pugnavit Iosue contra reges istos. ¹⁹ Non fuit civitas quæ se traderet filiis Israel, præter Hevæum, qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cepit. ²⁰ Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, et pugnarent contra Israel, et caderent, et non mererentur ullam clementiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus Moysi.

Enacim
interfecti,

²¹ In illo tempore venit Iosue, et interfecit Enacim de montanis, Hebron, et Dabir, et Anab, et de omni monte Iuda et Israel, urbesque eorum delevit. ²² Non reliquit ullum de stirpe Enacim, in Terra filiorum Israel: absque civitatibus Gaza, et Geth, et Azoto, in quibus solis relictæ sunt. ²³ Cepit ergo Iosue omnem Terram, sicut locutus est Dominus ad Moysen, et tradidit eam in possessionem filiis Israel secundum partes et tribus suas, quævitque Terra a præliis.

orientales
reges cæsi,

12. ¹ Hi sunt reges, quos percusserunt filii Israel, et possederunt Terram eorum trans Iordanem ad solis ortum, a torrente Arnon usque ad montem Hermon, et omnem Orientalem plagam, quæ respicit solitudinem. ² Sehon rex Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon, dominatus est ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, et mediæ partis in valle, dimidiæque Galaad, usque ad torrentem Iaboc, qui est terminus filiorum Ammon. ³ et a solitudine usque ad Mare Ceneroth contra Orientem, et usque ad Mare deserti, quod est mare salsissimum, ad Orientalem plagam per viam quæ ducit Bethsimoth: et ab australi parte, quæ subiacet Asedoth, Phasga. ⁴ Terminus Og regis Basan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Astaroth, et in Edrai, et dominatus est in monte Hermon, et in Salecha, atque in universa Basan, usque ad terminos ⁵ Gessuri, et Machati, et dimidiæ partis Galaad: terminos Sehon regis Hesebon. ⁶ Moyses famulus Domini, et filii Israel percusserunt eos, tradiditque Terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis, et Gaditis, et dimidiæ tribui Manasse.

occidentales
reges
percussi.

⁷ Hi sunt reges Terræ, quos percussit Iosue et filii Israel trans Iordanem ad Occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani, usque ad montem, cuius pars ascendit in Seir: tradiditque eam Iosue in possessionem tribubus Israel, singulis partes suas, ⁸ tam in montanis quam in planis atque campatribus. In Asedoth, et in solitudine, ac in meridie Hethæus fuit et Amorrhæus, Chanaanæus et Pherezaus, Hevæus et Iebusæus. ⁹ Rex Iericho unus: rex Hai, quæ est ex latere Bethel, unus: ¹⁰ rex Ierusalem unus, rex Hebron unus, ¹¹ rex Ierimoth unus, rex Lachis unus, ¹² rex Eglon unus, rex Gazer unus, ¹³ rex Dabir unus, rex Gader unus, ¹⁴ rex Herma unus, rex Hered unus, ¹⁵ rex Lebna unus, rex Odullam unus, ¹⁶ rex Maceeda unus, rex Bethel unus, ¹⁷ rex Taphua unus, rex Opher unus, ¹⁸ rex Aphee unus, rex Saron unus, ¹⁹ rex Madon unus, rex Asor unus, ²⁰ rex Semeron unus, rex Achsaph unus, ²¹ rex Thenac unus, rex Mageddo unus, ²² rex Cades unus, rex Iachanan Carmeli unus, ²³ rex Dor, et provincie Dor unus, rex Gentium Galgal unus, ²⁴ rex Thersa unus: omnes reges triginta unus.

PARS ALTERA.

Divisio terræ occupatæ, 13, 1—22, 34.



I. Notæ narrationi præmissæ, 13, 1—14, 5.

1. Præceptum Domini, 13, 1—7.

Chanaan
9 1/2 tribu-
bus di-
videnda.

13. ¹ Iosue senex, provecæque ætatis erat, et dixit Dominus ad eum: Senuisti, et longævus es, terraque latissima derelicta est, quæ necdum sorte divisa est: ² omnis videlicet Galilæa, Philistiim, et universa Gessuri. ³ A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum, usque ad terminos Accaron contra Aquilonem: Terra Chanaan.

quæ in quinque regulos Philistiim dividitur, Gazæos, et Azotios, Ascalonitas, Gethæos, et Accaronitas. ⁴ Ad meridiem vero sunt Hevæi, omnis Terra Chanaan, et Maara Sidoniorum usque Apheca et terminos Amorrhæi, ⁵ eiusque confinia. Libani quoque regio contra Orientem a Baalgad sub monte Hermon, donec ingreditur Emath. ⁶ Omnium qui habitant in monte a Libano usque ad Aquas Mase-rephoth, universique Sidonii. Ego sum qui delebo eos a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem hereditatis Israel, sicut præcepi tibi. ⁷ Et nunc divide terram in possessionem novem tribubus, et dimidiæ tribui Manasse,

2. Possessio duarum tribuum et dimidiæ, 13, 8—33.

⁸ cum qua Ruben et Gad possederunt terram, ^aquam tradidit eis Moyses famulus Domini trans fluentia Iordanis, ad orientalem plagam. ⁹ Ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, et in vallis medio, universaque campestris Medaba, usque Dibon. ¹⁰ et cunctas civitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon usque ad terminos filiorum Ammon. ¹¹ et Galaad, ac terminum Gessuri et Machati, et omnem montem Hermon, et universam Basan, usque ad Salecha. ¹² omne regnum Og in Basan, qui regnavit in Astaroth et Edrai. ipse fuit de reliquiis Raphaim: percussitque eos Moyses, atque delevit. ¹³ Nolueruntque disperdere filii Israel Gessuri et Machati: et habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem. ¹⁴ ^bTribui autem Levi non dedit possessionem: sed sacrificia et victimæ Domini Dei Israel, ipsa est eius hereditas, sicut locutus est illi.

Terra
orientalis
a Moysæ
data

¹⁵ Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben iuxta cognationes suas. ¹⁶ Fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, et in valle eiusdem torrentis media: universam planitiem, quæ ducit Medaba, ¹⁷ et Hesebon, cunctosque viculos earum, qui sunt in campestribus: Dibon quoque, et Bamothbaal, et oppidum Baalmaon, ¹⁸ et Iassa, et Cedimoth, et Mephaath, ¹⁹ et Cariathaim, et Sabama, et Sarathasar in monte convallis. ²⁰ Bethphogor et Asedoth, Phasga et Bethiesimoth, ²¹ et omnes urbes campestris, universaque regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, quem percussit Moyses cum principibus Madian: Hevæum, et Recem, et Sur, et Hur, et Rebe duces Sehon habitatores Terræ. ²² Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filii Israel gladio cum ceteris interfectis. ²³ Factusque est terminus filiorum Ruben Iordanis fluvius. Hæc est possessio Rubenitarum per cognationes suas urbium et viculorum.

tribui
Ruben,

²⁴ Deditque Moyses tribui Gad et filiis eius per cognationes suas possessionem, cuius hæc divisio est. ²⁵ Terminus Iaser, et omnes civitates Galaad, et dimidiam partem terræ filiorum Ammon, usque ad Aroer, quæ est contra Rabba. ²⁶ et ab Hesebon usque Ramoth, Masphe et Betonim: et a Manaim usque ad terminos Dabir. ²⁷ in valle quoque Betharan, et Bethnemra, et Socoth, et Saphon reliquam partem regni Sehon regis Hesebon: huius quoque finis, Iordanis est usque ad extremam partem maris Cenereth trans Iordanem ad orientalem plagam. ²⁸ hæc est possessio filiorum Gad per familias suas, civitates, et villæ earum.

tribui Gad,

²⁹ Dedit et dimidiæ tribui Manasse, filiisque eius iuxta cognationes suas possessionem, ³⁰ cuius hoc principium est: a Manaim universam Basan, et cuncta regna Og regis Basan, omnesque vicos Iair, qui sunt in Basan, sexaginta oppida. ³¹ et dimidiam partem Galaad, et Astaroth, et Edrai urbes regni Og in Basan: filiis Machir. filii Manasse dimidiæ parti filiorum Machir iuxta cognationes suas.

dimidiæ
tribui
Manasse;

³² Hanc possessionem divisit Moyses in campestribus Moab trans Iordanem contra Iericho ad Orientalem plagam. ³³ ^aTribui autem Levi non dedit possessionem: quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio eius, ut locutus est illi.

conclusio.

3. Numerus duodenarius tribuum, 14, 1—5.

14. ¹ Hoc est, quod possederunt filii Israel in Terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos, et Iosue filius Nun, et principes familiarum per tribus Israel: ² sorte omnia dividentes, ^csicut præceperat Dominus in manu Moysi. novem tribubus,

Tribus Levi
exclusa, Io-
seph divisa.

et dimidiæ tribui. ³ Duabus enim tribubus, et dimidiæ dederat Moyses trans Iordanem possessionem: absque Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos: ⁴ sed in eorum successerunt locum filii Ioseph in duas divisi tribus, Manasse et Ephraim: nec acceperunt Levitæ aliam in Terra partem, nisi urbes ad habitandum. et suburbana earum ad alenda iumenta et pecora sua. ⁵ Sicut præceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filii Israel, et dividerunt Terram.

II. Ipsa divisio terræ, 14, 6—21, 43.

1. Possessio Caleb Cenezæi, 14, 6—15.

Iuxta pro-
missionem
Domini

⁶ Accesserunt itaque filii Iuda ad Iosue in Galgala, locutusque est ad eum Caleb filius Iephone Cenezæus: ^aNosti quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me et te in Cadesbarne. ⁷ Quadraginta annorum eram quando misit me Moyses famulus Domini de Cadesbarne, ut considerarem Terram, nunciaviq[ue] ei quod mihi verum videbatur. ⁸ Fratres autem mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt cor populi: et nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum. ⁹ Iuravitque Moyses in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit possessio tua, et filiorum tuorum in æternum: quia secutus es Dominum Deum meum. ¹⁰ Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est usque in præsentem diem. Quadraginta et quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitudinem: hodie octoginta quinque annorum sum. ¹¹ sic valens, ut eo valebam tempore quando ad explorandum missus sum: villius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat, tam ad bellandum quam ad gradiendum. ¹² Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim sunt, et urbes magnæ atque munitæ: si forte sit Dominus mecum, et potuero delere eos: sicut promisit mihi.

Caleb acci-
pit Hebron.

¹³ Benedixitque ei Iosue: et tradidit ei Hebron in possessionem. ¹⁴ atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Iephone Cenezæo usque in præsentem diem: quia secutus est Dominum Deum Israel. ¹⁵ Nomen Hebron ante vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est: et Terra cessavit a præliis.

2. Sors filiorum Iudæ, 15, 1—63.

Termini
eius;

¹⁵. ¹ Igitur sors filiorum Iudæ per cognationes suas ista fuit: ^aA termino Edom, desertum Sin contra Meridiem, et usque ad extremam partem australis plagæ. ² initium eius a summitate maris salissimi, et a lingua eius, quæ respicit Meridiem. ³ Egrediturque contra Ascensum Scorpionis, et pertransit in Sina: ascenditque in Cadesbarne, et pervenit in Ebron, ascendens ad Addar, et circuei[n]s Carcaa, ⁴ atque inde pertransiens in Asemona, et perveniens ad Torrentem Ægypti: eruntque termini eius mare magnum, hic erit finis meridianæ plagæ. ⁵ Ab Oriente vero erit initium, mare salissimum usque ad extrema Iordanis: et ea quæ respiciunt ad Aquilonem a lingua maris usque ad eundem Iordanis fluvium. ⁶ ascenditque terminus in Beth hagla, et transit ab Aquilone in Beth Araba: ascendens ad lapidem Boen filii Ruben. ⁷ et tendens usque ad terminos Debera de Valle Achor, contra Aquilonem respiciens Galgala, quæ est ex adverso Ascensionis Adommim, ab australi parte torrentis: transitque aquas, quæ vocantur Fons solis: et erunt exitus eius ad Fontem rogel. ⁸ ascenditque per convallem filii Ennom ex latere Iebusæi ad Meridiem, hæc est Ierusalem: et inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Geennom ad Occidentem in summitate Vallis Raphaim contra Aquilonem. ⁹ pertransitque a vertice montis usque ad fontem aquæ Nephtoa: et pervenit usque ad vicos montis Ephron: inclinaturque in Baala, quæ est Cariathiarim, id est, urbs silvarum. ¹⁰ et circuit de Baala contra Occidentem, usque ad montem Seir: transitque iuxta latus montis Iarim ad Aquilonem in Cheslon: et descendit in Bethsames, transitque in Thamna. ¹¹ et pervenit contra Aquilonem partis Accaron ex latere: inclinaturque Sechrona, et transit montem Baala: pervenitque in Iebneel,

et magni maris contra occidentem fine concluditur. ¹² hi sunt termini filiorum Iuda per circuitum in cognationibus suis.

¹³ Caleb vero filio Iephone dedit partem in medio filiorum Iuda, sicut præceperat ei Dominus: Cariath Arbe patris Enac, ipsa est Hebron. ¹⁴ ^aDelevitque ex ea Caleb tres filios Enac, Sesai et Ahiman et Tholmai de stirpe Enac. ¹⁵ Atque inde conscendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath Sepher, id est, civitas litterarum. ¹⁶ Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, et ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. ¹⁷ Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleb iunior: deditque ei Axam filiam suam uxorem. ¹⁸ Quæ, cum pergerent simul, suasa est a viro suo ut peteret a patre suo agrum, suspiravitque ut sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes, inquit? ¹⁹ At illa respondit: Da mihi benedictionem: Terram australem et arentem dedisti mihi, iunge et irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius et inferius.

²⁰ Hæc est possessio tribus filiorum Iuda per cognationes suas. ²¹ Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Iuda iuxta terminos Edom a Meridie: Cabseel et Eder et Iagur, ²² et Cina et Dimona et Adada, ²³ et Cades, et Asor, et Iethnam, ²⁴ Ziph et Telem et Baloth, ²⁵ Asor nova et Carioth, Hesron, hæc est Asor. ²⁶ Amam, Sama, et Molada, ²⁷ et Asergadda et Hassemon et Bethphelet, ²⁸ et Hasersual et Bersabee et Baziothia ²⁹ et Baala et Iim et Esem, ³⁰ et Eltholad et Cesil et Harma, ³¹ et Siceleg et Medemena et Sensenna, ³² Lebaoth et Selim et Aen et Remon. omnes civitates vigintinovem, et villæ earum.

³³ In campestribus vero: Estaol et Sarea et Asena, ³⁴ et Zanoë et Æugannim et Taphua et Enaim, ³⁵ et Ierimoth et Adullam, Socho et Azeca, ³⁶ et Saraim et Adithaim et Gadera et Gederothaim: urbes quattuordecim, et villæ earum. ³⁷ Sanan et Hadassa et Magdalgad, ³⁸ Delean et Masepha et Iechel, ³⁹ Lachis et Bascath et Eglon, ⁴⁰ Chebbon et Leheman et Cethlis ⁴¹ et Gideroth et Bethdagon et Naama et Maceda: civitates sedecim, et villæ earum. ⁴² Labana et Ether et Asan, ⁴³ Iephtha et Esna et Nesib, ⁴⁴ et Ceila et Achzib et Maresa: civitates novem, et villæ earum. ⁴⁵ Accaron cum vicis et villulis suis. ⁴⁶ Ab Accaron usque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azotum et viculos eius. ⁴⁷ Azotus cum vicis et villulis suis. Gaza cum vicis et villulis suis, usque ad torrentem Ægypti, et mare magnum terminus eius.

⁴⁸ Et in monte: Samir et Iether et Socoth ⁴⁹ et Danna et Cariathsenna, hæc est Dabir: ⁵⁰ Anab et Istemo et Anim, ⁵¹ Gosen et Olon et Gilo: civitates undecim et villæ earum. ⁵² Arab et Ruma et Esaan, ⁵³ et Ianum et Beththaphua et Apheca, ⁵⁴ Athmatha et Cariatharbe, hæc est Hebron, et Sior: civitates novem, et villæ earum. ⁵⁵ Maon et Carmel et Ziph et Iota, ⁵⁶ Iezrael et Incadam et Zanoë, ⁵⁷ Accain Gabaa et Thamna: civitates decem, et villæ earum. ⁵⁸ Halhul, et Bessur, et Gedor, ⁵⁹ Mareth, et Bethanoth, et Eltecon: civitates sex et villæ earum. ⁶⁰ Cariathbaal, hæc est Cariathiarim urbs silvarum, et Arebba: civitates duæ, et villæ earum.

⁶¹ In deserto Betharaba, Meddin, et Sachacha ⁶² et Nebsan, et civitas salis, et Engaddi: civitates sex, et villæ earum.

⁶³ Iebusæum autem habitatorem Ierusalem non potuerunt filii Iuda delere: habitavitque Iebusæus cum filiis Iuda in Ierusalem usque in præsentem diem.

3. Sors filiorum Ioseph, 16, 1—17, 18.

16. ¹ Cecidit quoque sors filiorum Ioseph ab Iordane contra Iericho et aquas eius ab Oriente: solitudo quæ ascendit de Iericho ad montem Bethel: ² et egreditur de Bethel Luza: transitque terminum Archi, Atharoth, ³ et descendit ad Occidentem iuxta terminum Iephleti, usque ad terminos Beth horon inferioris, et Gazer: finiunturque regiones eius mari magno: ⁴ possederuntque filii Ioseph Manasses et Ephraim.

⁵ Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas: et possessio eorum contra Orientem Ataroth addar usque Beth horon superiorem. ⁶ Egrediunturque confinia in mare: Machmethath vero Aquilonem respicit, et circuit terminos

Caleb partem suam expugnat;

urbes Iudæ a Meridie,

urbes in campestribus,

urbes in monte,

urbes in deserto;

Iebusæi in Ierusalem.

Termini generales,

termini Ephraim,

contra Orientem in Thanathiselo: et pertransit ab Oriente Ianoë. ⁷ descenditque de Ianoë in Ataroth et Naaratha: et pervenit in Iericho, egrediturque ad Iordanem. ⁸ De Taphua pertransit contra mare in Vallem arundineti, suntque egressus eius in mare salsissimum. hæc est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas. ⁹ Urbesque separatæ sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse, et villæ earum. ¹⁰ Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: habitavitque Chananæus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

termini
dimidiæ
tribus
Manasse;

17. ¹ Cecidit autem sors tribui Manasse: (ipse enim est primogenitus Ioseph) Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque possessionem Galaad et Basan: ² et reliquis filiorum Manasse iuxta familias suas, filiis Abiezer, et filiis Helec, et filiis Esriel, et filiis Sechem, et filiis Hephher, et filiis Semida, isti sunt filii Manasse filii Ioseph, mares, per cognationes suas. ³ ^bSalpheed vero filio Hephher filii Galaad filii Machir filii Manasse non erant filii, sed solæ filiæ: quarum ista sunt nomina, Maala et Noa et Hegla et Melcha et Thersa. ⁴ Veneruntque in conspectu Eleazari sacerdotis, et Iosue filii Nun, et principum dicentes: Dominus præcepit per manum Moysi, ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium Domini possessionem in medio fratrum patris earum. ⁵ Et ceciderunt funiculi Manasse, decem, absque Terra Galaad et Basan trans Iordanem. ⁶ Filiæ enim Manasse possederunt hereditatem in medio filiorum eius. Terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse qui reliqui erant. ⁷ Fuitque terminus Manasse ab Aser, Machmethath quæ respicit Siehem: et egreditur ad dextram iuxta habitatores Fontis Taphuæ. ⁸ Etenim in sorte Manasse ceciderat Terra Taphuæ, quæ est iuxta terminos Manasse filiorum Ephraim. ⁹ Descenditque terminus Vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ in medio sunt urbium Manasse: terminus Manasse ab Aquilone torrentis, et exitus eius pergit ad mare: ¹⁰ ita ut possessio Ephraim sit ab Austro, et ab Aquilone Manasse, et utramque claudat mare, et coniungantur sibi in tribu Aser ab Aquilone, et in tribu Issachar ab Oriente. ¹¹ Fuitque hereditas Manasse in Issachar et in Aser, Bethsan et viculi eius, et Iebalaam cum viculis suis, et habitatores Dor cum oppidis suis, habitatores quoque Endor cum viculis suis: similiterque habitatores Thenac cum viculis suis, et habitatores Mageddo cum viculis suis, et tertia pars urbis Nopheth. ¹² Nec potuerunt filii Manasse has civitates subvertere, sed cœpit Chananæus habitare in terra sua. ¹³ Postquam autem convulnerunt filii Israel, subiecerunt Chananæos, et fecerunt sibi tributarios, nec interfecerunt eos.

querela
filiorum
Ioseph.

¹⁴ Locutæ sunt filii Ioseph ad Iosue, et dixerunt: Quare dedisti mihi possessionem sortis et funiculi unius, cum sim tantæ multitudinis, et benedixerit mihi Dominus? ¹⁵ Ad quos Iosue ait: Si populus multus es, ascende in silvam, et succide tibi spatia in Terra Pherezæi et Raphaim: quia angusta est tibi possessio montis Ephraim. ¹⁶ Cui responderunt filii Ioseph: Non poterimus ad montana conscendere, cum ferreis curribus utantur Chananæi, qui habitant in terra campestri, in qua sitæ sunt Bethsan cum viculis suis, et Iezrael mediam possidens vallem. ¹⁷ Dixitque Iosue ad domum Ioseph, Ephraim et Manasse: Populus multus es, et magnæ fortitudinis, non habebis sortem unam, ¹⁸ sed transibis ad montem, et succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia: et poteris ultra procedere cum subverteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, et esse fortissimum.

4. Descriptio terræ reliquæ, 18, 1—10.

Ab Iosue
precipitur,

18. ¹ Congregatique sunt omnes filii Israel in Silo, ibique fixerunt tabernaculum testimonii, et fuit eis Terra subiecta. ² Remanserant autem filiorum Israel septem tribus, quæ necdum acceperant possessiones suas. ³ Ad quos Iosue ait: Usquequo marceitis ignavia, et non intratis ad possidendam Terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum dedit vobis? ⁴ Eligite de singulis tribubus ternos viros, ut mittam eos, et pergant atque circumneant Terram, et describant

eam iuxta numerum uniuscuiusque multitudinis: referantque ad me quod descripserint. ⁵ Dividite vobis Terram in septem partes: Iudas sit in terminis suis ab australi plaga, et domus Ioseph ab Aquilone. ⁶ mediam inter hos Terram in septem partes describe: et huc venietis ad me, ut coram Domino Deo vestro mittam vobis hic sortem: ⁷ quia non est inter vos pars Levitarum, sed sacerdotium Domini est eorum hereditas. Gad autem et Ruben, et dimidia tribus Manasse iam acceperant possessiones suas trans Iordanem ad Orientalem plagam: quas dedit eis Moyses famulus Domini.

⁸ Cumque surrexissent viri, ut pergerent ad describendam terram, præcepit eis Iosue, dicens: Circuite Terram, et describe eam, ac revertimini ad me: ut hic coram Domino, in Silo mittam vobis sortem. ⁹ Itaque perrexerunt: et lustrantes eam, in septem partes diviserunt, scribentes in volumine. Reversique sunt ad Iosue in castra Silo. ¹⁰ Qui misit sortes coram Domino in Silo, divisitque Terram filiis Israel in septem partes.

a viris
electis
peragitur.

5. Sors filiorum Benjamin, 18, 11—28.

¹¹ Et ascendit sors prima filiorum Benjamin per familias suas, ut possiderent Terram inter filios Iuda et filios Ioseph. ¹² Fuitque terminus eorum contra Aquilonem a Iordane: pergens iuxta latus Iericho septentrionalis plagæ, et inde contra Occidentem ad montana conscendens, et perveniens ad solitudinem Bethaven, ¹³ atque pertransiens iuxta ^aLuzam ad Meridiem, ipsa est Bethel: descenditque in Ataroth addar in montem, qui est ad Meridiem Beth horon inferioris: ¹⁴ Et inclinatur circuiens contra mare ad Meridiem montis qui respicit Beth horon contra Africum: suntque exitus eius in Cariath baal, quæ vocatur et Cariathiarim, urbem filiorum Iuda. hæc est plaga contra mare, ad Occidentem. ¹⁵ A Meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, et pervenit usque ad fontem aquarum Nephtoa. ¹⁶ Descenditque in partem montis, qui respicit Vallem filiorum Ennom: et est contra septentrionalem plagam in extrema parte Vallis Raphaim. Descenditque in Geennom (id est. Vallem Ennom) iuxta latus Iebusæi ad Austrum: et pervenit ad Fontem rogel, ¹⁷ transiens ad Aquilonem, et egrediens ad Enses, id est fontem solis: ¹⁸ et pertransit usque ad tumulos, qui sunt e regione Ascensus Adommin: descenditque ad Abenboen, id est, lapidem Boen filii Ruben: et pertransit ex latere Aquilonis ad campestria: descenditque in planitiem, ¹⁹ et prætergreditur contra Aquilonem Beth hagla: suntque exitus eius contra linguam maris salsissimi ab Aquilone in fine Iordanis ad australem plagam: ²⁰ qui est terminus illius ab Oriente. hæc est possessio filiorum Benjamin per terminos suos in circuitu, et familias suas.

²¹ Fueruntque civitates eius, Iericho et Beth hagla et Vallis Casis, ²² Beth Araba et Samaraim et Bethel ²³ et Avim et Aphara et Ophera, ²⁴ Villa Emona et Ophni et Gabee: civitates duodecim, et villæ earum. ²⁵ Gabaon et Rama et Beroth, ²⁶ et Mesphe et Caphara, et Amosa ²⁷ et Recem, Iarephel et Tharela, ²⁸ et Sela, Eleph, et Iebus, quæ est Ierusalem, Gabaath et Cariath: civitates quatuordecim, et villæ earum. Hæc est possessio filiorum Benjamin iuxta familias suas.

atque
urbes.

6. Sortes tribuum reliquarum, 19, 1—51.

¹⁹. ¹ Et egressa est sors secunda filiorum Simeon per cognationes suas: fuitque hereditas ² eorum in medio possessionis filiorum Iuda: Bersabee et Sabee et Molada ³ et Hasersual, Bala et Asem ⁴ et Eltholad, Bethul et Harma ⁵ et Siceleg et Bethmarchaboth et Hasersusa ⁶ et Bethlebaoth et Sarohen: civitates tredecim, et villæ earum. ⁷ Ain et Remmon et Athar et Asan: civitates quatuor, et villæ earum: ⁸ omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad Baalath Beer Ramath contra australem plagam. Hæc est hereditas filiorum Simeon iuxta cognationes suas, ⁹ in possessione et funiculo filiorum Iuda: quia maior erat. et idcirco filii Simeon possederunt in medio hereditatis eorum.

Filiorum
Simeon,

filiorum
Zabulon,

¹⁰ Ceciditque sors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas: et factus est terminus possessionis eorum usque Sarid. ¹¹ Ascenditque de Mari et Merala, et pervenit in Debbaseth, usque ad torrentem qui est contra Ieconam. ¹² Et revertitur de Sared contra Orientem in fines Ceseleththabor: et egreditur ad Dabereth, ascenditque contra Iaphie. ¹³ Et inde pertransit usque ad orientalem plagam Gethhepher et Thacasin: et egreditur in Remmon, Amthar et Noa. ¹⁴ Et circuit ad Aquilonem Hanathon: suntque egressus eius Vallis Iephtahel, ¹⁵ et Cateth et Naalol et Semeron et Ierala et Bethlehem: civitates duodecim, et villæ earum. ¹⁶ Hæc est hereditas tribus filiorum Zabulon per cognationes suas, urbes et viculi earum.

filiorum
Issachar,

¹⁷ Issachar egressa est sors quarta per cognationes suas. ¹⁸ fuitque eius hereditas Iezrael et Casaloth et Sunem ¹⁹ et Hapharaim et Seon, et Anaharath ²⁰ et Rabboth et Cesion, Abes, ²¹ et Rameth, et Engannim, et Enbadda et Bethpheses. ²² Et pervenit terminus eius usque Thabor et Sehesima et Bethsames: eruntque exitus eius Iordanis: civitates sedecim, et villæ earum. ²³ Hæc est possessio filiorum Issachar per cognationes suas, urbes, et viculi earum.

filiorum
Aser,

²⁴ Ceciditque sors quinta tribui filiorum Aser per cognationes suas: ²⁵ fuitque terminus eorum Halcath et Chali et Beten et Axaph ²⁶ et Elmelech et Amaad et Messal: et pervenit usque ad Carmelum maris et Sihor et Labanath. ²⁷ Ac revertitur contra orientem Bethdagon: et pertransit usque Zabulon et Vallem Iepthael contra Aquilonem in Bethemee et Nehiel. Egrediturque ad Ievam Cabul, ²⁸ et Abran et Rohob et Hamon et Cana, usque ad Sidonem magnam. ²⁹ revertiturque in Horma usque ad civitatem munitissimam Tyrum, et usque Hosa: eruntque exitus eius in mare de funiculo Achziba: ³⁰ et Amma et Aphec et Rohob. civitates vigintiduæ, et villæ earum. ³¹ Hæc est possessio filiorum Aser per cognationes suas, urbesque et viculi earum.

filiorum
Nephthali,

³² Filiorum Nephthali sexta sors cecidit per familias suas: ³³ et cœpit terminus de Heleph et Elon in Saananim, et Adami, quæ est Neceb, et Iebnael usque Lecum: et egressus eorum usque ad Iordanem: ³⁴ revertiturque terminus contra Occidentem in Azanotthabor, atque inde egreditur in Hueuea, et pertransit in Zabulon contra Meridiem, et in Aser contra Occidentem, et in Iuda ad Iordanem contra ortum solis. ³⁵ civitates munitissimæ, Assedim, Ser, et Emath, et Receath et Cenereth, ³⁶ et Edema et Arama, Asor ³⁷ et Cedec et Edrai, Enhasor ³⁸ et Ieron et Magdale, Horem et Bethanath et Bethsames: civitates decem et novem, et villæ earum. ³⁹ Hæc est possessio tribus filiorum Nephthali per cognationes suas, urbes et viculi earum.

filiorum
Dan;

⁴⁰ Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est sors septima: ⁴¹ et fuit terminus possessionis eius Saraa et Esthaol, et Hirsemes, id est civitas solis. ⁴² Selebin et Aialon et Iethela, ⁴³ Elon et Themna et Acron, ⁴⁴ Eltheee, Gebbethon et Balaath, ⁴⁵ et Iud et Bane et Barach et Gethremmon: ⁴⁶ et Meiarcon et Areeon, cum termino qui respicit Ioppen, ⁴⁷ et ipso fine concluditur. Ascenderuntque filii Dan, et pugnaverunt contra Lesem, ceperuntque eam: et percusserunt eam in ore gladii, et possederunt, et habitaverunt in ea, vocantes nomen eius Lesem Dan. ex nomine Dan patris sui. ⁴⁸ Hæc est possessio tribus filiorum Dan, per cognationes suas, urbes et viculi earum.

possessio
Iosue;

⁴⁹ Cumque complisset sorte dividere Terram singulis per tribus suas, dederunt filii Israel possessionem Iosue filio Nun in medio sui, ⁵⁰ iuxta præceptum Domini, urbem quam postulavit, Thamnath Saraa in monte Ephraim: et ædificavit civitatem, habitavitque in ea.

conclusio.

⁵¹ Hæ sunt possessiones, quas sorte diviserunt Eleazar sacerdos, et Iosue filius Nun, et principes familiarum, ac tribuum filiorum Israel in Silo, eorum Domino ad ostium tabernaculi testimonii, partitique sunt Terram.

7. Separatio urbium fugitivorum, 20, 1—9.

Iussum
Domini

20. ¹ Et locutus est Dominus ad Iosue, dicens: Loquere filiis Israel, et dic eis: ² Separate urbes fugitivorum, ad quibus locutus sum ad vos per manum

Moysi; ³ ut confugiat ad eas quicumque animam percusserit nescius: et possit evadere iram proximi, qui ultor est sanguinis: ⁴ cum ad unam harum confugerit civitatum, stabit ante portam civitatis, et loquetur senioribus urbis illius ea, quæ se comprobent innocentem: sicque suscipient eum, et dabunt ei locum ad habitandum. ⁵ Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent in manus eius: quia ignorans percussit proximum eius, nec ante biduum, tridumve eius probatur inimicus. ⁶ Et habitabit in civitate illa, donec stet ante iudicium causam reddens facti sui, et moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur homicida, et ingreditur civitatem et domum suam de qua fugerat.

⁷ Deceveruntque Cedes in Galilæa montis Nephthali, et Sichem in monte Ephraim, et Cariatharbe, ipsa est Hebron in monte Iuda. ⁸ Et trans Iordanem contra Orientalem plagam Iericho, ^astatuerunt Bosor, quæ sita est in campestri solitudine de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad de tribu Gad, et Gaulon in Basan de tribu Manasse. ⁹ Hæ civitates constitutæ sunt cunctis filiis Israel, et advenis, qui habitabant inter eos: ut fugeret ad eas qui animam nescius percussisset, et non moreretur in manu proximi, effusum sanguinem vindicare cupientis, donec staret ante populum expositurus causam suam.

perficitur.

8. Separatio urbium Levitarum, 21, 1—43.

21. ¹ Accesseruntque principes familiarum Levi ad Eleazarum sacerdotem, et Iosue filium Nun, et ad duces cognationum per singulas tribus filiorum Israel: ² locutique sunt ad eos in Silo Terræ Chanaan, atque dixerunt: ^bDominus præcepit per manum Moysi, ut darentur nobis urbes ad habitandum, et suburbana earum ad alenda iumenta.

Petitio
Levitarum;

³ Dederuntque filii Israel de possessionibus suis iuxta imperium Domini, civitates et suburbana earum. ⁴ Egressaque est sors in familiam Caath filiorum Aaron sacerdotis de tribubus Iuda, et Simeon, et Benjamin, civitates tredecim: ⁵ Et reliquis filiorum Caath, id est Levitis, qui superfuerant de tribubus Ephraim, et Dan, et dimidia tribu Manasse, civitates decem. ⁶ Porro filiis Gerson egressa est sors, ut acciperent de tribubus Issachar et Aser et Nephthali, dimidiaque tribu Manasse in Basan civitates numero tredecim. ⁷ Et filiis Merari per cognationes suas de tribubus Ruben et Gad et Zabulon urbes duodecim. ⁸ Dederuntque filii Israel Levitis civitates et suburbana earum, sicut præcepit Dominus per manum Moysi, singulis sorte tribuentes.

numerus
urbium;

⁹ De tribubus filiorum Iuda et Simeon dedit Iosue civitates: ^cquarum ista sunt nomina. ¹⁰ filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim sors illis egressa est) ¹¹ Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Iuda, et suburbana eius per circuitum. ¹² ^dAgros vero, et villas eius dederat Caleb filio Iephone ad possidendum. ¹³ Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii civitatem, ac suburbana eius: et Lobnam cum suburbanis suis: ¹⁴ et Iether, et Estemo, ¹⁵ et Holon, et Dabir, ¹⁶ et Ain, et Ieta, et Bethsames, cum suburbanis suis: civitates novem de tribubus, ut dictum est, duabus. ¹⁷ De tribu autem filiorum Benjamin, Gabaon, et Gabae, ¹⁸ et Anathoth et Almon, cum suburbanis suis: civitates quattuor. ¹⁹ Omnes simul civitates filiorum Aaron sacerdotis, tredecim, cum suburbanis suis.

urbes
filiorum
Aaron,

²⁰ Reliquis vero per familias filiorum Caath Levitici generis hæc est data possessio. ²¹ De tribu Ephraim urbes confugii, Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, et Gazer ²² et Cibsaim et Beth horon, cum suburbanis suis, civitates quattuor. ²³ De tribu quoque Dan, Eltheco et Gabathon, ²⁴ et Aialon et Gethremmon, cum suburbanis suis, civitates quattuor. ²⁵ Porro de dimidia tribu Manasse, Thanach et Gethremmon, cum suburbanis suis civitates duæ. ²⁶ Omnes civitates decem, et suburbana earum, datæ sunt filiis Caath inferioris gradus.

reliquorum
filiorum
Caath,

²⁷ Filiis quoque Gerson Levitici generis dedit de dimidia tribu Manasse confugii civitates, Gaulon in Basan, et Bosram, cum suburbanis suis, civitates duas. ²⁸ Porro

filiorum
Gerson.

de tribu Issachar, Cesion, et Dabereh. ²⁹ et Iaramoth, et Engannim, cum suburbanis suis, civitates quattuor. ³⁰ De tribu autem Aser, Masal et Abdon, ³¹ et Heleath, et Rohob, cum suburbanis suis, civitates quattuor. ³² De tribu quoque Nephthali civitates confugii, Cedes in Galilæa, et Hammoth Dor, et Carthan, cum suburbanis suis, civitates tres. ³³ Omnes urbes familiarum Gerson, tredecim, cum suburbanis suis.

filiorum
Merari;

³⁴ Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias suas data est de tribu Zabulon, Iecnam et Cartha ³⁵ et Damna et Naalol, civitates quattuor cum suburbanis suis. ³⁶ De tribu Ruben ultra Iordanem contra Iericho civitates refugii, Bosor in solitudine, Misor et Iaser et Iethson et Mephaath, civitates quattuor cum suburbanis suis. ³⁷ De tribu Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, et Manaim et Hesebon et Iazer, civitates quattuor cum suburbanis suis. ³⁸ Omnes urbes filiorum Merari per familias et cognationes suas, duodecim. ³⁹ Itaque civitates universæ Levitarum in medio possessionis filiorum Israel fuerunt quadraginta octo ⁴⁰ cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ.

conclusio.

⁴¹ Deditque Dominus Deus Israeli omnem Terram, quam traditurum se patribus eorum iuraverat: et possederunt illam, atque habitaverunt in ea. ⁴² Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullusque eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt. ⁴³ Ne unum quidem verbum, quod illis præstiturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

III. Confirmatio divisionis factæ, 22, 1—34.

Ruben
et Gad
et dimidia
Manasse di-
mittuntur.

22. ¹ Eodem tempore vocavit Iosue Rubenitas, et Gaditas, et dimidiam tribum Manasse, ² dixitque ad eos: Fecistis omnia quæ præcepit vobis Moyses famulus Domini: mihi quoque in omnibus obedistis. ³ nec reliquistis fratres vestros longo tempore, usque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri. ⁴ Quia igitur dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietem et pacem, sicut pollicitus est: revertimini, et ite in tabernacula vestra, et in terram possessionis, quam tradidit vobis Moyses famulus Domini trans Iordanem: ⁵ ita dumtaxat, ut custodiatis attente, et opere compleatis mandatum et legem quam præcepit vobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis eius, et observetis mandata illius, adhæreatisque ei, ac servietis in omni corde, et in omni anima vestra. ⁶ Benedixitque eis Iosue, et dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua. ⁷ Dimidiæ autem tribui Manasse possessionem Moyses dederat in Basan: et ideo mediæ, quæ superfuit, dedit Iosue sortem inter ceteros fratres suos trans Iordanem ad Occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua, et benedixisset eis. ⁸ dixit ad eos: In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras, cum argento et auro, ære ac ferro, et veste multiplici: dividite prædan hostium cum fratribus vestris.

revertentes
altare
ædificant,

⁹ Reversique sunt, et abierunt filii Ruben, et filii Gad, et dimidia tribus Manasse, a filiis Israel de Silo, quæ sita est in Chanaan, ut intrarent Galaad Terram possessionis suæ, quam obtinuerant iuxta imperium Domini in manu Moysi. ¹⁰ Cumque venissent ad tumulos Iordanis in Terram Chanaan, ædificaverunt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitudinis.

ideo in-
pugnandi

¹¹ Quod cum audissent filii Israel, et ad eos certi nuncii detulissent ædificasse filios Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse altare in Terra Chanaan, super Iordanis tumulos, contra filios Israel: ¹² convenerunt omnes in Silo, ut ascenderent, et dimicaret contra eos.

prius
per legatos
invitantur,
ut in
chanaan
maneant;

¹³ Et interim miserunt ad illos in Terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis, ¹⁴ et decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus. ¹⁵ Qui venerunt ad filios Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse in Terram Galaad, dixeruntque ad eos: ¹⁶ Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, ædificantes altare sacrilegum, et a cultu illius recedentes? ¹⁷ An parum vobis est quod peceastis in Beelphegor.

et usque in præsentem diem macula huius sceleris in nobis permanet? multique de populo corruerunt. ¹⁸ Et vos hodie reliquistis Dominum, et eras in universum Israel ira eius deserviet. ¹⁹ Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestræ, transite ad Terram, in qua tabernaculum Domini est, et habitate inter nos: tantum ut a Domino, et a nostro consortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei nostri. ²⁰ aNonne Achan filius Zare præterit mandatum Domini, et super omnem populum Israel ira eius incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam solus periisset in scelere suo.

²¹ Responderuntque filii Ruben et Gad, et dimidia tribus Manasse principibus legationis Israel: ²² Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus Deus Dominus, ipse novit, et Israel simul intelliget: si prævaricationis animo, hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat nos in præsentem: ²³ et si ea mente fecimus ut holocausta, et sacrificium, et pacificas victimas super eo imposeremus, ipse quærat et iudicet: ²⁴ et non ea magis cogitatione atque tractatu, ut diceremus: Cras dicent filii vestri filiis nostris: Quid vobis et Domino Deo Israel? ²⁵ terminum posuit Dominus inter nos et vos, o filii Ruben, et filii Gad, Iordanem fluvium: et ideo partem non habetis in Domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore Domini. Putavimus itaque melius, ²⁶ et diximus: Extruamus nobis altare, non in holocausta, neque ad victimas offerendas, ²⁷ sed in testimonium inter nos et vos, et sobolem nostram vestramque progeniem, ut serviamus Domino, et iuris nostri sit offerre et holocausta, et victimas, et pacificas hostias: et nequaquam dicant eras filii vestri filiis nostris: Non est vobis pars in Domino. ²⁸ Quod si voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum. ²⁹ Absit a nobis hoc scelus ut recedamus a Domino, et eius vestigia relinquamus extructo altari ad holocausta, et sacrificia, et victimas offerendas, præter altare Domini Dei nostri, quod extructum est ante tabernaculum eius.

³⁰ Quibus auditis, Phinees sacerdos, et principes legationis Israel, qui erant cum eo, placati sunt: et verba filiorum Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse, libentissime susceperunt. ³¹ Dixitque Phinees filius Eleazari sacerdos ad eos: Nunc scimus quod nobiscum sit Dominus, quoniam alieni estis a prævaricatione hac, et liberastis filios Israel de manu Domini.

³² Reversusque est cum principibus a filiis Ruben et Gad de Terra Galaad, finium Chanaan ad filios Israel, et retulit eis. ³³ Placuitque sermo cunctis audientibus. Et laudaverunt Deum filii Israel, et nequaquam ultra dixerunt, ut ascenderent contra eos, atque pugnarent, et delerent Terram possessionis eorum.

³⁴ Vocaveruntque filii Ruben, et filii Gad altare, quod extruxerant, Testimonium nostrum, quod Dominus ipse sit Deus.

at declarata significatione altaris

legati placantur,

terra orientalis non deletur,

altari nomen imponitur,

APPENDIX.

Ultima gesta Iosue, 23, 1—24, 33.

1. Suprema exhortatio eius, 23, 1—16.

23. ¹ Evoluta autem multo tempore, postquam pacem dederat Dominus Israeli, subiectis in gyro nationibus universis, et Iosue iam longævo, et persenilis ætatis: ² vocavit Iosue omnem Israelem, maioresque natu, et principes ac duces, et magistros, dixitque ad eos: Ego senui, et progressioris ætatis sum: ³ vosque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus vester cunctis per circuitum nationibus, quo modo pro vobis ipse pugnaverit: ⁴ et nunc quia vobis sorte divisit omnem Terram, ab Orientali parte Iordanis usque ad mare magnum, multæque adhuc supersunt nationes: ⁵ Dominus Deus vester disperdet eas et auferet a facie vestra, et possidebitis Terram, sicut vobis pollicitus est. ⁶ tantum confortamini, et estote solliciti, ut custodiatis cuncta quæ scripta sunt in volumine legis Moysi: et non

Domino adhareant

declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram: ⁷ ne postquam intraveritis ad Gentes, quæ inter vos futuræ sunt, iuretis in nomine deorum earum, et serviatis eis, et adoretis illos: ⁸ sed adhæreatis Domino Deo vestro: quod fecistis usque in diem hanc.

ob bona
et mala
prædicta.

⁹ Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro gentes magnas et robustissimas, et nullus vobis resistere poterit. ¹⁰ Unus e vobis persequetur hostium mille viros: quia Dominus Deus vester pro vobis ipse puguabit, sicut pollicitus est. ¹¹ Hoc tantum diligentissime præcavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum. ¹² Quod si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adherere, et cum eis miscere connubia, atque amicitias copulare: ¹³ iam nunc scitote quod Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in foveam ac laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis. ¹⁴ ^aEn ego hodie ingredior viam universæ terræ, et toto animo cognoscetis quod de omnibus verbis, quæ se Dominus præstiturum vobis esse pollicitus est, unum non præterierit incassum. ¹⁵ Sicut ergo implevit opere quod promisit, et prospera cuncta venerunt: sic adducet super vos quidquid malorum comminatus est, donec vos auferat atque disperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis. ¹⁶ eo quod præterieritis pactum Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, et servieritis diis alienis, et adoraveritis eos: cito atque velociter consurget in vos furor Domini, et auferemini ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

2. Renovatio fœderis in Sichem, 24, 1—28.

Iosue
beneficia
Dei com-
memorat

²⁴. ¹ Congregavitque Iosue omnes tribus Israel in Sichem, et vocavit maiores natu, ac principes, et iudices, et magistros: steteruntque in conspectu Domini: ² et ad populum sic locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio, ^bThare pater Abraham, et Nachor: servieruntque diis alienis. ³ Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ finibus: et adduxi eum in Terram Chanaan: multiplicavique semen eius. ⁴ et dedi ei Isaac: ^cIllique rursum dedi Iacob et Esau. ^eE quibus, Esau dedi montem Seir ad possidendum: ^fIacob vero, et filii eius descenderunt in Ægyptum. ⁵ ^gMisque Moysen et Aaron, et percussi Ægyptum multis signis atque portentis. ⁶ Eduxique vos et patres vestros de Ægypto, et venistis ad mare: persequentique sunt ^hÆgyptii patres vestros cum curribus et equitatu, usque ad Mare rubrum. ⁷ Clamaverunt autem ad Dominum filii Israel: qui posuit tenebras inter vos et Ægyptios, et adduxit super eos mare, et operuit eos. Viderunt oculi vestri cuncta quæ in Ægypto fecerim, et habitastis in solitudine multo tempore: ⁸ et introduxi vos in Terram Amorrhæi, qui habitabat trans Iordanem. ⁱCumque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus vestras, et possedistis Terram eorum, atque interfecistis eos. ⁹ Surrexit autem Balac filius Sephor rex Moab, et pugnavit contra Israel. ^kMisitque et vocavit Balaam filium Beor, ut malediceret vobis: ¹⁰ et ego nolui audire eum, sed econtrario per illum benedixi vobis, et liberavi vos de manu eius. ¹¹ ^lTransistisque Iordanem, et venistis ad Iericho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis eius, Amorrhæus, et Pherezeus, et Chananaeus, et Hethæus, et Gergesæus, et Hevæus, et Iebusæus: et tradidi illos in manus vestras. ¹² ^mMisque ante vos crabrones: et eieci eos de locis suis, duos reges Amorrhæorum, non in gladio nec in arcu tuo. ¹³ Dedique vobis Terram, in qua non laborastis, et urbes quas non ædificastis, ut habitaretis in eis: vineas et oliveta, quæ non plantastis.

ac populo
optionem
dat,

¹⁴ ⁿNunc ergo timete Dominum, et servite ei perfecto corde atque verissimo: et auferte deos, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia et in Ægypto, ac servite Domino. ¹⁵ Sin autem malum vobis videtur ut Domino serviatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum

23, 14 ^a3 Rg 2, 2. — 24, 2 ^bGn 11, 26. — 4 ^cGn 21, 2. — ^dGn 25, 26. — ^eGn 36, 8. — ^fGn 46, 6. — 5 ^gEx 3, 10; 12, 37. — 6 ^hEx 14, 9. — 8 ⁱNm 21, 24. — 9 ^kNm 22, 5. — 11 ^lSup 3, 14; 6, 1; 11, 3. — 12 ^mEx 23, 28; Dt 7, 20; Sup 11, 20. — 14 ⁿ1 Sm 7, 3; Tob 14, 10.

diis, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, an diis Amorrhæorum, in quorum Terra habitatis: ego autem et domus mea serviemus Domino.

¹⁶ Responditque populus, et ait: Absit a nobis ut relinquamus Dominum, ^{qui} et serviamus diis alienis. ^{Dominum} ^{Deum} ^{eligit,} ¹⁷ Dominus Deus noster ipse eduxit nos, et patres nostros de Terra Ægypti, de domo servitutis: fecitque videntibus nobis signa ingentia, et custodivit nos in omni via, per quam ambulavimus, et in cunctis populis, per quos transivimus. ¹⁸ Et eiecit universas gentes, Amorrhæum habitatorem Terræ, quam nos intravimus. Serviemus igitur Domino, quia ipse est Deus noster. ¹⁹ Dixitque Iosue ad populum: Non poteritis servire Domino: Deus enim sanctus, et fortis æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis. ²⁰ Si dimiseritis Dominum, et servieritis diis alienis, convertet se, et affliget vos, atque subvertet postquam vobis præstiterit bona. ²¹ Dixitque populus ad Iosue: Nequaquam ita ut loqueris, erit, sed Domino serviemus. ²² Et Iosue ad populum, Testes, inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dominum ut serviatis ei. Responderuntque: Testes. ²³ Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de medio vestri, et inclinate corda vestra ad Dominum Deum Israel. ²⁴ Dixitque populus ad Iosue: Domino Deo nostro serviemus, et obedientes erimus præceptis eius.

²⁵ Percussit ergo Iosue in die illo fœdus, et proposuit populo præcepta atque iudicia in Sichem. ²⁶ Scripsit quoque omnia verba hæc in volumine legis Domini: et tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quercum, quæ erat in Sanctuario Domini: ²⁷ et dixit ad omnem populum: En lapis iste erit vobis in testimonium quod audierit omnia verba Domini, quæ locutus est vobis: ne forte postea negare velitis, et mentiri Domino Deo vestro. ²⁸ Dimisitque populum, singulos in possessionem suam.

ideoque
fœdus
percutitur.

3. Mors et sepultura eius, 24, 29—33.

²⁹ Et post hæc mortuus est Iosue filius Nun servus Domini, centum et decem annorum: ³⁰ sepelieruntque eum in finibus possessionis suæ in Thamnathsare, quæ est sita in monte Ephraim, a Septentrionali parte montis Gaas.

Extrema
Iosue;

³¹ Servivitque Israel Domino cunctis diebus Iosue et seniorum, qui longo vixerunt tempore post Iosue, et qui noverunt omnia opera Domini quæ fecerat in Israel.

bonitas
populi,

³² ^aOssa quoque Ioseph, quæ tulerant filii Israel de Ægypto, sepelierunt in Sichem, in parte agri, ^bquem emerat Iacob a filiis Hemor patris Sichem, centum novellis ovibus, et fuit in possessionem filiorum Ioseph.

ossa
Ioseph,

³³ Eleazar quoque filius Aaron mortuus est: et sepelierunt eum in Gabaath Phinees filii eius, quæ data est ei in monte Ephraim.

mors Elea-
zari.

32 ^aGn 50, 24; Ex 13, 19. — ^bGn 33, 19.

LIBER IUDICUM,

HEBRAICE SOPHETIM.

Notæ præmissæ, 1, 1—3, 6.

1. De expugnatione sortium occidentalium, 1, 1—2, 5.

Iudæ et
Simeonis,

1. ¹ Post mortem Iosue consuluerunt filii Israel Dominum, dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chananæum, et erit dux belli? ² Dixitque Dominus: Iudas ascendet: ecce tradidi Terram in manus eius. ³ Et ait Iudas Simeoni fratri suo: Ascende mecum in sortem meam, et pugna contra Chananæum, ut et ego pergam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo Simeon. ⁴ Ascenditque Iudas, et tradidit Dominus Chananæum, ac Pherezæum in manus eorum: et percusserunt in Bezec decem millia virorum. ⁵ Inveneruntque Adonibezec in Bezec, et pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chananæum, et Pherezæum. ⁶ Fugit autem Adonibezec: quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum eius ac pedum. ⁷ Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Ierusalem, et ibi mortuus est. ⁸ Oppugnantes ergo filii Iuda Ierusalem, ceperunt eam, et percusserunt in ore gladii, tradentes eunectam incendio civitatem. ⁹ Et postea descendentes pugnaverunt contra Chananæum, qui habitabat in montanis, et ad meridiem, et in campestribus. ¹⁰ ^aPergensque Iudas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron, (cuius nomen fuit antiquitus Cariatharbe) percussit Sesai, et Ahiman, et Tholmai: ¹¹ atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat Cariath Sepher, id est, civitas litterarum. ¹² Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, et vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. ¹³ Cumque cepisset eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam coniugem. ¹⁴ Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut peteret a patre suo agrum. Quæ cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb: Quid habes? ¹⁵ At illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi: da et irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, et irriguum inferius. ¹⁶ Filii autem Cinæi cognati Moysi ascenderunt de civitate palmarum, cum filiis Iuda in desertum sortis eius, quod est ad meridiem Arad, et habitaverunt cum eo. ¹⁷ Abiit autem Iudas cum Simeone fratre suo, et percusserunt simul Chananæum qui habitabat in Sephaath, et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis, Horma, id est, anathema. ¹⁸ Cepitque Iudas Gazam cum finibus suis, et Ascalonem, atque Accaron cum terminis suis. ¹⁹ Fuitque Dominus cum Iuda, et montana possedit: nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. ²⁰ Deruntque Caleb Hebron, ^bsicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enac.

Beniamin,

²¹ Iebusæum autem habitatorem Ierusalem non deleverunt filii Beniamin: habitavitque Iebusæus cum filiis Beniamin in Ierusalem, usque in præsentem diem.

Manasses
et Ephraim,

²² Domus quoque Ioseph ascendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis. ²³ Nam cum obsiderent urbem, quæ prius Luza vocabatur. ²⁴ viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, et faciemus tecum misericordiam. ²⁵ Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, et omnem cognationem eius dimiserunt. ²⁶ Qui dimissus, abiit in Terram Hetthim, et ædificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam: quæ ita appellatur usque in præsentem diem. ²⁷ Manasses quoque non delevit

Bethsan, et Thanæ cum viculis suis, et habitatores Dor, et Ieblaam, et Mageddo cum viculis suis, cœpitque Chanaanæus habitare eum eis. ²⁸ Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, et delere noluit. ²⁹ Ephraim etiam non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer, sed habitavit eum eo.

³⁰ Zabulon non delevit habitatores Cetron, et Naalol: sed habitavit Chananæus in medio eius, factusque est ei tributarius. Zabulon,

³¹ Aser quoque non delevit habitatores Accho, et Sidonis, Ahalab, et Achazib, et Helba, et Aphce, et Rohob: ³² habitavitque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum. Aser,

³³ Nephthali quoque non delevit habitatores Bethsames, et Bethanath: et habitavit inter Chananæum habitatorem Terræ, fueruntque ei Bethsamitæ et Bethanithæ tributarii. Nephthali,

³⁴ Aretavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent: ³⁵ habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Aialon et Salebin. Et aggravata est manus domus Ioseph, factusque est ei tributarius. ³⁶ Fuit autem terminus Amorrhæi ab Ascensu Scorpionis, petra, et superiora loca. Dan;

2. ¹ Ascenditque Angelus Domini de Galgalis ad Locum flentium, et ait: inobedientes
tribus
castigantur. Eduxi vos de Ægypto, et introduxi in Terram, pro qua iuravi patribus vestris: et pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum: ² ita dumtaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ huius, sed aras eorum subverteretis: et nolistis audire vocem meam: eum hoc fecistis? ³ Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra: ut habeatis hostes, et dii eorum sint vobis in ruinam. ⁴ Cumque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel: elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt. ⁵ Et vocatum est nomen loci illius: Locus flentium, sive lacrymarum: immolaveruntque ibi hostias Domino.

2. De religione populi, 2, 6—3, 6.

⁶ «Dimisit ergo Iosue populum, et abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam: ⁷ servieruntque Domino cunctis diebus eius, et seniorum, qui longo post eum vixerunt tempore, et noverant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Israel. ⁸ Mortuus est autem Iosue filius Nun, famulus Domini, centum et decem annorum, ⁹ et sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in Thamathsare in monte Ephraim, a Septentrionali plaga montis Gaas. ¹⁰ Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos: et surrexerunt alii, qui non noverant Dominum, et opera quæ fecerat cum Israel.

Maioribus
viventibus
servivit
Domino.

¹¹ Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, et servierunt Baalim. ¹² Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti: et secuti sunt deos alienos, deosque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, et adoraverunt eos: et ad iracundiam concitaverunt Dominum, ¹³ dimittentés eum, et servientes Baal et Astaroth.

illis mortuis
coluit deos
gentium;

¹⁴ Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, et vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt resistere adversariis suis: ¹⁵ sed quocumque pergere voluissent, manus Domini super eos erat, sicut locutus est, et iuravit eis: et vehementer afflicti sunt. ¹⁶ Suscitavitque Dominus iudices, qui liberarent eos de vastantium manibus: sed nec eos audire voluerunt. ¹⁷ fornicantes cum diis alienis, et adorantes eos. Cito deseruerunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum: et audientes mandata Domini, omnia fecere contraria. ¹⁸ Cumque Dominus iudices suscitaret, in diebus eorum fletebatur misericordia, et audiebat afflictorum gemitus, et liberabat eos de cæde vastantium. ¹⁹ Postquam autem mortuus esset index, revertébantur, et multo faciebant peiora quam fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, servientes eis, et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas, et viam durissimam, per quam ambulare consueverunt.

a gentibus
per iudices
liberatus
peiora fecit,

quare
a Domino
durius
educatus
est

²⁰ Iratusque est furor Domini in Israel, et ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram eum patribus eorum, et vocem meam audire contempsit: ²¹ et ego non delebo gentes, quas dimisit Iosue, et mortuus est: ²² ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, et ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. ²³ Dimisit ergo Dominus omnes nationes has, et cito subvertere noluit, nec tradidit in manus Iosue.

inter gentes
non deletas.

3. ¹ Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelem, et omnes, qui non noverant bella Chananæorum: ² ut postea disceant filii eorum certare cum hostibus, et habere consuetudinem præliandi: ³ quinque satrapas Philistinorum, omnemque Chananæum, et Sidonium, atque Hevæum, qui habitabat in monte Libano, de monte Baal Hermon usque ad introitum Emath. ⁴ Dimisitque eos, ut in ipsis experiretur Israelem, utrum audiret mandata Domini quæ præceperat patribus eorum per manum Moysi, an non. ⁵ Itaque filii Israel habitaverunt in medio Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Hevæi, et Iebusæi: ⁶ et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas filiis eorum traderunt, et servierunt diis eorum.

PARS PRIMA.

Quattuor iudices maiores, 3, 7—5, 32.

—♦♦♦—

I. Othoniel, Aod, Samgar, 3, 7—31.

Othoniel
contra
regem Mesopotamiae,

⁷ Feceruntque malum in conspectu Domini, et oblii sunt Dei sui, servientes Baalim et Astaroth. ⁸ Iratusque contra Israel Dominus, tradidit eos in manus Chusan Rasathaim regis Mesopotamiæ, servieruntque ei octo annis. ⁹ Et clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem, et liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem Caleb minorem: ¹⁰ fuitque in eo Spiritus Domini, et iudicavit Israel. Egressusque est ad pugnam, et tradidit Dominus in manus eius Chusan Rasathaim regem Syriæ, et oppressit eum. ¹¹ Quievitque terra quadraginta annis, et mortuus est Othoniel filius Cenez.

Aod contra
regem Moab,

¹² Addiderunt autem filii Israel facere malum in conspectu Domini: qui confortavit adversum eos Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in conspectu eius. ¹³ Et copulavit ei filios Ammon, et Amalec: abiitque et percussit Israel, atque possedit Urbem palmarum. ¹⁴ Servieruntque filii Israel Eglon regi Moab decem et octo annis: ¹⁵ et postea clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod, filium Gera, filii Iemini, qui utraque manu pro dextera utebatur. Miseruntque filii Israel per illum munera Eglon regi Moab. ¹⁶ Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, et accinctus est eo subter sagum in dextro femore. ¹⁷ Obtulitque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis. ¹⁸ Cumque obtulisset ei munera, prosecutus est socios, qui cum eo venerant. ¹⁹ Et reversus de Galgalis, ubi erant idola, dixit ad Regem: Verbum secretum habeo ad te o Rex. Et ille imperavit silentium: egressisque omnibus, qui circa eum erant, ²⁰ ingressus est Aod ad eum: sedebat autem in æstivo cœnaculo solus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. ²¹ Extenditque Aod sinistram manum, et tulit sicam de dextero femore suo, infixitque eam in ventre eius. ²² tam valide, ut capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita ut percusserat, reliquit in corpore: statimque per secreta naturæ alvi stercora proruperunt. ²³ Aod autem clausis diligentissime ostiis cœnaculi, et obfirmatis sera, ²⁴ per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores cœnaculi, atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in æstivo cubiculo. ²⁵ Expectantesque diu donec erubescerent, et videntes quod nullus aperiret, tulerunt clavem: et aperientes invenerunt dominum suum in terra iacentem mortuum. ²⁶ Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, et pertransiit Locum idolorum, unde reversus fuerat. Venitque in Seirath: ²⁷ et statim insonuit buccina in monte Ephraim: descenderuntque cum eo filii Israel, ipso in fronte gradiente. ²⁸ Qui dixit

ad eos: Sequimini me: tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum, et occupaverunt vada Iordanis quæ transmittunt in Moab: et non dimiserunt transire quemquam: ²⁹ sed percusserunt Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robustos et fortes viros, nullus eorum evadere potuit. ³⁰ Humiliatusque est Moab in die illo sub manu Israel: et quievit Terra octoginta annis.

³¹ Post hunc fuit Samgar filius Anath, qui percussit de Philistiim sexcentos viros vomere: et ipse quoque defendit Israel.

Samgar
contra
Philistiim.

II. Debbora et Barac, 4, 1—5, 32.

1. Victoria eorum, 4, 1—24.

4. ¹ Addideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aod, ² et tradidit illos Dominus in manus Iabin regis Chanaan, qui regnavit in Asor: habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram, ipse autem habitabat in Haroseth gentium. ³ Clamaveruntque filii Israel ad Dominum: nongentos enim habebat falcatos currus, et per viginti annos vehementer oppresserat eos.

Contra
regem Asor

⁴ Erat autem Debbora prophetis uxor Lapidoth, quæ iudicabat populum in illo tempore. ⁵ Et sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama et Bethel in monte Ephraim: ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium. ⁶ Quæ misit et vocavit Barac filium Abinoem de Cedès Nephthali: dixitque ad eum: Præcepit tibi Dominus Deus Israel, vade, et duc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephthali, et de filiis Zabulon: ⁷ ego autem adducam ad te in loco torrentis Cison, Sisaram principem exercitus Iabin, et currus eius, atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua. ⁸ Dixitque ad eam Barac: Si venis mecum, vadam: si nolueris venire mecum, non pergam. ⁹ Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara.

per Debbora
voca-
tur Barac,

Surrexit itaque Debbora, et perrexit cum Barac in Cedès. ¹⁰ Qui, accitis Zabulon et Nephthali, ascendit eum decem millibus pugnatorum, habens Debboram in comitatu suo. ¹¹ Haber autem Cinæus recesserat quondam a ceteris Cinæis fratribus suis filiis Hobab, cognati Moysi: et tetenderat tabernacula usque ad vallem, quæ vocatur Sennin, et erat iuxta Cedès. ¹² Nunciatumque est Sisaræ quod ascendisset Barac filius Abinoem, in montem Thabor: ¹³ et congregavit nongentos falcatos currus, et omnem exercitum de Haroseth gentium ad torrentem Cison. ¹⁴ Dixitque Debbora ad Barac: Surge, hæc est enim dies, in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit itaque Barac de monte Thabor, et decem millia pugnatorum cum eo. ¹⁵ Perterritusque Dominus Sisaram, et omnes currus eius, universamque multitudinem in ore gladii ad conspectum Barac: in tantum, ut Sisara de curru desiliens, pedibus fugeret, ¹⁶ et Barac persequeretur fugientes currus, et exercitum usque ad Haroseth gentium, et omnis hostium multitudo usque ad internecionem eaderet.

qui
exercitum
regis
excidit,

¹⁷ Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Iahel uxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter Iabin regem Asor, et domum Haber Cinæi. ¹⁸ Egressa igitur Iahel in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad me domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum eius, et opertus ab ea pallio, ¹⁹ dixit ad eam: Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia sitio valde. Quæ aperuit utrem lactis, et dedit ei bibere, et operuit illum. ²⁰ Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi: et cum venerit aliquis interrogans te, et dicens: Numquid hic est aliquis? Respondebis: Nullus est. ²¹ Tulit itaque Iahel uxor Haber clavum tabernaculi, assumens pariter et malleum: et ingressa abscondite, et cum silentio posuit supra tempus capitis eius clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram: qui soporem morti consocians defecit, et mortuus est. ²² Et ecce Barac sequens

cuius du-
cem Sise-
ram Iahel
interfic;

Sisaram veniebat: egressaque Iahel in occursum eius, dixit ei: Veni, et ostendam tibi virum, quem quæris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sisaram iacentem mortuum, et clavum infixum in tempore eius.

rex Asor
deletur,

²³ Humiliavit ergo Deus in die illo Iabin regem Chanaan coram filiis Israel:
²⁴ qui crescebant quotidie, et forti manu opprimebant Iabin regem Chanaan, donec delerent eum.

2. Canticum triumphale illorum, 5, 1—32.

5. ¹ Cecineruntque Debbora et Barac filius Abinoem in illo die, dicentes:

invitatio ad
laudandum
Deum;

² Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum,
benedicite Domino.

³ Audite reges, auribus percipite principes:
Ego sum, ego sum quæ Domino canam,
psallam Domino Deo Israel.

adventus
Domini,

⁴ Domine cum exires de Seir,
et transires per regiones Edom,
terra mota est,
cælique ac nubes distillaverunt aquis.

⁵ Montes fluxerunt a facie Domini,
et Sinai a facie Domini Dei Israel.

angustie
Israelis,

⁶ In diebus Samgar filii Anath,
in diebus Iahel quieverunt semitæ:
et qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.

⁷ Cessaverunt fortes in Israel, et quieverunt:
donec surgeret Debbora,
surgeret mater in Israel.

commu-
tatio,

⁸ Nova bella elegit Dominus,
et portas hostium ipse subvertit:
cypus et hasta si apparuerint
in quadraginta millibus Israel.

laus princi-
pum
ac Domini,

⁹ Cor meum diligit principes Israel:
qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino.

¹⁰ Qui ascenditis super nitentes asinos,
et sedetis in iudicio, et ambulatis in via, loquimini.

¹¹ Ubi collisi sunt currus, et hostium suffocatus est exercitus,
ibi narrentur iustitiæ Domini
et elementia in fortes Israel:
tunc descendit populus Domini ad portas, et obtinuit principatum.

¹² Surge, surge Debbora,
surge, surge, et loquere canticum:
surge Barac,
et apprehende captivos tuos filii Abinoem.

tribuum
fortitudo

¹³ Salvatæ sunt reliquæ populi,
Dominus in fortibus dimicavit.

¹⁴ Ex Ephraim delevit eos in Amalec,
et post eum ex Benjamin in populos tuos o Amalec:
de Machir principes descenderunt,
et de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.

¹⁵ Duces Issachar fuere eum Debbora,
et Barac vestigia sunt secuti,
qui quasi in præceps ac barathrum se discrimini dedit:

diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.

¹⁶ Quare habitas inter duos terminos.

ut audias sibilos gregum?

diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.

¹⁷ Galaad trans Iordanem quiescebat,

et Dan vacabat navibus:

Aser habitabat in littore maris,

et in portubus morabatur.

¹⁸ Zabulon vero et Nephthali obtulerunt animas suas morti

in regione Merome.

¹⁹ Venerunt reges et pugnaverunt,

pugnaverunt reges Chanaan

in Thanach iuxta aquas Mageddo,

et tamen nihil tulere prædantes.

²⁰ De cælo dimicatum est contra eos:

stellæ manentes in ordine et cursu suo, adversus Sisaram pugnaverunt.

²¹ Torrens Cison traxit cadavera eorum,

torrens Cadumim, torrens Cison:

conculca anima mea robustos.

²² Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu,

et per præceps ruentibus fortissimis hostium.

²³ Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini:

maledicite habitatoribus eius.

quia non venerunt ad auxilium Domini,

in adiutorium fortissimorum eius.

²⁴ Benedicta inter mulieres Iahel

uxor Haber Cinæi.

et benedicatur in tabernaculo suo.

²⁵ Aquam petenti lac dedit.

et in phiala principum obtulit butyrum.

²⁶ Sinistram manum misit ad clavum,

et dexteram ad fabrorum malleos,

percutitque Sisaram quærens in capite vulnere locum,

et tempus valide perforans.

²⁷ Inter pedes eius ruit: defecit, et mortuus est:

volvebatur ante pedes eius.

et iacebat exanimis et miserabilis.

²⁸ Per fenestram respiciens, ululabat mater eius:

et de cœnaculo loquebatur:

Cur moratur regredi currus eius?

quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?

²⁹ Una sapientior ceteris uxoribus eius.

hæc socrui verba respondit:

³⁰ Forsitan nunc dividit spolia,

et pulcherrima feminarum eligitur ei:

vestes diversorum colorum Sisaræ traduntur in prædam,

et supellex varia ad ornanda colla congeritur.

³¹ Sic pereant omnes inimici tui Domine:

qui autem diligunt te, sicut Sol in ortu suo splendet, ita rutilent.

³² Quievitque Terra per quadraginta annos.

atque
ignavia,

victoria
cælitus data.

maledictio,

atque
benedictio,

cavillatio
hostium.

PARS SECUNDA.

Gedeon et duo iudices minores, 6, 1—10, 5.

1. Gedeon Ierobaal, 6, 1—9, 57.

1. Vocatio Gedeonis, 6, 1—32.

Contra
Madianitas

6. ¹ Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini: qui tradidit illos in manu Madian septem annis. ² et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca. ³ Cumque sevisset Israel, ascendebat Madian et Amalee, ceterique Orientalium nationum: ⁴ et apud eos ligentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta vastabant usque ad introitum Gazæ: nihilque omnino ad vitam pertineans relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos. ⁵ Ipsi enim et universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, et instar locustarum universa complebant, innumera multitudo hominum, et camelorum, quidquid tetigerant devastantes. ⁶ Humiliatusque est Israel valde in conspectu Madian. ⁷ Et clamavit ad Dominum postulans auxilium contra Madianitas. ⁸ Qui misit ad eos virum prophetam, et locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vos feci conscendere de Ægypto, et eduxi vos de domo servitutis, ⁹ et liberavi de manu Ægyptiorum, et omnium inimicorum, qui affligebant vos: eiecique eos ad introitum vestrum, et tradidi vobis Terram eorum. ¹⁰ Et dixi: Ego Dominus Deus vester, ne timeatis deos Amorrhæorum, in quorum terra habitatis. Et nolistis audire vocem meam.

Gedeon
mittitur ac
miraculo do-
cetur,

¹¹ Venit autem Angelus Domini, et sedit sub quercu, quæ erat in Ephra, et pertinebat ad Ioas patrem familiæ Ezri. Cumque Gedeon filius eius exenteret atque purgaret frumenta in toreolari, ut fugeret Madian, ¹² apparuit ei Angelus Domini, et ait: Dominus tecum virorum fortissime. ¹³ Dixitque ei Gedeon: Obsecro mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi sunt mirabilia eius, quæ narraverunt patres nostri, atque dixerunt: De Ægypto eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos Dominus et tradidit in manu Madian. ¹⁴ Respexitque ad eum Dominus, et ait: «Vade in hac fortitudine tua, et liberabis Israel de manu Madian: scito quod miserim te. ¹⁵ Qui respondens ait: Obsecro, mi Domine, in quo liberabo Israel? ecce familia mea infima est in Manasse, et ego minimus in domo patris mei. ¹⁶ Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum: et percutes Madian quasi unum virum. ¹⁷ Et ille, Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum quod tu sis qui loqueris ad me. ¹⁸ Nec recedas hinc, donec revertar ad te, portans sacrificium, et offerens tibi. Qui respondit: Ego præstolabor adventum tuum. ¹⁹ Ingressus est itaque Gedeon, et coxit hædum, et de farinæ modio azymos panes: carnesque ponens in canistro, et ius carniū mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, et obtulit ei. ²⁰ Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes et azymos panes, et pone supra petram illam, et ius desuper funde. Cumque fecisset ita, ²¹ extendit Angelus Domini summitatem virgæ, quam tenebat in manu, et tetigit carnes et panes azymos: ascenditque ignis de petra, et carnes, azymosque panes consumpsit: Angelus autem Domini evanuit ex oculis eius. ²² Vidensque Gedeon quod esset Angelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus: quia vidi Angelum Domini facie ad faciem. ²³ Dixitque ei Dominus: Pax tecum: ne timeas, non morieris. ²⁴ Edificavit ergo ibi Gedeon altare Domino, vocavitque illud, Domini pax, usque in præsentem diem.

Ierobaal
nominatur.

Cumque adhuc esset in Ephra, quæ est familiæ Ezri. ²⁵ nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle taurum patris tui, et alterum taurum annorum septem, destruesque aram Baal, quæ est patris tui: et nemus, quod circa aram est, succide: ²⁶ et ædificabis altare Domino Deo tuo in summitate petræ huius, super quam ante sacrificium posuisti: tollesque taurum secundum, et offersis holocaustum super struem lignorum, quæ de nemore succideris. ²⁷ Assumptis ergo Gedeon decem viris de servis suis, fecit sicut præceperat ei Dominus. Timens autem domum patris sui.

et homines illius civitatis, per diem noluit id facere, sed omnia nocte complevit. ²⁸ Cumque surrexissent viri oppidi eius mane, viderunt destructam aram Baal, lucumque succisum, et taurum alterum impositum super altare, quod tunc ædificatum erat. ²⁹ Dixeruntque ad invicem: Quis hoc fecit? Cumque perquirerent auctorem facti, dictum est: Gedeon filius loas fecit hæc omnia. ³⁰ Et dixerunt ad Ioas: Produc filium tuum huc, ut moriatur: quia destruxit aram Baal, et succidit nemus. ³¹ Quibus ille respondit: Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo? qui adversarius est eius, moriatur antequam lux crastina veniat: si Deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram eius. ³² Ex illo die vocatus est Gedeon, Ierobaal, eo quod dixisset Ioas: Ulciscatur se de eo Baal, qui suffodit aram eius.

2. Victoria cis Iordanem, 6, 33—8, 3.

³³ Igitur omnis Madian, et Amalec, et Orientales populi congregati sunt simul, et transeuntes Iordanem, castrametati sunt in valle Iezrael. ³⁴ Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer, ut sequeretur se. ³⁵ Misitque nuncios in universum Manassen, qui et ipse secutus est eum: et alios nuncios in Aser et Zabulon et Nephthali, qui occurrerunt ei. ³⁶ Dixitque Gedeon ad Deum: Si salvum facis per manum meam Israel, sicut locutus es, ³⁷ ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. ³⁸ Factumque est ita. Et de nocte consurgens expresso vellere, concham rore implevit. ³⁹ Dixitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me si adhuc semel tentavero, signum quærens in vellere. Oro ut solum vellus siccum sit, et omnis terra rore madens. ⁴⁰ Fecitque Deus nocte illa ut postulaverat: et fuit siccitas in solo vellere, et ros in omni terra.

7. ¹ Igitur Ierobaal qui et Gedeon, de nocte consurgens, et omnis populus cum eo, venit ad fontem qui vocatur Harad, erant autem castra Madian in valle ad Septentrionalem plagam collis exeelsi. ² Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus eius: ne glorietur contra me Israel, et dicat: Meis viribus liberatus sum. ³ Loquere ad populum, et cunctis audientibus prædica: «Qui formidolosus et timidus est, revertatur. Recesseruntque de monte Galaad, et reversi sunt. De populo vigintiduo millia virorum, et tantum decem millia remanserunt. ⁴ Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus est, due eos ad aquas, et ibi probabo illos: et de quo dixerio tibi ut tecum vadat, ipse pergat: quem ire prohibuero, revertatur. ⁵ Cumque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt. ⁶ Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os proiiciente, lambuerant aquas, trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. ⁷ Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris qui lambuerunt aquas, liberabo vos, et tradam in manu tua Madian: omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum. ⁸ Sumptis itaque pro numero cibariis et tubis, omnem reliquam multitudinem abire præcepit ad tabernacula sua: et ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter in valle.

⁹ Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Surge, et descende in castra: quia tradidi eos in manu tua. ¹⁰ sin autem solus ire formidas, descendat tecum Phara puer tuus. ¹¹ Et eum audieris quid loquantur, tunc confortabuntur manus tuæ, et securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse et Phara puer eius in partem castrorum, ubi erant armatorum vigiliæ. ¹² Madian autem et Amalec, et omnes Orientales populi fusi iacebant in valle, ut locustarum multitudo: cameli quoque innumerabiles erant, sicut arena quæ iacet in littore maris. ¹³ Cumque venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo: et in hunc modum referebat quod viderat: Vidi somnium, et videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi, et in castra Madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum.

Duplici
signo con-
fortatur,

trecentos
milites
segregat,

interpreta-
tatione
somnia
animatur,

pereussit illud, atque subvertit, et terræ funditus coæquavit. ¹⁴ Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filii Ioas viri Israelitæ: tradidit enim Dominus in manus eius Madian, et omnia castra eius. ¹⁵ Cumque audisset Gedeon somnium, et interpretationem eius, adoravit:

hostes
percutit,

et reversus est ad castra Israel, et ait: Surgite, tradidit enim Dominus in manus nostras castra Madian. ¹⁶ Divisitque trecentos viros in tres partes, et dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas ac lampades in medio lagenarum. ¹⁷ Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite: ingrediar partem castrorum, et quod fecero sectamini. ¹⁸ Quando personuerit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite, et conelamate, Domino et Gedeoni. ¹⁹ Ingressusque est Gedeon, et trecenti viri qui erant cum eo in partem castrorum, incipientibus vigiliis noctis mediæ, et custodibus suscitatis, cœperunt buccinis clangere, et complodere inter se lagenas. ²⁰ Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis, et hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, et dextris sonantes tubas, clamaveruntque: Gladius Domini et Gedeonis: ²¹ stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt, et vociferantes, ululantesque fugerunt: ²² et nihilominus insistebant trecenti viri buccinis personantes. ^aImmisitque Dominus gladium in omnibus castris, et mutua se cæde truncabant, ²³ fugientes usque ad Bethsetta, et crepidinem Abelmehula in Tebbath. Conelamantes autem viri Israel de Nephthali, et Aser, et omni Manasse persequabantur Madian. ²⁴ Misitque Gedeon nuncios in omnem montem Ephraim, dicens: Descendite in occursum Madian, et occupate aquas usque Bethbera atque Iordanem. Clamavitque omnis Ephraim, et præocupavit aquas atque Iordanem usque Bethbera. ²⁵ ^bApprehensosque duos viros Madian, Oreb, et Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb, Zeb vero in Toreulari Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita Oreb et Zeb portantes ad Gedeon trans fluentia Iordanis.

tumorem
Ephraim
lenit.

8. ¹ Dixeruntque ad eum viri Ephraim: Quid est hoc quod facere voluisti, ut nos non vocares, cum ad pugnam pergeres contra Madian? iurgantes fortiter, et prope vim inferentes. ² Quibus ille respondit: Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? nonne melior est racemus Ephraim, vindemiis Abiezer? ³ In manus vestras Dominus tradidit principes Madian, Oreb, et Zeb: quid tale facere potui, quale vos fecistis? Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum, quo tumeabant contra eum.

3. Victoria trans Iordanem, 8, 4—21.

In Soccoth
et Phaniel
illnditur,

⁴ Cumque venisset Gedeon ad Iordanem, transivit eum cum trecentis viris, qui secum erant: et præ lassitudine, fugientes persequi non poterant. ⁵ Dixitque ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valde defecerunt: ut possimus persequi Zebee, et Salmana reges Madian. ⁶ Responderunt principes Soccoth: Forsitan palmæ manuum Zebee et Salmana in manu tua sunt, et ideo postulas ut demus exercitui tuo panes. ⁷ Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit Dominus Zebee et Salmana in manus meas, conteram carnes vestras eum spinis, tribulisque deserti. ⁸ Et inde conscendens, venit in Phaniel: locutusque est ad viros loci illius similia. Cui et illi responderunt, sicut responderant viri Soccoth. ⁹ Dixit itaque et eis: Cum reversus fuero victor in pace, destruam turrim hanc.

reges Ma-
dian com-
prehendit,

¹⁰ Zebee autem et Salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim millia viri remanserant ex omnibus turmis Orientalium populorum, cæsis centum viginti millibus bellatorum educientium gladium. ¹¹ ^cAscendensque Gedeon per viam eorum, qui in tabernaculis morabantur, ad Orientalem partem Nobe, et Iegbaa, percussit castra hostium, qui securi erant, et nihil adversi suspicabantur. ¹² Fugeruntque Zebee et Salmana, quos persequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum.

Soccoth
et Phaniel
punit,

¹³ Revertensque de bello ante solis ortum, ¹⁴ apprehendit puerum de viris Soccoth: interrogavitque eum nomina principum et seniorum Soccoth, et descripsit

septuaginta septem viros. ¹⁵ Venitque ad Soccoth, et dixit eis: En Zebec, et Salmana super quibus exprobastis mihi, dicentes: Forsitan manus Zebec et Salmana in manibus tuis sunt, et ideo postulas ut demus viris qui lassi sunt, et defecerunt panes. ¹⁶ Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth. ¹⁷ Turrim quoque Phaniel subvertit, occisis habitatoribus civitatis.

¹⁸ Dixitque ad Zebec et Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidistis in Thabor? Qui responderunt: Similes tui, et unus ex eis quasi filius regis. ¹⁹ Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt, filii matris meae, vivit Dominus, quia si servassetis eos, non vos occiderem. ²⁰ Dixitque Iether primogenito suo: Surge, et interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat. ²¹ Dixeruntque Zebec et Salmana: Tu surge, et irruere in nos: quia iuxta aetatem robur est hominis. Surrexit Gedeon, et interfecit Zebec et Salmana: et tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regalium camelorum decorari solent.

istos reges interficit.

4. Reliqua vita Gedeonis, 8, 22—32.

²² Dixeruntque omnes viri Israel ad Gedeon: Dominare nostri tu, et filius tuus, et filius filii tui: quia liberasti nos de manu Madian. ²³ Quibus ille ait: Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur vobis Dominus.

Regnum recusat,

²⁴ Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo a vobis: Date mihi innaures ex praeda vestra. Innaures enim aureas Ismaelitae habere consueverant. ²⁵ Qui responderunt: Libentissime dabimus. Expandentesque super terram pallium, proiecerunt in eo innaures de praeda: ²⁶ et fuit pondus postulatatum inaurium, mille septingenti auri sicli, absque ornamentis, et monilibus, et veste purpurea, quibus reges Madian uti soliti erant, et praeter torques aureas camelorum. ²⁷ Fecitque ex eo Gedeon Ephod, et posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israel in eo, et factum est Gedeoni et omni domui eius in ruinam.

sed ephod facit,

²⁸ Humiliatus est autem Madian eorum filiis Israel, nec potuerunt ultra cervices elevare: sed quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon praefuit.

pacem servat,

²⁹ Abiit itaque Ierobaal filius Ioas, et habitavit in domo sua: ³⁰ habuitque septuaginta filios, qui egressi sunt de femore eius: eo quod plures haberet uxores. ³¹ Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

cuius familia habitat,

³² Mortuusque est Gedeon filius Ioas in senectute bona, et sepultus est in sepulchro Ioas patris sui in Ephra de familia Ezri.

moritur.

5. Fata domus Gedeonis, 8, 33—9, 57.

³³ Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, et fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal foedus, ut esset eis in deum: ³⁴ nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium per circuitum: ³⁵ nec fecerunt misericordiam cum domo Ierobaal Gedeon iuxta omnia bona, quae fecerat Israeli.

Israelitae ingrati sunt;

9. ¹ Abiit autem Abimelech filius Ierobaal in Sichem ad fratres matris suae, et locutus est ad eos, et ad omnem cognationem domus patris matris suae, dicens:

Abimelech fratres occidit et regnum occupat,

² Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis est melius, ut dominantur vestri septuaginta viri omnes filii Ierobaal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate quod os vestrum, et caro vestra sum. ³ Locutique sunt fratres matris eius de eo ad omnes viros Sichem universos sermones istos, et inclinaverunt cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater noster est. ⁴ Dederuntque illi septuaginta pondo argenti de fano Baalberit. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos, secutique sunt eum. ⁵ Et venit in domum patris sui in Ephra, et occidit fratres suos filios Ierobaal septuaginta viros, super lapidem unum: remansitque Ioatham filius Ierobaal minimus, et absconditus est. ⁶ Congregati sunt autem omnes viri Sichem, et universae familiae urbis Mello: abieruntque et constituerunt regem Abimelech iuxta quereum, quae stabat in Sichem.

Ioatham
Sichimitis
et Abime-
lech male-
dicit;

⁷ Quod cum nunciatum esset Ioatham, ivit, et stetit in vertice montis Garizim: elevataque voce, clamavit, et dixit: Audite me viri Sichem, ita audiat vos Deus. ⁸ Ierunt ligna, ut ungerent super se regem: dixeruntque olivæ: Impera nobis. ⁹ Quæ respondit: Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua et dii utuntur, et homines, et venire ut inter ligna promover? ¹⁰ Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, et super nos regnum accipe. ¹¹ Quæ respondit eis: Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suavissimos, et ire ut inter cetera ligna promover? ¹² Locutaque sunt ligna ad vitem: Veni, et impera nobis. ¹³ Quæ respondit eis: Numquid possum deserere vinum meum, quod lætificate Deum et homines, et inter ligna cetera promoveri? ¹⁴ Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, et impera super nos. ¹⁵ Quæ respondit eis: Si vere me regem vobis constituitis, venite, et sub umbra mea requiescite, si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, et devoret cedros Libani. ¹⁶ Nunc igitur, si recte, et absque peccato constituistis super vos regem Abimelech, et bene egistis eum Ierobaal, et eum domo eius, et reddidistis vicem beneficiis eius, qui pugnavit pro vobis, ¹⁷ et animam suam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian. ¹⁸ qui nunc surrexistis contra domum patris mei, et interfecistis filios eius septuaginta viros super unum lapidem, et constituistis regem Abimelech filium ancillæ eius super habitatores Sichem, eo quod frater vester sit: ¹⁹ si ergo recte, et absque vitio egistis eum Ierobaal, et domo eius, hodie lætamini in Abimelech, et ille lætetur in vobis. ²⁰ Sin autem perverse: egrediatur ignis ex eo, et consumat habitatores Sichem, et oppidum Mello: egrediaturque ignis de viris Sichem, et de oppido Mello, et devoret Abimelech. ²¹ Quæ cum dixisset, fugit, et abiit in Bera: habitavitque ibi ob metum Abimelech fratris sui.

venit
maledictio
super
Sichimitas,

²² Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis. ²³ Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Sichem: qui cœperunt eum detestari. ²⁴ et scelus interfectionis septuaginta filiorum Ierobaal, et effusionem sanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem suum, et in ceteros Sichimorum principes, qui eum adiuverant. ²⁵ Posueruntque insidias adversus eum in summitate montium: et dum illius præstolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus, nunciatumque est Abimelech. ²⁶ Venit autem Gaal filius Obed cum fratribus suis, et transivit in Sichimam. Ad cuius adventum erecti habitatores Sichem, ²⁷ egressi sunt in agros vastantes vineas, uvasque ealcantes: et factis cantantium choris, ingressi sunt famum dei sui, et inter epulas et pocula maledicebant Abimelech, ²⁸ clamante Gaal filio Obed: Quis est Abimelech, et quæ est Sichem, ut serviamus ei? numquid non est filius Ierobaal, et constituit principem Zebul servum suum super viros Emor patris Sichem? Cur ergo serviemus ei? ²⁹ utinam daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech. Dictumque est Abimelech: Congrega exercitus multitudinem, et veni. ³⁰ Zebul enim princeps civitatis auditis sermonibus Gaal filii Obed, iratus est valde, ³¹ et misit clam ad Abimelech nuncios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus suis, et oppugnat adversum te civitatem. ³² Surge itaque nocte cum populo, qui tecum est, et latita in agro: ³³ et primo mane oriente sole, irrue super civitatem, illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei quod potueris. ³⁴ Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte, et tetendit insidias iuxta Sichimam in quattuor locis. ³⁵ Egressusque est Gaal filius Obed, et stetit in introitu portæ civitatis. Surrexit autem Abimelech, et omnis exercitus cum eo de insidiarum loco. ³⁶ Cumque vidisset populum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit: Umbras montium vides quasi capita hominum, et hoc errore deciperis. ³⁷ Rursumque Gaal ait: Ecce populus de umbilico terræ descendit, et unus euneus venit per viam, quæ respicit quereum. ³⁸ Cui dixit Zebul: Ubi est nunc os tuum, quo loquebaris? Quis est Abimelech ut serviamus ei? Nonne hic populus est, quem despiciebas? Egredere, et pugna contra eum. ³⁹ Abiit ergo Gaal, spectante Sichimorum populo, et pugnavit contra Abimelech, ⁴⁰ qui persecutus est eum fugientem, et in urbem compulit: cecideruntque ex parte eius plurimi, usque ad portam civitatis: ⁴¹ et Abimelech

sedit in Ruma: Zebul autem, Gaal, et socios eius expulit de urbe, nec in ea passus est commorari.

⁴² Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod cum nunciatum esset Abimelech, ⁴³ tulit exercitum suum, et divisit in tres turmas, tendens insidias in agris. Vidensque quod egrederetur populus de civitate, surrexit, et irruit in eos ⁴⁴ cum cuneo suo, oppugnans, et obsidens civitatem: duæ autem turmæ palantes per campum adversarios persequabantur. ⁴⁵ Porro Abimelech omni die illo oppugnabat urbem: quam cepit, interfectis habitatoribus eius, ipsaque destructa, ita ut sal in ea dispergeret. ⁴⁶ Quod cum audissent qui habitabant in turre Sichimorum, ingressi sunt fanum dei sui Berith, ubi fœdus cum eo pepigerant, et ex eo locus nomen acceperat, qui erat munitus valde. ⁴⁷ Abimelech quoque audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos, ⁴⁸ ascendit in montem Selmon cum omni populo suo: et arrepta securi, præcidit arboris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me videtis facere, cito facite. ⁴⁹ Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur ducem. Qui circumdantes præsidium, succenderunt: atque ita factum est, ut fumo et igne mille homines necarentur, viri pariter et mulieres, habitatorum turris Sichem.

urbem et
fanum
eorum,

⁵⁰ Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes, quod circumdans obsidebat exercitu. ⁵¹ Erat autem turris exelsa in media civitate, ad quam confugerant simul viri ac mulieres, et omnes principes civitatis, elausa firmissime ianua, et super turris tectum stantes per propugnacula. ⁵² Accedensque Abimelech iuxta turrim, pugnabat fortiter: et appropinquans ostio, ignem supponere nitebatur: ⁵³ aet ecce una mulier fragmen molæ desuper iaciens, illisit capiti Abimelech, et confregit cerebrum eius. ⁵⁴ bQui vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum: Evagina gladium tuum, et percute me: ne forte dicatur quod a femina interfectus sim. Qui iussa perficiens, interfecit eum. ⁵⁵ Illoque mortuo, omnes qui cum eo erant de Israel, reversi sunt in sedes suas: ⁵⁶ et reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfectis septuaginta fratribus suis. ⁵⁷ Sichimitis quoque quod operati erant, retributum est, et venit super eos maledictio Ioatham filii Ierobaal.

atque super
Abimelech.

II. Duo iudices minores, 10, 1—5.

10. ¹ Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrum Abimelech, vir de Issachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim: ² et iudicavit Israelem viginti et tribus annis, mortuusque est, ac sepultus in Samir.

Thola

³ Huic successit Iair Galaadites, qui iudicavit Israelem per viginti et duos annos. ⁴ habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, et principes triginta civitatum, quæ ex nomine eius sunt appellatæ Havoth Iair, id est, opida Iair, usque in præsentem diem in Terra Galaad. ⁵ Mortuusque est Iair; ac sepultus in loco, cui est vocabulum Camon.

et Iair.

PARS TERTIA.

Iephthe, tres minores, Samson, 10, 6—16, 31.

I. Iephthe Galaadites, 10, 6—12, 7.

1. Miseriæ Israelitarum, 10, 6—18.

⁶ Filii autem Israel peccatis veteribus iungentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, et servierunt idolis, Baalim et Astaroth, et diis Syriæ ac Sidonis et Moab et filiorum Ammon et Philisthiim: dimiseruntque Dominum, et non coluerunt eum. ⁷ Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philisthiim et filiorum Ammon. ⁸ Afflictique sunt, et vehementer oppressi per annos decem et octo, omnes qui habitabant trans Iordanem in Terra Amorrhæi, qui est in Galaad: ⁹ in tantum, ut filii Ammon, Iordane transmissis, vastarent Iudam et Benjamin et Ephraim: afflictusque est Israel nimis.

Cis et trans
Iordanem
affliguntur,

a Domino
corrupti
idola
prociunt,

¹⁰ Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum nostrum, et servivimus Baalim. ¹¹ Quibus locutus est Dominus: Numquid non Ægyptii et Amorrhæi, filiique Ammon et Philistiim, ¹² Sidonii quoque et Amalee et Chanaan oppresserunt vos, et clamastis ad me, et erui vos de manu eorum? ¹³ Et tamen reliquistis me, et coluistis deos alienos: ideo non addam ut ultra vos liberem: ¹⁴ ite, et invocate deos quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustiae. ¹⁵ Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet: tantum nunc libera nos. ¹⁶ Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola proiecerunt, et servierunt Domino Deo: qui doluit super miseriis eorum.

contra
Ammonitas
congregan-
tur.

¹⁷ Itaque filii Ammon conelamantes in Galaad fixere tentoria: contra quos congregati filii Israel, in Maspha castrametati sunt. ¹⁸ Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

2. Principatus et actio Iephte, 11, 1—28.

Eiectus e
domo

11. ¹ Fuit illo tempore Iephte Galaadites vir fortissimus atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad. ² Habuit autem Galaad uxorem, de qua suscepit filios: qui postquam creverant, eiecerunt Iephte, dicentes: Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es. ³ Quos ille fugiens atque devitans, habitavit in Terra Tob: congregatique sunt ad eum viri inopes, et latrocinantes, et quasi principem sequebantur.

principes
constituitur

⁴ In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel. ⁵ Quibus acriter instantibus perrexerunt maiores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Iephte de Terra Tob: ⁶ dixeruntque ad eum: Veni et esto princeps noster, et pugna contra filios Ammon. ⁷ Quibus ille respondit: ^aNonne vos estis, qui odistis me, et eiecistis de domo patris mei, et nunc venistis ad me necessitate compulsi? ⁸ Dixeruntque principes Galaad ad Iephte: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum, et pugnes contra filios Ammon, sisque dux omnium qui habitant in Galaad. ⁹ Iephte quoque dixit eis: Si vere venistis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero vester princeps? ¹⁰ Qui responderunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipse mediator ac testis est quod nostra promissa faciemus. ¹¹ Abiit itaque Iephte eum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est Iephte omnes sermones suos coram Domino in Maspha.

et cum
rege Am-
monitarum
de pace
tractat.

¹² Et misit nuncios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent: Quid mihi et tibi est, quia venisti contra me, ut vastares terram meam? ¹³ Quibus ille respondit: ^bQuia tulit Israel terram meam, quando ascendit de Ægypto a finibus Arnon usque Iaboc atque Iordanem: nunc ergo eum pace redde mihi eam. ¹⁴ Per quos rursum mandavit Iephte, et imperavit eis ut dicerent regi Ammon: ¹⁵ Hæc dicit Iephte: Non tulit Israel Terram Moab, nec Terram filiorum Ammon: ¹⁶ sed quando de Ægypto conscenderunt, ambulavit per solitudinem usque ad Mare rubrum, et venit in Cades. ¹⁷ ^cMisitque nuncios ad regem Edom, dicens: Dimitte me ut transeam per terram tuam. Qui noluit acquiescere precibus eius. Misit quoque ad regem Moab, qui et ipse transitum præbere contempsit. Mansit itaque in Cades. ¹⁸ et circumivit ex latere Terram Edom, et Terram Moab: venitque contra Orientalem plagam Terræ Moab, et castrametatus est trans Arnon: nec voluit intrare terminos Moab: ^dArnon quippe confinium est Terræ Moab. ¹⁹ Misit itaque Israel nuncios ad Schon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, et dixerunt ei: Dimitte ut transeam per terram tuam usque ad fluvium. ²⁰ Qui et ipse Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos: sed infinita multitudine congregata egressus est contra eum in Iasa, et fortiter resistebat. ²¹ Tradiditque eum Dominus in manus Israel eum omni exercitu suo, qui percussit eum, et possedit omnem Terram Amorrhæi habitatoris regionis illius. ²² et universos fines eius de Arnon

usque Iaboc, et de solitudine usque ad Iordanem. ²³ Dominus ergo Deus Israel subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israel, et tu nunc vis possidere terram eius? ²⁴ Nonne ea quæ possidet Chamos Deus tuus, tibi iure debentur? Quæ autem Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedent possessionem: ²⁵ nisi forte melior es ^aBalac filio Sephor rege Moab: aut docere potes, quod iurgatus sit contra Israel, et pugnaverit contra eum, ²⁶ quando habitavit in Hesebon, et viculis eius, et in Aroer, et villis illius, vel in eunctis civitatibus iuxta Iordanem, per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis? ²⁷ Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis, indicens mihi bella non iusta. Iudicet Dominus arbiter huius diei inter Israel, et inter filios Ammon. ²⁸ Noluitque acquiescere rex filiorum Ammon verbis Iephte, quæ per nuncios mandaverat.

3. Votum et victoria Iephte, 11, 29—40.

²⁹ Factus est ergo super Iephte Spiritus Domini, et circueiens Galaad, et Manasse, Maspha quoque Galaad, et inde transiens ad filios Ammon, ³⁰ votum vovit Domino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, ³¹ quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihi que occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino.

Votum
facit,

³² Transivitque Iephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos: quos tradidit Dominus in manus eius. ³³ Percussitque ab Aroer usque dum venias in Mennith, viginti civitates, et usque ad Abel, quæ est vineis consita, plaga magna nimis. humiliatique sunt filii Ammon a filiis Israel.

Ammonitas
devincit,

³⁴ Revertente autem Iephte in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua cum tympanis et choris, non enim habebat alios liberos. ³⁵ Qua visa, secidit vestimenta sua, et ait: Heu me filia mea decepisti me, et ipsa decepta es: aperui enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero. ³⁶ Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis. ³⁷ Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi præsta quod deprecor: Dimitte me ut duobus mensibus circumeam montes, et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. ³⁸ Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus. ³⁹ Expletisque duobus mensibus, reversa est ad patrem suum, et fecit ei sicut voverat, quæ ignorabat virum.

votum
persolvit;

Exinde mos increbuit in Israel, et consuetudo servata est: ⁴⁰ ut post anni circulum conveniant in unum filiæ Israel, et plangent filiam Iephte Galaaditæ diebus quattuor.

filia Iephte
plangitur.

4. Castigatio insolentis Ephraim, 12, 1—7.

¹². ¹ Ecce autem in Ephraim orta est seditio, nam transeuntes contra aquilonem, dixerunt ad Iephte: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon, vocare nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. ² Quibus ille respondit: Disceptatio erat mihi et populo meo contra filios Ammon vehemens: vocavi que vos, ut præberetis mihi auxilium, et facere noluistis. ³ Quod cernens posui animam meam in manibus meis, transivique ad filios Ammon, et tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commerui, ut adversum me consurgatis in prælium?

Seditiosi

⁴ Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim: percusseruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim, et habitat in medio Ephraim et Manasse. ⁵ Occupaveruntque Galaaditæ vada Iordanis, per quæ Ephraim reversurus erat. Cumque venisset ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixisset: Obseero ut me transire permittatis: dicebant ei Galaaditæ: Numquid Ephrathæus es? quo dicente: Non sum: ⁶ interrogabant eum: Die ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica. Qui respondebat, Sibboleth: eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum iugulabant

percutiuntur;

in ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia.

Iephthe
moritur.

⁷ Iudicavit itaque Iephthe Galaadites Israel sex annis: et mortuus est, ac sepultus in civitate sua Galaad.

II. Tres iudices minores. 12, 8—15.

Abesan,

⁸ Post hunc iudicavit Israel Abesan de Bethlehem: ⁹ qui habuit triginta filios, et totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, et eiusdem numeri filiis suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui septem annis iudicavit Israel. ¹⁰ mortuusque est, ac sepultus in Bethlehem.

Ahialon,

¹¹ Cui successit Ahialon Zabulonites: et iudicavit Israel decem annis: ¹² mortuusque est, ac sepultus in Zabulon.

Abdon.

¹³ Post hunc iudicavit Israel Abdon, filius Hlhel Pharathonites: ¹⁴ qui habuit quadraginta filios, et triginta ex eis nepotes, ascendentes super septuaginta pullos asinarum, et iudicavit Israel octo annis: ¹⁵ mortuusque est, ac sepultus in Pharathon terræ Ephraim, in monte Amalec.

III. Samson Danites. 13, 1—16, 31.

1. Nativitas et vita privata, 13, 1—25.

Oppressor
Philisthino-
rum

¹³. ¹ Rursumque affilii Israel fecerunt malum in conspectu Domini: qui tradidit eos in manus Philisthinorum quadraginta annis.

matri et
patri præ-
nuntiatur,

² Erat autem quidam vir de Saraa, et de stirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilem. ³ Cui apparuit Angelus Domini, et dixit ad eam: Sterilis es et absque liberis: ⁴ sed concipies et paries filium: ⁵ cave ergo ne bibas vinum ac siceram, nec immundum quidquam comedas: ⁶ quia concipies, et paries filium, cuius non tanget caput novacula: erit enim nazareus Dei ab infantia sua, et ex matris utero, et ipse incipiet liberare Israel de manu Philisthinorum. ⁷ Quæ cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem, quis esset, et unde venisset, et quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere: ⁸ sed hoc respondit: Ecce concipies et paries filium: cave ne vinum bibas, nec siceram, et ne aliquo vescaris immundo: erit enim puer nazareus Dei ab infantia sua, ex utero matris suæ usque ad diem mortis suæ. ⁹ Oravit itaque Manue Dominum, et ait: Obsecro Domine, ut vir Dei, quem misisti, veniat iterum, et doceat nos quid debeamus facere de puero, qui nasciturus est. ¹⁰ Exaudivitque Dominus deprecantem Manue, et apparuit rursum Angelus Dei uxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Quæ cum vidisset Angelum, ¹¹ festinavit, et ecurrit ad virum suum: nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem ante videram. ¹² Qui surrexit, et secutus est uxorem suam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum. ¹³ Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat puer? aut a quo se observare debeat? ¹⁴ Dixitque Angelus Domini ad Manue: Ab omnibus, quæ locutus sum uxori tuæ, abstineat se: ¹⁵ et quidquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum et siceram non bibat, nullo vescatur immundo: et quod ei præcepi, impleat atque custodiat. ¹⁶ Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obsecro te ut acquiescas precibus meis, et faciamus tibi hœdum de capris. ¹⁷ Cui respondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue quod Angelus Domini esset. ¹⁸ Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut, si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te? ¹⁹ Cui ille respondit: Cur quæris nomen meum, quod est mirabile? ²⁰ Tulit itaque Manue hœdum de capris, et libamenta, et posuit super petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipse autem et uxor eius intuebantur. ²¹ Cumque ascenderet flamma altaris in cælum, Angelus Domini pariter in flamma ascendit. Quod cum vidissent Manue et uxor eius, proni ceciderunt

in terram, ²¹ et ultra eis non apparuit Angelus Domini. Statimque intellexit Manue, Angelum Domini esse, ²² et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus Deum. ²³ Cui respondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum et libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis hæc omnia neque ea, quæ sunt ventura, dixisset.

²⁴ Peperit itaque filium, et vocavit nomen eius Samson. Crevitque puer, et benedixit ei Dominus. ²⁵ Crepitque Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan inter Saraa et Esthaol.

paritur
et a Deo
regitur.

2. Nuptiæ ac problema, 14, 1—20.

14. ¹ Descendit ergo Samson in Thamnatha, vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthiim, ² ascendit, et nunciavit patri suo, et matri suæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philistinorum: quam quæso ut mihi accipias uxorem. ³ Cui dixerunt pater et mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, et in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philisthiim, qui incircumcisi sunt? Dixitque Samson ad patrem suum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis. ⁴ Parentes autem eius nesciebant quod res a Domino fieret, et quæreret occasionem contra Philisthiim. eo enim tempore Philisthiim dominabantur Israeli.

Philistheam
vult
uxorem.

⁵ Descendit itaque Samson cum patre suo et matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sævus, et rugiens, et occurrit ei. ⁶ Irruit autem Spiritus Domini in Samson, et dilaceravit leonem, quasi hædum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu: et hoc patri et matri noluit indicare. ⁷ Descenditque et locutus est mulieri, quæ placuerat oculis eius. ⁸ Et post aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis, et ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis. ⁹ Quem cum sumpsisset in manibus, comedeat in via: veniensque ad patrem suum et matrem, dedit eis partem, qui et ipsi comederunt: nec tamen eis voluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserat.

in ore
leonis dila-
cerati mel
reperit,

¹⁰ Descendit itaque pater eius ad mulierem, et fecit filio suo Samson convivium, sic enim iuvenes facere consueverant. ¹¹ Cum ergo cives loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta ut essent cum eo. ¹² Quibus locutus est Samson: Proponam vobis problema: quod si solveritis mihi intra septem dies convivii, dabo vobis triginta sindones, et totidem tunicas: ¹³ sin autem non potueritis solvere, vos dabitis mihi triginta sindones, et eiusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei: Propone problema, ut audiamus. ¹⁴ Dixitque eis: De comedente exivit eibus, et de forti egressa est duleedo, nec potuerunt per tres dies propositionem solvere. ¹⁵ Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Samson: Blandire viro tuo, et suade ei ut indicet tibi quid significet problema, quod si facere nolueris, incendemus te, et domum patris tui, an ideireo vocastis nos ad nuptias ut spoliaretis? ¹⁶ Quæ fundebat apud Samson lacrymas, et querebatur dicens: Odisti me, et non diligis: ideireo problema, quod proposuisti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo et matri nolui dicere: et tibi indicare potero? ¹⁷ Septem igitur diebus convivii flebat ante eum: tandemque die septimo cum ei esset molesta, exposuit. Quæ statim indicavit civibus suis. ¹⁸ Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid duleius melle, et quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam.

sodalibus
problema
proponit,

¹⁹ Irruit itaque in eum Spiritus Domini, descenditque Ascalonem, et percussit ibi triginta viros, quorum ablatas vestes dedit iis, qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui: ²⁰ uxor autem eius accepit maritum unum de amicis eius et pronubis.

triginta
Philisthaeos
percussit.

3. Ultio atque vindicta, 15, 1—20.

15. ¹ Post aliquantulum autem temporis, cum dies triticeæ messis instarent, venit Samson, invisere volens uxorem suam, et attulit ei hædum de capris. Cumque cubiculum eius solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius, dicens: ² Putavi

Segetes
incendit,

quod odisses eam, et ideo tradidi illam amico tuo: sed habet sororem, quæ iunior et pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor. ³ Cui Samson respondit: Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthæos: faciam enim vobis mala. ⁴ Perrexitque et cepit trecentas vulpes, caudasque earum iunxit ad caudas, et faces ligavit in medio: ⁵ quas igne succendens, dimisit, ut huc illucque discurrerent. Quæ statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, et comportatæ iam fruges, et adhuc stantes in stipula, conerematæ sunt, in tantum, ut vineas quoque et oliveta flamma consumeret.

⁶ Dixeruntque Philistiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Samson gener Thamnathæi: quia tulit uxorem eius, et alteri tradidit, hæc operatus est. Ascenderuntque Philistiim: et combusserunt tam mulierem quam patrem eius. ⁷ Quibus ait Samson: Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, et tunc quiescam. ⁸ Percussitque eos ingenti plaga, ita ut stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitavit in spelunca petræ Etam.

⁹ Igitur ascendentes Philistiim in Terram Iuda castrametati sunt in loco, qui postea vocatus est Lechi, id est, maxilla, ubi eorum effusus est exercitus. ¹⁰ Dixeruntque ad eos de tribu Iuda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt: Ut ligemus Samson, venimus, et reddamus ei quæ in nos operatus est. ¹¹ Descenderunt ergo tria millia virorum de Iuda, ad specum silicis Etam, dixeruntque ad Samson: Nescis quod Philistiim imperent nobis? quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, sic feci eis. ¹² Ligare, inquit, te venimus, et tradere in manus Philisthinorum. Quibus Samson, Iurate, ait, et spondete mihi quod non occidatis me. ¹³ Dixerunt: Non te occidemus, sed vinetum trademus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus, et tulerunt eum de petra Etam. ¹⁴ Qui cum venisset ad locum Maxillæ, et Philistiim vociferantes occurrissent ei, irruit Spiritus Domini in eum: et sicut solent ad odorem ignis lina consumi, ita vincula quibus ligatus erat, dissipata sunt et soluta. ¹⁵ Inventamque maxillam, id est, mandibulum asini, quæ iacebat, arripens, interfecit in ea mille viros, ¹⁶ et ait: In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum delevi eos, et percussi mille viros. ¹⁷ Cumque hæc verba canens complisset, proiecit mandibulam de manu, et vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxillæ. ¹⁸ Sitiensque valde, clamavit ad Dominum, et ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: en siti morior, incidamque in manus incircumcisorum. ¹⁹ Aperuit itaque Dominus molare dentem in maxilla asini, et egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus haustis, refocillavit spiritum, et vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla, usque in præsentem diem.

iudex Israel.

²⁰ Iudicavitque Israel in diebus Philistiim viginti annis.

4. Libido et interitus, 16, 1—31.

Meretricem cognoscit.

^{16.} ¹ Abiit quoque in Gazam, et vidit ibi mulierem meretricem, ingressusque est ad eam. ² Quod cum audissent Philistiim, et percrebruisset apud eos, intrasse urbem Samson, circumdederunt eum, positos in porta civitatis custodibus: et ibi tota nocte cum silentio præstolantes, ut facto mane exeuntem occiderent. ³ Dormivit autem Samson usque ad medium noctis: et inde consurgens apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis, et sera, impositasque humeris suis portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron.

amore Dalila inquit.

⁴ Post hæc amavit mulierem, quæ habitabat in Valle Sorec, et vocabatur Dalila. ⁵ Veneruntque ad eam principes Philisthinorum, atque dixerunt: Decipe eum, et discce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, et quo modo eum superare valeamus, et vinetum affligere, quod si feceris, dabimus tibi singuli mille et centum argenteos. ⁶ Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima fortitudo, et quid sit quo ligatus erumpere nequeas? ⁷ Cui respondit Samson: Si septem nervicis funibus necdum siccis, et adhuc humentibus ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines. ⁸ Attuleruntque ad eam satrapæ Philisthinorum septem funes, ut dixerat: quibus vinxit eum, ⁹ latentibus apud se insidiis, et in cubiculo finem rei expectantibus, clamavitque ad eum: Philistiim

super te Samson. Qui rupit vineula, quo modo si rumpat quis filum de stuppæ tortum putamine, cum odorem ignis acceperit: et non est cognitum in quo esset fortitudo eius. ¹⁰ Dixitque ad eum Dalila: Ecce illusisti mihi, et falsum locutus es: saltem nunc indica mihi quo ligari debeas. ¹¹ Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus, qui nunquam fuerunt in opere, infirmus ero, et aliorum hominum similis. ¹² Quibus rursum Dalila vinxit eum, et clamavit: Philistiim super te Samson, in cubiculo insidiis præparatis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. ¹³ Dixitque Dalila rursum ad eum: Usquequo decipis me, et falsum loqueris? ostende quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si septem crines capitis mei cum licio plexueris, et clavum his circumligatum terræ fixeris, infirmus ero. ¹⁴ Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eum: Philistiim super te Samson. Qui consurgens de somno extraxit clavum cum erinibus et licio. ¹⁵ Dixitque ad eum Dalila: Quo modo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus es mihi, et noluisti dicere in quo sit maxima fortitudo tua. ¹⁶ Cumque molesta esset ei, et per multos dies iugiter adhæreretur, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima eius, et ad mortem usque lassata est. ¹⁷ Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam ascendit super caput meum, quia nazaræus, id est, consecratus Deo sum de utero matris meæ: si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, et deficiam, eroque sicut ceteri homines. ¹⁸ Vidensque illa quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philistinorum ac mandavit: Ascendite adhuc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt assumpta pecunia, quam promiserant. ¹⁹ At illa dormire eum fecit super genua sua, et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem, et rasis septem crines eius, et cœpit abigere eum, et a se repellere: statim enim ab eo fortitudo discessit: ²⁰ dixitque: Philistiim super te Samson. Qui de somno consurgens, dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci, et me excutiam, nesciens quod recessisset ab eo Dominus. ²¹ Quem cum apprehendissent Philistiim, statim eruerunt oculos eius, et duxerunt Gazam victum catenis, et clausum in carcere molere fecerunt.

²² Iamque capilli eius renasci cœperant. ²³ et principes Philistinorum convenerunt in unum ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo, et epularentur, dicentes: Tradidit Deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras. ²⁴ Quod etiam populus videns, laudabat deum suum, eademque dicebat: Tradidit Deus noster adversarium nostrum in manus nostras, qui delevit terram nostram, et occidit plurimos. ²⁵ Lætantesque per convivia, sumptis iam epulis, præceperunt ut vocaretur Samson, et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos, feceruntque eum stare inter duas columnas. ²⁶ Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte me, ut tangam columnas, quibus omnis imminet domus, et recliner super eas, et paululum requiescam. ²⁷ Domus autem erat plena virorum ac mulierum, et erant ibi omnes principes Philistinorum, ac de tecto et solario circiter tria millia utriusque sexus spectantes ludentem Samson. ²⁸ At ille invocato Domino ait: Domine Deus, memento mei, et redde mihi nunc fortitudinem pristinam Deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis, et pro amissione duorum luminum unam ultionem recipiam. ²⁹ Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque earum dextera, et alteram læva tenens, ³⁰ ait: Moriatur anima mea cum Philistiim, concussisque fortiter columnis, cecidit domus super omnes principes, et ceteram multitudinem, quæ ibi erat: multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat.

moriens
plurimos
interfecit,

³¹ Descendentes autem fratres eius et universa cognatio tulerunt corpus eius, et sepelierunt inter Saraa et Esthaol in sepulchro patris sui Manue: iudicavitque Israel viginti annis.

sepellitur
iudex Israel.

Duæ appendices.

I. De idololatria Danitarum, 17, 1—18, 31.

17. ¹ Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim nomine Michas, ² qui dixit matri suæ: Mille et centum argenteos, quos separaveras tibi, et super quibus me audiente iraveras, ecce ego habeo, et apud me sunt. Cui illa respondit: Bene-

Michæ
idolum

dictus filius meus Domino. ³ Reddidit ergo eos matri suæ, quæ dixerat ei: Consecravi et vovi hoc argentum Domino, ut de manu mea suscipiat filius meus, et faciat sculptile atque conflatile: et nunc trado illud tibi. ⁴ Reddidit igitur eos matri suæ: quæ tulit ducentos argenteos, et dedit eos argentario, ut faceret ex eis sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michæ. ⁵ Qui ædiculam quoque in ea Deo separavit, et fecit ephod, et theraphim, id est, vestem sacerdotalem, et idola: implevitque unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos. ⁶ In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

et sacer-
dotem

⁷ Fuit quoque alter adolescens de Bethlehem Iuda, ex cognatione eius: eratque ipse Levites, et habitabat ibi. ⁸ Egressusque de civitate Bethlehem, peregrinari voluit ubicumque sibi commodum reperisset. Cumque venisset in montem Ephraim, iter faciens, et declinasset parumper in domum Michæ, ⁹ interrogatus est ab eo unde venisset. Qui respondit: Levita sum de Bethlehem Iuda, et vado ut habitem ubi potuero, et utile mihi esse perspexero. ¹⁰ Dixitque Michas: Mane apud me, et esto mihi parens ac sacerdos: daboque tibi per annos singulos decem argenteos, ac vestem duplicem, et quæ ad victum sunt necessaria. ¹¹ Acquievit, et mansit apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis. ¹² implevitque Michas manum eius, et habuit puerum sacerdotem apud se. ¹³ Nunc scio, dicens, quod benefaciet mihi Deus habenti Leviticis generis sacerdotem.

explora-
tores Da-
nitarum
consulunt,

^{18.} ¹ In diebus illis non erat rex in Israel, et tribus Dan quærebat possessionem sibi, ut habitaret in ea: usque ad illum enim diem inter ceteras tribus sortem non acceperat. ² Miserunt ergo filii Dan, stirpis et familiæ suæ quinque viros fortissimos de Saraa et Esthaol, ut explorarent terram, et diligenter inspicerent: dixeruntque eis: Ite, et considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem Ephraim, et intrassent domum Michæ, requieverunt ibi: ³ et agnoscentes vocem adolescentis Levitæ, utentesque illius diversorio, dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit? quid hic agis? quam ob causam huc venire voluisti? ⁴ Qui respondit eis: Hæc, et hæc præstitit mihi Michas, et me mercede conduxit ut sim ei sacerdos. ⁵ Rogaverunt autem eum ut consuleret Dominum, ut scire possent an prospero itinere pergerent, et res haberet effectum. ⁶ Qui respondit eis: Ite in pace: Dominus respicit viam vestram, et iter quo pergitis. ⁷ Euntes igitur quinque viri venerunt Lais: videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore, iuxta consuetudinem Sidoniorum, securum et quietum, nullo ei penitus resistente, magnarumque opum, et procul a Sidone atque a cunetis hominibus separatum. ⁸ Reversique ad fratres suos in Saraa et Esthaol, et quid egissent seiscitantibus responderunt: ⁹ Surgite, ascendamus ad eos: vidimus enim terram valde opulentam et uberem: nolite negligere, nolite cessare, eamus, et possideamus eam, nullus erit labor. ¹⁰ Intrabimus ad securos, in regionem latissimam, tradetque nobis Dominus locum, in quo nullius rei est penuria eorum, quæ gignuntur in terra.

milites
Danitarum
vero
auferunt

¹¹ Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est, de Saraa et Esthaol sexcenti viri accincti armis bellicis. ¹² ascendentesque manserunt in Cariathiarim Iudæ: qui locus ex eo tempore Castrorum Dan, nomen accepit, et est post tergum Cariathiarim. ¹³ Inde transierunt in montem Ephraim. Cumque venissent ad domum Michæ, ¹⁴ dixerunt quinque viri, qui prius missi fuerant ad considerandam Terram Lais, ceteris fratribus suis: Nostis quod in domibus istis sit ephod, et theraphim, et sculptile, atque conflatile: videte quid vobis placeat. ¹⁵ Et cum paululum declinassent, ingressi sunt domum adolescentis Levitæ, qui erat in domo Michæ: salutaveruntque eum verbis pacificis. ¹⁶ Sexcenti autem viri ita ut erant armati, stabant ante ostium. ¹⁷ At illi, qui ingressi fuerant domum iuvenis, sculptile, et ephod, et theraphim, atque conflatile tollere nitebantur, et sacerdos stabat ante ostium, sexcentis viris fortissimis hand procul expectantibus. ¹⁸ Tulerunt igitur qui intraverant, sculptile, ephod, et idola, atque conflatile. Quibus dixit sacerdos: Quid facitis? ¹⁹ Cui responderunt: Tace, et pone digitum super os tuum: venique nobiscum, ut habeamus te patrem, ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri, an in una tribu et familia in Israel? ²⁰ Quod cum audisset, acquievit sermonibus eorum, et tulit ephod, et idola, ac sculptile, et pro-

fectus est cum eis. ²¹ Qui cum pergerent, et ante se ire fecissent parvulos ac iumenta, et omne quod erat pretiosum, ²² et iam a domo Michæ essent procul, viri qui habitabant in ædibus Michæ conclamantes secuti sunt. ²³ et post tergum clamare cœperunt. Qui cum respexissent, dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur clamas? ²⁴ Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, et sacerdotem, et omnia quæ habeo, et dicitis: Quid tibi est? ²⁵ Dixeruntque ei filii Dan: Cave ne ultra loquaris ad nos, et veniant ad te viri animo concitati, et ipse cum omni domo tua pereas. ²⁶ Et sic cœpto itinere perrexerunt. Videns autem Michas, quod fortiores se essent, reversus est in domum suam.

²⁷ Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem, et quæ supra diximus: veneruntque in Lais ad populum quiescentem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii: urbemque incendio tradiderunt, ²⁸ nullo penitus ferente præsidium, eo quod procul habitarent a Sidone, et cum nullo hominum haberent quidquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Rohob: quam rursum extruentes habitaverunt in ea, ²⁹ vocato nomine civitatis Dan iuxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israel, quæ prius Lais dicebatur. ³⁰ Posueruntque sibi sculptile, et Jonathan filium Gersam filii Moysi, ac filios eius sacerdotes in tribu Dan, usque ad diem captivitatis suæ. ³¹ Mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo, in diebus illis non erat rex in Israel.

et in urbe
Dan
ponunt.

II. De flagitio Gabaanitarum, 19, 1—21, 24.

1. Libido virorum Gabaa, 19, 1—30.

¹ Fuit quidam vir Levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Bethlehem Iuda: ² quæ reliquit eum, et reversa est in domum patris sui in Bethlehem, mansitque apud eum quattuor mensibus. ³ Secutusque est eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri, et secum reducere, habens in comitatu puerum et duos asinos: quæ suscepit eum, et introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset socer eius, eumque vidisset, occurrit ei lætus, ⁴ et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo et bibens familiariter. ⁵ Die autem quarto de nocte consurgens, proficisci voluit. Quem tenuit socer, et ait ad eum: Gusta prius pauxillum panis, et conforta stomachum, et sic proficisceris. ⁶ Sederuntque simul, ac comederunt et biberunt. Dixitque pater puellæ ad generum suum: Quæso te ut hodie hic maneas, pariterque lætemur. ⁷ At ille consurgens, cœpit velle proficisci. Et nihilominus obnixæ eum socer tenuit, et apud se fecit manere. ⁸ Mane autem facto, parabat Levites iter. Cui socer rursum: Oro te, inquit, ut paululum eibi capias, et assumptis viribus, donec inerescat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. ⁹ Surrexitque adolescens, ut pergeret eum uxore sua et puero. Cui rursum locutus est socer: Considera quod dies ad occasum declivior sit, et propinquat ad vesperum: mane apud me etiam hodie, et duc lætum diem, et eras proficisceris ut vadas in domum tuam. ¹⁰ Noluït gener acquiescere sermonibus eius: sed statim perrexit, et venit contra Iebus, quæ altero nomine vocatur Ierusalem, ducens secum duos asinos onustos, et concubinam. ¹¹ Iamque erant iuxta Iebus, et dies mutabatur in noctem: dixitque puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Iebusæorum, et maneamus in ea. ¹² Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa: ¹³ et cum illuc pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama.

Levites
uxorem
reducens

¹⁴ Transierunt ergo Iebus, et cœptum carpebant iter, occubuitque eis sol iuxta Gabaa, quæ est in tribu Benjamin: ¹⁵ diverteruntque ad eam, ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos recipere voluit hospitio. ¹⁶ Et ecce, apparuit homo senex, revertens de agro et de opere suo vesperi, qui et ipse de monte erat Ephraim, et peregrinus habitabat in Gabaa, homines autem regionis illius erant filii Lemini. ¹⁷ Elevatisque oculis, vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis: et dixit ad eum: Unde venis? et quo vadis? ¹⁸ Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethlehem Iuda, et pergimus

et in Gabaa
pernoctans

ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethlehem: et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere. ¹⁹ habentes paleas et fœnum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos et ancillæ tuæ usus, et pueri, qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospitio. ²⁰ Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego præbebo omnia quæ necessaria sunt: tantum, quæso, ne in platea maneas. ²¹ Introduxitque eum in domum suam, et pabulum asinis præbuit: ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium.

²² Illis epulantibus, et post laborem itineris, cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, (id est, absque ingo) et circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: ^aEdue virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. ²³ Egressusque est ad eos senex, et ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia: ²⁴ habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis: tantum, obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum. ²⁵ Nolebant acquiescere sermonibus illius, quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, et eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam mane. ²⁶ At mulier, recedentibus tenebris, venit ad ostium domus, ubi manebat dominus suus, et ibi corruit. ²⁷ Mane facto, surrexit homo, et aperuit ostium, ut cœptam expleret viam: et ecce concubina eius iacebat ante ostium sparsis in limine manibus. ²⁸ Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, et ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens quod erat mortua; tulit eam, et imposuit asino, reversusque est in domum suam.

²⁹ Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, et cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens, misit in omnes terminos Israel. ³⁰ Quod cum vidissent singuli, conelamabant. ^bNumquam res talis facta est in Israel ex eo die, quo ascenderunt patres nostri de Ægypto, usque in præsens tempus: ferte sententiam, et in commune decernite quid facto opus sit.

2. Multatio sceleris nefandi, 20, 1—48.

²⁰. ¹ Egressi itaque sunt omnes filii Israel, et pariter congregati, quasi vir unus, de Dan, usque Bersabee, et Terra Galaad ad Dominum in Maspha: ² Omnesque anguli populorum, et cunctæ tribus Israel in ecclesiam populi Dei convenerunt quadringenta millia peditum pugnatorum. (³ Nec latuit filios Beniamin quod ascendissent filii Israel in Maspha.) Interrogatusque Levita, maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum scelus perpetratum esset, ⁴ respondit: Veni in Gabaa Benjamin cum uxore mea, illucque diverti: ⁵ et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, et uxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua est. ⁶ Quam arreptam, in frusta concidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestræ: quia nunquam tantum nefas, et tam grande piaculum factum est in Israel. ⁷ Adestis omnes filii Israel, decernite quid facere debeatis. ⁸ Stansque omnis populus, quasi unius hominis sermone respondit: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisquam intrabit domum: ⁹ sed hoc contra Gabaa in commune faciamus. ¹⁰ Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus Israel, et centum de mille, et mille de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, et possimus pugnare contra Gabaa Benjamin, et reddere ei pro scelere, quod meretur. ¹¹ Convenitque universus Israel ad civitatem, quasi homo unus eadem mente, unoque consilio.

¹² et miserunt nuncios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum est? ¹³ Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, et auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel audire mandatum: ¹⁴ sed ex cunctis urbibus, quæ sortis suæ erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, et contra universum populum Israel dimicarent. ¹⁵ Inventique sunt viginti quinque millia de Beniamin educantium gladium, præter habitatores Gabaa, ¹⁶ qui septingenti erant viri

fortissimi, ita sinistra ut dextra præliantes: et sic fundis lapides ad certum iacentes, ut capillum quoque possent percutere, et nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur. ¹⁷ Virorum quoque Israel, absque filiis Benjamin, inventa sunt quadringenta millia educentium gladios, et paratorum ad pugnam.

¹⁸ Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est, in Silo: consulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: Iudas sit dux vester. ¹⁹ Statimque filii Israel surgentes mane, castrametati sunt iuxta Gabaa: ²⁰ et inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare cœperunt. ²¹ Egressique filii Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo millia virorum. ²² Rursum filii Israel et fortitudine et numero confidentes, in eodem loco, in quo prius certaverant, aciem direxerunt: ²³ ita tamen ut prius ascenderent et flerent coram Domino usque ad noctem: consulerentque eum, et dicerent: Debeo ultra procedere ad dimicandum contra filios Benjamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eos, et inite certamen. ²⁴ Cumque filii Israel altera die contra filios Benjamin ad prælium processissent, ²⁵ eruperunt filii Benjamin de portis Gabaa: et occurrentes eis tanta in illos cæde bacchati sunt, ut decem et octo millia virorum educentium gladium prosternerent. ²⁶ Quamobrem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, et sedentes flebant coram Domino: ieiunaveruntque die illo usque ad vesperam, et obtulerunt ei holocausta, atque pacificas vietas, ²⁷ et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei, ²⁸ et Phinees filius Eleazari filii Aaron præpositus domus. Consuluerunt igitur Dominum, atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pugnam contra filios Benjamin fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, eras enim tradam eos in manus vestras.

²⁹ Posueruntque filii Israel insidias per circuitum urbis Gabaa: ³⁰ et tertia vice, sicut semel et bis, contra Benjamin exercitum produxerunt. ³¹ Sed et filii Benjamin audacter eruperunt de civitate, et fugientes adversarios longius persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo die et secundo, et cæderent per duas semitas vertentes terga, quarum una ferebatur in Bethel, et altera in Gabaa, atque prosternerent triginta circiter viros: ³² putaverunt enim solito eos more cedere. Qui fugam arte simulantes inierunt consilium ut abstraherent eos de civitate, et quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent. ³³ Omnes itaque filii Israel surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Baalthamar. Insidiæ quoque, quæ circa urbem erant, paulatim se aperire cœperunt, ³⁴ et ab Occidentali urbis parte procedere. Sed et alia decem millia virorum de universo Israel, habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravatumque est bellum contra filios Benjamin: et non intellexerunt quod ex omni parte illis instaret interitus. ³⁵ Percussitque eos Dominus in conspectu filiorum Israel, et interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque millia, et centum viros, omnes bellatores et educentes gladium. ³⁶ Filii autem Benjamin cum se inferiores esse vidissent, cœperunt fugere. Quod cernentes filii Israel, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad præparatas insidias devenirent, quas iuxta urbem posuerant. ³⁷ Qui cum repente de latibulis surrexissent, et Benjamin terga cædentibus daret, ingressi sunt civitatem, et percusserunt eam in ore gladii. ³⁸ Signum autem dederant filii Israel his, quos in insidiis collocaverant, ut postquam urbem cepissent, ignem accenderent: ut ascendente in altum fumo, captam urbem demonstrarent. ³⁹ Quod cum cernerent filii Israel in ipso certamine positi (putaverunt enim filii Benjamin eos fugere, et instantius persequerentur, cæsis de exercitu eorum triginta viris.) ⁴⁰ et viderent quasi columnam fumi de civitate conscendere. Benjamin quoque aspiciens retro, cum captam cerneret civitatem, et flammam in sublime ferri: ⁴¹ qui prius simulaverant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii Benjamin, in fugam versi sunt. ⁴² et ad viam deserti ire cœperunt, illuc quoque eos adversariis persequentibus. sed et hi, qui urbem succenderant, occurrerunt eis. ⁴³ Atque ita factum est, ut ex utraque parte ab hostibus cæderentur, nec erat ulla requies morientium. Ceciderunt, atque prostrati sunt ad Orientalem plagam urbis Gabaa. ⁴⁴ Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt, decem et octo millia virorum, omnes

qui bis
vincunt,

sed tan-
dem
cæduntur.

robustissimi pugnatores. ⁴⁵ Quod cum vidissent, qui remanserant de Benjamin, fugerunt in solitudinem: et pergebant ad Petram, cuius vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, et in diversa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cum ultra tenderent, persequenti sunt eos, et interfecerunt etiam alia duo millia. ⁴⁶ Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Benjamin in diversis locis, essent vigintiquinque millia, pugnatores ad bella promptissimi. ⁴⁷ Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui evadere, et fugere in solitudinem potuerunt, sexcenti viri: sederuntque in Petra Remmon mensibus quattuor. ⁴⁸ Regressi autem filii Israel, omnes reliquias civitatis a viris usque ad iumenta gladio percusserunt, cunctasque urbes et viculos Benjamin vorax flamma consumpsit.

3. Conservatio tribus Benjamin, 21, 1—24.

Superstites
Beniamitæ
de Iabes
Galaad

21. ¹ Iuraverunt quoque filii Israel in Maspha et dixerunt: Nullus nostrum dabit filiis Benjamin de filiabus suis uxorem. ² Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, et in conspectu eius sedentes usque ad vesperam, levaverunt vocem, et magno ululatu cœperunt flere, dicentes: ³ Quare Domine Deus Israel factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis? ⁴ Altera autem die diluculo consurgentes, extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holocausta, et pacificas victimas, et dixerunt: ⁵ Quis non ascendit in exercitu Domini de universis tribubus Israel? Grandi enim iuramento se constrinxerant, cum essent in Maspha, interfici eos qui defuissent. ⁶ Ductique pœnitentia filii Israel super fratre suo Benjamin, cœperunt dicere: Ablata est tribus una de Israel. ⁷ unde uxores accipient? omnes enim in commune iuravimus, non datuos nos his filias nostras. ⁸ Idecirco dixerunt: Quis est de universis tribubus Israel, qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et ecce inventi sunt habitatores Iabes Galaad in illo exercitu non fuisse. (⁹ Eo quoque tempore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.) ¹⁰ Miserunt itaque decem millia viros robustissimos, et præceperunt eis: Ite, et percutite habitatores Iabes Galaad in ore gladii, tam uxores quam parvulos eorum. ¹¹ Et hoc erit quod observare debebitis: «Omne generis masculini, et mulieres, quæ cognoverunt viros, interficite, virgines autem servate. ¹² Inventæque sunt de Iabes Galaad quadringentæ virgines, quæ nescierunt viri thorum, et adduxerunt eas ad castra in Silo, in Terram Chanaan. ¹³ Miseruntque nuncios ad filios Benjamin, qui erant in Petra Remmon, et præceperunt eis, ut eos susciperent in pace. ¹⁴ Veneruntque filii Benjamin in illo tempore, et datæ sunt eis uxores de filiabus Iabes Galaad: alias autem non repperunt, quas simili modo traderent.

ac de Silo
uxores
accipiunt.

¹⁵ Universusque Israel valde doluit, et egit pœnitentiam super interfectione unius tribus ex Israel. ¹⁶ Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? omnes in Benjamin feminæ conciderunt. ¹⁷ et magna nobis cura, ingentique studio providendum est, ne una tribus deleatur ex Israel. ¹⁸ Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti iuramento et maledictione, qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem Benjamin. ¹⁹ Ceperuntque consilium, atque dixerunt: Ecce sollemnitatis Domini est in Silo anniversaria, quæ sita est ad Septentrionem urbis Bethel, et ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, et ad Meridiem oppidi Lebona. ²⁰ Præceperuntque filiis Benjamin, atque dixerunt: Ite, et latitate in vineis. ²¹ Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, et rapite ex eis singuli uxores singulas, et pergite in Terram Benjamin. ²² Cumque venerint patres earum, ac fratres, et adversum vos queri cœperint, atque iurgari, dicemus eis: Miseremini eorum: non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent, non dedistis, et a vestra parte peccatum est. ²³ Feceruntque filii Benjamin, ut sibi fuerat imperatum: et iuxta numerum suum rapuerunt sibi de his, quæ ducebant choros, uxores singulas: abieruntque in possessionem suam ædificantes urbes, et habitantes in eis. ²⁴ Filii quoque Israel reversi sunt per tribus, et familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel: sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

1. Moabitis Deum Israel eligit, 1, 1—22.

1. ¹ In diebus unius iudicis, quando iudices præerant, facta est fames in Terra. Abiitque homo de Bethlehem Iuda, ut peregrinaretur in regione Moabitude cum uxore sua, ac duobus liberis. ² ipse vocabatur Elimelech, et uxor eius Noemi: et duo filii, alter Mahalon, et alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Iuda. Ingressique regionem Moabitidem, morabantur ibi. ³ Et mortuus est Elimelech maritus Noemi: remansitque ipsa cum filiis. ⁴ Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manseruntque ibi decem annis, ⁵ et ambo mortui sunt, Mahalon videlicet et Chelion: remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito.

Nurus
Elimelech,

⁶ Et surrexit ut in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione Moabitude: audierat enim quod respexisset Dominus populum suum, et dedisset eis escas. ⁷ Egressa est itaque de loco peregrinationis suæ, cum utraque nuru: et iam in via revertendi posita in Terram Iuda. ⁸ dixit ad eas: Ite in domum matris vestræ, faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis cum mortuis et mecum. ⁹ Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos sortituræ estis. Et osculata est eas. Quæ elevata voce flere cœperunt, ¹⁰ et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum. ¹¹ Quibus illa respondit: Revertimini filiæ meæ, cur venitis mecum? num ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis? ¹² Revertimini filiæ meæ, et abite: iam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo coniugali, etiam si possem hac nocte concipere, et parere filios, ¹³ si eos expectare velitis donec crescant, et annos pubertatis impleant, ante eritis vetulæ quam nubatis. Nolite, quæso, filiæ meæ: quia vestra angustia magis me premit, et egressa est manus Domini contra me. ¹⁴ Elevata igitur voce, rursum flere cœperunt, Orpha osculata est socrum, ac reversa est: Ruth adhæsit soerui suæ. ¹⁵ cui dixit Noemi: En reversa est cognata tua ad populum suum, et ad deos suos, vade cum ea. ¹⁶ Quæ respondit: Ne adverseris mihi ut relinquam te et abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: et ubi morata fueris, et ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, et Deus tuus Deus meus. ¹⁷ Quæ te terra morientem suscepit, in ea moriar: ibique locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, et hæc addat, si non sola mors me et te separaverit.

populo ac
Deo Israel
adhærens,

¹⁸ Videns ergo Noemi, quod obstinato animo Ruth deerevisset secum pergere, adversari noluit, nec ad suos ultra reditum persuadere: ¹⁹ profectæque sunt simul, et venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit: dicebantque mulieres: Hæc est illa Noemi. ²⁰ Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (id est, pulchram) sed vocate me Mara (id est, amaram) quia amaritudine valde replevit me Omnipotens. ²¹ Egressa sum plena, et vacuum reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, et afflixit Omnipotens? ²² Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitude nuru sua, de terra peregrinationis suæ: ac reversa est in Bethlehem, quando primum hordea metebantur.

cum Noemi
in Bethle-
hem venit.

2. Ruth gratiam Booz invenit, 2, 1—23.

2. ¹ Erat autem viro Elimelech consanguineus, homo potens, et magnarum opum, nomine Booz. ² Dixitque Ruth Moabitis ad socrum suam: Si iubes, vadam in agrum, et colligam spicas, quæ fugerint manus metentium, ubicumque elementis in me patris familias reperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mea. ³ Abiit itaque et colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

Spicas
colligit,

a Booz
benigne
tractatur,

⁴ Et ecce, ipse veniebat de Bethlehem, dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi Dominus. ⁵ Dixitque Booz iuveni, qui messoribus præerat: Cuius est hæc puella? ⁶ Cui respondit: Hæc est Moabitidis, quæ venit cum Noemi, de regione Moabitide, ⁷ et rogavit ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia: et de mane usque nunc stat in agro, et ne ad momentum quidem domum reversa est. ⁸ Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: sed iungere puellis meis, ⁹ et ubi messuerint, sequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, et bibe aquas, de quibus et pueri bibunt. ¹⁰ Quæ eadens in faciem suam et adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, et nosse me dignareris peregrinam mulierem? ¹¹ Cui illa respondit: Nunciata sunt mihi omnia, quæ feceris socrui tuæ post mortem viri tui: et quod reliqueris parentes tuos, et terram in qua nata es, et veneris ad populum, quem antea nesciebas. ¹² Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, et sub cuius confugisti alas. ¹³ Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos domine mi, qui consolatus es me, et locutus es ad eor ancillæ tuæ, quæ non sum similis unius puellarum tuarum. ¹⁴ Dixitque ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc, et comede panem, et intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus, et concessit polentam sibi, comeditque et saturata est, et tulit reliquias. ¹⁵ Atque inde surrexit, ut spicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris suis, dicens: Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam: ¹⁶ et de vestris quoque manipulis proiците de industria, et remanere permittite, ut absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat. ¹⁷ Collegit ergo in agro usque ad vesperam: et quæ collegerat virga cædens et exeutens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est, tres modios.

socrui om-
nia refert.

¹⁸ Quos portans reversa est in civitatem, et ostendit socrui suæ: insuper protulit, et dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat. ¹⁹ Dixitque ei socrus sua: Ubi hodie collegisti, et ubi fecisti opus? sit benedictus qui misertus est tui. Indicavitque ei apud quem fuisset operata: et nomen dixit viri, quod Booz vocaretur. ²⁰ Cui respondit Noemi: Benedictus sit a Domino: quoniam eandem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit et mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo. ²¹ Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tamdiu messoribus eius iungerer, donec omnes segetes meterentur. ²² Cui dixit socrus: Melius est, filia mea, ut cum puellis eius ex eas ad metendum, ne in alieno agro quispiam resistat tibi. ²³ Iuncta est itaque puellis Booz: et tamdiu cum eis messuit, donec hordea et triticum in horreis conderentur.

3. Booz officia propinquitatis monetur, 3, 1—18.

Suadente
Noemi

^{3.} ¹ Postquam autem reversa est ad socrum suam, audivit ab ea: Filia mea, quæram tibi requiem, et providebo ut bene sit tibi. ² Booz iste, cuius puellis in agro iuncta es, propinquus noster est, et hæc nocte aream hordei ventilat. ³ Lavare igitur, et ungere, et induere cultioribus vestimentis, et descende in aream, non te videat homo, donec esum potumque finierit. ⁴ Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat: veniesque et discooperies pallium, quo operitur a parte pedum, et proicies te, et ibi iacebis: ipse autem dicet tibi quid agere debeas. ⁵ Quæ respondit: Quidquid præceperis, faciam.

Ruth
connubium
petit,

⁶ Descenditque in aream, et fecit omnia, quæ sibi imperaverat socrus. ⁷ Cumque comedisset Booz, et bibisset, et factus esset hilarior, issetque ad dormiendum iuxta acervum manipulorum, venit abscondite, et discooperto pallio a pedibus eius, se proiecit. ⁸ Et ecce, nocte iam media expavit homo, et conturbatus est: viditque mulierem iacentem ad pedes suos. ⁹ et ait illi: Quæ es? Illaque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum super fanulam tuam, quia propinquus es.

Booz sub
conditione
annuit,

¹⁰ Et ille, Benedicta, inquit, es a Domino filia, et priorem misericordiam posteriore superasti: quia non es secuta iuvenes pauperes, sive divites. ¹¹ Noli

ergo metnere, sed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meae, mulierem te esse virtutis. ¹² Nec abnuo me propinquum, sed est alius me propinquior. ¹³ Quiesce hac nocte: et facto mane, si te voluerit propinquitatis iure retinere, bene res acta est: sin autem ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit Dominus, dormi usque mane.

¹⁴ Dormivit itaque ad pedes eius, usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque antequam homines se cognoscerent mutuo, et dixit Booz: Cave ne quis noverit quod huc veneris. ¹⁵ Et rursum, Expande, inquit, pallium tuum, quo operiris, et tene utraque manu. Qua extendente, et tenente, mensus est sex modios hordei, et posuit super eam. Quae portans ingressa est civitatem, ¹⁶ et venit ad socrum suam. Quae dixit ei: Quid egisti filia? Narravitque ei omnia, quae sibi fecisset homo. ¹⁷ Et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi, et ait: Nolo vacuum te reverti ad socrum tuam. ¹⁸ Dixitque Noemi: Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat, neque enim cessabit homo nisi compleverit quod locutus est.

quare illa
ad socrum
revertitur.

4. Moabitis fit proavia Davidis, 4, 1—22.

¹ Ascendit ergo Booz ad portam, et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum praeterire, de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper, et sede hic: vocans eum nomine suo. Qui divertit, et sedit. ² Tollens autem Booz decem viros de senioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic. ³ Quibus sedentibus, locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri Elimelech vendet Noemi, quae reversa est de regione Moabitude: ⁴ quod audire te volui, et tibi dicere coram cunctis sedentibus, et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere iure propinquitatis: eme, et posside, sin autem displicet tibi, hoc ipsum indica mihi, ut sciam quid facere debeam, nullus enim est propinquus, excepto te, qui prior es: et me, qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam. ⁵ Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quae uxor defuncti fuit, debes accipere: ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. ⁶ Qui respondit: Cedo iuri propinquitatis: neque enim posteritatem familiae meae delere debeo, tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor. ⁷ Hic autem erat mos antiquitus in Israel inter propinquos, ut si quando alter alteri suo iuri cedebat: ut esset firma concessio, solvebat homo calceamentum suum, et dabat proximo suo, hoc erat testimonium cessionis in Israel. ⁸ Dixit ergo propinquo suo Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo.

Renunti-
ante pro-
piniore

⁹ At ille maioribus natu, et universo populo, Testes vos, inquit, estis hodie, quod possederim omnia quae fuerunt Elimelech; et Chelion et Mahalon, tradente Noemi: ¹⁰ et Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in coniugium sumpserim, ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum eius de familia sua ac fratribus et populo deleatur. Vos, inquam, huius rei testes estis. ¹¹ Respondit omnis populus, qui erat in porta, et maiores natu: Nos testes sumus: faciat Dominus hanc mulierem, quae ingreditur domum tuam, sicut Rachel, et Liam, quae aedificaverunt domum Israel: ut sit exemplum virtutis in Ephratha, et habeat celebre nomen in Bethlehem: ¹² fiatque domus tua, sicut domus Phares, quem Thamar peperit Iudae, de semine quod tibi dederit Dominus ex hac puella. ¹³ Tulit itaque Booz Ruth, et accepit uxorem:

Booz
Moabidem
ducit,

ingressusque est ad eam, et dedit illi Dominus ut conciperet, et pareret filium. ¹⁴ Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus, qui non est passus ut deficeret successor familiae tuae, et vocaretur nomen eius in Israel. ¹⁵ Et habeas qui consoletur animam tuam, et enutriet senectutem, de nuru enim tua natus est, quae te diligit: et multo tibi melior est, quam si septem haberes filios. ¹⁶ Suscepitque Noemi puerum posuit in sinu suo, et nutricis ac gerulae fungebatur officio. ¹⁷ Vicinae autem mulieres congratulantes ei, et dicentes: Natus est filius Noemi: vocaverunt nomen eius Obed: hic est pater Isai, patris David.

quae avum
Davidis
parit;

¹⁸ Haec sunt generationes Phares: Phares genuit Esron, ¹⁹ Esron genuit Aram, Aram genuit Aminadab, ²⁰ Aminadab genuit Nahasson, Nahasson genuit Salmon, ²¹ Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed. ²² Obed genuit Isai, Isai genuit David.

genealogia
Davidis.

LIBER PRIMUS SAMUELIS,

QUEM NOS PRIMUM REGUM DICIMUS.

PARS PRIOR.

Heli et Samuel ultimi iudices, 1, 1—7, 17.

1. Iudex Heli, 1, 1—4, 22.

1. Nativitas et oblatio Samuelis, 1, 1—2, 10.

Anna
sterilis valde
affligitur,

1. ¹ Fuit vir unus de Ramathaimsophim, de monte Ephraim, et nomen eius Elcana, filius Ieroham, filii Eliu, filii Thohu, filii Suph, Ephrathæus: ² et habuit duas uxores, nomen uni Anna, et nomen secundæ Phenenna. Fueruntque Phenennæ filii: Annæ autem non erant liberi. ³ Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus, ut adoraret et sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filii Heli, Ophni et Phinees, sacerdotes Domini. ⁴ Venit ergo dies, et immolavit Elcana, deditque Phenennæ uxori suæ, et cunctis filiis eius, et filiabus partes: ⁵ Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem concluderat vulvam eius. ⁶ Affligebat quoque eam æmula eius, et vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret quod Dominus concludisset vulvam eius: ⁷ sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent ad templum Domini: et sic provocabat eam, porro illa flebat, et non capiebat cibum. ⁸ Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? et quare non comedis? et quam ob rem affligitur cor tuum? numquid non ego melior tibi sum, quam decem filii?

impense
orat,

⁹ Surrexit autem Anna postquam comederat, et biberat in Silo. Et Heli sacerdote sedente super Sellam ante postes templi Domini, ¹⁰ cum esset Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter. ¹¹ et votum vovit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ eius, et novacula non ascendet super caput eius. ¹² Factum est autem, cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os eius. ¹³ Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur. Æstimavit ergo eam Heli temulentam, ¹⁴ dixitque ei: Usquequo ebria eris? digere paulisper vinum, quo mades. ¹⁵ Respondens Anna, Nequaquam, inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinumque et omne quod inebriare potest, non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini. ¹⁶ Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris, et mœroris mei locuta sum usque in præsens. ¹⁷ Tunc Heli ait ei: Vade in pace: et Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum. ¹⁸ Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam, et comedit, vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati. ¹⁹ Et surrexerunt mane, et adoraverunt coram Domino: reversique sunt, et venerunt in domum suam Ramatha.

filium
parit

Cognovit autem Elcana Annam uxorem suam: et recordatus est eius Dominus. ²⁰ Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, et peperit filium, vocavitque nomen eius Samuel: eo quod a Domino postulasset eum. ²¹ Ascendit autem vir eius Elcana, et omnis domus eius, ut immolaret Domino hostiam sollemnem, et votum suum, ²² et Anna non ascendit: dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablactetur infans, et ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, et maneat ibi iugiter. ²³ Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, et mane

donec ablactes eum: precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, et lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte.

²⁴ Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus, et tribus modiis farinæ, et amphora vini, et adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus: ²⁵ et immolaverunt vitulum, et obtulerunt puerum Heli. ²⁶ Et ait Anna: Obsecro mi domine, vivit anima tua domine: ego sum illa mulier, quæ steti coram te hic orans Dominum. ²⁷ Pro puero isto oravi, et dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum. ²⁸ Ideireo et ego commodavi eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum.

Et oravit Anna, et ait:

gratias
agens:

2. ¹ Exultavit cor meum in Domino,
et exaltatum est cornu meum in Deo meo:
dilatatum est os meum super inimicos meos:
quia lætata sum in salutari tuo.

Dominum
laudat,

² Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te,
et non est fortis sicut Deus noster.

³ Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes:
recedant vetera de ore vestro:
quia Deus scientiarum, Dominus est,
et ipsi præparantur cogitationes.

superbos
monet,

⁴ Arcus fortium superatus est,
et infirmi accincti sunt robore.
⁵ Repleti prius, pro panibus se locaverunt:
et famelici saturati sunt,
donec sterilis peperit plurimos:
et quæ multos habebat filios, infirmata est.

⁶ Dominus mortificat et vivificat,
deducit ad inferos et reducit.

quia hu-
miles ex-
altabuntur.

⁷ Dominus pauperem facit et ditat,
humiliat et sublevat.

⁸ Suscitavit de pulvere egenum,
et de stercore elevavit pauperem:
ut sedeat cum principibus,
et solium gloriæ teneat.
Domini enim sunt cardines terræ,
et posuit super eos orbem.

⁹ Pedes sanctorum suorum servabit,
et impii in tenebris conticescent:
quia non in fortitudine sua roborabitur vir.
¹⁰ Dominum formidabunt adversarii eius:
et super ipsos in cælis tonabit:
Dominus iudicabit fines Terræ,
et dabit imperium regi suo,
et sublimabit cornu Christi sui.

superbi
vero
humilia-
buntur.

2. Nimia indulgentia Heli, 2, 11—3, 21.

¹¹ Et abiit Elcana Ramatha, in domum suam: puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis.

Ministerium
Samuelis,

¹² Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum, ¹³ neque officium sacerdotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis.

peccata
filiorum
Heli,

dum coquerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua, ¹⁴ et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, sive in cacabum: et omne, quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. sic faciebant universo Israeli venientium in Silo. ¹⁵ Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, et dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam. ¹⁶ Dicebatque illi immolans: Incendatur primum iuxta morem hodie adeps, et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam vi. ¹⁷ Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia retrahebant homines a sacrificio Domini.

fecunditas
Annæ,

¹⁸ Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod lineo. ¹⁹ Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam sollemnem. ²⁰ Et benedixit Heli Eleanæ et uxori eius: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro fœnore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum. ²¹ Visitavit ergo Dominus Annam, et concepit, et peperit tres filios, et duas filias: et magnificatus est puer Samuel apud Dominum.

lenitas et
clementia
Heli,

²² Heli autem erat senex valde, et audivit omnia quæ faciebant filii sui universo Israeli: et quomodo dormiebant cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernaculi: ²³ et dixit eis: Quare facitis res huiusmodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? ²⁴ Nolite filii mei: non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. ²⁵ Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos.

gratia
Samuelis,

²⁶ Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, et placebat tam Domino quam hominibus.

prædictio
pœnæ per
virum Dei

²⁷ Venit autem vir Dei ad Heli, et ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum essent in Ægypto in domo Pharaonis? ²⁸ Et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me: et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. ²⁹ Quare calce abiecastis victimam meam, et munera mea quæ præcepi ut offerrentur in templo: et magis honorasti filios tuos quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei? ³⁰ Propterea ait Dominus Deus Israel: «Loquens locutus sum, ut domus tua, et domus patris tui ministraret in conspectu meo, usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. ³¹ Ecce dies veniunt: et præcidam brachium tuum, et brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua. ³² Et videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis Israel: et non erit senex in domo tua omnibus diebus. ³³ Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: sed ut deficiant oculi tui, et tabescat anima tua: et pars magna domus tuæ morietur cum ad virilem ætatem venerit. ³⁴ Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni et Phinees: In die uno morientur ambo. ³⁵ Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, et animam meam faciet: et ædificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus. ³⁶ Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat ut oretur pro eo, et offerat nummum argenteum, et tortam panis, dicatque: Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

et per
Samuelem,

3. ¹ Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, non erat visio manifesta. ² Factum est ergo in die quadam, Heli iacebat in loco suo, et oculi eius caligaverant, nec poterat videre: ³ lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei. ⁴ Et vocavit Dominus Samuel. Qui respondens, ait: Ecce ego. ⁵ Et cucurrit ad Heli, et dixit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi:

revertere, et dormi. Et abiit, et dormivit. ⁶ Et adiecit Dominus rursum vocare Samuelem. Consurgensque Samuel, abiit ad Heli, et dixit: Ecce ego: quia vocasti me. Qui respondit: Non vocavi te fili mi: revertere et dormi. ⁷ Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini. ⁸ Et adiecit Dominus, et vocavit adhuc Samuelem tertio. Qui consurgens abiit ad Heli, ⁹ et ait: Ecce ego: quia vocasti me. Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum: et ait ad Samuelem: Vade, et dormi: et si deinceps vocaverit te, dices: Loquere Domine, quia audit servus tuus. Abiit ergo Samuel, et dormivit in loco suo. ¹⁰ Et venit Dominus, et stetit: et vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere Domine, quia audit servus tuus. ¹¹ Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Israel: quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures eius. ¹² In die illa suscitabo adversum Heli omnia quæ locutus sum super domum eius: incipiam, et complebo. ¹³ Prædixi enim ei quod indicaturus essem domum eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos, et non corripuerit eos. ¹⁴ Idcirco iuravi Domui Heli quod non expietur iniquitas domus eius victimis et muneribus usque in æternum. ¹⁵ Dormivit autem Samuel usque mane, aperuitque ostia domus Domini. Et Samuel timebat indicare visionem Heli. ¹⁶ Vocavit ergo Heli Samuelem, et dixit: Samuel fili mi? Qui respondens, ait: Præsto sum. ¹⁷ Et interrogavit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus ad te? oro te ne celaveris me. hæc faciat tibi Deus, et hæc addat, si absconderis a me sermonem ex omnibus verbis, quæ dicta sunt tibi. ¹⁸ Indicavit itaque ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo. Et ille respondit: Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat.

¹⁹ Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo, et non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. ²⁰ Et cognovit universus Israel a Dan, usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini. ²¹ Et addidit Dominus ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, iuxta verbum Domini. Et evenit sermo Samuelis universo Israeli.

qui propheta agnoscitur.

3. Impletio prophetiæ præcedentis, 4, 1—22.

4. ¹ Et factum est in diebus illis, convenerunt Philistiim in pugnam: et egressus est Israel obviam Philistiim in prælium, et castrametatus est iuxta Lapidem adiutorii. Porro Philistiim venerunt in Aphec, ² et instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel Philisthæis: et cæsa sunt in illo certamine passim per agros, quasi quattuor millia virorum. ³ Et reversus est populus ad castra: dixeruntque maiores natu de Israel: Quare percussit nos Dominus hodie coram Philistiim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, et veniat in medium nostri, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum.

Israel a Philistiim cæditur,

⁴ Misit ergo populus in Silo, et tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum sedentis super Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni et Phinees. ⁵ Cumque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferatus est omnis Israel clamore grandi, et personuit terra. ⁶ Et audierunt Philistiim vocem clamoris, dixeruntque: Quænam est hæc vox clamoris magni in castris Hebræorum? Et cognoverunt quod arca Domini venisset in castra. ⁷ Timueruntque Philistiim, dicentes: Venit Deus in castra. Et ingemuerunt, dicentes: ⁸ Væ nobis: non enim fuit tanta exultatio heri et nudiustertius: væ nobis. Quis nos salvabit de manu Deorum sublimium istorum? hi sunt Dii, qui percusserunt Ægyptum omni plaga, in deserto. ⁹ Confortamini, et estote viri, Philistiim: ne servicia Hebræis, sicut et illi servierunt vobis: confortamini, et bellate. ¹⁰ Pugnaverunt ergo Philistiim, et cæsus est Israel, et fugit unusquisque in tabernaculum suum: et facta est plaga magna nimis: et ceciderunt de Israel triginta millia peditum. ¹¹ Et arca Dei capta est: duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees.

arca capitur et filii Heli moriuntur,

¹² Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa, scissa veste, et conspersus pulvere caput. ¹³ Cumque ille venisset, Heli sedebat super sellam contra viam spectans. Erat enim cor eius pavens pro arca Dei. Vir autem ille postquam ingressus est, nunciavit urbi: et ululavit omnis civitas. ¹⁴ Et audivit Heli

Heli fractis cervicibus occumbit,

sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumultus huius? At ille festinavit, et venit, et nunciavit Heli. ¹⁵ Heli autem erat nonaginta et octo annorum, et oculi eius caligaverant, et videre non poterat. ¹⁶ Et dixit ad Heli: Ego sum qui veni de prelio, et ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum est fili mi? ¹⁷ Respondens autem ille, qui nunciabat, Fugit, inquit, Israel coram Philistiim, et ruina magna facta est in populo: insuper et duo filii tui mortui sunt, Ophni et Phinees: et arca Dei capta est. ¹⁸ Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, et fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir et grandævus: et ipse iudicavit Israel quadraginta annis.

uxor Phinees
pariens
obit.

¹⁹ Nurus autem eius, uxor Phinees, prægnans erat, vicinaque partui: et audito nuncio quod capta esset arca Dei, et mortuus esset socer suus, et vir suus, incurvavit se et peperit: irruerant enim in eam dolores subiti. ²⁰ In ipso autem momento mortis eius, dixerunt ei quæ stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Quæ non respondit eis, neque animadvertit. ²¹ Et vocavit puerum, Ichabod, dicens: Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei, et pro socero suo et pro viro suo; ²² et ait: Translata est gloria ab Israel, eo quod capta esset arca Dei.

II. Iudex Samuel, 5, 1—7, 17.

1. De arca fœderis, 5, 1—7, 1.

In templum
Dagon
infertur,

^{5.} ¹ Philistiim autem tulerunt arcam Dei, et asportaverunt eam a Lapide adiutorii in Azotum. ² Tuleruntque Philistiim arcam Dei, et intulerunt eam in templum Dagon, et statuerunt eam iuxta Dagon. ³ Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini: et tulerunt Dagon, et restituerunt eum in locum suum. ⁴ Rursumque mane die altera con-surgentes, invenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, et duæ palmæ manuum eius abscissæ erant super limen: ⁵ porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, et omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto, usque in hodiernum diem. ⁶ Aggravata est autem manus Domini super Azotios, et demolitus est eos: æt percussit in secretiori parte natium Azotum, et fines eius. Et ebullierunt villæ et agri in medio regionis illius, et nati sunt mures, et facta est confusio mortis magnæ in civitate. ⁷ Videntes autem viri Azotii huiusemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israel apud nos: quoniam dura est manus eius super nos, et super Dagon deum nostrum.

per urbes
circumdu-
citur,

⁸ Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se, et dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Israel? Responderuntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcam Dei Israel. ⁹ Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis: et percutiebat viros uniuscuiusque urbis, a parvo usque ad maiorem, et computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi consilium, et fecerunt sibi sedes pelliceas. ¹⁰ Miserunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Israel, ut interficiat nos et populum nostrum.

dimittenda
declatur

¹¹ Miserunt itaque et congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum: qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Israel, et revertatur in locum suum, et non interficiat nos cum populo nostro. ¹² Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus, et gravissima valde manus Dei, viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretiori parte natium: et ascendebat ululatus uniuscuiusque civitatis in cælum.

et ad con-
siliū
sacerdotum

^{6.} ¹ Fuit ergo arca Domini in regione Philisthinorum septem mensibus. ² Et vocaverunt Philistiim sacerdotes et divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt: ³ Si remittitis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuum, sed quod debetis, reddite ei pro peccato, et tunc curabimini: et scietis quare non recedat manus eius a vobis. ⁴ Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Re-

sponderuntque illi: ⁵ Iuxta numerum provinciarum Philisthinorum quinque anos aureos facietis, et quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, et similitudines murium, qui demoliti sunt terram, et dabitis Deo Israel gloriam: si forte relevet manum suam a vobis, et a diis vestris, et a terra vestra. ⁶ Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Ægyptus, et Pharaon cor suum? ⁷ Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum unum: et duas vaccas fectas, quibus non est impositum iugum, iungite in plastro, et recludite vitulos earum domi. ⁸ Tolletisque arcam Domini, et ponetis in plastro, et vasa aurea, quæ exolvistis ei pro delicto, ponetis in capsellam ad latus eius: et dimittite eam ut vadat. ⁹ Et aspicietis: et si quidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem, minime: sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.

¹⁰ Fecerunt ergo illi hoc modo: et tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi. ¹¹ Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, et capsellam, quæ habebat mures aureos et similitudines anorum. ¹² Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames, et itinere uno gradiebantur, pergentes et mugientes: et non declinabant neque ad dextram neque ad sinistram: sed et satrapæ Philisthiim sequebantur usque ad terminos Bethsames. ¹³ Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle: et elevantes oculos suos, viderunt arcam, et gavisii sunt eum vidissent. ¹⁴ Et plaustrum venit in agrum Iosue Bethsamitæ, et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, et conciderunt ligna plaustrum, vaccasque imposuerunt super ea holocaustum Domino. ¹⁵ Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, et capsellam, quæ erat iuxta eam, in qua erant vasa aurea, et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, et immolaverunt victimas in die illa Domino. ¹⁶ Et quinque satrapæ Philisthinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa. ¹⁷ Hi sunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philisthiim pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum: ¹⁸ et mures aureos secundum numerum urbium Philisthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata, usque ad villam, quæ erat absque muro, et usque ad Abelmagnum, super quem posuerunt arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Iosue Bethsamitis.

¹⁹ Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini: et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eo quod Dominus percussisset plebem plaga magna. ²⁰ Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius? et ad quem ascendet a nobis? ²¹ Miseruntque nuncios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philisthiim arcam Domini, descendite, et reducite eam ad vos.

^{7.} ¹ Venerunt ergo viri Cariathiarim, et reduxerunt arcam Domini, et intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium eius sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini.

2. De ducatu Samuelis, 7, 2—17.

² Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippe iam annus vigesimus) et requievit omnis domus Israel post Dominum. ³ Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: ⁴ Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth: et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de manu Philisthiim. ⁵ Abstulerunt ergo filii Israel Baalim et Astaroth, et servierunt Domino soli. ⁶ Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath, ut orem pro vobis Dominum. ⁷ Et convenerunt in Masphath: hauseruntque aquam, et effuderunt in conspectu Domini, et ieiunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Iudicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

⁸ Et audierunt Philisthiim quod congregati essent filii Israel in Masphath, et ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel,

in Bethsames remittitur,

percussis Bethsamitibus

in Cariathiarim reducitur.

Israelitas convertit,

Philisthiim humiliat,

timuerunt a facie Philisthinorum. ⁸ Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philisthinorum. ⁹ Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum Domino: et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum Dominus. ¹⁰ Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philistiim iniere praelium contra Israel: intonnit autem Dominus fragore magno in die illa super Philistiim, et exterruit eos, et cæsi sunt a facie Israel. ¹¹ ^aEgressique viri Israel de Masphath persecti sunt Philisthaeos, et percusserunt eos usque ad locum, qui erat subter Bethchar. ¹² Tulit autem Samuel lapidem unum, et posuit eum inter Masphath et inter Sen: et vocavit nomen loci illius, Lapis adiutorii. Dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis Dominus. ¹³ Et humiliati sunt Philistiim, nec apposuerunt ultra ut venirent in terminos Israel. Facta est itaque manus Domini super Philisthaeos, cunctis diebus Samuelis. ¹⁴ Et redditæ sunt urbes, quas tulerant Philistiim ab Israel, Israeli, ab Accaron usque Geth, et terminos suos: liberavitque Israel de manu Philisthinorum, eratque pax inter Israel et Amorrhæum.

populum
indicat.

¹⁵ Indicabat quoque Samuel Israellem cunctis diebus vitæ suæ: ¹⁶ et ibat per singulos annos circueiens Bethel et Galgala et Masphath, et iudicabat Israelem in supradictis locis. ¹⁷ Revertebaturque in Ramatha: ibi enim erat domus eius, et ibi iudicabat Israelem: ædificavit etiam ibi altare Domino.

PARS ALTERA.

Saul primus rex Israel, 8, 1—31, 13.

I. Ante reiectionem eius, 8, 1—15, 35.

1. Populus regem petit, 8, 1—22.

Maiores
regem
postulant,

8. ¹ Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos iudices Israel. ² Fuitque nomen filii eius primogeniti Ioel: et nomen secundi Abia, iudicum in Bersabee. ³ Et non ambulaverunt filii illius in viis eius: sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt iudicium. ⁴ Congregati ergo universi maiores natu Israel, venerunt ad Samuelem in Ramatha. ⁵ Dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, et filii tui non ambulant in viis tuis: ^bconstitue nobis regem, ut iudicet nos, sicut et universæ habent nationes.

Dominus
eis annuit,

⁶ Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quod dixissent: Da nobis regem, ut iudicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum. ⁷ Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. non enim te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. ⁸ Iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die qua eduxi eos de Ægypto usque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me, et servierunt diis alienis, sic faciunt etiam tibi. ⁹ Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen contestare eos, et prædic eis ius regis, qui regnaturus est super eos.

Samuel
ius regis
prædicat,

¹⁰ Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat a se regem, ¹¹ et ait: Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, et ponet in curribus suis, facietque sibi equites et præcursores quadrigarum suarum, ¹² et constituet sibi tribunos, et centuriones, et aratores agrorum suorum, et messores segetum, et fabros armorum et currum suorum. ¹³ Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, et focarias, et panificas. ¹⁴ Agros quoque vestros, et vineas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis. ¹⁵ Sed et segetes vestras, et vinearum redditus addecimabit, ut det eunuchis et famulis suis. ¹⁶ Servos etiam vestros, et ancillas, et iuvenes optimos, et asinos auferet, et ponet in opere suo. ¹⁷ Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei servi. ¹⁸ Et clamabitis in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis: et non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem.

populus
in petitione
perstat.

¹⁹ Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam: rex enim erit super nos. ²⁰ et erimus nos quoque sicut omnes gentes: et iudicabit

nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis. ²¹ Et audivit Samuel omnia verba populi, et locutus est ea in auribus Domini. ²² Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, et constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

2. Saul rex ungitur, 9, 1—10, 16.

9. ¹ Et erat vir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filii Seror, filii Bechorath, filii Aphia, filii viri Iemini, fortis robore. ² Et erat ei filius vocabulo Saul, electus et bonus: et non erat vir de filiis Israel melior illo. ab humero et sursum eminebat super omnem populum. ³ Perierant autem asinae Cis patris Saul: et dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, et consurgens vade, et quære asinas. Qui cum transissent per montem Ephraim, ⁴ et per terram Salisa, et non invenissent, transierunt etiam per Terram Salim, et non erant: sed et per Terram Iemini, et minime repperunt. ⁵ Cum autem venissent in Terram Suph, dixit Saul ad puerum, qui erat cum eo: Veni et revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, et sollicitus sit pro nobis. ⁶ Qui ait ei: Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur, sine ambiguitate venit. nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus. ⁷ Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in sitarciis nostris: et sportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud. ⁸ Rursum puer respondit Sauli, et ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram. ⁹ (Olim in Israel sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum: Venite, et eamus ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.) ¹⁰ Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus, Veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei. ¹¹ Cumque ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, et dixerunt eis: Num hic est Videns? ¹² Quæ respondentes, dixerunt illis: Hic est: ecce ante te, festina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso. ¹³ Ingredientes urbem, statim invenietis eum antequam ascendat excelsum ad vescendum. neque enim comesurus est populus donec ille veniat: quia ipse benedicit hostiæ, et deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis eum. ¹⁴ Et ascenderunt in civitatem.

Saul asinas
quærens

Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel egrediens obviam eis, ut ascenderet in excelsum. ¹⁵ Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis ante unam diem quam veniret Saul, dicens: ¹⁶ Hæ ipsa hora, quæ nunc est, eras mittam virum ad te de Terra Benjamin, et unges eum ducem super populum meum Israel: et salvabit populum meum de manu Philisthinorum: quia respexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me. ¹⁷ Cumque aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce, vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo. ¹⁸ Accessit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, et ait: Indica, oro, mihi, ubi est domus Videntis. ¹⁹ Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum Videns. ascende ante me in excelsum, ut comedatis mecum hodie, et dimittam te mane: et omnia, quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi. ²⁰ Et de asinis, quas nudiustertius perdidisti, ne sollicitus sis, quia inventæ sunt. Et cuius erunt optima quæque Israel? nonne tibi et omni domui patris tui? ²¹ Respondens autem Saul, ait: Numquid non filius Iemini ego sum de minima tribu Israel, et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi sermonem istum? ²² Assumens itaque Samuel Saulem, et puerum eius, introduxit eos in trielinium, et dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant invitati. erant enim quasi triginta viri. ²³ Dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, et præcepi ut reponeres seorsum apud te. ²⁴ Levavit autem cocus armum, et posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, et comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa. ²⁵ Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est cum Saule in solario: stravitque Saul in solario, et dormivit.

a Samuele
honoratur,

princeps
populi
ungitur,

²⁶ Cumque mane surrexissent, et iam elucesceret, vocavit Samuel Saulem in solario, dicens: Surge, et dimittam te. Et surrexit Saul: egressique sunt ambo, ipse videlicet, et Samuel. ²⁷ Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedeat nos, et transeat: tu autem subsiste paulisper, ut indicem tibi verbum Domini. **10.** ¹ Tulit autem Samuel lenticulam olei, et effudit super caput eius, et deosculatus est eum, et ait: Ecce, unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, et liberabis populum suum de manibus inimicorum eius, qui in circuitu eius sunt.

signa
a Samuele
prædicta

Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem. ² Cum abieris hodie a me, invenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel in finibus Benjamin, in Meridie, dicentque tibi: Inventæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas: et intermissis pater tuus asinis, sollicitus est pro vobis, et dicit: Quid faciam de filio meo? ³ Cumque abieris inde, et ultra transieris, et veneris ad quereum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hædos, et alius tres tortas panis, et alius portans lagenam vini. ⁴ Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum. ⁵ Post hæc venies in collem Dei, ubi est statio Philistinorum: et cum ingressus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum descendantium de excelso, et ante eos psalterium et tympanum, et tibiam, et citharam, ipsosque prophetantes. ⁶ Et insiliet in te Spiritus Domini, et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium. ⁷ Quando ergo evenierint signa hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est. ⁸ Et descendes ante me in Galgala, (ego quippe descendam ad te) ut offeras oblationem, et immoles victimas pacificas: septem diebus expectabis, donec veniam ad te, et ostendam tibi quid facias.

impleta
videt,

⁹ Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, et venerunt omnia signa hæc in die illa. ¹⁰ Veneruntque ad prædictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei: et insiluit super eum Spiritus Domini, et prophetavit in medio eorum. ¹¹ Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudiustertius, quod esset cum prophetis, et prophetaret, dixerunt ad invicem: Quænam res accidit filio Cis? num et Saul inter prophetas? ¹² Responditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea verum est in proverbium: ^bNum et Saul inter prophetas?

prophetiam
celat.

¹³ Cessavit autem prophetare, et venit ad excelsum. ¹⁴ Dixitque patruus Saul ad eum, et ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Quærere asinas: quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem. ¹⁵ Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. ¹⁶ Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia inventæ essent asinæ. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus fuerat ei Samuel.

2. Sorte populo designatur, 10, 17—27.

Saul pro-
ponitur,

¹⁷ Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha: ¹⁸ et ait ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Ægypto, et erui vos de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum qui affligebant vos. ¹⁹ Vos autem hodie proiecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris: et dixistis: ^cNequaquam: sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras, et per familias. ²⁰ Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit sors tribus Benjamin. ²¹ Et applicuit tribum Benjamin et cognationes eius, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad Saul filium Cis. Quæsierunt ergo eum, et non est inventus. ²² Et consulerunt post hæc Dominum utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi. ²³ Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde: stetitque in medio populi, et altior fuit universo populo ab humero et sursum. ²⁴ Et ait Samuel ad omnem populum: Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, et ait: Vivat rex.

²⁵ Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, et scripsit in libro, et reposuit coram Domino: et dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam. ²⁶ Sed et Saul abiit in domum suam in Gabaa: et abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda. ²⁷ Filii vero Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum, et non attulerunt ei munera: ille vero dissimulabat se audire.

sed diverse
accipitur.

3. Rex ab omnibus approbatur, 11, 1—15.

11. ¹ Et factum est quasi post mensem, ascendit Naas Ammonites, et pugnare cœpit adversum Iabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Iabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, et serviemus tibi. ² Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum fœdus, ut etiam omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in universo Israel. ³ Et dixerunt ad eum seniores Iabes: Concede nobis septem dies, ut mittamus nuncios ad universos terminos Israel: et si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te. ⁴ Venerunt ergo nuncii in Gabaa Saulis: et locuti sunt verba hæc, audiente populo: et levavit omnis populus vocem suam, et flevit. ⁵ Et ecce Saul veniebat, sequens boves de agro, et ait: Quid habet populus quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum Iabes. ⁶ Et insilivit Spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc, et iratus est furor eius nimis. ⁷ Et assumens utrumque bovem, concidit in frusta, misitque in omnes terminos Israel per manum nunciorum, dicens: Quicumque non exierit, et secutus fuerit Saul et Samuel, sic fiet bobus eius. Invasit ergo timor Domini populum, et egressi sunt quasi vir unus. ⁸ Et recensuit eos in Bezech: fueruntque filiorum Israel trecenta millia: virorum autem Iuda triginta millia. ⁹ Et dixerunt nuncii, qui venerant: Sic dicetis viris, qui sunt in Iabes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuncii, et annuntiaverunt viris Iabes: qui lætati sunt. ¹⁰ Et dixerunt: Mane exhibimus ad vos: et facietis nobis omne quod placuerit vobis. ¹¹ Et factum est, cum dies crastinus venisset, constituit Saul populum in tres partes: et ingressus est media castra in vigilia matutina, et percussit Ammon usque dum incalesceret dies: reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter.

Ammonitis
percussis

¹² Et ait populus ad Samuelem: ^aQuis est iste qui dixit: Saul num regnabit super nos? Date viros, et interficiemus eos. ¹³ Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israel. ¹⁴ Dixit autem Samuel ad populum: Venite, et eamus in Galgala, et innovemus ibi regnum. ¹⁵ Et perrexit omnis populus in Galgala, et fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, et immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi Saul, et cuncti viri Israel nimis.

regnum
innovatur.

4. Samuel a ducatu recedit, 12, 1—25.

12. ¹ Dixit autem Samuel ad universum Israel: Ecce audivi vocem vestram iuxta omnia quæ locuti estis ad me, et constitui super vos regem. ² Et nunc rex graditur ante vos: ego autem senui, et incanui: porro filii mei vobiscum sunt: itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem, ecce præsto sum. ³ ^bLoquimini de me coram Domino, et coram Christo eius, utrum bovem cuiusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi: et contemniam illud hodie, restituamque vobis. ⁴ Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicuius quippiam. ⁵ Dixitque ad eos: Testis est Dominus adversum vos, et testis Christus eius in die hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis.

Innocens
declaratur,

⁶ Et ait Samuel ad populum: Dominus qui fecit Moysen et Aaron, et eduxit patres nostros de Terra Ægypti. ⁷ Nunc ergo state, ut iudicio contendam adversum vos coram Domino de omnibus misericordiis Domini, quas fecit vobiscum, et cum patribus vestris: ⁸ ^cquo modo Iacob ingressus est in Ægyptum, et clamaverunt

populum
arguit,

patres vestri ad Dominum: et misit Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres vestros de Ægypto: et collocavit eos in loco hoc. ⁹ Qui obliti sunt Domini Dei sui, et tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Hasor, et in manu Philisthinorum, et in manu regis Moab, et pugnaverunt adversum eos. ¹⁰ Postea autem clamaverunt ad Dominum, et dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, et servivimus Baalim et Astaroth: nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum, et serviemus tibi. ¹¹ Et misit Dominus Ierobaal, et Badan, et Iephte, et Samuel, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitastis confidenter. ¹² Videntes autem quod Naas rex filiorum Ammon venisset adversum vos, dixistis mihi: «Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cum Dominus Deus vester regnaret in vobis. ¹³ Nunc ergo præsto est rex vester, quem elegistis et petistis: ecce dedit vobis Dominus regem. ¹⁴ Si timueritis Dominum, et servieritis ei, et audieritis vocem eius, et non exasperaveritis os Domini: eritis et vos, et rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. ¹⁵ si autem non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones eius, erit manus Domini super vos, et super patres vestros. ¹⁶ Sed et nunc state, et videte rem istam grandem quam facturus est Dominus in conspectu vestro. ¹⁷ Numquid non messis tritici est hodie? invocabo Dominum, et dabit voces et pluvias: et scietis, et videbitis quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes super vos regem.

intercessi-
onem suam
promittit.

¹⁸ Et clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces et pluvias in illa die. ¹⁹ Et timuit omnis populus nimis Dominum et Samuelem, et dixit universus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur. addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem. ²⁰ Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc: verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro. ²¹ Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. ²² Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia iuravit Dominus facere vos sibi populum. ²³ Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis, et docebo vos viam bonam et rectam. ²⁴ Igitur timete Dominum, et servite ei in veritate, et ex toto corde vestro. vidistis enim magnifica quæ in vobis gesserit. ²⁵ Quod si perseveraveritis in malitia: et vos et rex vester pariter peribitis.

5. Familia Saulis reicitur, 13, 1—14.

Saul holo-
caustum
offert,

13. ¹ Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpisset, duobus autem annis regnavit super Israel. ² Et elegit sibi Saul tria millia de Israel: et erant cum Saul duo millia in Machmas, et in monte Bethel: mille autem cum Ionatha in Gabaa Benjamin. porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua. ³ Et percussit Ionathas stationem Philisthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cum audissent Philisthiim, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebræi. ⁴ Et universus Israel audivit huiusmodi famam: Percussit Saul stationem Philisthinorum: et erexit se Israel adversus Philisthiim. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala. ⁵ Et Philisthiim congregati sunt ad præliandum contra Israel, triginta millia currum, et sex millia equitum, et reliquum vulgus, sicut arena quæ est in littore maris plurima. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad Orientem Bethaven. ⁶ Quod cum vidissent viri Israel se in areto positos, (afflictus enim erat populus) absconderunt se in speluncis, et in abditis, in petris quoque, et in antris, et in cisternis. ⁷ Hebræi autem transierunt Iordanem in Terram Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum. ⁸ Et expectavit septem diebus iuxta placitum Samuelis, et non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. ⁹ Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustum, et pacifica. Et obtulit holocaustum.

¹⁰ Cumque complisset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: et egressus est Saul obviam ei ut salutaret eum. ¹¹ Locutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod populus dilaberetur a me, et tu non veneras iuxta placitos dies, porro Philistiim congregati fuerant in Machmas, ¹² dixi: Nunc descendent Philistiim ad me in Galgala, et faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum. ¹³ Dixitque Samuel ad Saul: Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum, ¹⁴ sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. ^aQuæsivit Dominus sibi virum iuxta cor suum: et præcepit ei Dominus ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris quæ præcepit Dominus.

ideo
regnum pro
posteritate
perdit.

6. Philistiim funduntur fuganturque, 13, 15—14, 46.

¹⁵ Surrexit autem Samuel, et ascendit de Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Benjamin. Et recensuit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros. ¹⁶ Et Saul et Ionathas filius eius, populusque qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Benjamin: porro Philistiim consederant in Machmas. ¹⁷ Et egressi sunt ad prædandum de castris Philistinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad Terram Sual. ¹⁸ porro alius ingrediebatur per viam Beth horon. tertius autem verterat se ad iter termini imminenti valli Seboim contra desertum. ¹⁹ Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni Terra Israel. caverant enim Philistiim, ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceam. ²⁰ Descendebat ergo omnis Israel ad Philistiim, ut exaceret unusquisque vomerem suum, et ligonem et securim et sarculum. ²¹ Retusa itaque erant acies vomerum, et ligonum, et tridentum, et securium, usque ad stimulum corrigendum. ²² Cumque venisset dies prælii, non est inventus ensis et lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule et Ionatha, excepto Saul et Ionatha filio eius. ²³ Egressa est autem statio Philistiim, ut transcenderet in Machmas.

Status
Israelita-
rum ac
Philisti-
norum,

14. ¹ Et accidit quadam die ut diceret Ionathas filius Saul ad adolescentem armigerum suum: Veni, et transeamus ad stationem Philistinorum, quæ est trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. ² Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malogranato, quæ erat in Magron: et erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum. ³ Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filii Phinees, ^bqui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed et populus ignorabat quo isset Ionathas. ⁴ Erant autem inter ascensus, per quos nitebatur Ionathas transire ad stationem Philistinorum, eminentes petræ ex utraque parte, et quasi in modum dentium scopuli hinc et inde prærupti, nomen uni Boses, et nomen alteri Sene: ⁵ unus scopulus prominens ad Aquilonem ex adverso Machmas, et alter ad Meridiem contra Gabaa. ⁶ Dixit autem Ionathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare vel in multis, vel in paucis. ⁷ Dixitque ei armiger suus: Fac omnia, quæ placent animo tuo: perge quo cupis, et ero tecum ubicumque volueris. ⁸ Et ait Ionathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis, ⁹ si taliter locuti fuerint ad nos, manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. ¹⁰ Si autem dixerint: Ascendite ad nos: ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris, hoc erit nobis signum. ¹¹ Apparuit igitur uterque stationi Philistinorum: dixeruntque Philistiim: En Hebræi egrediuntur de caver-
nis, in quibus absconditi fuerant. ¹² Et locuti sunt viri de statione ad Ionatham, et ad armigerum eius, dixeruntque: Ascendite ad nos, et ostendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: tradidit enim Dominus eos in manus Israel. ¹³ Ascendit autem Ionathas manibus et pedibus reptans, et armiger eius post eum. Itaque alii cadebant ante Ionatham, alios armiger

facinus
mirabile
Ionathæ,

eius interfecit sequens eum. ¹⁴ Et facta est plaga prima, qua percussit Ionathas et armiger eius, quasi viginti virorum in media parte iugeri, quam par boum in die arare consuevit.

¹⁵ Et factum est miraculum in castris, per agros: sed et omnis populus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit, et conturbata est terra: et accidit quasi miraculum a Deo. ¹⁶ Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, et ecce multitudo prostrata, et huc illucque diffugiens. ¹⁷ Et ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirit, et videte quis abierit ex nobis. Cumque requisissent, repertum est non adesse Ionatham, et armigerum eius. ¹⁸ Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israel.) ¹⁹ Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philistinorum: crescebatque paulatim, et clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam. ²⁰ Conclamavit ergo Saul, et omnis populus, qui erat cum eo, et venerunt usque ad locum certaminis: et ecce versus fuerat gladius uniuscuiusque ad proximum suum, et cædes magna nimis. ²¹ Sed et Hebræi qui fuerant cum Philistiim heri et nudiustertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt ut essent cum Israel, qui erant cum Saul et Ionatha. ²² Omnes quoque Israelitæ, qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quod fugissent Philisthæi, sociaverunt se cum suis in prælio. Et erant cum Saul, quasi decem millia virorum. ²³ Et salvavit Dominus in die illa Israel, pugna autem pervenit usque ad Bethaven.

²⁴ Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa: adiuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem: ²⁵ omneque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. ²⁶ Ingressus est itaque populus saltum, et apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum, timebat enim populus iuramentum. ²⁷ Porro Ionathas non audierat cum adiuraret pater eius populum: extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, et intinxit in favum mellis: et convertit manum suam ad os suum, et illuminati sunt oculi eius. ²⁸ Respondensque unus de populo, ait: Iureiurando constrinxit pater tuus populum, dieens: Maledictus vir, qui comederit panem hodie. (defecerat autem populus) ²⁹ Dixitque Ionathas: Turbavit pater meus terram: vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle isto: ³⁰ quanto magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nonne maior plaga facta fuisset in Philistiim? ³¹ Percusserunt ergo in die illa Philisthæos a Machinis usque in Aialon. Defatigatus est autem populus nimis: ³² et versus ad prædam tulit oves, et boves, et vitulos, et mactaverunt in terra: comeditque populus cum sanguine. ³³ Nunciaverunt autem Sauli dicentes quod populus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: Prævaricati estis: volvite ad me iam nunc saxum grande. ³⁴ Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem, et occidite super istud, et vescimini, et non peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem: et occiderunt ibi. ³⁵ Ædificavit autem Saul altare Domino; tuncque primum cœpit ædificare altare Domino.

³⁶ Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos nocte, et vastemus eos usquedum illucescat mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus: Omne quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos: Acedamus huc ad Deum. ³⁷ Et consuluit Saul Dominum: Num persequar Philistiim? si trades eos in manus Israel? Et non respondit ei in die illa. ³⁸ Dixitque Saul: Applicate huc universos angulos populi: et seitote, et videte per quem acciderit peccatum hoc hodie. ³⁹ Vivit Dominus salvator Israel, quia si per Ionatham filium meum factum est, absque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo. ⁴⁰ Et ait ad universum Israel: Separamini vos in partem unam, et ego cum Ionatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, fac. ⁴¹ Et dixit Saul ad Dominum Deum Israel: Domine Deus Israel

adiutorium
Domini,

inprudencia
Saulis,

periculum
Ionathæ.

da indicium: quid est quod non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Ionatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Ionathas et Saul, populus autem exivit. ⁴² Et ait Saul: Mittite sortem inter me, et inter Ionatham filium meum. Et captus est Ionathas. ⁴³ Dixit autem Saul ad Ionatham: Indica mihi quid feceris. Et indicavit ei Ionathas, et ait: Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, et ecce ego morior. ⁴⁴ Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia morte morieris Ionatha. ⁴⁵ Dixitque populus ad Saul: Ergone Ionathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? hoc nefas est: vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite eius in terram, quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Ionatham, ut non moreretur. ⁴⁶ Recessitque Saul, nec persecutus est Philistiim: porro Philistiim abierunt in loca sua.

7. Status regni ac domus Saulis, 14, 47—52.

⁴⁷ Et Saul, confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos eius, contra Moab, et filios Ammon, et Edom, et reges Soba, et Philisthæos: et quocumque se verterat, superabat. ⁴⁸ Congregatoque exercitu, percussit Amalec, et eruit Israel de manu vastatorum eius.

Victoriæ
variæ,

⁴⁹ Fuerunt autem filii Saul, Ionathas et Iessui, et Melchisua: et nomina duarum filiarum eius, nomen primogenitæ Merob, et nomen minoris Michol. ⁵⁰ Et nomen uxoris Saul, Achinoam filia Achimaas: et nomen principis militiæ eius Abner, filius Ner, patrueis Saul. ⁵¹ Porro Cis fuit pater Saul, et Ner pater Abner, filius Abiel.

propinqui,

⁵² Erat autem bellum potens adversum Philisthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, et aptum ad prælium, sociabat eum sibi.

bellum cum
Philistiim.

8. Saul ipse reicitur, 15, 1—35.

¹ Et dixit Samuel ad Saul: Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum eius Israel: nunc ergo audi vocem Domini: ² Hæc dicit Dominus exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israeli: æquomodo restitit ei in via cum ascenderet de Ægypto. ³ Nunc ergo vade, et percute Amalec, et demolire universa eius: non parcas ei, et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactentem, bovem et ovem, camelum et asinum.

Mandatum
Domini
de Amalec

⁴ Præcepit itaque Saul populo, et recensuit eos quasi agnos: ducenta millia peditum, et decem millia virorum Iuda. ⁵ Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalec, tetendit insidias in torrente. ⁶ Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atque descendite ab Amalec: ne forte involvam te cum eo. tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderent de Ægypto. Et recessit Cinæus de medio Amalec. ⁷ Percussitque Saul Amalec ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ est e regione Ægypti. ⁸ Et apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladii. ⁹ Et pepercit Saul, et populus Agag, et optimis gregibus ovium et armentorum, et vestibibus et arietibus, et universis, quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea: quidquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt.

Saul
negligit,

¹⁰ Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens: ¹¹ Pœnitet me quod constituerim Saul regem: quia dereliquit me, et verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samuel, et clamavit ad Dominum tota nocte. ¹² Cumque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nunciatum est Samueli, eo quod venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi fornicem triumphalem, et reversus transisset, descendissetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, et Saul offerebat holocaustum Domino de initiis prædarum, quæ attulerat ex Amalec. ¹³ Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini. ¹⁴ Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus

propterea
Incepatur
et reicitur,

meis, et armentorum, quam ego audio? ¹⁵ Et ait Saul: De Amalee adduxerunt ea: pepercit enim populus melioribus ovibus et armentis ut immolarentur Domino Deo tuo, reliqua vero occidimus. ¹⁶ Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, et indicabo tibi quæ locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere. ¹⁷ Et ait Samuel: Nonne eum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? unxitque te Dominus in regem super Israel. ¹⁸ et misit te Dominus in viam, et ait: Vade, et interfice peccatores Amalee, et pugnabis contra eos usque ad interfectionem eorum. ¹⁹ Quare ergo non audisti vocem Domini: sed versus ad prædam es, et fecisti malum in oculis Domini? ²⁰ Et ait Saul ad Samuelem: Immo audivi vocem Domini, et ambulavi in via per quam misit me Dominus, et adduxi Agag regem Amalee, et Amalee interfeci. ²¹ Tulit autem de præda populus oves et boves, primitias eorum quæ cæsa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis. ²² Et ait Samuel: Numquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini? MELIOR est enim obedientia quam victimæ: et auscultare magis quam offerre adipem arietum. ²³ quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare: et quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abieisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex. ²⁴ Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini, et verba tua, timens populum, et obediens voci eorum. ²⁵ Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, et revertere mecum, ut adorem Dominum. ²⁶ Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia proiecasti sermonem Domini, et proiecit te Dominus ne sis rex super Israel. ²⁷ Et conversus est Samuel ut abiret: ille autem apprehendit summitatem pallii eius, quæ et scissa est. ²⁸ Et ait ad eum Samuel: Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, et tradidit illud proximo tuo meliori te. ²⁹ Porro Triumphator in Israel non parcet, et pœnitudine non flectetur: neque enim homo est ut agat pœnitentiam. ³⁰ At ille ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israel, et revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum.

a Samuele
relin-
quitur.

³¹ Reversus ergo Samuel secutus est Saulem: et adoravit Saul Dominum. ³² Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalee. Et oblatus est ei Agag pinguissimus, et tremens. Et dixit Agag: Sicine separat amara mors? ³³ Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis. ³⁴ Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa. ³⁵ Et non vidit Samuel ultra Saul usque ad diem mortis suæ: verumtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quod constitueret eum regem super Israel.

II. Post reiectionem eius, 16, 1—31, 13.

1. David ungitur rex, 16, 1—13.

Iuxta
mandatum
Domini

¹⁶ ¹ Dixitque Dominus ad Samuelem: Usquequo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet super Israel? imple cornu tuum oleo, et veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis eius mihi regem. ² Et ait Samuel: Quo modo vadam? audiet enim Saul, et interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, et dices: Ad immolandum Domino veni. ³ Et vocabis Isai ad victimam, et ego ostendam tibi quid facias, et unges quemcumque monstravero tibi.

Samuel
Davida
ungit.

⁴ Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus. Venitque in Bethlehem, et admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne est ingressus tuus? ⁵ Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, sanctificamini, et venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Isai et filios eius, et vocavit eos ad sacrificium. ⁶ Cumque ingressi essent, vidit Eliab, et ait: Num coram Domino est Christus eius? ⁷ Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum eius, neque altitudinem staturæ eius: quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominis ego iudico: homo enim videt ea quæ parent. Dominus autem intuetur cor. ⁸ Et

vocavit Isai Abinadab, et adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus. ⁹ Adduxit autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus. ¹⁰ Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele: et ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis. ¹¹ Dixitque Samuel ad Isai: Numquid iam completi sunt filii? Qui respondit: Adhuc reliquus est parvulus, et pascit oves. Et ait Samuel ad Isai: Mitte, et addue eum: nec enim discumbemus prius quam huc ille veniat. ¹² Misit ergo, et adduxit eum. Erat autem rufus, et pulcher aspectu, decoraque facie. et ait Dominus: Surge, unge eum, ipse est enim. ¹³ Tulit ergo Samuel cornu olei, et unxit eum in medio fratrum eius: et directus est Spiritus Domini a die illa in David, et deinceps: surgensque Samuel abiit in Ramatha.

2. David fit armiger Saulis, 16, 14—23.

¹⁴ Spiritus autem Domini recessit a Saul et exagitabat eum spiritus nequam, a Domino. ¹⁵ Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te. ¹⁶ Iubeat dominus noster, et servi tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, et levius feras. ¹⁷ Et ait Saul ad servos suos: Providete ergo mihi aliquem bene psallentem, et adducite eum ad me. ¹⁸ Et respondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem scientem psallere, et fortissimum robore, et virum bellicosum, et prudentem in verbis, et virum pulchrum: et Dominus est eum eo. ¹⁹ Misit ergo Saul nuncios ad Isai, dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis. ²⁰ Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, et lagenam vini, et hœdum de capris unum, et misit per manum David filii sui Sauli. ²¹ Et venit David ad Saul, et stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, et factus est eius armiger. ²² Misitque Saul ad Isai, dicens: Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis. ²³ Igitur quodcumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, et percutiebat manu sua, et refocillabatur Saul, et levius habebat. recedebat enim ab eo spiritus malus.

Saul
a spiritu
nequam
exagitatus

David
accersit.

3. David Philisthæum Goliath occidit, 17, 1—54.

¹⁷ ¹ Congregantes autem Philisthiim agmina sua in prælium, convenerunt in Socho Iudæ: et castrametati sunt inter Socho et Azeca in finibus Dommin. ² Porro Saul et filii Israel congregati venerunt in Vallem terebinthi, et direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthiim. ³ Et Philisthiim stabant super montem ex parte hac, et Israel stabat supra montem ex altera parte: vallisque erat inter eos. ⁴ Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum et palmi: ⁵ et cassis ærea super caput eius, et lorica squamata induebatur. porro pondus lorice eius, quinque millia siclorum æris erat: ⁶ et ocreas æreas habebat in cruribus: et clypeus æreus tegebat humeros eius. ⁷ hastile autem hastæ eius erat quasi liciatorium textentium. ipsum autem ferrum hastæ eius sexcentos siclos habebat ferri: et armiger eius antecedeat eum. ⁸ Stansque clamabat adversum phalangas Israel, et dicebat eis: Quare venistis parati ad prælium? Numquid ego non sum Philisthæus, et vos servi Saul? Eligite ex vobis virum, et descendat ad singulare certamen. ⁹ si quiverit pugnare mecum, et percusserit me, erimus vobis servi: si autem ego prævaluerò, et percussero eum, vos servi eritis, et servietis nobis. ¹⁰ Et aiebat Philisthæus: Ego exprobravi agminibus Israel hodie: Date mihi virum, et ineat mecum singulare certamen. ¹¹ Audiens autem Saul, et omnes Israelitæ sermones Philisthæi huiuscemodi, stupebant, et metuebant nimis.

Goliath
Israelii ex-
probrat,

¹² David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo ^bsupra dictum est, de Bethlehem Iuda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, et erat vir in diebus Saul senex, et grandævus inter viros. ¹³ Abierunt autem tres filii eius maiores post Saul in prælium: et nomina trium filiorum eius, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, et secundus Abinadab, tertiusque Samma. ¹⁴ David autem erat minimus.

David fortis
et animo-
sus

Tribus ergo maioribus secutis Saulem, ¹⁵ abiit David, et reversus est a Saul, ut pasceret gregem patris sui in Bethlehem. ¹⁶ Procedebat vero Philisthæus mane et vespere, et stabat quadraginta diebus. ¹⁷ Dixit autem Isai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, et decem panes istos, et curre in castra ad fratres tuos. ¹⁸ et decem formellas casei has deferens ad tribunum: et fratres tuos visitabis, si recte agant: et cum quibus ordinati sunt, disce. ¹⁹ Saul autem, et illi, et omnes filii Israel, in Valle terebinthi pugnabant adversum Philisthiim. ²⁰ Surrexit itaque David mane, et commendavit gregem custodi: et onustus abiit, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, et ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine. ²¹ Direxerat enim aciem Israel, sed et Philisthiim ex adverso fuerant præparati. ²² Derelinquens ergo David vasa, quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, et interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos. ²³ Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus, de Geth. de castris Philisthinorum: et loquente eo hæc eadem verba audivit David. ²⁴ Omnes autem Israelitæ, cum vidissent virum, fugerunt a facie eius, timentes eum valde. ²⁵ Et dixit unus quispiam de Israel: Num vidistis virum hunc, qui ascendit? ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo, qui percusserit eum, ditabit rex divitiis magnis, et filiam suam dabit ei, et domum patris eius faciet absque tributo in Israel. ²⁶ Et ait David ad viros, qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, et tulerit opprobrium de Israel? quis enim est hic Philisthæus incircumcisis, qui exprobravit acies Dei viventis? ²⁷ Referebat autem ei populus eundem sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum. ²⁸ Quod cum audisset Eliab frater eius maior, loquente eo cum aliis, iratus est contra David, et ait: Quare venisti, et quare dereliquisti pauucas oves illas in deserto? ego novi superbiam tuam, et nequitiam cordis tui: quia ut videres prælium, descendisti. ²⁹ Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum est? ³⁰ Et declinavit paululum ab eo ad alium: dixitque eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut prius.

cum Saule
agit,

³¹ Audita sunt autem verba, quæ locutus est David, et annunciata in conspectu Saul. ³² Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cuiusquam in eo: ego servus tuus vadam, et pugnabo adversum Philisthæum. ³³ Et ait Saul ad David: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum: quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua. ³⁴ Dixitque David ad Saul: *Pasebat servus tuus patris sui gregem, et veniebat leo, vel ursus, et tollebat arietem de medio gregis: ³⁵ et persequabar eos, et percutiebam, eruebamque de ore eorum: et illi consurgebant adversum me, et apprehendebam mentum eorum, et suffocabam, interficiebamque eos. ³⁶ Nam et leonem, et ursum interfeci ego servus tuus: erit igitur et Philisthæus hic incircumcisis, quasi unus ex eis. Nunc vadam, et auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircumcisis, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis? ³⁷ Et ait David: Dominus qui eripuit me de manu leonis, et de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi huius. Dixit autem Saul ad David: Vade, et Dominus tecum sit. ³⁸ Et induit Saul David vestimentis suis, et imposuit galeam æream super caput eius, et vestivit eum lorica. ³⁹ Accinctus ergo David gladio eius super vestem suam, cœpit tentare si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea, ⁴⁰ et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus: et elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, et misit eos in peram pastorem, quam habebat secum, et fundam manu tulit: et processit adversum Philisthæum.

Philisthæum
inter-
fecit,

⁴¹ ibat autem Philisthæus incedens, et appropinquans adversum David, et armiger eius ante eum. ⁴² Cumque inspexisset Philisthæus, et vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens: rufus, et pulcher aspectu. ⁴³ Et dixit Philisthæus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me eum baculo? Et

maledixit Philisthæus David in diis suis: ⁴⁴ dixitque ad David: Veni ad me, et dabo carnes tuas volatilibus cæli et bestiis terræ. ⁴⁵ Dixit autem David ad Philisthæum: Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti ⁴⁶ hodie, et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te: et dabo cadavera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cæli, et bestiis terræ: ut sciat omnis terra quia est Dens in Israel. ⁴⁷ Et noverit universa ecclesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus: ipsius enim est bellum, et tradet vos in manus nostras. ⁴⁸ Cum ergo surrexisset Philisthæus, et veniret, et appropinquaret contra David, festinavit David, et ecurrit ad pugnam ex adverso Philisthæi. ⁴⁹ Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, et funda iecit, et circumducens percussit Philisthæum in fronte: et infixus est lapis in fronte eius, et cecidit in faciem suam super terram. ⁵⁰ ^aPrævaluitque David adversum Philisthæum in funda et lapide, percussumque Philisthæum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David, ⁵¹ ecurrit, et stetit super Philisthæum, et tulit gladium eius, et eduxit eum de vagina sua: et interfecit eum, præciditque caput eius.

Videntes autem Philisthiim, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt. ⁵² Et consurgentes viri Israel et Iuda vociferati sunt, et persecuti sunt Philisthæos usquedum venirent in vallem, et usque ad portas Accaron, cecideruntque vulnerati de Philisthiim in via Saraim, et usque ad Geth, et usque ad Accaron. ⁵³ Et revertentes filii Israel postquam persecuti fuerant Philisthæos, invaserunt castra eorum. ⁵⁴ Assumens autem David caput Philisthæi, attulit illud in Ierusalem: arma vero eius posuit in tabernaculo suo.

triumphans
regreditur.

4. David in amore et invidia est, 17, 55—18, 9.

⁵⁵ Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, si novi. ⁵⁶ Et ait rex: Interroga tu, cuius filius sit iste puer. ⁵⁷ Cumque regressus esset David, percusso Philisthæo, tulit eum Abner, et introduxit coram Saule, caput Philisthæi habentem in manu. ⁵⁸ Et ait ad eum Saul: De qua progenie es o adolescens? Dixitque David: Filius servi tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

Victori
glorioso

18. ¹ Et factum est cum complisset loqui ad Saul: anima Ionathæ conglutinata est animæ David, et dilexit eum Ionathas quasi animam suam. ² Tulitque eum Saul in die illa, et non concessit ei ut reverteretur in domum patris sui. ³ Inierunt autem David et Ionathas fœdus: diligebat enim eum quasi animam suam. ⁴ Nam expoliavit se Ionathas tunica, qua erat indutus, et dedit eam David, et reliqua vestimenta sua usque ad gladium et arcum suum, et usque ad balteum.

Ionathas
congluti-
natur,

⁵ Egrediebatur quoque David ad omnia quæcumque misisset eum Saul, et prudenter se agebat: posuitque eum Saul super viros belli, et acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul. ⁶ Porro cum reverteretur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis, in tympanis lætitiæ, et in sistris. ⁷ Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: ^bPercussit Saul mille, et David decem millia. ⁸ Iratus est autem Saul nimis, et displicuit in oculis eius sermo iste: dixitque: Dederunt David decem millia, et mihi mille dederunt: quid ei superest, nisi solum regnum? ⁹ Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David a die illa, et deinceps.

Saul vero
invidet.

5. Saul Davida clam persequitur, 18, 10—30.

¹⁰ Post diem autem alteram, invasit spiritus Dei malus Saul, et prophetabat in medio domus suæ: David autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies. tenebatque Saul lanceam, ¹¹ et misit eam, putans quod configere posset David cum pariete: et declinavit David a facie eius secundo.

Vult enim
lancea
configere,

⁵⁰ ^aSir 47, 4; 1 Mcc 4, 30. — 18, 7 ^bSir 47, 7.

cum pro-
moveret ut
amoveat,

¹² Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, et a se recessisset. ¹³ Amovit ergo eum Saul a se, et fecit eum tribunum super mille viros: et egrediebatur, et intrabat in conspectu populi. ¹⁴ In omnibus quoque vis suis David prudenter agebat, et Dominus erat cum eo. ¹⁵ Vidit itaque Saul quod prudens esset nimis, et coepit cavere eum. ¹⁶ Omnis autem Israel et Iuda diligebat David: ipse enim ingrediebatur et egrediebatur ante eos.

vult eum
sponsalia
perdere,

¹⁷ Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea maior Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, et praeliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philisthinorum. ¹⁸ Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam gener regis? ¹⁹ Factum est autem tempus cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molathitæ uxor. ²⁰ Dilexit autem David Michol filia Saul altera. Et nunciatum est Saul, et placuit ei. ²¹ Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, et sit super eum manus Philisthinorum. Dixitque Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie. ²² Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, et omnes servi eius diligunt te. Nunc ergo esto gener regis. ²³ Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum videtur vobis, generum esse regis? Ego autem sum vir pauper et tennis. ²⁴ Et renunciaverunt servi Saul, dicentes: Huiusmodi verba locutus est David. ²⁵ Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum. ²⁶ Cumque renunciassent servi eius David verba, quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David, ut fieret gener regis. ²⁷ Et post paucos dies surgens David, abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philistiim ducentos viros, et attulit eorum præputia, et annumeravit ea regi, ut esset gener eius. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem.

fit inimicus
eius
perpetuus.

²⁸ Et vidit Saul, et intellexit quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum. ²⁹ Et Saul magis coepit timere David: factusque est Saul inimicus David cunctis diebus. ³⁰ Et egressi sunt principes Philisthinorum, a principio autem egressionis eorum, prudentius se gerebat David quam omnes servi Saul, et celebre factum est nomen eius nimis.

6. Incipit persecutio publica, 19, 1—24.

Saul necem
Davidis
mandat,

^{19.} ¹ Locutus est autem Saul ad Jonathan filium suum, et ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porro Ionathas filius Saul diligebat David valde. ² Et indicavit Ionathas David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter observa te, quæso, mane, et manebis clam, et absconderis. ³ Ego autem egrediens stabo iuxta patrem meum, in agro ubicumque fueris: et ego loquar de te ad patrem meum: et quodcumque videro, nunciabo tibi.

sed voce
Ionathæ
placatur;

⁴ Locutus est ergo Ionathas de David bona ad Saul patrem suum: dixitque ad eum: Ne pecces rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera eius bona sunt tibi valde. ⁵ Et posuit animam suam in manu sua, et percussit Philisthæum, et fecit Dominus salutem magnam universo Israeli: vidisti, et lætatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa? ⁶ Quod cum audisset Saul, placatus voce Ionathæ, iuravit: Vivit Dominus, quia non occidetur. ⁷ Vocavit itaque Ionathas David, et indicavit ei omnia verba hæc: et introduxit Ionathas David ad Saul, et fuit ante eum, sicut fuerat heri et nudius tertius.

vult eum
iterum lan-
cea confi-
gere,

⁸ Motum est autem rursum bellum: et egressus David, pugnavit adversum Philistiim: percussitque eos plaga magna, et fugerunt a facie eius. ⁹ Et factus est spiritus Domini malus in Saul. sedebat autem in domo sua, et tenebat lanceam: porro David psallebat manu sua. ¹⁰ Nisusque est Saul configere David lancea in pariete, et declinavit David a facie Saul: lancea autem casso vulnere perlata est in parietem, et David fugit, et salvatus est nocte illa.

¹¹ Misit ergo Saul satellites suos in domum David, ut custodirent eum, et interficeretur mane. Quod cum annuiciasset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, eras morieris: ¹² deposuit eum per fenestram. porro ille abiit et aufugit, atque salvatus est. ¹³ Tulit autem Michol statuam, et posuit eam super lectum, et pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius, et operuit eam vestimentis. ¹⁴ Misit autem Saul apparitores, qui raperent David: et responsum est quod ægrotaret. ¹⁵ Rursumque misit Saul nuncios ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur. ¹⁶ Cumque venissent nuncii, inventum est simulacrum super lectum, et pellis caprarum ad caput eius. ¹⁷ Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illasisti mihi, et dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

in lecto
occidere,

¹⁸ David autem fugiens, salvatus est, et venit ad Samuel in Ramatha, et nunciavit ei omnia quæ fecerat sibi Saul: et abierunt ipse et Samuel, et morati sunt in Naioth. ¹⁹ Nunciatum est autem Sauli a dicentibus: Ecce David in Naioth in Ramatha. ²⁰ Misit ergo Saul lictores, ut raperent David: qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, et Samuelem stantem super eos, factus est etiam Spiritus Domini in illis, et prophetare cœperunt etiam ipsi. ²¹ Quod cum nunciatum esset Sauli, misit et alios nuncios: prophetaverunt autem et illi. Et rursum misit Saul tertios nuncios: qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul, ²² abiit etiam ipse in Ramatha, et venit usque ad cisternam magnam, quæ est in Socho, et interrogavit, et dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei: Ecce in Naioth sunt in Ramatha. ²³ Et abiit in Naioth in Ramatha, et factus est etiam super eum Spiritus Domini, et ambulabat ingrediens, et prophetabat usquedum veniret in Naioth in Ramatha. ²⁴ Et expoliavit etiam ipse se vestimentis suis, et prophetavit cum ceteris coram Samuele, et cecidit nudus tota die illa et nocte. Unde et exivit proverbium: ^aNum et Saul inter prophetas?

Samueli
eripere.

7. Malitia Saulis completur, 20, 1—43.

20. ¹ Fugit autem David de Naioth, quæ est in Ramatha, veniensque locutus est coram Ionatha: Quid feci? quæ est iniquitas mea, et quod peccatum meum in patrem tuum, quia quærit animam meam? ² Qui dixit ei: Absit, non morieris: neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum, nisi prius indicaverit mihi: hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo? nequaquam erit istud. ³ Et iuravit rursum Davidi. Et ille ait: Scit profecto pater tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, et dicet: Nesciat hoc Ionathas, ne forte tristetur. Quinimmo vivit Dominus, et vivit anima tua, quia uno tantum (ut ita dicam) gradu, ego morsque dividimur. ⁴ Et ait Ionathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi. ⁵ Dixit autem David ad Ionathan: Ecce calendæ sunt crastino, et ego ex more sedere soleo iuxta regem ad vescendum: dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiæ. ⁶ Si respiciens requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehem civitatem suam: quia victimæ sollemnes ibi sunt universis contribulibus suis. ⁷ Si dixerit, Bene: pax erit servo tuo. si autem fuerit iratus, scito quia completa est malitia eius. ⁸ Fac ergo misericordiam in servum tuum: quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti. si autem est iniquitas aliqua in me, tu me interfice, et ad patrem tuum ne introducas me. ⁹ Et ait Ionathas: Absit hoc a te: neque enim fieri potest, ut si certe cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non annunciem tibi. ¹⁰ Responditque David ad Ionathan: Quis renunciabit mihi, si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me? ¹¹ Et ait Ionathas ad David: Veni, et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum, ¹² ait Ionathas ad David: Domine Deus Israel, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie: et aliquid boni fuerit super David, et non statim misero ad te, et notum tibi fecero, ¹³ hæc faciat Dominus Ionathæ, et hæc addat. Si autem

Ionathas
cum Davide
fœdus
renovat,

perseveraverit patris mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam, et dimittam te, ut vadas in pace, et sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo. ¹⁴ Et si vixero, facies mihi misericordiam Domini: si vero mortuus fuero, ¹⁵ non auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemque de terra: auferat Ionathan de domo sua, et requirat Dominus de manu inimicorum David. ¹⁶ Pepigit ergo Ionathas fœdus cum domo David: et requisivit Dominus de manu inimicorum David. ¹⁷ Et addidit Ionathas deierare David, eo quod diligeret illum: sicut enim animam suam, ita diligebat eum. ¹⁸ Dixitque ad eum Ionathas: Cras calendæ sunt, et requireris: ¹⁹ requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, et venies in locum ubicelandus es in die qua operari licet, et sedebis iuxta lapidem, cui nomen est Ezel. ²⁰ Et ego tres sagittas mittam iuxta eum, et iaciam quasi exerceans me ad signum. ²¹ Mittam quoque et puerum, dicens ei: Vade, et affer mihi sagittas. ²² Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, et nihil est mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagittæ ultra te sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus. ²³ De verbo autem quod locuti sumus ego et tu, sit Dominus inter me et te usque in sempiternum.

malitiam
patris
completam
esse
intelligit,

²⁴ Absconditus est ergo David in agro, et venerunt calendæ, et sedit rex ad comedendum panem. ²⁵ Cumque sedisset rex super cathedram suam (secundum consuetudinem) quæ erat iuxta parietem, surrexit Ionathas, et sedit Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit locus David. ²⁶ Et non est locutus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim quod forte evenisset ei, ut non esset mundus, nec purificatus. ²⁷ Cumque illuxisset dies secunda post calendas, rursus apparuit vacuus locus David. Dixitque Saul ad Ionathan filium suum: Cur non venit filius Isai nec heri, nec hodie ad vescendum? ²⁸ Responditque Ionathas Sauli: Rogavit me obnix, ut iret in Bethlehem, ²⁹ et ait: Dimitte me, quoniam sacrificium sollemne est in civitate, unus de fratribus meis accersivit me: nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis, vadam cito, et videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. ³⁰ Iratus autem Saul adversum Ionathan, dixit ei: Fili mulieris virum ultro rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Isai in confusionem tuam, et in confusionem ignominiosæ matris tuæ? ³¹ Omnibus enim diebus, quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque iam nunc mitte, et adduc eum ad me: quia filius mortis est. ³² Respondens autem Ionathas Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fecit? ³³ Et arripuit Saul lanceam ut percuteret eum. Et intellexit Ionathas quod definitum esset a patre suo, ut interficeret David. ³⁴ Surrexit ergo Ionathas a mensa in ira furoris, et non comedit in die calendarum secunda panem. Contristatus est enim super David, eo quod confudisset eum pater suus.

amicum
monet ac
dimittit.

³⁵ Cumque illuxisset mane, venit Ionathas in agrum iuxta placitum David, et puer parvulus cum eo, ³⁶ et ait ad puerum suum: Vade, et affer mihi sagittas, quas ego iacio. Cumque puer eucurrisset, iecit aliam sagittam trans puerum. ³⁷ Venit itaque puer ad locum iaculi, quod miserat Ionathas: et clamavit Ionathas post tergum pueri, et ait: Ecce ibi est sagitta porro ultra te. ³⁸ Clamavitque iterum Ionathas post tergum pueri, dicens: Festina velociter, ne steteris. Collegit autem puer Ionathæ sagittas, et attulit ad dominum suum: ³⁹ et quid ageretur, penitus ignorabat: tantummodo enim Ionathas et David rem noverant. ⁴⁰ Dedit ergo Ionathas arma sua puero, et dixit ei: Vade, et defer in civitatem. ⁴¹ Cumque abiisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad Austrum, et cadens pronus in terram, adoravit tertio: et osculantes se alterutrum, fleverunt pariter. David autem amplius. ⁴² Dixit ergo Ionathas ad David: Vade in pace: quæcumque iuravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me et te, et inter semen meum et semen tuum usque in sempiternum. ⁴³ Et surrexit David, et abiit: sed et Ionathas ingressus est civitatem.

8. David in Nobe, 21, 1—9.

21. ¹ Venit autem David in Nobe ad Achimelech sacerdotem: et obstupuit Achimelech, eo quod venisset David. Et dixit ei: Quare tu solus, et nullus est tecum? ² Et ait David ad Achimelech sacerdotem: Rex præcepit mihi sermonem, et dixit: Nemo sciat rem, propter quam missus es a me, et cuiusmodi præcepta tibi dederim: nam et pueris condixi in illum et illum locum. ³ Nunc ergo siquid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris. ⁴ Et respondens sacerdos ad David, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum: si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus? ⁵ Et respondit David sacerdoti, et dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur: continuimus nos ab heri et nudius tertius, quando egrediebamur, et fuerunt vasa puerorum sancta, porro via hæc polluta est, sed et ipsa hodie sanctificabitur in vasis.

Achimelech
sacerdos Da
vidi dat

⁶ Aedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem, neque enim erat ibi panis, nisi tantum panes propositionis, qui sublatis fuerant a facie Domini, ut ponerentur panes calidi.

panem sanc
tificatum,

⁷ Erat autem ibi vir quidam de servis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini: et nomen eius Doeg Idumæus, potentissimus pastorum Saul.

præsente
Doeg,

⁸ Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam, aut gladium? quia gladium meum, et arma mea non tuli mecum, sermo enim regis urgebat. ⁹ Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philisthæi, quem percussisti in Valle terebinthi, est involutus pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle, neque enim hic est alius absque eo. Et ait David: Non est huic alter similis, da mihi eum.

et gladium
Goliath.

9. David in Geth, Odollam, Haret, 21, 10—22, 5.

¹⁰ Surrexit itaque David, et fugit in die illa a facie Saul: et venit ad Achis regem Geth: ¹¹ dixeruntque servi Achis ad eum cum vidissent David: Numquid non iste est David rex terræ? nonne huic cantabant per choros, dicentes: ¹² Percussit Saul mille, et David decem millia? ¹³ Posuit autem David sermones istos in corde suo, et extimuit valde a facie Achis regis Geth. ¹⁴ Et immutavit os suum coram eis, et collabebatur inter manus eorum: et impingebat in ostia portæ, defluebantque salivæ eius in barbam. ¹⁵ Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum: quare adduxistis eum ad me? ¹⁶ An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum, ut fureret me præsentem? hicine ingreditur domum meam?

In Geth
assimulat
se insanum,

^{22.} ¹ Abiit ergo David inde, et fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres eius, et omnis domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. ² Et conveniunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, et oppressi ære alieno, et amaro animo: et factus est eorum princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri.

in Odollam
plurimos
suscipit,

³ Et profectus est David inde in Maspha, quæ est Moab: et dixit ad regem Moab: Maneat, oro, pater meus et mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mihi Deus. ⁴ Et reliquit eos ante faciem regis Moab: manseruntque apud eum cunctis diebus, quibus David fuit in præsidio.

patrem
et matrem
in Moab
ducit,

⁵ Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in præsidio, proficiscere, et vade in Terram Iuda. Et profectus est David, et venit in saltum Haret.

in Haret
venit.

10. Saul civitatem Nobe delet, 22, 6—23.

⁶ Et audivit Saul quod apparuisset David, et viri qui erant cum eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, et esset in nemore, quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi eius circumstarent eum, ⁷ ait ad servos suos qui assistebant ei: Audite nunc filii Iemini: numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas, et universos vos faciet tribunos, et centuriones: ⁸ quoniam coniurastis omnes adversum me, et non est qui mihi renunciet, maxime cum et filius meus fœdus inierit cum filio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annunciet mihi: eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me, insidiantem mihi usque hodie.

Lamentanti
regi

Doeg facta
in Nobe
narrat,

⁹ Respondens autem Doeg Idumæus, qui assistebat, et erat primus inter servos Saul. Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Achimelech filium Achitob sacerdotem. ¹⁰ Qui consuluit pro eo Dominum, et cibaria dedit ei: sed et gladium Goliath Philisthæi dedit illi.

quare rex
sacerdotes
accersitos
increpat

¹¹ Misit ergo rex ad accersendum Achimelech sacerdotem filium Achitob, et omnem domum patris eius, sacerdotum, qui erant in Nobe, qui universi venerunt ad regem. ¹² Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui respondit: Præsto sum Domine. ¹³ Dixitque ad eum Saul: Quare coniurastis adversum me, tu et filius Isai, et dedisti ei panes et gladium, et consuluisti pro eo Deum, ut consurgeret adversum me, insidiator usque hodie permanens? ¹⁴ Respondensque Achimelech regi, ait: Et quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis, et gener regis, et pergens ad imperium tuum, et gloriosus in domo tua? ¹⁵ Num hodie cœpi pro eo consulere Deum? absit hoc a me: ne suspicetur rex adversus servum suum rem huiusce modi, in universa domo patris mei: non enim scivit servus tuus quidquam super hoc negotio, vel modicum vel grande. ¹⁶ Dixitque rex: Morte morieris Achimelech, tu, et omnis domus patris tui.

ac per Doeg
trucidat,

¹⁷ Et ait rex emissariis, qui circumstabant eum: Convertimini, et interficite sacerdotes Domini: nam manus eorum cum David est: scientes quod fugisset, et non indicaverunt mihi. Noluerunt autem servi regis extendere manus suas in sacerdotes Domini. ¹⁸ Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, et irruere in sacerdotes. Conversusque Doeg Idumæus, irruit in sacerdotes, et trucidavit in die illa octoginta-quinque viros vestitos ephod lineo.

et urbem
percutit,

¹⁹ Nobe autem civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, viros et mulieres, et parvulos, et lactentes, bovemque et asinum, et ovem in ore gladii.

sacerdote
Abiathar
ad Davidam
fugiente.

²⁰ Evadens autem unus filius Achimelech, filii Achitob, cuius nomen erat Abiathar, fugit ad David, ²¹ et annuntiavit ei quod occidisset Saul sacerdotes Domini. ²² Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa, quod cum ibi esset Doeg Idumæus, proculdubio annuntiaret Sauli: ego sum reus omnium animarum patris tui. ²³ Mane mecum, ne timeas: si quis quæsierit animam meam, quæret et animam tuam, mecumque servaberis.

11. David bis Saulem effugit, 23, 1—28.

David
Ceilam
salvat,

²³ ¹ Et annuntiaverunt David, dicentes: Ecce Philisthæi oppugnant Ceilam, et diripiunt areas. ² Consuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, et percutiam Philisthæos istos? Et ait Dominus ad David: Vade, et percuties Philisthæos, et Ceilam salvabis. ³ Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hic in Iudæa consistentes timemus: quanto magis si ierimus in Ceilam adversum agmina Philistinorum? ⁴ Rursum ergo David consuluit Dominum. Qui respondens, ait ei: Surge, et vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthæos in manu tua. ⁵ Abiit ergo David, et viri eius in Ceilam, et pugnavit adversum Philisthæos, et abegit iumenta eorum, et percussit eos plaga magna: et salvavit David habitatores Ceilæ. ⁶ Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod secum habens descenderat.

ex urbe
fugit,

⁷ Nunciatum est autem Sauli quod venisset David in Ceilam: et ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, conclususque est introgressus urbem, in qua portæ et seræ sunt. ⁸ Et præcepit Saul omni populo ut ad pugnam descenderet in Ceilam: et obsideret David, et viros eius. ⁹ Quod cum David rescisset quia præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica ephod. ¹⁰ Et ait David: Domine Deus Israel, audivit famam servus tuus, quod disponat Saul venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me: ¹¹ Si tradent me viri Ceilæ in manus eius? et si descendet Saul, sicut audivit servus tuus? Domine Deus Israel indica servo tuo. Et ait Dominus: Descendet. ¹² Dixitque David: Si tradent me viri Ceilæ, et viros qui sunt mecum, in manus Saul? et dixit Dominus: Tradent. ¹³ Surrexit ergo David et viri eius quasi sexcenti, et egressi de Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti: nunciatumque est Sauli quod fugisset David de Ceila, et salvatus esset: quam ob rem dissimulavit exire.

¹⁴ Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum tamen Saul eunctis diebus; et non tradidit eum Deus in manus eius. ¹⁵ Et vidit David quod egressus esset Saul ut quæreretur animam eius. Porro David erat in deserto Ziph in silva. ¹⁶ Et surrexit Ionathas filius Saul, et abiit ad David in silvam, et confortavit manus eius in Deo: dixitque ei: ¹⁷ Ne timeas: neque enim inveniet te manus Saul patris mei, et tu regnabis super Israel, et ego ero tibi secundus, sed et Saul pater meus scit hoc. ¹⁸ Percussit ergo uterque fœdus coram Domino: mansitque David in silva: Ionathas autem reversus est in domum suam.

in Ziph
cum Iona-
tha fœdus
renovat,

¹⁹ Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis silvæ, in Colle Hachila, quæ est ad dexteram deserti? ²⁰ Nunc ergo, sicut desideravit anima tua ut descenderes, descende: nostrum autem erit ut tradamus eum in manus regis. ²¹ Dixitque Saul: Benedicti vos a Domino, quia doluistis vicem meam. ²² Abite ergo, oro, et diligentius præparate, et curiosius agite, et considerate locum ubi sit pes eius, vel quis viderit eum ibi, recogitat enim de me, quod callide insidiet ei. ²³ Considerate et videte omnia latibula eius, in quibus absconditur: et revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum. quod si etiam in terram se abstruserit, perscrutabor eum in eunctis millibus Iuda. ²⁴ At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul: David autem et viri eius erant in deserto Maon, in campestribus ad dexteram Iesimon. ²⁵ Ivit ergo Saul et socii eius ad quærendum eum: et nunciatum est David, statimque descendit ad petram, et versabatur in deserto Maon. quod cum audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon. ²⁶ Et ibat Saul ad latus montis ex parte una: David autem et viri eius erant in latere montis ex parte altera: porro David desperabat se posse evadere a facie Saul: itaque Saul, et viri eius in modum coronæ eingebant David, et viros eius, ut caperent eos. ²⁷ Et nuncius venit ad Saul, dicens: Festina, et veni, quoniam infuderunt se Philistiim super terram. ²⁸ Reversus est ergo Saul desistens persequi David, et perrexit in occursum Philistinorum. propter hoc vocaverunt locum illum. Petram dividentem.

in Maon
liberatur.

12. David in Engaddi Saulem servat, 24, 1—23.

24. ¹ Ascendit ergo David inde: et habitavit in locis tutissimis Engaddi. ² Cumque reversus esset Saul, postquam persecutus est Philisthæos, nunciaverunt ei, dicentes: Ecce, David in deserto est Engaddi. ³ Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David et viros eius, etiam super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus perviæ sunt. ⁴ Et venit ad caulas ovium, quæ se offerebant vianti. eratque ibi spelunca, quam ingressus est Saul, ut purgaret ventrem: porro David et viri eius in interiore parte speluncæ latebant. ⁵ Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, et præcidit oram chlamydis Saul silenter. ⁶ Post hæc percussit cor suum David, eo quod abscidisset oram chlamydis Saul. ⁷ Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia christus Domini est. ⁸ Et confregit David viros suos sermonibus, et non permisit eos ut consurgerent in Saul: porro Saul exurgens de spelunca, pergebat cœpto itinere.

Necem regis
impedit,

⁹ Surrexit autem et David post eum: et egressus de spelunca, clamavit post tergum Saul, dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se: et inclinans se David pronus in terram, adoravit, ¹⁰ dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium, David quærit malum adversum te? ¹¹ Ecce hodie viderunt oculi tui quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca: et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus. dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum, quia christus Domini est. ¹² Quin potius pater mi, vide, et cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam cum præseinderem summitatem

eum monet

ehlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te, animadverte, et vide, quoniam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te: tu autem insidiaris animæ meæ ut auferas eam. ¹³ Iudicet Dominus inter me et te, et ulciscatur me Dominus ex te: manus autem mea non sit in te. ¹⁴ Sicut et in proverbio antiquo dicitur: AB IMPIIS egredietur impietas: manus ergo mea non sit in te. ¹⁵ Quem persequeris, rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris, et pulicem unum. ¹⁶ Sit Dominus iudex, et iudicet inter me et te: et videat, et iudicet causam meam, et eruat me de manu tua.

sibique
reconciliat.

¹⁷ Cum autem complisset David loquens sermones huiuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua est fili mi David? Et levavit Saul vocem suam, et flevit: ¹⁸ dixitque ad David: Iustior tu es quam ego: tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. ¹⁹ Et tu indicasti hodie quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, et non occideris me. ²⁰ Quis enim cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. ²¹ Et nunc quia scio quod certissime regnaturus sis, et habiturus in manu tua regnum Israel: ²² iura mihi in Domino, ne deas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei. ²³ Et iuravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam: et David, et viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

13. David, Nabal et Abigail, 25, 1—44.

Mors
Samuelis;

25. ¹ Mortuus æst autem Samuel, et congregatus est universus Israel, et planxerunt eum, et sepelierunt eum in domo sua in Ramatha.

David
a Nabal
irritatur,

Consurgensque David descendit in desertum Pharan. ² Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, et possessio eius in Carmelo, et homo ille magnus nimis: erantque ei oves tria millia, et mille capræ: et accidit ut tonderetur grex eius in Carmelo. ³ Nomen autem viri illius erat Nabal: et nomen uxoris eius Abigail. eratque mulier illa prudentissima et speciosa: porro vir eius durus, et pessimus, et malitiosus: erat autem de genere Caleb. ⁴ Cum ergo audisset David in deserto quod tonderet Nabal gregem suum, ⁵ misit decem iuvenes, et dixit eis: Ascendite in Carmelum, et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice. ⁶ Et dicetis: Sit fratribus meis, et tibi pax, et domui tuæ pax, et omnibus, quæcumque habes, sit pax. ⁷ Audiavi quod tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo. ⁸ Interroga pueros tuos, et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus, quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, et filio tuo David. ⁹ Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David: et siluerunt. ¹⁰ Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? et quis est filius Isai? hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. ¹¹ Tollam ergo panes meos, et aquas meas, et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, et dabo viris quos nescio unde sint? ¹² Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, et reversi venerunt, et nunciaverunt ei omnia verba quæ dixerat. ¹³ Tunc ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est et David ense suo: et secuti sunt David quasi quadringenti viri: porro ducenti remanserunt ad sarcinas.

ab Abigail
placatur,

¹⁴ Abigail autem uxori Nabal nunciavit unus de pueris suis, dicens: Ecce David misit nuncios de deserto, ut benedicerent domino nostro: et aversatus est eos. ¹⁵ homines isti, boni satis fuerunt nobis, et non molesti: nec quidquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus conversati cum eis in deserto: ¹⁶ pro muro erant nobis tam in nocte quam in die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges. ¹⁷ Quam ob rem considera, et recogita quid facias: quoniam completa est malitia adversum virum tuum, et adversum domum tuam, et ipse est filius Belial, ita ut nemo possit ei loqui. ¹⁸ Festinavit igitur Abigail, et tulit ducentos

panes, et duos utres vini, et quinque arietes coctos, et quinque sata polentæ, et centum ligaturas uvæ passæ, et ducentas massas caricarum, et posuit super asinos: ¹⁹ dixitque pueris suis: Præcedite me: ecce, ego post tergum sequar vos: viro autem suo Nabal non indicavit. ²⁰ Cum ergo ascendisset asinum, et descenderet ad radices montis, David et viri eius descendebant in occursum eius: quibus et illa occurrit. ²¹ Et ait David: Vere frustra servavi omnia quæ huius erant in deserto, et non perit quidquam de cunctis quæ ad eum pertinebant: et reddidit mihi malum pro bono. ²² Hæc faciat Deus inimicis David, et hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad ipsum pertinent usque mane, mingentem ad parietem. ²³ Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, et descendit de asino, et procidit eoram David super faciem suam, et adoravit super terram, ²⁴ et cecidit ad pedes eius, et dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis: et audi verba famulæ tuæ. ²⁵ Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal: quoniam secundum nomen suum stultus est, et stultitia est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos misisti. ²⁶ Nunc ergo domine mi, vivit Dominus, et vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in sanguinem, et salvavit manum tuam tibi: et nunc fiant sicut Nabal inimici tui, et qui quærunt domino meo malum. ²⁷ Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: et da pueris qui sequuntur te dominum meum. ²⁸ Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem, quia prælia Domini, domine mi, tu præliaris: malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ. ²⁹ Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, et quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viventium, apud Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu et circulo fundæ. ³⁰ Cum ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia quæ locutus est bona de te, et constituerit te ducem super Israel, ³¹ non erit tibi hoc in singultum, et in scrupulum cordis domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris: et cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ. ³² Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, et benedictum eloquium tuum, ³³ et benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem, et ulciscerer me manu mea. ³⁴ Alioquin vivit Dominus Deus Israel qui prohibuit me ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam, mingens ad parietem. ³⁵ Suscepit ergo David de manu eius omnia quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, et honoravi faciem tuam.

³⁶ Venit autem Abigail ad Nabal: et ecce erat ei convivium in domo eius, ^{a Domino defenditur;} quasi convivium regis, et cor Nabal iucundum: erat enim ebrius nimis: et non indicavit ei verbum pusillum aut grande usque mane. ³⁷ Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba hæc, et emortuum est cor eius intrinsecus, et factus est quasi lapis. ³⁸ Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, et mortuus est. ³⁹ Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui iudicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, et servum suum custodivit a malo, et malitiam Nabal reddidit Dominus in caput eius.

Misit ergo David, et locutus est ad Abigail, ut sumeret eam sibi in uxorem. ¹⁰ Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, et locuti sunt ad eam, dicentes: David misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem. ⁴¹ Quæ consurgens adoravit prona in terram, et ait: Ecce famula tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum domini mei. ⁴² Et festinavit, et surrexit Abigail, et ascendit super asinum, et quinque puellæ ierunt cum ea, pedissequæ eius, et secuta est nuncios David: et facta est illi uxor. ⁴³ Sed et Achinoam accepit David de Iezrael: et fuit utraque uxor eius. ⁴⁴ Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David Phalti, filio Laïs, qui erat de Gallim.

uxores
Davidis.

14. David in Ziph iterum Saulem servat, 26, 1—25.

Necem regis
impedit,

26. ¹ Et ^avenerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Ecce, David absconditus est in colle Hachila, quæ est ex adverso solitudinis. ² Et surrexit Saul, et descendit in desertum Ziph. et cum eo tria millia virorum de electis Israel, ut quæreretur David in deserto Ziph. ³ Et castrametatus est Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverso solitudinis in via: David autem habitabat in deserto. Videns autem quod venisset Saul post se in desertum, ⁴ misit exploratores, et didicit quod illuc venisset certissime. ⁵ Et surrexit David clam, et venit ad locum ubi erat Saul: cumque vidisset locum, in quo dormiebat Saul, et Abner filius Ner, princeps militiæ eius, et Saulem dormientem in tentorio, et reliquum vulgus per circuitum eius, ⁶ ait David ad Achimelech Hethæum, et Abisai filium Sarviæ, fratrem Ioab, dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum. ⁷ Venerunt ergo David, et Abisai ad populum nocte, et invenerunt Saul iacentem et dormientem in tentorio, et hastam fixam in terra ad caput eius: Abner autem et populum dormientes in circuitu eius. ⁸ Dixitque Abisai ad David: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra, semel, et secundo opus non erit. ⁹ Et dixit David ad Abisai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum suam in christum Domini, et innocens erit? ¹⁰ Et dixit David: Vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies eius venerit ut moriatur, aut in prælium descendens perierit: ¹¹ propitius sit mihi Dominus ne extendam manum meam in christum Domini, nunc igitur tolle hastam, quæ est ad caput eius, et scyphum aquæ, et abeamus. ¹² Tulit igitur David hastam, et scyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, et abierunt: et non erat quisquam, qui videret, et intelligeret, et evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos.

custodes
eius
increpat,

¹³ Cumque transisset David ex adverso, et stetisset in vertice montis de longe, et esset grande intervallum inter eos, ¹⁴ clamavit David ad populum, et ad Abner filium Ner, dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas, et inquietas regem? ¹⁵ Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? et quis alius similis tui in Israel? quare ergo non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba ut interficeret regem, dominum tuum. ¹⁶ Non est bonum hoc, quod fecisti: vivit Dominus, quoniam filii mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum, christum Domini, nunc ergo vide ubi sit hasta regis, et ubi sit scyphus aquæ, qui erat ad caput eius.

Saulem
iterum sibi
reconciliat.

¹⁷ Cognovit autem Saul vocem David, et dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? Et ait David: Vox mea, domine mi rex. ¹⁸ Et ait: Quam ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid feci? aut quod est malum in manu mea? ¹⁹ Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba servi tui: Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium: si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu Domini: qui eiecerunt me hodie, ut non habitem in hereditate Domini, dicentes: Vade, servi diis alienis. ²⁰ Et nunc non effundatur sanguis meus in terram coram Domino: quia egressus est rex Israel ut quærat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus. ²¹ Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim quod stulte egerim, et ignoraverim multa nimis. ²² Et respondens David, ait: Ecce hasta regis: transeat unus de pueris regis, et tollat eam. ²³ Dominus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam, et fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, et nolui extendere manum meam in christum Domini. ²⁴ Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, et liberet me de omni angustia. ²⁵ Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David: et quidem faciens facies, et potens poteris. Abiit autem David in viam suam, et Saul reversus est in locum suum.

15. David in terra Philisthinorum, 27, 1—12.

27. ¹ Et ait David in corde suo: Aliquando incidam una die in manus Saul: nonne melius est ut fugiam, et salver in Terra Philisthinorum, ut desperet Saul, cessetque me querere in cunetis finibus Israel? fugiam ergo manus eius. ² Et surrexit David, et abiit ipse, et sexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch regem Geth. ³ Et habitavit David cum Achis in Geth, ipse et viri eius; vir et domus eius; et David. et duæ uxores eius, Achinoam Iezrahelitis, et Abigail uxor Nabal Carmeli. ⁴ Et nunciatum est Sauli quod fugisset David in Geth, et non addidit ultra querere eum.

In Geth
regia

⁵ Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis huius, ut habitem ibi: cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum? ⁶ Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam causam facta est Siceleg regum Iuda, usque in diem hanc. ⁷ Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philisthinorum, quattuor mensium.

et in
Siceleg

⁸ Et ascendit David, et viri eius, et agebant prædas de Gessuri, et de Gerzi, et de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur usque ad Terram Ægypti. ⁹ Et percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum et mulierem: tollensque oves, et boves, et asinos, et camelos, et vestes, revertebatur, et veniebat ad Achis. ¹⁰ Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat David: Contra meridiem Iudæ, et contra meridiem Ierameel, et contra meridiem Ceni. ¹¹ Virum et mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur adversum nos: Hæc fecit David: et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisthinorum. ¹² Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israel: erit igitur mihi servus sempiternus.

callidus.

16. Saul pythonissam consulit, 18, 1—25.

28. ¹ Factum est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthiim agmina sua, ut præpararentur ad bellum contra Israel: dixitque Achis ad David: Sciens nunc scito, quoniam mecum egredieris in castris tu, et viri tui. ² Dixitque David ad Achis: Nunc scies quæ facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunetis diebus.

Philisthiim
bellum com-
parant,

³ Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel, et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit magos, et hariolos de terra. ⁴ Congregatique sunt Philisthiim, et venterunt, et castrametati sunt in Sunam: congregavit autem et Saul universum Israel, et venit in Gelboe. ⁵ Et vidit Saul castra Philisthiim, et timuit, et expavit cor eius nimis. ⁶ Consuluitque Dominum, et non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. ⁷ Dixitque Saul servis suis: Querite mihi mulierem habentem pythonem, et vadam ad eam, et seiscitabor per illam. Et dixerunt servi eius ad eum: Est mulier pythonem habens in Endor. ⁸ Mutavit ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis, et abiit ipse, et duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, et ait illi: Divina mihi in pythone, et suscita mihi quem dixerō tibi. ⁹ Et ait mulier ad eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul, et quo modo eraserit magos et hariolos de terra: quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidar? ¹⁰ Et iuravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem. ¹¹ Dixitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita. ¹² Cum autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, et dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul. ¹³ Dixitque ei rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. ¹⁴ Dixitque ei: Qualis est forma eius? Quæ ait: Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul quod Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam in terra, et adoravit. ¹⁵ Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietasti me ut suscitarer? Et ait Saul: Coactor nimis: siquidem Philisthiim pugnant adversum me, et Deus recessit a me, et exaudire

Saul
per pytho-
nissam
Samuelem
citāt

me noluit neque in manu prophetarum, neque per somnia: vocavi ergo te, ut ostenderes mihi quid faciam. ¹⁶ Et ait Samuel: Quid interrogas me, cum Dominus recesserit a te, et transierit ad æmulum tuum? ¹⁷ Faciet enim tibi Dominus sicut locutus est in manu mea, et scindet regnum tuum de manu tua, et dabit illud proximo tuo David: ¹⁸ quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris eius in Amalec, idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. ¹⁹ Et dabit Dominus etiam Israel tecum in manus Philistiim: eras autem tu et filii tui mecum eritis: sed et castra Israel tradet Dominus in manus Philistiim.

²⁰ Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, ac prædicta expavescit. et robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa. ²¹ Ingressa est itaque mulier illa ad Saul, (conturbatus enim erat valde) dixitque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, et posui animam meam in manu mea: et audiui sermones tuos, quos locutus es ad me. ²² Nunc igitur audi et tu vocem ancillæ tuæ, et ponam coram te buccellam panis, ut comedens convalescas, et possis iter agere. ²³ Qui renuit, et ait: Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui et mulier, et tandem audita voce eorum surrexit de terra, et sedit super lectum. ²⁴ Mulier autem illa habebat vitulum pascuale in domo, et festinavit, et occidit eum: tollensque farinam, miscuit eam, et coxit azyma, ²⁵ et posuit ante Saul et ante servos eius. Qui cum comedissent, surrexerunt, et ambulaverunt per totam noctem illam.

17. David a prælio removetur, 29, 1—30, 31.

A Philistiim remissus

²⁹. ¹ Congregata sunt ergo Philistiim universa agmina in Aphee: sed et Israel castrametatus est super fontem, qui erat in Iezrahel. ² Et satrapæ quidem Philistiim incedebant in centuriis et millibus: David autem et viri eius erant in novissimo agmine cum Achis. ³ Dixeruntque principes Philistiim ad Achis: Quid sibi volunt Hebrei isti? Et ait Achis ad principes Philistiim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israel, et est apud me multis diebus, vel annis, et non inveni in eo quidquam ex die qua transfugit ad me, usque ad diem hanc? ⁴ Irati sunt autem adversus eum principes Philistiim, et dixerunt ei: Revertatur vir iste, et sedeat in loco suo, in quo constituisti eum, et non descendat nobiscum in prælium, ne fiat nobis adversarius, cum præliari cœperimus: quomodo enim aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris? ⁵ Nonne iste est David, cui cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul in millibus suis, et David in decem millibus suis? ⁶ Vocavit ergo Achis David, et ait ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu, et bonus in conspectu meo: et exitus tuus, et introitus tuus mecum est in castris: et non inveni in te quidquam mali ex die qua venisti ad me, usque in diem hanc: sed satrapis non places. ⁷ Revertere ergo, et vade in pace, et non offendas oculos satraparum Philistiim. ⁸ Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, et quid invenisti in me servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam, et pugnem contra inimicos domini mei regis? ⁹ Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei: sed principes Philistinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in prælium. ¹⁰ Igitur consurge mane tu, et servi domini tui, qui venerunt tecum: et cum de nocte surrexeritis, et cœperit dilucescere, pergite. ¹¹ Surrexit itaque de nocte David ipse et viri eius, ut proficiscerentur mane, et reverterentur ad Terram Philistiim: Philistiim autem ascenderunt in Iezrahel.

Amalecitas incendiarios percutit,

³⁰. ¹ Cumque venissent David et viri eius in Siceleg die tertia, Amalecitas impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, et percusserant Siceleg, et succenderant eam igni. ² Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad magnum: et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere suo. ³ Cum ergo venissent David et viri eius ad civitatem, et invenissent eam succensam igni, et uxores suas, et filios suos, et filias ductas esse captivas, ⁴ levaverunt David et populus qui erat cum eo voces suas, et planxerunt donec deficerent in eis lacrymæ. ⁵ Siquidem et duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Iez-

rahelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli. ⁶ Et contristatus est David valde: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscuiusque viri super filiis suis, et filiabus: confortatus est autem David in Domino Deo suo. ⁷ Et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David, ⁸ et consulit David Dominum, dicens: Persequar latrunculos hos, et comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos, et excuties prædam. ⁹ Abiit ergo David ipse, et sexcenti viri qui erant cum eo, et venerunt usque ad Torrentem Besor: et lassi quidam substituerunt. ¹⁰ Persecutus est autem David ipse, et quadringenti viri: substituerant enim ducenti, qui lassi transire non poterant Torrentem Besor. ¹¹ Et invenerunt virum Ægyptium in agro, et adduxerunt eum ad David: dederuntque ei panem ut comederet, et biberet aquam, ¹² sed et fragmen massæ caricarum, et duas ligaturas uvæ passæ. Quæ cum comedisset, reversus est spiritus eius, et refocillatus est: non enim comederat panem, neque biberat aquam, tribus diebus et tribus noctibus. ¹³ Dixit itaque ei David: Cuius es tu? vel unde? et quo pergis? Qui ait: Puer Ægyptius ego sum, servus viri Amalecitarum: dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius. ¹⁴ Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi, et contra Iudam, et ad Meridiem Caleb, et Siceleg succendimus igni. ¹⁵ Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Iura mihi per Deum, quod non occidas me, et non tradas me in manus domini mei, et ego ducam te ad cuneum istum. Et iuravit ei David. ¹⁶ Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universæ terræ comedentes et bibentes, et quasi festum celebrantes diem, pro cuncta præda, et spoliis quæ ceperant de Terra Philisthiim, et de Terra Iuda. ¹⁷ Et percussit eos David a vespere usque ad vespere alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, et fugerant. ¹⁸ Eruit ergo David omnia, quæ tulerant Amalecitarum, et duas uxores suas eruit. ¹⁹ Nec defuit quidquam a parvo usque ad magnum, tam de filiabus quam de filiabus, et de spoliis, et quæcumque rapuerant, omnia reduxit David. ²⁰ Et tulit universos greges et armenta, et innavit ante faciem suam: dixeruntque: Hæc est præda David.

²¹ Venit autem David ad ducentos viros, qui lassi substituerant, nec sequi ^{legem dat,} potuerant David, et residere eos iusserat in Torrente Besor: qui egressi sunt obviam David, et populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacifice. ²² Respondensque omnis vir pessimus, et iniquus de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de præda, quam eruinus: sed sufficiat unicuique uxor sua et filii: quos eum acceperint, recedant. ²³ Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei de his, quæ tradidit nobis Dominus, et custodivit nos, et dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos, in manus nostras: ²⁴ nec audiet vos quisquam super sermone hoc, æqua enim pars erit descendenti ad prælium, et remanenti ad sarcinas, et similiter dividunt. ²⁵ Et factum est hoc ex die illa, et deinceps constitutum et præfinitum, et quasi lex in Israel usque in diem hanc.

²⁶ Venit ergo David in Siceleg, et misit dona de præda senioribus Iuda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini: ²⁷ His, qui erant in Bethel, et qui in Ramoth ad Meridiem, et qui in Iether, ²⁸ et qui in Aroer, et qui in Sephamoth, et qui in Esthamo, ²⁹ et qui in Rachal, et qui in urbibus Ierameel, et qui in urbibus Ceni, ³⁰ et qui in Arama, et qui in lacu Asan, et qui in Athach, ³¹ et qui in Hebron, et reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipse, et viri eius.

amicis
munera
mittit.

18. Saul cum filiis moritur, 31, 1—13.

31. ¹ Philisthiim autem pugnabant adversum Israel: et fugerunt viri Israel ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. ² Irrueruntque Philisthiim in Saul, et in filios eius, et percusserunt Ionathan, et Abinadab, et

Filii Saulis
percutiun-
tur,

Melchisua filios Saul, ³ totumque pondus praelii versum est in Saul: et consecuti sunt eum viri sagittarii, et vulneratus est vehementer a sagittariis.

Saul
et armiger
in gladium
irruunt,

⁴ ^aDixitque Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et percute me: ne forte veniant incircumcisi isti, et interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enim nimio terrore perterritus. arripuit itaque Saul gladium, et irruit super eum. ⁵ Quod cum vidisset armiger eius, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum eo. ⁶ Mortuus est ergo Saul, et tres filii eius, et armiger illius, et universi viri eius in die illa pariter.

viri Israel
fugiunt,

⁷ Videntes autem viri Israel, qui erant trans vallem, et trans Iordanem, quod fugissent viri Israelitæ, et quod mortuus esset Saul, et filii eius, reliquerunt civitates suas, et fugerunt: veneruntque Philistiim, et habitaverunt ibi.

corpus Sau-
lis suspen-
ditur,

⁸ Faeta autem die altera, venerunt Philistiim, ut spoliarent interfectos, et invenerunt Saul et tres filios eius iacentes in monte Gelboe. ⁹ Et præciderunt caput Saul, et spoliaverunt eum armis: et miserunt in Terram Philistinorum per circuitum, ut annuncietur in templo idolorum, et in populis. ¹⁰ Et posuerunt arma eius in templo Astaroth, corpus vero eius suspenderunt in muro Bethsan.

cadavera
sepeliuntur.

¹¹ ^bQuod cum audissent habitatores Iabes Galaad, quæcumque fecerant Philistiim Saul, ¹² surrexerunt omnes viri fortissimi, et ambulaverunt tota nocte, et tulerunt cadaver Saul, et cadavera filiorum eius de muro Bethsan: veneruntque Iabes Galaad, et combusserunt ea ibi: ¹³ et tulerunt ossa eorum, et sepelierunt in nemore Iabes, et ieiunaverunt septem diebus.

4 ^{a1} Par 10, 4. — 11 ^{b2} Sm 2, 4.

LIBER SECUNDUS SAMUELIS,

QUEM NOS SECUNDUM REGUM DICIMUS.

PARS PRIOR.

David rex iustus, 1, 1—10, 19.

I. Pius in Saulem et Ionatham, 1, 1—27.

1. Nuntium mendacem occidit, 1, 1—16.

1. ¹ Factum est autem, postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur a cæde Amalec, et maneret in Siceleg duos dies. ² In die autem tertia apparuit homo veniens de castris Saul veste conscissa, et pulvere conspersus caput, et ut venit ad David, cecidit super faciem suam, et adoravit. ³ Dixitque ad eum David: Unde venis? Qui ait ad eum: De castris Israel fugi. ⁴ Et dixit ad eum David: Quod est verbum quod factum est? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prælio, et multi corruentes e populo mortui sunt: sed et Saul et Ionathas filius eius interierunt.

⁵ Dixitque David ad adolescentem, qui nunciabat ei: Unde scis quia mortuus est Saul, et Ionathas filius eius? ⁶ Et ait adolescens, qui nunciabat ei: Casu veni in montem Gelboe, et Saul incumbebat super hastam suam: porro currus et equites appropinquabant ei, ⁷ et conversus post tergum suum, vidensque me vocavit. Cui cum respondissem: Adsum: ⁸ dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum: Amalecites ego sum. ⁹ Et locutus est mihi: Sta super me, et interfice me: quoniam tenent me angustiae, et adhuc tota anima mea in me est. ¹⁰ Stansque super eum, occidi illum: sciebam enim quod vivere non poterat post ruinam: et tuli diadema quod erat in capite eius, et armillam de brachio illius, et attuli ad te dominum meum huc. ¹¹ Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque viri, qui erant cum eo, ¹² et planxerunt, et fleverunt, et ieiunaverunt usque ad vesperam super Saul, et super Ionathan filium eius, et super populum Domini, et super domum Israel, eo quod corruissent gladio.

¹³ Dixitque David ad iuvenem qui nunciaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius hominis advenæ Amalecitæ ego sum. ¹⁴ Et ait ad eum David: aQuare non timuisti mittere manum tuam ut occideres christum Domini? ¹⁵ Vocansque David unum de pueris suis, ait: Accedens irruere in eum. Qui pereussit illum, et mortuus est. ¹⁶ Et ait ad eum David: Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est adversum te, dicens: Ego interfeci christum Domini.

2. Saulem et Ionatham plangit, 1, 17—27.

¹⁷ Planxit autem David planctum huiusmodi super Saul, et super Ionathan filium eius, (¹⁸ et præcepit ut docerent filios Iuda areum, sicut scriptum est in Libro iustorum.) Et ait: Considera Israel pro his, qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati.

¹⁹ Inclyti, Israel, super montes tuos interfecti sunt: quo modo ceciderunt fortes?

²⁰ Nolite annunciare in Geth, neque annuncietis in compitis Ascalonis: ne forte lætentur filiae Philisthiim, ne exultent filiae incircumcisorum.

In Siceleg
iuvenem as-
serentem,

se Sauli
plagam
extremam
influxisse,

remunerans
interfecit.

Exclamatio
lugubris,

mors hosti-
bus non
nuntianda,

maledictio
montium,

²¹ Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant super vos,
neque sint agri primitiarum:
quia ibi abiectus est clypeus fortium,
clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.

laudes
interfecto-
rum,

²² A sanguine interfectorum,
ab adipe fortium,
sagitta Ionathæ numquam rediit retrorsum,
et gladius Saul non est reversus inanis.
²³ Saul et Ionathas amabiles, et decori in vita sua,
in morte quoque non sunt divisi:
aquilīs velociōres,
leonibus fortiores.

laus Saulis,

²⁴ Filiae Israel
super Saul flete,
quī vestiebat vos coccino in deliciis,
quī præbebat ornamenta aurea cultui vestro.

exclamatio
lugubris,

²⁵ Quo modo ceciderunt fortes in prælio?
Ionathas in excelsis tuis occisus est?

laus
Ionathæ,

²⁶ Doleo super te frater mi Ionatha decore nimis,
et amabilis super amorem mulierum.
Sicut mater unicum amat filium suum,
ita ego te diligebam.

exclamatio
lugubris.

²⁷ Quo modo ceciderunt robusti,
et perierunt arma bellica?

II. Rex in domo Iuda, 2, 1—4, 12.

1. Ungitur a viris Iuda, 2, 1—7.

Habitat in
Hebron,

² ¹ Igitur post hæc consuluit David Dominum, dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David: Quo ascendam? Et respondit ei: In Hebron. ² Ascendit ergo David, et duæ uxores eius, Achinoan Iezraelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli: ³ sed et viros, qui erant cum eo, duxit David singulos eum domo sua: et manserunt in oppidis Hebron. ⁴ ^a Veneruntque viri Iuda, et unxerunt ibi David, ut regnaret super domum Iuda.

reddit
gratiam.

Et nunciatum est David, quod viri Iabes Galaad sepelissent Saul. ⁵ Misit ergo David nuncios ad viros Iabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, et sepelistis eum. ⁶ Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud. ⁷ Confortentur manus vestræ, et estote filii fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me unxit domus Iuda in regem sibi.

2. Impugnatur a rege Israel, 2, 8—3, 1.

Isboseth rex
Israel
constituitur; et circumduxit eum per castra,

⁸ Abner autem filius Ner princeps exercitus Saul tulit Isboseth filium Saul, ⁹ regemque constituit super Galaad, et super Gesuri, et super Iezrael, et super Ephraim, et super Beniamin, et super Israel univsum. ¹⁰ Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul cum regnare cœpisset super Israel, et duobus annis regnavit: sola autem domus Iuda sequebatur David. ¹¹ Et fuit numerus dierum, quos commoratus est David, imperans in Hebron super domum Iuda, septem annorum, et sex mensium.

¹² Egressusque est Abner filius Ner, et pueri Isboseth filii Saul de castris in Gabaon. ¹³ Porro Ioab filius Sarviæ, et pueri David egressi sunt, et occurrerunt eis iuxta piscinam Gabaon. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt: hi ex una parte piscinæ, et illi ex altera. ¹⁴ Dixitque Abner ad Ioab: Surgant pueri, et ludant coram nobis. Et respondit Ioab: Surgant. ¹⁵ Surrexerunt ergo, et transierunt numero duodecim de Benjamin, ex parte Isboseth filii Saul, et duodecim de pueris David. ¹⁶ Apprehensoque unusquisque capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarii, et ceciderunt simul: vocatumque est nomen loci illius: Ager robustorum, in Gabaon. ¹⁷ Et ortum est bellum durum satis in die illa: fugatusque est Abner, et viri Israel a pueris David.

Abner ab
Ioab
fugatur,

¹⁸ Erant autem ibi tres filii Sarviæ, Ioab, et Abisai, et Asael: porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis, quæ morantur in silvis. ¹⁹ Persequebatur autem Asael Abner, et non declinavit ad dexteram neque ad sinistram omittens persequi Abner. ²⁰ Respexit itaque Abner post tergum suum, et ait: Tune es Asael? Qui respondit: Ego sum. ²¹ Dixitque ei Abner: Vade ad dextram, sive ad sinistram, et apprehende unum de adolescentibus, et tolle tibi spolia eius. Noluit autem Asael omittere quin urgeret eum. ²² Rursusque locutus est Abner ad Asael: recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, et levare non potero faciem meam ad Ioab fratrem tuum. ²³ Qui audire contempsit, et noluit declinare: percussit ergo eum Abner aversa hasta in inguine, et transfodit, et mortuus est in eodem loco: omnesque qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asael, et mortuus erat, subsistebant.

sed fratrem
eius Asael
transfodit;

²⁴ Persequentibus autem Ioab, et Abisai fugientem Abner, sol occubuit: et venerunt usque ad Collem aquæ ductus, qui est ex adverso vallis itineris deserti in Gabaon. ²⁵ Congregatique sunt filii Benjamin ad Abner: et conglobati in unum cuneum, steterunt in summitate tumuli unius. ²⁶ Et exclamavit Abner ad Ioab, et ait: Num usque ad interneccionem tuus mucro desaviet? an ignoras quod periculosa sit desperatio? usquequo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos? ²⁷ et ait Ioab: Vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum. ²⁸ Insonuit ergo Ioab buccina, et stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt ultra Israel, neque iniere certamen. ²⁹ Abner autem et viri eius abierunt per campestria, tota nocte illa: et transierunt Iordanem, et lustrata omni Beth horon, venerunt ad castra. ³⁰ Porro Ioab reversus, omisso Abner, congregavit omnem populum: et defuerunt de pueris David decem et novem viri, excepto Asaele. ³¹ Servi autem David percusserunt de Benjamin, et de viris, qui erant cum Abner trecentos sexaginta, qui et mortui sunt. ³² Tuleruntque Asael, et sepelierunt eum in sepulchro patris sui in Bethlehem: et ambulaverunt tota nocte Ioab et viri qui erant cum eo, et in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

exercitus
uterque
revertitur,

³. ¹ Facta est ergo longa concertatio inter domum Saul, et inter domum David: David proficiscens, et semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie.

sed bellum
diuturnum
geritur.

3. Familia Davidis in Hebron, 3, 2—5.

² Natique sunt filii David in Hebron: fuitque primogenitus eius Amnon de Achinoam Iezraelitide. ³ Et post eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli: porro tertius Absalom filius Maacha filiæ Tholmai regis Gessur. ⁴ Quartus autem Adonias, filius Haggith: et quintus Saphathia, filius Abital. ⁵ Sextus quoque Iethraam de Eglâ uxore David. hi nati sunt David in Hebron.

Sex filii.

4. Extrema ducis Abner, 3, 6—39.

⁶ Cum ergo esset prælium inter domum Saul et domum David, Abner filius Ner regebat domum Saul. ⁷ Fuerat autem Sauli concubina nomine Respha, filia Aia. Dixitque Isboseth ad Abner: ⁸ Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isboseth, ait: Numquid caput canis ego sum adversum Iudam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui.

Abner
ab Isboseth
irritatus

et super fratres et proximos eius, et non tradidi te in manus David, et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie? ⁹ Hæc faciat Deus Abner, et hæc addat ei, nisi quomodo iuravit Dominus David, sic faciam cum eo, ¹⁰ ut transferatur regnum de domo Saul, et elevetur thronus David super Israel, et super Iudam, a Dan usque Bersabee. ¹¹ Et non potuit respondere ei quidquam, quia metuebat illum.

cum Davide
amicitias
facit,

¹² Misit ergo Abner nuncios ad David pro se dicentes: Cuius est terra? Et ut loquerentur: Fac mecum amicitias, et erit manus mea tecum, et reducam ad te universum Israel. ¹³ Qui ait: Optime: ego faciam tecum amicitias: sed unam rem peto a te, dicens: Non videbis faciem meam antequam adduxeris Michol filiam Saul: et sic venies, et videbis me. ¹⁴ Misit autem David nuncios ad Ishobeth filium Saul, dicens: «Redde uxorem meam Michol, quam despondi mihi centum præputiis Philistiim. ¹⁵ Misit ergo Ishobeth, et tulit eam a viro suo Phaltiel, filio Lais. ¹⁶ Sequebaturque eam vir suus, plorans usque Bahurim: et dixit ad eum Abner: Vade, et revertere. Qui reversus est. ¹⁷ Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israel, dicens: Tam heri quam nudiustertius quærebatis David ut regnaret super vos. ¹⁸ Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus est ad David, dicens: In manu servi mei David salvabo populum meum Israel de manu Philistiim, et omnium inimicorum eius. ¹⁹ Locutus est autem Abner etiam ad Beniamin. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron omnia quæ placuerant Israeli, et universo Beniamin. ²⁰ Venitque ad David in Hebron cum viginti viris: et fecit David Abner, et viris eius qui venerant cum eo, convivium. ²¹ Et dixit Abner ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnem Israel, et ineam tecum fœdus, et imperes omnibus, sicut desiderat anima tua.

sed ab
loab
interfecit,

Cum ergo deduxisset David Abner, et ille isset in pace, ²² statim pueri David, et loab venerunt, cæsis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cum David in Hebron, quia iam dimiserat eum, et profectus fuerat in pace. ²³ Et loab, et omnis exercitus, qui erat cum eo, postea venerunt: nunciatum est itaque loab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, et dimisit eum, et abiit in pace. ²⁴ Et ingressus est loab ad regem, et ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare dimisisti eum, et abiit et recessit? ²⁵ ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te ut deciperet te, et sciret exitum tuum, et introitum tuum, et nosset omnia quæ agis? ²⁶ Egressus itaque loab a David, misit nuncios post Abner, et reduxit eum a cisterna Sira, ignorante David. ²⁷ Cumque rediisset Abner in Hebron, seorsum adduxit eum loab ad medium portæ, ut loqueretur ei, in dolo: et percussit illum ibi in inguine, et mortuus est in ultionem sanguinis Asael fratris eius. ²⁸ Quod cum audisset David rem iam gestam, ait: Mundus ego sum, et regnum meum apud Dominum usque in sempiternum a sanguine Abner filii Ner, ²⁹ et veniat super caput loab, et super omnem domum patris eius: nec deficiat de domo loab fluxum seminis sustinens, et leprosus, et tenens fusum, et cadens gladio, et indigens pane. ³⁰ Igitur loab et Abisai frater eius interfecerunt Abner, eo quod occidisset Asael fratrem eorum in Gabaon in prælio.

a Davide
autem
fletur.

³¹ Dixit autem David ad loab, et ad omnem populum, qui erat cum eo: Seindite vestimenta vestra, et accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner, porro rex David sequebatur feretrum. ³² Cumque sepelissent Abner in Hebron, levavit rex David vocem suam, et flevit super tumulum Abner: flevit autem et omnis populus. ³³ Plangensque rex et lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori solent ignavi, mortuus est Abner. ³⁴ Manus tuæ ligatæ non sunt, et pedes tui non sunt compedibus aggravati: sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic corruisti. Congeminansque omnis populus flevit super eum. ³⁵ Cumque venisset universa multitudo eibum capere eum David, clara adhuc die iuravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. ³⁶ Omnisque populus audivit, et placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conspectu totius populi. ³⁷ et cognovit omne vulgus, et universus Israel in die illa

quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur Abner filius Ner. ³⁸ Dixit quoque rex ad servos suos: Num ignoratis quoniam princeps et maximus cecidit hodie in Israel? ³⁹ Ego autem adhuc delicatus, et unctus rex: porro viri isti filii Sarviæ duri sunt mihi: retribuatur Dominus facienti malum iuxta malitiam suam.

5. Nex regis Isboseth, 4, 1—12.

4. ¹ Audivit autem Isboseth filius Saul quod cecidisset Abner in Hebron: Percussores regis et dissolutæ sunt manus eius, omnisque Israel perturbatus est. ² Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen uni Baana, et nomen alteri Rechab, filii Remmon Berothitæ de filiis Beniamin: siquidem et Beroth reputata est in Beniamin. ³ et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntque ibi advenæ usque ad tempus illud. ⁴ Erat autem Ionathæ filio Saul filius debilis pedibus: quinquennis enim fuit, quando venit nuncius de Saul et Ionatha ex Iezrahel. tollens itaque eum nutrix sua, fugit: cumque festinaret ut fugeret, cecidit, et claudus effectus est: habuitque vocabulum Miphiboseth. ⁵ Venientes igitur filii Remmon Berothitæ, Rechab et Baana, ingressi sunt fervente die domum Isboseth: qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum, obdormivit. ⁶ Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici, et percusserunt eum in inguine Rechab et Baana frater eius, et fugerunt.

⁷ Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum: sublatoque capite eius, abierunt per viam deserti tota nocte. ⁸ et attulerunt caput Isboseth ad David in Hebron: dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboseth filii Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: et dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul, et de semine eius. ⁹ Respondens autem David Rechab, et Baana fratri eius, filiis Remmon Berothitæ, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, ¹⁰ æquoniam eum, qui annuntiaverat mihi, et dixerat: Mortuus est Saul: qui putabat se prospera nunciare, tenui, et occidi eum in Sieleg, cui oportebat mercedem dare pro nuncio. ¹¹ Quanto magis nunc eum homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua, super lectum suum, non quæram sanguinem eius de manu vestra, et auferam vos de terra? ¹² Præcepit itaque David pueris suis, et interfecerunt eos: præcidentesque manus et pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron: caput autem Isboseth tulerunt, et sepelierunt in sepulchro Abner in Hebron.

David remuneraus occidit.

III. Rex in toto Israel, 5, 1—10, 19.

1. Ierusalem caput regni, 5, 1—16.

5. ¹ Et venerunt universæ tribus Israel ad David in Hebron, dicentes: In Hebron ungitur, bEcce nos, os tuum, et caro tua sumus. ² Sed et heri et nudiustertius cum esset Saul rex super nos, tu eras educens et reducens Israel: dixit autem Dominus ad te: Tu pasces populum meum Israel, et tu eris dux super Israel. ³ Venerunt quoque et seniores Israel ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David foedus in Hebron coram Domino: unxeruntque David in regem super Israel. ⁴ Filius triginta annorum erat David, cum regnare cœpisset, et quadraginta annis regnavit. ⁵ In Hebron regnavit super Iudam septem annis et sex mensibus: in Ierusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel et Iudam.

⁶ Et abiit rex, et omnes viri qui erant cum eo, in Ierusalem, ad Iebusæum habitatorem terræ: dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos et claudos dicentes: Non ingreditur David huc. ⁷ Cepit autem David arcam Sion, hæc est civitas David. ⁸ Proposuerat enim David in die illa præmium, qui percussisset Iebusæum, et tetigisset domatum fistulas, et abstulisset cæcos et claudos odientes animam David. idcirco dicitur in proverbio: Cæcus et claudus non intrabunt in templum. ⁹ Habitavit autem David in arce, et vocavit eam,

arcem Sion capit,

Civitatem David: et edificavit per gyrum a Mello et intrinsecus. ¹⁰ Et ingrediebatur proficiens atque suerescens, et Dominus Deus exercituum erat cum eo.

domum
regiam
aedificat,

¹¹ Misit quoque Hiram rex Tyri nuncios ad David, et ligna cedrina, et artifices lignorum, artificesque lapidum ad parietes: et edificaverunt domum David. ¹² Et cognovit David quoniam confirmasset eum Dominus regem super Israel, et quoniam exaltasset regnum eius super populum suum Israel.

tanquam
auget.

¹³ Accepit ergo David adhuc concubinas et uxores de Ierusalem, postquam venerat de Hebron: natique sunt David et alii filii et filiae: ¹⁴ et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Ierusalem, Samua, et Sobab, et Nathan, et Salomon, ¹⁵ et Iebahar, et Elisua, et Nepheg, ¹⁶ et Iaphia, et Elisama, et Elioda, et Eliphaeth.

2. Victoriæ de Philistiim, 5, 17—25.

Victoria
prima,

¹⁷ Audierunt ergo Philistiim quod unxissent David in regem super Israel: et ascenderunt universi ut quærerent David: quod cum audisset David, descendit in præsidium. ¹⁸ Philistiim autem venientes diffusi sunt in Valle Raphaim. ¹⁹ et consuluit David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philistiim? et si dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo Philistiim in manu tua. ²⁰ Venit ergo David in Baal Pharasim, et percussit eos ibi, et dixit: Divisit Dominus inimicos meos coram me, sicut dividuntur aquæ. Propterea vocatum est nomen loci illius, Baal Pharasim. ²¹ Et reliquerunt ibi sculptilia sua: quæ tulit David, et viri eius.

victoria
secunda.

²² Et addiderunt adhuc Philistiim ut ascenderent, et diffusi sunt in Valle Raphaim. ²³ Consuluit autem David Dominum: Si ascendam contra Philisthæos, et tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, et venies ad eos ex adverso pyrorum. ²⁴ Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat castra Philistiim. ²⁵ Fecit itaque David sicut præceperat ei Dominus, et percussit Philistiim de Gabaa, usque dum venias Gezer.

3. Translatio arcæ fœderis, 6, 1—23.

De domo
Abinadab
in domum
Obededom.

^{6.} ¹ Congregavit autem rursum David omnes electos ex Israel triginta millia. ² Surrexitque David, et abiit, et universus populus, qui erat cum eo de viris Iuda, ut adducerent arcam Dei, super quam invocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in cherubim super eam. ³ Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum: tuleruntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem, et Ahio filii Abinadab, minabant plaustrum novum. ⁴ Cumque tulissent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, custodiens arcam Dei Ahio præcedebat arcam. ⁵ David autem, et omnis Israel ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, et citharis et lyris et tympanis et sistris et cymbalis. ⁶ Postquam autem venerunt ad Arcam Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, et tenuit eam: quoniam calcitrabant boves, et declinaverunt eam. ⁷ Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei. ⁸ Contristatus est autem David, eo quod percussisset Dominus Ozam, et vocatum est nomen loci illius: Percussio Ozæ usque in diem hanc. ⁹ Et extimuit David Dominum in die illa, dicens: Quo modo ingredietur ad me arca Domini? ¹⁰ Et noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David: sed divertit eam in domum Obededom Gethæi. ¹¹ Et habitavit arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus mensibus: et benedixit Dominus Obededom, et omnem domum eius.

inde in
civitatem
David;

¹² Nunciatumque est regi David quod benedixisset Dominus Obededom, et omnia eius propter arcam Dei. ¹³ Abiit ergo David, et adduxit arcam Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio: et erant cum David septem chori, et victima vituli. ¹⁴ Cumque transcendissent qui portabant arcam Domini sex passus, immolabat bovem et arietem. ¹⁵ et David saltabat totis viribus ante

Dominum. porro David erat accinetus ephod lineo. ¹⁵ Et David, et omnis domus Israel ducebant arcam testamenti Domini, in iubilo, et in clangore buccinæ. ¹⁶ Cumque intrasset arca Domini in civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David subsilentem, atque saltantem coram Domino: et despexit eum in corde suo. ¹⁷ Et introduxerunt arcam Domini, et imposuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: et obtulit David holocausta, et pacifica coram Domino. ¹⁸ Cumque complisset offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum. ¹⁹ Et partitus est universæ multitudini Israel tam viro quam mulieri singulis collyridam panis unam, et assaturam bubulæ carnis unam, et similam frixam oleo: et abiit omnis populus, unusquisque in domum suam.

²⁰ Reversusque est David ut benediceret domui suæ: et egressa Michol filia Saul in occursum David, ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris. ²¹ Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, et quam omnem domum eius, et præcepit mihi ut essem dux super populum Domini in Israel, ²² et ludam, et vilior fiam plus quam factus sum: et ero humilis in oculis meis: et cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo. ²³ Igitur Michol filiæ Saul non est natus filius usque in diem mortis suæ.

David
et Michol.

4. Promissio domus sempiternæ, 7, 1—21.

¹ Factum est autem æcum sedisset rex in domo sua, et Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, ² dixit ad Nathan prophetam: Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita sit in medio pellium? ³ Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo, vade fac: quia Dominus tecum est.

Volenti
templum
ædificare

⁴ Factum est autem in illa nocte: et ecce sermo Domini ad Nathan, dicens: ⁵ Vade, et loquere ad servum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? ⁶ Neque enim habitavi in domo ex die illa, qua eduxi filios Israel de Terra Ægypti, usque in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo, et in tentorio. ⁷ Per cuncta loca, quæ transivi cum omnibus filiis Israel, numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel, cui præcepi ut pasceret populum meum Israel, dicens: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam? ⁸ Et nunc hæc dices servo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te de pascuis sequentem greges, ut esses dux super populum meum Israel: ⁹ et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, et interfeci universos inimicos tuos a facie tua: fecique tibi nomen grande, iuxta nomen magnorum, qui sunt in terra. ¹⁰ Et ponam locum populo meo Israel, et plantabo eum, et habitabit sub eo, et non turbabitur amplius: nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius, ¹¹ ex die qua constitui iudices super populum meum Israel: et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, prædicique tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus. ¹² Cumque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum eius. ¹³ Ipse ædificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni eius usque in sempiternum. ¹⁴ Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, et in plagis filiorum hominum. ¹⁵ Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli a Saul, quem amovi a facie mea. ¹⁶ Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, et sthronus tuus erit firmus iugiter. ¹⁷ Secundum omnia verba hæc, et iuxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

filius
eximius ac
regnum
æternum
promittitur.

¹⁸ Ingressus est autem rex David, et sedit coram Domino, et dixit: Quis ego sum Domine Deus, et quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque? ¹⁹ Sed et

quare
gratias
agit.

hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum: ista est enim lex Adam, Domine Deus. ²⁰ Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim seis servum tuum Domine Deus. ²¹ Propter verbum tuum, et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hæc, ita ut notum faceres servo tuo. ²² Idcirco magnificatus es Domine Deus, quia non est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus nostris. ²³ Quæ est autem, ut populus tuus Israel, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen, faceretque eis magnalia, et horribilia super terram, a facie populi tui, quem redemisti tibi ex Ægypto, gentem, et deum eius. ²⁴ Firmasti enim tibi populum tuum Israel in populum sempiternum: et tu Domine Deus factus es eis in Deum. ²⁵ Nunc ergo Domine Deus verbum, quod locutus es super servum tuum, et super domum eius, suscita in sempiternum: et fac sicut locutus es, ²⁶ ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus super Israel. Et domus servi tui David erit stabilita coram Domino, ²⁷ quia tu Domine exercituum Deus Israel revelasti aurem servi tui, dicens: Domum ædificabo tibi: propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hæc. ²⁸ Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, et verba tua erunt vera: locutus es enim ad servum tuum bona hæc. ²⁹ Incipe ergo, et benedic domui servi tui, ut sit in sempiternum coram te: quia tu Domine Deus locutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

5. Victoriæ variæ regis, 8, 1—14.

De Philisthiim et Moab, 8. ¹ Factum est autem post hæc percussit David Philisthiim, et humiliavit eos, et tulit David Frenum tributi de manu Philisthiim. ² Et percussit Moab, et mensus est eos funiculo, coæquans terræ: mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum, et unum ad vivificandum: factusque est Moab David serviens sub tributo.

de Soba et Syria Damasci, 3 Et percussit David Adarezer filium Rohob regem Soba, quando profectus est ut dominaretur super flumen Euphraten. ⁴ Et captis David ex parte eius mille septingentis equitibus, et viginti millibus peditum, subnervavit omnes iugales curruum: dereliquit autem ex eis centum currus. ⁵ Venit quoque Syria Damasci, ut præsidium ferret Adarezer regi Sobæ: et percussit David de Syria viginti duo millia virorum. ⁶ Et posuit David præsidium in Syria Damasci: factaque est Syria David serviens sub tributo: servavitque Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est. ⁷ Et tulit David arma aurea, quæ habebant servi Adarezer, et detulit ea in Ierusalem. ⁸ Et de Bete, et de Beroth civitatibus Adarezer tulit rex David æs multum nimis.

congratulan- te rege Emath, 9 Audivit autem Thon rex Emath, quod percussisset David omne robur Adarezer, ¹⁰ et misit Thou Ioram filium suum ad regem David, ut salutaret eum congratulans, et gratias ageret: eo quod expugnasset Adarezer, et percussisset eum. Hostis quippe erat Thou Adarezer, et in manu eius erant vasa aurea, et vasa argentea, et vasa ærea: ¹¹ quæ et ipsa sanctificavit rex David Domino cum argento et auro, quæ sanctificaverat de universis gentibus, quas subegerat ¹² de Syria, et Moab, et filiis Ammon, et Philisthiim, et Amalee, et de manubiis Adarezer filii Rohob regis Soba.

de Idumæa, 13 Fecit quoque sibi David nomen cum reverteretur capta Syria in Valle Salinarum, cæsis decem et octo millibus: ¹⁴ et posuit in Idumæa custodes, statuitque præsidium: et facta est universa Idumæa serviens David. et servavit Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est.

6. Curæ diversæ Davidis, 8, 15—9, 13.

Distributio officiorum, 15 Et regnavit David super omnem Israel: faciebat quoque David iudicium et iustitiam omni populo suo. ¹⁶ Ioab autem filius Sarviæ erat super exercitum: porro Iosaphat filius Ahilud erat a commentariis: ¹⁷ et Sadoc filius Achitob, et

Achimelech filius Abiathar, erant sacerdotes: et Saraias, scriba: ¹⁸ Banaias autem filius Ioiadæ super cerethi et phelethi: filii autem David sacerdotes erant.

9. ¹ Et dixit David: Putasne est aliquis qui remanserit de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Ionathan? ² Erat autem de domo Saul, servus nomine Siba: quem cum vocasset rex ad se, dixit ei: Tune es Siba? Et ille respondit: Ego sum servus tuus. ³ Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest filius Ionathæ, debilis pedibus. ⁴ Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem, Ecce, ait, in domo est Machir filii Ammiel in Lodabar. ⁵ Misit ergo rex David, et tulit eum de domo Machir filii Ammiel de Lodabar. ⁶ Cum autem venisset Miphiboseth filius Ionathæ filii Saul ad David, corruit in faciem suam, et adoravit. Dixitque David: Miphiboseth? Qui respondit: Adsum servus tuus. ⁷ Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Ionathan patrem tuum, et restituam tibi omnes agros Saul patris tui, et tu comedes panem in mensa mea semper. ⁸ Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei? ⁹ Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, et dixit ei: Omnia quæcumque fuerunt Saul, et universam domum eius, dedi filio domini tui. ¹⁰ Operare igitur ei terram tu, et filii tui, et servi tui: et inferes filio domini tui cibos ut alatur: Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem Sibæ quindecim filii, et viginti servi. ¹¹ Dixitque Siba ad regem: Sicut iussisti domine mi rex servo tuo, sic faciet servus tuus: et Miphiboseth comedet super mensam meam, quasi unus de filiis regis. ¹² Habebat autem Miphiboseth filium parvulum nomine Micha: omnis vero cognatio domus Sibæ serviebat Miphiboseth. ¹³ Porro Miphiboseth habitabat in Ierusalem: quia de mensa regis iugiter vescebatur: et erat claudus utroque pede.

pietas
in domum
Saulis.

7. Victoriæ de Ammonitis et Syris, 10, 1—19.

10. ¹ Factum est autem post hæc, ut moreretur rex filiorum Ammon, et regnavit Hanon filius eius pro eo. ² Dixitque David: *Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo David, consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi David in terram filiorum Ammon, ³ dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putas quod propter honorem patris tui miserit David ad te consolatores, et non ideo ut investigaret, et exploraret civitatem, et everteret eam, misit David servos suos ad te? ⁴ Tulit itaque Hanon servos David, rasisque dimidiam partem barbæ eorum, et præscidit vestes eorum medias usque ad nates, et dimisit eos. ⁵ Quod cum nunciatum esset David, misit in occursum eorum: erant enim viri confusi turpiter valde, et mandavit eis David: Manete in Iericho, donec crescat barba vestra, et tunc revertimini.

Ammonite
legatos
Davidis
offendunt

⁶ Videntes autem filii Ammon quod iniuriam fecissent David, miserunt, et conduxerunt mercede Syrum Rohob, et Syrum Soba, viginti millia peditum, et a rege Maacha mille viros, et ab Istob duodecim millia virorum. ⁷ Quod cum audisset David, misit Ioab et omnem exercitum bellatorum. ⁸ Egressi sunt ergo filii Ammon, et direxerunt aciem ante ipsum introitum portæ: Syrus autem Soba, et Rohob, et Istob, et Maacha seorsum erant in campo. ⁹ Videns igitur Ioab quod præparatum esset adversum se prælium, et ex adverso et post tergum, elegit ex omnibus electis Israel, et instruxit aciem contra Syrum: ¹⁰ reliquam autem partem populi tradidit Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversus filios Ammon. ¹¹ Et ait Ioab: Si prævaluerint adversum me Syri, eris mihi in adiutorium: si autem filii Ammon prævaluerint adversum te, auxiliabor tibi. ¹² Esto vir fortis, et pugnemus pro populo nostro, et civitate Dei nostri: Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. ¹³ Iniit itaque Ioab et populus qui erat cum eo, certamen contra Syros: qui statim fugerunt a facie eius. ¹⁴ Filii autem Ammon videntes quia fugissent Syri, fugerunt et ipsi a facie Abisai, et ingressi sunt civitatem: reversusque est Ioab a filiis Ammon, et venit Ierusalem.

et cum
Syris
conductis
vincuntur;

Syri iterum
subiguntur.

¹⁵ Videntes igitur Syri quoniam cornuissent coram Israel, congregati sunt pariter. ¹⁶ Misitque Adarezer, et eduxit Syros, qui erant trans fluvium, et adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magister militiæ Adarezer, erat princeps eorum. ¹⁷ Quod cum nunciatum esset David, contraxit omnem Israel, et transivit Iordanem, venitque in Helam: et direxerunt aciem Syri ex adverso David, et pugnaverunt contra eum. ¹⁸ Fugeruntque Syri a facie Israel, et occidit David de Syris septingentos currus, et quadraginta millia equitum: et Sobach principem militiæ percussit: qui statim mortuus est. ¹⁹ Videntes autem universi reges, qui erant in præsidio Adarezer, se victos esse ab Israel, expaverunt et fugerunt quinquaginta et octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel: et servierunt eis, timueruntque Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.

PARS ALTERA.

David rex pœnitens, 11, 1—20, 26.

—♦♦♦—

I. Peccata regis gravissima, 11, 1—27.

Adulterat
cum
Bethsabee,

^{11, 1} Factum æst autem, vertente anno, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Ioab, et servos suos cum eo, et universum Israel, et vastaverunt filios Ammon, et obsederunt Rabba: David autem remansit in Ierusalem. ² Dum hæc agerentur, accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambulare in solario domus regiæ: viditque mulierem se lavantem, ex adverso super solarium suum: erat autem mulier pulchra valde. ³ Misit ergo rex, et requisivit quæ esset mulier. Nunciatumque est ei quod ipsa esset Bethsabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi. ⁴ Missis itaque David nunciis, tulit eam, quæ cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea: et statimque sanctificata est ab immunditia sua: ⁵ et reversa est in domum suam concepto foetu. Mittensque nunciavit David, et ait: Concepi.

vocat
virum eius
Uriam,

⁶ Misit autem David ad Ioab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Misitque Ioab Uriam ad David. ⁷ Et venit Urias ad David. Quæsitque David quam recte ageret Ioab, et populus, et quomodo administraretur bellum. ⁸ et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, et lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius. ⁹ Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis servis domini sui, et non descendit ad domum suam. ¹⁰ Nunciatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam? ¹¹ Et ait Urias ad David: Arca Dei et Israel et Iuda habitant in papilionibus, et dominus meus Ioab, et servi domini mei super faciem terræ manent: et ego ingrediar domum meam, ut comedam et bibam, et dormiam cum uxore mea? per salutem tuam, et per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc. ¹² Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Ierusalem in die illa et altera: ¹³ et vocavit eum David ut comederet coram se et biberet, et inebriavit eum: qui egressus vespere, dormivit in strato suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit.

in prælio
eum mor-
ti tradit,

¹⁴ Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Ioab: misitque per manum Uriæ, ¹⁵ scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est prælium: et derelinquite eum, ut percussus intereat. ¹⁶ Igitur cum Ioab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros esse fortissimos. ¹⁷ Egressique viri de civitate, bellabant adversum Ioab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Hethæus.

viduam
uxorem
ducit.

¹⁸ Misit itaque Ioab, et nunciavit David omnia verba prælii: ¹⁹ præcepitque nuncio, dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem, ²⁰ si eum videris indignari, et dixerit: Quare accessistis ad murum, ut præliaremini? an ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? ²¹ Quis percussit Abi-

melech filium Ierobaal? ^anonne mulier misit super eum fragmen molæ de muro, et interfecit eum in Thebes? quare iuxta murum accessistis? dices: Etiam servus tuus Urias Hethæus occubuit. ²² Abiit ergo nuncius, et venit, et narravit David omnia quæ ei præceperat Ioab. ²³ Et dixit nuncius ad David: Prævaluerunt adversum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis. ²⁴ Et direxerunt iacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper: mortuique sunt de servis regis, quinetiam servus tuus Urias Hethæus mortuus est. ²⁵ Et dixit David ad nuncium: Hæc dies Ioab: Non te frangat ista res: varius enim eventus est belli. nunc hunc, et nunc illum consumit gladius: confortata bellatores tuos adversus urbem, ut destruas eam, et exhortare eos. ²⁶ Audivit autem uxor Uriæ, quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. ²⁷ Transacto autem luctu misit David, et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor, peperitque ei filium: et displicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

II. Pœnæ peccatoris ac pœnitentis, 12, 1—20, 26.

1. Castigatio Nathan prophetæ, 12, 1—15^a.

12. ¹ Misit ergo Dominus Nathan ad David: qui cum venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, et alter pauper. ² Dives habebat oves, et boves plurimos valde. ³ Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat et nutrierat, et quæ creverat apud eum cum filiis eius simul, de pane illius comedens, et de calice eius bibens, et in sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia. ⁴ Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, et præparavit cibos homini qui venerat ad se.

Propheta
sub
parabola

⁵ Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. ⁶ ^bOvem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud, et non pepereerit. ⁷ Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul, ⁸ et dedi tibi domum domini tui, et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Iuda: et si parva sunt ista, adiciam tibi multo maiora. ⁹ Quare ergo contempsisti verbum Domini ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti in uxorem tibi, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon.

regi peccata
proponit,

¹⁰ Quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me, et tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua. ¹¹ Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam uxores tuas in oculis tuis, et ^cdabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis huius. ¹² Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, et in conspectu Solis.

pœnas
varias
prædicat.

¹³ Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: ^dDominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. ¹⁴ Veruntamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur. ¹⁵ Et reversus est Nathan in domum suam.

at veniam
nuntiat.

2. Mors primogeniti Bethsabæe, 12, 15^b—25.

Percussit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David, et desperatus est. ¹⁶ Deprecatusque est David Dominum pro parvulo: et ieiunavit David ieiunio, et ingressus seorsum, iacuit super terram. ¹⁷ Venerunt autem seniores domus eius, cogentes eum ut surgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum. ¹⁸ Accedit autem die septima ut moreretur infans: timueruntque servi David nunciare ei quod mortuus esset parvulus, dixerunt enim: Ecce cum parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram:

Filius
adulterii
moritur,

quanto magis si dixerimus, Mortuus est puer, se affliget? ¹⁹ Cum ergo David vidisset servos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus: dixitque ad servos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est. ²⁰ Surrexit ergo David de terra: et lotus unctusque est: cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini: et adoravit, et venit in domum suam, petivitque ut ponerent ei panem, et comedit. ²¹ Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo, quem fecisti? propter infantem, cum adhuc viveret, ieiunasti et flebas: mortuo autem puero, surrexisti, et comedisti panem. ²² Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, ieiunavi et flevi: dicebam enim: Quis scit si forte donet eum mihi Dominus, et vivat infans? ²³ Nunc autem quia mortuus est, quare ieiunem? Numquid potero revocare eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille vero non revertetur ad me.

Salomon
concepitur et
nascitur.

²⁴ Et consolatus est David Bethsabée uxorem suam, ingressusque ad eam, dormivit cum ea: quæ genuit filium, et vocavit nomen eius Salomon, et Dominus dilexit eum. ²⁵ Misitque in manu Nathan prophetae, et vocavit nomen eius, Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus.

3. Finis belli Ammonitarum, 12, 26—31.

David
Ammonitas
proterit.

²⁶ Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, et expugnabat urbem regiam. ²⁷ Misitque Ioab nuncios ad David, dicens: Dimicavi adversum Rabbath, et capienda est Urbs aquarum. ²⁸ Nunc igitur congrega reliquam partem populi, et obside civitatem, et cape eam: ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur victoria. ²⁹ Congregavit itaque David omnem populum, et profectus est adversum Rabbath: cumque dimicasset, cepit eam. ³⁰ Et tulit diadema regis eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et impositum est super caput David. Sed et prædam civitatis asportavit multam valde: ³¹ populum quoque eius adducens serravit, et circumegit super eos ferrata carpenta: divisitque cultris, et traduxit in typo laterum: sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon: et reversus est David, et omnis exercitus in Ierusalem.

4. Scelus Amnon primogeniti, 13, 1—22.

Amore
languens

^{13.} ¹ Factum est autem post hæc, ut Absalom filii David sororem speciosissimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David, ² et deperiret eam valde, ita ut propter amorem eius ægrotaret: quia cum esset virgo, difficile ei videbatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. ³ Erat autem Amnon amicus, nomine Ionadab filius Semmaa fratris David, vir prudens valde. ⁴ Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie fili regis per singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalom amo. ⁵ Cui respondit Ionadab: Cuba super lectum tuum, et languorem simula: cumque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, et faciat pulmentum, ut comedam de manu eius. ⁶ Accubuit itaque Amnon, et quasi ægrotare cœpit: cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, et cibum capiam de manu eius. ⁷ Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, et fac ei pulmentum.

Thamar
sororem
Absalom
opprimit.

⁸ Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui: ille autem iacebat: quæ tollens farinam commiscuit: et liquefaciens, in oculis eius coxit sorbitiunculas. ⁹ Tollensque quod coxerat, effudit, et posuit coram eo, et noluit comedere: dixitque Amnon: Elicite universos a me. Cumque eiecissent omnes, ¹⁰ dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, et intulit ad Amnon fratrem suum in conclave. ¹¹ Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, et ait: Veni, cuba mecum soror mea. ¹² Quæ respondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel: noli facere stultitiam hanc. ¹³ Ego enim ferre non potero opprobrium meum.

et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad regem, et non negabit me tibi. ¹⁴ Noluit autem acquiescere precibus eius, sed prævalens viribus oppressit eam, et cubavit cum ea. ¹⁵ Et exosam eam habuit Amnon odio magno nimis: ita ut maius esset odium, quo oderat eam, amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, et vade. ¹⁶ Quæ respondit ei: Maius est hoc malum, quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam: ¹⁷ sed vocato puero, qui ministrabat ei, dixit: Elice hanc a me foras, et claude ostium post eam. ¹⁸ Quæ induta erat talari tunica: huiuscemodi enim filiæ regis virgines vestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras: clausitque fores post eam.

¹⁹ Quæ aspergens cinerem capiti suo, seissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens, et clamans. ²⁰ Dixit autem ei Absalom frater suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc soror tace, frater tuus est: neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalom fratris sui. ²¹ Cum autem audisset rex David verba hæc, contristatus est valde, et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. ²² Porro non est locutus Absalom ad Amnon nec malum, nec bonum: oderat enim Absalom Amnon, eo quod violasset Thamar sororem suam.

patrem
tristitia et
fratrem odio
afficiens.

5. Ultio et fuga Absalom, 13, 23—38.

²³ Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalom in Baalhasor, quæ est iuxta Ephraim: et vocavit Absalom omnes filios regis, ²⁴ venitque ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum. ²⁵ Dixitque rex ad Absalom: Noli fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et noluisset ire, benedixit ei. ²⁶ Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum. ²⁷ Cogit itaque Absalom eum, et dimisit eum eo Amnon et universos filios regis. Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis. ²⁸ Præceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate cum temulentus fuerit Amnon vino, et dixerit vobis: Percutite eum, et interfecite, nolite timere: ego enim sum qui præcipio vobis: roboramini, et estote viri fortes. ²⁹ Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon, sicut præceperat eis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, et fugerunt.

Fratrem
Amnon
interfecit,

³⁰ Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalom omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. ³¹ Surrexit itaque rex, et seidit vestimenta sua: et cecidit super terram, et omnes servi illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua. ³² Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne æstimet dominus meus rex, quod omnes pueri filii regis occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus ex die qua oppressit Thamar sororem eius. ³³ Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est. ³⁴ Fugit autem Absalom: et elevavit puer speculator oculos suos, et aspexit: et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. ³⁵ Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: iuxta verbum servi tui sic factum est. ³⁶ Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis: et intrantes levaverunt vocem suam, et fleverunt: sed et rex et omnes servi eius fleverunt ploratu magno nimis. ³⁷ Porro Absalom fugiens, abiit ad Tholomai filium Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus. ³⁸ Absalom autem cum fugisset, et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis.

in Gessur
fugit.

6. Reconciliatio patris et filii, 13, 39—14, 33.

³⁹ Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

^{14.} ¹ Intelligens autem Ioab filius Sarviæ, quod cor regis versum esset ad Absalom, ² misit Thecuam, et tulit inde mulierem sapientem: dixitque ad eam: Ioab regem
per mulie-
rem placat,

Lugere te simula, et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier iam plurimo tempore lugens mortuum: ³ et ingredieris ad regem, et loqueris ad eum sermones huiscemodi. Posuit autem Ioab verba in ore eius. ⁴ Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram, et adoravit, et dixit: Serva me rex. ⁵ Et ait ad eam rex: Quid causæ habes? Quæ respondit: Heu, mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus. ⁶ Et ancillæ tuæ erant duo filii: qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat, qui eos prohibere posset: et percussit alter alterum, et interfecit eum. ⁷ Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui, quem interfecit, et deleamus heredem: et quærunt extinguere scintillam meam, quæ relicta est, ut non supersit viro meo nomen, et reliquiæ super terram. ⁸ Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego inbebo pro te. ⁹ Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, et in domum patris mei: rex autem et thronus eius sit innocens. ¹⁰ Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. ¹¹ Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram. ¹² Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. ¹³ Dixitque mulier: Quare cogitasti huiscemodi rem contra populum Dei, et locutus est rex verbum istud, ut peccet, et non reducat eiectum suum? ¹⁴ Omnes morimur, et quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. ¹⁵ Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præsentem populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quo modo faciat rex verbum ancillæ suæ. ¹⁶ Et audivit rex, ut liberaret ancillam suam de manu omnium, qui volebant de hereditate Dei delere me, et filium meum simul. ¹⁷ Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim Angelus Dei, sic est Dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde et Dominus Deus tuus est tecum. ¹⁸ Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum, quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi rex. ¹⁹ Et ait rex: Numquid manus Ioab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, et ait: Per salutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est ex omnibus his, quæ locutus est dominus meus rex: servus enim tuus Ioab, ipse præcepit mihi, et ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc. ²⁰ Ut verterem figuram sermonis huius, servus tuus Ioab præcepit istud: tu autem domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia super terram. ²¹ Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, et revoca puerum Absalom. ²² Cadensque Ioab super faciem suam in terram, adoravit, et benedixit regi: et dixit Ioab: Hodie intellexit servus tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui.

Absalom in
Ierusalem
reducit,

²³ Surrexit ergo Ioab et abiit in Gessur, et adduxit Absalom in Ierusalem. ²⁴ Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalom in domum suam, et faciem regis non vidit. ²⁵ Porro sicut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israel, et decorus nimis: a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. ²⁶ Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis, pondere publico. ²⁷ Nati sunt autem Absalom filii tres: et filia una nomine Thamar, elegantis formæ. ²⁸ Mansitque Absalom in Ierusalem duobus annis, et faciem regis non vidit.

ad regem
introducitur.

²⁹ Misit itaque ad Ioab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset, et ille nolisset venire ad eum, ³⁰ dixit servis suis: Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igni. Et venientes

servi Ioab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni. ³¹ Surrexitque Ioab, et venit ad Absalom in domum eius, et dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni? ³² Et respondit Absalom ad Ioab: Misi ad te obsecrans ut venires ad me, et mitterem te ad regem, et diceres ei: Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse: obsecro ergo ut videam faciem regis: quod si memor est iniquitatis meae, interficiat me. ³³ Ingressus itaque Ioab ad regem, nunciavit ei omnia: vocatusque est Absalom, et intravit ad regem, et adoravit super faciem terrae coram eo: osculatusque est rex Absalom.

7. Seditio ingrati Absalom, 15, 1—16, 14.

15. ¹ Igitur post hæc fecit sibi Absalom curius, et equites, et quinquaginta viros, qui præcederent eum. ² Et mane consurgens Absalom, stabat iuxta introitum portæ, et omnem virum, qui habebat negotium ut veniret ad regis iudicium, vocabat Absalom ad se, et dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israel ego sum servus tuus. ³ Respondebatque ei Absalom: Videntur mihi sermones tui boni et iusti. Sed non est qui te audiat constitutus a rege, dicebatque Absalom: ⁴ Quis me constituat iudicem super terram, ut ad me veniant omnes, qui habent negotium, et iuste iudicem? ⁵ Sed et cum accederet ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam, et apprehendens, osculabatur eum. ⁶ Faciebatque hoc omni Israel venienti ad iudicium, ut audiretur a rege, et sollicitabat corda virorum Israel.

Absalom
animis
Israelita-
rum se
insinuat

⁷ Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem David: Vadam, et reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron. ⁸ Vovens enim vovit servus tuus, cum esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reducerit me Dominus in Ierusalem, sacrificabo Domino. ⁹ Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit, et abiit in Hebron. ¹⁰ Misit autem Absalom exploratores in universas tribus Israel, dicens: Statim ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Absalom in Hebron. ¹¹ Porro cum Absalom ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici corde, et causam penitus ignorantes. ¹² Accersivit quoque Absalom Achitophel Gilonitem consiliarium David, de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalom.

et coniura-
tionem
facit;

¹³ Venit igitur nuncius ad David, dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalom. ¹⁴ Et ait David servis suis, qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium a facie Absalom: festinate egredi, ne forte veniens occupet nos, et impellat super nos ruinam, et percutiat civitatem in ore gladii. ¹⁵ Dixeruntque servi regis ad eum: omnia quæcumque præceperit dominus noster rex, libenter exequemur servi tui. ¹⁶ Egressus est ergo rex, et universa domus eius pedibus suis: et dereliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum. ¹⁷ Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis, stetit procul a domo: ¹⁸ et universi servi eius ambulabant iuxta eum, et legiones Cerethi, et Phlethi, et omnes Gethæi, pugnatores validi, sexcenti viri qui secuti eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem. ¹⁹ Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiscum? revertere, et habita cum rege, quia peregrinus es, et egressus es de loco tuo. ²⁰ Heri venisti, et hodie compelleris nobiscum egredi? ego autem vadam quo iturus sum: revertere, et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum misericordiam, et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. ²¹ Et respondit Ethai regi, dicens: Vivit Dominus, et vivit dominus meus rex: quoniam in quocumque loco fueris domine mi rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus. ²² Et ait David Ethai: Veni, et transi. Et transivit Ethai Gethæus, et omnes viri, qui eum eo erant, et reliqua multitudo. ²³ Omnesque flebant voce magna, et universus populus transibat: rex quoque transgrediebatur Torrentem Cedron, et cunctus populus incedebat contra viam, quæ respicit ad desertum.

David
cum suis
fugit,

²⁴ Venit autem et Sadoc sacerdos, et universi Levitæ cum eo, portantes arcam fœderis Dei, et deposuerunt arcam Dei: et ascendit Abiathar, donec expletus esset omnis populus, qui egressus fuerat de civitate. ²⁵ Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me,

sacerdote²⁴
et Chusai
amicum
remittit.

et ostendet mihi eam, et tabernaculum suum. ²⁶ Si autem dixerit mihi: Non places: præsto sum, faciat quod bonum est coram se. ²⁷ Et dixit rex ad Sadoc sacerdotem: O videns revertere in civitatem in pace: et Achimaas filius tuus, et Ionathas filius Abiathar duo filii vestri, sint vobiscum. ²⁸ Ecce ego abscondar in campatribus deserti, donec veniat sermo a vobis indicans mihi. ²⁹ Reportaverunt ergo Sadoc, et Abiathar arcam Dei in Ierusalem: et manserunt ibi. ³⁰ Porro David ascendebat Clivum olivarum, scandens et flens, nudis pedibus incedens, et operto capite, sed et omnis populus, qui erat eum eo, operto capite ascendebat plorans. ³¹ Nunciatum est autem David quod et Achitophel esset in coniuratione cum Absalom, dixitque David: Infatua, quæso, Domine consilium Achitophel. ³² Cumque ascenderet David summmitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites, seissa veste, et terra pleno capite. ³³ Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri: ³⁴ si autem in civitatem revertaris, et dixeris Absalom: Servus tuus sum, rex: sicut fui servus patris tui, sic ero servus tuus: dissipabis consilium Achitophel. ³⁵ Habes autem tecum Sadoc, et Abiathar sacerdotes: et omne verbum quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoc, et Abiathar sacerdotibus. ³⁶ Sunt autem cum eis duo filii eorum Achimaas filius Sadoc, et Ionathas filius Abiathar: et mittetis per eos ad me omne verbum quod audieritis. ³⁷ Veniente ergo Chusai amico David in civitatem, Absalom quoque ingressus est Ierusalem.

Sibam
devotum
remunera-
tur,

16. ¹ Cumque David transisset paululum montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboseth in occursum eius, cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus, et centum alligaturis uvæ passæ, et centum massis palatharum, et utre vini. ² Et dixit rex Sibæ. Quid sibi volunt hæc? Responditque Siba: Asini, domesticis regis ut sedeant: panes et palathæ ad vescendum pueris tuis: vinum autem ut bibat siquis defecerit in deserto. ³ Et ait rex: Ubi est filius domini tui? Responditque Siba regi: Remansit in Ierusalem, dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum patris mei. ⁴ Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba: Oro ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

Semei
maledicenti
parcet.

⁵ Venit ergo rex David usque Bahurim: et ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine ^bSemei, filius Gera, procedebatque egrediens, et maledicebat, ⁶ mittebatque lapides contra David, et contra universos servos regis David: omnis autem populus, et universi bellatores a dextro, et a sinistro latere regis incedebant. ⁷ Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi: Egredere, egredere vir sanguinum, et vir Belial. ⁸ Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul: quoniam invasisti regnum pro eo, et dedit Dominus regnum in manu Absalom filii tui, et ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es. ⁹ Dixit autem Abisai filius Sarviæ, regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? vadam, et amputabo caput eius. ¹⁰ Et ait rex: Quid mihi et vobis est filii Sarviæ? dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei ut malediceret David: et quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit? ¹¹ Et ait rex Abisai, et universis servis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, quærit animam meam: quanto magis nunc filius lemini? dimittite eum ut maledicat iuxta præceptum Domini: ¹² si forte respiciat Dominus afflictionem meam, et reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hæc hodierna. ¹³ Ambulabat itaque David et socii eius per viam cum eo. Semei autem per iugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, et mittens lapides adversum eum, terramque spargens. ¹⁴ Venit itaque rex, et universus populus cum eo lassus, et refocillati sunt ibi.

8. Absalom in Ierusalem, 16, 15—17, 23.

Chusai
consiliarium
suscepit,

¹⁵ Absalom autem et omnis populus eius ingressi sunt Ierusalem, sed et Achitophel cum eo. ¹⁶ Cum autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalom, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex. ¹⁷ Ad quem Absalom. Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non ivisti cum amico tuo? ¹⁸ Responditque

Chusai ad Absalom: Nequaquam: quia illius ero, quem elegit Dominus, et omnis hic populus, et universus Israel, et cum eo manebo. ¹⁹ Sed ut et hoc inferam, cui ego serviturus sum? nonne filio regis? sicut parvi patri tuo, ita parebo et tibi.

²⁰ Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inite consilium quid agere debeamus. Achitophel
suadente
thorum pa-
tris fedat.

²¹ Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum: ut cum audierit omnis Israel quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. ²² Tetenderunt ergo Absalom tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui coram universo Israel.

²³ Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel, et cum esset cum David, et cum esset cum Absalom.

17. ¹ Dixit ergo Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, et consurgens persequar David hac nocte. ² Et irruens super eum (quippe qui lassus est, et solutis manibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis populus, qui cum eo est, percutiam regem desolatum. ³ Et reducan universum populum, quomodo unus homo reverti solet: unum enim virum tu quæris: et omnis populus erit in pace. ⁴ Placuitque sermo eius Absalom, et cunctis maioribus natu Israel.

consilium
Chusai
consilio
Achitophel
præfert;

⁵ Ait autem Absalom: Vocate Chusai Arachiten, et audiamus quid etiam ipse dicat. ⁶ Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Huiusmodi sermonem locutus est Achitophel: facere debemus an non? quod das consilium?

⁷ Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hae vice. ⁸ Et rursum intulit Chusai: Tu nosti patrem tuum, et viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos et amaro animo, veluti si ursa raptis catulis in saltu sæviat: sed et pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo. ⁹ Forsitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco: et cum ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, et dicet: Facta est plaga in populo qui sequebatur Absalom.

¹⁰ Et fortissimus quisque, cuius cor est quasi leonis, pavore solvetur: scit enim omnis populus Israel fortem esse patrem tuum, et robustos omnes qui cum eo sunt. ¹¹ Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium: Congregetur ad te universus Israel, a Dan usque Bersabee, quasi arena maris innumerabilis: et tu eris in medio eorum. ¹² Et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit: et operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram: et non relinquemus de viris, qui cum eo sunt, ne unum quidem. ¹³ Quod si urbem aliquam fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel civitati illi funes, et trahemus eam in torrentem, ut non reperiat ne calculus quidem ex ea. ¹⁴ Dixitque Absalom, et omnes viri Israel: Melius est consilium Chusai Arachitæ, consilio Achitophel: Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum.

¹⁵ Et ait Chusai Sadoc, et Abiathar sacerdotibus: Hoc et hoc modo consilium dedit Achitophel Absalom, et senioribus Israel: et ego tale et tale dedi consilium. ¹⁶ Nunc ergo mittite cito, et nunciate David, dicentes: Ne moreris nocte hac in campestribus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne forte absorbeatur rex, et omnis populus qui cum eo est. ¹⁷ Ionathas autem et Achimaas stabant iuxta Fontem rogel: abiit ancilla et nunciavit eis: et illi profecti sunt, ut referrent ad regem David nuncium: non enim poterant videri, aut introire civitatem. ¹⁸ Vidit autem eos quidam puer, et indicavit Absalom: illi vero concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, et descenderunt in eum. ¹⁹ Tulit autem mulier, et expandit velamen super os putei, quasi siccans ptisanas: et sic latuit res. ²⁰ Cumque venissent servi Absalom in domum, ad mulierem dixerunt: Ubi est Achimaas et Ionathas? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum aqua. At hi qui quærebant, cum non reperissent, reversi sunt in Ierusalem. ²¹ Cumque abiissent, ascenderunt illi de puteo, et pergentes nunciaverunt regi David, et dixerunt: Surgite, et transite cito fluvium: quoniam huiusmodi dedit consilium contra vos Achitophel. ²² Sur-

Chusai
Davidi acta
nuntiat,

rexit ergo David, et omnis populus qui cum eo erat, et transierunt Iordanem, donec dilucesseret: et ne unus quidem residuus fuit, qui non transisset fluvium.

Achitophel
se suspendit.

²³ Porro Achitophel videns quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, surrexitque et abiit in domum suam et in civitatem suam: et disposita domo sua, suspendio interiit, et sepultus est in sepulchro patris sui.

9. Absalom vincitur et occiditur, 17, 24—19, 8.

Exercitus
castrametatur.

²⁴ David autem venit in Castra, et Absalom transivit Iordanem, ipse et omnes viri Israel cum eo. ²⁵ Amasam vero constituit Absalom pro Iobab super exercitum: Amasa autem erat filius viri, qui vocabatur Ietra de Israheli, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas, sororem Sarviae, quae fuit mater Iobab. ²⁶ Et castrametatus est Israel cum Absalom in Terra Galaad. ²⁷ Cumque venisset David in Castra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, et Machir filius Ammiel de Lodabar, et Berzellai Galaadites de Rogelim, ²⁸ obtulerunt ei stratoria, et tapetia, et vasa fictilia, frumentum, et hordeum, et farinam, et polentam, et fabam, et lentem, et fruxum eicer. ²⁹ et mel, et butyrum, oves, et pingues vitulos, dederuntque David, et populo, qui cum eo erat, ad vescendum: suspicati enim sunt, populum fame, et siti fatigari in deserto.

David
praecipit
parcere filio,

¹⁸. ¹ Igitur considerato David populo suo constituit super eos tribunos et centuriones, ² et dedit populi tertiam partem sub manu Iobab, et tertiam partem sub manu Abisai filii Sarviae fratris Iobab, et tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. ³ Et respondit populus: Non exibis: sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius est igitur ut sis nobis in urbe praesidio. ⁴ Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam: egrediebaturque populus per turmas suas centeni, et milleni. ⁵ Et praecipit rex Iobab, et Abisai, et Ethai, dicens: Servate mihi puerum Absalom. Et omnis populus audiebat praecipientem regem cunctis principibus pro Absalom.

Absalom
transoditur
ac proicitur

⁶ Itaque egressus est populus in campum contra Israel, et factum est praelium in saltu Ephraim. ⁷ Et caesus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa, viginti millium. ⁸ Fuit autem ibi praelium dispersum super faciem omnis terrae, et multo plures erant, quos saltus consumpserat de populo, quam hi, quos voraverat gladius in die illa. ⁹ Accedit autem ut occurreret Absalom servus David, sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhæsit caput eius quercui: et illo suspenso inter caelum et terram, mulus, cui insederat, pertransivit. ¹⁰ Vidi autem hoc quispiam, et nunciavit Iobab, dicens: Vidi Absalom pendere de quercu. ¹¹ Et ait Iobab viro, qui nunciaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum eum terra, et ego dedissem tibi decem argenti siclos, et unum balneum? ¹² Qui dixit ad Iobab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis praecipit rex tibi, et Abisai, et Ethai, dicens: Custodite mihi puerum Absalom. ¹³ Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, et tu stares ex adverso? ¹⁴ Et ait Iobab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, et infixit eas in corde Absalom: cumque adhuc palpitaret hærens in quercu, ¹⁵ ecurrerunt decem iuvenes armigeri Iobab, et percutientes interfecerunt eum. ¹⁶ Cecinit autem Iobab buccina, et retinuit populum, ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini. ¹⁷ Et tulerunt Absalom, et proiecerunt eum in saltu, in foveam grandem, et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis: omnis autem Israel fugit in tabernacula sua. ¹⁸ Porro Absalom crexerat sibi, cum adhuc viveret, titulum qui est in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, et hoc erit monumentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, et appellatur Manus Absalom, usque ad hanc diem.

et a patre
auare
fetur,

¹⁹ Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, et nunciabo regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum eius. ²⁰ Ad quem Iobab dixit: Non eris

nuncius in hac die, sed nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare, filius enim regis est mortuus. ²¹ Et ait Ioab Chusi: Vade, et nuncia regi quæ vidisti. Adoravit Chusi Ioab, et cucurrit. ²² Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab: Quid impedit si etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Ioab: Quid vis currere fili mi? non eris boni nuncii baiulus. ²³ Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, transivit Chusi. ²⁴ David autem sedebat inter duas portas: speculator vero, qui erat in fastigio portæ super murum, elevans oculos, vidit hominem currentem solum. ²⁵ Et exclamans indicavit regi: dixitque rex: Si solus est, bonus est nuncius in ore eius. Properante autem illo, et accedente propius. ²⁶ vidit speculator hominem alterum currentem, et vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuncius. ²⁷ Speculator autem, Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: et nuncium portans bonum, venit. ²⁸ Clamans autem Achimaas, dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem. ²⁹ Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum mitteret Ioab servus tuus, o rex, me servum tuum: nescio aliud. ³⁰ Ad quem rex: Transi, ait, et sta hic. Cumque ille transisset, et staret, ³¹ apparuit Chusi: et veniens ait: Bonum apporto nuncium, domine mi rex: iudicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te. ³² Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi, Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, et universi qui consurgunt adversus eum in malum. ³³ Contristatus itaque rex, ascendit cœnaculum portæ, et flevit. Et sic loquebatur, vadens: «Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom?

19. ¹ Nunciatum est autem Ioab quod rex fleret et lugeret filium suum: ² et versa est victoria in luctum in die illa omni populo: audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo. ³ Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus et fugiens de prælio. ⁴ Porro rex operuit caput suum, et clamabat voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili mi, fili mi. ⁵ Ingressus ergo Ioab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam, et animam filiorum tuorum, et filiarum tuarum, et animam uxorum tuarum, et animam concubinarum tuarum. ⁶ Diligis odientes te, et odio habes diligentes te: et ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis, et de servis tuis: et vere cognovi modo, quia si Absalom viveret, et omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi. ⁷ Nunc igitur surge, et procede, et alloquens satisfac servis tuis: iuro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: et peius erit hoc tibi, quam omnia mala, quæ venerunt super te ab adolescentia tua usque in præsens. ⁸ Surrexit ergo rex et sedit in porta: et omni populo nunciatum est quod rex sederet in porta: venitque universa multitudo coram rege: Israel autem fugit in tabernacula sua.

Ioab regem
corripit.

10. Reditus Davidis in Galgalam, 19, 9—43.

⁹ Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philisthinorum: et nunc fugit de terra propter Absalom. ¹⁰ Absalom autem, quem unximus super nos, mortuus est in bello: usquequo siletis, et non reducit is regem? ¹¹ Rex vero David misit ad Sadoc, et Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad maiores natu Iuda, dicentes: Cur venitis novissimi ad reducendum regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israel pervenerat ad regem in domo eius.) ¹² Fratres mei vos, os meum, et caro mea vos, quare novissimi reducit is regem?

Rex a viris
Iuda
revocatur,

¹³ Et Amasæ dicite: Nonne os meum, et caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, si non magister militiæ fueris coram me omni tempore pro Ioab.

Amasam
ducem
constituit,

¹¹ Et inclinavit cor omnium virorum Iuda, quasi viri unius: miseruntque ad regem, dicentes: Revertere tu, et omnes servi tui.

¹⁵ Et reversus est rex: et venit usque ad Iordanem, et omnis Iuda venit usque in Galgalam ut occurreret regi, et traduceret eum Iordanem. ¹⁶ ^aFestinavit autem Semei filius Gera filii Iemini de Balurim, et descendit cum viris Iuda in occursum regis David. ¹⁷ cum mille viris de Benjamin, et Siha puer de domo Saul: et quindecim filii eius, ac viginti servi erant cum eo: et irrumpentes Iordanem, ante regem ¹⁸ transierunt vada, ut traderent domum regis, et facerent iuxta iussionem eius: Semei autem filius Gera prostratus coram rege, cum iam transisset Iordanem, ¹⁹ dixit ad eum: Ne reputes mihi domine mi iniquitatem, neque memineris iniuriarum servi tui in die qua egressus es domine mi rex de Ierusalem, neque ponas rex in corde tuo. ²⁰ Agnosco enim servus tuus peccatum meum: et ideo hodie primus veni de omni domo Ioseph, descendique in occursum domini mei regis. ²¹ Respondens vero Abisai filius Sarviæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, quia maledixit christo Domini? ²² Et ait David: Quid mihi, et vobis filii Sarviæ? cur efficiamini mihi hodie in satan? ergone hodie interficietur vir in Israel? an ignoro hodie me factum regem super Israel? ²³ Et ait rex Semei: Non morieris, Iuravitque ei. ²⁴ Miphiboseth quoque filius Saul descendit in occursum regis illotis pedibus, et intonsa barba: vestesque suas non laverat a die qua egressus fuerat rex, usque ad diem reversionis eius in pace. ²⁵ Cumque Ierusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum Miphiboseth? ²⁶ Et respondens ait: Domine mi rex, servus meus contempsit me: dixique ei ego famulus tuus ut sterneret mihi asinum, et ascendens abirem cum rege: claudus enim sum servus tuus. ²⁷ ^bInsuper et accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem: tu autem domine mi rex, sicut angelus Dei es, fac quod placitum est tibi. ²⁸ Neque enim fuit domus patris mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mensæ tuæ: quid ergo habeo iustæ querelæ? aut quid possum ultra vociferari ad regem? ²⁹ Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? fixum est quod locutus sum: tu, et Siha dividite possessiones. ³⁰ Responditque Miphiboseth regi: Etiam cuncta accipiat, postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam. ³¹ Berzellai quoque Galaadites, descendens de Rogelim, traduxit regem Iordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. ³² ^cErat autem Berzellai Galaadites senex valde, id est octogenarius, et ipse præbuit alimenta regi, cum moraretur in Castris: fuit quippe vir dives nimis. ³³ Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Ierusalem. ³⁴ Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Ierusalem? ³⁵ Octogenarius sum hodie: numquid vigent sensus mei ad discernendum suave, aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire possum ultra vocem cantorum, atque cantatricum? quare servus tuus sit oneri domino meo regi? ³⁶ Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum: non indigeo hac vicissitudine. ³⁷ sed obsecro ut revertar servus tuus, et moriar in civitate mea, et sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, et matris meæ. Est autem servus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, et fac ei quidquid tibi bonum videtur. ³⁸ Dixit itaque ei rex: Mecum transeat Chamaam, et ego faciam ei quidquid tibi placuerit, et omne, quod petieris a me, impetrabis. ³⁹ Cumque transisset universus populus et rex Iordanem, osculatus est rex Berzellai, et benedixit ei: et ille reversus est in locum suum. ⁴⁰ Transivit ergo rex in Galgalam, et Chamaam cum eo. omnis autem populus Iuda traduxerat regem, et media tantum pars affuerat de populo Israel.

⁴¹ Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, et traduxerunt regem et domum eius Iordanem, omnesque viros David cum eo? ⁴² Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israel: Quia mihi propior est rex: cur irasceris super hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt? ⁴³ Et respondit vir Israel ad viros Iuda, et ait:

Decem partibus maior ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David quam ad te: cur fecisti mihi iniuriam, et non mihi nunciatum est priori, ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Iuda viris Israel.

11. Rebellio Sebæ Ieminei, 20, 1—22.

20. ¹ Accidit quoque ut ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus: et cecinit buccina, et ait: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai: revertere in tabernacula tua Israel. ² Et separatus est omnis Israel a David, secutusque est Seba filium Bochri: viri autem Iuda adhæserunt regi suo a Iordane usque Ierusalem.

Seba viros
Israel
seducit.

³ Cumque venisset rex in domum suam in Ierusalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad eustodiendam domum, et tradidit eas in custodiam, alimenta eis præbens: et non est ingressus ad eas, sed erant clausæ usque in diem mortis suæ in viduitate viventes.

rex concu-
binis
providet

⁴ Dixit autem rex Amasæ: Convoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, et tu adesto præsens. ⁵ Abiit ergo Amasa ut convocaret Iudam, et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. ⁶ Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Seba filius Bochri quam Absalom: tolle igitur servos domini tui, et persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, et effugiat nos. ⁷ Egressi sunt ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoque et Phelethi: et omnes robusti exierunt de Ierusalem ad persequendum Seba filium Bochri.

ac perse-
cutionem
Sebæ
mandat;

⁸ Cumque illi essent iuxta lapidem grandem, qui est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porro Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia, in vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat, et percutere. ⁹ Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salve mi frater. ¹⁰ Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. Porro Amasa non observavit gladium, quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere, et effudit intestina eius in terram, nec secundum vulnus apposuit, et mortuus est. Ioab autem, et Abisai frater eius persecuti sunt Seba filium Bochri. ¹¹ Interea quidam viri, cum stetissent iuxta cadaver Amasæ, de sociis Ioab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro Ioab comes David. ¹² Amasa autem conspersus sanguine, iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, et amovit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum. ¹³ Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Ioab ad persequendum Seba filium Bochri.

Ioab
Amasam
occidit

¹⁴ Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Abela, et Bethmaacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. ¹⁵ Venerunt itaque et oppugnabant eum in Abela, et in Bethmaacha, et circumdederunt munitionibus civitatem, et obsessa est urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur destruere muros. ¹⁶ Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite, dicite Ioab: Appropinqua huc, et loquar tecum. ¹⁷ Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ. Qui respondit: Audio. ¹⁸ Rursumque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: et sic perficiabant. ¹⁹ Nonne ego sum quæ respondeo veritatem in Israel, et tu quæris subvertere civitatem, et evertere matrem in Israel? Quare præcipitas hereditatem Domini? ²⁰ Respondensque Ioab, ait: Absit, absit hoc a me: non præcipito, neque demolior. ²¹ Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, levavit manum suam contra regem David: tradite illum solum, et recedemus a civitate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per murum. ²² Ingressa est ergo ad omnem populum, et locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba filii Bochri proiecerunt ad Ioab, et ille cecinit tuba, et recesserunt ab urbe, unusquisque in tabernacula sua: Ioab autem reversus est Ierusalem ad regem.

ac decol-
lato Seba
revertitur.

12. Summi ministri regis, 20, 23—26.

Distributio
officiorum.

²³ aFuit ergo Ioab super omnem exercitum Israel: Banaïas autem filius ioiadae super Cerethæos et Phelethæos. ²⁴ Aduram vero super tributa: porro Iosaphat filius Ahilud, a commentariis. ²⁵ Siva autem, scriba: Sadoc vero et Abiathar, sacerdotes. ²⁶ Ira autem laïrites erat sacerdos David.

Appendices utriusque partis, 21, 1—24, 25.

1. Ultio familiæ Saulis, 21, 1—14.

Septem
crucifigun-
tur.

21. ¹ Facta est quoque fames in diebus David tribus annis iugiter: et consuluit David oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saul, et domum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas. ² Vocatis ergo Gabaonitis rex, dixit ad eos. (Porro Gabaonitæ non erant de filiis Israel, sed reliquiæ Amorrhæorum: bfilii quippe Israel iuraverant eis, et voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel et Iuda.) ³ Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? et quod erit vestri piaculum, ut benedicatis hereditati Domini? ⁴ Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis super argento et auro quæstio, sed contra Saul, et contra domum eius: neque volumus ut interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis ut faciam vobis? ⁵ Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit nos et oppressit inique, ita delere debemus, ut ne unus quidem residuus sit de stirpe eius in eunetis finibus Israel. ⁶ Dentur nobis septem viri de filiis eius, ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo. ⁷ Pepercitque rex Miphiboseth filio Ionathæ filii Saul, propter eiusiurandum Domini, quod fuerat inter David et inter Jonathan filium Saul. ⁸ Tulit itaque rex duos filios Respha filiæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni, et Miphiboseth: et quinque filios Michol filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi, ⁹ et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: et ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei.

custo-
diuntur,

¹⁰ Tollens autem Respha filia Aia, cilicium substravit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cælo: et non dimisit aves lacerare eos per diem, neque bestias per noctem.

sepeliuntur
cum Saule
et Ionatha.

¹¹ Et nunciata sunt David quæ fecerat Respha, filia Aia, concubina Saul. ¹² Et abiit David, et tulit ossa Saul, et ossa Ionathæ filii eius a viris Iabes Galaad, a qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philisthiim eum interfecissent Saul in Gelboe: ¹³ et asportavit inde ossa Saul, et ossa Ionathæ filii eius: et colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant. ¹⁴ sepelierunt ea cum ossibus Saul et Ionathæ filii eius in Terra Benjamin, in latere, in sepulchro Cis patris eius: feceruntque omnia, quæ præceperat rex, et repropitiatus est Deus terræ post hæc.

2. Bella cum Philisthiim, 21, 15—22.

Primum,

¹⁵ Factum est autem rursum prælium Philisthinorum adversum Israel, et descendit David, et servi eius cum eo, et pugnabant contra Philisthiim. Deficiente autem David, ¹⁶ Iesibenob, qui fuit de genere arapha, cuius ferrum hastæ trecentas uncias appendebat, et accinctus erat ense novo, nisus est percutere David. ¹⁷ Præsidioque ei fuit Abisai filius Sarviæ, et percussum Philisthæum interfecit. Tunc iuraverunt viri David, dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israel.

secundum,

¹⁸ Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthæos: tunc percussit Sobochai de Husati, Saph de stirpe arapha de genere gigantum.

tertium,

¹⁹ Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum, cuius hastile hastæ erat quasi liciatorium textentium.

²⁰ Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui senos in manibus quartum:
pedibusque habebat digitos, id est viginti quattuor, et erat de origine arapha.
²¹ Et blasphemavit Israel: percussit autem eum Jonathan filius Samaa fratris
David.

²² Hi quattuor nati sunt de arapha in Geth, et ceciderunt in manu David. quattuor
gigantes
cæsi.
et servorum eius.

3. Gratiarum actio Davidis, 22, 1—51.

22. ¹ Locutus est autem David Domino verba carminis huius, in die qua
liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, et de manu Saul.
² et ait:

^a Dominus petra mea, et robur meum,
et salvator meus.

Dominus
salvator

³ Deus fortis meus sperabo in eum:
scutum meum, et cornu salutis meæ:
elevator meus, et refugium meum:
salvator meus, de iniquitate liberabis me.

⁴ ^b Laudabilem invocabo Dominum:
et ab inimicis meis salvus ero.

⁵ Quia circumdederunt me contritiones mortis:
torrentes Belial terruerunt me.

Davida
in angustiis
positum

⁶ Funes inferni circumdederunt me:
prævenērunt me laquei mortis.

⁷ In tribulatione mea invocabo Dominum,
et ad Deum meum clamabo:
et exaudiet de templo suo vocem meam,
et clamor meus veniet ad aures eius.

⁸ Commota est et contremuit terra:
fundamenta montium concussa sunt,
et conquassata, quoniam iratus est eis.

modo mira-
bili

⁹ Ascendit fumus de naribus eius,
et ignis de ore eius vorabit:
carbones succensi sunt ab eo.

¹⁰ Inclinauit cælos, et descendit:
et caligo sub pedibus eius.

¹¹ Et ascendit super cherubim, et volavit:
et lapsus est super pennas venti.

¹² Posuit tenebras in circuitu suo latibulum:
cribrans aquas de nubibus cælorum.

¹³ Præ fulgore in conspectu eius,
succensi sunt carbones ignis.

¹⁴ Tonabit de cælo Dominus:
et excelsus dabit vocem suam.

¹⁵ Misit sagittas et dissipavit eos:
fulgur, et consumpsit eos.

¹⁶ Et apparuerunt effusiones maris,
et revelata sunt fundamenta orbis
ab increpatione Domini,
ab inspiratione spiritus furoris eius.

¹⁷ Misit de excelso, et assumpsit me:
et extraxit me de aquis multis.

extraxit et
eduxit.

18 Liberavit me ab inimico meo potentissimo.
 et ab his qui oderant me: quoniam robustiores me erant.
 19 Prævenit me in die afflictionis meæ.
 et factus est Dominus firmamentum meum.
 20 Et eduxit me in latitudinem:
 liberavit me, quia complacui ei.

secundum
iustitiam
eius

21 Retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam:
 et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.
 22 Quia custodivi vias Domini,
 et non egi impie, a Deo meo.
 23 Omnia enim iudicia eius in conspectu meo:
 et præcepta eius non amovi a me.
 24 Et ero perfectus cum eo:
 et custodiam me ab iniquitate mea.
 25 Et restituet mihi Dominus secundum iustitiam meam:
 et secundum munditiam manuum mearum, in conspectu oculorum suorum.
 26 Cum sancto sanctus eris:
 et cum robusto perfectus.
 27 Cum electo electus eris:
 et cum perverso perverteris.
 28 Et populum pauperem salvum facies:
 oculisque tuis excelsos humiliabis.

et fortitu-
dinem suam,

29 Quia tu lucerna mea Domine:
 et tu Domine illuminabis tenebras meas.
 30 In te enim curram accinctus:
 in Deo meo transiliam murum.
 31 Deus, immaculata via eius,
 eloquium Domini igne examinatum:
 scutum est omnium sperantium in se.

eique
victoriam
cruentam

32 Quis est Deus præter Dominum:
 et quis fortis præter Deum nostrum?
 33 Deus qui accinxit me fortitudine:
 et complanavit perfectam viam meam.
 34 Coæquans pedes meos cervis,
 et super excelsa mea statuens me.
 35 Docens manus meas ad prælium,
 et componens quasi arcum æreum brachia mea.
 36 Dedisti mihi clypeum salutis tuæ:
 et mansuetudo tua multiplicavit me.
 37 Dilatabis gressus meos subtus me:
 et non deficient tali mei.
 38 Persequar inimicos meos, et conteram:
 et non convertar donec consumam eos.
 39 Consumam eos et confringam, ut non consurgant:
 cadent sub pedibus meis.
 40 Accinxisti me fortitudine ad prælium:
 incurvastî resistentes mihi subtus me.
 41 Inimicos meos dedisti mihi dorsum:
 odientes me, et disperdam eos.
 42 Clamabunt, et non erit qui salvet,
 ad Dominum, et non exaudiet eos.
 43 Delebo eos ut pulverem terræ:
 quasi lutum platearum comminuam eos atque confringam.

⁴⁴ Salvabis me a contradictionibus populi mei:
custodies me in caput Gentium:
populus, quem ignoro, serviet mihi.

et regnum
gloriosum
detulit.

⁴⁵ Filii alieni resistent mihi,
auditu auris obedient mihi.

⁴⁶ Filii alieni defluerunt,
et contrahentur in angustiis suis.

⁴⁷ Vivit Dominus, et benedictus Deus meus:
et exaltabitur Deus fortis salutis meae.

et propter
ea hono-
ratur.

⁴⁸ Deus qui das vindictas mihi,
et deicis populos sub me.

⁴⁹ Qui educis me ab inimicis meis,
et a resistentibus mihi elevas me:

^{aa} viro iniquo liberabis me:

⁵⁰ ^bPropterea confitebor tibi Domine in gentibus:
et nomini tuo cantabo.

⁵¹ Magnificans salutes regis sui,
et faciens misericordiam christo suo
David, et semini eius in sempiternum.

4. Ultima vaticinatio Davidis, 23, 1—7.

23. ¹ Hæc autem sunt verba David novissima.

Dixit David filius Isai:
Dixit vir, cui constitutum est
de christo Dei Iacob,
egregius psalter Israel:

Prophetat

² Spiritus Domini locutus est per me,
et sermo eius per linguam meam.

dominato-
rem iustum.

³ Dixit Deus Israel mihi,
locutus est Fortis Israel,

Dominator hominum,
iustus dominator in timore Dei.

⁴ Sicut lux auroræ, oriente sole,
mane absque nubibus rutilat,
et sicut pluviis germinat herba de terra.

⁵ Nec tanta est domus mea apud Deum,
ut pactum æternum iniret mecum
firmum in omnibus atque munitum.
Cuncta enim salus mea, et omnis voluntas:
nec est quidquam ex ea quod non germinet.

e domo sua
egredientem.

⁶ Prævaricatores autem quasi spinæ evellentur universi:
quæ non tolluntur manibus.

malos de-
lentem.

⁷ Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro et ligno lanceato,
igneque succensæ comburentur, usque ad nihilum.

5. Nomina fortium Davidis, 23, 8—39.

⁸ ^cHæc nomina fortium David. Sedens in cathedra sapientissimus princeps
inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit
impetu uno. ⁹ Post hunc, Eleazar filius patris eius Abihites inter tres fortes,
qui erant cum David quando exprobraverunt Philistiim, et congregati sunt illuc
in prælium. ¹⁰ Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit et percussit Philisthæos

Tres for-
tissimi,

donec defieeret manus eius, et obrigesceret cum gladio: fecitque Dominus salutem magnam in die illa: et populus, qui fugerat, reversus est ad cæsorum spolia detrahenda. ¹¹ Et post hunc, Semma filius Age de Arari, et congregati sunt Philisthiim in statione: erat quippe ibi ager lente plenus. Cumque fugisset populus a facie Philisthiim, ¹² stetit ille in medio agri, et tuitus est eum, percussitque Philisthæos: et fecit Dominus salutem magnam.

factum
trium
fortium.

¹³ Xecnon et ante descenderant tres qui erant principes inter triginta, et venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum. ¹⁴ Et David erat in præsidio: porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem. ¹⁵ Desideravit ergo David, et ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam! ¹⁶ Irruperunt ergo tres fortes castra Philisthinorum, et hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, et attulerunt ad David: at ille noluit bibere, sed libavit eam Domino. ¹⁷ dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, et animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere, hæc fecerunt tres robustissimi.

facta
duorum
fortium.

¹⁸ Abisai quoque frater Ioab filius Sarviæ, princeps erat de tribus: ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus, ¹⁹ et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non pervenerat. ²⁰ Et Banaías filius Ioiadæ viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, et ipse descendit, et percussit leonem in media cisterna in diebus nivis. ²¹ Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque eum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptii, et interfecit eum hasta sua. ²² hæc fecit Banaías filius Ioiadæ. ²³ Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores: verumtamen usque ad tres non pervenerat: fecitque eum sibi David auricularium, a secreto.

reliqui viri
fortes.

²⁴ Asael frater Ioab inter triginta, Elehanan filius patruī eius de Bethlehem, ²⁵ Semma de Harodi, Elica de Harodi, ²⁶ Heles de Phalti, Hira filius Acces de Theua, ²⁷ Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Husati, ²⁸ Selmon Ahohites, Maharai Netophathites, ²⁹ Heled filius Baana, et ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, ³⁰ Banaia Pharathonites, Heddai de Torrente Gaas, ³¹ Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beromi, ³² Eliaba de Salaboni, Filii lassen, Jonathan, ³³ Semma de Orori, Aiam filius Sarar Arorites, ³⁴ Eliphelet filius Aasbai filii Machati, Eliam filius Achitophel Gelonites, ³⁵ Hesrai de Carmelo, Pharai de Arbi, ³⁶ Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi, ³⁷ Selec de Ammoni, Naharai Berothites armiger Ioab filii Sarviæ, ³⁸ Ira Iethrites, Gareb et ipse Iethrites, ³⁹ Urias Hethæus. Omnes triginta septem.

6. Numeratio populi eiusque sequelæ, 24, 1—25.

Propter
numeratio-
nem a rege
præceptam

24. ¹ Et addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitque David in eis dicentem: Vade, numera Israel et Iudam. ² Dixitque rex ad Ioab principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel a Dan usque Bersabee, et numera te populum, ut sciam numerum eius. ³ Dixitque Ioab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu domini mei regis: sed quid sibi dominus mens rex vult in re huiuscemodi? ⁴ Obtinuit autem sermo regis verba Ioab, et principum exercitus: egressusque est Ioab, et principes militum a facie regis, ut numerarent populum Israel. ⁵ Cumque pertransissent Iordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ est in Valle Gad: ⁶ et per Iazer transierunt in Galaad, et in terram inferiorem Hodsī, et venerunt in Dan silvestria, Circumeuntesque iuxta Sidonem, ⁷ transierunt prope mœnia Tyri, et omnem terram Hevæi et Chananaei, veneruntque ad meridiem Iudæ in Bersabee: ⁸ et lustrata universa terra, affuerunt post novem menses et viginti dies in Ierusalem. ⁹ Dedit ergo Ioab numerum descriptionis populi regi, et inventa

sunt de Israel octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: et de Iuda quingenta millia pugnatorum.

¹⁰ Pereussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus: et dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: sed precor Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis. ¹¹ Surrexit itaque David mane, et sermo Domini factus est ad Gad prophetam et Videntem David, dicens: ¹² Vade, et loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum quod volueris ex his, ut faciam tibi. ¹³ Cumque venisset Gad ad David, nunciavit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, et illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, et vide quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. ¹⁴ Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est ut incidam in manus Domini (multæ enim miserieordiæ eius sunt) quam in manus hominum. ¹⁵ Immisitque Dominus pestilentiam in Israel, de mane usque ad tempus constitutum, et mortui sunt ex populo a Dan usque ad Bersabee septuaginta millia virorum. ¹⁶ Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictione, et ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum tuam, erat autem Angelus Domini iuxta aream Areuna Iebusæi. ¹⁷ Dixitque David ad Dominum cum vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, et contra domum patris mei.

¹⁸ Venit autem Gad ad David in die illa, et dixit ei: Ascende, et constitue altare Domino in area Areuna Iebusæi. ¹⁹ Et ascendit David iuxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus. ²⁰ Conspiciensque Areuna, animadvertit regem et servos eius transire ad se: ²¹ et egressus adoravit regem prono vultu in terram, et ait: Quid causæ est ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut emam a te aream, et ædificem altare Domino, et cesset interfectio quæ grassatur in populo. ²² Et ait Areuna ad David: Accipiat, et offerat dominus meus rex, sicut placet ei: habes boves in holocaustum, et plaustrum, et inga boum in usum lignorum. ²³ Omnia dedit Areuna rex regi: dixitque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum. ²⁴ Cui respondens rex, ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio a te, et non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo David aream, et boves, argenti sicilicet quinquaginta: ²⁵ et ædificavit ibi David altare Domino, et obtulit holocausta et pacifica: et propitiatus est Dominus terræ, et cohibita est plaga ab Israel.

LIBER REGUM TERTIUS, SECUNDUM HEBRÆOS PRIMUS MALACHIM.

PARS PRIOR.

Regnum indivisum Salomonis, 1, 1—11, 43.

1. Initium regni Salomonis. 1. 1—2, 46.

1. Salomon rex declaratur, 1, 1—53.

Senescente
Davide,

1. ¹ Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies: cumque operiretur vestibus, non calefiebat. ² Dixerunt ergo ei servi sui: Quæramus domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege, et foveat eum, dormiatque in sinu suo, et calefaciat dominum nostrum regem. ³ Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, et invenerunt Abisag Sunamitidem, et adduxerunt eam ad regem. ⁴ Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, et ministrabat ei, rex vero non cognovit eam.

Adonias
regnum oc-
cupat,

⁵ Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus et equites, et quinquaginta viros, qui currerent ante eum. ⁶ Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem et ipse pulcher valde, secundus natu post Absalom. ⁷ Et sermo ei cum Ioab filio Sarviæ, et cum Abiathar sacerdote, qui adiuvabant partes Adoniæ. ⁸ Sadoc vero sacerdos, et Banaïas filius Ioïadæ, et Nathan propheta, et Semei et Rei, et robur exercitus David non erat cum Adonia. ⁹ Immolatis ergo Adonias arietibus et vitulis, et universis pinguibus iuxta Lapidem zoheleth, qui erat vicinus Fonti rogel, vocavit universos fratres suos filios regis, et omnes viros Iuda servos regis. ¹⁰ Nathan autem prophetam, et Banaïam, et robustos quosque, et Salomonem fratrem suum non vocavit.

Bethsabæe
et Nathan
et Davida
interpellant,

¹¹ Dixit itaque Nathan ad Bethsabæe matrem Salomonis: Num audisti, quod regnaverit Adonias filius Haggith, et dominus noster David hoc ignorat? ¹² Nunc ergo veni, accipe consilium a me, et salva animam tuam, filiique tui Salomonis. ¹³ Vade, et ingredere ad regem David, et dic ei: Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo? quare ergo regnat Adonias? ¹⁴ Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, et complebo sermones tuos. ¹⁵ Ingressa est itaque Bethsabæe ad regem in cubiculum: rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei. ¹⁶ Inclinauit se Bethsabæe, et adoravit regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit, vis? ¹⁷ Quæ respondens, ait: Domine mi, tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo. ¹⁸ Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante. ¹⁹ Mactavit boves, et pingua quæque, et arietes plurimos, et vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem, et Ioab principem militiæ: Salomonem autem servum tuum non vocavit. ²⁰ Verumtamen domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis, quis sedere debeat in solio tuo domine mi rex post te. ²¹ Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon peccatores. ²² Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit. ²³ Et nunciaverunt regi, dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset in conspectu regis, et adorasset eum pronus in terram, ²⁴ dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post me, et ipse sedeat super thronum meum? ²⁵ Quia descendit hodie, et immolavit boves, et pingua, et arietes plurimos, et vocavit universos filios regis et principes

exercitus. Abiathar quoque sacerdotem: illisque veseantibus, et bibentibus coram eo, et dicentibus: Vivat rex Adonias: ²⁶ Me servum tuum, et Sadoc sacerdotem, et Banaïam filium Ioiadæ, et Salomonem famulum tuum non vocavit. ²⁷ Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum, et mihi non indicasti servo tuo quis sessurus esset super thronum domini mei regis post eum?

²⁸ Et respondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethsabée. Quæ cum fuisset ingressa coram rege, et stetisset ante eum, ²⁹ iuravit rex, et ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, ³⁰ quia sicut iuravi tibi per Dominum Deum Israel, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me: sic faciam hodie. ³¹ Summissoque Bethsabée in terram vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum. ³² Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaïam filium Ioiadæ. Qui cum ingressi fuissent coram rege, ³³ dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum super mulam meam: et ducite eum in Gihon. ³⁴ et ungat eum ibi Sadoc sacerdos, et Nathan propheta in regem super Israel: et eanetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon. ³⁵ Et ascendetis post eum, et veniet, et sedebit super solium meum, et ipse regnabit pro me: illique præcipiam ut sit dux super Israel, et super Iudam. ³⁶ Et respondit Banaïas filius Ioiadæ, regi, dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini mei regis. ³⁷ Quomodo fuit Dominus eum domino meo rege, sic sit cum Salomone, et sublimis faciat solium eius a solio domini mei regis David. ³⁸ Descendit ergo Sadoc sacerdos, et Nathan propheta, et Banaïas filius Ioiadæ, et Cerethi, et Phelethi: et imposuerunt Salomonem super mulam regis David, et adduxerunt eum in Gihon. ³⁹ Sumpsitque Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, et unxit Salomonem: et cecinerunt buccina, et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon. ⁴⁰ Et ascendit universa multitudo post eum, et populus canentium tibiis, et lætantium gaudio magno, et insonuit terra a clamore eorum.

Salomon
ungitur
et procla-
matur rex.

⁴¹ Audivit autem Adonias, et omnes, qui invitati fuerant ab eo, iamque convivium finitum erat: sed et Ioab, audita voce tubæ, ait: Quid tibi vult clamor civitatis tumultuantis? ⁴² Adhuc illo loquente, Ionathas filius Abiathar sacerdotis venit: cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, et bona nuncians. ⁴³ Responditque Ionathas Adoniæ: Nequaquam: Dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem: ⁴⁴ misitque eum eo Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaïam filium Ioiadæ, et Cerethi, et Phelethi, et imposuerunt eum super mulam regis. ⁴⁵ Unxeruntque eum Sadoc sacerdos, et Nathan propheta regem in Gihon: et ascenderunt inde lætantes, et insonuit civitas: hæc est vox, quam audistis. ⁴⁶ Sed et Salomon sedet super solium regni. ⁴⁷ Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, et magnificet thronum eius super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo: ⁴⁸ et locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis. ⁴⁹ Territi sunt ergo, et surrexerunt omnes, qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque in viam suam. ⁵⁰ Adonias autem timens Salomonem, surrexit, et abiit, tenuitque cornu altaris. ⁵¹ Et nunciaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mihi rex Salomon hodie, quod non interficiat servum suum gladio. ⁵² Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus eius in terram: sin autem malum inventum fuerit in eo, morietur. ⁵³ Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari: et ingressus adoravit regem Salomonem: dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

Adonias
Salomonem
adorat.

2. Salomon rex succedit, 2, 1—12.

2. ¹ Appropinquaverunt autem dies David ut moreretur, præcepitque Salomoni filio suo, dicens: ² Ego ingredior viam universæ terræ: confortare, et esto vir. ³ Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis eius, ut custodias ceremonias eius, et præcepta eius, et indicia, et testimonia, sicut scriptum est in lege

Salomon
a patre
instructus

Moysi: ut intelligas universa quæ facis, et quocumque te verteris: ⁴ ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel. ⁵ Tu quoque nosti quæ fecerit mihi Ioab filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, ^aAbner filio Ner, et ^bAmasæ filio Iether: quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem prælii in balteo suo, qui erat circa lumbos eius, et in calceamento suo, quod erat in pedibus eius. ⁶ Facies ergo iuxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem eius pacifice ad inferos. ⁷ Sed et filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: cecurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Absalom fratris tui. ⁸ ^dHabes quoque apud te Semei filium Gera filii lemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad Castra: sed quia descendit mihi in occursum cum transirem Iordanem, et iuravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio: ⁹ tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, ut scias quæ facies ei, deducesque canos eius cum sanguine ad inferos.

post mor-
tem eius

¹⁰ ^eDormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. ¹¹ Dies autem, quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron regnavit septem annis: in Ierusalem, triginta tribus.

regnum
tenet.

¹² Salomon autem sedit super thronum David patris sui, et firmatum est regnum eius nimis.

3. Salomon rex firmatur, 2, 13—46.

Adonias
occiditur,

¹³ Et ingressus est Adonias filius Haggith ad Bethsabée matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. ¹⁴ Addiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille: ¹⁵ Tu, inquit, nosti, quia meum erat regnum, et me præposuerat omnis Israel sibi in regem: sed translatum est regnum, et factum est fratris mei: a Domino enim constitutum est ei. ¹⁶ Nunc ergo petitionem unam precor a te; ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad eum: Loquere. ¹⁷ Et ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi quidquam potest) ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem. ¹⁸ Et ait Bethsabée: Bene, ego loquar pro te regi. ¹⁹ Venit ergo Bethsabée ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia: et surrexit rex in occursum eius, adoravitque eam, et sedit super thronum suum: positusque est thronus matri regis, quæ sedit ad dexteram eius. ²⁰ Dixitque ei: Petitionem unam parvulam ego deprecor a te, ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque enim fas est ut avertam faciem tuam. ²¹ Quæ ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniæ fratri tuo uxor. ²² Responditque rex Salomon, et dixit matri suæ: Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? postula ei et regnum: ipse est enim frater meus maior me, et habet Abiathar sacerdotem, et Ioab filium Sarviæ. ²³ Iuravit itaque rex Salomon per Dominum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc. ²⁴ Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me, et collocavit me super solium David patris mei, et qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias. ²⁵ Misitque rex Salomon per manum Banaïæ filii Ioïadæ, qui interfecit eum, et mortuus est.

Abiathar
eicitur,

²⁶ Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, et sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laboravit pater meus. ²⁷ Eiecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini, [†]ut impleteret sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.

Ioab inter-
ficiatur,

²⁸ Venit autem nuncius ad Ioab, quod Ioab declinasset post Adoniam, et post Salomonem non declinasset: fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, et apprehendit cornu altaris. ²⁹ Nunciatumque est regi Salomoni quod fugisset Ioab in tabernaculum Domini, et esset iuxta altare: misitque Salomon Banaïam

⁵ ^{a2} Sm 3, 27. — ^{b2} Sm 20, 9. — ⁷ ^{c2} Sm 19, 32. — ⁸ ^{d2} Sm 16, 5; 19, 19. — ¹⁰ ^{e1} Par 29, 27; Act 2, 29. — ²⁷ ^{f1} Sm 2, 31.

filium Ioiadæ, dicens: Vade, interfice eum. ³⁰ Et venit Banaïas ad tabernaculum Domini, et dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar. Renunciavit Banaïas regi sermonem, dicens: Hæc locutus est Ioab, et hæc respondit mihi. ³¹ Dixitque ei rex: Fac sicut locutus est: et interfice eum, et sepeli, et amovebis sanguinem innocentem, qui effusus est a Ioab, a me, et a domo patris mei. ³² Et reddet Dominus sanguinem eius super caput eius quia interfecit duos viros iustos, melioresque se: et occidit eos gladio, patre meo David ignorante, ^aAbner filium Ner principem militiæ Israel, et ^bAmasam filium Iether principem exercitus Iuda: ³³ et revertetur sanguis illorum in caput Ioab, et in caput seminis eius in sempiternum. David autem et semini eius, et domui, et throno illius sit pax usque in æternum a Domino. ³⁴ Ascendit itaque Banaïas filius Ioiadæ, et aggressus eum interfecit: sepultusque est in domo sua in deserto.

³⁵ Et constituit rex Banaïam filium Ioiadæ pro eo super exercitum, et Sadoc ^{successores consti-} sacerdotem posuit pro Abiathar. ^{tuuntur,}

³⁶ Misit quoque rex, et vocavit Semei, dixitque ei: Edifica tibi domum in Ierusalem, et habita ibi: et non egredieris inde huc atque illuc. ³⁷ Quaecumque autem die egressus fueris, et transieris Torrentem Cedron, scito te interficiendum: sanguis tuus erit super caput tuum. ³⁸ Dixitque Semei regi: Bonus sermo, sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet servus tuus. Habitavit itaque Semei in Ierusalem diebus multis. ³⁹ Factum est autem post annos tres ut fugerent servi Semei ad Achis filium Maacha regem Geth: nuntiaturumque est Semei quod servi eius issent in Geth. ⁴⁰ Et surrexit Semei, et stravit asinum suum: ivitque ad Achis in Geth ad requirendum servos suos, et adduxit eos de Geth. ⁴¹ Nuntiatum est autem Salomoni quod isset Semei in Geth de Ierusalem, et redisset. ⁴² Et mittens vocavit eum, dixitque illi: Nonne testificatus sum tibi per Dominum, et prædixi tibi: Quacumque die egressus, ieris huc et illuc, scito te esse moriturum? Et respondisti mihi: Bonus sermo, quem audivi. ⁴³ Quare ergo non custodisti iusiurandum Domini, et præceptum quod præceperam tibi? ⁴⁴ Dixitque rex ad Semei: Tu nosti omne malum, cuius tibi conscium est cor tuum, quod fecisti David patri meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum. ⁴⁵ Et rex Salomon benedictus, et thronus David erit stabilis coram Domino usque in sempiternum. ⁴⁶ Iussit itaque rex Banaïæ filio Ioiadæ: qui egressus, percussit eum, et mortuus est.

Semei percutitur.

II. Gloria regni Salomonis, 3. 1—10, 29.

1. Nuptiæ et sapientia Salomonis, 3, 1—28.

3. ¹ Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, et affinitate coniunctus est Pharaoni regi Egypti: accepit namque filiam eius, et adduxit in civitatem David, donec compleret ædificans domum suam, et domum Domini, et murum Ierusalem per circuitum.

Ducit filiam Pharaonis,

² Attamen populus immolabat in excelsis: non enim ædificatum erat templum nomini Domini usque in diem illum. ³ Dilexit autem Salomon Dominum, ambulans in præceptis David patris sui, excepto quod in excelsis immolabat, et accendebat thymiamam. ⁴ Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi: illud quippe erat excelsum maximum: mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in Gabaon.

sacrificat in Gabaon.

⁵ Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula quod vis ut dem tibi. ⁶ Et ait Salomon: Tu fecisti eum servo tuo David patre meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate, et iustitia, et recto corde tecum: custodisti ei misericordiam tuam grandem, et dedisti ei filium sedentem super thronum eius, sicut est hodie. ⁷ Et nunc Domine Deus, tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo: ego autem sum puer parvulus, et ignorans egressum, et introitum meum. ⁸ Et servus tuus in medio est populi, quem elegisti, populi infiniti, qui numerari et supputari non potest præ multitudine. ⁹ ^aDabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum iudicare possit.

petit a Domino sapientiam.

et discernere inter bonum et malum. quis enim poterit iudicare populum istum, populum tuum hunc multum? ¹⁰ Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset huiuscemodi rem. ¹¹ Et dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, et non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum iudicium: ¹² ecce feci tibi secundum sermones tuos, et dedi tibi cor sapiens et intelligens, in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. ¹³ Sed et hæc, quæ non postulasti, dedi tibi: divitias scilicet, et gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus eunctis retro diebus. ¹⁴ Si autem ambulaveris in viis meis, et custodieris præcepta mea, et mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos. ¹⁵ Igitur evigilavit Salomon, et intellexit quod esset somnium: cumque venisset Ierusalem, stetit coram arca fœderis Domini, et obtulit holocausta, et fecit victimas pacificas, et grande convivium universis famulis suis.

compro-
bat in-
fusam.

¹⁶ Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, steteruntque coram eo, quarum una ait: Obsecro, mi Domine: ego et mulier hæc habitabamus in domo una, et peperit apud eam in cubiculo. ¹⁸ Tertia autem die postquam ego peperit, peperit et hæc: et eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus. ¹⁹ Mortuus est autem filius mulieris huius nocte. dormiens quippe oppressit eum. ²⁰ Et consurgens intempestæ noctis silentio, tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, et collocavit in sinu suo: suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo. ²¹ Cumque surrexissem mane ut darem lac filio meo, apparuit mortuus: quem diligentius intuens clara luce, deprehendi non esse meum quem genueram. ²² Responditque altera mulier: Non est ita ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. Econtrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege. ²³ Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus vivit, et filius tuus mortuus est. Et ista respondit, Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. ²⁴ Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege, ²⁵ Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, et date dimidiam partem uni, et dimidiam partem alteri. ²⁶ Dixit autem mulier, cuius filius erat vivus, ad regem: (commota sunt quippe viscera eius super filio suo) Obsecro domine, date illi infantem vivum, et nolite interficere eum. Econtrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur. ²⁷ Respondit rex, et ait: Date huic infantem vivum, et non occidatur: hæc est enim mater eius. ²⁸ Audivit itaque omnis Israel iudicium quod iudicasset rex, et timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

2. Administratio ac felicitas regni, 4, 1—34.

Salomonis
principes

⁴ ¹ Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel: ² et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis: ³ Elihoreph, et Ahia filii Sisa scribæ: Iosaphat filius Ahilud a commentariis: ⁴ Banaias filius Ioiaðæ super exercitum: Sadoc autem, et Abiathar sacerdotes. ⁵ Azarias filius Nathan super eos qui assistebant regi: Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis: ⁶ et Ahisar præpositus domus: et Adoniram filius Abda super tributa.

et præ-
fecti,

⁷ Habebat autem Salomon duodecim præfectos super omnem Israel, qui præbebant annonam regi et domui eius: per singulos enim menses in anno, singuli necessaria ministrabant. ⁸ Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim. ⁹ Bendecar, in Maces, et in Salebim, et in Bethsames, et in Elon, et in Bethanan. ¹⁰ Benhesed in Aruboth: ipsius erat Socho, et omnis terra Ephraim. ¹¹ Benabinadab, cuius omnis Nephath Dor, Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem. ¹² Bana filius Ahilud regebat Thanac et Mageddo, et universam Bethsan, quæ est iuxta Sarthana subter Iezrael, a Bethsan usque Abelmechula e regione Ieemaan. ¹³ Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avothiair filii Manasse in Galaad, ipse præerat in omni regione Argob. quæ est in Basan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant seras areas. ¹⁴ Ahinadab filius Addo præerat in Manaim. ¹⁵ Achi-

maas in Nephthali: sed et ipse habebat Basemath filiam Salomonis in coniugio. ¹⁶ Baana filius Husi, in Aser, et in Baloth. ¹⁷ Iosaphat filius Pharue, in Issachar. ¹⁸ Semei filius Ela, in Benjamin. ¹⁹ Gaber filius Uri, in terra Galaad, in terra Sehon regis Amorrhæi et Og regis Basan, super omnia quæ erant in illa terra.

²⁰ Iuda et Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine: comedentes, et bibentes, atque lætantes. ²¹ Salomon autem erat in ditione sua, habens omnia regna a flumine terræ Philisthiim usque ad terminum Ægypti: offerentium sibi munera, et servientium ei cunctis diebus vitæ eius. ²² Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta cori similæ, et sexaginta cori farinæ, ²³ decem boves pingues, et viginti boves pascales, et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, et avium altilium. ²⁴ Ipse enim obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen, a Thaphsa usque ad Gazan, et cunctos reges illarum regionum: et habebat pacem ex omni parte in circuitu. ²⁵ Habitabatque Iuda, et Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua, et sub ficu sua, a Dan usque Bersabee cunctis diebus Salomonis. ²⁶ Et habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum curtilium, et duodecim millia equestrium. ²⁷ Nutriebantque eos supradicti regis præfecti: sed et necessaria mensæ regis Salomonis cum ingenti cura præbebant in tempore suo. ²⁸ Hordeum quoque, et paleas equorum, et iumentorum deferebant in locum ubi erat rex, iuxta constitutum sibi.

pax et
divitiæ,

²⁹ Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis, et latitudinem cordis quasi arenam, quæ est in littore maris. ³⁰ Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium et Ægyptiorum, ³¹ et erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ethan Ezrahitæ, et Heman, et Chalcol, et Dorda filiis Mahol: et erat nominatus in universis gentibus per circuitum. ³² Locutus est quoque Salomon tria millia parabolas: et fuerunt carmina eius quinque et mille. ³³ Et disputavit super lignis a cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete: et disseruit de iumentis, et volucribus, et reptilibus, et piscibus. ³⁴ Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, et ab universis regibus terræ, qui audiebant sapientiam eius.

sapientia et
prudentia.

3. Præparatio templi ædificandi, 5, 1—18.

5. ¹ Misit quoque Hiram rex Tyri servos suos ad Salomonem: audivit enim quod ipsum unxissent regem pro patre eius: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore. ² Misit autem Salomon ad Hiram, dicens: ³ Tu scis voluntatem David patris mei, et quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei sui propter bella imminencia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum eius. ⁴ Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: et non est satan, neque occursum malus. ⁵ Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo, dicens: Filius tuus, quem dabo pro te super solium tuum, ipse ædificabit domum nomini meo. ⁶ Præcipe igitur ut prædiant mihi servi tui cedros de Libano, et servi mei sint cum servis tuis: mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris: scis enim quomodo non est in populo meo vir qui noverit ligna cædere sicut Sidonii. ⁷ Cum ergo audisset Hiram verba Salomonis, lætatus est valde, et ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum. ⁸ Et misit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quæcumque mandasti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis et abiegnis. ⁹ Servi mei deponent ea de Libano ad mare: et ego componam ea in ratibus in mari usque ad locum, quem significaveris mihi; et applicabo ea ibi, et tu tolles ea: præbebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui meæ. ¹⁰ Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, et ligna abiegna, iuxta omnem voluntatem eius. ¹¹ Salomon autem præbebat Hiram coros tritici, viginti millia, in cibum domui eius, et viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per

Pactio cum
rege
Hiram,

singulos annos. ¹² «Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei: et erat pax inter Hiram et Salomonem, et percusserunt ambo fœdus.

electio
operario-
rum.

¹³ Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, et erat indictio triginta millia virorum. ¹⁴ Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis: et Adoniram erat super huiusmodi indictione. ¹⁵ Fueruntque Salomoni septuaginta millia eorum qui onera portabant, et octoginta millia latomorum in monte: ¹⁶ absque præpositis qui præerant singulis operibus, numero trium millium, et trecentorum præcipientium populo et his qui faciebant opus. ¹⁷ Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, et quadrarent eos: ¹⁸ quos dolaverunt cæmentarii Salomonis, et cæmentarii Hiram: porro Giblii præparaverunt ligna et lapides ad ædificandam domum.

4. Ædificatio templi Domini, 6, 1—38.

Initium
ædi-
ficationis,

6. ¹ Factum est ergo quadringentesimo et octogesimo anno egressionis filiorum Israel de Terra Ægypti, in banno quarto, mense Zio, (ipse est mensis secundus) regni Salomonis super Israel, ædificari cœpit domus Domino.

generalis
descriptio
templi,

² Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, et viginti cubitos in latitudine, et triginta cubitos in altitudine. ³ Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi: et habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi. ⁴ Fecitque in templo fenestras obliquas. ⁵ Et ædificavit super parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi et oraculi, et fecit latera in circuitu. ⁶ Tabulatum, quod subter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, et medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, et tertium tabulatum septem habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus, ut non hæerent muris templi. ⁷ Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est: et malleus, et securis, et omne ferramentum non sunt audita in domo cum ædificaretur. ⁸ Ostium lateris medii in parte erat domus dextræ: et per cochleam ascendebant in medium coenaculum, et a medio in tertium. ⁹ Et ædificavit domum, et consummavit eam: textit quoque domum laquearibus cedrinis. ¹⁰ Et ædificavit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis, et operuit domum lignis cedrinis.

sermo
Domini,

¹¹ Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens: ¹² Domus hæc, quam ædificas, si ambulaveris in præceptis meis, et iudicia mea feceris, et custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo sermonem meum tibi, quem locutus sum ad David patrem tuum. ¹³ «Et habitabo in medio filiorum Israel, et non derelinquam populum meum Israel.

specialis
descriptio,

¹⁴ Igitur ædificavit Salomon domum, et consummavit eam. ¹⁵ Et ædificavit parietes domus intrinsecus, tabulatis cedrinis, a pavimento domus usque ad summam parietum, et usque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinsecus: et textit pavimentum domus tabulis abiegnis. ¹⁶ Ædificavitque viginti cubitorum ad posteriorem partem templi tabulata cedrina, a pavimento usque ad superiora: et fecit interiorem domum oraculi in sanctum Sanctorum. ¹⁷ Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi. ¹⁸ Et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas, et iuncturas suas fabrefactas et cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete. ¹⁹ Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini. ²⁰ Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, et viginti cubitos latitudinis, et viginti cubitos altitudinis: et operuit illud atque vestivit auro purissimo, sed et altare vestivit cedro. ²¹ Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, et affixit laminas clavis aureis. ²² Nihilque erat in templo quod non auro tegetetur: sed et totum altare oraculi textit auro. ²³ Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

²⁴ Quinque cubitorum ala cherub una, et quinque cubitorum ala cherub altera: id est, decem cubitos habentes. a summitate alæ unius usque ad alæ alterius summitatem. ²⁵ Decem quoque cubitorum erat cherub secundus: in mensura pari, et opus unum erat in duobus cherubim, ²⁶ id est, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, et similiter cherub secundus. ²⁷ Posuitque cherubim in medio templi interioris: extendebant autem alas suas cherubim, et tangebant ala una parietem, et ala cherub secundi tangebant parietem alterum: alæ autem alteræ in media parte templi se invicem contingebant. ²⁸ Texit quoque cherubim auro. ²⁹ Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis cælaturis et torno: et fecit in eis cherubim, et palmas, et picturas varias, quasi prominentes de pariete, et egredientes. ³⁰ Sed et pavementum domus texit auro intrinsecus et extrinsecus. ³¹ Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, postesque angulorum quinque. ³² Et duo ostia de lignis olivarum: et sculpsit in eis picturam cherubim, et palmarum species, et anaglypha valde prominentia: et texit ea auro: et operuit tam cherubim quam palmas, et cetera, auro. ³³ Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulatos: ³⁴ et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus: et utrumque ostium duplex erat, et se invicem tenens aperiebatur. ³⁵ Et sculpsit cherubim, et palmas, et cælaturas valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam. ³⁶ Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, et uno ordine lignorum cedri.

³⁷ Anno quarto fundata est domus Domini in mense Zio: ³⁸ et in anno undecimo, mense Bul (ipse est mensis octavus) perfecta est domus in omni opere suo, et in universis utensilibus suis: ædificavitque eam annis septem.

finis ædificationis.

5. Ædificatio domorum regiarum, 7, 1—12.

7. ¹ Domum autem suam ædificavit Salomon a tredecim annis, et ad perfectum usque perduxit. ² Ædificavit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, et quinquaginta cubitorum latitudinis, et triginta cubitorum altitudinis: et quattuor deambulaera inter columnas cedrinis: ligna quippe cedrina excederant in columnas. ³ Et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram, quæ quadragintaquinque columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim ⁴ contra se invicem positas. ⁵ et e regione se respicientes, æquali spatio inter columnas, et super columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia. ⁶ Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, et triginta cubitorum latitudinis: et alteram porticum in facie maioris porticus: et columnas, et epistylia super columnas. ⁷ Porticum quoque solii, in qua tribunal est, fecit: et texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summitatem. ⁸ Et domuncula, in qua sedebatur ad indicandum, erat in media porticu, simili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (^bquam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali et hanc porticum.

Descriptio specialis

⁹ Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quandam atque mensuram tam intrinsecus quam extrinsecus serrati erant: a fundamento usque ad summitatem parietum, et extrinsecus usque ad atrium maius. ¹⁰ Fundamenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem sive octo cubitorum. ¹¹ Et desuper lapides pretiosi æqualis mensuræ secti erant, similiterque de cedro. ¹² Et atrium maius rotundum trium ordinum de lapidibus sectis, et unius ordinis de dolata cedro: necnon et in atrio domus Domini interiori, et in porticu domus.

et generalis.

6. Fabricatio supellectilis templi, 7, 13—51.

¹³ Misit quoque rex Salomon, et tulit Hiram de Tyro, ¹⁴ filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, et plenum sapientia, et intelligentia, et doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus eius.

Hiram artifex ærarius fundit

¹⁵ Et finxit duas columnas æreas, decem et octo cubitorum altitudinis columnam unam: et linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque. ¹⁶ Duo quoque

duas columnas,

capitella fecit, quæ ponerentur super capita columnarum, fusilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, et quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum: ¹⁷ et quasi in modum retis, et catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat: septena versuum retiacula in capitello uno, et septena retiacula in capitello altero. ¹⁸ Et perfecit columnas, et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum, ut tegerent capitella, quæ erant super summitatem, malogranatorum: eodem modo fecit et capitello secundo. ¹⁹ Capitella autem, quæ erant super capita columnarum, quasi opere lilii fabricata erant in porticu quattuor cubitorum. ²⁰ Et rursum alia capitella in summitate columnarum desuper iuxta mensuram columnæ contra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli secundi. ²¹ Et statuit duas columnas in porticu templi: cumque statuisset columnam dexteram, vocavit eam nomine Iachin: similiter erexit columnam secundam: et vocavit nomen eius Booz. ²² Et super capita columnarum opus in modum lilii posuit: perfectumque est opus columnarum.

mare
fusile,

²³ Fecit quoque mare fusile decem cubitorum a labio usque ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudo eius, et resticula triginta cubitorum ingebat illud per circuitum. ²⁴ Et sculptura subter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines sculpturarum striatarum erant fusiles. ²⁵ Et stabat super duodecim boves, e quibus tres respiciebant ad Aquilonem, et tres ad Occidentem, et tres ad Meridiem, et tres ad Orientem, et mare super eos desuper erat: quorum posteriora universa intrinsecus latitabant. ²⁶ Grossitudo autem luteris, trium unciarum erat: labiumque eius, quasi labium calicis, et folium repandi lilii: duo millia batos capiebat.

decem bases
ac luteris,

²⁷ Et fecit decem bases æneas, quattuor cubitorum longitudinis bases singulas, et quattuor cubitorum latitudinis, et trium cubitorum altitudinis. ²⁸ Et ipsum opus basium, intrasile erat: et sculpturæ inter iuncturas. ²⁹ Et inter coronulas et plectas, leones et boves et cherubim: et in iuncturis similiter desuper: et subter leones, et boves quasi lora ex ære dependentia. ³⁰ Et quattuor rotæ per bases singulas, et axes ærei: et per quattuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles, contra se invicem respectantes. ³¹ Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis summitate: et quod forinsecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat unum cubitum et dimidium: in angulis autem columnarum variæ cælaturæ erant: et media intercolumnia, quadrata non rotunda. ³² Quattuor quoque rotæ, quæ per quattuor angulos basis erant, cohærebant sibi subter basim: una rota habebat altitudinis cubitum et semis. ³³ Tales autem rotæ erant quales solent in curru fieri: et axes earum, et radii, et canthi, et modioli, omnia fusilia. ³⁴ Nam et humeruli illi quattuor per singulos angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles et coniuncti erant. ³⁵ In summitate autem basis erat quædam rotunditas dimidii cubiti, ita fabrefacta, ut luter desuper posset imponi, habens cælaturas suas, variasque sculpturas ex semetipsa. ³⁶ Sculpsit quoque in tabulatis illis, quæ erant ex ære, et in angulis, cherubim, et leones, et palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non cælata, sed apposita per circuitum viderentur. ³⁷ In hunc modum fecit decem bases, fusura una, et mensura, sculpturæque consimili. ³⁸ Fecit quoque decem luteris æneos: quadraginta batos capiebat luter unus, eratque quattuor cubitorum: singulos quoque luteris per singulas, id est, decem bases, posuit. ³⁹ Et constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, et quinque ad sinistram: mare autem posuit ad dexteram partem templi contra Orientem ad Meridiem.

vasa alia,

⁴⁰ Fecit ergo Hiram lebetes, et sentras, et hamulas, et perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini.

in campe-
stri regione
Iordanis;

⁴¹ Columnas duas, et funiculos capitellorum super capitella columnarum duos: et retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant super capita columnarum.

⁴² Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum

in retiaculis singulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant super capita columnarum. ⁴³ Et bases decem, et luteris decem super bases. ⁴⁴ Et mare unum, et boves duodecim subter mare. ⁴⁵ Et lebetes, et scutras, et hamulas, omnia vasa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichaleo erant. ⁴⁶ In campestri regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter Sochoth et Sarthan. ⁴⁷ Et posuit Salomon omnia vasa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.

⁴⁸ Fecitque Salomon omnia vasa in domo Domini: altare aureum, et mensam, super quam ponerentur panes propositionis, auream: ⁴⁹ et candelabra aurea, quinque ad dexteram, et quinque ad sinistram contra oraculum ex auro puro: et quasi lili flores, et lucernas desuper aureas: et forcepes aureos, ⁵⁰ et hydrias, et fuscinulas, et phialas, et mortariola, et thuribula, de auro purissimo: et cardines ostiorum domus interioris Sancti sanctorum, et ostiorum domus templi, ex auro erant.

⁵¹ Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Domini, et intulit quæ sanctificaverat David pater suus, argentum et aurum, et vasa, reposuitque in thesauris domus Domini.

Salomon
supellecti-
lem auream
facit

et do-
na patri
ponit.

7. Dedicatio templi Domini, 8, 1—9, 9.

8. ¹ Tunc congregati sunt omnes maiores natu Israel cum principibus tribuum, et duces familiarum filiorum Israel ad regem Salomonem in Ierusalem: ut deferrent arcam fœderis Domini, de civitate David, id est, de Sion. ² Convenitque ad regem Salomonem universus Israel in mense Ethanin. in sollemni die, ipse est mensis septimus.

Populus
mense sep-
timo con-
gregatur,

³ Veneruntque cuncti senes de Israel, et tulerunt arcam sacerdotes, ⁴ et portaverunt arcam Domini, et tabernaculum fœderis, et omnia vasa Sanctuarii, quæ erant in tabernaculo: et ferebant ea sacerdotes et Levitæ. ⁵ Rex autem Salomon, et omnis multitudo Israel, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, et immolabant oves et boves absque æstimatione et numero. ⁶ Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum sanctorum subter alas cherubim. ⁷ Siquidem cherubim expandebant alas super locum arcæ, et protegebant arcam, et vectes eius desuper. ⁸ Cumque eminere vectes, et apparerent summitates eorum foris Sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultra extrinsecus, qui et fuerunt ibi usque in præsentem diem. ⁹ In arca autem non erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Israel, cum egrederentur de Terra Ægypti.

arca in
templum
transfertur,

¹⁰ Factum est autem, cum exissent sacerdotes de Sanctuario, nebula implevit domum Domini, ¹¹ et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam: impleverat enim gloria Domini domum Domini. ¹² Tunc ait Salomon: «Dominus dixit ut habitaret in nebula. ¹³ Edificans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmissimum solium tuum in sempiternum.

templum
gloria
Domini
impletur;

¹⁴ Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni ecclesiæ Israel: omnis enim ecclesia Israel stabat. ¹⁵ Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus eius perfecit, dicens: ¹⁶ A die, qua eduxi populum meum Israel de Ægypto, non elegi civitatem de universis tribubus Israel, ut ædificaretur domus, et esset nomen meum ibi: sed elegi David ut esset super populum meum Israel. ¹⁷ Voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israel: ¹⁸ et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente tractans. ¹⁹ Veruntamen tu non ædificabis mihi domum, sed filius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipse ædificabit domum nomini meo. ²⁰ Confirmavit Dominus sermonem suum, quem locutus est: stetitque pro David patre meo, et sedi

Salomon
populo
benedicit,

super thronum Israel, sicut locutus est Dominus: et ædificavi domum nomini Domini Dei Israel. ²¹ Et constitui ibi locum aræ, in qua fœdus Domini est, quod percussit cum patribus nostris, quando egressi sunt de Terra Ægypti.

ante altare
Dominum
deprecatur,

²² Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesiæ Israel, et expandit manus suas in cælum, ²³ et ait: Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cælo desuper, et super terram deorsum: qui custodis pactum et misericordiam servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo. ²⁴ Qui custodisti servo tuo David patri meo quæ locutus es ei: ore locutus es, et manibus perfecisti, ut hæc dies probat. ²⁵ Nunc igitur Domine Deus Israel, conserva famulo tuo David patri meo quæ locutus es ei, dicens: ^aNon auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si custodierint filii tui viam suam, ut ambulent coram me sicut tu ambulasti in conspectu meo. ²⁶ Et nunc Domine Deus Israel firmentur verba tua, quæ locutus es servo tuo David patri meo. ²⁷ Ergone putandum est quod vere Deus habitet super terram? si enim cælum, et cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi? ²⁸ Sed respice ad orationem servi tui, et ad preces eius Domine Deus meus: audi hymnum et orationem, quam servus tuus orat coram te hodie: ²⁹ ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die: super domum, de qua dixisti: ^bErit nomen meum ibi: ut exaudias orationem, quam orat in loco isto ad te servus tuus. ³⁰ Ut exaudias deprecationem servi tui et populi tui Israel, quodcumque oraverint in loco isto, et exaudies in loco habitaculi tui in cælo, et cum exaudieris, propitius eris. ³¹ Si peccaverit homo in proximum suum, et habuerit aliquod iuramentum, quo teneatur astrictus; et venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam, ³² tu exaudies in cælo: et facies, et iudicabis servos tuos, condemnans impium, et reddens viam suam super caput eius, iustificansque iustum, et retribuens ei secundum iustitiam suam. ³³ Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos (quia peccaturus est tibi) et agentes pœnitentiam, et confitentes nomini tuo, venerint, et oraverint, et deprecati te fuerint in domo hac; ³⁴ exaudi in cælo, et dimitte peccatum populi tui Israel, et reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum. ³⁵ Si clausum fuerit cælum, et non pluerit propter peccata eorum, et orantes in loco isto, pœnitentiam egerint nomini tuo, et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam: ³⁶ exaudi eos in cælo, et dimitte peccata servorum tuorum, et populi tui Israel: et ostende eis viam bonam per quam ambulent, et da pluviam super terram tuam, quam dedisti populo tuo in possessionem. ³⁷ Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locusta, vel rubigo, et afflixerit eum inimicus eius portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas, ³⁸ cuncta devotatio, et imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Israel: si quis cognoverit plagam cordis sui, et expanderit manus suas in domo hac, ³⁹ tu exaudies in cælo in loco habitationis tuæ, et repropitiaberis, et facies ut des unicuique secundum omnes vias suas, sicut videris cor eius (quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum) ⁴⁰ ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. ⁴¹ Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, et manus tua fortis, et brachium tuum ⁴² extentum ubique) cum venerit ergo, et oraverit in hoc loco, ⁴³ tu exaudies in cælo, in firmamento habitaculi tui et facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israel, et probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi. ⁴⁴ Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viam, quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegisti, et contra domum, quam ædificavi nomini tuo, ⁴⁵ et exaudies in cælo orationes eorum, et preces eorum, et facies iudicium eorum. ⁴⁶ Quod si peccaverint tibi (non est enim homo qui non peccet) et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe vel prope, ⁴⁷ et egerint pœnitentiam in corde suo in loco captivi-

tatis, et conversi deprecati te fuerint in captivitate sua, dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gessimus: ⁴⁸ et reversi fuerint ad te in universo corde suo, et tota anima sua in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerint: et oraverint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, et civitatis quam elegisti, et templi quod ædificavi nomini tuo: ⁴⁹ exaudies in cælo, in firmamento solii tui orationes eorum, et preces eorum, et facies iudicium eorum: ⁵⁰ et propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati sunt in te: et dabis misericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint, ut misereantur eis. ⁵¹ Populus enim tuus est, et hereditas tua, quos eduxisti de Terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ. ⁵² Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui, et populi tui Israel, et exaudias eos in universis pro quibus invocaverint te. ⁵³ Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de universis populis terræ, sicut locutus es per Moysen servum tuum, quando eduxisti patres nostros de Ægypto Domine Deus.

⁵⁴ Factum est autem, cum complisset Salomon orans Dominum omnem orationem, et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, et manus expanderat in cælum. ⁵⁵ Stetit ergo, et benedixit omni ecclesiæ Israel voce magna, dicens: ⁵⁶ Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel, iuxta omnia quæ locutus est: non cecidit ne unus quidem sermo ex omnibus bonis, quæ locutus est per Moysen servum suum. ⁵⁷ Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos, neque proliciens. ⁵⁸ Sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis eius, et custodiamus mandata eius, et ceremonias eius, et iudicia quæcumque mandavit patribus nostris. ⁵⁹ Et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantes Domino Deo nostro die ac nocte, ut faciat iudicium servo suo, et populo suo Israel per singulos dies: ⁶⁰ ut sciant omnes populi terræ, quia Dominus ipse est Deus, et non est ultra absque eo. ⁶¹ Sit quoque cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis eius, et custodiamus mandata eius, sicut et hodie.

iterum
populo
benedicit,

⁶² Igitur rex, et omnis Israel cum eo, immolabant victimas coram Domino. ⁶³ Mactavitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, et ovium centum viginti millia: et dedicaverunt templum Domini rex, et filii Israel. ⁶⁴ In die illa sanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum Domini: fecit quippe holocaustum ibi, et sacrificium, et adipem pacificorum: quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, et capere non poterat holocaustum, et sacrificium, et adipem pacificorum.

victimæ
immolat,

⁶⁵ Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, et omnis Israel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad Rivum Ægypti, coram Domino Deo nostro, septem diebus et septem diebus, id est, quattuordecim diebus. ⁶⁶ Et in die octava dimisit populos: qui benedicentes regi, profecti sunt in tabernacula sua lætantes, et alacri corde super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David servo suo, et Israel populo suo.

die octava
populum
dimittit;

9. ¹ Factum est autem cum perfecisset Salomon ædificium domus Domini, et ædificium regis, et omne quod optaverat et voluerat facere, ² apparuit ei Dominus secundo sicut apparuerat ei in Gabaon. ³ Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam et deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: sanctificavi domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. ⁴ Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis, et in æquitate: et feceris omnia, quæ præcepi tibi, et legitima mea et iudicia mea servaveris, ⁵ ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de solio Israel. ⁶ Si autem aversione aversi fueritis vos et filii vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea, et ceremonias meas, quas proposui vobis, sed abieritis et colueritis deos alienos.

Dominus
Salomoni
iterum
apparet.

et adoraveritis eos: ⁷ auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis: et templum, quod sanctificavi nomini meo, proiciam a conspectu meo, eritque Israel in proverbium, et in fabulam eunctis populis. ⁸ Et domus hæc erit in exemplum: omnis, qui transierit per eam, stupebit, et sibilabit, et dicet: ^aQuare fecit Dominus sic terræ huic, et domui huic? ⁹ Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum suum, qui eduxit patres eorum de Terra Ægypti, et secuti sunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt eos: ideo induxit Dominus super eos omne malum hoc.

8. Dispositiones variæ regis, 9, 10—28.

¹⁰ ^bExpletis autem annis viginti postquam ædificaverat Salomon duas domos, id est domum Domini, et domum regis, ¹¹ (Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina et abiegna, et aurum iuxta omne quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in Terra Galilææ. ¹² Et egressus est Hiram de Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon, et non placuerunt ei, ¹³ et ait: Hæcine sunt civitates, quas dedisti mihi, frater? Et appellavit eas Terram chabul, usque in diem hanc. ¹⁴ Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.

¹⁵ Hæc est summa expensarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Domini et domum suam, et Mello, et murum Ierusalem, et Heser, et Mageddo et Gazer. ¹⁶ Pharaon rex Ægypti ascendit, et cepit Gazer, succenditque eam igni: et Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, et dedit eam in dotem filiæ suæ uxori Salomonis. ¹⁷ Ædificavit ergo Salomon Gazer, et Bethoron inferiorem, ¹⁸ et Baalath, et Palmiram in Terra solitudinis. ¹⁹ Et omnes vicos, qui ad se pertinebant, et erant absque muro, munivit, et civitates curruum et civitates equitum, et quodecumque ei placuit ut ædificaret in Ierusalem, et in Libano, et in omni terra potestatis suæ.

²⁰ Universum populum, qui remanserat de Amorrhæis, et Hethæis, et Pherezæis, et Hevæis, et Iebuseis, qui non sunt de filiis Israel: ²¹ horum filios, qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii Israel exterminare: fecit Salomon tributarios, usque in diem hanc.

²² De filiis autem Israel non constituit Salomon servire quemquam, sed erant viri bellatores, et ministri eius, et principes, et duces, et præfecti curruum et equorum. ²³ Erant autem principes super omnia opera Salomonis præpositi quingenti quinquaginta, qui habebant subiectum populum, et statutis operibus imperabant.

²⁴ ^cFilia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam, quam ædificaverat ei Salomon: tunc ædificavit Mello.

²⁵ Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta, et pacificas victimas super altare, quod ædificaverat Domino, et adolebat thymiam coram Domino: perfectumque est templum.

²⁶ Classem quoque fecit rex Salomon in Asiongaber, quæ est iuxta Ailath in littore Maris rubri, in Terra Idumææ. ²⁷ Misitque Hiram in classe illa servos suos viros nauticos et gnaros maris, cum servis Salomonis. ²⁸ Qui cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad regem Salomonem.

9. Adventus reginæ Saba, 10, 1—13.

¹⁰. ¹ Sed ^det Regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. ² Et ingressa Ierusalem multo cum comitatu, et divitiis, camelis portantibus aromata, et aurum infinitum nimis, et gemmas pretiosas, venit ad regem Salomonem, et locuta est ei universa quæ habebat in corde suo. ³ Et docuit eam Salomon omnia verba, quæ proposuerat: non fuit sermo, qui regem posset latere, et non responderet ei.

^a Dt 29, 24; Ir 22, 8. — ^b 2 Par 8, 1. — ^c 2 Par 8, 11. — ^d 2 Par 9, 1; Mt 12, 42; Lc 11, 31.

⁴ Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, et domum, quam ædificaverat, ⁵ et cibos mensæ eius, et habitacula servorum, et ordines ministrantium, vestesque eorum, et pincernas, et holocausta, quæ offerebat in domo Domini: non habebat ultra spiritum. ⁶ dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audiui in terra mea ⁷ super sermonibus tuis, et super sapientia tua: et non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, et vidi oculis meis, et probavi quod media pars mihi nunciata non fuerit: maior est sapientia et opera tua, quam rumor, quem audiui. ⁸ Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam. ⁹ Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuiisti, et posuit te super thronum Israel, eo quod dilexerit Dominus Israel in sempiternum, et constituit te regem, ut faceres iudicium et iustitiam.

stupore
defigitur,

¹⁰ Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis, et gemmas pretiosas: non sunt allata ultra aromata tam multa, quam ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni. (¹¹ Sed et æclassis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, et gemmas pretiosas. ¹² Fecitque rex de lignis thyinis fulera domus Domini, et domus regię, et citharas lyrasque cantoribus: non sunt allata huiusmodi ligna thyina, neque visa usque in præsentem diem.) ¹³ Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit, et petivit ab eo: exceptis his, quæ ultro obtulerat ei munere regio. Quæ reversa est, et abiit in terram suam cum servis suis.

munera dat
et accipit.

10. Divitiæ et magnificentia Salomonis, 10, 14—29.

¹⁴ Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri: ¹⁵ excepto eo, quod afferebant viri, qui super vectigalia erant, et negotiatores, universique scruta vendentes, et omnes reges Arabiæ, ducesque terræ.

Reditus
annui,

¹⁶ Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti unius. ¹⁷ Et trecentas peltas ex auro probato: trecentæ minæ auri unam peltam vestiebant: posuitque eas rex in domo saltus Libani.

scuta et
peltæ aurea,

¹⁸ Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem: et vestivit eum auro fulvo nimis, ¹⁹ qui habebat sex gradus: et summitas throni rotunda erat in parte posteriori: et duæ manus hinc atque inde tenentes sedile: et duo leones stabant iuxta manus singulas. ²⁰ Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde: non est factum tale opus in universis regnis.

thronus
eburneus,

²¹ Sed et omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea: et universa supellex domus saltus Libani de auro purissimo: non erat argentum, nec alicuius pretii putabatur in diebus Salomonis, ²² quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, et argentum, et dentes elephantorum, et simias, et pavos.

supellex
aurea,

²³ Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terræ divitiis, et sapientia. ²⁴ Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam eius, quam dederat Deus in corde eius. ²⁵ Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, vestes et arma bellica, aromata quoque, et equos et mulos per annos singulos.

munera regi
magnifico
oblata,

²⁶ Congregavitque Salomon currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus, et duodecim millia equitum: et disposuit eos per civitates munitas, et cum rege in Ierusalem.

currus et
equites,

²⁷ Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Ierusalem, quanta et lapidum: et cedrorum præbuit multitudinem quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus.

argentum
et cedri,

²⁸ Et educebantur equi Salomoni de Ægypto, et de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa, et statuto pretio perducebant. ²⁹ Egredebatur autem quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, et equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Hethæorum et Syriæ equos venundabant.

equi
importati.

III. Finis regni Salomonis, 11, 1—43.

1. Peccata regis, 11, 1—8.

Mulieres
alienigenas
adamat,

11. ¹ Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, et Moabitidas, et Ammonitidas, Idumæas, et Sidonias, et Hetthæas: ² de gentibus, super quibus dixit Dominus filiis Israel: ^bNon ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore. ³ Fueruntque ei uxores quasi reginæ septingentæ, et concubinæ trecentæ: et avertuntur mulieres cor eius.

deos alienos
colit.

⁴ Cumque iam esset senex, depravatum est cor eius per mulieres, ut sequeretur deos alienos: nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris eius. ⁵ Sed colebat Salomon Astarthen deam Sidoniorum, et Moloch idolum Ammonitarum. ⁶ Fecitque Salomon quod non placuerat coram Domino, et non adimplevit ut sequeretur Dominum, sicut David pater eius. ⁷ Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos, idolo Moab, in monte qui est contra Ierusalem, et Moloch idolo filiorum Ammon. ⁸ Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant thura, et immolabant diis suis.

2. Pænæ peccatorum, 11, 9—40.

Dominus
divisionem
regni nuntiat

⁹ Igitur iratus est Dominus Salomoni, quod aversa esset mens eius a Domino Deo Israel, qui capparuerat ei secundo. ¹⁰ et præceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos, et non custodivit quæ mandavit ei Dominus. ¹¹ Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia habuisti hoc apud te, et non custodisti pactum meum, et præcepta mea, quæ mandavi tibi, dirumpens scindam regnum tuum, et dabo illud servo tuo. ¹² Veruntamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum: ^dde manu filii tui scindam illud, ¹³ nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo propter David servum meum, et Ierusalem quam elegi.

necnon
Adad
Idumæum,

¹⁴ Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Adad Idumæum de semine regio, qui erat in Edom. ¹⁵ Cum enim esset David in Idumæa, et ascendisset Ioab princeps militiæ ad sepeliendum eos, qui fuerant interfecti, et occidisset omne masculinum in Idumæa (¹⁶ sex enim mensibus ibi moratus est Ioab, et omnis Israel, donec interimeret omne masculinum in Idumæa) ¹⁷ fugit Adad ipse, et viri Idumæi de servis patris eius cum eo, ut ingrederetur Ægyptum: erat autem Adad puer parvulus. ¹⁸ Cumque surrexissent de Madian, venerunt in Pharan, tuleruntque secum viros de Pharan, et introierunt Ægyptum ad Pharaonem regem Ægypti: qui dedit ei domum, et eibos constituit, et terram delegavit. ¹⁹ Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut daret ei uxorem, sororem uxoris suæ germanam Taphnes reginæ. ²⁰ Genuitque ei soror Taphnes Genubath filium, et nutritvit eum Taphnes in domo Pharaonis: eratque Genubath habitans apud Pharaonem cum filiis eius. ²¹ Cumque audisset Adad in Ægypto, dormisse David cum patribus suis, et mortuum esse Ioab principem militiæ, dixit Pharaoni: Dimitte me, ut vadam in terram meam. ²² Dixitque ei Pharaon: Qua enim re apud me indiges, ut quæras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla: sed obsecro te ut dimittas me.

Razon
Damascenum,

²³ Suscitavit quoque ei Deus adversarium Razon filium Eliada, qui fugerat Adarezer regem Soba dominum suum: ²⁴ et congregavit contra eum viros, et factus est princeps latronum cum interficeret eos David: abieruntque Damascum, et habitaverunt ibi, et constituerunt eum regem in Damaseo. ²⁵ eratque adversarius Israeli cunctis diebus Salomonis: et hoc est malum Adad, et odium contra Israel, regnavitque in Syria.

Ieroboam
Ephrathæum
adversarios
susceit.

²⁶ Ieroboam quoque filius Nabath, Ephrathæus, de Sareda, servus Salomonis, cuius mater erat nomine Sarva, mulier vidua: levavit manum contra regem. ²⁷ Et hæc est causa rebellionis adversus eum, quia Salomon ædificavit Mello, et eoræquavit

voraginem civitatis David patris sui. ²⁸ Erat autem Ieroboam vir fortis et potens: vidensque Salomon adolescentem bonæ indolis et industrium, constituerat eum præfectum super tributa universæ domus Ioseph. ²⁹ Factum est igitur in tempore illo, ut Ieroboam egrederetur de Ierusalem, et inveniret eum Ahias Silonites propheta in via, opertus pallio novo: erant autem duo tantum in agro. ³⁰ Apprehendensque Ahias pallium suum novum, quo coopertus erat, seidit in duodecim partes. ³¹ Et ait ad Ieroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, et dabo tibi decem tribus. ³² Porro una tribus remanebit ei propter servum meum David, et Ierusalem civitatem, quam elegi ex omnibus tribubus Israel: ³³ eo quod dereliquerit me, et adoraverit Astarthen deam Sidoniorum, et Chamos deum Moab, et Moloch deum filiorum Ammon: et non ambulaverit in viis meis, ut faceret iustitiam coram me, et præcepta mea, et iudicia sicut David pater eius. ³⁴ Nec auferam omne regnum de manu eius, sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ, propter David servum meum, quem elegi, qui custodivit mandata mea et præcepta mea. ³⁵ Auferam autem regnum de manu filii eius, et dabo tibi decem tribus: ³⁶ filio autem eius dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Ierusalem civitate, quam elegi ut esset nomen meum ibi. ³⁷ Te autem assumam, et regnabis super omnia, quæ desiderat anima tua, erisque rex super Israel. ³⁸ Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi, et ambulaveris in viis meis, et feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et præcepta mea, sicut fecit David servus meus: ero tecum, et ædificabo tibi domum fidelem, quomodo ædificavi David domum, et tradam tibi Israel: ³⁹ et affligam semen David super hoc, verumtamen non cunctis diebus. ⁴⁰ Voluit ergo Salomon interficere Ieroboam: qui surrexit, et aufugit in Ægyptum ad Sesac regem Ægypti, et fuit in Ægypto usque ad mortem Salomonis.

3. Reliqua Salomonis, 11, 41—43.

⁴¹ Reliquum autem verborum Salomonis, et omnia quæ fecit, et sapientia eius: ecce universa scripta sunt in Libro verborum dierum Salomonis. ⁴² Dies autem, quos regnavit Salomon in Ierusalem super omnem Israel, quadraginta anni sunt. ⁴³ Dormivitque Salomon cum patribus suis, et sepultus est in Civitate David patris sui, regnavitque Roboam filius eius pro eo.

In historia
Salomonis.

PARS ALTERA.

Regna Iuda et Israel, 12, 1—22, 54.

I. Roboam et Ieroboam, 12, 1—14, 31.

1. Divisio regni Salomonis, 12, 1—24.

12. ¹ Venit autem Roboam in Sichem: illuc enim congregatus erat omnis Israel ad constituendum eum regem. ² At vero Ieroboam filius Nabat, cum adhuc esset in Ægypto profugus a facie regis Salomonis, audita morte eius, reversus est de Ægypto. ³ Miseruntque et vocaverunt eum: venit ergo Ieroboam, et omnis multitudo Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes: ⁴ Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, et de iugo gravissimo, quod imposuit nobis, et serviemus tibi. ⁵ Qui ait eis: Ite usque ad tertium diem, et revertimini ad me.

Roboam
in Sichem,

Cumque abiisset populus, ⁶ iniit consilium rex Roboam cum senioribus, qui assistebant coram Salomone patre eius, cum adhuc viveret, et ait: Quod datis mihi consilium, ut respondeam populo huic? ⁷ Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, et servieris, et petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus. ⁸ Qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, et adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, et assistebant illi, ⁹ dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium, ut respondeam populo huic, qui

juvenum
consilio
utens,

dixerunt mihi: Levius fac iugum quod imposuit pater tuus super nos? ¹⁰ Et dixerunt ei iuvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loqueris populo huic, qui locuti sunt ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. ¹¹ Et nunc pater meus posuit super vos iugum grave, ego autem addam super iugum vestrum: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.

preces
Israelis
repudiavit.

¹² Venit ergo Ieroboam, et omnis populus ad Roboam die tertia, sicut locutus fuerat rex, dicens: Revertimini ad me die tertia. ¹³ Responditque rex populo dura, derelicto consilio seniorum, quod ei dederant, ¹⁴ et locutus est eis secundum consilium iuvenum, dicens: Pater meus aggravavit iugum vestrum, ego autem addam iugo vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus. ¹⁵ Et non acquievit rex populo: quoniam aversatus fuerat eum Dominus, ut suscitarer verbum suum, ^aquod locutus fuerat in manu Abiæ Silonitæ, ad Ieroboam filium Nabat.

quare Israel
Ieroboam
regem con-
stituit,

¹⁶ Videns itaque populus quod nolisset eos audire rex, respondit ei dicens: Quæ nobis pars in David? vel quæ hereditas in filio Isai? Vade in tabernacula tua Israel, nunc vide domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua.

¹⁷ Super filios autem Israel, quicumque habitabant in civitatibus Iuda, regnavit Roboam. ¹⁸ Misit ergo rex Roboam Aduram, qui erat super tributa: et lapidavit eum omnis Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum, et fugit in Ierusalem: ¹⁹ recessitque Israel a domo David, usque in præsentem diem.

²⁰ Factum est autem cum audisset omnis Israel, quod reversus esset Ieroboam, miserunt, et vocaverunt eum congregato cœtu, et constituerunt eum regem super omnem Israel, nec secutus est quisquam domum David præter tribum Iuda solam.

cuius impug-
nationem
Dominus
prohibet.

²¹ Venit autem Roboam Ierusalem, et congregavit universam domum Iuda, et tribum Benjamin, centum octoginta millia electorum virorum bellatorum, ut pugnarent contra domum Israel, et reducerent regnum Roboam filio Salomonis.

²² Factus est autem sermo Domini ad Semeiam virum Dei, dicens: ²³ Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, et ad omnem domum Iuda, et Benjamin, et reliquos de populo, dicens: ²⁴ Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque bel-
labitis contra fratres vestros filios Israel: revertatur vir in domum suam, a me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, et reversi sunt de itinere sicut eis præceperat Dominus.

2. Impietas Ieroboam regis Israel, 12, 25—32.

In Sichem
habitavit,

²⁵ Ædificavit autem Ieroboam Sichem in monte Ephraim, et habitavit ibi: et egressus inde ædificavit Phanael.

in Bethel et
Dan vitulos
ponit,

²⁶ Dixitque Ieroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David, si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Ierusalem: et convertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem Iuda, interficientque me, et revertentur ad eum. ²⁸ Et excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, et dixit eis: Nolite ultra ascendere in Ierusalem: ^aEcce dii tui Israel, qui te eduxerunt de Terra Ægypti. ²⁹ Posuitque unum in Bethel, et alterum in Dan: ³⁰ et factum est verbum hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan.

fana,
sacerdotes,
sollem-
nitatem con-
stituit.

³¹ Et fecit fana in excelsis, et ^asacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi. ³² Constituitque diem sollemnem in mense octavo, quintadecima die mensis, in similitudinem sollemnitis, quæ celebrabatur in Iuda. Et ascendens altare, similiter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum, quæ fecerat.

3. Vaticinium et mors prophetæ de Iuda, 12, 33—13, 34.

Regi
thurificanti

³³ Et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel, quintadecima die mensis octavi, quem finxerat de corde suo: et fecit sollemnitatem filiis Israel, et ascendit super altare, ut adoleret incensum.

13. ¹ Et ecce vir Dei venit de Iuda in sermone Domini in Bethel, Ieroboam stante super altare, et thus iaciente. ² Et exclamavit contra altare in sermone Domini, et ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: ^aEcce filius nascetur domui David, Iosias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, et ossa hominum super te incendet. ³ Deditque in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, et effundetur cinis qui in eo est. ⁴ Cumque audisset rex sermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad se. ⁵ Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de altari, iuxta signum quod prædixerat vir Dei in sermone Domini. ⁶ Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. ⁷ Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum ut prandeas, et dabo tibi munera. ⁸ Responditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto: ⁹ sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam, qua venisti. ¹⁰ Abiit ergo per aliam viam, et non est reversus per iter, quo venerat in Bethel.

¹¹ Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filii sui, et narraverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel: et verba quæ locutus fuerat ad regem, narraverunt patri suo. ¹² Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam, per quam abierat vir Dei, qui venerat de Iuda. ¹³ Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cum stravis-
sent, ascendit, ¹⁴ et abiit post virum Dei, et invenit eum sedentem subtus terebinthum: et ait illi: Tunc es vir Dei qui venisti de Iuda? Respondit ille: Ego sum. ¹⁵ Dixitque ad eum: Veni mecum domum, ut comedas panem. ¹⁶ Qui ait: Non possum reverti, neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto: ¹⁷ quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini, dicens: Non comedes panem, et non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam, qua ieris. ¹⁸ Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui: et angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, et bibat aquam. Fefellit eum, ¹⁹ et reduxit secum: comedit ergo panem in domo eius, et bibit aquam. ²⁰ Cumque sederent ad mensam, factus est sermo Domini ad prophetam, qui reduxerat eum. ²¹ Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Iuda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia non obediens fuisti ori Domini, et non custodisti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, ²² et reversus es, et comedisti panem, et bibisti aquam in loco in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum. ²³ Cumque comedisset et bibisset, stravit asinum suum prophetæ, quem reduxerat. ²⁴ Qui cum abiisset, invenit eum leo in via, et occidit, et erat cadaver eius proiectum in itinere: asinus autem stabat iuxta illum, et leo stabat iuxta cadaver. ²⁵ Et ecce, viri transeuntes viderunt cadaver proiectum in via, et leonem stantem iuxta cadaver. Et venerunt et divulgaverunt in civitate, in qua propheta ille senex habitabat. ²⁶ Quod cum audisset propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait: Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, tradidit eum Dominus leoni, et confregit eum, et occidit iuxta verbum Domini, quod locutus est ei. ²⁷ Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cum stravis-
sent, ²⁸ et ille abiisset, invenit cadaver eius proiectum in via, et asinum et leonem stantes iuxta cadaver: non comedit leo de cadavere, nec læsit asinum. ²⁹ Tulit ergo propheta cadaver viri Dei, et posuit illud super asinum, et reversus intulit in civitatem prophetæ senis ut plangeret eum. ³⁰ Et posuit cadaver eius in sepulchro suo: et planxerunt eum: Heu heu mi frater. ³¹ Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero,

subversio
altaris per
Iosiam
prædicitur;

prophetam
inobedi-
entem leo
occidit;

sepelire me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea.
³² Profecto enim veniet sermo, quem prædixit in sermone Domini contra altare quod est in Bethel, et contra omnia fana excelsorum, quæ sunt in urbibus Samariæ.

Ieroboam
non con-
vertitur.

³³ Post verba hæc non est reversus Ieroboam de via sua pessima, sed econtrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum: quicumque volebat, implebat manum suam, et fiebat sacerdos excelsorum. ³⁴ Et propter hanc causam peccavit domus Ieroboam, et eversa est, et deleta de superficie terræ.

4. Vaticinium Ahîæ prophetæ, 14, 1—18.

Uxori
Ieroboam

14. ¹ In tempore illo ægrotavit Abia filius Ieroboam. ² Dixitque Ieroboam uxori suæ: Surge, et commuta habitum, ne cognoscaris quod sis uxor Ieroboam: et vade in Silo, ubi est Ahias propheta, a qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum hunc. ³ Tolle quoque in manu tua decem panes, et crustulam, et vas mellis, et vade ad illum: ipse enim indicabit tibi quid eventurum sit puero huic. ⁴ Fecit ut dixerat, uxor Ieroboam: et consurgens abiit in Silo, et venit in domum Ahîæ: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi eius præ senectute.

eversio
domus
et mors
Abiæ nun-
tiatur;

⁵ Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Ieroboam ingreditur ut consulat te super filio suo qui ægrotat. hæc et hæc loqueris ei. Cum ergo illa intraret, et dissimularet se esse quæ erat, ⁶ audivit Ahias sonitum pedum eius introeuntis per ostium, et ait: Ingredere uxor Ieroboam: quare aliam te esse simulas? ego autem missus sum ad te durus nuncius. ⁷ Vade, et dic Ieroboam: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quia exaltavi te de medio populi, et dedi te ducem super populum meum Israel: ⁸ et scidi regnum domus David, et dedi illud tibi, et non fuisti sicut servus meus David, qui eustodivit mandata mea, et seentus est me in toto corde suo, faciens quod placitum esset in conspectu meo: ⁹ sed operatus es mala super omnes, qui fuerunt ante te, et fecisti tibi deos alienos et conflátiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem proiecisti post corpus tuum: ¹⁰ ideoque ecce ego inducam mala super domum Ieroboam, et bpercutiam de Ieroboam mingentem ad parietem, et clausum, et novissimum in Israel: et mundabo reliquias domus Ieroboam, sicut mundari solet fimus usque ad purum. ¹¹ Qui mortui fuerint de Ieroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cæli: quia Dominus locutus est. ¹² Tu igitur surge, et vade in domum tuam: et in ipso introitu pedum tuorum in urbem, morietur puer. ¹³ et planget eum omnis Israel, et sepeliet: iste enim solus inferetur de Ieroboam in sepulchrum, quia inventus est super eo sermo bonus a Domino Deo Israel, in domo Ieroboam. ¹⁴ Constituet autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Ieroboam in hac die, et in hoc tempore: ¹⁵ et percutiet Dominus Deus Israel, sicut moveri solet arundo in aqua: et evellet Israel de terra bona hæc, quam dedit patribus eorum, et ventilabit eos trans Flumen: quia fecerunt sibi lucos, ut irritarent Dominum. ¹⁶ Et tradet Dominus Israel propter peccata Ieroboam, qui peccavit, et peccare fecit Israel.

Abia
in Thersa
moritur
ac plan-
gitur.

¹⁷ Surrexit itaque uxor Ieroboam, et abiit, et venit in Thersa: cumque illa ingrederetur limen domus, puer mortuus est, ¹⁸ et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis Israel iuxta sermonem Domini, quem locutus est in manu servi sui Ahîæ prophetæ.

5. Reliqua regis Ieroboam, 14, 19—20.

In historia
regum
Israel.

¹⁹ Reliqua autem verborum Ieroboam, quomodo pugnaverit, et quomodo regnaverit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel. ²⁰ Dies autem, quibus regnavit Ieroboam, viginti duo anni sunt: et dormivit cum patribus suis: regnavitque Nadab filius eius pro eo.

6. Historia Roboam regis Iuda, 14, 21—31.

Tempus
imperii,

²¹ Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Iuda. Quadraginta et unius anni erat Roboam, eum regnare cœpisset: decem et septem annos regnavit in

Ierusalem civitate, quam elegit Dominus ut poneret nomen suum ibi, ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris eius Naama Ammanitis.

²² Et fecit Iudas malum coram Domino, et irritaverunt eum super omnibus, quæ fecerant patres eorum in peccatis suis, quæ peccaverunt. ²³ Ædificaverunt enim et ipsi sibi aras, et statuas, et lucos super omnem collem exelsum, et subter omnem arborem frondosam: ²⁴ sed et effeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abominaciones gentium, quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel.

abomina-
tiones Iuda,

²⁵ In quinto autem anno regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem, et tulit thesauros domus Domini, et thesauros regios, et universa diripuit: ²⁶ ascuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon: ²⁷ pro quibus fecit rex Roboam scuta ærea, et tradidit ea in manum ducum scutariorum, et eorum qui exuebant ante ostium domus regis. ²⁸ Cumque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea qui præeundi habebant officium: et postea reportabant ad armamentarium scutariorum.

direptio the-
saurorum
per Sesac,

²⁹ Reliqua autem sermonum Roboam, et omnia quæ fecit, ecce scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda. ³⁰ Fuitque bellum inter Roboam et Ieroboam cunctis diebus. ³¹ Dormivitque Roboam cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David: nomen autem matris eius Naama Ammanitis: et regnavit Abiam filius eius pro eo.

reliqua in
historia
regum Iuda.

II. Reges usque ad Achab. 15, 1—16, 28.

1. Abiam rex Iuda, 15, 1—8.

¹ Igitur in octavo decimo anno regni Ieroboam filii Nabat, regnavit Abiam super Iudam. ² Tribus annis regnavit in Ierusalem: ³ nomen matris eius Maacha filia Abessalom.

Tempus
imperii,

³ Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris eius. ⁴ Sed propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Ierusalem, ut suscitaret filium eius post eum, et statueret Ierusalem: ⁵ eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, et non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi. ⁶ Attamen bellum fuit inter Roboam, et Ieroboam omni tempore vitæ eius.

impietas
regis,

⁷ Reliqua autem sermonum Abiam, et omnia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? ⁸ Fuitque prælium inter Abiam et Ieroboam. ⁹ Et dormiit Abiam cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David: regnavitque Asa filius eius pro eo.

reliqua
in historia
regum Iuda.

2. Asa rex Iuda, 15, 9—24.

⁹ In anno ergo vigesimo Ieroboam regis Israel regnavit Asa rex Iuda, ¹⁰ et quadraginta et uno anno regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Maacha, filia Abessalom.

Tempus
imperii,

¹¹ Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini, sicut David pater eius: ¹² et abstulit effeminatos de terra, purgavitque universas sordes idolorum, quæ fecerant patres eius. ¹³ Insuper et Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps in sacris Priapi, et in luo eius, quem consecraverat: subvertitque specum eius, et confregit simulacrum turpissimum, et combussit in Torrente Cedron: ¹⁴ excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis: ¹⁵ et intulit ea, quæ sanctificaverat pater suus, et voverat, in domum Domini, argentum et aurum, et vasa.

pietas regis,

¹⁶ Bellum autem erat inter Asa, et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum. ¹⁷ Ascendit quoque Baasa rex Israel in Iudam, et ædificavit Rama, ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte Asa regis Iuda. ¹⁸ Tollens itaque Asa omne argentum, et aurum, quod remanserat in thesauris domus Domini, et in thesauris domus regis, et dedit illud in manus servorum suorum: et misit ad Benadad filium

bellum
cum Baasa
rege Israel,

²⁶ aSup 10, 16. — ¹⁵, ² b2 Par 13, 2. — ⁵ c2 Sm 11, 4. — ⁷ d2 Par 13, 2. — ⁸ e2 Par 14, 1. — ¹⁷ f2 Par 16, 1.

Tabremon filii Hezion, regem Syriae, qui habitabat in Damasco, dicens: ¹⁹ Fœdus est inter me et te, et inter patrem meum et patrem tuum: ideo misi tibi munera, argentum et aurum: et peto ut venias, et irritum facias fœdus, quod habes cum Baasa rege Israel, et recedat a me. ²⁰ Acquiescens Benadad regi Asa, misit principes exercitus sui in civitates Israel, et percusserunt Ahion, et Dan, et Abeldomum Maacha, et universam Cenneroth, omnem scilicet Terram Nephthali. ²¹ Quod cum audisset Baasa, intermisit ædificare Rama, et reversus est in Thersa. ²² Rex autem Asa nuncium misit in omnem Iudam dicens: Nemo sit excusatus, et tulerunt lapides de Rama, et ligna eius, quibus ædificaverat Baasa, et extruxit de eis rex Asa Gabaa Benjamin, et Maspha.

reliqua in
historia
regum Iuda.

²³ Reliqua autem sermonum Asa, et universæ fortitudines eius, et cuncta quæ fecit, et civitates, quas extruxit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Veruntamen in tempore senectutis suæ doluit pedes. ²⁴ Et dormivit cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David patris sui. ^aRegnavitque Iosaphat filius eius pro eo.

3. Nadab rex Israel, 15, 25—32.

Tempus
imperii,

²⁵ Nadab vero filius Ieroboam regnavit super Israel anno secundo Asa regis Iuda: regnavitque super Israel duobus annis.

malitia
regis,

²⁶ Et fecit quod malum est in conspectu Domini, et ambulavit in viis patris sui, et in peccatis eius, quibus peccare fecit Israel.

eversio
domus
Ieroboam,

²⁷ Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahia de domo Issachar, et percussit eum in Gebbethon, quæ est urbs Philisthinorum: siquidem Nadab et omnis Israel obsidebant Gebbethon. ²⁸ Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Iuda, et regnavit pro eo. ²⁹ Cumque regnasset, percussit omnem domum Ieroboam: non dimisit ne unam quidem animam de semine eius, donec deleret eum iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu servi sui Ahia Silonitis, ³⁰ propter peccata Ieroboam, quæ peccaverat, et quibus peccare fecerat Israel: et propter delictum, quo irritaverat Dominum Deum Israel.

reliqua in
historia re-
gum Israel.

³¹ Reliqua autem sermonum Nadab, et omnia quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ³² Fuitque bellum inter Asa, et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum.

4. Baasa rex Israel, 15, 33—16, 7.

Tempus
imperii,

³³ Anno tertio Asa regis Iuda regnavit Baasa filius Ahia, super omnem Israel in Thersa vigintiquattuor annis.

malitia
regis,

³⁴ Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via Ieroboam, et in peccatis eius, quibus peccare fecit Israel.

prophetia
Iehu,

16. ¹ Factus est autem sermo Domini ad Iehu filium Hanani contra Baasa, dicens: ² Pro eo quod exaltavi te de pulvere, et posui te ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via Ieroboam, et peccare fecisti populum meum Israel, ut me irritares in peccatis eorum: ³ ecce, ego demetam posteriora Baasa, et posteriora domus eius: et faciam domum tuam sicut domum Ieroboam filii Nabat. ⁴ Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes: et qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cæli.

reliqua in
historia re-
gum Israel;

⁵ Reliqua autem sermonum Baasa, et quæcumque fecit, et prælia eius, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ⁶ Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Thersa: et regnavit Ela filius eius pro eo.

additamen-
tum.

⁷ Cum autem in manu Iehu filii Hanani prophetae verbum Domini factum esset contra Baasa, et contra domum eius, et contra omne malum, quod fecerat coram Domino, ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Ieroboam: ob hanc causam occidit eum, hoc est, Iehu filium Hanani, prophetam.

5. Ela rex Israel, 16, 8—14.

⁸ Anno vigesimo sexto Asa regis Iuda, regnavit Ela filius Baasa super Israel in Thersa duobus annis.

Tempus
imperii,

⁹ Et rebellavit contra eum servus suus Zambri, dux mediæ partis equitum: erat autem Ela in Thersa bibens, et temulentus in domo Arsa præfecti Thersa.

eversio
domus
Baasa,

¹⁰ Irruens ergo Zambri, percussit, et occidit eum anno vigesimo septimo Asa regis Iuda, et regnavit pro eo. ¹¹ Cumque regnasset, et sedisset super solium eius, percussit omnem domum Baasa, et non dereliquit ex ea mingentem ad parietem, et propinquos et amicos eius. ¹² Delevitque Zambri omnem domum Baasa, iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baasa in manu Iehu prophetæ, ¹³ propter universa peccata Baasa, et peccata Ela filii eius, qui peccaverunt, et peccare fecerunt Israel provocantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

¹⁴ Reliqua autem sermonum Ela, et omnia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

reliqua in
historia re-
gum Israel.

6. Zambri rex Israel, 16, 15—22.

¹⁵ Anno vigesimo septimo Asa regis Iuda, regnavit Zambri septem diebus in Thersa: porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philisthinorum.

Tempus
imperii,

¹⁶ Cumque audisset rebellasse Zambri, et occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israel Amri, qui erat princeps militiæ super Israel in die illa in castris. ¹⁷ Ascendit ergo Amri, et omnis Israel cum eo de Gebbethon, et obsidebant Thersa.

nex volun-
taria regis
mali,

¹⁸ Videns autem Zambri quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium, et succendit se cum domo regia: et mortuus est ¹⁹ in peccatis suis, quæ peccaverat faciens malum coram Domino, et ambulans in via Ieroboam, et in peccato eius, quo fecit peccare Israel.

²⁰ Reliqua autem sermonum Zambri, et insidiarum eius, et tyrannidis, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

reliqua in
historia re-
gum Israel;

²¹ Tunc divisus est populus Israel in duas partes: media pars populi sequebatur Thebni filium Gineth, ut constitueret eum regem: et media pars Amri. ²² Prævaluit autem populus, qui erat cum Amri, populo qui sequebatur Thebni filium Gineth: mortuusque est Thebni, et regnavit Amri.

Amri et
Thebni
adversarii.

7. Amri rex Israel, 16, 23—28.

²³ Anno trigesimo primo Asa regis Iuda regnavit Amri super Israel, duodecim annis: in Thersa regnavit sex annis.

Tempus
imperii,

²⁴ Emitque montem Samariæ a Somer duobus talentis argenti: et ædificavit eum, et vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Semer Domini montis Samariam.

ædificatio
Samariæ,

²⁵ Fecit autem Amri malum in conspectu Domini, et operatus est nequiter super omnes, qui fuerunt ante eum. ²⁶ Ambulavitque in omni via Ieroboam filii Nabat, et in peccatis eius quibus peccare fecerat Israel: ut irritaret Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

nequitia
regis,

²⁷ Reliqua autem sermonum Amri, et prælia eius, quæ gessit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ²⁸ Dormivitque Amri cum patribus suis, et sepultus est in Samaria: regnavitque Achab filius eius pro eo.

reliqua in
historia re-
gum Israel

III. Achab et Iezabel in Israel, 16, 29—22, 40.**1. Generalis descriptio imperii, 16, 29—34.**

²⁹ Achab vero filius Amri regnavit super Israel anno trigesimo octavo Asa regis Iuda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel in Samaria viginti et duobus annis.

Tempus
imperii,

³⁰ Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini super omnes, qui fuerunt ante eum. ³¹ Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis Ieroboam, filii Nabat:

idololatria
regis,

insuper duxit uxorem Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, et servavit Baal, et adoravit eum. ³² Et posuit aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat in Samaria. ³³ et plantavit lucum: et addidit Achab in opere suo, irritans Dominum Deum Israel super omnes reges Israel, qui fuerunt ante eum.

ædificatio
urbis
Iericho.

³⁴ aIn diebus eius ædificavit Hiel de Bethel, Iericho: in Abiram primitivo suo fundavit eam, et in Segub novissimo suo posuit portas eius: iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Iosue filii Nun.

2. Elias ad Carith et in Sarephta, 17, 1—24.

Rorem
et pluviam
prohibet.

17. ¹ Et ^bdixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia, nisi iuxta oris mei verba.

pascitur a
corvis ad
torrentem

² Et factum est verbum Domini ad eum, dicens: ³ Recede hinc, et vade contra Orientem, et abscondere in Torrente carith, qui est contra Iordanem, ⁴ et ibi de torrente bibes: corvisque præcepi ut pascant te ibi. ⁵ Abiit ergo, et fecit iuxta verbum Domini: cumque abiisset, sedit in Torrente carith, qui est contra Iordanem. ⁶ Corvi quoque deferebant ei panem et carnes mane, similiter panem et carnes vesperi, et bibebat de torrente.

et a vidua
in Sarephta.

⁷ Post dies autem siccatus est torrens: non enim pluerat super terram. ⁸ Factus est ergo sermo Domini ad eum, dicens: ⁹ Surge, et vade in Sarephta Sidoniorum, et manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ ut pascat te. ¹⁰ Surrexit, et abiit in Sarephta. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligans ligna, et vocavit eam, dixitque ei: Da mihi paululum aquæ in vase, ut bibam. ¹¹ Cumque illa pergeret ut afferret, clamavit post tergum eius, dicens: Affer mihi, obsecro, et buccellam panis in manu tua. ¹² Quæ respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, et paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna ut ingrediar et faciam illum mihi et filio meo, ut comedamus, et moriamur. ¹³ Ad quam Elias ait: Noli timere, sed vade, et fac sicut dixisti: verumtamen mihi primum fac de ipsa farinula subeineritum panem parvulum, et affer ad me: tibi autem et filio tuo facies postea. ¹⁴ Hæc autem dicit Dominus Deus Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur usque ad diem, in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ. ¹⁵ Quæ abiit, et fecit iuxta verbum Eliæ: et comedit ipse, et illa, et domus eius: et ex illa die ¹⁶ hydria farinæ non defecit, et lecythus olei non est imminutus, iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

cuius filium
resuscitat.

¹⁷ Factum est autem post hæc, ægrotavit filius mulieris matris familias, et erat languor fortissimus ita ut non remaneret in eo halitus. ¹⁸ Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi et tibi vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, et interficeres filium meum? ¹⁹ Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu eius, et portavit in cænaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum suum. ²⁰ Et clamavit ad Dominum, et dixit: Domine Deus meus, etiam ne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, affixisti ut interficeres filium eius? ²¹ Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad Dominum, et ait: Domine Deus meus, revertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. ²² Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: et reversa est anima pueri intra eum, et revixit. ²³ Tulitque Elias puerum, et deposuit eum de cænaculo in inferiorem domum, et tradidit matri suæ, et ait illi: En vivit filius tuus. ²⁴ Dixitque mulier ad Eliam: Nunc, in isto cognovi quoniam vir Dei es tu, et verbum Domini in ore tuo verum est.

3. Elias populum ad Dominum convertit, 18, 1—46.

Propheta
Domini

18. ¹ Post dies multos factum est verbum Domini ad Eliam, in anno tertio dicens: Vade, et ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terræ. ² Ivit ergo Elias, ut ostenderet se Achab: erat autem fames vehemens in Samaria.

³ Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ: Abdias autem timebat Dominum valde. ⁴ Nam cum interficeret Iezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, et abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et pavit eos pane et aqua. ⁵ Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum, et in cunctas valles, si forte possimus invenire herbam, et salvare equos et mulos, et non penitus iumenta intereant. ⁶ Diviseruntque sibi regiones, ut circumirent eas: Achab ibat per viam unam, et Abdias per viam alteram seorsum.

Abdiam
pium

⁷ Cumque esset Abdias in via, Elias occurrit ei: qui eum cognovisset eum, cecidit super faciem suam, et ait: Num tu es, domine mi, Elias? ⁸ Cui ille respondit: Ego. Vade, et dic domino tuo: Adest Elias. ⁹ Et ille, Quid peccavi, inquit, quoniam tradis me servum tuum in manu Achab, ut interficiat me? ¹⁰ Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, quo non miserit dominus meus te requirens: et respondentibus cunctis: Non est hic: adiuravit regna singula et gentes, eo quod minime reperireris. ¹¹ Et nunc tu dicis mihi: Vade, et dic domino tuo: Adest Elias. ¹² Cumque recessero a te, Spiritus Domini asportabit te in locum, quem ego ignoro: et ingressus nunciabo Achab, et non inveniens te, interficiet me: servus autem tuus timet Dominum ab infantia sua. ¹³ Numquid non indicatum est tibi domino meo, quid fecerim cum interficeret Iezabel prophetas Domini, quod absconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et paverim eos pane et aqua? ¹⁴ Et nunc tu dicis: Vade, et dic domino tuo: Adest Elias: ut interficiat me? ¹⁵ Et dixit Elias: Vivit Dominus exercituum, ante cuius vultum sto, quia hodie apparebo ei.

ad Achab
mittit,

¹⁶ Abiit ergo Abdias in occursum Achab, et indicavit ei: venitque Achab in occursum Eliæ. ¹⁷ Et cum vidisset eum, ait: Tune es ille, qui conturbas Israel? ¹⁸ Et ille ait: Non ego turbavi Israel, sed tu, et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, et secuti estis Baalim. ¹⁹ Verumtamen nunc mitte, et congrega ad me universum Israel in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Iezabel. ²⁰ Misit Achab ad omnes filios Israel, et congregavit prophetas in monte Carmeli.

per Achab
populum
ad Carmel-
lum con-
gregat

²¹ Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Usquequo claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum. ²² Et ait rursus Elias ad populum: Ego remansi propheta Domini solus: prophetæ autem Baal quadringenti et quinquaginta viri sunt. ²³ Dentur nobis duo boves, et illi eligant sibi bovem unum, et in frusta cædentes ponant super ligna, ignem autem non supponant: et ego faciam bovem alterum, et imponam super ligna, ignem autem non supponam. ²⁴ Invoke nomina deorum vestrorum, et ego invocabo nomen Domini mei: et Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.

eique ignem
de cælo
promittit;

²⁵ Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, et facite primi, quia vos plures estis: et invoke nomina deorum vestrorum, ignemque non supponatis. ²⁶ Qui cum tulissent bovem, quem dederat eis, fecerunt: et invocabant nomen Baal de mane usque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet: transiliebantque altare quod fecerant. ²⁷ Cumque esset iam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce maiore: Deus enim est, et forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur. ²⁸ Clamabant ergo voce magna, et incidebant se iuxta ritum suum cultris et lanceolis, donec perfunderentur sanguine.

prophetis
frustra
Baal in-
vocantibus

²⁹ Postquam autem transiit meridies, et illis prophetantibus venerat tempus, quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec attendebat orantes: ³⁰ dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini, quod destructum fuerat. ³¹ Et tulit duodecim lapides iuxta numerum tribuum filiorum Iacob, ad quem factus est sermo Domini, dicens: «Israel erit nomen tuum. ³² Et ædificavit de lapidibus altare in

Elias
altare in-
struit,

nomine Domini: fecitque aquæductum, quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris, ³³ et composuit ligna: divisitque per membra bovem, et posuit super ligna, ³⁴ et ait: Implete quattuor hydrias aqua, et fundite super holocaustum, et super ligna. Rursumque dixit: Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo, ait: Etiam tertio idipsum facite. Feceruntque tertio, ³⁵ et currebant aquæ circum altare, et fossa aquæductus repleta est.

a Domino
exauditus
prophetas
occidit,

³⁶ Cumque iam tempus esset ut offerretur holocaustum, accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abraham, et Isaac, et Israel, ostende hodie quia tu es Deus Israel, et ego servus tuus, et iuxta præceptum tuum feci omnia verba hæc. ³⁷ Exaudi me Domine, exaudi me: ut discat populus iste, quia tu es Dominus Deus, et tu convertisti cor eorum iterum. ³⁸ Cecidit autem ignis Domini, et voravit holocaustum, et ligna, et lapides, pulverem quoque, et aquam, quæ erat in aquæductu lambens. ³⁹ Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, et ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus. ⁴⁰ Dixitque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, et ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad Torrentem eison, et interfecit eos ibi.

regi plu-
viam
grandem
nuntiat.

⁴¹ Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, et bibe: quia sonus multæ pluviae est. ⁴² Ascendit Achab ut comederet et biberet: Elias autem ascendit in verticem Carmeli, et pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua, ⁴³ et dixit ad puerum suum: Ascende, et prospice contra mare. Qui cum ascendisset, et contemplatus esset, ait: Non est quidquam. Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus. ⁴⁴ In septima autem vice, Ecce nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, et dic Achab: Iunge currum tuum et descende, ne occupet te pluvia. ⁴⁵ Cumque se verteret hue atque illuc, ecce cæli contenebrati sunt, et nubes, et ventus, et facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Iezrahel: ⁴⁶ et manus Domini facta est super Eliam, accinctisque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Iezrahel.

4. Elias ad Horeb fugit ac revertitur, 19, 1—21.

Reginam
Iezabel
fugiens

19. ¹ Nunciavit autem Achab Iezabel omnia quæ fecerat Elias, et quo modo occidisset universos prophetas gladio. ² Misitque Iezabel nuncium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dii, et hæc addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis. ³ Timuit ergo Elias, et surgens abiit quocumque eum ferebat voluntas: venitque in Bersabee Iuda, et dimisit ibi puerum suum, ⁴ et perrexit in desertum, viam unius diei. Cumque venisset, et sederet subter unam iuniperum, petivit animæ suæ ut moreretur, et ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quam patres mei.

pane et
aqua
confortatur

⁵ Proiecitque se, et obdormivit in umbra iuniperi: et ecce Angelus Domini tetigit eum, et dixit illi: Surge, et comede. ⁶ Respexit, et ecce ad caput suum subcinericius panis, et vas aquæ: comedit ergo, et bibit, et rursum obdormivit. ⁷ Reversusque est Angelus Domini secundo, et tetigit eum, dixitque illi: Surge, comede: grandis enim tibi restat via. ⁸ Qui cum surrexisset, comedit et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.

et a Domino
admonetur,

⁹ Cumque venisset illuc, mansit in spelunca: et ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis Elia? ¹⁰ At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quæ- runt animam meam ut auferant eam. ¹¹ Et ait ei: Egredere, et sta in monte coram Domino: et ecce Dominus transit, et spiritus grandis et fortis subvertens montes, et conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, et post spiritum commotio: non in commotione Dominus. ¹² et post commotionem ignis: non in igne Dominus, et post ignem sibilus auræ tenuis. ¹³ Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum pallio, et egressus stetit in ostio speluncæ, et ecce vox ad

eum dicens: Quid hic agis Elia? ¹⁴ Et ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: ^aquia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quærent animam meam ut auferant eam. ¹⁵ Et ait Dominus ad eum: Vade, et revertere in viam tuam per desertum in Damascum: cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam, ¹⁶ et ^bIehu filium Namsi unges regem super Israel: Eliseum autem filium Saphat, qui est de Abelmeula, unges prophetam pro te. ¹⁷ Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Iehu: et quicumque fugerit gladium Iehu, interficiet eum Eliseus. ¹⁸ ^cEt derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, et omne os, quod non adoravit eum osculans manus.

¹⁹ Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum filium Saphat, arantem in duodecim iugis boum. et ipse in duodecim iugis boum arantibus unus erat: cumque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum. ²⁰ Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, et ait: Osculer, oro, patrem meum, et matrem meam, et sic sequar te. Dixitque ei: Vade, et revertere: quod enim meum erat, feci tibi. ²¹ Reversus autem ab eo, tulit par boum, et mactavit illud, et in aratro boum coxit carnes, et dedit populo, et comederunt: consurgensque abiit, et secutus est Eliam, et ministrabat ei.

revertens
Eliseum
asciscit.

5. Achab regem Benadad bis vincit, 20, 1—43.

20. ¹ Porro Benadad rex Syriæ, congregavit omnem exercitum suum, et triginta duos reges secum, et equos, et currus: et ascendens pugnabat contra Samariam, et obsidebat eam. ² Mittensque nuncios ad Achab regem Israel in civitatem, ³ ait: Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, et aurum tuum meum est: et uxores tuæ, et filii tui optimi, mei sunt. ⁴ Responditque rex Israel: Iuxta verbum tuum, domine mi rex, tuus sum ego, et omnia mea. ⁵ Revertentesque nuncii, dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum, et aurum tuum, et uxores tuas, et filios tuos dabis mihi. ⁶ Cras igitur hac eadem hora mittam servos meos ad te, et scrutabuntur domum tuam, et domum servorum tuorum: et omne, quod eis placuerit, ponent in manibus suis, et auferent. ⁷ Vocavit autem rex Israel omnes seniores terræ, et ait: Animadvertite, et videte quoniam insidiatur nobis. misit enim ad me pro uxoriibus meis, et filiis, et pro argento et auro: et non abnuui. ⁸ Dixeruntque omnes maiores natu, et universus populus ad eum: Non audias, neque acquiescas illi. ⁹ Respondit itaque nunciis Benadad: Dicite Domino meo regi: Omnia propter quæ misisti ad me servum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non possum. ¹⁰ Reversique nuncii retulerunt ei. Qui remisit, et ait: Hæc faciant mihi dii, et hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui sequitur me. ¹¹ Et respondens rex Israel, ait: Dicite ei: Ne gloriatur accinctus æque ut discinctus. ¹² Factum est autem, cum audisset Benadad verbum istud, bibebat ipse et reges in umbraculis, et ait servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam. ¹³ Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israel, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce, ego tradam eam in manu tua hodie: ut scias, quia ego sum Dominus. ¹⁴ Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit Dominus: Per pedissequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu. ¹⁵ Recensuit ergo pueros principum provinciarum, et reperit numerum ducentorum triginta duorum: et recensuit post eos populum, omnes filios Israel, septem millia. ¹⁶ et egressi sunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, et reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium eius venerant. ¹⁷ Egressi sunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Misit itaque Benadad. Qui nunciaverunt ei, dicentes: Viri egressi sunt de Samaria. ¹⁸ Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: sive ut præliantur, vivos eos capite. ¹⁹ Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquus exercitus sequebatur: ²⁰ et percussit unusquisque virum, qui contra se veniebat: fugeruntque Syri, et perse-

Rex Syriæ
in montibus
percutitur

cutus est eos Israel. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo eum equitibus suis.
²¹ Neconon egressus rex Israel percussit equos et currus, et percussit Syriam plaga magna.

et in campestribus
fugatur,

²² (Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, et confortare, et scito, et vide quid facias: sequenti enim anno rex Syriæ ascendet contra te.)

²³ Servi vero regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideo superaverunt nos: sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, et obtinebimus eos.

²⁴ Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu tuo, et pone principes pro eis: ²⁵ et instaure numerum militum, qui ceciderunt de tuis, et equos secundum equos pristinos, et currus secundum currus, quos ante habuisti: et pugnabimus contra eos in campestribus, et videbis quod obtinebimus eos. Credidit consilio eorum, et fecit ita. ²⁶ Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadad Syros, et ascendit in Aphec ut pugnaret contra Israel. ²⁷ Porro filii Israel recensiti sunt, et acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metati sunt contra eos, quasi duo parvi greges caprarum: Syri autem repleverunt terram. (²⁸ Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israel: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est dominus, et non est Deus Vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, et scietis quia ego sum Dominus.) ²⁹ Dirigebantque septem diebus ex adverso hi, atque illi acies, septima autem die commissum est bellum: percusseruntque filii Israel de Syris centum millia peditum in die una. ³⁰ Fugerunt autem qui remanserant in Aphec, in civitatem: et cecidit murus super viginti septem millia hominum, qui remanserant. Porro Benadad fugiens ingressus est civitatem, in cubiculum quod erat intra cubiculum.

sed ab Achab
dimittitur,

³¹ dixeruntque ei servi sui: Ecce, audivimus quod reges domus Israel elementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, et funiculos in capitibus nostris, et egrediamur ad regem Israel: forsitan salvabit animas nostras. ³² Accinxerunt saccis lumbos suos, et posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, et dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est. ³³ Quod acceperunt viri pro omine: et festinantes rapuerunt verbum ex ore eius, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, et adducite eum ad me. Egressus est ergo ad eum Benadad, et levavit eum in currum suum. ³⁴ Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus a patre tuo, reddam: et plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, et ego fœderatus recedam a te. Pepigit ergo fœdus, et dimisit eum.

cui iudicium
Dei nuntiatur.

³⁵ Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere. ³⁶ Cui ait: Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me, et percutiet te leo. Cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque percussit. ³⁷ Sed et alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum, et vulneravit. ³⁸ Abiit ergo propheta, et occurrit regi in via, et mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. ³⁹ Cumque rex transisset, clamavit ad regem, et ait: Servus tuus egressus est ad præliandum cominus: cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, et ait: Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut talentum argenti appendes. ⁴⁰ Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum, quod ipse decrevisisti. ⁴¹ At ille statim absternit pulverem de facie sua, et cognovit eum rex Israel, quod esset de prophetis. ⁴² Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: «Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, et populus tuus pro populo eius. ⁴³ Reversus est igitur rex Israel in domum suam, audire contemnens, et furibundus venit in Samariam.

6. Naboth, Achab et Iezabel, 21, 1—29.

Naboth vineam
denegans

21. ¹ Post verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth Iezrahelitæ, quæ erat in Iezrahel, iuxta palatium Achab regis Samariæ. ² Locutus est ergo

Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, et prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est. ³ Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.

⁴ Venit ergo Achab in domum suam indignans, et frendens super verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Iezrahelites, dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et proiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem, et non comedit panem. ⁵ Ingressa est autem ad eum Iezabel uxor sua, dixitque ei: Quid est hoc, unde anima tua contristata est? et quare non comedis panem? ⁶ Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Iezrahelitæ, et dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam. ⁷ Dixit ergo ad eum Iezabel uxor eius: Grandis auctoritas es, et bene regis regnum Israel. Surge, et comede panem, et æquo animo esto, ego dabo tibi vineam Naboth Iezrahelitæ.

⁸ Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, et signavit eas annulo eius, et misit ad maiores natu, et optimates, qui erant in civitate eius, et habitabant cum Naboth. ⁹ Litterarum autem hæc erat sententia: Prædicate ieiunium, et sedere facite Naboth inter primos populi. ¹⁰ et submittite duos viros filios Belial contra eum, et falsum testimonium dicant: Benedixit Deum et regem: et educite eum, et lapidate, sicque moriatur. ¹¹ Fecerunt ergo cives eius maiores natu et optimates, qui habitabant cum eo in urbe, sicut præceperat eis Iezabel, et sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos: ¹² prædicaverunt ieiunium, et sedere fecerunt Naboth inter primos populi. ¹³ Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum: at illi, scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum testimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum et regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, et lapidibus interfecerunt. ¹⁴ Miseruntque ad Iezabel, dicentes: Lapidatus est Naboth, et mortuus est.

¹⁵ Factum est autem, cum audisset Iezabel lapidatum Naboth, et mortuum, locuta est ad Achab: Surge, et posside vineam Naboth Iezrahelitæ, qui noluit tibi acquiescere, et dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, sed mortuus est. ¹⁶ Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit, et descendebat in vineam Naboth Iezrahelitæ, ut possideret eam.

¹⁷ Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: ¹⁸ Surge, et descende in occursum Achab regis Israel, qui est in Samaria: ecce ad vineam Naboth descendit, ut possideat eam: ¹⁹ et loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidisti, insuper et possedisti. Et post hæc addes: Hæc dicit Dominus: ^aIn loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. ²⁰ Et ait Achab ad Eliam: Num invenisti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini. ²¹ ^bEcce ego inducam super te malum, et demetam posteriora tua, et interficiam de Achab mingentem ad parietem, et clausum et ultimum in Israel. ²² Et dabo domum tuam sicut domum Ieroboam filii Nabat, et sicut domum ^dBaasa filii Ahia: quia egisti, ut me ad iracundiam provocares, et peccare fecisti Israel. ²³ ^cSed et de Iezabel locutus est Dominus, dicens: Canes comedent Iezabel in agro Iezrahel. ²⁴ Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cæli. ²⁵ Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini: concitavit enim eum Iezabel uxor sua, ²⁶ et abominabilis factus est, in tantum ut sequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel.

²⁷ Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, ieiunavitque et dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite. ²⁸ Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: ²⁹ Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed ^{fin} in diebus filii sui inferam malum domui eius.

²¹, ¹⁹ ^aInf 22, 38. — ²¹ ^{b2} Rg 9, 8. — ²² ^cSup 15, 29. — ^dSup 16, 3. — ^{e2} Rg 9, 36. — ²⁹ ^{f2} Rg 9, 26.

regi dolo-
rem affert,

ideoque
ab Iezabel
lapidatur:

Achab
vineam
possidet,

sed per
Eliam
suum uxoris-
que poenam
discit,

quam
Dominus
ob humili-
tatem regis
mitigat.

7. Michæas, Achab et Iosaphat, 22, 1—40.

Regibus
Achab et
Iosaphat

22. ¹ Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam et Israel. ² In anno autem tertio, descendit Iosaphat rex Iuda ad regem Israel. (³ Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignoratis quod nostra sit Ramoth Galaad, et negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?) ⁴ Et ait ad Iosaphat: Veniesne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad? ⁵ Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita et tu: populus meus, et populus tuus unum sunt: et equites mei, equites tui. Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Quære, oro te, hodie sermonem Domini.

pseudoprophetæ victoriam de rege Syriæ prædicunt,

⁶ Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt: Ascende, et dabit eam Dominus in manu regis. ⁷ Dixit autem Iosaphat: Non est hic propheta Domini quispian, ut interrogemus per eum? ⁸ Et ait rex Israel ad Iosaphat: Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dominum: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne loquaris ita rex. ⁹ Vocavit ergo rex Israel eunuchum quendam, et dixit ei: Festina adducere Michæam filium Iemla. ¹⁰ Rex autem Israel, et Iosaphat rex Iuda sedebant unusquisque in solio suo vestiti cultu regio, in area iuxta ostium portæ Samariæ, et universi prophetæ prophetabant in conspectu eorum. ¹¹ Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam. ¹² Omnesque prophetæ similiter prophetabant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, et vade prospere, et tradet Dominus in manus regis. ¹³ Nuncius vero, qui ierat ut vocaret Michæam, locutus est ad eum, dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno regi bona prædicant: sit ergo sermo tuus similis eorum, et loquere bona. ¹⁴ Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

Michæas autem neminem Achab prophetat,

¹⁵ Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, et vade prospere, et tradet eam Dominus in manus regis. ¹⁶ Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adiuro te, ut non loquaris mihi nisi quod verum est, in nomine Domini. ¹⁷ Et ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem. et ait Dominus: Non habent isti dominum: revertatur unusquisque in domum suam in pace. (¹⁸ Dixit ergo rex Israel ad Iosaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum?) ¹⁹ Ille vero addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, et omnem exercitum cæli assistantem ei a dextris et a sinistris: ²⁰ et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat, et cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba huiuscemodi, et alius aliter. ²¹ Egressus est autem spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus: In quo? ²² Et ille ait: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies, et prævalebis: egredere, et fac ita. ²³ Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic sunt, et Dominus locutus est contra te malum. ²⁴ Accessit autem Sedecias filius Chanaana, et percussit Michæam in maxillam, et dixit: Me ne ergo dimisit Spiritus Domini, et locutus est tibi? ²⁵ Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum, intra cubiculum ut abscondaris. ²⁶ Et ait rex Israel: Tollite Michæam, et maneat apud Amon principem civitatis, et apud Ioas filium Amelech, ²⁷ et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis, et aqua angustiae, donec revertar in pace. ²⁸ Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.

quam rex miser subit;

²⁹ Ascendit itaque rex Israel, et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. ³⁰ Dixit itaque rex Israel ad Iosaphat: Sume arma, et ingredere prælium, et induere vestibus tuis. porro rex Israel mutavit habitum suum, et ingressus est bellum. ³¹ Rex autem Syriæ præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugna-

bitis contra minorem, et maiorem quempiam, nisi contra regem Israel, solum. ³² Cum ergo vidissent principes curruum Iosaphat, suspicati sunt quod ipse esset rex Israel, et impetu facto pugnabant contra eum: et exclamavit Iosaphat. ³³ Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex Israel, et cessaverunt ab eo. ³⁴ Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, et casu percussit regem Israel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, et eice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum. ³⁵ Commisum est ergo prælium in die illa, et rex Israel stabat in curru suo contra Syros, et mortuus est vespere: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus, ³⁶ et præco insonuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur in civitatem, et in terram suam. ³⁷ Mortuus est autem rex, et perlatus est in Samariam: sepelieruntque regem in Samaria, ³⁸ et laverunt currum eius in piscina Samariæ, et linxerunt canes sanguinem eius, et habenas laverunt, iuxta verbum Domini quod locutus fuerat.

³⁹ Reliqua autem sermonum Achab, et universa quæ fecit, et domus eburnea, ^{reliqua in historia regum Israel.} quam ædificavit, cunctarumque urbium, quas extruxit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ⁴⁰ Dormivit ergo Achab cum patribus suis, et regnavit Ochozias filius eius pro eo.

IV. Iosaphat et Ochozias, 22, 41—2 Rg 1, 18.

1. Iosaphat rex Iuda, 22, 41—51.

⁴¹ Iosaphat vero filius Asa regnare cœperat super Iudam anno quarto Achab regis Israel. ⁴² Triginta quinque annorum erat cum regnare cœpisset, et viginti-quinque annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Azuba filia Salai.

⁴³ Et ambulavit in omni via Asa patris sui, et non declinavit ex ea: fecitque quod rectum erat in conspectu Domini. ⁴⁴ Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis. ⁴⁵ Pacemque habuit Iosaphat cum rege Israel.

⁴⁶ Reliqua autem verborum Iosaphat, et opera eius, quæ gessit, et prælia, ^{reliqua in historia regum Iuda,} nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? ⁴⁷ Sed et reliquias effeminatorum, qui remanserant in diebus Asa patris eius, abstulit de terra.

⁴⁸ Nec erat tunc rex constitutus in Edom. ⁴⁹ Rex vero Iosaphat fecerat classes in mari, quæ navigarent in Ophir propter aurum: et ire non potuerunt, quia confractæ sunt in Asiongaber. ⁵⁰ Tunc ait Ochozias filius Achab ad Iosaphat: Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Iosaphat.

⁵¹ Dormivitque Iosaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David patris sui: regnavitque Ioram filius eius pro eo. ^{mors regis.}

2. Ochozias rex Israel, 22, 52—2 Rg 1, 18.

⁵² Ochozias autem filius Achab regnare cœperat super Israel in Samaria, anno septimodecimo Iosaphat regis Iuda, regnavitque super Israel duobus annis.

⁵³ Et fecit malum in conspectu Domini, et ambulavit in via patris sui et matris suæ, et in via Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel. ⁵⁴ Servivit quoque Baal, et adoravit eum, et irritavit Dominum Deum Israel, iuxta omnia quæ fecerat pater eius. ^{malitia regis.}

LIBER REGUM QUARTUS, SECUNDUM HEBRÆOS MALACHIM SECUNDUS.

PARS PRIOR.

Regna Israel et Iuda, 1, 1—17, 41.

Continuatio historiæ Ochoziæ, 1, 1—18.

Moab
deficit;
rex ægro-
tans Beel-
zebub con-
sulit,

Elias nun-
tius mortem
regis pro-
phetat,

duos quin-
quagenarios
occidit,

cum tertio
ad regem
descendit

eique
mortem
prædicat;

Ochozias
moritur,

reliqua in
historia re-
gum Israel.

1. ¹ Prævaricatus est autem Moab in Israel, postquam mortuus est Achab. ² Ceciditque Ochozias per cancellos cœnaculi sui, quod habebat in Samaria, et ægrotavit: misitque nuncios, dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hac.

³ Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, et ascende in occursum nunciorum regis Samariæ, et dices ad eos: Numquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? ⁴ Quam ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et abiit Elias. ⁵ Reversique sunt nuncii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reversi estis? ⁶ At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis, et dixit ad nos: Ite, et revertimini ad regem, qui misit vos, et dicetis ei: Hæc dicit Dominus: Numquid, quia non erat Deus in Israel, mittis ut consulatur Beelzebub deus Accaron? Ideirco de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. ⁷ Qui dixit eis: Cuius figuræ et habitus est vir ille, qui occurrit vobis, et locutus est verba hæc? ⁸ At illi dixerunt: Vir pilosus, et zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites est.

⁹ Misitque ad eum quinquagenarium principem, et quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum: sedentique in vertice montis, ait: Homo Dei, rex præcepit ut descendas. ¹⁰ Respondensque Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, et devoret te, et quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de cælo, et devoravit eum, et quinquaginta qui erant cum eo. ¹¹ Rursumque misit ad eum principem quinquagenarium alterum, et quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Festina, descende. ¹² Respondens Elias ait: Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cælo, et devoret te, et quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de cælo, et devoravit illum, et quinquaginta eius.

¹³ Iterum misit principem quinquagenarium tertium, et quinquaginta qui erant cum eo. Qui cum venisset, curvavit genua contra Eliam, et precatus est eum, et ait: Homo Dei, noli despicere animam meam, et animas servorum tuorum qui mecum sunt. ¹⁴ Ecce descendit ignis de cælo, et devoravit duos principes quinquagenarios primos, et quinquagenos, qui cum eis erant: sed nunc obsecro ut miserearis animæ meæ. ¹⁵ Locutus est autem Angelus Domini ad Eliam, dicens: Descende cum eo, ne timeas.

Surrexit igitur, et descendit cum eo ad regem. ¹⁶ et locutus est ei: Hæc dicit Dominus: Quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub deum Accaron, quasi non esset Deus in Israel, a quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

¹⁷ Mortuus est ergo iuxta sermonem Domini, quem locutus est Elias, et regnavit Ioram frater eius pro eo, anno secundo Ioram filii Iosaphat regis Iudæ: non enim habebat filium.

¹⁸ Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

I. Reges usque ad Iehu. 2, 1—8. 29.

1. Elias transfertur, Eliseus succedit, 2, 1—25.

2. ¹ Factum est autem, cum levare vellet Dominus Eliam per turbinem in cælum, ibant Elias et Eliseus de Galgalis. ² Dixitque Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Eliseus: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel, ³ egressi sunt filii prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eliseum, et dixerunt ei: Numquid nosti, quia hodie Dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Et ego novi: silete. ⁴ Dixit autem Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me in Iericho. Et ille ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Iericho, ⁵ accesserunt filii prophetarum, qui erant in Iericho, ad Eliseum, et dixerunt ei: Numquid nosti quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi: silete. ⁶ Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia Dominus misit me usque ad Iordanem. Qui ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter. ⁷ et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, qui et steterunt econtra, longe: illi autem ambo stabant super Iordanem. ⁸ Tulitque Elias pallium suum, et involvit illud, et percussit aquas, quæ divisæ sunt in utramque partem, et transierunt ambo per siccum.

Elias
in cælum
levatur,

⁹ Cumque transissent, Elias dixit ad Eliseum: Postula quod vis ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliseus: Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus. ¹⁰ Qui respondit: Rem difficilem postulasti: attamen si videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petisti: si autem non videris, non erit. ¹¹ Cumque pergerent, et incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, et equi ignei dividerunt utrumque: et ascendit Elias per turbinem in cælum, ¹² Eliseus autem videbat, et clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, et auriga eius. Et non vidit eum amplius: apprehenditque vestimenta sua, et scidit illa in duas partes.

Eliseus
spiritum
duplicem
accipit,

¹³ Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reversusque stetit super ripam Iordanis, ¹⁴ et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas, et non sunt divisæ, et dixit: Ubi est Deus Eliæ etiam nunc? Percussitque aquas, et divisæ sunt huc, atque illuc, et transiit Eliseus.

aquas
Iordanis
dividit,

¹⁵ Videntes autem filii prophetarum, qui erant in Iericho econtra, dixerunt: Requievit spiritus Eliæ super Eliseum. Et venientes in occursum eius, adoraverunt eum proni in terram, ¹⁶ dixeruntque illi: Ecce, cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt ire, et quærere dominum tuum, ne forte tulerit eum Spiritus Domini, et proiecit eum in unum montium, aut in unam vallium. Cui ait: Nolite mittere. ¹⁷ Coegeruntque eum, donec acquiesceret, et diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros: qui cum quæsissent tribus diebus, non invenerunt. ¹⁸ Et reversi sunt ad eum: at ille habitabat in Iericho, et dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

prophetat,

¹⁹ Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliseum: Ecce habitatio civitatis huius optima est, sicut tu ipse domine perspicis: sed aquæ pessimæ sunt, et terra sterilis. ²⁰ At ille ait: Afferte mihi vas novum, et mittite in illud sal. Quod cum attulissent, ²¹ egressus ad fontem aquarum, misit in illum sal, et ait: Hæc dicit Dominus: Sanavi aquas has, et non erit ultra in eis mors, neque sterilitas. ²² Sanatæ sunt ergo aquæ usque in diem hanc, iuxta verbum Elisei, quod locutus est.

aquas
Iericho
sanat,

²³ Ascendit autem inde in Bethel: cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, et illudebant ei, dicentes: Ascende calve, ascende calve.

pueros
Bethel
punit,

²⁴ Qui cum respexisset, vidit eos, et maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.

²⁵ Abiit autem inde in montem Carmeli, et inde reversus est in Samariam.

in Samaria
venit.

2. Ioram rex Israel et Mesa rex Moab, 3, 1—27.

3. ¹ Ioram vero filius Achab regnavit super Israel in Samaria anno decimo octavo Iosaphat regis Iudæ. Regnavitque duodecim annis.

Ioram,

rex malus,

² Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus et mater: tulit enim statuas Baal, quas fecerat pater eius. ³ Verumtamen in peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, adhæsit, nec recessit ab eis.

cum Iosaphat Mesam impugnavit,

⁴ Porro Mesa rex Moab, nutriebat pecora multa, et solvebat regi Israel centum millia agnorum, et centum millia arietum cum velleribus suis. ⁵ Cumque mortuus fuisset Achab, prævaricatus est fœdus, quod habebat cum rege Israel. ⁶ Egressus est igitur rex Ioram in die illa de Samaria, et recensuit universum Israel. ⁷ Misitque ad Iosaphat regem Iudæ, dicens: Rex Moab recessit a me, veni mecum contra eum ad prælium. Qui respondit: Ascendam: qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus: et equi mei, equi tui. ⁸ Dixitque: Per quam viam ascendemus? At ille respondit: Per desertum Idumææ.

inopia aque laborans ab Eliseo corripitur,

⁹ Perrexerunt igitur rex Israel, et rex Iudæ, et rex Edom, et circumierunt per viam septem dierum, nec erat aqua exercitui, et iumentis, quæ sequebantur eos. ¹⁰ Dixitque rex Israel: Heu heu heu, congregavit nos Dominus tres reges, ut traderet in manus Moab. ¹¹ Et ait Iosaphat: Est ne hic propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israel: Est hic Eliseus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliæ. ¹² Et ait Iosaphat: Est apud eum sermo Domini. Deseenditque ad eum rex Israel, et Iosaphat rex Iudæ, et rex Edom. ¹³ Dixit autem Eliseus ad regem Israel: Quid mihi et tibi est? vade ad prophetas patris tui, et matris tuæ. Et ait illi rex Israel: Quare congregavit Dominus tres reges hos, ut traderet eos in manus Moab? ¹⁴ Dixitque ad eum Eliseus: Vivit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quod si non vultum Iosaphat regis Iudæ erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem. ¹⁵ Nunc autem adducite mihi psalter.

promissione aquæ et victoriæ recreatur,

Cumque caneret psalter, facta est super eum manus Domini, et ait: ¹⁶ Hæc dicit Dominus: Facite alveum torrentis huius fossas, et fossas. ¹⁷ Hæc enim dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam: et alveus iste replebitur aquis, et bibetis vos, et familiæ vestræ, et iumenta vestra. ¹⁸ Parumque est hoc in conspectu Domini: insuper tradet etiam Moab in manus vestras. ¹⁹ Et percutietis omnem civitatem munitam, et omnem urbem electam, et universum lignum fructiferum succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, et omnem agrum egregium operietis lapidibus.

Moabitæ vincit.

²⁰ Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, et ecce, aquæ veniebant per viam Edom, et repleta est terra aquis. ²¹ Universi autem Moabitæ audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper, et steterunt in terminis. ²² Primoque mane surgentes, et orto iam sole ex adverso aquarum, viderunt Moabitæ e contra aquas rubras quasi sanguinem. ²³ dixeruntque: Sanguis gladii est: pugnaverunt reges contra se, et cæsi sunt mutuo: nunc perge ad prædam Moab. ²⁴ Perrexeruntque in castra Israel: porro consurgens Israel, percussit Moab: at illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant, et percusserunt Moab, ²⁵ et civitates destruxerunt: et omnem agrum optimum, mittentes singuli lapides, repleverunt: et universos fontes aquarum obturaverunt: et omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri tantum fictiles remanerent: et circumdata est civitas a fundibulariis, et magna ex parte percussa. ²⁶ Quod cum vidisset rex Moab, prevaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educentes gladium, ut irrumperent ad regem Edom: et non potuerunt. ²⁷ Arripiensque filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum: et facta est indignatio magna in Israel. statimque recesserunt ab eo, et reversi sunt in terram suam.

3. Eliseus miracula patrat, 4, 1—6, 7.

Oleum viduæ auget,

^{4.} ¹ Mulier autem quædam de uxoribus prophetarum clamabat ad Eliseum, dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti quia servus tuus fuit timens Dominum: et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. ² Cui dixit Eliseus: Quid vis ut faciam tibi? Die mihi, quid habes in domo tua? At illa respondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei.

quo ungar. ³ Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca. ⁴ Et ingredi, et claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris tu, et filii tui: et mitte inde in omnia vasa hæc: et cum plena fuerint, tolles. ⁵ Ivit itaque mulier, et clausit ostium super se, et super filios suos: illi offerebant vasa, et illa infundebat. ⁶ Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo. Stetitque oleum. ⁷ Venit autem illa, et indicavit homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum, et redde creditori tuo: tu autem, et filii tui vivite de reliquo.

⁸ Facta est autem quædam dies, et transibat Eliseus per Sunam: erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum ut comederet panem: cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eam ut comederet panem. ⁹ Quæ dixit ad virum suum: Animadverto quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. ¹⁰ Faciamus ergo ei cœnaculum parvum, et ponamus ei in eo lectulum, et mensam, et sellam, et candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi. ¹¹ Facta est ergo dies quædam, et veniens divertit in cœnaculum, et requievit ibi. ¹² Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitidem istam. Qui cum vocasset eam, et illa stetisset coram eo, ¹³ dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce, sedule in omnibus ministrasti nobis, quid vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, et vis ut loquar regi, sive principi militiæ? Quæ respondit: In medio populi mei habito. ¹⁴ Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim non habet, et vir eius senex est. ¹⁵ Præcepit itaque ut vocaret eam: quæ cum vocata fuisset, et stetisset ante ostium, ¹⁶ dixit ad eam: In tempore isto, et in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli quæso domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ. ¹⁷ Et concepit mulier, et peperit filium in tempore, et in hora eadem, qua dixerat Eliseus.

¹⁸ Crevit autem puer. Et cum esset quædam dies, et egressus isset ad patrem suum, ad messores, ¹⁹ ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, et duc eum ad matrem suam. ²⁰ Qui cum tulisset, et duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem, et mortuus est. ²¹ Ascendit autem, et collocavit eum super lectulum hominis Dei, et clausit ostium: et egressa, ²² vocavit virum suum, et ait: Mitte mecum, obsecro, unum de pueris, et asinam, ut excurram usque ad hominem Dei, et revertar. ²³ Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt Calendæ, neque Sabbatum. Quæ respondit: Vadam. ²⁴ Stravitque asinam, et præcepit puero: Mina, et propera, ne mihi moram facias in eundo: et hoc age quod præcipio tibi. ²⁵ Profecta est igitur, et venit ad virum Dei in montem Carmeli: cumque vidisset eam vir Dei econtra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa. ²⁶ Vade ergo in occursum eius, et dic ei: Recte ne agitur circa te, et circa virum tuum, et circa filium tuum? Quæ respondit: Recte. ²⁷ Cumque venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes eius: et accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine est, et Dominus celavit a me, et non indicavit mihi. ²⁸ Quæ dixit illi: Numquid petivi filium a Domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me? ²⁹ Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, et tolle baculum meum in manu tua, et vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: et si salutaverit te quispiam, non respondeas illi: et pones baculum meum super faciem pueri. ³⁰ Porro mater pueri ait: Vivit dominus, et vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, et secutus est eam. ³¹ Giezi autem præcesserat ante eos, et posuerat baculum super faciem pueri, et non erat vox, neque sensus: reversusque est in occursum eius, et nunciavit ei, dicens: Non surrexit puer. ³² Ingressus est ergo Eliseus domum, et ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius: ³³ ingressusque clausit ostium super se, et super puerum: et oravit ad Dominum. ³⁴ Et ascendit, et incubuit super puerum: posuitque os suum super os eius, et oculos suos super oculos eius, et manus suas super manus eius: et incurvavit se super eum, et calefacta est caro pueri. ³⁵ At ille reversus, deambulavit in domo, semel huc atque illuc: et ascendit, et incubuit super eum: et oscitavit puer septies, apernitque oculos. ³⁶ At ille vocavit Giezi, et dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingressa

Sunamitidi filium impetrat

atque resuscitat,

est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum. ³⁷ Venit illa, et corruit ad pedes eius, et adoravit super terram: tulitque filium suum, et egressa est. ³⁸ et Eliseus reversus est in Galgala.

amaritudi-
nem coctio-
nis auferit,

Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram eo. dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem, et coque pulmentum filiis prophetarum. ³⁹ Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes: invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colocynthidas agri, et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam pulmenti: nesciebat enim quid esset. ⁴⁰ Infuderunt ergo sociis, ut comederent: cumque gustassent de coctione, clamaverunt, dicentes: Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere. ⁴¹ At ille, Afferte, inquit, farinam. Cumque tulissent, misit in ollam, et ait: Infunde turbæ, ut comedant. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.

panes mul-
tiplicat,

⁴² Vir autem quidam venit de Baalsalisa deferens viro Dei panes primitiarum, viginti panes hordeaceos, et frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat. ⁴³ Responditque ei minister eius: Quantum est hoc, ut apponam centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit Dominus: Comedent, et supererit. ⁴⁴ Posuit itaque coram eis: qui comederunt, et superfuit iuxta verbum Domini.

Naaman
leprosum
mundat,

5. ¹ Naaman princeps militiæ regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum suum, et honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ: erat autem vir fortis et dives, sed leprosus. ² Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam duxerant de Terra Israel puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman, ³ quæ ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profecto curasset eum a lepra, quam habet. ⁴ Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, et nunciavit ei, dicens: Sic et sic locuta est puella de Terra Israel. ⁵ Dixitque ei rex Syriæ: Vade, et mittam litteras ad regem Israel. Qui cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti, et sex millia aureos, et decem mutatoria vestimentorum, ⁶ detulit litteras ad regem Israel, in hæc verba: Cum acceperis epistolam hanc, seito quod miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum a lepra sua. ⁷ Cumque legisset rex Israel litteras, seidit vestimenta sua, et ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, et vivificare, quia iste misit ad me, ut curem hominem a lepra sua? animadvertite, et videte quod occasiones quærat adversum me. ⁸ Quod cum audisset Eliseus vir Dei, seidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare seidisti vestimenta tua? veniat ad me, et sciat esse prophetam in Israel. ⁹ Venit ergo Naaman cum equis, et curribus, et stetit ad ostium domus Elisei: ¹⁰ misitque ad eum Eliseus nuncium, dicens: Vade, et lavare septies in Iordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. ¹¹ Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui, et tangeret manu sua locum lepræ, et curaret me. ¹² Numquid non meliores sunt Abana, et Pharphar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis, et munder? Cum ergo vertisset se, et abiret indignans, ¹³ accesserunt ad eum servi sui, et locuti sunt ei: Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras: quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, et mundaberis? ¹⁴ «Descendit, et lavit in Iordane septies iuxta sermonem viri Dei, et restituta est caro eius, sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. ¹⁵ Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, et stetit coram eo, et ait: Vere scio quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel. Obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. ¹⁶ At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit. ¹⁷ Dixitque Naaman: Ut vis: sed, obsecro, concede mihi servo tuo ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi domino. ¹⁸ Hoc autem solum est, de quo deprecaris Dominum pro servo tuo, quando ingreditur dominus meus templum Remmon, ut adoret: et illo innitente super manum meam,

si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re. ¹⁹ Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tempore.

²⁰ Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acceperet ab eo quæ attulit: vivit Dominus, quia curram post eum, et accipiam ab eo aliquid. ²¹ Et secutus est Giezi post tergum Naaman: quem cum vidisset ille currentem ad se, desiliit de curru in occursum eius, et ait: Recte ne sunt omnia? ²² Et ille ait: Recte, dominus meus misit me ad te, dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim, ex filiis prophetarum: da eis talentum argenti, et vestes mutatorias duplices. ²³ Dixitque Naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris suis, qui et portaverunt coram eo. ²⁴ Cumque venisset iam vesperi, tulit de manu eorum, et reposuit in domo, dimisitque viros, et abierunt. ²⁵ Ipse autem ingressus, stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam. ²⁶ At ille ait: Nonne cor meum in præsentem erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas. ²⁷ Sed et lepra Naaman adhærebit tibi, et semini tuo, usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

Giezi
servum
lepra
afficit,

6. ¹ Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, angustus est nobis. ² Eamus usque ad Iordanem, et tollant singuli de silva materias singulas, ut ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite. ³ Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam. ⁴ Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Iordanem, cædebant ligna. ⁵ Accidit autem, ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam: exclamavitque ille, et ait: Heu heu heu domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. ⁶ Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. præcidit ergo lignum, et misit illuc: natavitque ferrum, ⁷ et ait: Tolle. Qui extendit manum, et tulit illud.

ferrum
natare
facit.

4. Eliseus oracula edit, 6, 8—8, 15.

⁸ Rex autem Syriæ pugnabat contra Israel, consiliumque iniit cum servis suis, dicens: In loco illo, et illo ponamus insidias. ⁹ Misit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens: Cave ne transeas in locum illum: quia ibi Syri in insidiis sunt. ¹⁰ Misit itaque rex Israel ad locum, quem dixerat ei vir Dei, et præoccupavit eum, et observavit se ibi non semel neque bis. ¹¹ Conturbatumque est cor regis Syriæ pro hac re: et convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit apud regem Israel? ¹² Dixitque unus servorum eius: Nequaquam domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba quæcumque locutus fueris in conclavi tuo. ¹³ Dixitque eis: Ite, et videte ubi sit: ut mittam, et capiam eum. Annunciaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.

Insidias
Syrorum
indicat

¹⁴ Misit ergo illuc equos et currus, et robur exercitus: qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. ¹⁵ Consurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus, vidit exercitum in circuitu civitatis, et equos et currus: nunciavitque ei, dicens: Heu heu heu domine mi, quid faciemus? ¹⁶ At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quam cum illis. ¹⁷ Cumque orasset Eliseus, ait: Domine, aperi oculos huius, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit: et ecce mons plenus equorum, et curruum igneorum, in circuitu Elisei. ¹⁸ Hostes vero descenderunt ad eum: porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro, gentem hanc cæcitate. Percussitque eos Dominus, ne viderent, iuxta verbum Elisei. ¹⁹ Dixit autem ad eos Eliseus: Non est hæc via, neque ista est civitas: sequimini me, et ostendam vobis virum, quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam: ²⁰ cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine aperi oculos istorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, et viderunt se esse in medio Samariæ. ²¹ Dixitque rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos,

et milites
eorum
excæcat,

pater mi? ²² At ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio, et arcu tuo, ut percutias: sed pone panem, et aquam coram eis, ut comedant, et bibant, et vadant ad dominum suum. ²³ Appositaque est eis ciborum magna præparatio, et comederunt, et biberunt, et dimisit eos, abieruntque ad dominum suum, et ultra non venerunt latrones Syriæ in Terram Israel.

adventum
nuntii et
regis
Ioram præ-
dicit,

²⁴ Factum est autem post hæc, congregavit Benadad rex Syriæ, universum exercitum suum, et ascendit, et obsidebat Samariam. ²⁵ Factaque est fames magna in Samaria: et tandiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cibi stercoris columbarum quinque argenteis. ²⁶ Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quædam exclamavit ad eum, dicens: Salva me domine mi rex. ²⁷ Qui ait: Non te salvat Dominus: unde te possum salvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ respondit: ²⁸ Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie, et filium meum comedemus eras. ²⁹ Coximus ergo filium meum, et comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abscondit filium suum. ³⁰ Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. ³¹ Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, et hæc addat, si steterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie. ³² Eliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant eum eo. Præmisit itaque virum: et antequam veniret nuncius ille, dixit ad senes: Numquid scitis quod miserit filius homicidæ hic, ut præcidatur caput meum? videte ergo, cum venerit nuncius, claudite ostium, et non sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedum domini eius post eum est. ³³ Adhuc illo loquente eis, apparuit nuncius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum malum a Domino est: quid amplius expectabo a Domino?

abundan-
tiam
frumenti ac
punitionem
increduli
prophetat,

^{7.} ¹ Dixit autem Eliseus: Audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus: In tempore hoc eras modius similæ uno statere erit, et duo modii hordei statere uno, in porta Samariæ. ² Respondens unus de ducibus, super cuius manum rex incumbabat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. ³ Quattuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum portæ: qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus donec moriamur? ⁴ sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur: sive manserimus hic, moriendum nobis est: venite ergo, et transfugiamus ad castra Syriæ, si pepererint nobis, vivemus: si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur. ⁵ Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriæ. Cumque venissent ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem repperunt. ⁶ Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ, curruum, et equorum, et exercitus plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israel reges Hethæorum, et Ægyptiorum, et venerunt super nos. ⁷ Surrexerunt ergo, et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt tentoria sua, et equos et asinos in castris, fugeruntque animas tantum suas salvare cupientes. ⁸ Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, et comederunt et biberunt: tuleruntque inde argentum, et aurum, et vestes, et abierunt, et absconderunt: et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde similiter auferentes absconderunt. ⁹ Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus: hæc enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus, et noluerimus nunciare usque mane, sceleris arguemur: venite, eamus, et nunciemus in aula regis. ¹⁰ Cumque venissent ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes: Ivinus ad castra Syriæ, et nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos, et asinos alligatos, et fixa tentoria. ¹¹ Ierunt ergo portarii, et nunciaverunt in palatio regis intrinsecus. ¹² Qui surrexit nocte, et ait ad servos suos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame laboramus, et ideo egressi sunt de castris, et latitant in agris, dicentes: Cum egressi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, et tunc civitatem ingredi poterimus. ¹³ Respondit autem unus servorum eius: Tollamus quinque equos, qui remanserunt in urbe (quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel, alii enim consumpti sunt) et mittentes, explorare poterimus. ¹⁴ Adduxerunt ergo duos equos, misitque

rex in castra Syrorum, dicens: Ite, et videte. ¹⁵ Qui abierunt post eos usque ad Iordanem: ecce autem omnis via plena erat vestibibus, et vasis, quæ proiecerant Syri cum turbarentur: reversique nuncii indicaverunt regi. ¹⁶ Et egressus populus diripuit castra Syriæ: factusque est modius similæ statere uno, et duo modii hordei statere uno, iuxta verbum Domini. ¹⁷ Porro rex ducem illum, in cuius manu incumbibat, constituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ, et mortuus est, iuxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum. ¹⁸ Factumque est secundum sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modii hordei statere uno erunt, et modius similæ statere uno, hoc eodem tempore eras in porta Samariæ: ¹⁹ quando responderat dux ille viro Dei, et dixerat: Etiam si Dominus fecerit cataractas in cælo, numquid poterit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. ²⁰ Evenit ergo ei sicut prædictum fuerat, et conculcavit eum populus in porta, et mortuus est.

8. ¹ Eliseus autem locutus est ad mulierem, cuius vivere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu et domus tua, et peregrinare ubicumque repereris: vocavit enim Dominus famem, et venit super terram septem annis. ² Quæ surrexit, et fecit iuxta verbum hominis Dei: et vadens cum domo sua, peregrinata est in Terra Philistiim diebus multis. ³ Cumque finiti essent anni septem, reversa est mulier de Terra Philistiim: et egressa est ut interpellaret regem pro domo sua, et pro agris suis. ⁴ Rex autem loquebatur eum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia quæ fecit Eliseus. ⁵ Cumque ille narraret regi quo modo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cuius vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua, et pro agris suis. Dixitque Giezi: Domine mi rex, hæc est mulier, et hic est filius eius, quem suscitavit Eliseus. ⁶ Et interrogavit rex mulierem: quæ narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia quæ sua sunt, et universos redditus agrorum a die, qua reliquit terram usque ad præsens.

⁷ Venit quoque Eliseus Damascum, et Benadad rex Syriæ ægrotabat: nunciaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc. ⁸ Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, et vade in occursum viri Dei, et consule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hæc? ⁹ Ivit igitur Hazael in occursum eius, habens secum munera, et omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cumque stetisset coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te, dicens: Si sanari potero de infirmitate mea hæc? ¹⁰ Dixitque ei Eliseus: Vade, die ei: Sanaberis: porro ostendit mihi Dominus quia morte morietur. ¹¹ Stetitque cum eo, et conturbatus est usque ad suffusionem vultus: flevitque vir Dei. ¹² Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio quæ factururus sis filiis Israel mala. Civitates eorum munitas igne succendes, et iuvenes eorum interficies gladio, et parvulos eorum elides, et prægnantes divides. ¹³ Dixitque Hazael: Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ fore. ¹⁴ Qui cum recessisset ab Eliseo, venit ad dominum suum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille respondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem. ¹⁵ Cumque venisset dies altera, tulit stragulum, et infudit aquam, et expandit super faciem eius: quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.

5. Ioram rex Iuda, 8, 16—24.

¹⁶ Anno quinto Ioram filii Achab regis Israel, et Iosaphat regis Iuda, regnavit Ioram filius Iosaphat rex Iuda. ¹⁷ ^bTriginta duorum annorum erat cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Ierusalem.

¹⁸ Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor eius: et fecit quod malum est in conspectu Domini. ¹⁹ ^cNoluit autem Dominus disperdere Iudam, propter David servum suum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam, et filiis eius cunctis diebus.

²⁰ ^dIn diebus eius recessit Edom, ne esset sub Iuda, et constituit sibi regem.

²¹ Venitque Ioram Seira, et omnes currus cum eo: et surrexit nocte, percussitque

Suna-
mitidi
famem
septemnem
nuntiat,

Benadad
moriturum
et Hazael
regnaturum
vatici-
natur.

Tempus
imperii,

malitia
regis et
reginæ,

defectio
Edom
et Lobna,

Idumæos, qui eum circumdederant, et principes curruum, populus autem fugit in tabernacula sua. ²² Recessit ergo Edom ne esset sub Iuda, usque ad diem hanc. Tunc recessit et Lobna in tempore illo.

²³ Reliqua autem sermonum Ioram, et universa, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? ²⁴ Et dormivit Ioram cum patribus suis, sepultusque est eum eis in Civitate David, et regnavit Ochozias filius eius pro eo.

6. Ochozias rex Iuda, 8, 25—29.

²⁵ Anno duodecimo Ioram filii Achab regis Israel regnavit Ochozias filius Ioram regis Iudæ. ²⁶ Viginti duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpisset, et uno anno regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Athalia filia Amri regis Israel.

²⁷ Et ambulavit in viis domus Achab: et fecit quod malum est coram Domino, sicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

²⁸ Abiit quoque eum Ioram filio Achab, ad præliandum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad, et vulneraverunt Syri Ioram: ²⁹ qui reversus est ut curaretur, in Iezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth præliantem contra Hazael regem Syriæ. Porro Ochozias filius Ioram rex Iuda, descendit invisere Ioram filium Achab in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

II. Reges usque ad Osee, 9, 1—16, 20.

1. Iehu rex Israel, 9, 1—10, 36.

⁹ ¹ Eliseus autem propheta vocavit unum de filiis prophetarum, et ait illi: Accinge lumbos tuos, et tolle lenticulam olei hanc in manu tua, et vade in Ramoth Galaad. ² Cumque veneris illuc, videbis Iehu filium Iosaphat filii Namsi: et ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, et introduces in interius cubiculum. ³ Tenensque lenticulam olei, fundes super caput eius, et dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. Aperiesque ostium, et fugies, et non ibi subsistes. ⁴ Abiit ergo adolescens puer propheta in Ramoth Galaad, ⁵ et ingressus est illuc: ecce autem principes exercitus sedebant, et ait: Verbum mihi ad te o princeps. Dixitque Iehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te o princeps. ⁶ Et surrexit et ingressus est cubiculum: at ille fudit oleum super caput eius, et ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israel, ⁷ et percuties domum Achab domini tui, et ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum, et sanguinem omnium servorum Domini de manu Iezabel. ⁸ Perdamque omnem domum Achab: et interficiam de Achab mingentem ad parietem, et clausum, et novissimum in Israel. ⁹ Et dabo domum Achab, sicut domum Ieroboam filii Nabat, et sicut domum Baasa filii Ahia. ¹⁰ Iezabel quoque comedent canes in agro Iezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium, et fugit. ¹¹ Iehu autem egressus est ad servos domini sui: qui dixerunt ei: Recte ne sunt omnia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, et quid locutus sit. ¹² At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc et hæc locutus est mihi, et ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. ¹³ Festinaverunt itaque, et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus eius, in similitudinem tribunalis, et cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Iehu.

¹⁴ Coniuravit ergo Iehu filius Iosaphat filii Namsi contra Ioram: porro Ioram obsederat Ramoth Galaad, ipse, et omnis Israel contra Hazael regem Syriæ: ¹⁵ et reversus fuerat ut curaretur in Iezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri, præliantem contra Hazael regem Syriæ: Dixitque Iehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, et nunciet in Iezrahel. ¹⁶ Et ascendit, et profectus est in Iezrahel: Ioram enim ægrotabat ibi, et Ochozias rex Iuda descenderat ad visitandum Ioram. ¹⁷ Igitur speculator, qui stabat super turrin Iezrahel, vidit globum Iehu venientis, et ait: Video ego globum. Dixitque Ioram: Tolle

currum, et mitte in occursum eorum, et dicat vadens: Recte ne sunt omnia? ¹⁸ Abiit ergo, qui ascenderat currum, in occursum eius, et ait: Hæc dicit rex: Pacata ne sunt omnia? Dixitque Iehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. Nunciavit quoque speculator, dicens: Venit nuncius ad eos, et non revertitur. ¹⁹ Misit etiam currum equorum secundum: venitque ad eos, et ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Iehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. ²⁰ Nunciavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, et non revertitur: est autem incessus quasi incessus Iehu filii Namsi, præceps enim graditur. ²¹ Et ait Ioram: Iunge currum. Iunxeruntque currum eius, et egressus est Ioram rex Israel, et Ochozias rex Iuda, singuli in curribus suis, egressique sunt in occursum Iehu, et invenerunt eum in agro Naboth Iezrahelitæ. ²² Cumque vidisset Ioram Iehu, dixit: Pax est Iehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ, et veneficia eius multa vigent. ²³ Convertit autem Ioram manum suam, et fugiens ait ad Ochoziam: Insidiæ Ochozia. ²⁴ Porro Iehu tetendit arcum manu, et percussit Ioram inter scapulas: et egressa est sagitta per eor eius, statimque corruit in curru suo. ²⁵ Dixitque Iehu ad Badacer ducem: Tolle, proiice eum in agro Naboth Iezrahelitæ: memini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem huius, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens: ²⁶ «Si non pro sanguine Naboth, et pro sanguine filiorum eius, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, et proiice eum in agrum iuxta verbum Domini.

²⁷ Ochozias autem rex Iuda videns hoc, fugit per viam domus horti: persecutusque est eum Iehu, et ait: Etiam hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum in ascensu Gaver, qui est iuxta Ieblaam: qui fugit in Mageddo, et mortuus est ibi. ²⁸ Et imposuerunt eum servi eius super currum suum, et tulerunt in Ierusalem: sepelieruntque eum in sepulchro eum patribus suis in Civitate David. ²⁹ Anno undecimo Ioram filii Achab, regnavit Ochozias super Iudam, ³⁰ venitque Iehu in Iezrahel.

Porro Iezabel introitu eius audito, depinxit oculos suos stibio, et ornavit caput suum, et respexit per fenestram. ³¹ ingredientem Iehu per portam, et ait: ³² Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum? ³³ Levavitque Iehu faciem suam ad fenestram, et ait: Quæ est ista? et inclinauerunt se ad eum duo, vel tres eunuchi. ³⁴ At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum, et præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungulæ conculcaverunt eam. ³⁵ Cumque introgressus esset, ut comederet, biberetque, ait: Ite, et videte maledictam illam, et sepelite eam: quia filia regis est. ³⁶ Cumque issent ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, et pedes, et summas manus. ³⁷ Reversique nunciaverunt ei. Et ait Iehu: «Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Iezrahel comedent canes carnes Iezabel, et erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Iezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæccine est illa Iezabel?

10. ¹ Erant autem Achab septuaginta filii in Samaria: scripsit ergo Iehu litteras, et misit in Samariam, ad optimates civitatis, et ad maiores natu, et ad nutritios Achab, dicens: ² Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, et currus, et equos, et civitates firmas, et arma, ³ eligite meliorem, et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, et eum ponite super solium patris sui, et pugnate pro domo domini vestri. ⁴ Timuerunt illi vehementer, et dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo, et quo modo nos valebimus resistere? ⁵ Miserunt ergo præpositi domus, et præfecti civitatis, et maiores natu, et nutritii, ad Iehu, dicentes: Servi tui sumus, quæcumque iusseris faciemus, nec constituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac. ⁶ Rescripsit autem eis litteras secundo, dicens: Si mei estis, et obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, et venite ad me hac eadem hora cras in Iezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri apud optimates civitatis nutriebantur. ⁷ Cumque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios

Ochoziam
regem Iuda
percutit.

Iezabel
impiissimam
occidit.

filios Achab
interficet.

26 a1 Rg 21, 22. — 31 b1 Rg 16, 10. — 36 c1 Rg 21, 23.

regis, et occiderunt septuaginta viros, et posuerunt capita eorum in cophinis, et miserunt ad eum in Iezrahel. ⁸ Venit autem nuncius, et indicavit ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos iuxta introitum portæ usque mane. ⁹ Cumque diluxisset, egressus est, et stans dixit ad omnem populum: Iusti estis: si ego coniuravi contra dominum meum, et interfeci eum, quis percussit omnes hos? ¹⁰ ^aVidete ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, et Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Eliæ. ¹¹ Percussit igitur Iehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Iezrahel, et universos optimates eius, et notos, et sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.

fratres
Ochoziæ
iuculat,

¹² Et surrexit, et venit in Samariam: cumque venisset ad Cameram pastorum in via, ¹³ invenit fratres Ochoziæ regis Iudæ, dixitque ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres Ochoziæ sumus, et descendimus ad salutandos filios regis, et filios reginæ. ¹⁴ Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos eum comprehendissent vivos, iugulaverunt eos in cisterna iuxta Cameram, quadraginta duos viros, et non reliquit ex eis quemquam.

reliquos
de Achab
delet,

¹⁵ Cumque abiisset inde, invenit Ionadab filium Rechab in occursum sibi, et benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum: ¹⁶ dixitque ad eum: Veni mecum, et vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo ¹⁷ duxit in Samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad unum, iuxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam.

prophetas
Baal
interimit;

¹⁸ Congregavit ergo Iehu omnem populum, et dixit ad eos: ^bAchab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. ¹⁹ Nunc igitur omnes prophetas Baal, et universos servos eius, et cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me: nullus sit qui non veniat, sacrificium enim grande est mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porro Iehu faciebat hoc insidiosè, ut disperderet cultores Baal. ²⁰ Et dixit: Sanctificate diem sollemnem Baal. Vocavitque ²¹ et misit in universos terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal: non fuit residuus ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal: et repleta est domus Baal, a summo usque ad summum. ²² Dixitque his, qui erant super vestes: Proferte vestimenta universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes. ²³ Ingressusque Iehu, et Ionadab filius Rechab templum Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite, et videte, ne quis forte vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint servi Baal soli. ²⁴ Ingressi sunt igitur ut facerent victimas et holocausta: Iehu autem præparaverat sibi foris octoginta viros, et dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego adduxero in manus vestras, anima eius erit pro anima illius. ²⁵ Factum est autem, cum completum esset holocaustum, præcepit Iehu militibus et ducibus suis: Ingredimini, et percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, et proiecerunt milites et duces: et ierunt in civitatem templi Baal. ²⁶ et protulerunt statuam de fano Baal, et combusserunt, ²⁷ et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque aedem Baal, et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc.

vitulos
colit,

²⁸ Delevit itaque Iehu Baal de Israel: ²⁹ verumtamen a peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, et in Dan. ³⁰ Dixit autem Dominus ad Iehu: Quia studiose egisti quod rectum erat, et placebat in oculis meis, et omnia quæ erant in corde meo fecisti contra domum Achab: filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. ³¹ Porro Iehu non custodivit ut ambularet in lege Domini Dei Israel in toto corde suo: non enim recessit a peccatis Ieroboam, qui peccare fecerat Israel.

ab Hazael
superatur,

³² In diebus illis cepit Dominus tædere super Israel: percussitque eos Hazael in universis finibus Israel. ³³ a Iordane contra Orientalem plagam, omnem Terram

Galaad, et Gad, et Ruben, et Manasse, ab Aroer, quæ est super Torrentem Arnon, et Galaad, et Basan.

³⁴ Reliqua autem verborum Iehu, et universa quæ fecit, et fortitudo eius, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? ³⁵ Et dormivit Iehu cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria: et regnavit Ioachaz filius eius pro eo. ³⁶ Dies autem, quos regnavit Iehu super Israel, viginti et octo anni sunt, in Samaria.

reliqua in
historia re-
gum Israel.

2. Athalia regina Iuda, 11, 1—21.

11. ¹ Athalia vero mater Ochoziæ, videns mortuum filium suum, surrexit, et interfecit omne semen regium. ² Tollens autem Iosaba filia regis Ioram, soror Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ, furata est eum de medio filiorum regis, qui interficiebantur, et nutricem eius de triclinio: et abscondit eum a facie Athaliæ ut non interficeretur. ³ Eratque eum ea sex annis clam in domo Domini: porro Athalia regnavit super terram.

Semen
regum
occidit,

⁴ Anno autem septimo misit Ioiada, et assumens centuriones, et milites introduxit ad se in templum Domini, pepigitque eum eis fœdus: et adiurans eos in domo Domini, ostendit eis filium regis: ⁵ et præcepit illis, dicens: Iste sermo, quem facere debetis: ⁶ Tertia pars vestrum introeat sabbato, et observet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur: et tertia pars sit ad portam, quæ est post habitaculum scutariorum: et custodietis excubias domus Messa. ⁷ Duæ vero partes e vobis, omnes egredientes sabbato, custodiant excubias domus Domini circa regem. ⁸ Et vallabitis eum, habentes arma in manibus vestris: si quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur: critisque eum rege introeunte et egrediente. ⁹ Et fecerunt centuriones iuxta omnia, quæ præceperat eis Ioiada sacerdos: et assumens singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbatum, cum his qui egrediebantur sabbato, venerunt ad Ioiadam sacerdotem. ¹⁰ Qui dedit eis hastas, et arma regis David, quæ erant in domo Domini. ¹¹ Et steterunt singuli habentes arma in manu sua a parte templi dextera, usque ad partem sinistram altaris, et ædis, circum regem. ¹² Produxitque filium regis, et posuit super eum diadema, et testimonium: feceruntque eum regem, et unxerunt: et plaudentes manu, dixerunt: Vivat rex. ¹³ Audivit autem Athalia vocem populi currentis: et ingressa ad turbas in templum Domini, ¹⁴ vidit regem stantem super tribunal iuxta morem, et cantores, et tubas prope eum, omnemque populum terræ lætantem, et canentem tubis: et scidit vestimenta sua, clamavitque: Coniuratio, coniuratio. ¹⁵ Præcepit autem Ioiada centurionibus, qui erant super exercitum, et ait eis: Educite eam extra septa templi, et quicumque eam secutus fuerit, feriat gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini. ¹⁶ Imposueruntque ei manus, et impeerunt eam per viam introitus equorum, iuxta palatium, et interfecta est ibi.

ipsa inter-
ficatur.

¹⁷ Pepigit ergo Ioiada fœdus inter Dominum, et inter regem, et inter populum, ut esset populus Domini, et inter regem et populum. ¹⁸ Ingressusque est omnis populus terræ templum Baal, et destruxerunt aras eius, et imagines contriverunt valide: Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in domo Domini. ¹⁹ Tulitque centuriones, et Cerethi et Phlethi legiones, et omnem populum terræ, deduxeruntque regem de domo Domini: et venerunt per viam portæ scutariorum in palatium, et sedit super thronum regum. ²⁰ Lætatusque est omnis populus terræ, et civitas conquievit: Athalia autem occisa est gladio in domo regis. ²¹ Septemque annorum erat Ioas, cum regnare cœpisset.

fœdus inter
Dominum,
regem et
populum
pangitur.

3. Ioas rex Iuda, 12, 1—21.

12. ¹ Anno septimo Iehu regnavit Ioas: et quadraginta annis regnavit in Ierusalem, nomen matris eius Sebia de Bersabee.

Tempus
imperii,

² Fecitque Ioas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Ioiada sacerdos. ³ Veruntamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, et adolebat in excelsis incensum.

bonitas
regis,

instauratio
templi,

⁴ Dixitque Ioas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit in templum Domini a prætereuntibus, quæ offertur pro pretio animæ, et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini: ⁵ accipiant illam sacerdotes iuxta ordinem suum, et instaurent sartatecta domus, siquid necessarium viderint instauratione. ⁶ Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis ioas, non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi. ⁷ Vocavitque rex ioas Ioiadam pontificem et sacerdotes, dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam. ⁸ Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, et instaurare sartatecta domus. ⁹ Et tulit Ioiada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, et posuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ defernebatur ad templum Domini. ¹⁰ Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis, et pontifex, effundebantque et numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini: ¹¹ et dabant eam iuxta numerum atque mensuram in manu eorum, qui præerant cæmentariis domus Domini: qui impendebant eam in fabris lignorum, et in cæmentariis iis, qui operabantur in domo Domini. ¹² et sartatecta faciebant: et in iis, qui cædebant saxa, et ut emerent ligna, et lapides, qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus Domini in universis, quæ indigebant expensa ad muniendam domum. ¹³ Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriæ templi Domini, et fuscinulæ, et thuribula, et tubæ, et omne vas aureum et argenteum de pecunia, quæ inferebatur in templum Domini. ¹⁴ iis enim, qui faciebant opus, dabatur ut instauraretur templum Domini: ¹⁵ et non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam. ¹⁶ Pecuniam vero pro delicto, et pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini, quia sacerdotum erat.

deprecatio
periculi
Syriaci,

¹⁷ Tunc ascendit Hazael rex Syriæ, et pugnabat contra Geth, cepitque eam: et direxit faciem suam ut ascenderet in Ierusalem. ¹⁸ Quam ob rem tulit ioas rex Iuda omnia sanctificata, quæ consecraverant Iosaphat, et Ioram, et Ochozias patres eius reges Iuda, et quæ ipse obtulerat: et universum argentum, quod inveniri potuit in thesauris templi Domini, et in palatio regis: misitque Hazaeli regi Syriæ, et recessit ab Ierusalem.

reliqua in
historia
regum Iuda.

¹⁹ Reliqua autem sermonum ioas, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? ²⁰ Surrexerunt autem servi eius, et coniuraverunt inter se, percusseruntque ioas in Domo Mello in descensu Sella. ²¹ Iosachar namque filius Semaath, et Iozabad filius Somer servi eius, percusserunt eum, et mortuus est: et sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David, regnavitque Amasias filius eius pro eo.

4. ioachaz rex Israel, 13, 1—9.

Tempus
imperii,

13. ¹ Anno vigesimo tertio ioas filii Ochoziæ regis Iuda, regnavit ioachaz filius Iehu super Israel in Samaria decem et septem annis.

malitia
regis,

² Et fecit malum coram Domino, secutusque est peccata Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, et non declinavit ab eis.

liberatio
oppressionis
Syrorum
impetratur,

³ Iratusque est furor Domini contra Israel, et tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, et in manu Benadad filii Hazael cunctis diebus. ⁴ Deprecatus est autem ioachaz faciem Domini, et audivit eum Dominus: vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syriæ: ⁵ et dedit Dominus salvatorem Israeli, et liberatus est de manu regis Syriæ: habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis sicut heri et nudius tertius. ⁶ Verumtamen non recesserunt a peccatis domus Ieroboam, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaverunt: siquidem et lucus permansit in Samaria. ⁷ Et non sunt derelicti ioachaz de populo nisi quinquaginta equites, et decem currus, et decem millia peditum: interfecerat enim eos rex Syriæ, et redegerat quasi pulverem in tritura aræ.

⁸ Reliqua autem sermonum Ioachaz, et universa quæ fecit, et fortitudo eius, reliqua in historia regum Israel. nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ⁹ Dormivitque Ioachaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in Samaria: regnavitque Ioas filius eius pro eo.

5. Ioas rex Israel, 13, 10—25.

¹⁰ Anno trigesimo septimo Ioas regis Iuda regnavit Ioas filius Ioachaz super Israel in Samaria sedecim annis.

Tempus imperii,

¹¹ et fecit quod malum est in conspectu Domini: non declinavit ab omnibus peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulavit.

malitia regis,

¹² Reliqua autem sermonum Ioas, et universa quæ fecit, et fortitudo eius, reliqua in historia regum Israel; quo modo pugnaverit contra Amasiam regem Iuda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ¹³ Et dormivit Ioas cum patribus suis: Ieroboam autem sedit super solium eius. Porro Ioas sepultus est in Samaria cum regibus Israel.

¹⁴ Eliseus autem ægrotabat infirmitate, qua et mortuus est: descenditque ad eum Ioas rex Israel, et flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga eius. ¹⁵ Et ait illi Eliseus: Affer arcum, et sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum, et sagittas, ¹⁶ dixit ad regem Israel: Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus manus suas manibus regis, ¹⁷ et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus: Iace sagittam. Et iecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini, et sagitta salutis contra Syriam: percutiesque Syriam in Aphec, donec consumas eam. ¹⁸ Et ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursus dixit ei: Percute iaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, et stetisset, ¹⁹ iratus est vir Dei contra eum, et ait: Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.

Eliseus moriens regi victoriam promittit,

²⁰ Mortuus est ergo Eliseus, et sepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipso anno. ²¹ «Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, et proiecerunt eadaver in sepulchro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, et stetit super pedes suos.

mortuus mortuum vivificat;

²² Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Israel cunctis diebus Ioachaz: ²³ et misertus est Dominus eorum, et reversus est ad eos propter pactum suum, quod habebat cum Abraham, et Isaac, et Iacob: et noluit disperdere eos, neque prolicere penitus usque in præsens tempus. ²⁴ Mortuus est autem Hazael rex Syriæ, et regnavit Benadad filius eius pro eo. ²⁵ Porro Ioas filius Ioachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael, quas tulerat de manu Ioachaz patris sui iure prælii, tribus vicibus percussit eum Ioas, et reddidit civitates Israel.

rex Syros ter percuit.

6. Amasias rex Iuda, 14, 1—22.

¹⁴ ¹ In anno secundo Ioas filii Ioachaz regis Israel regnavit Amasias filius Ioas regis Iuda. ² Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset: viginti autem et novem annis regnavit in Ierusalem, nomen matris eius Ioadan de Ierusalem.

Tempus imperii,

³ Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater eius. Iuxta omnia, quæ fecit Ioas pater suus, fecit: ⁴ nisi hoc tantum quod excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis.

bonitas regis,

⁵ Cumque obtinuisset regnum, percussit servos suos, qui interfecerant regem patrem suum: ⁶ filios autem eorum, qui occiderant, non occidit, iuxta quod scriptum est in libro legis Moysi, sicut præcepit Dominus, dicens: «Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: sed unusquisque in peccato suo morietur.

occisio parricidarum,

⁷ Ipse percussit Edom in Valle Salinarum decem millia, et apprehendit petram in prælio, vocavitque nomen eius Iecthel usque in præsentem diem.

victoria de Edom,

⁸ Tunc misit Amasias nuncios ad Ioas filium Ioachaz, filii Iehu regis Israel, dicens: Veni, et videamus nos. ⁹ Remisitque Ioas rex Israel ad Amasiam regem

infelix bellum cum rege Israel,

Iuda, dicens: Carduus Libani misit ad cedrum, quæ est in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestię saltus, quæ sunt in Libano, et conculcauerunt carduum. ¹⁰ Percutiens invaluisti super Edom, et sublevavit te cor tuum: contentus esto gloria, et sede in domo tua: quare provocas malum, ut cadas tu et ludas tecum? ¹¹ Et non acquievit Amasias: Ascenditque Ioas rex Israel, et viderunt se, ipse et Amasias rex Iuda in Bethsames oppido Iudæ. ¹² Percussusque est Iuda coram Israel, et fugerunt unusquisque in tabernacula sua. ¹³ Amasiam vero regem Iuda filium Ioas filii Ochoziæ cepit Ioas rex Israel in Bethsames, et adduxit eum in Ierusalem: et interrupit murum Ierusalem, a porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis. ¹⁴ Tulitque omne aurum, et argentum, et universa vasa, quæ inventa sunt in domo Domini, et in thesauris regis, et obsides, et reversus est in Samariam.

¹⁵ Reliqua autem verborum Ioas quæ fecit, et fortitudo eius qua pugnavit contra Amasiam regem Iuda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ¹⁶ Dormivitque Ioas cum patribus suis, et sepultus est in Samaria cum regibus Israel: et regnavit Ieroboam filius eius pro eo.

¹⁷ Vixit autem Amasias, filius Ioas, rex Iuda, postquam mortuus est Ioas filius Ioachaz regis Israel quindecim annis. ¹⁸ Reliqua autem sermonum Amasiæ, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? ¹⁹ Factaque est contra eum coniunctio in Ierusalem: at ille fugit in Lachis. Miseruntque post eum in Lachis, et interfecerunt eum ibi. ²⁰ Et asportaverunt in equis, sepultusque est in Ierusalem cum patribus suis in Civitate David. ²¹ Tulit autem universus populus Iudæ Azariam annos natum sedecim, et constituerunt eum regem pro patre eius Amasia. ²² Ipse ædificavit Ælath, et restituit eam Iudæ, postquam dormivit rex cum patribus suis.

7. Ieroboam rex Israel, 14, 23—29.

²³ Anno quintodecimo Amasiæ filii Ioas regis Iuda, regnavit Ieroboam filius Ioas regis Israel in Samaria, quadraginta et uno anno:

²⁴ et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

²⁵ Ipse restituit terminos Israel ab introitu Emath, usque ad Mare solitudinis, iuxta sermonem Domini Dei Israel, quem locutus est per servum suum ^bIonam filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quæ est in Opher. ²⁶ Vidit enim Dominus afflictionem Israel amaram nimis, et quod consumpti essent usque ad clausos carcere, et extremos, et non esset qui auxiliaretur Israeli. ²⁷ Nec locutus est Dominus ut deleret nomen Israel de sub cælo, sed salvavit eos in manu Ieroboam filii Ioas.

²⁸ Reliqua autem sermonum Ieroboam, et universa quæ fecit, et fortitudo eius, qua præliatus est, et quomodo restituit Damascum, et Emath Iudæ in Israel, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ²⁹ Dormivitque Ieroboam cum patribus suis regibus Israel, et regnavit Zacharias filius eius pro eo.

. Azarias seu Ozias (2 Par 26, 1) rex Iuda, 15, 1—7.

¹⁵. ¹ Anno vigesimo septimo Ieroboam regis Israel regnavit Azarias filius Amasiæ regis Iuda. ² Sedecim annorum erat cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Iechelia de Ierusalem.

³ Fecitque quod erat placitum coram Domino, iuxta omnia quæ fecit Amasias pater eius. ⁴ Veruntamen excelsa non est demolitus: adhuc populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis.

⁵ Percussit autem Dominus regem, et fuit leprosus usque in diem mortis suæ, et habitabat in domo libera seorsum: Ioathan vero filius regis gubernabat palatium, et iudicabat populum terræ.

⁶ Reliqua autem sermonum Azariæ, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? ⁷ Et dormivit Azarias cum patribus

suis: sepelieruntque eum cum maioribus suis in civitate David, et regnavit Ioathan filius eius pro eo.

9. Zacharias rex Israel, 15, 8—12.

⁸ Anno trigesimo octavo Azariæ regis Iuda, regnavit Zacharias filius Ieroboam super Israel in Samaria sex mensibus:

Tempus imperii,

⁹ et fecit quod malum est coram Domino, sicut fecerant patres eius: non recessit a peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

malitia regis,

¹⁰ Coniuravit autem contra eum Sellum filius Iabes: percussitque eum palam, et interfecit, regnavitque pro eo. ¹¹ Reliqua autem verborum Zachariæ, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ¹² ^aIste est sermo Domini, quem locutus est ad Iehu, dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. Factumque est ita.

reliqua in historia regum Israel.

10. Sellum rex Israel, 15, 13—16.

¹³ Sellum filius Iabes regnavit trigesimo nono anno Azariæ regis Iuda: regnavit autem uno mense in Samaria.

Tempus imperii,

¹⁴ Et ascendit Manahem filius Gadi de Thersa: venitque in Samariam, et percussit Sellum filium Iabes in Samaria, et interfecit eum, regnavitque pro eo.

reliqua in historia regum Israel.

¹⁵ Reliqua autem verborum Sellum, et coniuratio eius, per quam tetendit insidias, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ¹⁶ Tunc percussit Manahem Thapsam, et omnes qui erant in ea, et terminos eius de Thersa. noluerant enim aperire ei: et interfecit omnes prægnantes eius, et scidit eas.

11. Manahem rex Israel, 15, 17—22.

¹⁷ Anno trigesimo nono Azariæ regis Iuda regnavit Manahem filius Gadi super Israel decem annis in Samaria.

Tempus imperii,

¹⁸ Fecitque quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel cunctis diebus eius.

malitia regis,

¹⁹ Veniebat Phul rex Assyriorum in terram, et dabat Manahem Phul mille talenta argenti, ut esset ei in auxilium, et firmaret regnum eius. ²⁰ Indixitque Manahem argentum super Israel cunctis potentibus et divitibus, ut daret regi Assyriorum quinquaginta siclos argenti per singulos: reversusque est rex Assyriorum, et non est moratus in terra.

Phul-Theglath-phalasar tributum exigit,

²¹ Reliqua autem sermonum Manahem, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? ²² Et dormivit Manahem cum patribus suis: regnavitque Phaceia filius eius pro eo.

reliqua in historia regum Israel.

12. Phaceia rex Israel, 15, 23—26.

²³ Anno quinquagesimo Azariæ regis Iuda, regnavit Phaceia filius Manahem super Israel in Samaria biennio:

Tempus imperii,

²⁴ et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

malitia regis,

²⁵ Coniuravit autem adversus eum Phacee filius Romeliæ, dux eius, et percussit eum in Samaria in turre domus regiæ iuxta Argob, et iuxta Arie, et cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, et interfecit eum, regnavitque pro eo. ²⁶ Reliqua autem sermonum Phaceia, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

reliqua in historia regum Israel.

13. Phacee rex Israel, 15, 27—31.

²⁷ Anno quinquagesimo secundo Azariæ regis Iuda regnavit Phacee filius Romeliæ super Israel in Samaria viginti annis.

Tempus imperii,

²⁸ Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

malitia regis,

Phul-
Theglath-
phalasar
captivos
ducit,
reliqua in
historia re-
gum Israel.

²⁹ In diebus Phacee regis Israel venit Theglathphalasar rex Assur, et cepit Aion, et Abel Domum, Maacha et Ianoe, et Cedee, et Asor, et Galaad, et Galilæam, et universam Terram Nephthali: et transtulit eos in Assyrios.

³⁰ Coniuravit autem, et tetendit insidias Osee filius Èla contra Phacee filium Romeliæ, et percussit eum, et interfecit: regnavitque pro eo vigesimo anno Ioatham filii Ozia. ³¹ Reliqua autem sermonum Phacee, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

14. Ioatham rex Iuda, 15, 32—38.

Tempus
imperi,

³² Anno secundo Phacee, filii Romeliæ regis Israel, regnavit Ioatham filius Ozia regis Iuda. ³³ a Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Ierusa, filia Sadoc.

bonitas
regis,

³⁴ Fecitque quod erat placitum coram Domino: iuxta omnia, quæ fecerat Ozias pater suus, operatus est. ³⁵ Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis: ipse ædificavit portam domus Domini sublimissimam.

reliqua in
historia re-
gum Iuda.

³⁶ Reliqua autem sermonum Ioatham, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? ³⁷ In diebus illis cœpit Dominus mittere in Iudam Rasin regem Syriæ, et Phacee filium Romeliæ. ³⁸ Et dormivit Ioatham cum patribus suis, sepultusque est cum eis in Civitate David patris sui, et regnavit Achaz filius eius pro eo.

15. Achaz rex Iuda, 16, 1—20.

Tempus
imperi,

16. ¹ Anno decimo septimo Phacee filii Romeliæ regnavit Achaz filius Ioatham regis Iuda. ² b Viginti annorum erat Achaz cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem:

impietas
regis,

non fecit quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater eius. ³ sed ambulavit in via regum Israel: insuper et filium suum consecravit, transferens per ignem secundum idola Gentium, quæ dissipavit Dominus coram filiis Israel. ⁴ Immolabat quoque victimas, et adolebat incensum in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

bellum cum
rege Syriæ
et rege
Israel,

⁵ c Tunc ascendit Rasin rex Syriæ, et Phacee filius Romeliæ rex Israel in Ierusalem ad præliandum: cumque obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum. ⁶ In tempore illo restituit Rasin rex Syriæ, Ailam Syriæ, et eiecit Iudæos de Aila: et Idumæi venerunt in Ailam, et habitaverunt ibi usque in diem hanc. ⁷ Misit autem Achaz nuncios ad Theglathphalasar regem Assyriorum, dicens: Servus tuus, et filius tuus ego sum: ascende, et salvum me fac de manu regis Syriæ, et de manu regis Israel, qui consurrexerunt adversum me. ⁸ Et cum collegisset argentum et aurum, quod inveniri potuit in domo Domini, et in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera. ⁹ Qui et acquievit voluntati eius: ascendit enim rex Assyriorum in Damascum, et vastavit eam: et transtulit habitatores eius Cyrenen, Rasin autem interfecit.

mutatio
cultus
divini,

¹⁰ Perrexitque rex Achaz in occursum Theglathphalasar regi Assyriorum in Damascum, cumque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Uriam sacerdotem exemplar eius, et similitudinem iuxta omne opus eius. ¹¹ Extruxitque Urias sacerdos altare iuxta omnia, quæ præceperat rex Achaz, de Damasco, ita fecit sacerdos Urias, donec veniret rex Achaz de Damasco. ¹² Cumque venisset rex de Damasco, vidit altare, et veneratus est illud: ascenditque et immolavit holocausta, et sacrificium suum, ¹³ et libavit libamina, et fudit sanguinem pacificorum, quæ obtulerat super altare. ¹⁴ Porro altare æreum, quod erat coram Domino, transtulit de facie templi, et de loco altaris, et de loco templi Domini: posuitque illud ex latere altaris ad Aquilonem. ¹⁵ Præcepit quoque rex Achaz Uriæ sacerdoti, dicens: Super altare maius offer holocaustum matutinum, et sacrificium vespertinum, et holocaustum regis, et sacrificium eius, et holocaustum universi populi terræ, et sacrificia eorum.

et libamina eorum: et omnem sanguinem holocausti, et universum sanguinem victimæ super illud effundes: altare vero æreum erit paratum ad voluntatem meam.
¹⁶ Fecit igitur Urias sacerdos iuxta omnia, quæ præceperat rex Achaz. ¹⁷ Tulit autem rex Achaz cælatas bases, et luterem, qui erat desuper: et mare deposuit de bobus æreis, qui sustentabant illud, et posuit super pavimentum stratum lapide.
¹⁸ Musach quoque sabbati, quod ædificaverat in templo: et ingressum regis exterius convertit in templum Domini propter regem Assyriorum.

¹⁹ Reliqua autem verborum Achaz, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? ²⁰ Dormivitque Achaz cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David, et regnavit Ezechias filius eius pro eo.

reliqua in
historia
regum Iuda.

III. Interitus regni Israel, 17, 1—41.

1. Osee rex ultimus Israel, 17, 1—6.

¹⁷ ¹ Anno duodecimo Achaz regis Iuda, regnavit Osee filius Ela in Samaria super Israel novem annis.

Tempus
imperi,

² Fecitque malum coram Domino: sed non sicut reges Israel, qui ante eum fuerant.

malitia
regis,

³ ^aContra hunc ascendit Salmanasar rex Assyriorum, et factus est ei Osee servus, reddebatque illi tributa.

tributarius
Syrorum,

⁴ Cumque deprehendisset rex Assyriorum Osee, quod rebellare nitens misisset nuncios ad Sua regem Ægypti, ne præstaret tributa regi Assyriorum sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, et vinetum misit in carcerem.

deportatio
Israelita-
rum.

⁵ Pervagatusque est omnem terram: et ascendens Samariam, obsedit eam tribus annis. ⁶ ^bAnno autem nono Osee, cepit rex Assyriorum Samariam, et transtulit Israel in Assyrios: posuitque eos in Hala, et in Habor iuxta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum.

2. Causæ interitus regni, 17, 7—23.

⁷ Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo, qui eduxerat eos de Terra Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt deos alienos.

Cultus
deorum
alienorum,

⁸ Et ambulaverunt iuxta ritum Gentium, quas consumpserat Dominus in conspectu filiorum Israel, et regum Israel: quia similiter fecerant. ⁹ Et offenderunt filii Israel verbis non rectis Dominum Deum suum: et ædificaverunt sibi excelsa in eunetis urbibus suis a Turre custodum usque ad Civitatem munitam. ¹⁰ Feceruntque sibi statuas, et lucos in omni colle sublimi, et subter omne lignum nemorosum: ¹¹ et adolebant ibi incensum super aras in morem Gentium, quas transtulerat Dominus a facie eorum: feceruntque verba pessima irritantes Dominum. ¹² et coluerunt immunditias, de quibus præcepit eis Dominus ne facerent verbum hoc.

¹³ Et testificatus est Dominus in Israel et in Iuda per manum omnium Prophetarum et Videntium, dicens: ^aRevertimini a viis vestris pessimis, et custodite præcepta mea, et ceremonias iuxta omnem legem, quam præcepi patribus vestris: et sicut misi ad vos in manu servorum meorum Prophetarum. ¹⁴ Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam iuxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. ¹⁵ Et abiecerunt legitimam eius, et pactum, quod pepigit cum patribus eorum, et testificationes, quibus contestatus est eos: secutique sunt vanitates, et vane egerunt: et secuti sunt Gentes, quæ erant per circuitum eorum, super quibus præceperat Dominus eis ut non facerent sicut et illæ faciebant. ¹⁶ Et dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei sui: feceruntque sibi conflatile duos vitulos, et lucos, et adoraverunt universam militiam cæli: servieruntque Baal, ¹⁷ et consecraverunt filios suos, et filias suas per ignem: et divinationibus inserviebant,

contemptus
Propheta-
rum,

et auguriis: et tradiderunt se ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum.
¹⁸ Iratusque est Dominus vehementer Israeli, et abstulit eos a conspectu suo, et non remansit nisi tribus Iuda tantummodo.

in regno
Iuda
quoque,

¹⁹ Sed nec ipse Iuda custodivit mandata Domini Dei sui: verum ambulavit in erroribus Israel, quos operatus fuerat. ²⁰ Proiecitque Dominus omne semen Israel, et afflixit eos, et tradidit eos in manu diripientium, donec proliceret eos a facie sua:

imitatio
regis
Ieroboam.

²¹ aex eo iam tempore, quo scissus est Israel a domo David, et constituerunt sibi regem Ieroboam filium Nabat: separavit enim Ieroboam Israel a Domino, et peccare eos fecit peccatum magnum. ²² Et ambulaverunt filii Israel in universis peccatis Ieroboam quæ fecerat: et non recesserunt ab eis, ²³ usque quo Dominus auferret Israel a facie sua, sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum Prophetarum: translatusque est Israel de terra sua in Assyrios, usque in diem hanc.

3. Sors ac religio colonorum, 17, 24—41.

A leonibus
interficiun-
turi,

²⁴ Adduxit autem rex Assyriorum de Babylone, et de Cutha, et de Avah, et de Emath, et de Sepharvaim: et collocavit eos in civitatibus Samariæ pro filiis Israel: qui possederunt Samariam, et habitaverunt in urbibus eius. ²⁵ Cumque ibi habitare cœpissent, non timebant Dominum: et immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.

a sacerdote
Domini
docentur,

²⁶ Nunciatumque est regi Assyriorum, et dictum: Gentes, quas transtulisti, et habitare fecisti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ: et immisit in eos Dominus leones, et ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei terræ. ²⁷ Præcepit autem rex Assyriorum, dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus, quos inde captivos adduxistis, et vadat, et habitet cum eis: et doceat eos legitima Dei terræ. ²⁸ Igitur cum venisset unus de sacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, habitavit in Bethel, et docebat eos quomodo colerent Dominum.

Dominum
simulque
idola
colunt.

²⁹ Et unaquæque Gens fabricata est deum suum: posueruntque eos in fanis excelsis, quæ fecerant Samaritæ, Gens et Gens in urbibus suis, in quibus habitabat. ³⁰ Viri enim Babylonii fecerunt Sochothbenoth: viri autem Chutæi fecerunt Nergel: et viri de Emath fecerunt Asima. ³¹ Porro Hevæi fecerunt Nebahaz et Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim, comburebant filios suos igni, Adramelech et Anamelech diis Sepharvaim, ³² et nihilominus colebant Dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotibus excelsorum, et ponebant eos in fanis sublimibus. ³³ Et cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant iuxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam: ³⁴ usque in præsentem diem morem sequuntur antiquum: non timeant Dominum, neque custodiunt ceremonias eius, iudicia, et legem, et mandatum, quod præceperat Dominus filiis Jacob, quem cognominavit Israel: ³⁵ et percusserat cum eis pactum, et mandaverat eis, dicens: Nolite timere deos alienos, et non adoretis eos, neque colatis eos, et non immoletis eis: ³⁶ Sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de Terra Ægypti in fortitudine magna, et in brachio extento, ipsum time, et illum adorate, et ipsi immolate. ³⁷ Ceremonias quoque, et iudicia, et legem, et mandatum, quod scripsit vobis, custodite ut faciatis cunctis diebus: et non timeatis deos alienos. ³⁸ Et pactum, quod percussit vobiscum, nolite oblivisci: nec colatis deos alienos, ³⁹ sed Dominum Deum vestrum time, et ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum. ⁴⁰ Illi vero non audierunt, sed iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant. ⁴¹ Fuerunt igitur Gentes istæ timentes quidem Dominum, sed nihilominus et idolis suis servientes: nam et filii eorum, et nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt usque in præsentem diem.

PARS ALTERA.

Regnum Iuda solum, 18, 1—25, 30.

I. Ezechias rex eximius. 18, 1—20, 21.

1. Ante interitum regni Israel, 18, 1—12.

18. ¹ Anno a tertio Osee filii Ela regis Israel, regnavit Ezechias filius Achaz regis Iuda. ² Vigintiquinque annorum erat, cum regnare cœpisset: et vigintinovem annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Abi filia Zachariæ.

Tempus
imperii,

³ Fecitque quod erat bonum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat David pater eius. ⁴ Ipse dissipavit excelsa, et contrivit statuas, et succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses: siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum: vocavitque nomen eius Nohestan. ⁵ In Domino Deo Israel speravit: itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus Iuda, sed neque in his, qui ante eum fuerunt: ⁶ et adhæsit Domino, et non recessit a vestigiis eius, fecitque mandata eius, quæ præceperat Dominus Moysi.

eximia
pietas
regis,

⁷ Unde et erat Dominus cum eo, et in cunctis, ad quæ procedebat, sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem Assyriorum, et non servivit ei. ⁸ Ipse percussit Philisthæos usque ad Gazam, et omnes terminos eorum, a Turre custodum usque ad Civitatem munitam.

victoriæ
eius,

⁹ Anno quarto regis Ezechiae, qui erat annus septimus Osee filii Ela regis Israel, ascendit Salmanasar rex Assyriorum in Samariam, et oppugnavit eam, ¹⁰ et cepit. Nam post annos tres, anno sexto Ezechiae, id est nono anno Osee regis Israel, capta est Samaria: ¹¹ et transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocavitque eos in Hala, et in Habor fluviis Gozan in civitatibus Medorum: ¹² quia non audierunt vocem Domini Dei sui, sed prætergressi sunt pactum eius: omnia, quæ præceperat Moyses servus Domini, non audierunt, neque fecerunt.

interitus
regni
Israel.

2. A Sennacherib afflictus, sed a Deo liberatus, 18, 13—19, 37.

¹³ Anno quartodecimo regis Ezechiae, ascendit Sennacherib rex Assyriorum ad universas civitates Iuda munitas: et cepit eas. ¹⁴ Tunc misit Ezechias rex Iuda nuncios ad regem Assyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, recede a me: et omne, quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechiae regi Iudæ trecenta talenta argenti, et triginta talenta auri. ¹⁵ Deditque Ezechias omne argentum quod repertum fuerat in domo Domini, et in thesauris regis. ¹⁶ In tempore illo confregit Ezechias valvas templi Domini, et laminas auri, quas ipse affixerat, et dedit eas regi Assyriorum.

Auro et
argento
privatur,

¹⁷ Misit autem rex Assyriorum Tharthan, et Rabsaris, et Rabsacen de Lachis ad regem Ezechiam cum manu valida Ierusalem: qui cum ascendissent, venerunt Ierusalem, et steterunt iuxta aquæductum piscinæ superioris, quæ est in via Agrifullonis. ¹⁸ Vocaveruntque regem: egressus est autem ad eos Eliacim filius Helciæ præpositus domus, et Sobna scriba, et Ioah filius Asaph a commentariis. ¹⁹ Dixitque ad eos Rabsaces: Loquimini Ezechiae: Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua niteris? ²⁰ Forsitan inisti consilium, ut præpares te ad prælium. In quo confidis, ut audeas rebellare? ²¹ an speras in baculo arundineo atque confracto Ægypto, super quem, si incubuerit homo, comminutus ingreditur manum eius, et perforabit eam? sic est Pharao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in se. ²² Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo nostro habemus fiduciam: nonne iste est, cuius abstulit Ezechias excelsa et altaria: et præcepit Iudæ et Ierusalem: Ante altare hoc adorabitis in Ierusalem? ²³ Nunc igitur transite ad dominum meum regem Assyriorum, et dabo vobis duo millia equorum, et videte an habere valeatis ascensores eorum. ²⁴ Et quo modo potestis resistere ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An fiduciam habes in Ægypto

blasphemias
legati regii
audit,

propter currus et equites? ²⁵ Numquid sine Domini voluntate ascendi ad locum istum, ut demolirer eum? Dominus dixit mihi: Ascende ad terram hanc, et demolire eam. ²⁶ Dixerunt autem Eliacim filius Helciae, et Sobna, et Ioah Rabsaci: Precamur ut loquaris nobis servis tuis Syriace: siquidem intelligimus hanc linguam: et non loquaris nobis Iudaice, audiente populo, qui est super murum. ²⁷ Responditque eis Rabsaces, dicens: Numquid ad dominum tuum, et ad te misit me dominus meus, ut loquerer sermones hos, et non potius ad viros, qui sedent super murum, ut comedant stercora sua, et bibant urinam suam vobiscum? ²⁸ Stetit itaque Rabsaces, et exclamavit voce magna Iudaice, et ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum. ²⁹ Hæc dicit rex: Non vos sedneat Ezechias: non enim poterit eruere vos de manu mea. ³⁰ Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, et non tradetur civitas hæc in manu regis Assyriorum. ³¹ Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum quod vobis est utile, et egredimini ad me: et comedet unusquisque de vinea sua, et de ficu sua: et bibetis aquas de cisternis vestris, ³² donec veniam, et transferam vos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam, et fertilem vini, terram panis et vinearum, terram olivarum, et olei ac mellis, et vivetis, et non moriemini. Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit nos. ³³ Numquid liberaverunt dii Gentium terram suam de manu regis Assyriorum? ³⁴ Ubi est Deus Emath, et Arphad? ubi est Deus Sepharvaim, Ana, et Ava? numquid liberaverunt Samariam de manu mea? ³⁵ Quinam illi sunt in universis diis terrarum, qui eruerunt regionem suam de manu mea ut possit erui Dominus Ierusalem de manu mea? ³⁶ Tacuit itaque populus, et non respondit ei quidquam: siquidem præceptum regis acceperant ut non responderent ei. ³⁷ Venitque Eliacim filius Helciae, præpositus domus, et Sobna scriba, et Ioah filius Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus, et nunciaverunt ei verba Rabsacis.

sed per
Isaiam con-
fortatur;

19. ¹ Quæ æcum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, et opertus est sacco, ingressusque est domum Domini. ² Et misit Eliacim præpositum domus, et Sobnam scribam, et senes de sacerdotibus opertos saccis, ad Isaiam prophetam filium Amos. ³ Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, et inerepationis, et blasphemiae dies iste: venerunt filii usque ad partum, et vires non habet parturiens. ⁴ Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus, ut exprobraret Deum viventem, et argueret verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus: et fac orationem pro reliquis, quæ reperta sunt. ⁵ Venerunt ergo servi regis Ezechiae ad Isaiam. ⁶ Dixitque eis Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Noli timere a facie sermonum, quos audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me. ⁷ Ecce, ego immittam ei spiritum, et audiet nuncium, et revertetur in terram suam, et deiciam eum gladio in terra sua.

in templo
litteras regis
expandit,

⁸ Reversus est ergo Rabsaces, et invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim quod recessisset de Lachis. ⁹ Cumque audisset de Tharaca rege Æthiopiae, dicentes: Ecce, egressus est ut pugnet adversum te: et iret contra eum, misit nuncios ad Ezechiam dicens: ¹⁰ Hæc dicite Ezechiae regi Iuda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Ierusalem in manus regis Assyriorum. ¹¹ Tu enim ipse audisti quæ fecerunt reges Assyriorum universis terris, quo modo vastaverunt eas: num ergo solus poteris liberari? ¹² Numquid liberaverunt dii Gentium singulos, quos vastaverunt patres mei, Gozan videlicet, et Haram, et Reseph, et filios Eden, qui erant in Thelassar? ¹³ Ubi est rex Emath, et rex Arphad, et rex civitatis Sepharvaim, Ana, et Ava? ¹⁴ Itaque cum accepisset Ezechias litteras de manu nunciorum, et legisset eas, ascendit in domum Domini, et expandit eas coram Domino. ¹⁵ et oravit in conspectu eius, dicens: Domine Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ: tu fecisti cælum et terram. ¹⁶ Inclina aurem tuam, et audi: aperi Domine oculos tuos, et vide: audi omnia verba Sennacherib, qui misit ut exprobraret nobis Deum

viventem. ¹⁷ Vere Domine dissipaverunt reges Assyriorum Gentes, et terras omnium. ¹⁸ Et miserunt deos eorum in ignem: non enim erant dii, sed opera manuum hominum ex ligno et lapide, et perdiderunt eos. ¹⁹ Nunc igitur Domine Deus noster, salvos nos fac de manu eius, ut sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus.

²⁰ Misit autem Isaïas filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus per Isaïam Deus Israel: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audiui.

²¹ Iste est sermo, quem locutus est Dominus de eo:

Sprevit te, et subsannavit te
virgo filia Sion:

de sorte
Sennacherib

post tergum tuum caput movit,
filia Ierusalem.

²² Cui exprobrasti, et quem blasphemasti?
contra quem exaltasti vocem tuam,
et elevasti in excelsum oculos tuos?
contra sanctum Israel.

²³ Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino, et dixisti:
In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium
in summitate Libani,

et succidi sublimes cedros eius, et electas abietes illius.

Et ingressus sum usque ad terminos eius,
et saltum carneli eius ²⁴ ego succidi.

Et bibi aquas alienas,
et siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas.

²⁵ Numquid non audisti quid ab initio fecerim?

Ex diebus antiquis plasmavi illud,
et nunc adduxi:

eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.

²⁶ Et qui sedent in eis, humiles manu,

contremuerunt et confusi sunt,
facti sunt velut fœnum agri, et virens herba tectorum,
quæ arefacta est antequam veniret ad maturitatem.

²⁷ Habitaculum tuum, et egressum tuum,
et introitum tuum, et viam tuam ego præscivi,
et furorem tuum contra me.

²⁸ Insanisti in me,

et superbia tua ascendit in aures meas:

ponam itaque circulum in naribus tuis,

et camum in labiis tuis,

et reducam te in viam, per quam venisti.

²⁹ Tibi autem Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno quæ repereris: atque sua certior fit,
in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porro in tertio anno seminate
et metite: plantate vineas, et comedite fructum earum. ³⁰ Et quodcumque reliquum
fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorsum, et faciet fructum sursum. ³¹ De
Ierusalem quippe egredientur reliquæ, et quod salvetur de monte Sion: zelus
Domini exercituum faciet hoc. ³² Quam ob rem hæc dicit Dominus de rege As-
syriorum:

Non ingreditur urbem hanc,
nec mittet in eam sagittam,
nec occupabit eam clypeus,
nec circumdabit eam munitio.

³³ Per viam, qua venit, revertetur:

et civitatem hanc non ingreditur, dicit Dominus.

³⁴ Protegamque urbem hanc, et salvabo eam
propter me, et propter David servum meum.

ab hoste
liberatur.

³⁵ aFactum est igitur in nocte illa. venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octogintaquinque millia. Cumque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum: et recedens abiit, ³⁶ et reversus est Sennacherib rex Assyriorum, et mansit in Ninive. ³⁷ bCumque adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Armeniorum, et regnavit Asarlhaddon filius eius pro eo.

3. Morbo exitiali correptus, sanatus et reprehensus, 20, 1—21.

Sanitati
restituatur,

20. ¹ In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: et venit ad eum Isaias filius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, et non vives. ² Qui convertit faciem suam ad parietem, et oravit Dominum, dicens: ³ Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambula-verim coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod placitum est coram te, fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno. ⁴ Et antequam egrederetur Isaias mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum, dicens: ⁵ Revertere, et dic Ezechiae duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas: et ecce sanavi te, die tertio ascendes templum Domini. ⁶ Et addam diebus tuis quindecim annos: sed et de manu regis Assyriorum liberabo te, et civitatem hanc, et protegam urbem istam propter me, et propter David servum meum. ⁷ Dixitque Isaias: Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent, et posuissent super hunc eius, curatus est. ⁸ Dixerat autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit signum, quia Dominus me sanabit, et quia ascensurus sum die tertia templum Domini? ⁹ Cui ait Isaias: Hoc erit signum a Domino, quod facturus sit Dominus sermonem, quem locutus est: Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus? ¹⁰ Et ait Ezechias: Facile est, umbram crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus. ¹¹ Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, et reduxit umbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.

captivitas
Babylonica
ei prædici-
tur,

¹² aIn tempore illo misit Berodaeh Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum litteras et munera ad Ezechiam: audierat enim quod ægrotasset Ezechias. ¹³ Lætatus est autem in adventu eorum Ezechias, et ostendit eis domum aromatum, et aurum et argentum, et pigmenta varia, unguenta quoque, et domum vasorum suorum, et omnia quæ habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non monstraret eis Ezechias in domo sua, et in omni potestate sua. ¹⁴ Venit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri isti? aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me de Babylone. ¹⁵ At ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quæcumque sunt in domo mea, viderunt: nihil est quod non monstraverim eis in thesauris meis. ¹⁶ Dixit itaque Isaias Ezechiae: Audi sermonem Domini: ¹⁷ Ecce dies venient, et auferentur omnia, quæ sunt in domo tua, et quæ condiderunt patres tui usque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus. ¹⁸ Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. ¹⁹ Dixit Ezechias ad Isaiam: Bonus sermo Domini, quem locutus es: sit pax et veritas in diebus meis.

reliqua in
historia
regum Iuda.

²⁰ Reliqua autem sermonum Ezechiae, et omnis fortitudo eius, et quomodo fecerit piscinam, et aqueductum, et introduxerit aquas in civitatem, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? ²¹ Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et regnavit Manasses filius eius pro eo.

II. Reges impii, 21, 1—26.

1. Manasses rex, 21, 1—18.

21. ¹ Duodecim annorum erat Manasses cum regnare cœpisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Haphsiba.

³⁵ aTob 1, 21; Sir 48, 24; Is 37, 36; 1 Mc 7, 41; 2 Mc 8, 19. — ³⁷ bTob 1, 24. — 20, 1 c2 Par 32, 24; Is 38, 1. — 12 dIs 39, 1. — 21, 1 e2 Par 33, 1.

Tempus
imperii,

² Fecitque malum in conspectu Domini. iuxta idola Gentium, quas delevit Dominus a facie filiorum Israel. ³ ^aConversusque est, et ædificavit excelsa, quæ dissipaverat Ezechias pater eius: et erexit aras Baal, et fecit lucos sicut fecerat Achab rex Israel, et adoravit omnem militiam cæli, et coluit eam. ⁴ Extruxitque aras in domo Domini, de qua dixit Dominus: ^bIn Ierusalem ponam nomen meum. ⁵ Et extruxit altaria universæ militiæ cæli in duobus atriis templi Domini. ⁶ Et traduxit filium suum per ignem: et ariolatus est, et observavit auguria, et fecit pythones, et aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, et irritaret eum. ⁷ Posuit quoque idolum luci, quem fecerat in templo Domini, ^csuper quod locutus est Dominus ad David, ^det ad Salomonem filium eius: In templo hoc, et in Ierusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. ⁸ Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra, quam dedi patribus eorum: si tamen custodierint opere omnia quæ præcepi eis, et universam legem, quam mandavit eis servus meus Moyses. ⁹ Illi vero non audierunt: sed seducti sunt a Manasse, ut facerent malum super Gentes, quas contrivit Dominus a facie filiorum Israel.

abomina-
tiones
pessimæ
regis,

¹⁰ Locutusque est Dominus in manu servorum suorum Prophetarum, dicens: ^eQuia fecit Manasses rex Iuda abominationes istas pessimas, super omnia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, et peccare fecit etiam Iudam in immunditiis suis: ¹² propterea hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Ierusalem et Iudam: ut quicumque audierit, tinniant ambæ aures eius. ¹³ Et extendam super Ierusalem funiculum Samariæ, et pondus domus Achab: et delebo Ierusalem, sicut deleri solent tabulæ: et delens vertam, et ducam crebrius stylum super faciem eius. ¹⁴ Dimittam vero reliquias hereditatis meæ, et tradam eas in manus inimicorum eius: eruntque in vastitatem, et in rapinam cunctis adversariis suis: ¹⁵ eo quod fecerint malum coram me, et perseveraverint irritantes me, ex die qua egressi sunt patres eorum ex Ægypto, usque ad hanc diem. ¹⁶ Insuper et sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis, donec impleret Ierusalem usque ad os: absque peccatis suis, quibus peccare fecit Iudam, ut faceret malum coram Domino.

prædictio
eversio-
nis
Ierusalem,

¹⁷ Reliqua autem sermonum Manasse, et universa quæ fecit, et peccatum eius, quod peccavit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? ¹⁸ Dormivitque Manasses cum patribus suis, et sepultus est in horto domus suæ, in horto Oza: et regnavit Amion filius eius pro eo.

reliqua in
historia
regum Iuda.

2. Amon rex, 21, 19—26.

¹⁹ Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset: duobus quoque annis regnavit in Ierusalem. nomen matris eius Messalemeth filia Harus de Ieteba.

Tempus
imperi,

²⁰ Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater eius. ²¹ Et ambulavit in omni via, per quam ambulaverat pater eius: servivitque immunditiis, quibus servierat pater eius, et adoravit eas, ²² et dereliquit Dominum Deum patrum suorum, et non ambulavit in via Domini.

malitia
regis,

²³ Tetenderuntque ei insidias servi sui, et interfecerunt regem in domo sua.

reliqua in
historia
regum Iuda

²⁴ Percussit autem populus terræ omnes, qui coniuraverant contra regem Amon: et constituerunt sibi regem Iosiam filium eius pro eo. ²⁵ Reliqua autem sermonum Amon quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? ²⁶ Sepelieruntque eum in sepulchro suo, in horto Oza: et regnavit Iosias filius eius pro eo.

III. Iosias rex egregius, 22, 1—23, 30.

1. Instauratio templi et inventio legis, 22, 1—23, 1^a.

²². ¹ Octo annorum erat Iosias cum regnare cœpisset, triginta et uno anno regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Idida, filia Hadaia de Besecath.

Tempus
imperi,

² Fecitque quod placitum erat coram Domino, et ambulavit per omnes vias David patris sui: non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.

pietas regis,

³ ^{a2} Par 33, 3. — ⁴ ^{b2} Sm 7, 10. — ⁷ ^{c2} Sm 7, 13. — ^{d1} Rg 8, 16; 9, 3. — ¹¹ ^{e1r} 15, 4. — ²², ¹ ^{f2} Par 34, 1.

instauratio
templi,

³ Anno autem octavo decimo regis Iosiae, misit rex Saphan filium Aslia, filii Messulam scribam templi Domini, dicens ei: ⁴ Vade ad Helciam sacerdotem magnum, ut conflatur pecunia, quae illata est in templum Domini, quam collegerunt ianitores templi a populo. ⁵ deturque fabris per praepositos domus Domini: qui et distribuunt eam his qui operantur in templo Domini, ad instauranda sartatecta templi: ⁶ tignariis videlicet et caementariis, et iis, qui interrupta componunt: et ut emantur ligna, et lapides de lapidinis ad instaurandum templum Domini. ⁷ Verumtamen non supputetur eis argentum quod accipiunt, sed in potestate habeant, et in fide.

inventio
libri legis,

⁸ Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan scribam: Librum Legis reperi in domo Domini: deditque Helcias volumen Saphan, qui et legit illud. ⁹ Venit quoque Saphan scriba ad regem, et renunciavit ei quod praeceperat, et ait: Conflaverunt servi tui pecuniam, quae reperta est in domo Domini: et dederunt ut distribueretur fabris a praefectis operum templi Domini. ¹⁰ Narravit quoque Saphan scriba regi, dicens: Librum dedit mihi Helcias sacerdos.

terror
Iosiae,

Quem cum legisset Saphan coram rege. ¹¹ et audisset rex verba Libri Legis Domini, scidit vestimenta sua. ¹² Et praecepit Helciae sacerdoti, et Ahicam filio Saphan, et Achobor filio Micha, et Saphan scribae, et Asaiae servo regis, dicens: ¹³ Ite et consulite Dominum super me, et super populo, et super omni Iuda, de verbis voluminis istius, quod inventum est: magna enim ira Domini successa est contra nos: quia non audierunt patres nostri verba Libri huius, ut facerent omne quod scriptum est nobis.

responsio
Holdae pro-
phetidis.

¹⁴ Ierunt itaque Helcias sacerdos, et Ahicam, et Achobor, et Saphan, et Asaia ad Holdam prophetidem uxorem Sellum filii Thecuae, filii Araas custodis vestium, quae habitabat in Ierusalem in Secunda: locutique sunt ad eam. ¹⁵ Et illa respondit eis: Haec dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me: ¹⁶ Haec dicit Dominus: Ecce, ego adducam mala super locum istum, et super habitatores eius, omnia verba Legis quae legit rex Iuda: ¹⁷ quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum: et succendetur indignatio mea in loco hoc, et non exstinguetur. ¹⁸ Regi autem Iuda, qui misit vos ut consuleretis Dominum, sic dicetis: Haec dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audisti verba voluminis. ¹⁹ et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, et habitatores eius, quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum: et scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, et ego audiui, ait Dominus: ²⁰ ideo colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala quae inducturus sum super locum istum. **23.** ¹ Et renunciaverunt regi quod dixerat.

2. Renovatio et purgatio cultus, 23, 1^b—24.

Lectio legis
ac percussio
foederis,

Qui misit: et congregati sunt ad eum omnes senes Iuda et Ierusalem. ² Ascenditque rex templum Domini, et omnes viri Iuda, universique qui habitabant in Ierusalem cum eo sacerdotes et prophetae, et omnis populus a parvo usque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri foederis, qui inventus est in domo Domini. ³ Stetitque rex super gradum: et foedus percussit coram Domino, ut ambulant post Dominum, et custodirent praecepta eius, et testimonia, et ceremonias in omni corde, et in tota anima, et suscitarent verba foederis huius, quae scripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto.

purgatio
templi
totiusque
terrae Iuda,

⁴ Et praecepit rex Helciae pontifici, et sacerdotibus secundi ordinis, et ianitoribus, ut proicerent de templo Domini omnia vasa, quae facta fuerant Baal, et in luo, et universae militiae caeli: et combussit ea foris Ierusalem in Convalle cedron, et tulit pulverem eorum in Bethel. ⁵ Et delevit aruspices, quos posuerant reges Iuda ad sacrificandum in excelsis per civitates Iuda, et in circuitu Ierusalem: et eos, qui adolebant incensum Baal, et Soli, et Lunae, et duodecim signis, et omni militiae caeli. ⁶ Et efferri fecit

lucum de domo Domini foras Ierusalem in Convalle cedron, et combussit eum ibi, et redegit in pulverem, et proiecit super sepulchra vulgi. ⁷ Destruxit quoque aedículas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. ⁸ Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Iuda: et contaminavit excelsa, ubi sacrificabant sacerdotes de Gabaa usque Bersabee: et destruxit aras portarum in introitu ostii Iosue principis civitatis, quod erat ad sinistram portæ civitatis. ⁹ Verumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Ierusalem: sed tantum comedebant azyma in medio fratrum suorum. ¹⁰ Contaminavit quoque Topheth, quod est in Convalle filii Ennom: ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem, Moloch. ¹¹ Abstulit quoque equos, quos dederant reges Iuda, Soli, in introitu templi Domini iuxta exedram Nathanmelech eunuchi, qui erat in Pharurim: eurrus autem Solis combussit igni. ¹² Altaria quoque, quæ erant super tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Iuda, et altaria quæ fecerat Manasses in duobus atriis templi Domini, destruxit rex: et cucurrit inde, et dispersit cinerem eorum in Torrentem cedron. ¹³ Excelsa quoque, quæ erant in Ierusalem ad dexteram partem Montis offensionis, aquæ ædificaverat Salomon rex Israel Astaroth idolo Sidoniorum, et Chamos offensioni Moab, et Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex. ¹⁴ Et contrivit statuas, et succidit lucos: replevitque loca eorum ossibus mortuorum.

¹⁵ ^bInsuper et altare, quod erat in Bethel, et excelsum, quod fecerat Ieroboam filius Nabat, qui peccare fecit Israel: et altare illud, et excelsum destruxit, atque combussit, et comminuit in pulverem, succenditque etiam lucum. ¹⁶ ^cEt conversus Iosias, vidit ibi sepulchra, quæ erant in monte: misitque et tulit ossa de sepulchris, et combussit ea super altare, et polluit illud iuxta verbum Domini, quod locutus est vir Dei, qui prædixerat verba hæc. ¹⁷ Et ait: Quis est titulus ille, quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum est hominis Dei, qui venit de Iuda, et prædixit verba hæc, quæ fecisti super altare Bethel. ¹⁸ Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus prophetæ, qui venerat de Samaria.

purga-
tio urbis
Bethel

¹⁹ Insuper et omnia fana excelsorum, quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Iosias: et fecit eis secundum omnia opera, quæ fecerat in Bethel. ²⁰ Et occidit universos sacerdotes excelsorum, qui erant ibi super altaria: et combussit ossa humana super ea: reversusque est Ierusalem.

et civita-
tum
Samariæ,

²¹ ^aEt præcepit omni populo, dicens: Facite Phase Domino Deo vestro, secundum quod scriptum est in libro fœderis huius. ²² Nec enim factum est Phase tale a diebus iudicium, qui iudicaverunt Israel, et omnium dierum regum Israel, et regum Iuda, ²³ sicut in octavo decimo anno regis Iosiae factum est Phase istud Domino in Ierusalem.

celebratio
paschatis,

²⁴ Sed et pythones, et ariolos, et figuras idolorum, et immunditias, et abominationes, quæ fuerant in terra Iuda et Ierusalem, abstulit Iosias: ut statueret verba legis, quæ scripta sunt in Libro, quem invenit Helcias sacerdos in templo Domini.

amotio
immundi-
tiarum
reliquarum.

3. Iustitia et mors regis, 23, 25—30.

²⁵ Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, et in tota anima sua, et in universa virtute sua iuxta omnem legem Moysi: neque post eum surrexit similis illi.

Legem
Moysi
exercet,

²⁶ Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui magni, quo iratus est furor eius contra Iudam: propter irritationes, quibus provocaverat eum Manasses. ²⁷ ^eDixit itaque Dominus: Etiam Iudam auferam a facie mea, sicut abstuli Israel: et proiciam civitatem hanc, quam elegi Ierusalem, et domum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi.

interitum
regni arcere
nequit,

²⁸ Reliqua autem sermonum Iosiae, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? ²⁹ ^fIn diebus eius ascendit Pharao

reliqua in
historia
regum Iuda.

13 ^{a1} Rg 11, 7. — 15 ^{b1} Rg 13, 32. — 16 ^{c1} Rg 13, 2. — 21 ^{d2} Par 35, 1. — 27 ^eInf 24, 2. — 29 ^{f2} Par 35, 20.

Nechao rex Ægypti, contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem: et abiit Iosias rex in occursum eius: et occisus est in Mageddo, cum vidisset eum. ³⁰ Et portaverunt eum servi sui mortuum de Mageddo: et pertulerunt in Ierusalem, et sepelierunt eum in sepulchro suo. ^aTulitque populus terræ Ioachaz filium Iosiae: et unxerunt eum, et constituerunt eum regem pro patre suo.

IV. Adventus interitus regni, 23, 31—25, 30.

1. Ioachaz seu Sellum (1 Par 3, 15; Ir 22, 11) rex malus, 23, 31—35.

³¹ Viginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Amital, filia Ieremiæ, de Lobna.
³² Et fecit malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerant patres eius.
³³ Vinxitque eum Pharaon Nechao in Rebla, quæ est in terra Emath, ne regnaret in Ierusalem: et imposuit muletam terræ centum talentis argenti, et talento auri.
³⁴ Regemque constituit Pharaon Nechao Eliacim filium Iosiae pro Iosia patre eius: vertitque nomen eius Ioakim, porro Ioachaz tulit, et duxit in Ægyptum, et mortuus est ibi. ³⁵ Argentum autem, et aurum dedit Ioakim Pharaoni cum indixisset terræ per singulos, ut conferretur iuxta præceptum Pharaonis: et unumquemque iuxta vires suas exegit, tam argentum quam aurum de populo terræ: ut daret Pharaoni Nechao.

2. Ioakim seu Eliacim rex malus, 23, 36—24, 7.

³⁶ Vigintiquinque annorum erat Ioakim cum regnare cœpisset: et undecim annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Zebida filia Phadaia de Ruma.
³⁷ Et fecit malum coram Domino iuxta omnia, quæ fecerant patres eius.
^{24, 1} In diebus eius ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, et factus est ei Ioakim servus tribus annis: et rursus rebellavit contra eum.
² Immisitque ei Dominus latrunculos Chaldæorum, et latrunculos Syriæ, et latrunculos Moab, et latrunculos filiorum Ammon: et immisit eos in Iudam, ut disperderent eum, iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat per servos suos prophetas. ³ Factum est autem hoc per verbum Domini contra Iudam, ut auferret eum coram se propter peccata Manasse universa quæ fecit, ⁴ et propter sanguinem innoxium, quem effudit, et implevit Ierusalem cruore innocentium: et ob hanc rem noluit Dominus propitiari.
⁵ Reliqua autem sermonum Ioakim, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? Et dormivit Ioakim cum patribus suis: ⁶ et regnavit Ioachin filius eius pro eo.
⁷ Et ultra non addidit rex Ægypti, ut egrederetur de terra sua: tulerat enim rex Babylonis a rivo Ægypti usque ad fluvium Euphraten, omnia quæ fuerant regis Ægypti.

3. Ioachin seu Iechonias (1 Par 3, 16; Ir 22, 24) rex malus, 24, 8—17.

⁸ Decem et octo annorum erat Ioachin cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Nohesta filia Elnathan de Ierusalem.
⁹ Et fecit malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat pater eius.
¹⁰ In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in Ierusalem, et circumdata est urbs munitionibus. ¹¹ Venitque Nabuchodonosor rex Babylonis ad civitatem cum servis suis ut oppugnarent eam. ¹² Egressusque est Ioachin rex Iuda ad regem Babylonis, ipse et mater eius, et servi eius, et principes eius, et eunuchi eius: et suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui.
¹³ Et protulit inde omnes thesauros domus Domini, et thesauros domus regiae: et contulit universa vasa aurea, quæ fecerat Salomon rex Israel in templo Domini iuxta verbum Domini. ¹⁴ Et transtulit omnem Ierusalem, et universos principes, et omnes fortes exercitus, decem millia, in captivitatem: et omnem artificem et clusorem: nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terræ. ¹⁵ Transtulit

quoque Ioachim in Babylonem, et matrem regis, et uxores regis, et eunuchos eius: et iudices terræ duxit in captivitatem de Ierusalem in Babylonem. ¹⁶ Et omnes viros robustos, septem millia, et artifices, et clusores mille, omnes viros fortes et bellatores: duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem. ¹⁷ Et constituit Matthaniam patruum eius pro eo: imposuitque nomen ei Sedeciam.

4. Sedecias seu Matthanias rex malus et ultimus, 24, 18—25, 21.

¹⁸ Vigessimus et primum annum ætatis habebat Sedecias cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius erat Amital, filia Ieremiæ de Lobna.

Tempus
imperi,

¹⁹ Et fecit malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Ioakim. ²⁰ Irascatur enim Dominus contra Ierusalem et contra Iudam, donec proiciat eos a facie sua: recessitque Sedecias a rege Babylonis.

malitia
regis,

25. ¹ Factum est autem anno nono regni eius, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus eius in Ierusalem, et circumdederunt eam: et extruxerunt in circuitu eius munitiones. ² Et clausa est civitas atque vallata usque ad undecimum annum regis Sedeciæ, ³ nona die mensis: prævaluitque fames in civitate, nec erat panis populo terræ. ⁴ Et interrupta est civitas: et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam portæ, quæ est inter duplicem murum ad hortum regis (porro Chaldæi obsidebant in circuitu civitatem) fugit itaque Sedecias per viam, quæ ducit ad campestria solitudinis. ⁵ Et persecutus est exercitus Chaldæorum regem, comprehenditque eum in planitie Iericho: et omnes bellatores, qui erant cum eo, dispersi sunt, et reliquerunt eum. ⁶ Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locutus est cum eo iudicium. ⁷ Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, et oculos eius effodit, vinxitque eum catenis, et adduxit in Babylonem.

comprehensio et asportatio eius,

⁸ Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, servus regis Babylonis, in Ierusalem. ⁹ Et succendit domum Domini, et domum regis: et domos Ierusalem, omnemque domum combussit igni. ¹⁰ Et muros Ierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum. ¹¹ Reliquam autem populi partem, quæ remanserat in civitate, et perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis, et reliquum vulgus transtulit Nabuzardan princeps militiæ. ¹² Et de pauperibus terræ reliquit vinitores et agricolas. ¹³ Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, et bases, et mare æreum, quod erat in domo Domini, confrugerunt Chaldæi, et transtulerunt æs omne in Babylonem. ¹⁴ Ollas quoque æreas, et trullas, et tridentes, et scyphos, et mortariola, et omnia vasa ærea, in quibus ministrabant, tulerunt. ¹⁵ Neenon et thuribula, et phialas: quæ aurea, aurea: et quæ argentea, argentea, tulit princeps militiæ, ¹⁶ id est, columnas duas, mare unum, et bases quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vasorum. ¹⁷ Decem et octo cubitos altitudinis habebat columna una: et capitellum æreum super se altitudinis trium cubitorum: et retiaculum, et malogranata super capitellum columnæ, omnia ærea: similem et columna secunda habebat ornatum. ¹⁸ Tulit quoque princeps militiæ Saraiam sacerdotem primum, et Sophoniam sacerdotem secundum, et tres ianitores. ¹⁹ Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus super bellatores viros: et quinque viros de his, qui steterant coram rege, quos reperit in civitate: et Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ: et sexaginta viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate. ²⁰ Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha. ²¹ Percussitque eos rex Babylonis, et interfecit eos in Reblatha in terra Emath: et translatus est Iuda de terra sua.

excidium
urbis et
transmi-
gratio po-
puli.

¹⁷ aIr 37, 1; 52, 1. — ²⁵, 1 bIr 39, 1; 52, 4. — ⁹ cPs 73, 7. — ¹³ dIr 27, 19. — ¹⁷ e1 Rg 7, 15; 2 Par 3, 15; Ir 52, 21.

5. Acta post transmigrationem populi, 25, 22—30.

Populus re-
lictus oc-
ciso præ-
fecto in
Ægyptum
fugit,

²² Populo autem, qui relictus erat in Terra Iuda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan. ²³ Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi et viri qui erant cum eis, videlicet quod constitueret rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliam in Maspha, Ismahel filius Nathaniae, et Iohanan filius Caree, et Saraia filius Thanehumeth Netophathites, et Iezonias filius Maachathi, ipsi et socii eorum. ²⁴ Iuravitque Godolias ipsis et sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis: manete in terra, et servite regi Babylonis, et bene erit vobis. ²⁵ Factum est autem in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniae, filii Elisama de semine regio, et decem viri cum eo: percusseruntque Godoliam, qui et mortuus est: sed et Iudæos et Chaldæos, qui erant cum eo in Maspha. ²⁶ Consurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum, et principes militum venerunt in Ægyptum timentes Chaldæos.

rex Ioachim
ab Evil-
merodach
sublevatur.

²⁷ Factum est vero in anno trigesimo septimo transmigrationis Ioachim regis Iuda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis: sublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno, quo regnare cœperat, caput Ioachim regis Iuda de carcere. ²⁸ Et locutus est ei benigne: et posuit thronum eius super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone. ²⁹ Et mutavit vestes eius, quas habuerat in carcere, et comedeat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vitæ suæ. ³⁰ Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quæ et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

PARS PRIOR.

Tabulæ genealogicæ, 1, 1—9, 44.

I. Generationes ab Adam usque ad Iacob. 1, 1—2, 2.

1. Ab Adam usque ad Abram, 1, 1—27.

1. ¹ Adam, ² Seth, Enos, ³ Cainan, Malaleel, Jared, ⁴ Henoch, Mathusale, ⁵ Fili Adam, Lamech, ⁶ Noe, Sem, Cham, et Iapheth.

⁵ Fili Iapheth: Gomer, et Magog, et Madai, et Iavan, Thubal, Mosoch, Thiras, ⁶ Porro filii Gomer: Ascenez, et Riphath, et Thogorma. ⁷ Fili autem Iavan: Elisa et Tharsis, Cethim et Dodanim.

⁸ Fili Cham: Chus, et Mesraim, et Phut, et Chanaan. ⁹ Fili autem Chus: Saba, et Hevila, Sabatha, et Regma, et Sabathacha. Porro filii Regma: Saba, et Dadan. ¹⁰ Chus autem genuit ¹¹ Nemrod: iste cœpit esse potens in terra. ¹² Mesraim vero genuit Ludim, et Ananim, et Laabim, et Nephtuim, ¹³ Phetrusim quoque, et Casluim: de quibus egressi sunt Philisthiim, et Caphtorim. ¹⁴ Chanaan vero genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum quoque, ¹⁵ et Iebusæum, et Amorrhæum, et Gergesæum, ¹⁶ Hevæumque et Aracæum, et Sinæum. ¹⁷ Aradium quoque, et Samareum, et Hamathæum.

¹⁷ Fili Sem: Elam, et Assur, et Arphaxad, et Lud, et Aram, et Hus, et Hul, ¹⁸ et Gether, et Mosoch. ¹⁹ Arphaxad autem genuit Sale, qui et ipse genuit Heber. ²⁰ Porro Heber nati sunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus eius divisa est terra; et nomen fratris eius Iectan.

²¹ Iectan autem genuit Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, et Iare, ²² Adoram quoque, et Huzal, et Decla, ²³ Hebal etiam, et Abimael, et Saba, necnon ²⁴ et Ophir, et Hevila, et Iobab. omnes isti filii Iectan:

²⁵ Sem, Arphaxad, Sale, ²⁶ Heber, Phaleg, Ragau, ²⁷ Serug, Nachor, Thare, ²⁸ Abram, iste est Abraham.

2. Ab Abraham usque ad Iacob, 1, 28—2, 2.

²⁸ Fili autem Abraham, Isaac et Ismahel. ²⁹ Et hæ generationes eorum.

Primogenitus ³⁰ Ismahelis, Nabaioth, et Cedar, et Adbeel, et Mabsam, ³¹ et Masma, et Duma, Massa, Hadad, et Thema, ³² Ietur, Naphis, Cedma. hi sunt filii Ismahelis.

³³ Fili autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Ieesan, Madan, Madian, Iesboc, et Sue. Porro filii Ieesan: Saba, et Dadan. Fili autem Dadan: Assurim, et Latussim, et Laomim. ³⁴ Fili autem Madian: Ephra, et Ephel, et Henoch, et Abida, et Eldaa. omnes hi, filii Ceturæ.

³⁵ Genuit autem Abraham Isaac: cuius fuerunt filii Esau, et Israel.

³⁶ Fili Esau: Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihelom, et Core. ³⁷ Fili Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec. ³⁸ Fili Rahuel: Nabath,

1, 1 ^aGn 2, 7; 4, 25; 5, 9. — 10 ^bGn 10, 8. — 17 ^cGn 10, 22; 11, 10. — 27 ^dGn 11, 26. — 29 ^eGn 25, 13. — 33 ^fGn 25, 4. — 34 ^gGn 25, 19. — 35 ^hGn 36, 10.

Zara, Samma, Meza. ³⁸ Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan. ³⁹ Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna. ⁴⁰ Filii Sobal: Alian, et Manahath, et Ebal, Sephi et Onam. Filii Sebeon: Aia et Ana. Filii Ana: Dison. ⁴¹ Filii Dison: Hamram, et Eseban et Iethran et Charan. ⁴² Filii Eser: Balaan, et Zavan, et Iacan. Filii Disan: Hus et Aran.

reges Edom,

⁴³ Isti sunt reges, qui imperaverunt in Terra Edom antequam esset rex super filios Israel: Bale filius Beor: et nomen civitatis eius, Denaba. ⁴⁴ Mortuus est autem Bale, et regnavit pro eo Iobab filius Zare de Bosra. ⁴⁵ Cumque et Iobab fuisset mortuus, regnavit pro eo Husam de Terra Themanorum. ⁴⁶ Obiit quoque et Husam, et regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in Terra Moab: et nomen civitatis eius Avith. ⁴⁷ Cumque et Adad fuisset mortuus, regnavit pro eo Semla de Masreca. ⁴⁸ Sed et Semla mortuus est, et regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ iuxta annem sita est. ⁴⁹ Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor. ⁵⁰ Sed et hic mortuus est, et regnavit pro eo Adad: cuius urbis nomen fuit Phau, et appellata est uxor eius Meetabel filia Matred filiae Mezaab.

duces Edom,

⁵¹ Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Ietheth, ⁵² dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, ⁵³ dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar, ⁵⁴ dux Magdiel, dux Hiram. hi duces Edom.

filii Iacob.

2. ¹ Filii autem Israel: Ruben, Simeon, Levi, Iuda, Issachar, et Zabulon, ² Dan, Ioseph, Benjamin, Nephtali, Gad et Aser.

II. Generationes filiorum Iacob, 2, 3—9, 44.

1. Generationes Iuda, 2, 3—4, 23.

Filii Iuda,

³ Filii Iuda: Her, Onan, et Sela. hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Iuda, malus coram Domino, et occidit eum. ⁴ Thamar autem nurus eius peperit ei Phares et Zara. omnes ergo filii Iuda, quinque. ⁵ Filii autem Phares: Hesron et Hamul. ⁶ Filii quoque Zaræ: Zamri, et Ethan, et Eman. Chalehal quoque, et Dara, simul quinque. ⁷ Filii Charni: Achar, qui turbavit Israel, et peccavit in furto anathematis. ⁸ Filii Ethan: Azarias.

filii Hesron,

filii Ram,

⁹ Filii autem Hesron qui nati sunt ei: Ierameel, et Ram, et Calubi. ¹⁰ Porro Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahasson, principem filiorum Iuda. ¹¹ Nahasson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz. ¹² Booz vero genuit Obed, qui et ipse genuit Isai. ¹³ Isai autem genuit primogenitum Eliab, secundum Abinadab, tertium Simmaa, ¹⁴ quartum Nathanael, quintum Raddai, ¹⁵ sextum Asom, septimum David. ¹⁶ quorum sorores fuerunt Sarvia, et Abigail. Filii Sarviæ: Abisai, Ioab, et Asael, tres. ¹⁷ Abigail autem genuit Amasa, cuius pater fuit Iether Ismahelites.

filii Caleb,

¹⁸ Caleb vero filius Hesron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Ierioth: fueruntque filii eius Iaser, et Sobab, et Ardon. ¹⁹ Cumque mortua fuisset Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephratha: quæ peperit ei Hur. ²⁰ Porro Hur genuit Uri: et Uri genuit Bezeleel.

alii filii Hesron,

²¹ Post hæc ingressus est Hesron ad filiam Machir patris Galaad, et accepit eam cum esset annorum sexaginta: quæ peperit ei Segub. ²² Sed et Segub genuit Iair, et possedit viginti tres civitates in Terra Galaad. ²³ Cepitque Gessur, et Aram oppida Iair, et Canath, et vioulos eius sexaginta civitatum. omnes isti, filii Machir patris Galaad. ²⁴ Cum autem mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad Ephratha. Habuit quoque Hesron uxorem Abia, quæ peperit ei Ashur patrem Thecuæ.

filii Ierameel,

²⁵ Nati sunt autem filii Ierameel primogeniti Hesron, Ram primogenitus eius, et Buna, et Aram, et Asom, et Achia. ²⁶ Duxit quoque uxorem alteram Ierameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam. ²⁷ Sed et filii Ram primogeniti Ierameel, fuerunt Moos, Jamin, et Achar. ²⁸ Onam autem habuit filios Semei, et Iada. Filii autem Semei: Nadab, et Abisur. ²⁹ Nomen vero uxoris Abisur, Abihail, quæ

peperit ei Ahobban, et Molid. ³⁰ Filii autem Nadab fuerunt Saled, et Apphaim. Mortuus est autem Saled absque liberis. ³¹ Filius vero Apphaim, Iesi: qui Iesi genuit Sesan. Porro Sesan genuit Oholai. ³² Filii autem Iada fratris Semei: Iether, et Ionathan. Sed et Iether mortuus est absque liberis. ³³ Porro Ionathan genuit Phaleth, et Ziza. Isti fuerunt filii Ierameel. ³⁴ Sesan autem non habuit filios, sed filias: et servum Ægyptium nomine Ieraa. ³⁵ Deditque ei filiam suam uxorem: quæ peperit ei Ethei. ³⁶ Ethei autem genuit Nathan, et Nathan genuit Zabad. ³⁷ Zabad quoque genuit Ophlal, et Ophlal genuit Obed, ³⁸ Obed genuit Iehu, Iehu genuit Azariam, ³⁹ Azarias genuit Helles, et Helles genuit Elasa, ⁴⁰ Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi genuit Sellum, ⁴¹ Sellum genuit Ieamiam, Ieamia autem genuit Elisama.

⁴² Filii autem Caleb fratris Ierameel: Mesa primogenitus eius, ipse est pater Ziph: et filii Maresa patris Hebron. ⁴³ Porro filii Hebron, Core, et Taphua, et Recem, et Samma. ⁴⁴ Samma autem genuit Raham, patrem Iercaam, et Recem genuit Sammai. ⁴⁵ Filius Sammai, Maon: et Maon pater Bethsur. ⁴⁶ Ephra autem concubina Caleb peperit Haran, et Mosa, et Gezez. Porro Haran genuit Gezez. ⁴⁷ Filii autem Iahaddai, Regom, et Ioathan, et Gesan, et Phalet, et Ephra, et Saaph. ⁴⁸ Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, et Tharana. ⁴⁹ Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, et patrem Gabaa. Filia vero Caleb, fuit Achsa. ⁵⁰ Hi erant filii Caleb, filii Hur primogeniti Ephratha, Sobal pater Cariathiarim. ⁵¹ Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader. ⁵² Fuerunt autem filii Sobal patris Cariathiarim, Qui videbat dimidium requietionum. ⁵³ Et de cognatione Cariathiarim, Iethrei, et Aphuthei, et Semathei, et Maserei. Ex his egressi sunt Saraitæ, et Esthaolitæ. ⁵⁴ Filii Salma, Bethlehem, et Netophathi, Coronæ domus Ioab, et Dimidium requietionis Sarai. ⁵⁵ Cognationes quoque scribarum habitantium in labes, canentes atque Resonantes, et in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

alii filii
Caleb;

3. ¹ David avero hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron; primogenitum ^{alii David,} Amnon ex Achinoam Iezrahelitide, secundum Daniel de Abigail Carmelitide, ² tertium Absalom filium Maacha filiæ Tholmai regis Gessur, quartum Adoniam filium Aggith. ³ quintum Saphatiam ex Abital, sextum Iethraham de Egla uxore sua. ⁴ Sex ergo nati sunt ei in Hebron, ubi regnavit septem annis et sex mensibus. Triginta autem et tribus annis regnavit in Ierusalem. ⁵ Porro in Ierusalem nati sunt ei filii Simmaa, et Sobab, et Nathan, et Salomon, quattuor de Bethsabee filia Ammiel, ⁶ Iebaar quoque et Elisama, ⁷ et Eliphaleth, et Noge, et Nepheg, et Iaphia, ⁸ necnon Elisama, et Eliada, et Elipheleth, novem: ⁹ omnes hi, filii David absque filiis concubinarum: habueruntque sororem Thamar.

¹⁰ Filius autem Salomonis, Roboam: cuius Abia filius genuit Asa. De hoc quoque natus est Iosaphat, ¹¹ pater Ioram: qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo ortus est Ioas: ¹² et huius Amasias filius genuit Azariam. Porro Azariæ filius Ioathan ¹³ procreavit Achaz patrem Ezechia, de quo natus est Manasses. ¹⁴ Sed et Manasses genuit Amon patrem Iosia. ¹⁵ Filii autem Iosia fuerunt, primogenitus Iohanan, secundus Ioakim, tertius Sedecias, quartus Sellum. ¹⁶ De Ioakim natus est Iechonias, et Sedecias.

filii
Salomonis;

¹⁷ Filii Iechoniae fuerunt, Asir, Salathiel, ¹⁸ Melchiram, Phadaia, Senneser et Iecemia, Sama, et Nadabia. ¹⁹ De Phadaia orti sunt Zorobabel et Semei. Zorobabel genuit Mosollam, Hananiam, et Salomith sororem eorum: ²⁰ Hasaban quoque, et Ohol, et Barachian, et Hasadian, Iosabhersed, quinque. ²¹ Filius autem Hananiae, Phaltias pater Iescia, cuius filius Raphaia. huius quoque filius, Arnan, de quo natus est Obdia, cuius filius fuit Sechenias. ²² Filius Sechenia, Semeia: cuius filii Hattus, et Iegaal, et Baria, et Naaria, et Saphat, sex numero. ²³ Filius Naaria, Elioenai, et Ezechias, et Ezricam, tres. ²⁴ Filii Elioenai, Oduia, et Eliasub, et Pheleia, et Accub, et Iohanan, et Dalaia, et Anani, septem.

filii
Iechoniae;

sup-
plementa
quædam.

4. ¹ Filii ^aIuda: Phares, Hesron, et Charmi, et Hur, et Sobal. ² Raia vero filius Sobal genuit Iahath, de quo nati sunt Ahumai, et Laad, hæ cognationes Sarathi. ³ Ista quoque stirps Etam: Iezrahel, et Iesema, et Iedebos. Nomen quoque sororis eorum, Asalephuni. ⁴ Phannuel autem pater Gedor, et Ezer pater Hosa, isti sunt filii Hur primogeniti Ephratha patris Bethlehem. ⁵ Assur vero patri Thecuæ erant duæ uxores, Halaa, et Naara. ⁶ Peperit autem ei Naara, Oozam, et Hephher, et Themani, et Ahasthari, isti sunt filii Naara. ⁷ Porro filii Halaa, Sereth, Isaar, et Ethnan. ⁸ Cos autem genuit Anob, et Soboba, et cognationem Aharehel filii Arum. ⁹ Fuit autem labes inelytus præ fratribus suis, et mater eius vocavit nomen illius labes, dicens: Quia peperit eum in dolore. ¹⁰ Invocavit vero labes Deum Israel, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, et dilataveris terminos meos, et fuerit manus tua mecum, et feceris me a malitia non opprimi. Et præstitit Deus quæ precatus est. ¹¹ Caleb autem frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater Esthon. ¹² Porro Esthon genuit Bethrapha, et Phesse, et Tehinna patrem urbis Naas: hi sunt viri Recha. ¹³ Filii autem Cenez, Othoniel, et Saraia, Porro filii Othoniel, Hathath, et Maonathi. ¹⁴ Maonathi genuit Ophra, Saraia autem genuit Ioab patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices erant. ¹⁵ Filii vero Caleb filii Iephone, Hir, et Ela, et Naham. Filii quoque Ela: Cenez. ¹⁶ Filii quoque Ialeleel: Ziph, et Zipha, Thiria, et Asrael. ¹⁷ Et filii Ezra, Iether, et Mered, et Ephher, et Ialon, genuitque Mariam, et Sammai, et Iesba patrem Esthamo. ¹⁸ Uxor quoque eius Iudaa, peperit Iared patrem Gedor, et Heber patrem Socho, et Ienthiel patrem Zanoë, hi autem filii Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered. ¹⁹ Et filii uxoris Odaia sororis Naham patris Ceila, Garmi, et Esthamo, qui fuit de Machathi. ²⁰ Filii quoque Simon, Amnon, et Rinna filius Hanan, et Thilon, Et filii Iesi, Zoheth, et Benzoheth. ²¹ Filii ^bSela, filii Iuda: Her pater Lecha, et Laada pater Maresa, et cognationes domus operantium byssum in Domo iuramenti. ²² Et qui stare fecit Solem, virique Mendacii, et Securus, et Incendens, qui principes fuerunt in Moab, et qui reversi sunt in Lahem, hæc autem verba vetera. ²³ Hi sunt figuli habitantes in Plantationibus, et in Sepibus, apud regem in operibus eius, commo-
ratique sunt ibi.

2. Generationes Simeon, 4, 24—43.

Genealogia,

²⁴ Filii ^cSimeon: Namuel et Iamin, Iarib, Zara, Saul. ²⁵ Sellum filius eius, Mapsam filius eius, Masma filius eius. ²⁶ Filii Masma: Hamuel filius eius, Zachur filius eius, Semei filius eius. ²⁷ Filii Semei sedecim, et filiæ sex: fratres autem eius non habuerunt filios multos, et universa cognatio non potuit adæquare summam filiorum Iuda.

distributio
sedium,

²⁸ Habitaverunt autem in Bersabee, et Molada, et Hasarsuhal. ²⁹ et in Bala, et in Asom, et in Tholad, ³⁰ et in Bathuel, et in Horma, et in Siceleg, ³¹ et in Bethmarchaboth, et in Hasarsusim, et in Bethberai, et in Saarim, hæ civitates eorum usque ad regem David. ³² Villæ quoque eorum: Etam, et Aen, Remmon, et Thochen, et Asan, civitates quinque. ³³ Et universi viculi eorum per circuitum civitatum istarum usque ad Baal, hæc est habitatio eorum, et sedium distributio.

occupatio-
nes.

³⁴ Mosobab quoque et Iemlech, et Iosa filius Amasia, ³⁵ et Ioel, et Iehu filius Iosabæ filii Saraia filii Asiel, ³⁶ et Elioenai, et Iacoba, et Isuhaia, et Asaia, et Adiel, et Ismiel, et Banaia. ³⁷ Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii Idaia filii Semri filii Samaia. ³⁸ Isti sunt nominati principes in cognationibus suis, et in domo affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer. ³⁹ Et profecti sunt ut ingrederentur in Gador usque ad Orientem vallis, et ut quærerent pascua gregibus suis. ⁴⁰ Inveneruntque pascuas uberes, et valde bonas, et terram latissimam et quietam et fertilem, in qua ante habitaverant de stirpe Cham. ⁴¹ Hi ergo venerunt, quos supra descripsimus nominatim, in diebus Ezechia regis Iuda: et percusserunt tabernacula eorum, et habitatores qui inventi fuerant ibi, et deleverunt eos usque in præsentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas pascuas ibidem repperunt. ⁴² De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti.

habentes principes Phaltiam et Naariam et Raphaiam et Oziel filios Iesi: ⁴³ et percusserunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, et habitaverunt ibi pro eis usque ad diem hanc.

3. Generationes Ruben, 5, 1—10.

⁵. ¹ Filii quoque Ruben primogeniti Israel (Ipse quippe fuit primogenitus eius: sed acum violasset thorum patris sui, data sunt primogenita eius filiis Ioseph filii Israel, et non est ille reputatus in primogenitum. ² Porro Iudas, qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe eius principes germinati sunt: primogenita autem reputata sunt Ioseph.) ³ filii bergo Ruben primogeniti Israel: Enoch, et Phallu, Esron, et Carmi. ⁴ Filii Ioel: Samia filius eius, Gog filius eius, Semei filius eius. ⁵ Micha filius eius, Reia filius eius, Baal filius eius. ⁶ Beera filius eius, quem captivum duxit Thelgathphalnasar rex Assyriorum, et fuit princeps in tribu Ruben. ⁷ Fratres autem eius, et universa cognatio eius, quando numerabantur per familias suas, habuerunt principes Iehiel, et Zachariam. ⁸ Porro Bala filius Azaz, filii Samma, filii Ioel, ipse habitavit in Aroer usque ad Nebo, et Beelmeon. ⁹ Contra orientalem quoque plagam habitavit usque ad introitum eremi, et flumen Euphraten. Multum quippe iumentorum numerum possidebant in Terra Galaad.

Genealogia.

¹⁰ In diebus autem Saul præliati sunt contra Agareos, et interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ respicit ad Orientem Galaad.

prælium cum Agareis.

4. Generationes Gad, 5, 11—22.

¹¹ Filii vero Gad e regione eorum habitaverunt in Terra Basan usque Selcha: ¹² Ioel in capite, et Saphan secundus: Ianai autem, et Saphat in Basan. ¹³ Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum, Michael, et Mosollani, et Sebe, et Iorai, et Iachan, et Zie, et Heber, septem. ¹⁴ Hi filii Abihail, filii Huri, filii Iara, filii Galaad, filii Michael, filii Iesesi, filii Ieddo, filii Buz. ¹⁵ Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis suis. ¹⁶ Et habitaverunt in Galaad, et in Basan, et in viculis eius, et in cunctis suburbanis Saron, usque ad terminos. ¹⁷ Omnes hi, numerati sunt in diebus Ioathan regis Iuda, et in diebus Ieroboam regis Israel.

Genealogia,

¹⁸ Filii Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse viri bellatores, scuta portantes, et gladios, et tendentes arcum, eruditique ad prælia quadragintaquattuor millia, et septingenti sexaginta procedentes ad pugnam. ¹⁹ Dimicaverunt contra Agareos: Ituræi vero, et Naphis, et Nodab ²⁰ præbuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Agarei, et universi, qui fuerant cum eis, quia Deum invocaverunt cum præliarentur: et exaudivit eos, eo quod credidissent in eum. ²¹ Ceperuntque omnia quæ possederant, camelorum quinquaginta millia, et ovium ducenta quinquaginta millia, et asinos duo millia, et animas hominum centum millia. ²² Vulnerati autem multi corruerunt: fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem.

bellum trium tribuum cum Agareis.

5. Generationes Manasse, 5, 23—26.

²³ Filii quoque dimidiæ tribus Manasse possederunt terram a finibus Basan usque Baal, Hermon, et Sanir, et montem Hermon, ingens quippe numerus erat. ²⁴ Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Ephher, et Iesi, et Eliel, et Ezriel, et Ieremia, et Odoia, et Iediel viri fortissimi et potentes, et nominati duces in familiis suis.

Habitatio et principes,

²⁵ Reliquerunt autem Deum patrum suorum, et fornicati sunt post deos populorum terræ, quos abstulit Deus coram eis. ²⁶ et suscitavit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, et spiritum Thelgathphalnasar regis Assur: et transtulit Ruben, et Gad, et dimidiam tribum Manasse, et adduxit eos in Lahela, et in Habor, et Ara, et fluvium Gozan, usque ad diem hanc.

culpa et pena trium tribuum.

6. Generationes Levi, 6, 1—81.

Summi
sacerdotes.

6. ¹ Filii Levi: ^aGerson, Caath, et Merari. ² Filii Caath: Amram, Isaar, Hebron, et Oziel. ³ Filii Amram: Aaron. Moyses, et Maria: Filii Aaron: Nadab et Abiu, Eleazar, et Ithamar. ⁴ Eleazar genuit Phinees, et Phinees genuit Abisue, ⁵ Abisue vero genuit Bocci, et Bocci genuit Ozi. ⁶ Ozi genuit Zariaiam, et Zariaias genuit Meraioth. ⁷ Porro Meraioth genuit Amariam, et Amarias genuit Achitob. ⁸ Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Achimaas. ⁹ Achimaas genuit Azariam. Azarias genuit Iohanan. ¹⁰ Iohanan genuit Azariam. ipse est qui sacerdotio functus est in domo, quam ædificavit Salomon in Ierusalem. ¹¹ Genuit autem Azarias Amariam, et Amarias genuit Achitob, ¹² Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Sellum, ¹³ Sellum genuit Helciam, et Helcias genuit Azariam. ¹⁴ Azarias genuit Saraiaim, et Saraiaas genuit Iosedec. ¹⁵ Porro Iosedec egressus est, quando transtulit Dominus Iudam, et Ierusalem per manus Nabuchodonosor.

Levitæ,

¹⁶ Filii bergo Levi: Gerson, Caath, et Merari. ¹⁷ Et hæc nomina filiorum Gerson: Lobni, et Semei. ¹⁸ Filii Caath: Amram, et Isaar, et Hebron, et Oziel. ¹⁹ Filii Merari: Moholi et Musi. Hæ autem cognationes Levi secundum familias eorum. ²⁰ Gerson, Lobni filius eius, Iahath filius eius, Zamma filius eius. ²¹ Iohi filius eius, Addo filius eius, Zara filius eius, Iethrai filius eius. ²² Filii Caath. Aminadab filius eius, Core filius eius, Asir filius eius. ²³ Elcana filius eius, Abiasaph filius eius, Asir filius eius. ²⁴ Thahath filius eius, Uriel filius eius, Ozias filius eius, Saul filius eius. ²⁵ Filii Elcana, Amasai et Achimoth. ²⁶ et Elcana: Filii Elcana: Sophai filius eius, Nahath filius eius. ²⁷ Eliab filius eius, Ieroham filius eius, Elcana filius eius. ²⁸ Filii Samuel primogenitus Vasseni, et Abia. ²⁹ Filii autem Merari, Moholi: Lobni filius eius, Semei filius eius, Oza filius eius. ³⁰ Sammaa filius eius, Haggia filius eius, Asaia filius eius.

cantores;

³¹ Isti sunt, quos constituit David super cantores domus Domini, ex quo collocata est arca: ³² et ministrabant coram tabernaculo testimonii, canentes donec ædificaret Salomon domum Domini in Ierusalem: stabant autem iuxta ordinem suum in ministerio. ³³ Hi vero sunt, qui assistebant cum filiis suis, de filiis Caath, Heman cantor filius Ioel, filii Samuel. ³⁴ filii Elcana, filii Ieroham, filii Eliel, filii Thohu, ³⁵ filii Suph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amasai, ³⁶ filii Elcana, filii Iohel, filii Azariæ, filii Sophoniæ, ³⁷ filii Thahath, filii Asir, filii Abiasaph, filii Core. ³⁸ filii Isaar, filii Caath, filii Levi, filii Israel. ³⁹ Et frater eius Asaph, qui stabat a dextris eius, Asaph filius Barachie, filii Samaa, ⁴⁰ filii Michael, filii Basaiæ, filii Melchie, ⁴¹ filii Athanai, filii Zara, filii Adaia, ⁴² filii Ethan, filii Zamma, filii Semei, ⁴³ filii Ieth, filii Gerson, filii Levi. ⁴⁴ Filii autem Merari fratres eorum, ad sinistram, Ethan filius Cusi, filii Abdi, filii Maloch, ⁴⁵ filii Hasabie, filii Amasie, filii Helcie, ⁴⁶ filii Amasai, filii Boni, filii Somer. ⁴⁷ filii Moholi, filii Musi, filii Merari, filii Levi.

officia
Levitarum
et filiorum
Aaron;

⁴⁸ Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus Domini. ⁴⁹ Aaron vero, et filii eius adolebant incensum super altare holocausti, et super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum: et ut precarentur pro Israel iuxta omnia, quæ præceperat Moyses servus Dei.

filii Aaron:

⁵⁰ Hi sunt autem filii Aaron: Eleazar filius eius, Phinees filius eius, Abisue filius eius, ⁵¹ Bocci filius eius, Ozi filius eius, Zarahia filius eius, ⁵² Meraioth filius eius, Amarias filius eius, Achitob filius eius, ⁵³ Sadoc filius eius, Achimaas filius eius.

urbes
sacerdotum,

⁵⁴ Et hæc habitacula eorum per vicos atque confinia, filiorum scilicet Aaron, iuxta cognationes Caathitarum: ipsis enim sorte contigerant. ⁵⁵ Dederunt igitur eis Hebron in terra Iuda, et suburbana eius per circuitum: ⁵⁶ cagos autem civitatis, et villas, Caleb filio Iephone. ⁵⁷ Porro filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum Hebron, et Lobna, et suburbana eius. ⁵⁸ Iether quoque, et Esthemo cum suburbanis suis, sed et Helon, et Dabir cum suburbanis suis, ⁵⁹ Asan quoque, et Bethsenes et suburbana earum. ⁶⁰ De tribu autem Benjamin, Gabee et suburbana eius, et Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis suis, omnes civitates, tredecim, per cognationes suas.

⁶¹ Filiis autem Caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu Manasse in possessionem ^{urbes} ^{Levitarum.} decem. ⁶² Porro filiis Gersoni per cognationes suas de tribu Issachar, et de tribu Aser, et de tribu Nephthali, et de tribu Manasse in Basan, urbes tredecim. ⁶³ Filiis autem Merari per cognationes suas de tribu Ruben, et de tribu Gad, et de tribu Zabulon, dederunt sorte civitates duodecim. ⁶⁴ Dederunt quoque filii Israel Levitis civitates, et suburbana earum: ⁶⁵ dederuntque per sortem, ex tribu filiorum Iuda, et ex tribu filiorum Simeon, et ex tribu filiorum Benjamin urbes has, quas vocaverunt nominibus suis, ⁶⁶ et his, qui erant de cognatione filiorum Caath, ^afueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim. ⁶⁷ Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum, Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, et Gazer cum suburbanis suis, ⁶⁸ leemaam quoque cum suburbanis suis, et Bethoron similiter, ⁶⁹ necnon et Helon cum suburbanis suis, et Gethremmon in eundem modum. ⁷⁰ Porro ex dimidia tribu Manasse, Aner et suburbana eius, Balaam et suburbana eius: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant. ⁷¹ Filiis autem Gerson de cognatione dimidiæ tribus Manasse Gaulon in Basan, et suburbana eius, et Astaroth cum suburbanis suis. ⁷² De tribu Issachar, Cedès et suburbana eius, et Dahereth cum suburbanis suis, ⁷³ Ramoth quoque et suburbana eius, et Anem cum suburbanis suis. ⁷⁴ De tribu vero Aser: Masal cum suburbanis suis, et Abdon similiter, ⁷⁵ Husac quoque et suburbana eius, et Rohob cum suburbanis suis. ⁷⁶ Porro de tribu Nephthali, Cedès in Galilæa et suburbana eius, Hamon cum suburbanis suis, et Cariathaim, et suburbana eius. ⁷⁷ Filiis autem Merari residuis: de tribu Zabulon, Remmono et suburbana eius, et Thabor cum suburbanis suis: ⁷⁸ trans Jordanem quoque ex adverso Iericho contra Orientem Iordanis, de tribu Ruben, Bosor in solitudine cum suburbanis suis, et Iassa cum suburbanis suis, ⁷⁹ Cademoth quoque et suburbana eius, et Mephaat cum suburbanis suis. ⁸⁰ Necnon et de tribu Gad, Ramoth in Galaad et suburbana eius, et Manaim cum suburbanis suis, ⁸¹ sed et Hesebon cum suburbanis suis, et Iezer cum suburbanis suis.

7. Generationes Issachar, 7, 1—5.

7. ¹ Porro filii ^bIssachar: Thola, et Phua, Iasub, et Simeron, quattuor. ² Filii ^{Genealogia.} Thola: Ozi et Raphaia, et Ieriel, et Iemai, et Iebsem, et Samuel, principes per domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus David, viginti duo millia sexcenti. ³ Filii Ozi: Izrahia, de quo nati sunt Michael, et Obadia, et Ioel, et Iesia, quinque omnes principes. ⁴ Cumque eis per familias, et populos suos, accinti ad prælium, viri fortissimi, triginta sex millia: multas enim habuerunt uxores, et filios. ⁵ Fratres quoque eorum per omnem cognationem Issachar robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt.

8. Generationes Benjamin, 7, 6—12.

⁶ Filii ^cBeniamin: Bela, et Bechor, et Iadihel, tres. ⁷ Filii Bela: Esbon, et ^{Genealogia.} Ozi, et Oziel, et Ierimoth, et Urai, quinque principes familiarum, et ad pugnandum robustissimi: numerus autem eorum, viginti duo millia et triginta quattuor. ⁸ Porro filii Bechor: Zamira, et Ioas, et Eliezer, et Elioenai, et Amri, et Ierimoth, et Abia, et Anathoth, et Almath: omnes hi, filii Bechor. ⁹ Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum ad bella fortissimi, viginti millia et ducenti. ¹⁰ Porro filii Iadihel: Balan. Filii autem Balan: Iehus, et Benjamin, et Aod, et Chanana, et Zethan, et Tharsis, et Ahisahar. ¹¹ omnes hi filii Iadihel, principes cognationum suarum, viri fortissimi, decem et septem millia, et ducenti ad prælium procedentes. ¹² Sepham quoque, et Hapham filii Hir: et Hasim filii Aher.

9. Generationes Nephthali, 7, 13.

¹³ Filii autem Nephthali: Iasiel, et Guni, et Ieser, et Sellum, filii Bala.

^{Genealogia.}

10. Generationes Manasse, 7, 14—19.

Genealogia.

¹⁴ Porro filius Manasse, Esriel: concubinaque eius Syra peperit Machir patrem Galaad. ¹⁵ Machir autem accepit uxores filiis suis Happhim, et Saphan: et habuit sororem nomine Maacha: nomen autem secundi, Salphaad, natæque sunt Salphaad filia. ¹⁶ et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen eius Phares: porro nomen fratris eius, Sares: et filii eius, Ulam, et Recen. ¹⁷ Filius autem Ulam, Badan, hi sunt filii Galaad, filii Machir, filii Manasse. ¹⁸ Soror autem eius Regina peperit Virundecorum, et Abiezer, et Mohola. ¹⁹ Erant autem filii Semida, Ahin, et Sechem, et Levi, et Aniam.

11. Generationes Ephraim, 7, 20—29.

Genealogia,

²⁰ Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius eius, Thabath filius eius, Elada filius eius, Thahath filius eius, huius filius Zabad. ²¹ et huius filius Suthala, et huius filius Ezer et Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia descenderant ut invaderent possessiones eorum. ²² Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, et venerunt fratres eius ut consolarentur eum. ²³ Ingressusque est ad uxorem suam: quæ concepit, et peperit filium, et vocavit nomen eius Beria, eo quod in malis domus eius ortus esset: ²⁴ filia autem eius fuit Sara, quæ ædificavit Bethoron inferiorem et superiorem, et Ozensara. ²⁵ Porro filius eius Rapha, et Reseph, et Thale, de quo natus est Thaan, ²⁶ qui genuit Laadan: huius quoque filius Ammiud, qui genuit Elisama, ²⁷ de quo ortus est Nun, qui habuit filium Iosue.

possessio et habitatio.

²⁸ Possessio autem eorum et habitatio, Bethel cum filiabus suis, et contra orientem Noran ac Occidentalem plagam Gazer et filia eius, Sichem quoque cum filiabus suis, usque ad Aza cum filiabus eius. ²⁹ Iuxta filios quoque Manasse Bethsan et filias eius, Thanach et filias eius, Mageddo et filias eius: Dor et filias eius: in his habitaverunt filii Ioseph, filii Israel.

12. Generationes Aser, 7, 30—40.

Genealogia.

³⁰ Filii aAser: Iemna, et Iesua, et Iessui, et Baria, et Sara soror eorum. ³¹ Filii autem Baria: Heber, et Melchiel: ipse est pater Barsaith. ³² Heber autem genuit Iephlat, et Somer, et Hotham, et Suaa sororem eorum. ³³ Filii Iephlat: Phosech, et Chamaal, et Asoth: hi filii Iephlat. ³⁴ Porro filii Somer: Ahi, et Roaga, et Haba, et Aram. ³⁵ Filii autem Helem fratris eius: Supha, et Iemna, et Selles, et Amal. ³⁶ Filii Supha: Sue, Harnapher, et Sual, et Beri, et Iamra. ³⁷ Bosor, et Hod, et Samna, et Salusa, et Iethran, et Bera. ³⁸ Filii Iether: Iephone, et Phaspha, et Ara. ³⁹ Filii autem Olla: Aree, et Haniel, et Resia. ⁴⁰ Omnes hi filii Aser, principes cognationum, electi atque fortissimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis, quæ apta esset ad bellum, viginti sex millia.

13. Generationes Benjamin et Saul, 8, 1—40.

Filii Benjamin;

8. ¹ Benjamin autem genuit ^aBale primogenitum suum, Asbel secundum, Ahara tertium, ² Nohaa quartum, et Rapha quintum. ³ Fueruntque filii Bale: Addar, et Gera, et Abiud, ⁴ Abisue quoque et Naaman, et Ahoe. ⁵ sed et Gera, et Sephuphan, et Huram. ⁶ Hi sunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui translati sunt in Manahath. ⁷ Naaman autem, et Achia, et Gera ipse transtulit eos, et genuit Oza, et Abiud. ⁸ Porro Saharaim genuit in regione Moab, postquam dimisit Husim, et Bara uxores suas. ⁹ Genuit autem de Hodes uxore sua Iohab, et Sebia, et Mosa, et Molchoni. ¹⁰ Iehus quoque, et Sechia, et Marma, hi sunt filii eius principes in familiis suis. ¹¹ Mehusim vero genuit Abitob, et Elphaal. ¹² Porro filii Elphaal: Heber, et Misaam, et Samad: hic ædificavit Ono, et Lod, et filias eius. ¹³ Baria autem, et Sama principes cognationum habitantium in Aialon: hi fugaverunt habitatores Geth. ¹⁴ Et Ahio, et Sesac, et Ierimoth, ¹⁵ et Zabadia, et Arod, et Heder. ¹⁶ Michael quoque, et Iespha, et Ioha filii Baria.

¹⁷ Et Zabadia, et Mosollam, et Hezeki, et Heber, ¹⁸ et Iesamari, et Iezlia, et Iobab filii Elphaal, ¹⁹ et Iacim, et Zechri, et Zabdi. ²⁰ et Elioenai, et Seletthai, et Eliel, ²¹ et Adaia, et Baraia, et Samarath filii Semei. ²² Et Iespham, et Heber, et Eliel, ²³ et Abdon, et Zechri, et Hanan, ²⁴ et Hanania, et Ælam, et Anathothia, ²⁵ et Iephdaia, et Phanuel filii Sesac. ²⁶ et Samsari, et Sohoria, et Otholia, ²⁷ et Iersia, et Elia, et Zechri, filii Ieroham. ²⁸ hi patriarchæ, et cognationum principes, qui habitaverunt in Ierusalem.

²⁹ in «Gabaon autem habitaverunt Abigabaon, et nomen uxoris eius Maacha: ³⁰ filiusque eius primogenitus Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et Nadab. ³¹ Gedor quoque, et Ahio, et Zacher, et Macelloth: ³² et Macelloth genuit Samaa: habitaveruntque ex adverso fratrum suorum in Ierusalem cum fratribus suis. ³³ ^bNer autem genuit Cis, et Cis genuit Saul.

maiores

Porro Saul genuit Ionathan, et Melchisua, et Abinadab, et Esbaal. ³⁴ Filius autem Ionathan, Meribbaal: et Meribbaal genuit Micha. ³⁵ Filii Micha, Phithon, et Melech, et Tharaa, et Ahaz. ³⁶ et Ahaz genuit Ioadæ: et Ioadæ genuit Alamath, et Azmoth, et Zamri: porro Zamri genuit Mosa. ³⁷ et Mosa genuit Banaa, cuius filius fuit Rapha, de quo ortus est Elasa, qui genuit Asel. ³⁸ Porro Asel sex filii fuerunt his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, et Hanan. omnes hi filii Asel. ³⁹ Filii autem Esec fratris eius, Ulam primogenitus, et Iehus secundus, et Eliphalet tertius. ⁴⁰ Fueruntque filii Ulam viri robustissimi, et magno robore tendentes arcum: et multos habentes filios ac nepotes, usque ad centum quinquaginta. Omnes hi, filii Benjamin.

atque filii
Saul.

14. Habitatores Ierusalem et progenies Saul, 9, 1—44.

9. ¹ Universus ergo Israel dinumeratus est: et summa eorum scripta est in Libro regum Israel, et Iuda: translatique sunt in Babylonem propter delictum suum. ² Qui autem habitaverunt primi in possessionibus, et in urbibus suis: Israel, et Sacerdotes, et Levitæ, et Nathinæi.

Habitatores

³ Commorati sunt in Ierusalem de filiis Iuda, et de filiis Benjamin, de filiis quoque Ephraim, et Manasse. ⁴ Othei filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii Bonni, de filiis Phares filii Iuda. ⁵ Et de Siloni: Asaia primogenitus, et filii eius. ⁶ De filiis autem Zara: Iehuel, et fratres eorum, sexcenti nonaginta.

de filiis
Iuda,

⁷ Porro de filiis Benjamin: Salo filius Mosollam, filii Oduia, filii Asana: ⁸ et Iobania filius Ieroham: et Ela filius Ozi, filii Mochori: et Mosollam filius Saphatiæ, filii Rahuel, filii Iebaniæ, ⁹ et fratres eorum per familias suas, nongenti quinquaginta sex. Omnes hi, principes cognationum per domos patrum suorum.

de filiis
Benjamin,

¹⁰ De sacerdotibus autem: Iedaia, Ioarib, et Iachin: ¹¹ Azarias quoque filius Helciz, filii Mosollam, filii Sadoc, filii Maraioth, filii Achitob, pontifex domus Dei. ¹² Porro Adaias filius Ieroham, filii Phassur, filii Melchiæ: et Maasai filius Adiel, filii Iezra, filii Mosollam, filii Mosollamith, filii Emmer. ¹³ fratres quoque eorum principes per familias suas, mille septingenti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum opus ministerii in domo Dei.

de sacer-
dotibus,

¹⁴ De Levitis autem: Semeia filius Hassub filii Ezricam, filii Hasebia de filiis Merari. ¹⁵ Bachacar quoque carpentarius, et Galal, et Mathania filius Micha, filii Zechri, filii Asaph: ¹⁶ et Obdia filius Semeiæ, filii Galal, filii Idithun: et Barachia filius Asa, filii Elcana, qui habitavit in atrii Netophati. ¹⁷ Ianitores autem: Sellum, et Accub, et Telmon, et Ahimam: et frater eorum Sellum princeps, ¹⁸ usque ad illud tempus, in porta regis ad orientem, observabant per vices suas de filiis Levi. ¹⁹ Sellum vero filius Core filii Abiasaph, filii Core, cum fratribus suis, et domo patris sui, hi sunt Coritæ super opera ministerii, custodes vestibulorum tabernaculi: et familiæ eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum. ²⁰ Phinees autem filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino. ²¹ Porro Zacharias filius Mosollamia, ianitor portæ tabernaculi testimonii. ²² Omnes hi electi in ostiarios per portas, ducenti duodecim: et descripti in villis propriis: quos constituerunt

de Levitis;

David, et Samuel Videns, in fide sua ²³ tam ipsos, quam filios eorum in ostiis domus Domini, et in tabernaculo vicibus suis. ²⁴ Per quattuor ventos erant ostiarii: id est ad Orientem, et ad Occidentem, et ad Aquilonem, et ad Austrum. ²⁵ Fratres autem eorum in viculis morabantur, et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus. ²⁶ His quattuor Levitis creditus erat omnis numerus ianitorum, et erant super exedras, et thesauros domus Domini. ²⁷ Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis: ut eum tempus fuisset, ipsi mane aperirent fores. ²⁸ De horum genere erant et super vasa ministerii: ad numerum enim et inferebantur vasa, et efferebantur. ²⁹ De ipsis et qui credita habebant utensilia sanctuarii, praeerant simulæ, et vino, et oleo, et thuri, et aromatibus. ³⁰ Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant. ³¹ Et Mathathias Levites primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum, quæ in sartagine frigebantur. ³² Porro de filiis Caath fratribus eorum, super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata præpararent. ³³ Hi sunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte iugiter suo ministerio deservirent. ³⁴ Capita Levitarum, per familias suas principes, manserunt in Ierusalem.

maiores

³⁵ In aGabaon autem commemorati sunt pater Gabaon Iehiel, et nomen uxoris eius Maacha. ³⁶ Filius primogenitus eius Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et Ner, et Nadab. ³⁷ Gedor quoque, et Ahio, et Zacharias, et Macelloth. ³⁸ Porro Macelloth genuit Samaan: isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Ierusalem, cum fratribus suis. ³⁹ bNer autem genuit Cis: et Cis genuit Saul:

atque filii Saul.

et Saul genuit Ionathan, et Melchisua, et Abinadab, et Esbaal. ⁴⁰ Filius autem Ionathan, Meribbaal: et Meribbaal genuit Michæ. ⁴¹ Porro filii Michæ, Phithon, et Melech, et Tharaa, et Ahaz. ⁴² Ahaz autem genuit Iara, et Iara genuit Alamath, et Azmoth, et Zamri. Zamri autem genuit Mosa. ⁴³ Mosa vero genuit Banaa: cuius filius Raphaia, genuit Elasa: de quo ortus est Asel. ⁴⁴ Porro Asel sex filios habuit his nominibus, Ezrieam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan. hi sunt filii Asel.

PARS ALTERA.

Historia regis David, 10, 1—29, 30.

I. Initium regni Davidici, 10, 1—12, 40.

1. Saul cum filiis moritur, 10, 1—14.

Filii Saulis percutiuntur,

¹⁰. ¹ Philistiim autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel Palæstinos, et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. ² Cumque appropinquassent Philisthæi persequentes Saul, et filios eius, percusserunt Ionathan, et Abinadab, et Melchisua filios Saul. ³ Et aggravatum est prælium contra Saul, inveneruntque eum sagittarii, et vulneraverunt iaculis.

Saul et armiger in gladium irruunt,

⁴ Et dixit Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et interfice me: ne forte veniant incircumcisi isti, et illudant mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul ensem, et irruit in eum. ⁵ Quod cum vidisset armiger eius, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, et mortuus est. ⁶ Interiit ergo Saul, et tres filii eius, et omnis domus illius pariter concidit.

viri Israel fugiunt,

⁷ Quod cum vidissent viri Israel, qui habitabant in campestribus, fugerunt: et Saul ac filiis eius mortuis, dereliquerunt urbes suas, et huc illucque dispersi sunt: veneruntque Philistiim, et habitaverunt in eis.

arma et caput Saulis auferuntur,

⁸ Die igitur altero detrahentes Philistiim spolia cæsorum, invenerunt Saul, et filios eius iacentes in monte Gelboe. ⁹ Cumque spoliassent eum, et amputassent caput, armisque nudassent, miserunt in terram suam, ut circumferretur, et ostenderetur idolorum templis, et populis: ¹⁰ arma autem eius consecraverunt in fano dei sui, et caput affixerunt in templo Dagon.

¹¹ Hoc cum audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet quæ Philisthiim fecerant super Saul, ¹² consurrexerunt singuli virorum fortium, et tulerunt cadavera Saul et filiorum eius: attuleruntque ea in Iabes, et sepelierunt ossa eorum subter quercum, quæ erat in Iabes, et ieiunaverunt septem diebus.

cadavera
sepeliuntur;

¹³ Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod prævaricatus sit a mandatum Domini quod præceperat, et non custodierit illud: sed binsuper etiam pythonissam consuluerit, ¹⁴ nec speraverit in Domino: propter quod interfecit eum, et transtulit regnum eius ad David filium Isai.

iniquitates
Saulis
enume-
rantur.

2. David rex in toto Israel, 11, 1—9.

11. ¹ Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron, dicens: «Os tuum sumus, et caro tua. ² Heri quoque, et nudiustertius cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas, et introducebas Israel: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, et tu eris princeps super eum. ³ Venerunt ergo omnes maiores natu Israel ad regem in Hebron, et inivit David cum eis fœdus coram Domino: unxeruntque eum regem super Israel, iuxta sermonem Domini, quem locutus est in manu Samuel.

In Hebron
ungitur,

⁴ Abiit quoque David, et omnis Israel in Ierusalem. hæc est Iebus, ubi erant Iebusæi habitatores terræ. ⁵ Dixeruntque qui habitabant in Iebus ad David: Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Sion, quæ est Civitas David, ⁶ dixitque: Omnis qui percusserit Iebusæum in primis, erit princeps et dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Sarviæ, et factus est princeps. ⁷ Habitavit autem David in arce, et idcirco appellata est Civitas David. ⁸ Ædificavitque urbem in circuitu a Mello usque ad gyrum, Ioab autem reliqua urbis extruxit. ⁹ Proficiebatque David vadens et crescens, et Dominus exercituum erat cum eo.

arcem Sion
capit.

3. Nomina fortium Davidis, 11, 10—46.

¹⁰ «Hi principes virorum fortium David, qui adiuverunt eum ut rex fieret super omnem Israel iuxta verbum Domini, quod locutus est ad Israel. ¹¹ Et iste numerus robustorum David: Iesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta: iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice. ¹² Et post eum Eleazar filius patris eius Ahohites, qui erat inter tres potentes. ¹³ Iste fuit cum David in Phesdomim, quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in prælium: et erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philisthinorum. ¹⁴ Hi steterunt in medio agri, et defenderunt eum: cumque percussissent Philisthæos, dedit Dominus salutem magnam populo suo.

Tres for-
tissimi,

¹⁵ Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerant castrametati in Valle raphaim. ¹⁶ «Porro David erat in præsidio, et statio Philisthinorum in Bethlehem. ¹⁷ Desideravit igitur David, et dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta. ¹⁸ Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, et hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, et attulerunt ad David ut biberet: qui noluit, sed magis libavit illam Domino. ¹⁹ dicens: Absit ut in conspectu Dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam: quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. hæc fecerunt tres robustissimi.

factum
trium for-
tium,

²⁰ Abisai quoque frater Ioab ipse erat princeps trium, et ipse levavit hastam suam contra trecentos vulneratos, et ipse erat inter tres nominatissimus, ²¹ et inter tres secundos inelytus, et princeps eorum: verumtamen usque ad tres primos non pervenerat. ²² Banaïas filius Ioiadæ viri robustissimi, qui multa opera perpetravit, de Cabseel: ipse percussit duos ariel Moab: et ipse descendit, et interfecit leonem in media cisterna tempore nivis. ²³ Et ipse percussit virum Ægyptium, cuius statura erat quinque cubitorum, et habebat lanceam ut liciatorium textentium:

facta
duorum
fortium,

¹³ aEx 17, 14; 1 Sm 15, 3. — ^{b1} Sm 28, 8. — 11, 1 c2 Sm 5, 1. — 10 d2 Sm 23, 8. — 16 e2 Sm 23, 14.

descendit igitur ad eum cum virga, et rapuit hastam, quam tenebat manu, et interfecit eum hasta sua. ²⁴ Hæc fecit Banaïas filius Ioiadæ, qui erat inter tres robustos nominatissimos, ²⁵ inter triginta primus, verumtamen ad tres usque non pervenerat: posuit autem eum David ad auriculam suam.

reliqui
viri fortes.

²⁶ Porro fortissimi viri in exercitu, Asahel frater Ioab, et Elchanaan filius patru eius de Bethlehem, ²⁷ Sammoth Arorites, Helles Phalonites, ²⁸ Ira filius Acces Thecutes, Abiezer Anathothites, ²⁹ Sobbochai Husathites, Ilai Ahobites, ³⁰ Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites, ³¹ Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaia Pharatonites, ³² Hurai de Torrente Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauranites, Eliaba Salabonites. ³³ Filii Assem Gezonites, Ionathan filius Sage Ararites, ³⁴ Ahiam filius Sachar Ararites, ³⁵ Eliphal filius Ur, ³⁶ Hephher Meeherathites, Ahia Phelonites, ³⁷ Hesro Carmelites, Naarai filius Asbai, ³⁸ Ioel frater Nathan, Mibahar filius Agarai. ³⁹ Selec Ammonites, Naarai Berothites armiger Ioab filii Sarviæ. ⁴⁰ Ira Iethræus, Gareb Iethræus, ⁴¹ Urias Hethæus, Zabad filius Oholi, ⁴² Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, et cum eo triginta: ⁴³ Hanan filius Maacha, et Iosaphat Mathanites, ⁴⁴ Ozia Astarothites, Samma, et Iehiel filii Hotham Arorites, ⁴⁵ Iedihel filius Samri, et Ioha frater eius Thosaites, ⁴⁶ Eliel Mahumites, et Ieribai, et Iosaia filii Elnæm, et Iethma Moabites, Eliel, et Obed, et Iasiel de Masobia.

4. Primi sectatores Davidis, 12, 1—22.

De Benia-
min,

12. ¹ Hi quoque venerunt ad David in Siceleg, cum adhuc fugeret Saul filium Cis, qui erant fortissimi et egregii pugnatores, ² tendentes arcum, et utraque manu fundis saxa iacentes, et dirigentes sagittas: de fratribus Saul ex Benjamin. ³ Princeps Ahiezer, et Ioas filii Samaa Gabaathites, et Iaziel, et Phallet filii Azmoth, et Baracha, et Iehu Anathotites. ⁴ Samaïas quoque Gabaonites fortissimus inter triginta et super triginta. Ieremias, et Iehezziel, et Iohanan, et Iezabad Gaderothites. ⁵ et Eluzai et Jerimuth, et Baalia, et Samaria, et Saphatia Haruphites. ⁶ Elcana, et Iesia, et Azareel, et Ioezer, et Iesbaam de Carehim: ⁷ Ioela quoque, et Zabadia filii Ieroham de Gedor.

de Gad,

⁸ Sed et de Gaddi transfugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustissimi, et pugnatores optimi, tenentes clypeum et hastam: facies eorum quasi facies leonis, et veloces quasi capræ in montibus: ⁹ Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius, ¹⁰ Masmana quartus, Ieremias quintus, ¹¹ Ethî sextus, Eliel septimus, ¹² Iohanan octavus, Elzebad nonus, ¹³ Ieremias decimus, Machbanai undecimus. ¹⁴ hi de filiis Gad principes exercitus: novissimus centum militibus præerat, et maximus, mille. ¹⁵ Isti sunt qui transierunt Iordanem mense primo, quando inundare consuevit super ripas suas: et omnes fugaverunt qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam et occidentalem.

de Benia-
min et
Iuda,

¹⁶ Venerunt autem et de Benjamin, et de Iuda ad præsidium, in quo morabatur David. ¹⁷ Egressusque est David obviam eis, et ait: Si pacifice venistis ad me ut auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, et iudicet. ¹⁸ Spiritus vero induit Amasai principem inter triginta, et ait: Tui sumus o David, et tecum fili Isai: pax, pax tibi, et pax adiutoribus tuis. te enim adiuvat Deus tuus. Suscepit ergo eos David, et constituit principes turmæ.

de Manasse.

¹⁹ Porro de Manasse transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philisthiim adversus Saul, ut pugnaret: et non dimicavit cum eis, quia inito consilio remiserunt eum principes Philistinorum, dicentes: Periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum Saul. ²⁰ Quando igitur reversus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas, et Iozabad, et Iedihel, et Michael, et Ednas, et Iozabad, et Eliu, et Salathi, principes millium in Manasse. ²¹ hi præbuerunt auxilium David adversus latrunculos: omnes enim erant viri fortissimi, et facti sunt principes in exercitu. ²² Sed et per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, usque dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei.

5. Bellatores regem consalutantes, 12, 23—40.

²³ Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cum esset in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, iuxta verbum Domini. ²⁴ Filii Iuda portantes clypeum et hastam, sex millia octingenti expediti ad prælium. ²⁵ De filiis Simeon virorum fortissimorum ad pugnandum, septem millia centum. ²⁶ De filiis Levi, quattuor millia sexcenti. ²⁷ Ioiaa quoque princeps de stirpe Aaron, et cum eo tria millia septingenti. ²⁸ Sadoc etiam puer egregiæ indolis, et domus patris eius, principes viginti duo. ²⁹ De filiis autem Benjamin fratribus Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul. ³⁰ Porro de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognitionibus suis. ³¹ Et ex dimidia tribu Manasse, decem et octo millia, singuli per nomina sua venerunt ut constituerent regem David. ³² De filiis quoque Issachar viri eruditi, qui noverant singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Israel, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur. ³³ Porro de Zabulon qui egrediebantur ad prælium, et stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici. ³⁴ Et de Nephthali, principes mille: et cum eis instructi clypeo et hasta, triginta et septem millia. ³⁵ De Dan etiam præparati ad prælium, viginti octo millia sexcenti. ³⁶ Et de Aser egredientes ad pugnam, et in acie provocantes, quadraginta millia. ³⁷ Trans Iordanem autem de filiis Ruben, et de Gad, et dimidia parte tribus Manasse instructi armis bellicis, centum viginti millia.

Numerus
eorum,

³⁸ Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, ut constituerent regem David super universum Israel: sed et omnes reliqui ex Israel, uno corde erant, ut rex fieret David. ³⁹ Fueruntque ibi apud David tribus diebus comedentes et bibentes. præparaverant enim eis fratres sui. ⁴⁰ Sed et qui iuxta eos erant, usque ad Issachar, et Zabulon, et Nephthali, afferebant panes in asinis, et camelis, et mulis, et bobus ad vescendum: farinam, palathas, uvam passam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam. gaudium quippe erat in Israel.

actio in
Hebron.

II. Progressus regni Davidici, 13, 1—22, 1.

1. Prior translatio arcæ, 13, 1—14.

13. ¹ Iniit autem consilium David cum tribunis, et centurionibus, et universis principibus, ² et ait ad omnem cætum Israel: Si placet vobis: et a Domino Deo nostro egreditur sermo, quem loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel, et ad Sacerdotes, et Levitas, qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos, ³ et reducamus arcam Dei nostri ad nos: non enim requisivimus eam in diebus Saul. ⁴ Et respondit universa multitudo ut ita fieret: placuerat enim sermo omni populo. ⁵ Congregavit ergo David cunctum Israel a Sihor Ægypti, usque dum ingrediaris Emath, aut adduceret arcam Dei de Cariathiarim.

Arcam Dei
adducit

⁶ Et ascendit David, et omnis vir Israel ad collem Cariathiarim, qui est in Iuda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, ubi invocatum est nomen eius. ⁷ Imposueruntque arcam Dei super plaustrum novum, de domo Abinadab: Oza autem, et frater eius minabant plaustrum. ⁸ Porro David, et universus Israel ludebant coram Deo omni virtute in canticis, et in citharis, et psalteriis, et tympanis, et cymbalis, et tubis. ⁹ Cum autem pervenissent ad Arcam Chidon, tetendit Oza manum suam, ut sustentaret arcam: bos quippe lascivens paululum inclinaverat eam. ¹⁰ Iratus est itaque Dominus contra Ozam, et percussit eum, eo quod tetigisset arcam: et mortuus est ibi coram Domino. ¹¹ Contristatusque est David, eo quod divisisset Dominus Ozam: vocavitque locum illum: Divisio Ozæ usque in præsentem diem. ¹² Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quo modo possum ad me introducere arcam Dei? ¹³ Et ob hanc causam non

de domo
Abinadab
in domum
Obededom.

adduxit eam ad se, hoc est, in Civitatem David, sed avertit in domum Obededom Gethæi. ¹⁴ Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus: et benedixit Dominus domui eius, et omnibus quæ habebat.

2. Palatium et familia regis, 14, 1—7.

Domus regia
aëdificatur,

¹⁴ ¹ Misit quoque Hiram rex Tyri nuncios ad David, et ligna cedrina, et artifices parietum, lignorumque: ut ædificarent ei domum. ² Cognovitque David quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel, et sublevatum esset regnum suum super populum eius Israel.

familia
augetur.

³ ^b Accepit quoque David alias uxores in Ierusalem: genuitque filios, et filias. ⁴ Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Ierusalem: Samua, et Sobad, Nathan, et Salomon. ⁵ Iebahar, et Elisua, et Eliphalet, ⁶ Noga quoque, et Napheg, et Iaphia, ⁷ Elisama, et Baaliada, et Eliphalet.

3. Victoriæ de Philistiim, 14, 8—17.

Victoria
prima,

⁸ ^c Audientes autem Philistiim eo quod unctus esset David in regem super universum Israel, ascenderunt omnes ut quærent eum: quod cum audisset David, egressus est obviam eis. ⁹ Porro Philistiim venientes, diffusi sunt in Valle Raphaim. ¹⁰ Consuluitque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthæos, et si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, et tradam eos in manu tua. ¹¹ Cumque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi David, et dixit: Divisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquæ: et idcirco vocatum est nomen illius loci Baalpharasim. ¹² Dereliqueruntque ibi deos suos, quos David iussit exuri.

victoria
secunda,

¹³ Alia etiam vice Philistiim irruerunt, et diffusi sunt in valle. ¹⁴ Consuluitque rursum David Deum, et dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, et venies contra illos ex adverso pyrorum. ¹⁵ Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te, ut percutiat castra Philistiim. ¹⁶ Fecit ergo David sicut præceperat ei Deus, et percussit castra Philistinorum, de Gabaon usque Gazera.

timor
omnium.

¹⁷ Divulgatumque est nomen David in universis regionibus, et Dominus dedit pavorem eius super omnes gentes.

4. Altera translatio arcæ, 15, 1—16, 43.

Rex trans-
lationem
præparat,

¹⁵ ¹ Fecit quoque sibi domos in Civitate David: et ædificavit locum arcæ Dei, tendentique ei tabernaculum. ² Tunc dixit David: illicitum est ut a quocumque portetur arca Dei nisi a Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, et ad ministrandum sibi usque in æternum. ³ Congregavitque universum Israel in Ierusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum, quem præparaverat ei. ⁴ Necnon et filios Aaron, et Levitas. ⁵ De filiis Caath, Uriel princeps fuit, et fratres eius centum viginti. ⁶ De filiis Merari, Asaia princeps: et fratres eius ducenti viginti. ⁷ De filiis Gersom, Ioel princeps; et fratres eius centum triginta. ⁸ De filiis Elisaphan, Semeias princeps, et fratres eius ducenti. ⁹ De filiis Hebron, Eliel princeps; et fratres eius octoginta. ¹⁰ De filiis Oziel, Aminadab princeps; et fratres eius centum duodecim. ¹¹ Vocavitque David Sadoc, et Abiathar Sacerdotes, et Levitas, Uriel, Asaiam, Ioel, Semeiam, Eliel, et Aminadab: ¹² et dixit ad eos: Vos qui estis principes familiarum Leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, et afferte arcam Domini Dei Israel ad locum, qui ei præparatus est: ¹³ ^d ne ut a principio, quia non eratis præsentibus, percussit nos Dominus; sic et nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. ¹⁴ Sanctificati sunt ergo Sacerdotes, et Levitæ, ut portarent arcam Domini Dei Israel. ¹⁵ ^e Et tulerunt filii Levi arcam Dei, sicut præceperat Moyses iuxta verbum Domini humeris suis in vectibus. ¹⁶ Dixitque David principibus Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablīs videlicet, et lyris, et cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus lætitiæ. ¹⁷ Con-

stitueruntque Levitas: Heman filium Ioel, et de fratribus eius Asaph filium Barachiae: de filiis vero Merari, fratribus eorum: Ethan filium Casaiae. ¹⁸ Et cum eis fratres eorum: in secundo ordine, Zachariam, et Ben, et Iaziel, et Semiramoth, et Iahiel, et Ani, Eliab, et Banaïam, et Maasiam, et Mathathiam, et Eliphalu, et Maceniam, et Obededom, et Iehiel, ianitores. ¹⁹ Porro cantores, Heman, Asaph, et Ethan; in cymbalis aëneis concrepantes. ²⁰ Zacharias autem, et Oziel, et Semiramoth, et Iahiel, et Ani, et Eliab, et Maasias, et Banaïas in nablīs arcana cantabant. ²¹ Porro Mathathias, et Eliphalu, et Macenias, et Obededom, et Iehiel, et Ozaziu, in citharis pro octava caneabant epinicion. ²² Chonenias autem princeps Levitarum, prophetiae praeerat, ad praecinendam melodiam: erat quippe valde sapiens. ²³ Et Barachias, et Elcana: ianitores arcæ. ²⁴ Porro Sebenias, et Iosaphat, et Nathanael, et Amasai, et Zacharias, et Banaïas, et Eliezer sacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei: et Obededom, et Iehias erant ianitores arcæ.

²⁵ ^a Igitur David et omnes maiores natu Israel, et tribuni ierunt ad deportandum arcam foederis Domini de domo Obededom cum lætitia. ²⁶ Cumque adiuvisset Deus Levitas, qui portabant arcam foederis Domini, immolabantur septem tauri, et septem arietes. ²⁷ Porro David erat indutus stola byssina, et universi Levitæ qui portabant arcam, cantoresque et Chonenias princeps prophetiae inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo. ²⁸ Universusque Israel deducebant arcam foederis Domini in iubilo, et sonitu buccinæ, et tubis, et cymbalis, et nablīs, et citharis concrepantes. ²⁹ Cumque pervenisset arca foederis Domini usque ad Civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David saltantem atque ludentem, et despexit eum in corde suo. **16.** ¹ Attulerunt igitur arcam Dei, et constituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: et obtulerunt holocausta, et pacifica coram Deo. ² Cumque complisset David offerens holocausta, et pacifica, benedixit populo in nomine Domini. ³ Et divisit universis per singulos, a viro usque ad mulierem tortam panis, et partem assæ carnis bubalæ, et frixam oleo similam.

⁴ Constituitque coram arca Domini de Levitis, qui ministrarent, et recordarentur operum eius, et glorificarent, atque laudarent Dominum Deum Israel: ⁵ Asaph principem, et secundum eius Zachariam: Porro Iahiel, et Semiramoth, et Iehiel, et Mathathiam, et Eliab, et Banaïam, et Obededom: Iehiel super organa psalterii, et lyras: Asaph autem ut cymbalis personaret; ⁶ Banaïam vero, et Iaziel sacerdotes, canere tuba iugiter coram arca foederis Domini.

⁷ In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph, et fratres eius.

⁸ ^c Confitemini Domino, et invocate nomen eius:

notas facite in populis adinventiones eius.

⁹ Cantate ei, et psallite ei:

et narrate omnia mirabilia eius.

¹⁰ Laudate nomen sanctum eius:

lætetur cor quærentium Dominum.

¹¹ Quærite Dominum, et virtutem eius:

quærite faciem eius semper.

¹² Recordamini mirabilium eius quæ fecit:

signorum illius, et iudiciorum oris eius.

¹³ Semen Israel servi eius:

filiī Iacob electi eius.

¹⁴ Ipse Dominus Deus noster:

in universa terra iudicia eius.

¹⁵ Recordamini in sempiternum pacti eius:

sermonis, quem præcepit in mille generationes.

¹⁶ Quem pepigit cum Abraham:

et iuramenti illius cum Isaac.

¹⁷ Et constituit illud Iacob in præceptum:

arcam
de domo
Obededom
in civi-
tatem
suam affert,

coram
arca Le-
vitas lau-
dantes
constituit,

canticum
gratiarum
actionis eis
tradit,

et Israel in pactum sempiternum,

¹⁸ Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan,
funiculum hereditatis vestræ.

¹⁹ Cum essent pauci numero,
parvi et coloni eius.

²⁰ Et transierunt de gente in gentem,
et de regno ad populum alterum.

²¹ Non dimisit quemquam calumniari eos,
sed increpavit pro eis reges.

²² Nolite tangere christos meos:
et in prophetis meis nolite malignari.

²³ ^aCantate Domino omnis terra,
annunciate ex die in diem salutare eius.

²⁴ Narrate in gentibus gloriam eius:
in cunctis populis mirabilia eius.

²⁵ Quia magnus Dominus, et laudabilis nimis:
et horribilis super omnes deos.

²⁶ Omnes enim dii populorum, idola:
Dominus autem cælos fecit.

²⁷ Confessio et magnificentia coram eo:
fortitudo et gaudium in loco eius.

²⁸ Afferte Domino familiæ populorum:
afferte Domino gloriam et imperium.

²⁹ Date Domino gloriam, nomini eius,
levate sacrificium, et venite in conspectu eius:

et adorete Dominum in decore sancto.

³⁰ Commoveatur a facie eius omnis terra:
ipse enim fundavit orbem immobilem.

³¹ Lætentur cæli, et exultet terra:
et dicant in nationibus, Dominus regnavit.

³² Tonet mare, et plenitudo eius:
exultent agri, et omnia quæ in eis sunt.

³³ Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino:
quia venit iudicare terram.

³⁴ Confitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in æternum misericordia eius.

³⁵ Et dicite: Salva nos Deus salvator noster;
et congrega nos, et erue de gentibus,
ut confiteamur nomini sancto tuo,
et exultemus in carminibus tuis.

³⁶ Benedictus Dominus Deus Israel ab æterno usque in æternum:
et dicat omnis populus: Amen, et hymnum Domino.

ministerium
Levitarum
in Ierusalem
et Gabaon
ordinat,

³⁷ Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Asaph, et fratres eius ut ministrarent in conspectu arcæ iugiter per singulos dies, et vires suas. ³⁸ Porro Obededom, et fratres eius sexaginta octo; et Obededom filium Idithun, et Hosa constituit ianitores. ³⁹ Sadoc autem sacerdotem, et fratres eius sacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelso, quod erat in Gabaon. ⁴⁰ ut offerrent holocausta Domino super altare holocaustorum iugiter, mane et vespere, iuxta omnia quæ scripta sunt in lege Domini, quam præcepit Israeli. ⁴¹ Et post eum Heman, et Idithun, et reliquos electos, unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino: Quoniam in æternum misericordia eius. ⁴² Heman quoque, et Idithun canentes tuba, et quatientes cymbala, et omnia musicorum organa ad canendum Deo; filios autem Idithun fecit esse portarios.

familiam
suam
salutat.

⁴³ Reversusque est omnis populus in domum suam: et David, ut benediceret etiam domui suæ.

5. Promissio domus sempiternæ, 17, 1—27.

17. ¹ Cum autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est.

Volenti
templum
ædificare,

² Et ait Nathan ad David: Omnia, quæ in corde tuo sunt, fac: Deus enim tecum est.

³ Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens: ⁴ Vade, et loquere David servo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum. ⁵ Neque enim mansi in domo ex eo tempore, quo eduxi Israel, usque ad diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernaculi, et in tentorio ⁶ manens cum omni Israel. Numquid locutus sum saltem uni Iudicum Israel, quibus præceperam, ut pasceret populum meum, et dixi: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam? ⁷ Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei Israel. ⁸ Et fui tecum quocumque perrexisti: et interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum, qui celebrantur in terra. ⁹ Et dedi locum populo meo Israel: plantabitur, et habitabit in eo, et ultra non commovebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, sicut a principio, ¹⁰ ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israel, et humiliavi universos inimicos tuos. Annuncio ergo tibi, quod ædificaturus sit tibi Dominus domum, ¹¹ Cumque impleveris dies tuos ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis: et stabiliam regnum eius. ¹² Ipse ædificabit mihi domum, et firmabo solium eius usque in æternum. ¹³ Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: et misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit. ¹⁴ Et statuam eum in domo mea, et in regno meo usque in sempiternum: et thronus eius erit firmissimus in perpetuum. ¹⁵ Iuxta omnia verba hæc, et iuxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

alius
eximius et
regnum
æternum
promittitur,

¹⁶ Cumque venisset rex David, et sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus, et quæ domus mea, ut præstares mihi talia? ¹⁷ Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum: et fecisti me spectabilem super omnes homines Domine Deus. ¹⁸ Quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum, et cognoveris eum? ¹⁹ Domine propter famulum tuum iuxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse voluisti universa magnalia. ²⁰ Domine, non est similis tui: et non est alius Deus absque te, ex omnibus, quos audivimus auribus nostris. ²¹ Quis enim est alius, ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, et faceret populum sibi, et magnitudine sua atque terroribus eiiceret nationes a facie eius, quem de Ægypto liberarat? ²² Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in æternum, et tu Domine factus es Deus eius. ²³ Nunc igitur Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo, et super domum eius, confirmetur in perpetuum, et fac sicut locutus es. ²⁴ Permaneatque et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum: et dicatur: Dominus exercituum Deus Israel, et domus David servi eius permanens coram eo. ²⁵ Tu enim Domine Deus meus revelasti auriculam servi tui, ut ædificares ei domum: et ideoque invenit servus tuus fiduciam, ut oret coram te. ²⁶ Nunc ergo Domine tu es Deus: et locutus es ad servum tuum tanta beneficia. ²⁷ Et cœpisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te: te enim Domine benedicente, benedieta erit in perpetuum.

quare
gratias agit.

6. Victoriæ variæ regis, 18, 1—13.

18. ¹ Factum best autem post hæc, ut percuteret David Philistiim, et humiliaret eos, et tolleret Geth, et filias eius de manu Philistiim, ² percuteretque Moab, et fierent Moabitæ servi David, offerentes ei munera.

De
Philistiim
et Moab,

³ Eo tempore percussit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten. ⁴ Cepit ergo David mille quadrigas eius, et septem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, subnervavitque omnes equos currum, exceptis centum quadrigis, quas

de Soba
et Syria
Damasci,

reservavit sibi. ⁵ Supervenit autem et Syrus Damascenus, ut auxilium præberet Adarezer regi Soba: sed et huius percussit David vigintiduo millia virorum. ⁶ Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, et offerret munera. Adiuvitque cum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat. ⁷ Tulit quoque David pharetras aureas, quas habuerant servi Adarezer, et attulit eas in Ierusalem. ⁸ Necnon de Thebath, et Chun urbibus Adarezer æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, et columnas, et vasa ænea.

congratulan-
te rege
Hemath,

⁹ Quod cum audisset Thou rex Hemath, percussisse videlicet David omnem exercitum Adarezer regis Soba, ¹⁰ misit Adoram filium suum ad regem David, ut postulare ab eo pacem, et congratularetur ei quod percussisset, et expugnasset Adarezer: adversarius quippe erat Thou Adarezer. ¹¹ Sed et omnia vasa aurea, et argentea, et ænea consecravit David rex Domino, cum argento et auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, et Moab, et filiis Ammon, quam de Philistiim et Amalec.

de Edom.

¹² Abisai vero filius Sarviæ percussit Edom in Valle Salinarum, decem et octo millia: ¹³ et constituit in Edom præsidium, ut serviret Idumæa David: salvavitque Dominus David in cunctis, ad quæ perrexerat.

7. Distributio officiorum, 18, 14—17.

Sæcularium
ac religio-
sorum.

¹⁴ Regnavit ergo David super universum Israel, et faciebat iudicium atque iustitiam cuncto populo suo. ¹⁵ Porro Ioab filius Sarviæ erat super exercitum, et Iosaphat filius Ahilud a commentariis. ¹⁶ Sadoc autem filius Achitob, et Ahimelech, filius Abiathar, sacerdotes: et Susa, scriba. ¹⁷ Banaias quoque filius Ioiadæ super legiones Cerethi, et Phelethi: porro filii David, primi ad manum regis.

8. Victoriæ de Ammonitis et Syris, 19, 1—20, 3.

Occasio
belli;

¹⁹. ¹ Accidit autem ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, et regnaret filius eius pro eo. ² Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas: præstitit enim mihi pater eius gratiam. Misitque David nuncios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon, ut consolarentur Hanon, ³ dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas, quod David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur te: nec animadvertis quod ut explorent, et investigent, et scrutentur terram tuam, venerint ad te servi eius. ⁴ Igitur Hanon pueros David decalvavit, et rasit, et præcidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes, et dimisit eos. ⁵ Qui cum abiissent, et hoc mandassent David, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant) et præcepit ut manerent in Iericho, donec cresceret barba eorum, et tunc reverterentur.

vincuntur
Ammonitæ
atque Syri,

⁶ Videntes autem filii Ammon, quod iniuriam fecissent David, tam Hanon, quam reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, ut conducerent sibi de Mesopotamia, et de Syria Maacha, et de Soba currus et equites. ⁷ Conduxeruntque triginta duo millia currum, et regem Maacha cum populo eius. Qui cum venissent, castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Ammon congregati de urbibus suis, venerunt ad bellum. ⁸ Quod cum audisset David, misit Ioab, et omnem exercitum virorum fortium: ⁹ egressique filii Ammon, direxerunt aciem iuxta portam civitatis: reges autem, qui ad auxilium eius venerant, separatim in agro steterunt. ¹⁰ Igitur Ioab intelligens bellum ex adverso, et post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israel, et perrexit contra Syrum. ¹¹ Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui: et perrexerunt contra filios Ammon. ¹² Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem superaverint te filii Ammon, ero tibi in præsidium. ¹³ Confortare, et agamus viriliter pro populo nostro, et pro urbibus Dei nostri: Dominus autem quod in conspectu suo bonum est, faciet. ¹⁴ Perrexit ergo Ioab, et populus qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium: et fugavit eos. ¹⁵ Porro filii Ammon videntes quod fugisset

Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem eius, et ingressi sunt civitatem: reversusque est etiam Ioab in Ierusalem.

¹⁶ Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel, misit nuncios, et adduxit Syrum, qui erat trans fluvium: Sophach autem princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum. ¹⁷ Quod cum nunciatum esset David, congregavit universum Israel, et transivit Iordanem, irruitque in eos, et direxit ex adverso aciem, illis contra pugnantibus. ¹⁸ Fugit autem Syrus Israel: et interfecit David de Syris septem millia curruum, et quadraginta millia peditum, et Sophach exercitus principem. ¹⁹ Videntes autem servi Adarezer se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad David, et servierunt ei: noluitque ultra Syria auxilium præbere filiis Ammon.

Syri soli,

^{20.} ¹ Factum æst autem post anni circulum, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, congregavit Ioab exercitum, et robur militiæ, et vastavit terram filiorum Ammon; perrexitque et obsedit Rabba: porro David manebat in Ierusalem quando Ioab percussit Rabba, et destruxit eam. ² Tulit autem David coronam Melchom de capite eius, et invenit in ea auri pondo talentum, et pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema: manubias quoque urbis plurimas tulit: ³ populum autem, qui erat in ea, eduxit: et fecit super eos tribulas, et trahas, et ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur, et contererentur: sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon: et reversus est cum omni populo suo in Ierusalem.

Ammonitæ soli.

9. Bella cum Philistiim, 20, 4—7.

⁴ Post hæc initum est bellum in Gazer adversum Philisthæos: in quo percussit Sobochai Husathites, Saphai de genere Raphaim, et humiliavit eos.

Primum,

⁵ Aliud quoque bellum gestum est adversum Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cuius hastæ lignum erat quasi licitorium textentium.

secundum,

⁶ Sed et aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longissimus, senos habens digitos, id est, simul viginti quattuor: qui et ipse de Rapha fuerat stirpe generatus. ⁷ Hic blasphemavit Israel: et percussit eum Jonathan filius Samaa fratris David.

tertium;

Hi sunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David et servorum eius.

gigantes cæsi.

10. Numeratio populi Israel, 21, 1—22, 1.

^{21.} ¹ Consurrexit autem Satan contra Israel: et concitavit David ut numeraret Israel. ² Dixitque David ad Ioab, et ad principes populi: Ite, et numerate Israel a Bersabee usque Dan: et afferte mihi numerum ut sciam. ³ Responditque Ioab: Augeat Dominus populum suum centuplum, quam sunt: nonne domine mi rex, omnes servi tui sunt? quare hoc quærit dominus meus, quod in peccatum reputetur Israeli? ⁴ Sed sermo regis magis prævaluit: egressusque est Ioab, et circumivit universum Israel; et reversus est Ierusalem: ⁵ Deditque Davidi numerum eorum, quos circuierat: et inventus est omnis numerus Israel, mille millia et centum millia virorum educientium gladium: de Iuda autem quadringenta septuaginta millia bellatorum. ⁶ Nam Levi, et Beniamin non numeravit: eo quod Ioab invitus exequeretur regis imperium.

Propter numerationem a rege præceptam

⁷ Displicuit autem Deo quod iussum erat; et percussit Israel. ⁸ Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis ut hoc facerem: obsecro aufer iniquitatem servi tui, quia insipienter egi. ⁹ Et locutus est Dominus ad Gad Videntem Davidis, dicens: ¹⁰ Vade, et loquere ad David, et dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi optionem do; unum, quod volueris, elige, et faciam tibi. ¹¹ Cumque venisset Gad ad David, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige quod volueris: ¹² aut tribus annis famem: aut tribus mensibus te fugere hostes tuos, et gladium eorum non posse evadere: aut tribus diebus gladium Domini, et pestilentiam versari in terra, et angelum Domini interficere in universis finibus Israel: nunc igitur vide quid respondeam ei, qui misit me. ¹³ Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me angustiae premunt: sed melius mihi est, ut incidam in manus Domini, quia multæ sunt

populus pestilentia affligitur,

miserationes eius, quam in manus hominum. ¹⁴ Misit ergo Dominus pestilentiam in Israel: et ceciderunt de Israel septuaginta millia virorum. ¹⁵ Misit quoque angelum in Ierusalem, ut percuteret eam: cumque percuteretur, vidit Dominus, et misertus est super magnitudine mali: et imperavit angelo, qui percutiebat: Sufficit, iam cesset manus tua. Porro angelus Domini stabat iuxta aream Ornan Iebusæi. ¹⁶ Levansque David oculos suos, vidit angelum Domini stantem inter cælum et terram, et evaginatum gladium in manu eius, et versum contra Ierusalem: et ceciderunt tam ipse, quam maiores natu vestiti ciliciis, proni in terram. ¹⁷ Dixitque David ad Deum: Nonne ego sum, qui iussi ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi: ego, qui malum feci: iste grex quid commervit? Domine Deus meus vertatur obsecro manus tua in me, et in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.

rex in area
Ornan al-
tare ædifi-
cat.

¹⁸ Angelus autem Domini præcepit Gad ut diceret Davidi ut ascenderet, extrueretque altare Domino Deo in area Ornan Iebusæi. ¹⁹ Ascendit ergo David iuxta sermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini. ²⁰ Porro Ornan cum suspexisset, et vidisset angelum, quattuorque filii eius cum eo, absconderunt se: nam eo tempore terebat in area triticum. ²¹ Igitur cum veniret David ad Ornan, conspexit eum Ornan, et processit ei obviam de area, et adoravit eum pronus in terram. ²² Dixitque ei David: Da mihi locum areæ tuæ, ut ædificem in ea altare Domino: ita ut quantum valet argenti accipias, et cesset plaga a populo. ²³ Dixit autem Ornan ad David: Tolle, et faciat dominus meus rex quodcumque ei placet: sed et boves do in holocaustum, et tribulas in ligna, et triticum in sacrificium: Omnia libens præbebo. ²⁴ Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo quantum valet: neque enim tibi auferre debeo, et sic offerre Domino holocausta gratuita. ²⁵ Dedit ergo David Ornan pro loco sicles auri iustissimi ponderis sexcentos. ²⁶ Et ædificavit ibi altare Domino: obtulitque holocausta, et pacifica, et invocavit Dominum, et exaudivit eum in igne de cælo super altare holocausti. ²⁷ Præcepitque Dominus Angelo: et convertit gladium suum in vaginam. ²⁸ Protinus ergo David, videns quod exaudisset eum Dominus in area Ornan Iebusæi, immolavit ibi victimas. ²⁹ Tabernaculum autem Domini, quod fecerat Moyses in deserto, et altare holocaustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon. ³⁰ Et non prævaluit David ire ad altare ut ibi obsecraret Deum: nimio enim fuerat in timore perterritus, videns gladium Angeli Domini. ^{22.} ¹ Dixitque David: Hæc est domus Dei, et hoc altare in holocaustum Israel.

III. Finis regni Davidici, 22, 2—29, 30.

1. Præparationes templi ædificandi, 22, 2—19.

David arti-
fices et im-
pensas præ-
parat,

² Et præcepit ut congregarentur omnes proselyti de Terra Israel, et constituit ex eis latomos ad cædendos lapides et poliendos, ut ædificaretur domus Dei. ³ Ferrum quoque plurimum ad clavos ianuarum, et ad commissuras atque iuncturas præparavit David: et æris pondus innumerabile. ⁴ Ligna quoque cedrina non poterant æstimari, quæ Sidonii, et Tyrri deportaverant ad David. ⁵ Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est et delicatus; domus autem, quam ædificari volo Domino, talis esse debet ut in cunctis regionibus annuinetur: præparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparavit impensas.

Salomonem
instruit,

⁶ Vocavitque Salomonem filium suum: et præcepit ei ut ædificaret domum Domino Deo Israel. ⁷ Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei, ⁸ sed factus est sermo Domini ad me, dicens: Multum sanguinem effudisti, et plurima bella bellasti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me: ⁹ filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: et ob hanc causam Pacificus vocabitur: et pacem et otium dabo in Israel cunctis diebus eius. ¹⁰ Ipse ædificabit domum nomini meo, et ipse erit

mihi in filium, et ego ero illi in patrem: firmaboque solium regni eius super Israel in æternum. ¹¹ Nunc ergo fili mi, sit Dominus tecum. et prosperare, et ædifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te. ¹² Det quoque tibi Dominus prudentiam et sensum, ut regere possis Israel, et custodire legem Domini Dei tui. ¹³ Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata, et iudicia, quæ præcepit Dominus Moysi ut doceret Israel: confortare et viriliter age, ne timeas, neque paveas. ¹⁴ Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, et argenti mille millia talentorum: æris vero, et ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna et lapides præparavi ad universa impendia. ¹⁵ Habes quoque plurimos artifices, latomos, et cæmentarios, artificesque lignorum, et omnium artium ad faciendum opus prudentissimos. ¹⁶ in auro et argento et ære et ferro, cuius non est numerus. Surge igitur, et fac, et erit Dominus tecum.

¹⁷ Præcepit quoque David cunctis principibus Israel, ut adiuvarent Salomonem ^{principibus præcipit.} filium suum. ¹⁸ Cernitis, inquiens, quod Dominus Deus vester vobiscum sit, et dederit vobis requiem per circuitum, et tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, et subiecta sit terra coram Domino. et coram populo eius. ¹⁹ Præbete igitur corda vestra et animas vestras, ut quæritis Dominum Deum vestrum: et consurgite, et ædificate sanctuarium Domino Deo, ut introducat arca fœderis Domini, et vasa Domino consecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

2. Numerus, vices, ministerium Levitarum, 23, 1—32.

^{23.} ¹ Igitur David senex et plenus dierum, regem constituit Salomonem ^{Numerus,} filium suum super Israel. ² Et congregavit omnes principes Israel, et Sacerdotes atque Levitas. ³ Numeratique sunt Levitæ a triginta annis, et supra: et inventa sunt triginta octo millia virorum. ⁴ Ex his electi sunt, et distributi in ministerium domus Domini viginti quattuor millia: præpositorum autem et iudicum sex millia. ⁵ Porro quattuor millia ianitores: et totidem psaltæ canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.

⁶ Et distribuit eos David per vices ^{vices,} filiorum Levi. Gerson videlicet, et Caath, et Merari. ⁷ Filii Gerson: Leedan, et Semei. ⁸ Filii Leedan: princeps Iahiel, et Zethan, et Ioel, tres. ⁹ Filii Semei: Salomith, et Hosiel, et Aran, tres: isti principes familiarum Leedan. ¹⁰ Porro filii Semei, Leheth, et Ziza, et Iaus, et Baria: isti filii Semei, quattuor. ¹¹ Erat autem Leheth prior, Ziza secundus: porro Iaus et Baria non habuerunt plurimos filios, et ideo in una familia, unaque domo computati sunt. ¹² Filii Caath: Amram, et Isaar, Hebron, et Oziel, quattuor. ¹³ Filii Amram, Aaron, et Moyses. Separatusque est Aaron ut ministraret in Sancto sanctorum, ipse et filii eius in sempiternum, et adoleret incensum Domino secundum ritum suum, ac benediceret nomini eius in perpetuum. ¹⁴ Moysi quoque hominis Dei filii annumerati sunt in tribu Levi. ¹⁵ Filii Moysi: Gersom, et Eliezer. ¹⁶ Filii Gersom: Subuel primus. ¹⁷ Fuerunt autem filii Eliezer: Rohobia primus: et non erant Eliezer filii alii. Porro filii Rohobia multiplicati sunt nimis. ¹⁸ Filii Isaar: Salomith primus. ¹⁹ Filii Hebron: Ieriau primus, Amarias secundus, Iahaziel tertius, Iecmaam quartus. ²⁰ Filii Oziel: Micha primus, Iesia secundus. ²¹ Filii Merari: Moholi, et Musi. Filii Moholi: Eleazar, et Cis. ²² Mortuus est autem Eleazar, et non habuit filios, sed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres earum. ²³ Filii Musi: Moholi, et Eder, et Ierimoth, tres.

²⁴ Hi filii Levi in cognationibus, et familiis suis, principes per vices, et numerum capitum singulorum, qui faciebant opera ministerii domus Domini a viginti annis, et supra. ²⁵ Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo, et habitationem Ierusalem usque in æternum. ²⁶ Nec erit officii Levitarum ut ultra portent tabernaculum, et omnia vasa eius ad ministrandum. ²⁷ Iuxta præcepta quoque David novissima supputabitur numerus filiorum Levi a viginti annis et supra. ²⁸ Et erunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in vestibulis,

ministe-
rium.

et in exedris, et in loco purificationis, et in sanctuario, et in universis operibus ministerii templi Domini. ²⁹ Sacerdotes autem, super panes propositionis, et ad similæ sacrificium, et ad lagana azyma, et sartagine, et ad torrendum, et super omne pondus atque mensuram. ³⁰ Levitæ vero ut stent mane ad confitendum, et canendum Domino: similiterque ad vesperam ³¹ tam in oblatione holocaustorum Domini, quam in sabbatis et Calendis et sollemnitatibus reliquis iuxta numerum, et ceremonias uniuscuiusque rei, iugiter coram Domino. ³² Et custodiant observationes tabernaculi fœderis, et ritum sanctuarii, et observationem filiorum Aaron fratrum suorum, ut ministrent in domo Domini.

3. Sacerdotum vices et Levitarum principes, 24, 1—31.

Sacerdotum
partitiones

24. ¹ Porro filiis Aaron hæ partitiones erant: Filii Aaron: Nadab, et Abiu, et Eleazar, et Ithamar. ² Mortui sunt autem Nadab, et Abiu ante patrem suum absque liberis: sacerdotioque functus est Eleazar, et Ithamar. ³ Et divisit eos David, id est Sadoc de filiis Eleazari, et Ahimelech de filiis Ithamar, secundum vices suas et ministerium. ⁴ Inventique sunt multo plures filii Eleazar in principibus viris, quam filii Ithamar. Divisit autem eis, hoc est filiis Eleazar principes per familias sedecim: et filiis Ithamar per familias et domos suas octo. ⁵ Porro divisit utrasque inter se familias sortibus: erant enim principes sanctuarii, et principes Dei, tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar. ⁶ Descripsitque eos Semeias filius Nathanael scriba Levites, coram rege et principibus, et Sadoc sacerdote, et Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalium et Leviticarum: unam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar: et alteram domum, quæ sub se habebat ceteros, Ithamar.

atque vices:

⁷ Exivit autem sors prima Ioiarib, secunda Iedei, ⁸ tertia Harim, quarta Seorim, ⁹ quinta Melchia, sexta Maiman, ¹⁰ septima Accos, octava Abia, ¹¹ nona Iesua, decima Sechenia, ¹² undecima Eliasib, duodecima Iacim, ¹³ tertiadecima Hoppa, decimaquarta Isbaab, ¹⁴ decimaquinta Belga, decimasexta Emmer, ¹⁵ decimaseptima Hezir, decimaoctava Aphses, ¹⁶ decimanona Pheteia, vigesima Hezechiel, ¹⁷ vigesimaprima Iachin, vigesimasecunda Gamul, ¹⁸ vigesimatertia Dalaiau, vigesimaquarta Maaziau. ¹⁹ Hæ vices eorum secundum ministeria sua, ut ingrediantur domum Domini, et iuxta ritum suum sub manu Aaron patris eorum: sicut præceperat Dominus Deus Israel.

Levitarum
principes.

²⁰ Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subael, et de filiis Subael, Iehedeia. ²¹ De filiis quoque Rohobiæ princeps Iesias. ²² Isaari vero filius Salemoth, filiusque Salemoth Iahath: ²³ filiusque eius Ieriau primus, Amarias secundus, Iahaziel tertius, Iecmaan quartus. ²⁴ Filius Oziel, Micha: filius Micha, Samir. ²⁵ Frater Micha, Iesia: filiusque Iesiæ, Zacharias. ²⁶ Filii Merari: Moholi et Musi. Filius Oziau: Benno. ²⁷ Filius quoque Merari: Oziau et Soam et Zachur et Hebri. ²⁸ Porro Moholi filius: Eleazar, qui non habebat liberos. ²⁹ Filius vero Cis, Ierameel. ³⁰ Filii Musi: Moholi, Eder, et Ierimoth. isti filii Levi secundum domos familiarum suarum. ³¹ Miseruntque et ipsi sortes contra fratres suos filios Aaron coram David rege, et Sadoc, et Ahimelech, et principibus familiarum Sacerdotalium et Leviticarum, tam maiores, quam minores. omnes sors æqualiter dividebat.

4. Cantorum numerus et vices, 25, 1—31.

Numerus

25. ¹ Igitur David, et magistratus exercitus segregaverunt in ministerium filios Asaph, et Heman, et Idithun: qui prophetarent in citharis, et psalteriis, et cymbalis secundum numerum suum dedicato sibi officio servientes. ² De filiis Asaph: Zacchur, et Ioseph, et Nathania, et Asarela, filii Asaph: sub manu Asaph prophetantis iuxta regem. ³ Porro Idithun: filii Idithun, Godolias, Sori, Ieseias, et Hasabias, et Mathathias, sex, sub manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat super confitentes et laudantes Dominum. ⁴ Heman quoque: filii Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, et Ierimoth, Hananias, Hanani, Eliatha,

Geddelthi, et Romemthiezer, et Iesbacassa, Mellothi, Othir, Mahazioth: ⁵ omnes isti filii Heman Videntis regis in sermonibus Dei, ut exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios quattuordecim, et filias tres. ⁶ Universi sub manu patris sui ad cantandum in templo Domini distributi erant, in cymbalis, et psalteriis, et citharis, in ministeria domus Domini iuxta regem: Asaph videlicet, et Idithun, et Heman. ⁷ Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo. ⁸ Miseruntque sortes per vires suas, ex æquo tam maior quam minor, doctus pariter et indoctus.

⁹ Egressaque est sors prima Ioseph, qui erat de Asaph. Secunda Godoliae, ipsi et filiis eius, et fratribus eius duodecim. ¹⁰ Tertia Zachur, filiis et fratribus eius duodecim. ¹¹ Quarta Isari, filiis et fratribus eius duodecim. ¹² Quinta Nathaniae, filiis et fratribus eius duodecim. ¹³ Sexta Boccian, filiis et fratribus eius duodecim. ¹⁴ Septima Isreela, filiis et fratribus eius duodecim. ¹⁵ Octava Iesaiæ, filiis et fratribus eius duodecim. ¹⁶ Nona Mathaniae, filiis et fratribus eius duodecim. ¹⁷ Decima Semeiæ, filiis et fratribus eius duodecim. ¹⁸ Undecima Azareel, filiis et fratribus eius duodecim. ¹⁹ Duodecima Hasabiae, filiis et fratribus eius duodecim. ²⁰ Tertiadecima Subael, filiis et fratribus eius duodecim. ²¹ Quartadecima Mathathiae, filiis et fratribus eius duodecim. ²² Quintadecima Ierimoth, filiis et fratribus eius duodecim. ²³ Sextadecima Hananiae, filiis et fratribus eius duodecim. ²⁴ Septimadecima Iesbacassæ, filiis et fratribus eius duodecim. ²⁵ Octavadecima Hanani, filiis et fratribus eius duodecim. ²⁶ Nonadecima Mellothi, filiis et fratribus eius duodecim. ²⁷ Vigesima Eliatha, filiis et fratribus eius duodecim. ²⁸ Vigesima prima Othir, filiis et fratribus eius duodecim. ²⁹ Vigesima secunda Geddelthi, filiis et fratribus eius duodecim. ³⁰ Vigesima tertia Mahazioth, filiis et fratribus eius duodecim. ³¹ Vigesima quarta Romemthiezer, filiis et fratribus eius duodecim.

5. Ianitorum familiæ ac sortes, 26, 1—19.

²⁶. ¹ Divisiones autem ianitorum: de Coritis Meselema, filius Core, de filiis Asaph. ² Filii Meselemiæ: Zacharias primogenitus, Iadihel secundus, Zabadias tertius, Iathanael quartus, ³ Elam quintus, Iohanan sextus, Elioenai septimus. ⁴ Filii autem Obededom: Semeias primogenitus, Ioabad secundus, Ioaha tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus, ⁵ Ammiel sextus, Issachar septimus, Phollathi octavus: quia benedixit illi Dominus. ⁶ Semei autem filio eius nati sunt filii, præfecti familiarum suarum: erant enim viri fortissimi. ⁷ filii ergo Semeiæ: Othni, et Raphael, et Obed, Elzabad, fratres eius viri fortissimi: Eliu quoque, et Samachias. ⁸ Omnes hi, de filiis Obededom: ipsi, et filii, et fratres eorum fortissimi ad ministrandum, sexaginta duo de Obededom. ⁹ Porro Meselemiæ filii, et fratres eorum robustissimi, decem et octo. ¹⁰ De Hosa autem, id est de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, et ideo posuerat eum pater eius in principem) ¹¹ Helcias secundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus, omnes hi filii, et fratres Hosa, tredecim.

¹² Hi divisi sunt in ianitores, ut semper principes custodiarum, sicut et fratres eorum ministrarent in domo Domini. ¹³ Missæ sunt ergo sortes ex æquo, et parvis, et magnis, per familias suas in unamquamque portarum. ¹⁴ Cecidit ergo sors Orientalis, Selemiæ. Porro Zachariæ filio eius, viro prudentissimo, et erudito, sortito obtigit plaga Septentrionalis. ¹⁵ Obededom vero et filiis eius ad Austrum: in qua parte domus erat seniorum concilium. ¹⁶ Sephim, et Hosa ad Occidentem, iuxta portam, quæ ducit ad viam ascensionis: custodia contra custodiam. ¹⁷ Ad Orientem vero Levitæ sex: et ad Aquilonem quattuor per diem: atque ad Meridiem similiter in die quattuor: et ubi erat concilium bini et bini. ¹⁸ In cellulis quoque ianitorum ad Occidentem quattuor in via, binique per cellulas. ¹⁹ Hæ sunt divisiones ianitorum filiorum Core, et Merari.

6. Custodes thesauri et administratores, 26, 20—32.

²⁰ Porro Achias erat super thesauros domus Dei, et vasa sanctorum. ²¹ Filii Ledan, filii Gersonni: de Ledan principes familiarum, Ledan, et Gersonni, Iehieli.

atque vices.

Familiæ

atque
sortes.Custodes
thesauri,

²² Filii Iehieli: Zathan, et Ioel fratres eius super thesauros domus Domini, ²³ Amramitis, et Isaaritis, et Hebronitis, et Ozihelitis. ²⁴ Subael autem filius Gersom, filii Moysi, præpositus thesauris. ²⁵ Fratres quoque eius Eliezer, cuius filius Rahabia, et huius filius Isaias, et huius filius Ioram, huius quoque filius Zeehri, et huius filius Selemith. ²⁶ Ipse Selemith, et fratres eius super thesauros sanctorum, quæ sanctificavit David rex, et principes familiarum, et tribuni, et centuriones, et duces exercitus ²⁷ de bellis, et manubiis præliorum, quæ consecraverant ad instaurationem, et supellectilem templi Domini. ²⁸ Hæc autem universa sanctificavit Samuel Videns, et Saul filius Cis, et Abner filius Ner, et Ioab filius Sarviæ: omnes, qui sanctificaverant ea per manum Selemith, et fratrum eius.

a. l. mini-
stratores.

²⁹ Isaaritis vero præerat Chonenias, et filii eius ad opera forinsecus super Israel ad docendum et iudicandum eos. ³⁰ Porro de Hebronitis Hasabias, et fratres eius viri fortissimi, mille septingenti præerant Israeli trans Iordanem contra Occidentem, in cunctis operibus Domini, et in ministerium regis. ³¹ Hebronitarum autem princeps fuit Ieria secundum familias et cognationes eorum. Quadragesimo anno regni David recensiti sunt, et inventi sunt viri fortissimi in Iazer Galaad, ³² fratresque eius robustioris ætatis, duo millia septingenti principes familiarum. Præposuit autem eos David rex Rubenitis, et Gadditis, et dimidiæ tribui Manasse, in omne ministerium Dei, et regis.

7. Duces, principes, præfecti, magistratus, 27, 1—34.

Duces
turmarum,

27. ¹ Filii autem Israel secundum numerum suum, principes familiarum, tribuni, et centuriones, et præfecti, qui ministrabant regi iuxta turmas suas, ingredientes et egredientes per singulos menses in anno, vigintiquattuor millibus singuli præerant. ² Primæ turmæ in primo mense Iesboam præerat filius Zabdiel, et sub eo vigintiquattuor millia. ³ De filiis Phares, princeps eunctorum principum in exercitu mense primo. ⁴ Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahohites, et post se alter nomine Macelloth, qui regerat partem exercitus viginti quattuor millium. ⁵ Dux quoque turmæ tertiæ in mense tertio, erat Banaïas filius Ioïadæ sacerdos: et in divisione sua viginti quattuor millia. ⁶ Ipse est Banaïas fortissimus inter triginta, et super triginta, præerat autem turmæ ipsius Amizabad filius eius. ⁷ Quartus, mense quarto, Asahel frater Ioab, et Zabadias filius eius post eum: et in turma eius vigintiquattuor millia. ⁸ Quintus, mense quinto, princeps Samaoth Iezerites: et in turma eius vigintiquattuor millia. ⁹ Sextus, mense sexto, Hira filius Acces Thecutes: et in turma eius vigintiquattuor millia. ¹⁰ Septimus, mense septimo, Helles Phallonites de filiis Ephraim: et in turma eius vigintiquattuor millia. ¹¹ Octavus, mense octavo, Sobochai Husathites de stirpe Zarahi: et in turma eius vigintiquattuor millia. ¹² Nonus, mense nono, Abiezer Anathothites de filiis Iemini: et in turma eius vigintiquattuor millia. ¹³ Decimus, mense decimo, Marai, et ipse Netophathites de stirpe Zarahi: et in turma eius vigintiquattuor millia. ¹⁴ Undecimus, mense undecimo, Banaïas Pharathonites de filiis Ephraim: et in turma eius vigintiquattuor millia. ¹⁵ Duodecimus, mense duodecimo, Holdai Netophathites, de stirpe Gothoniël: et in turma eius vigintiquattuor millia.

principes
tribuum,

¹⁶ Porro tribubus præerant Israel, Rubenitis, dux Eliezer filius Zeehri: Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha: ¹⁷ Levitis, Hasabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc: ¹⁸ Iuda, Eliu, frater David: Issachar, Amri filius Michael. ¹⁹ Zabulonitis, Iesmaïas filius Abdiæ: Nephthalitibus, Ierimoth filius Ozriel: ²⁰ filiis Ephraim, Osee filius Ozazi: dimidiæ tribui Manasse, Ioel filius Phadaïæ: ²¹ et dimidiæ tribui Manasse in Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Benjamin autem, Iasiel filius Abner. ²² Dan vero, Ezrihel filius Ieroham: hi principes filiorum Israel. ²³ Noluït autem David numerare eos a viginti annis inferius: quia dixerat Dominus ut multiplicaret Israel quasi stellas cæli. ²⁴ Ioab filius Sarviæ cœperat numerare, nec completivit: quia super hoc ira irruerat in Israel: et ideoque numerus eorum qui fuerant recensiti, non est relatus in fastos regis David.

²⁵ Super thesauros autem regis fuit Azmoth filius Adiel. his autem thesauris, qui erant in urbibus, et in vicis, et in turribus, præsidebat Ionathan filius Oziæ. ²⁶ Operi autem rustico, et agricolis, qui exercebant terram, præerat Ezri filius Chelub: ²⁷ vinearumque cultoribus, Semeias Romathites: cellis autem vinariis, Zabdias Aphonites. ²⁸ Nam super oliveta et ficeta, quæ erant in campestribus, Balanam Gederites: super apothecas autem olei, Ioas. ²⁹ Porro armentis, quæ pascabantur in Saron, præpositus fuit Setrai Saronites: et super boves in vallibus Saphat filius Adli: ³⁰ super camelos vero, Ubil Ismahelites: et super asinos, Iadias Meronathites. ³¹ super oves quoque Iaziz Agareus. omnes hi, principes substantiæ regis David.

præfecti
possessio-
num,

³² Ionathan autem patruus David, consiliarius, vir prudens et litteratus: Ipse et Iahiel filius Hachamoni erant cum filiis regis. ³³ Achitophel etiam consiliarius regis, et Chusai Arachites amicus regis. ³⁴ Post Achitophel fuit Ioiada filius Banaïæ, et Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

magistratus
maiores,

8. Novissimæ orationes et ordinationes Davidis, 28, 1—29, 25.

²⁸. ¹ Convocavit igitur David omnes principes Israel, duces tribuum, et præpositos turmarum, qui ministrabant regi: tribunos quoque et centuriones, et qui præerant substantiæ et possessionibus regis, filiosque suos cum eunuchis, et potentes, et robustissimos quosque in exercitu Ierusalem. ² Cumque surrexisset rex, et stetisset, ait: Audite me fratres mei, et populus meus: Cogitavi ut ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini, et scabellum pedum Dei nostri: et ad ædificandum, omnia præparavi. ³ Deus autem dixit mihi: «Non ædificabis domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, et sanguinem fuderis. ⁴ Sed elegit Dominus Deus Israel me de universa domo patris mei, ut essem rex super Israel in sempiternum: de Iuda enim elegit principes: porro de domo Iuda, domum patris mei: et de filiis patris mei, placuit ei ut me eligeret regem super cunctum Israel. ⁵ ^bSed et de filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, ut sederet in throno regni Domini super Israel, ⁶ dixitque mihi: Salomon filius tuus ædificabit domum meam, et atria mea: ipsum enim elegi mihi in filium, et ego ero ei in patrem. ⁷ Et firmabo regnum eius usque in æternum, si perseveraverit facere præcepta mea, et iudicia, sicut et hodie. ⁸ Nunc ergo coram universo cœtu Israel audiente Deo nostro, custodite, et perquirite cuncta mandata Domini Dei nostri: ut possideatis Terram bonam, et relinquatis eam filiis vestris post vos usque in sempiternum.

Principes
populi
obtestatur,

⁹ Tu autem Salomon fili mi, seito Deum patris tui, et servito ei corde perfecto, et animo voluntario: omnia enim corda scrutatur Dominus, et universas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, invenies: si autem dereliqueris eum, proiciet te in æternum. ¹⁰ Nunc ergo quia elegit te Dominus ut ædificares domum Sanctuarii, confortare, et perfice. ¹¹ Dedit autem David Salomoni filio suo descriptionem porticus, et templi, et cellariorum, et cœnaculi, et cubiculorum in adytis, et domus propitiationis, ¹² necnon et omnium quæ cogitaverat atriorum, et exedarum per circuitum in thesauros domus Domini, et in thesauros sanctorum, ¹³ divisionumque Sacerdotalium et Leviticarum, in omnia opera domus Domini, et in universa vasa ministerii templi Domini. ¹⁴ Aurum in pondere per singula vasa ministerii. Argenti quoque pondus pro vasorum et operum diversitate. ¹⁵ Sed et in candelabra aurea, et ad lucernas eorum, aurum pro mensura uniuscuiusque candelabri et lucernarum. Similiter et in candelabra argentea, et in lucernas eorum, pro diversitate mensuræ, pondus argenti tradidit. ¹⁶ Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diversitate mensarum: similiter et argentum in alias mensas argenteas. ¹⁷ Ad fuscinulas quoque, et phialas, et thuribula ex auro purissimo, et leunculos aureos pro qualitate mensuræ pondus distribuit in leunculum, et leunculum. Similiter et in leones argenteos diversum argenti pondus separavit. ¹⁸ Altari autem, in quo adoletur incensum, aurum purissimum dedit: ut ex ipso

Salomonem
adhortatur
et instruit,

fieret similitudo quadrigæ cherubim extendentium alas, et velantium arcam fœderis Domini. ¹⁹ Omnia, inquit, venerunt scripta manu Domini ad me, ut intelligerem universa opera exemplaris. ²⁰ Dixit quoque David Salomoni filio suo: Viriliter age, et confortare, et fac: ne timeas, et ne paveas: Dominus enim Deus meus tecum erit, et non dimittet te, nec derelinquet donec perficias omne opus ministerii domus Domini. ²¹ Ecce divisiones Sacerdotum et Levitarum, in omne ministerium domus Domini assistunt tibi, et parati sunt, et noverunt tam principes quam populus facere omnia præcepta tua.

verbo et
exemplo

^{29.} ¹ Locutusque est David rex ad omnem ecclesiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhuc puerum et tenellum: opus namque grande est. neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. ² Ego autem totis viribus meis præparavi impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa aurea, et argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: et lapides onychinos, et quasi stibinos, et diversorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, et marmor Parium abundantissime: ³ et super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum et argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparavi in ædem sanctam. ⁴ Tria millia talenta auri de auro Ophir: et septem millia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi. ⁵ Et, ubicumque opus est aurum de auro, et ubicumque opus est argentum de argento, opera fiant per manus artificum: et si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, et offerat quod voluerit Domino.

ecclesiam
ad offeren-
dum
incitat,

⁶ Polliciti sunt itaque principes familiarum, et proceres tribuum Israel, tribuni quoque, et centuriones, et principes possessionum regis. ⁷ Dederuntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, et solidos decem millia: argenti talenta decem millia, et æris talenta decem et octo millia: ferri quoque centum millia talentorum. ⁸ Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini, per manum Iahiel Gersonitis. ⁹ Lætatusque est populus, cum vota sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed et David rex lætatus est gaudio magno.

Domino
benedicit,

¹⁰ Et benedixit Domino coram universa multitudine, et ait: Benedictus es Domine Deus Israel patris nostri ab æterno in æternum. ¹¹ Tua est Domine magnificentia, et potentia, et gloria, atque victoria: et tibi laus: cuncta enim quæ in cælo sunt, et in terra, tua sunt: tuum Domine regnum, et tu es super omnes principes. ¹² Tuæ divitiæ, et tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus et potentia: in manu tua magnitudo, et imperium omnium. ¹³ Nunc igitur Deus noster confitemur tibi, et laudamus nomen tuum inclytum. ¹⁴ Quis ego, et quis populus meus, ut possimus hæc tibi universa promittere? tua sunt omnia: et quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. ¹⁵ Peregrini enim sumus coram te, et advenæ, sicut omnes patres nostri. ¹⁶ Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora. ¹⁷ Domine Deus noster, omnis hæc copia, quam paravimus ut ædificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, et tua sunt omnia. ¹⁸ Scio Deus meus quod probes corda, et simplicitatem diligas, unde et ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli universa hæc: et populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. ¹⁹ Domine Deus Abraham, et Isaac, et Israel patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem tui mens ista permaneat. ²⁰ Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut custodiat mandata tua, testimonia tua, et ceremonias tuas, et faciat universa: et ædificet ædem, cuius impensas paravi.

successorem
constituit.

²⁰ Præcepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: et inclinaverunt se, et adoraverunt Deum, et deinde regem. ²¹ Immolaveruntque victimas Domino: et obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, et universo ritu abundantissime in omnem Israel. ²² Et comederunt, et biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. ²³ Et unxerunt secundo

Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, et Sadoc in pontificem. ²³ Seditque Salomon super solium Domini in regem pro David patre suo, et cunctis placuit: et paruit illi omnis Israel. ²⁴ Sed et universi principes, et potentes, et cuncti filii regis David dederunt manum, et subiecti fuerunt Salomoni regi. ²⁵ Magnificavit ergo Dominus Salomonem super omnem Israel: et dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Israel.

9. Regni Davidici tempus ac fontes, 29, 26—30.

²⁶ Igitur David filius Isai regnavit super universum Israel. ²⁷ Et dies, quibus regnavit super Israel, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnavit septem annis, et in Ierusalem annis trigintatribus. ²⁸ Et mortuus est in senectute bona, plenus dierum, et divitiis, et gloria, et regnavit Salomon filius eius pro eo.

Tempus
imperii,

²⁹ Gesta autem David regis priora, et novissima scripta sunt in Libro Samuelis Videntis, et in Libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis: ³⁰ Universique regni eius, et fortitudinis, et temporum, quæ transierunt sub eo, sive in Israel, sive in cunctis regnis terrarum.

libri Samue-
lis, Nathan,
Gad.

27 ^a1 Rg 2, 11.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

PARS PRIOR.

Salomon rex Israel et Iuda, 1, 1—9, 31.

I. Sapientia et divitiæ regis, 1, 1—17.

Rex
in Gabaon
sacrificat,

1. ¹ Confortatus æst ergo Salomon filius David in regno suo, et Dominus Deus eius erat cum eo, et magnificavit eum in excelsum. ² Præcepitque Salomon universo Israeli, tribunis, et centurionibus, et ducibus, et iudicibus omnis Israel, et principibus familiarum: ³ et abiit cum universa multitudine in Excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit Moyses famulus Dei in solitudine. ⁴ Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum, quem præparaverat ei, et ubi fixerat illi tabernaculum, hoc est, in Ierusalem. ⁵ Altare quoque æneum, quod fabricatus fuerat Beseleel filius Uri filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod et requisivit Salomon, et omnis ecclesia. ⁶ Ascenditque Salomon ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, et obtulit in eo mille hostias.

a Deo
sapientiam
petit
et accipit,

⁷ Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus, dicens: Postula quod vis, ut dem tibi. ⁸ Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam: et constituisti me regem pro eo. ⁹ Nunc ergo Domine Deus impleatur sermo tuus, quem pollicitus es David patri meo: tu enim me fecisti regem super populum tuum multum, qui tam innumerabilis est, quam pulvis terræ. ¹⁰ Da mihi sapientiam et intelligentiam, ut ingrediar et egrediar coram populo tuo: quis enim potest hunc populum tuum digne, qui tam grandis est, iudicare? ¹¹ Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, et non postulasti divitias, et substantiam, et gloriam, neque animas eorum qui te oderant, sed nec dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam et scientiam, ut iudicare possis populum meum, super quem constitui te regem. ¹² Sapientia et scientia data sunt tibi: divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te nec post te fuerit similis tui.

insuper et
divitias.

¹³ Venit ergo Salomon ab Excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo fœderis, et regnavit super Israel. ¹⁴ Congregavitque sibi currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus, et duodecim millia equitum: et fecit eos esse in urbibus quadrigarum, et cum rege in Ierusalem. ¹⁵ Præbuitque rex argentum et aurum in Ierusalem quasi lapides, et cedros quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus multitudine magna. ¹⁶ Adducebantur autem ei equi de Ægypto, et de Coa a negotiatoribus regis, qui ibant, et emebant pretio, ¹⁷ quadrigam equorum sexcentis, et equum centum quinquaginta: misiliter de universis regnis Hethæorum, et a regibus Syriæ emptio celebrabatur.

II. Maiestas templi Domini, 2, 1—7, 22.

1. Præparatio templi ædificandi, 2, 1—18.

Rex
operarios
numerat,

2. ¹ Decrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, et palatium sibi. ² Et numeravit septuaginta millia virorum portantium humeris, et octoginta millia qui cæderent lapides in montibus, præpositosque eorum tria millia sexcentos.

³ Misit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti cum David patre meo, et misisti ei ligna cedrina ut ædificaret sibi domum, in qua et habitavit: ⁴ sic fac mecum ut ædificem domum nomini Domini Dei mei, ut consecrem eam ad adolendum incensum coram illo, et fumiganda aromata, et ad propositionem panum sempiternam, et ad holocaustomata mane, et vespere, sabbatis quoque, et neomeniis, et sollemnitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quæ mandata sunt Israeli. ⁵ Domus enim, quam ædificare cupio, magna est: magnus est enim Deus noster super omnes deos. ⁶ Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum? si cælum, et cæli cælorum capere eum nequeunt: quantus ego sum, ut possim ædificare ei domum? sed ad hoc tantum, ut adoleatur incensum coram illo. ⁷ Mitte ergo mihi virum eruditum, qui noverit operari in auro, et argento, ære, et ferro, purpura, coccino, et hyacintho, et qui sciat sculpere cælaturas cum his artificibus, quos mecum habeo in Iudæa, et Ierusalem, quos præparavit David pater meus. ⁸ Sed et ligna cedrina mitte mihi, et arceuthina, et pinea de Libano: scio enim quod servi tui noverint cædere ligna de Libano, et erunt servi mei cum servis tuis, ⁹ ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim, quam cupio ædificare, magna est nimis, et inelyta. ¹⁰ Præterea operariis, qui cæsuri sunt ligna, servis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, et hordei coros totidem, et vini viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia. ¹¹ Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum suum, ideoque te regnare fecit super eum. ¹² Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, qui fecit cælum et terram, qui dedit David regi filium sapientem et eruditum et sensatum atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, et palatium sibi. ¹³ Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum Hiram, patrem meum. ¹⁴ filium mulieris de filiabus Dan, cuius pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, et argento, ære, et ferro, et marmore, et lignis, in purpura quoque, et hyacintho, et bysso, et coccino: et qui scit cælare omnem sculpturam, et adinvenire prudenter quodcumque in opere necessarium est cum artificibus tuis, et cum artificibus domini mei David patris tui. ¹⁵ Triticum ergo, et hordeum, et oleum, et vinum, quæ pollicitus es domine mi, mitte servis tuis. ¹⁶ Nos autem cædemus ligna de Libano, quot necessaria habueris, et applicabimus ea ratibus per mare in Ioppe: tuum autem erit transferre ea in Ierusalem.

cum rege
Hiram
paciscitur,

¹⁷ Numeravit igitur Salomon omnes viros proselytos, qui erant in terra Israel, post dinumerationem, quam dinumeravit David pater eius, et inventi sunt centum quinquaginta millia, et tria millia sexcenti. ¹⁸ Fecitque ex eis septuaginta millia, qui humeris onera portarent, et octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent: tria autem millia et sexcentos præpositos operum populi.

2. Ædificatio templi et fabricatio supellectilis, 3, 1—5, 1.

3. ¹ Et cœcepit Salomon ædificare domum Domini in Ierusalem in monte Moria, qui demonstratus fuerat David patri eius, in loco, quem paraverat David in carea Ornan Iebusæi. ² Cœpit autem ædificare mense secundo, anno quarto regni sui.

Locus
et tempus,

³ Et hæc sunt fundamenta, quæ iecit Salomon, ut ædificaret domum Dei, longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta, latitudinis cubitos viginti. ⁴ Porticum vero ante frontem, quæ tendebatur in longum iuxta mensuram latitudinis domus, cubitorum viginti: porro altitudo centum viginti cubitorum erat: et deauravit eam intrinsecus auro mundissimo. ⁵ Domum quoque maiorem textit tabulis ligneis abiegnis, et laminas auri obrizi affixit per totum: sculpsitque in ea palmas, et quasi catenulas se invicem complectentes. ⁶ Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore, decore multo. ⁷ Porro aurum erat probatissimum, de cuius laminis textit domum, et trabes eius, et postes, et parietes, et ostia: et cælavit cherubim in parietibus.

templum,

⁸ Fecit quoque domum Sancti sanctorum: longitudinem iuxta latitudinem domus cubitorum viginti: et latitudinem similiter viginti cubitorum: et laminis

sanctum
sanctorum,

aureis textit eam, quasi talentis sexcentis. ⁹ Sed et elavos fecit aureos, ita ut singuli elavi siclos quinquagenos appenderent: cænacula quoque textit auro. ¹⁰ Fecit etiam in domo Sancti sanctorum cherubim duos, opere statuario: et textit eos auro. ¹¹ Alæ cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque et tangeret parietem domus: et altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub. ¹² Similiter cherub alterius ala, quinque habebat cubitos, et tangebatur parietem: et ala eius altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat. ¹³ Igitur alæ utriusque cherubim expansæ erant, et extendebantur per cubitos viginti: ipsi autem stabant erectis pedibus, et facies eorum erant versæ ad exteriorem domum. ¹⁴ ^aFecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco, et bysso: et intexit ei cherubim.

duæ
columnæ,

¹⁵ ^bAnte fores etiam templi duas columnas, quæ triginta et quinque cubitos habebant altitudinis: porro capita earum, quinque cubitorum. ¹⁶ Necnon et quasi catenulas in oraculo, et superposuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam centum, quæ catenulis interposuit. ¹⁷ Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam a dextris, et alteram a sinistris: eam, quæ a dextris erat, vocavit Iachin: et quæ ad lævam, Booz.

altare
æneum,

4. ¹ Fecit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitudinis, et decem cubitorum altitudinis.

mare
fusile,

² ^cMare etiam fusile decem cubitis a labio usque ad labium, rotundum per circuitum: quinque cubitos habebat altitudinis, et funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum eius. ³ Similitudo quoque boum erat subter illud, et decem cubitis quædam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fusiles: ⁴ et ipsum Mare super duodecim boves impositum erat, quorum tres respiciebant ad Aquilonem, et alii tres ad Occidentem: porro tres alii Meridiem, et tres qui reliqui erant, Orientem, habentes mare superpositum: posteriora autem boum erant intrinsecus sub mari. ⁵ Porro vastitas eius habebat mensuram palmi, et labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lilii: capiebatque tria millia metretas.

decem
conchæ,

⁶ Fecit quoque conchas decem: et posuit quinque a dextris, et quinque a sinistris, ut lavarent in eis omnia, quæ in holocaustum oblaturi erant: porro in mari sacerdotes lavabantur.

decem
candelabra
et mensæ,

⁷ Fecit autem et candelabra aurea decem secundum speciem, qua iussa erant fieri: et posuit ea in templo, quinque a dextris, et quinque a sinistris. ⁸ Necnon et mensas decem: et posuit eas in templo, quinque a dextris, et quinque a sinistris: phialas quoque aureas centum.

atria;

⁹ Fecit etiam atrium sacerdotum, et basilicam grandem: et ostia in basilica, quæ textit ære. ¹⁰ Porro mare posuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem.

Hiram
in regione
Iordanis
opera ænea
fudit,

¹¹ Fecit autem Hiram lebetes, et creagras, et phialas: et complevit omne opus regis in domo Dei: ¹² hoc est, columnas duas, et epistylia, et capita, et quasi quædam retiacula, quæ capita tegerent super epistylia. ¹³ Malogranata quoque quadringenta, et retiacula duo ita ut bini ordines malogranatorum singulis retiaculis iungerentur, quæ protegerent epistylia, et capita columnarum. ¹⁴ Bases etiam fecit, et conchas, quas superposuit basibus: ¹⁵ mare unum, boves quoque duodecim sub mari. ¹⁶ Et lebetes, et creagras, et phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater eius in domo Domini ex ære mundissimo. ¹⁷ In regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terra inter Soehot, et Saredatha. ¹⁸ Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus æris.

Salomon
suppellectilem
auream
facit

¹⁹ Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei, et altare aureum, et mensas, et super eas panes propositionis: ²⁰ candelabra quoque cum lucernis suis ut lucent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo: ²¹ et florentia quædam, et lucernas, et foreipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt. ²² Thymiateria quoque, et thuribula, et phialas, et mortariola ex auro purissimo. Et ostia cælavit

templi interioris, id est, in Sancta sanctorum: et ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

5. ¹ Intulit igitur Salomon omnia, quæ voverat David pater suus, argentum, ^{et dona patris ponit.} et aurum, et universa vasa posuit in thesauris domus Dei.

3. Dedicatio templi Domini, 5, 2—7, 22.

² Post quæ congregavit maiores natu Israel, et cunctos principes tribuum, et capita familiarum de filiis Israel in Ierusalem, ut adducerent arcam fœderis Domini de Civitate David, quæ est Sion. ³ Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die sollempni mensis septimi.

Populus
mense
septimo
congrega-
tur,

⁴ Cumque venissent cuncti seniorum Israel, portaverunt Levitæ arcam. ⁵ et intulerunt eam, et omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii, quæ erant in tabernaculo, portaverunt Sacerdotes cum Levitis. ⁶ Rex autem Salomon, et universus cœtus Israel, et omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, et boves absque ullo numero: tanta enim erat multitudo victimarum. ⁷ Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, id est, ad oraculum templi, in Sancta sanctorum subter alas cherubim: ⁸ ita ut cherubim expanderent alas suas super locum, in quo posita erat arca, et ipsam arcam tegerent cum vectibus suis. ⁹ Vectum autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum: si vero quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in præsentem diem. ¹⁰ Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Israel egredientibus ex Ægypto.

arca in tem-
plum trans-
fertur,

¹¹ Egressis autem Sacerdotibus de sanctuario (omnes enim Sacerdotes, qui ibi potuerant inveniri, sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices, et ministeriorum ordo inter eos divisus erat) ¹² tam Levitæ quam cantores, id est, et qui sub Asaph erant, et qui sub Eman, et qui sub Idithun, filii, et fratres eorum vestiti byssinis, cymbalis, et psalteriis, et citharis concerepabant, stantes ad Orientalem plagam altaris, et cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis. ¹³ Igitur cunctis pariter, et tubis, et voce, et cymbalis, et organis, et diversi generis musicorum concinentibus, et vocem in sublime tollentibus; longe sonitus audiebatur, ita ut eum Dominum laudare cœpissent et dicere: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius; impleretur domus Dei nube, ¹⁴ nec possent Sacerdotes stare et ministrare propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini domum Dei. ^{6.} ¹ Tunc Salomon ait: Dominus pollicitus est ut habitaret in caligine: ² ego autem ædificavi domum nomini eius, ut habitaret ibi in perpetuum.

templum
gloria
Domini
impletur;

³ Et convertit rex faciem suam, et benedixit universæ multitudini Israel (nam omnis turba stabat intenta) et ait: ⁴ Benedictus Dominus Deus Israel, qui quod locutus est David patri meo, opere complevit, dicens: ⁵ A die, qua eduxi populum meum de Terra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Israel, ut ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum, ut esset dux in populo meo Israel, ⁶ sed elegi Ierusalem, ut sit nomen meum in ea, et elegi David, ut constituerem eum super populum meum Israel. ⁷ Cumque fuisset voluntatis David patris mei, ut ædificaret domum nomini Domini Dei Israel, ⁸ dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua, ut ædificares domum nomini meo, bene quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem: ⁹ sed non tu ædificabis domum, verum filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit domum nomini meo. ¹⁰ Complevit ergo Dominus sermonem suum, quem locutus fuerat: et ego surrexi pro David patre meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus: et ædificavi domum nomini Domini Dei Israel. ¹¹ Et posui in ea arcam, in qua est pactum Domini, quod pepigit cum filiis Israel.

Salomon
populo be-
nedicit,

¹² Stetit ergo coram altari Domini ex adverso universæ multitudinis Israel, et extendit manus suas. ¹³ Siquidem fecerat Salomon basin æneam, et posuerat eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, et quinque cubitos

ante altare
Dominum
deprecatur,

latitudinis, et tres cubitos altitudinis: stetitque super eam: et deinceps flexis genibus contra universam multitudinem Israel, et palmis in cælum levatis, ¹⁴ ait: ^aDomine Deus Israel, non est similis tui Deus in cælo et in terra: qui custodis pactum et misericordiam cum servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo: ¹⁵ Qui præstitisti servo tuo David patri meo quaecumque locutus fueras ei: et quæ ore promiseras, opere complesti, sicut et præsens tempus probat. ¹⁶ Nunc ergo Domine Deus Israel, imple servo tuo patri meo David quaecumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint in lege mea, sicut et tu ambulasti coram me. ¹⁷ Et nunc Domine Deus Israel, firmetur sermo tuus, quem locutus es servo tuo David. ¹⁸ Ergone credibile est ut habitet Deus cum hominibus super terram? Si cælum et cæli calorum non te capiunt, quanto magis domus ista, quam ædificavi? ¹⁹ Sed ad hoc tantum facta est, ut respicias orationem servi tui, et obsecrationem eius Domine Deus meus: et audias preces, quas fundit famulus tuus coram te: ²⁰ ut aperiās oculos tuos super domum istam diebus ac noctibus, super locum, in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum, ²¹ et exaudires orationem, quam servus tuus orat in eo: et exaudias preces famuli tui, et populi tui Israel. Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de cælis, et propitiare. ²² Si peccaverit quispiam in proximum suum, et iurare contra eum paratus venerit, seque maledicto constrinxerit coram altari in domo ista: ²³ tu audies de cælo, et facies iudicium servorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam suam in caput proprium, et ulciscaris iustum, retribuens ei secundum iustitiam suam. ²⁴ Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi) et conversi egerint pœnitentiam, et obsecraverint nomen tuum, et fuerint deprecati in loco isto, ²⁵ tu exaudies de cælo, et propitiare peccato populi tui Israel, et redde eos in terram, quam dedisti eis, et patribus eorum. ²⁶ Si clauso cælo pluvia non fluxerit propter peccata populi, et deprecati te fuerint in loco isto, et confessi nomini tuo, et conversi a peccatis suis, cum eos afflexeris. ²⁷ exaudi de cælo Domine, et dimitte peccata servis tuis et populi tui Israel, et doce eos viam bonam, per quam ingrediantur: et da pluviam terræ, quam dedisti populo tuo ad possidendum. ²⁸ ^bFames si orta fuerit in terra et pestilentia, ærugo, et aurugo, et locusta, et bruchus, et hostes, vastatis regionibus, portas obsederint civitatis, omnisque plaga et infirmitas presserit: ²⁹ si quis de populo tuo Israel fuerit deprecatus, cognoscens plagam et infirmitatem suam, et expanderit manus suas in domo hæc, ³⁰ tu exaudies de cælo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, et propitiare, et redde unicuique secundum vias suas, quas nosti eum habere in corde suo: (tu enim solus nosti corda filiorum hominum.) ³¹ ut timeant te, et ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. ³² Externum quoque, qui non est de populo tuo Israel, si venerit de terra longinqua, propter nomen tuum magnum, et propter manum tuam robustam, et brachium tuum extentum, et adoraverit in loco isto, ³³ tu exaudies de cælo firmissimo habitaculo tuo, et facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut sciant omnes populi terræ nomen tuum, et timeant te sicut populus tuus Israel, et cognoscant, quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi. ³⁴ Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas hæc est, quam elegisti, et domus, quam ædificavi nomini tuo: ³⁵ tu exaudies de cælo preces eorum, et obsecrationem, et ulciscaris. ³⁶ Si autem peccaverint tibi (neque enim est homo, qui non peccet) et iratus fueris eis, et tradideris hostibus, et captivos duxerint eos in terram longinquam, vel certe quæ iuxta est, ³⁷ et conversi in corde suo in terra, ad quam captivi ducti fuerant, egerint pœnitentiam, et deprecati te fuerint in terra captivitatis suæ, dicentes: Peccavimus, inique fecimus, iniuste egimus: ³⁸ et reversi fuerint ad te in toto corde suo, et in tota anima sua, in terra captivitatis suæ, ad quam ducti sunt, adorabunt te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum,

et urbis, quam elegisti, et domus, quam ædificavi nomini tuo: ³⁹ tu exaudies de cælo, hoc est, de firmo habitaculo tuo preces eorum, et facias iudicium, et dimittas populo tuo, quamvis peccatori: ⁴⁰ tu es enim Deus meus: aperiantur, quæso, oculi tui, et aures tuæ intentæ sint ad orationem, quæ fit in loco isto. ⁴¹ Nunc igitur ^aconsurge Domine Deus in requiem tuam, tu et arca fortitudinis tuæ: Sacerdotes tui Domine Deus induantur salutem, et sancti tui lætentur in bonis. ⁴² Domine Deus ne averteris faciem christi tui: memento misericordiarum David servi tui.

7. ¹ Cumque ^bcompleisset Salomon fundens preces, ignis descendit de cælo, ^{ignem de cælo descendentem videt,} et devoravit holocausta et victimas: et maiestas Domini implevit domum. ² Nec poterant sacerdotes ingredi templum Domini, eo quod impleisset maiestas Domini templum Domini. ³ Sed et omnes filii Israel videbant descendentem ignem, et gloriam Domini super domum: et corruentes proni in terram super pavementum stratum lapide, adoraverunt, et laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. ⁴ Rex autem, et omnis populus immolabant victimas coram Domino.

⁵ ^cMactavit igitur rex Salomon hostias, boum vigintiduo millia, arietum centum ^{inmolat,} viginti millia: et dedicavit domum Dei rex, et universus populus. ⁶ Sacerdotes autem stabant in officiis suis: et Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit David rex ad laudandum Dominum: Quoniam in æternum misericordia eius, hymnos David canentes per manus suas: porro Sacerdotes canebant tubis ante eos, cunctusque Israel stabat. ⁷ Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum Domini: obtulerat enim ibi holocausta et adipēs pacificorum: quia altare æneum, quod fecerat, non poterat sustinere holocausta et sacrificia et adipēs.

⁸ Fecit ergo Salomon sollemnitatem in tempore illo septem diebus, et omnis ^{die octava populum dimittit:} Israel cum eo, ecclesia magna valde, ab introitu Emath usque ad Torrentem Ægypti. ⁹ Fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset altare septem diebus, et sollemnitatem celebrasset diebus septem. ¹⁰ Igitur in die vigesimo tertio mensis septimi dimisit populos ad tabernacula sua, lætantes atque gaudentes super bono, quod fecerat Dominus Davidi, et Salomoni, et Israeli populo suo.

¹¹ ^dComplevitque Salomon domum Domini, et domum regis, et omnia quæ disposuerat in corde suo, ut faceret in domo Domini, et in domo sua, et prosperatus est. ¹² Apparuit autem ei Dominus nocte, et ait: Audivi orationem tuam, et elegi locum istum mihi in domum sacrificii. ¹³ Si clausero cælum, et pluvia non fluxerit, et mandavero et præcepero locustæ, ut devoret terram, et misero pestilentiam in populum meum: ¹⁴ conversus autem populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit pœnitentiam a viis suis pessimis: et ego exaudiam de cælo, et propitius ero peccatis eorum, et sanabo terram eorum. ¹⁵ Oculi quoque mei erunt aperti, et aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto oraverit. ¹⁶ Elegi enim, et sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, et permaneant oculi mei, et cor meum ibi cunctis diebus. ¹⁷ Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit David pater tuus, et feceris iuxta omnia, quæ præcepi tibi, et iustitias meas iudiciaque servaveris: ¹⁸ suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe tua vir, qui sit princeps in Israel. ¹⁹ Si autem aversi fueritis, et dereliqueritis iustitias meas, et præcepta mea, quæ proposui vobis, et abeuntes servieritis diis alienis, et adoraveritis eos, ²⁰ evellam vos de terra mea, quam dedi vobis: et domum hanc, quam sanctificavi nomini meo, proiciam a facie mea, et tradam eam in parabolam, et in exemplum cunctis populis. ²¹ Et domus ista erit in proverbium universis transeuntibus, et dicent stupentes: Quare fecit Dominus sic terræ huic, et domui huic? ²² Respondebuntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxit eos de Terra Ægypti, et apprehenderunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt: idcirco venerunt super eos universa hæc mala.

III. Felicitas regni Salomonii. 8, 1—9, 31.

1. Dispositiones variæ regis, 8, 1—18.

Salomon
civitates
ædificat,

8. ¹ Expletis autem viginti annis postquam ædificavit Salomon domum Domini et domum suam: ² civitates, quas dederat Hiram Salomoni, ædificavit, et habitare ibi fecit filios Israel. ³ Abiit quoque in Emath Suba, et obtinuit eam. ⁴ Et ædificavit Palmiram in deserto, et alias civitates munitissimas ædificavit in Emath. ⁵ Extruxitque Bethoron superiorem, et Bethoron inferiorem, civitates muratas habentes portas et veetes et seras: ⁶ Balaath etiam et omnes urbes firmissimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctasque urbes quadrigarum, et urbes equitum, omnia quæcumque voluit Salomon atque disposuit, ædificavit in Ierusalem et in Libano, et in universa terra potestatis suæ.

tributarios
facit,

⁷ Ommem populum, qui derelictus fuerat de Hethæis, et Amorrhæis, et Pherezaeis, et Hevæis, et Iebusæis, qui non erant de stirpe Israel, ⁸ de filiis eorum: et de posteris, quos non interfecerant filii Israel, subingavit Salomon in tributarios, usque in diem hanc.

principes
constituit,

⁹ Porro de filiis Israel non posuit ut servirent operibus regis: ipsi enim erant viri bellatores, et duces primi, et principes quadrigarum et equitum eius. ¹⁰ Omnes autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebant populum.

uxorem
in domum
transfert,

¹¹ Filiam vero Pharaonis transtulit de Civitate David in domum, quam ædificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Israel, eo quod sanctificata sit: quia ingressa est in eam arca Domini.

holocausta
offert,

¹² Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini, quod extruxerat ante porticum, ¹³ ut per singulos dies offerretur in eo iuxta præceptum Moysi in sabbatis et in calendis, et in festis diebus, ter per annum, id est, in sollemnitate azymorum, et in sollemnitate hebdomadarum, et in sollemnitate tabernaculorum.

ministeria
sacerdotum
et Levitarum
ordinat,

¹⁴ Et constituit iuxta dispositionem David patris sui officia Sacerdotum in ministeriis suis: et Levitas in ordine suo, ut laudarent, et ministrarent coram Sacerdotibus iuxta ritum uniuscuiusque diei: et ianitores in divisionibus suis per portam et portam: sic enim præceperat David homo Dei. ¹⁵ Nec prætergressi sunt de mandatis regis tam Sacerdotes, quam Levitæ ex omnibus, quæ præceperat, et in custodiis thesaurorum. ¹⁶ Omnes impensas præparatas habuit Salomon ex eo die, quo fundavit domum Domini usque in diem, quo perfecit eam.

classem
mittit.

¹⁷ Tunc abiit Salomon in Asiongaber, et in Ailath ad oram Maris rubri, quæ est in Terra Edom. ¹⁸ Misit autem ei Hiram per manus servorum suorum naves, et nautas gnaros maris, et abierunt cum servis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, et attulerunt ad regem Salomonem.

2. Adventus reginæ Saba, 9, 1—12.

Regina
venit
tentans,

9. ¹ Regina quoque Saba, cum audisset famam Salomonis, venit ut tentaret eum in ænigmatibus in Ierusalem, cum magnis opibus et camelis, qui portabant aromata, et auri plurimum, gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad Salomonem, locuta est ei quæcumque erant in corde suo. ² Et exposuit ei Salomon omnia quæ proposuerat: nec quidquam fuit, quod non perspicuum ei fecerit.

stupore
defigitur,

³ Quæ postquam vidit, sapientiam scilicet Salomonis, et domum quam ædificaverat, ⁴ necnon et cibaria mensæ eius, et habitacula servorum, et officia ministrorum eius, et vestimenta eorum, pincernas quoque et vestes eorum, et victimas quas immolabat in domo Domini: non erat præ stupore ultra in ea spiritus. ⁵ Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audieram in terra mea de virtutibus

et sapientia tua. ⁶ Non credebam narrantibus donec ipsa venissem, et vidissent oculi mei, et probassem vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuisse narratam: vicisti famam virtutibus tuis. ⁷ Beati viri tui, et beati servi tui, qui assistunt coram te omni tempore, et audiunt sapientiam tuam. ⁸ Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Israel, et vult servare eum in æternum, idcirco posuit te super eum regem ut facias iudicia atque iustitiam.

⁹ Dedit autem regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis, et gemmas pretiosissimas: non fuerunt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina Saba regi Salomoni. ¹⁰ Sed et servi Hiram cum servis Salomonis attulerunt aurum de Ophir, et ligna thyina, et gemmas pretiosissimas: ¹¹ de quibus fecit rex, de lignis scilicet thyinis, gradus in domo Domini, et in domo regia, citharas quoque, et psalteria cantoribus: numquam visa sunt in Terra Iuda ligna talia. ¹² Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit, et quæ postulavit, et multo plura quam attulerat ad eum: quæ reversa, abiit in terram suam cum servis suis.

munera
dat et
accipit.

3. Divitiæ et magnificentia Salomonis, 9, 13—31.

¹³ Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri: ¹⁴ excepta ea summa, quam legati diversarum gentium, et negotiatores afferre consueverant, omnesque reges Arabiæ, et satrapæ terrarum, qui comportabant aurum, et argentum Salomoni.

Reditus
annui,

¹⁵ Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum, qui in singulis hastis expendebantur: ¹⁶ trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta: posuitque ea rex in armamentario, quod erat consitum nemore.

hastæ et
scuta aurea,

¹⁷ Fecit quoque rex solium eburneum grande, et vestivit illud auro mundissimo. ¹⁸ Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium, et scabellum aureum, et brachiola duo altrinsecus, et duos leones stantes iuxta brachiola, ¹⁹ sed et alios duodecim leunculos stantes super sex gradus ex utraque parte: non fuit tale solium in universis regnis.

solum
eburneum,

²⁰ Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. ²¹ Siquidem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram, semel in annis tribus: et deferebant inde aurum et argentum, et ebur, et simias, et pavos.

vasa aurea,

²² Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ divitiis et gloria. ²³ Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam, quam dederat Deus in corde eius: ²⁴ et deferebant ei munera, vasa argentea, et aurea, et vestes, et arma, et aromata, equos, et mulos, per singulos annos.

munera
regi mag-
nifico
oblata,

²⁵ Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis, et currum, equitumque duodecim millia, constituitque eos in urbibus quadrigarum, et ubi erat rex in Ierusalem. ²⁶ Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine Euphrate usque ad terram Philistinorum, et usque ad terminos Ægypti.

equi, currus,
equites,

²⁷ Tantamque copiam præbuit argenti in Ierusalem quasi lapidum: et cedrorum tantam multitudinem velut sycomororum, quæ gignuntur in campestribus.

argentum
et cedri,

²⁸ Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctisque regionibus.

equi
importati;

²⁹ Reliqua autem operum Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Nathan Prophetæ, et in libris Ahiaë Silonitis, in visione quoque Addo Videntis, contra Ieroboam filium Nabat. ³⁰ Regnavit autem Salomon in Ierusalem super omnem Israel quadraginta annis. ³¹ Dormivitque cum patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Roboam filius eius pro eo.

reliqua in
libris Na-
than, Ahiaë,
Addo.

PARS ALTERA.

Reges regni Iuda separati, 10, 1—36, 23.

1. Roboam rex primus, 10, 1—12, 16.

1. Causa divisionis regni, 10, 1—11, 4.

Roboam
in Sichem

10. ¹ Profectus adest autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Israel convenerat ut constituerent eum regem. ² Quod cum audisset Ieroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illic ante Salomonem) statim reversus est. ³ Vocaveruntque eum, et venit cum universo Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes: ⁴ Pater tuus durissimo iugo nos pressit, tu leviora impera patre tuo, qui nobis imposuit gravem servitutem, et paululum de onere subleva, ut serviamus tibi. ⁵ Qui ait: Post tres dies revertimini ad me.

iuvenum
consilio
utens

Cumque abiisset populus, ⁶ inivit consilium cum senibus, qui steterant coram patre eius Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii ut respondeam populo? ⁷ Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. ⁸ At ille reliquit consilium senum, et cum iuvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, et erant in comitatu illius. ⁹ Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleva iugum quod imposuit nobis pater tuus? ¹⁰ At illi responderunt ut iuvenes, et nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sie loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu subleva: et sie respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. ¹¹ Pater meus imposuit vobis grave iugum, et ego maius pondus apponam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus.

preces
Israelis
repudiat,

¹² Venit ergo Ieroboam, et universus populus ad Roboam die tertio, sicut præceperat eis. ¹³ Responditque rex dura, derelicto consilio seniorum: ¹⁴ locutusque est iuxta iuvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit iugum, quod ego gravius faciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus. ¹⁵ Et non acquievit populi precibus: erat enim voluntatis Dei ut compleretur sermo eius, quem locutus fuerat per manum Ahia Silonitis ad Ieroboam filium Nabat.

quare
Israel
Ieroboam
regem
constituit,

¹⁶ Populus autem universus rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai. Revertere in tabernacula tua Israel, tu autem pascere domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua. ¹⁷ Super filios autem Israel, qui habitabant in civitatibus Iuda, regnavit Roboam. ¹⁸ Misitque rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, et lapidaverunt eum filii Israel, et mortuus est: porro rex Roboam currum festinavit ascendere, et fugit in Ierusalem. ¹⁹ Recessitque Israel a domo David, usque ad diem hanc.

cuius
impugna-
tionem
Dominus
prohibet.

11. ¹ Venit autem Roboam in Ierusalem, et convocavit universam domum Iuda et Benjamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Israel, et converteret ad se regnum suum. ² Factusque est sermo Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens: ³ Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, et ad universum Israel, qui est in Iuda et Benjamin: ⁴ Hæc dicit Dominus: Non ascenditis, neque pugnabitis contra fratres vestros: revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini reversi sunt, nec perrexerunt contra Ieroboam.

2. Imperium in Iuda, 11, 5—12, 16.

Civitates
munit,

⁵ Habitavit autem Roboam in Ierusalem, et ædificavit civitates muratas in Iuda. ⁶ Extruxitque Bethlehem, et Etam, et Theue, ⁷ Bethsur quoque, et Socho, et Odollam. ⁸ necnon et Geth, et Maresa, et Ziph, ⁹ sed et Aduram, et Lachis, et Azeca, ¹⁰ Saraa quoque, et Aialon, et Hebron, quæ erant in Iuda et Benjamin, civitates munitissimas. ¹¹ Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes,

ciborumque horrea, hoc est, olei, et vini. ¹² Sed et in singulis urbibus fecit armamentarium scutorum et hastarum, firmavitque eas summa diligentia, et imperavit super Iudam, et Beniamin.

¹³ Sacerdotes autem et Levitæ, qui erant in universo Israel, venerunt ad eum de cunctis sedibus suis, ¹⁴ relinquentes suburbana, et possessiones suas, et trans-euntes ad Iudam, et Ierusalem: eo quod abieciisset eos Ieroboam, et posterius eius, ne sacerdotio Domini fungerentur. ¹⁵ Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum, et dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat. ¹⁶ Sed et de cunctis tribubus Israel, quicumque dederant cor suum ut quærerent Dominum Deum Israel, venerunt in Ierusalem ad immolandum victimas suas coram Domino Deo patrum suorum. ¹⁷ Et roboraverunt regnum Iuda, et confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulaverunt enim in viis David et Salomonis, annis tantum tribus.

¹⁸ Duxit autem Roboam uxorem Mahalath, filiam Ierimoth, filii David: Abihail quoque filiam Eliab filii Isai, ¹⁹ quæ peperit ei filios Iehus, et Somoriam, et Zoom. ²⁰ Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom, quæ peperit ei Abia, et Ethai, et Ziza, et Salomith. ²¹ Amavit autem Roboam Maacha filiam Absalom super omnes uxores suas, et concubinas: nam uxores decem et octo duxerat, concubinas autem sexaginta: et genuit viginti octo filios, et sexaginta filias. ²² Constituit vero in capite, Abiam filium Maacha ducem super omnes fratres suos: ipsum enim regem facere cogitabat, ²³ quia sapientior fuit, et potentior super omnes filios eius, et in cunctis finibus Iuda, et Beniamin, et in universis civitatibus muratis: præbuitque eis escas plurimas, et multas petivit uxores.

^{12.} ¹ Cumque roboratum fuisset regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem Domini, et omnis Israel eum eo.

² Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem (quia peccaverant Domino) ³ cum mille ducentis curribus, et sexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat eum eo ex Ægypto, Libyes scilicet, et Troglodytæ, et Æthiopes. ⁴ Cepitque civitates munitissimas in Iuda, et venit usque in Ierusalem.

⁵ Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, et principes Iuda, qui congregati fuerant in Ierusalem, fugientes Sesac, dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manu Sesac. ⁶ Consternatique principes Israel et rex dixerunt: Iustus est Dominus. ⁷ Cumque vidisset Dominus, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Ierusalem per manum Sesac. ⁸ Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meæ, et servitutis regni terrarum.

⁹ Recessit itaque Sesac rex Ægypti ab Ierusalem, sublatis thesauris domus Domini, et domus regis, omniaque secum tulit, et clypeos aureos, quos fecerat Salomon, ¹⁰ pro quibus fecit rex æneos, et tradidit illos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatii. ¹¹ Cumque introiret rex domum Domini, veniebant scutarii, et tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium suum. ¹² Verumtamen quia humiliati sunt, aversa est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus: siquidem et in Iuda inventa sunt opera bona.

¹³ ^aConfortatus est ergo rex Roboam in Ierusalem, atque regnavit: quadraginta autem et unius anni erat cum regnare cœpisset, et decem et septem annis regnavit in Ierusalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israel: nomen autem matris eius Naama Ammanitis. ¹⁴ Fecit autem malum, et non præparavit cor suum ut quæreret Dominum.

¹⁵ Opera vero Roboam prima et novissima scripta sunt in Libris Semeiæ prophetæ, et Addo Videntis, et diligenter exposita: pugnaueruntque adversum se Iæ Roboam, et Ieroboam cunctis diebus. ¹⁶ Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepultusque est in Civitate David. Et regnavit Abia filius eius pro eo.

pios ex
Israel
suscipit,

filios dis-
tribuit;

cum populo
Dominum
relinquit,
a rege Sesac
oppugnatur,

a Semeia
propheta
corripitur,

thesauris
spoliatur,

malus
permanet;

reliqua in
libris Seme-
iæ et Addo.

II. Reges usque ad Iosaphat, 13, 1—16, 14.

1. Abia rex secundus, 13, 1—14, 1.

Tempus
imperii,

13. ¹ Anno octavodecimo regis Ieroboam, regnavit Abia super Iudam. ² Tribus annis regnavit in Ierusalem, nomenque matris eius Michaa, filia Uriel de Gabaa: ³ et erat bellum inter Abiam et Ieroboam.

humiliatio
regni
Israel,

³ Cumque iniisset Abia certamen, et haberet bellicosissimos viros, et electorum quadringenta millia: Ieroboam instruxit e contra aciem octingenta millia virorum, qui et ipsi electi erant, et ad bella fortissimi. ⁴ Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, et ait: Audi Ieroboam, et omnis Israel. ⁵ Num ignoratis quod Dominus Deus Israel dederit regnum David super Israel in sempiternum, ipsi et filiis eius in pactum salis? ⁶ Et surrexit Ieroboam filius Nabat, servus Salomonis filii David: et rebellavit contra dominum suum. ⁷ Congregatique sunt ad eum viri vanissimi, et filii Belial: et praevaluerunt contra Roboam filium Salomonis: porro Roboam erat rudis, et corde pavido, nec potuit resistere eis. ⁸ Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno Domini, quod possidet per filios David, habetisque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Ieroboam in deos. ⁹ Et eiecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Levitas: et fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, et initiaverit manum suam in tauro de bobus, et in arietibus septem, fit sacerdos eorum, qui non sunt dii. ¹⁰ Noster autem Dominus, Deus est, quem non relinquinus, Sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron, et Levitae sunt in ordine suo: ¹¹ Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies mane et vespere, et thymiana iuxta legis praecepta confectum, et proponuntur panes in mensa mundissima, estque apud nos candelabrum aureum, et lucernae eius, ut accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus praecepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis. ¹² Ergo in exercitu nostro dux Deus est, et Sacerdotes eius, qui clangunt tubis, et resonant contra vos: filii Israel nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit. ¹³ Haec illo loquente, Ieroboam retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret, ignorantem Iudam suo ambiebat exercitu. ¹⁴ Respicieusque Iudas vidit instare bellum ex adverso et post tergum, et clamavit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere coeperunt. ¹⁵ Omnesque viri Iuda vociferati sunt: et ecce illis clamantibus, perterruit Deus Ieroboam, et omnem Israel qui stabat ex adverso Abia et Iuda. ¹⁶ Fugeruntque filii Israel Iudam, et tradidit eos Deus in manu eorum. ¹⁷ Percussit ergo eos Abia, et populus eius plaga magna: et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta millia virorum fortium. ¹⁸ Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo, et vehementissime confortati filii Iuda eo quod sperassent in Domino Deo patrum suorum. ¹⁹ Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboam, et cepit civitates eius, Bethel et filias eius, et Iesana cum filiabus suis, Ephron quoque et filias eius: ²⁰ nec valuit ultra resistere Ieroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, et mortuus est.

uxores et
filii regis,

²¹ Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit uxores quattuordecim: procreavitque viginti duos filios, et sedecim filias.

reliqua
in libro
Addo.

²² Reliqua autem sermonum Abia, viarumque et operum eius, scripta sunt diligentissime in Libro Addo Prophetæ. 14. ¹ Dormivit autem Abia cum patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Asa filius eius pro eo, in cuius diebus quievit terra annis decem.

2. Asa rex tertius, 14, 2—16, 14.

Dominum
colit,

² Fecit autem Asa quod bonum et placitum erat in conspectu Dei sui, et subvertit altaria peregrini cultus, et excelsa, ³ et confregit statuas, lucosque succidit: ⁴ et praecepit Iudae ut quæreretur Dominum Deum patrum suorum, et faceret legem, et universa mandata: ⁵ et abstulit de cunctis urbibus Iuda aras, et fana, et regnavit in pace.

⁶ Ædificavit quoque urbes munitas in Iuda. quia quietus erat, et nulla temporibus eius bella surrexerant, pacem Domino largiente. ⁷ Dixit autem Iudæ: Ædificemus civitates istas, et vallemus muris, et roboremus turribus, et portis, et seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quod quæsierimus Dominum Deum patrum nostrorum, et dederit nobis pacem per gyrum. Ædificaverunt igitur, et nullum in extruendo impedimentum fuit.

urbes
ædificat,

⁸ Habuit autem Asa in exercitu suo portantium senta et hastas de Iuda trecenta millia, de Benjamin vero scutatorum et sagittariorum ducenta octoginta millia, omnes isti viri fortissimi. ⁹ Egressus est autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu suo, decies centena millia, et curribus trecentis: et venit usque Maresa. ¹⁰ Porro Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in Valle Sephata, quæ est iuxta Maresa: ¹¹ et invocavit Dominum Deum, et ait: ^aDomine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxiliieris, an in pluribus: adiuva nos Domine Deus noster: in te enim, et in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non prævaleat contra te homo. ¹² Exeruit itaque Dominus Æthiopes coram Asa et Iuda: fugeruntque Æthiopes. ¹³ Et persecutus est eos Asa, et populus, qui cum eo erat, usque Gerara: et ruerunt Æthiopes usque ad internecionem, quia Domino cædente contriti sunt, et exercitu illius præliante. Tulerunt ergo spolia multa, ¹⁴ et percusserunt civitates omnes per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror invaserat: et diripuerunt urbes, et multam prædam asportaverunt. ¹⁵ Sed et caulas ovium destruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, et camelorum: reversique sunt in Ierusalem.

Domino
opitulante
Æthiopes
cædit,

^{15.} ¹ Azarias autem filius Oded, facto in se spiritu Dei, ² egressus est in occursum Asa, et dixit ei: Audite me Asa, et omnis Iuda et Benjamin: Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. ³ Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, et absque sacerdote doctore, et absque lege. ⁴ Cumque reversi fuerint in angustia sua ad Dominum Deum Israel, et quæsierint eum, reperient eum. ⁵ In tempore illo non erit pax egredienti et ingredienti, sed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum: ⁶ pugnabit enim gens contra gentem, et civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni angustia. ⁷ Vos ergo confortamini, et non dissolvantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro.

ab Azaria
confortatus

⁸ Quod cum audisset Asa verba scilicet, et prophetiam Azariæ filii Oded prophetæ, confortatus est, et abstulit idola de omni terra Iuda, et de Benjamin, et ex urbibus, quas ceperat, montis Ephraim, et dedicavit altare Domini quod erat ante porticum Domini. ⁹ Congregavitque universum Iudam et Benjamin, et advenas cum eis de Ephraim, et de Manasse, et de Simeon: plures enim ad eum confugerant ex Israel, videntes quod Dominus Deus illius esset cum eo. ¹⁰ Cumque venissent in Ierusalem mense tertio, anno decimoquinto regni Asa, ¹¹ immolaverunt Domino in die illa de manubiis, et præda, quam adduxerant, boves septingentos, et arietes septem millia. ¹² Et intravit ex more ad corroborandum fœdus ut quærerent Dominum Deum patrum suorum in toto corde, et in tota anima sua. ¹³ Si quis autem, inquit, non quæsierit Dominum Deum Israel, moriatur, a minimo usque ad maximum, a viro usque ad mulierem. ¹⁴ Iuraveruntque Domino voce magna in iubilo, et in clangore tubæ, et in sonitu buccinarum ¹⁵ omnes qui erant in Iuda cum execratione: in omni enim corde suo iuraverunt, et in tota voluntate quæsierunt eum, et invenerunt: præstititque eis Dominus requiem per circuitum. ¹⁶ Sed et Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio, eo quod fecisset in luco simulacrum Priapi: quod omne contrivit, et in frusta comminuens combussit in Torrente cedron: ¹⁷ Excelsa autem derelicta sunt in Israel: attamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus eius. ¹⁸ Eaque quæ voverat pater suus, et ipse, intulit in domum Domini, argentum, et aurum, vasorumque diversam suppellectilem.

cultum
veri Dei
iubet;

sed contra
regem
Israel vocat
regem
Syriæ,

¹⁹ Bellum vero non fuit usque ad trigesimum quintum annum regni Asa. ^{16.} ¹ Anno autem trigesimo sexto regni eius, ascendit Baasa rex Israel in Iudam, et muro circumdabat Rama, ut nullus tute posset egredi et ingredi de regno Asa. ² Protulit ergo Asa argentum et aurum de thesauris domus Domini, et de thesauris regis, misitque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens: ³ Fœdus inter me et te est, pater quoque meus et pater tuus habuere concordiam: quam ob rem misi tibi argentum et aurum, ut rupto fœdere, quod habes cum Baasa rege Israel, facias eum a me recedere. ⁴ Quo comperto, Benadad misit principes exercituum suorum ad urbes Israel: qui percusserunt Ahion, et Dan, et Abelmaim, et universas urbes Nephthali muratas. ⁵ Quod cum audisset Baasa desiit ædificare Rama, et intermisit opus suum. ⁶ Porro Asa rex assumpsit universum Iudam, et tulerunt lapides de Rama, et ligna quæ ædificationi præparaverat Baasa, ædificavitque ex eis Gabaa, et Maspha.

ideoque
ab Hanani
reprehenditur,

⁷ In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa regem Iuda, et dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, et non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tua. ⁸ «Nonne Æthiopes, et Libyes multo plures erant quadrigis, et equitibus, et multitudine nimia: quos, cum Domino credidisses, tradidit in manu tua? ⁹ Oculi enim Domini contemplantur universam terram, et præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, et propter hoc ex præsentī tempore adversum te bella consurgent. ¹⁰ Iratusque Asa adversus Videntem, iussit eum mitti in nervum: valde quippe super hoc fuerat indignatus: et interfecit de populo in tempore illo plurimos.

reliqua in
historia
regum Iuda
et Israel.

¹¹ Opera autem Asa prima et novissima scripta sunt in Libro regum Iuda et Israel. ¹² Ægrotavit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, et nec in infirmitate sua quæsit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. ¹³ Dormivitque cum patribus suis: et mortuus est anno quadragesimo primo regni sui. ¹⁴ Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod foderat sibi in Civitate David: posueruntque eum super lectum suum plenum aromatibus et unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, et combusserunt super eum ambitione nimia.

III. Iosaphat rex quartus, 17, 1—21, 1.

1. Pietas et magnificentia eius, 17, 1—19.

Milites et
præsidia
disponit,

^{17.} ¹ Regnavit autem Iosaphat filius eius pro eo, et invaluit contra Israel. ² Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Iuda, quæ erant vallatæ muris. Præsidiaque disposuit in terra Iuda, et in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa pater eius.

in viis
David
ambulat,

³ Et fuit Dominus cum Iosaphat, quia ambulavit in viis David patris sui primis: et non speravit in Baalim, ⁴ sed in Deo patris sui, et perrexit in præceptis illius et non iuxta peccata Israel. ⁵ Confirmavitque Dominus regnum in manu eius, et dedit omnis Iuda munera Iosaphat: factæque sunt ei infinitæ divitiæ, et multa gloria. ⁶ Cumque sumpsisset cor eius audaciam propter vias Domini, etiam excelsa et lucos de Iuda abstulit.

doctores
legis
Domini
mittit,

⁷ Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benhail, et Obdiam, et Zachariam, et Nathanael, et Michæam ut docerent in civitatibus Iuda: ⁸ et cum eis Levitas Semeiam, et Nathaniam, et Zabadiam, Asael quoque, et Semiramoth, et Jonathan, Adoniamque et Thobiam, et Thobadoniam Levitas, et cum eis Elisama, et Ioran Sacerdotes, ⁹ docebantque populum in Iuda, habentes librum legis Domini, et circuibant cunctas urbes Iuda, atque erudiebant populum.

ab omnibus
timetur et
honoratur,

¹⁰ Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Iuda, nec audebant bellare contra Iosaphat. ¹¹ Sed et Philisthæi Iosaphat munera deferebant, et vectigal argenti, Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingenta, et hireorum totidem.

¹² Crevit ergo Iosaphat, et magnificatus est usque in sublime: atque ædificavit in Iuda domos ad instar turrium, urbesque muratas. ¹³ Et multa opera paravit in urbibus Iuda: viri quoque bellatores, et robusti erant in Ierusalem, ¹⁴ quorum iste numerus per domos atque familias singulorum: In Iuda principes exercitus, Ednas dux, et cum eo robustissimi viri trecenta millia. ¹⁵ Post hunc Iohanan princeps, et cum eo ducenta octoginta millia. ¹⁶ Post istum quoque Amasias filius Zechri, consecratus Domino, et cum eo ducenta millia virorum fortium. ¹⁷ Hunc sequebatur robustus ad prælia Eliada, et cum eo tenentium arcum et clypeum ducenta millia. ¹⁸ Post istum etiam Iozabad, et cum eo centum octoginta millia expeditorum militum. ¹⁹ Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos posuerat in urbibus muratis, in universo Iuda.

potens
pollensque
nt.

2. Amicitia inter Iosaphat et Achab, 18, 1—19, 3.

18. ¹ Fuit ergo Iosaphat dives et inclytus multum, et affinitate coniunctus est Achab.

Affinitate
coniunctus

² Descenditque post annos ad eum in Samariam: ad cuius adventum mactavit Achab arietes, et boves plurimos ipsi, et populo qui venerat cum eo: persuasitque illi ut ascenderet in Ramoth Galaad. ³ Dixitque Achab rex Israel ad Iosaphat regem Iuda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: Ut ego, et tu: sicut populus tuus, sic et populus meus: tecumque erimus in bello. ⁴ Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Consule obsecro impræsentiarum sermonem Domini.

cum Achab
in Ramoth
Galaad
ascensurus

⁵ Congregavit igitur rex Israel prophetarum quadringentos viros, et dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus an quiescere? At illi, Ascende, inquiunt, et tradet Deus in manu regis. ⁶ Dixitque Iosaphat: Numquid non est hic propheta Domini, ut ab illo etiam requiramus? ⁷ Et ait rex Israel ad Iosaphat: Est vir unus, a quo possumus quærere Domini voluntatem: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michæas filius Iemla. Dixitque Iosaphat: Ne loquaris rex hoc modo. ⁸ Vocavit ergo rex Israel unum de eunuchis, et dixit ei: Voca cito Michæam filium Iemla. ⁹ Porro rex Israel, et Iosaphat rex Iuda uterque sedebant in solio suo, vestiti cultu regio: sedebant autem in area iuxta portam Samariæ, omnesque prophetae vaticinabantur coram eis. ¹⁰ Sedecias vero filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam. ¹¹ Omnesque prophetae similiter prophetabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, et prosperaberis, et tradet eos Dominus in manu regis. ¹² Nuncius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annunciant: quæso ergo te ut et sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera. ¹³ Cui respondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.

audit
pseudo-
prophetas
victoriam
prædicentes,

¹⁴ Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite: cuncta enim prospera evenient, et tradentur hostes in manus vestras. ¹⁵ Dixitque rex: Iterum, atque iterum te adiuro, ut mihi non loquaris, nisi quod verum est in nomine Domini. ¹⁶ At ille ait: Vidi universum Israel dispersum in montibus, sicut oves absque pastore: et dixit Dominus: Non habent isti dominos: revertatur unusquisque in domum suam in pace. ¹⁷ Et ait rex Israel ad Iosaphat: Nonne dixi tibi, quod non prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea, quæ mala sunt? ¹⁸ At ille, Idcirco, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum sedentem in solio suo, et omnem exercitum cæli assistentem ei a dextris et a sinistris. ¹⁹ Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel ut ascendat et corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo, et alter alio: ²⁰ processit spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies? ²¹ At ille respondit: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Dixitque Dominus: Decipies, et prævalebis: egredere, et fac ita. ²² Nunc igitur, ecce Dominus dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, et Dominus locutus est de te mala. ²³ Accessit autem Sedecias filius Chanaana, et percussit Michæam

Michæam
vero necem
Achab
prophe-
tantem;

maxillam, et ait: Per quam viam transiit Spiritus Domini a me, ut loqueretur tibi? ²⁴ Dixitque Michæas: Tu ipse videbis in die illo, quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo ut abscondaris. ²⁵ Præcepit autem rex Israel, dicens: Tollite Michæam, et ducite eum ad Amon principem civitatis, et ad Ioas filium Amelech. ²⁶ Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, et date ei panis modicum, et aquæ pauxillum, donec revertar in pace. ²⁷ Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.

ipse a Domi-
no liberatur,

²⁸ Igitur ascenderunt rex Israel, et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. ²⁹ Dixitque rex Israel ad Iosaphat: Mutabo habitum, et sic ad pugnam vadam, tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel habitu, venit ad bellum. ³⁰ Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, nisi contra solum regem Israel. ³¹ Itaque cum vidissent principes equitatus Iosaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei, atque avertit eos ab illo. ³² Cum enim vidissent duces equitatus, quod non esset rex Israel, reliquerunt eum.

sed, Achab
a Syris
occiso,

³³ Accidit autem ut unus e populo sagittam in incertum iaceret, et percuteret regem Israel inter cervicem et scapulas, at ille aurigæ suo ait: Converte manum tuam, et edue me de acie, quia vulneratus sum. ³⁴ Et finita est pugna in die illo: porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam, et mortuus est occidente sole.

per Iehu
prophetam
repre-
henditur.

^{19.} ¹ Reversus est autem Iosaphat rex Iuda in domum suam pacifice in Ierusalem. ² Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, et ait ad eum: Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia iungeris, et ideo iram quidem Domini merebaris: ³ sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda, et præparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.

3. Creatio iudicum, 19, 4—11.

Populum ad
Dominum
revocat,

⁴ Habitavit ergo Iosaphat in Ierusalem: rursumque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum.

iudices
per singula
loca

⁵ Constituitque iudices terræ in cunctis civitatibus Iuda munitis per singula loca, ⁶ et præcipientes iudicibus, Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: et quodeumque iudicaveritis, in vos redundabit. ⁷ Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupidio munerum.

atque in
Ierusalem
constituit.

⁸ In Ierusalem quoque constituit Iosaphat Levitas, et Sacerdotes, et Principes familiarum ex Israel, ut iudicium et causam Domini iudicarent habitatoribus eius. ⁹ Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter et corde perfecto. ¹⁰ Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in urbibus suis inter cognationem et cognationem, ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de iustificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Dominum, et ne veniat ira super vos et super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis. ¹¹ Amarias autem sacerdos et pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Iuda, super ea opera crit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistros Levitas coram vobis, confortamini, et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis.

4. Victoria de hostibus fœderatis, 20, 1—30.

Contra
Moab,
Ammon,
Seir

^{20.} ¹ Post hæc congregati sunt filii Moab, et filii Ammon, et cum eis de Ammonitis ad Iosaphat ut pugnarent contra eum. ² Veneruntque nuncii, et indicaverunt Iosaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare sunt, et de Syria, et ecce consistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi.

^{19, 7} ^aDt 10, 17; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Gal 2, 6; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17.

³ Iosaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, et prædicavit ieiunium universo Iuda. ⁴ Congregatusque est Iudas ad deprecandum Dominum: sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. ⁵ Cumque stetisset Iosaphat in medio cœtu Iuda, et Ierusalem, in domo Domini ante atrium novum, ⁶ ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cælo, et dominaris cunctis regnis Gentium, in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi potest resistere. ⁷ Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ huius coram populo tuo Israel, et dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum? ⁸ Habitaveruntque in ea, et extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes: ⁹ Si irruerint super nos mala, gladius iudicii, pestilentia, et fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum: et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies. salvosque facies. ¹⁰ Nunc igitur ecce filii Ammon, et Moab, et mons Seir, per quos non concessisti Israel ut transirent quando egrediebantur de Ægypto, sed declinaverunt ab eis, et non interfecerunt illos: ¹¹ econtrario agunt, et nituntur eiicere nos de possessione, quam tradidisti nobis. ¹² Deus noster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. ¹³ Omnis vero Iuda stabat coram Domino cum parvulis, et uxoribus, et liberis suis.

Iosaphat
Dominum
invocat,

¹⁴ Erat autem Iahaziel filius Zachariæ, filii Banaïæ, filii Iehiel, filii Mathaniæ, Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ, ¹⁵ et ait: Attendite omnis Iuda, et qui habitatis Ierusalem, et tu rex Iosaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei. ¹⁶ Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, et invenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Ieruel. ¹⁷ Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, et videbitis auxilium Domini super vos, o Iuda. et Ierusalem: nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini contra eos, et Dominus erit vobiscum.

qui per
Iahaziel
victoriam
miram
promittit;

¹⁸ Iosaphat ergo, et Iuda, et omnes habitatores Ierusalem ceciderunt proni in terram coram Domino, et adoraverunt eum. ¹⁹ Porro Levitæ de filiis Caath, et de filiis Core laudabant Dominum Deum Israel voce magna, in excelsum.

rex cum
populo
gratias agit,

²⁰ Cumque mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue: profectisque eis, stans Iosaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Iuda, et omnes habitatores Ierusalem: credite in Domino Deo vestro, et securi eritis: credite prophetis eius, et cuncta evenient prospera. ²¹ Deditque consilium populo, et statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, et antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: ²² Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia eius. Cumque cœpissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon, et Moab, et montis Seir, qui egressi fuerant ut pugnarent contra Iudam, et percussi sunt. ²³ Namque filii Ammon, et Moab consurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent et delerent eos: cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus. ²⁴ Porro Iuda cum venisset ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset evadere.

hostes
interfectos
videt,

²⁵ Venit ergo Iosaphat, et omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes quoque, et vasa pretiosissima, et diripuerunt ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre præ prædæ magnitudine.

magna
præda
potitur,

²⁶ Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum Vallis benedictionis usque in præsentem diem.

Dominio
benedicit,

Ierosolyma
revertitur,

²⁷ Reversusque est omnis vir Iuda, et habitatores Ierusalem, et Iosaphat ante eos in Ierusalem cum lætitia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis. ²⁸ Ingressique sunt in Ierusalem cum psalteriis, et citharis, et tubis in domum Domini.

pace
fruitur.

²⁹ Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum cum audissent quod pugnasset Dominus contra inimicos Israel. ³⁰ Quievitque regnum Iosaphat, et præbuit ei Deus pacem per circuitum.

5. Reliqua regis, 20, 31—21, 1.

Tempus
imperii,

³¹ Regnavit igitur Iosaphat super Iudam, et erat triginta quinque annorum cum regnare cœpisset: viginti autem et quinque annis regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius Azuba filia Selahi.

pietas regis,

³² Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino. ³³ Verumtamen excelsa non abstulit, et adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum.

reliqua in
libro Iehu,

³⁴ Reliqua autem gestorum Iosaphat priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Iehu filii Hanani, quæ digessit in Libros regum Israel.

foedus cum
rege Israel
et classis
contracta.

³⁵ Post hæc iniiit amicitias Iosaphat rex Iuda cum Ochozia rege Israel, cuius opera fuerunt impiissima. ³⁶ Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Asiongaber. ³⁷ Prophetavit autem Eliezer filius Dodau de Maresa ad Iosaphat, dicens: Quia habuisti foedus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

mors
Iosaphat.

^{21.} ¹ Dormivit autem Iosaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David: regnavitque Ioram filius eius pro eo.

IV. Reges usque ad Ezechiam, 21, 2—28, 27.

1. Ioram rex quintus, 21, 2—20.

Occisio
fratrum et
principum,

² Qui habuit fratres filios Iosaphat, Azariam, et Iahiel, et Zachariam, et Azariam, et Michael, et Saphatiam. omnes hi, filii Iosaphat regis Iuda. ³ Deditque eis pater suus multa munera argenti, et auri, et pensitationes, cum civitatibus munitissimis in Iuda: regnum autem tradidit Ioram, eo quod esset primogenitus. ⁴ Surrexit ergo Ioram super regnum patris sui: cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, et quosdam de principibus Israel.

tempus
imperii,

⁵ Trigintaduorum annorum erat Ioram cum regnare cœpisset: et octo annis regnavit in Ierusalem.

malitia
regis et
reginæ,

⁶ Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor eius, et fecit malum in conspectu Domini. ⁷ Noluit autem Dominus disperdere domum David propter pactum, quod inierat cum eo: et quia promiserat ut daret ei lucernam, et filiis eius omni tempore.

defectio
Edom et
Lobna,

⁸ In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Iudæ, et constituit sibi regem. ⁹ Cumque transisset Ioram cum principibus suis, et cuncto equitatu, qui erat secum, surrexit nocte, et percussit Edom qui se circumdederat, et omnes duces equitatus eius. ¹⁰ Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Iuda usque ad hanc diem: eo tempore et Lobna recessit ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum suorum: ¹¹ insuper et excelsa fabricatus est in urbibus Iuda, et fornicari fecit habitatores Ierusalem, et prævaricari Iudam.

litteræ Eliæ
prophete,

¹² Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Iosaphat patris tui, et in viis Asa regis Iuda. ¹³ sed incessisti per iter regum Israel, et fornicari fecisti Iudam, et habitatores Ierusalem, imitatus fornicationem domus Achab, insuper et fratres tuos domum patris tui, meliores te occidisti: ¹⁴ ecce Dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo, et filiis, et uxoribus tuis, universaque substantia tua. ¹⁵ tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies.

¹⁶ Suscitavit ergo Dominus contra Ioram spiritum Philistinorum, et Arabum, qui confines sunt Æthiopibus. ¹⁷ et ascenderunt in Terram Iuda, et vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper et filios eius, et uxores: nec remansit ei filius, nisi Ioachaz, qui minimus natus erat.

incursiones
hostium,

¹⁸ Et super hæc omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili. ¹⁹ Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: et sic longa consumptus tabe, ita ut egeret etiam viscera sua, languore pariter, et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei populus secundum morem combustionis, exequias, sicut fecerat maioribus eius. ²⁰ Trigintaduorum annorum fuit, cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque non recte, et sepelierunt eum in Civitate David: verumtamen non in sepulchro regum.

languor ac
mors regis.

2. Ochozias rex sextus, 22, 1—9.

22. ¹ Constituerunt autem habitatores Ierusalem «Ochoziam filium eius minimum, regem pro eo: omnes enim maiores nati, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in castra: regnavitque Ochozias filius Ioram regis Iuda. ² Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpisset, et uno anno regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius Athalia filia Amri.

Tempus
imperii,

³ Sed et ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim eius impulit eum ut impie ageret. ⁴ Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui, in interitum eius.

malitia
regis,

⁵ Ambulavitque in consiliis eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Israel, in bellum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraveruntque Syri Ioram. ⁶ Qui reversus est ut curaretur in Iezrahel: multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias filius Ioram rex Iuda, descendit ut inviseret Ioram filium Achab in Iezrahel ægotantem. ⁷ Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam, ut veniret ad Ioram: et cum venisset, et egrederetur eum eo adversum Iehu filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleteret domum Achab.

accessus ad
Ioram, re-
gem Israel,

⁸ Cum ergo everteret Iehu domum Achab, invenit principes Iuda, et filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei, et interfecit illos. ⁹ Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductumque ad se, occidit, et sepelierunt eum: eo quod esset filius Iosaphat, qui quæsierat Dominum in toto corde suo, nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe quis regnaret Ochoziæ.

nex ab Iehu
parata.

3. Athalia regina septima, 22, 10—23, 21.

¹⁰ bsiquidem Athalia mater eius videns quod mortuus esset filius suus, surrexit, et interfecit omnem stirpem regiam domus Ioram. ¹¹ Porro Iosabeth filia regis tulit Iosam filium Ochoziæ, et furata est eum de medio filiorum regis, cum interficerentur: absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum: Iosabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Ioram, uxor Ioiadæ pontificis, soror Ochoziæ, et ideo Athalia non interfecit eum. ¹² Fuit ergo eum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

Stirpem
regiam
interfecit,

23. ¹ Anno autem septimo confortatus Ioiada, assumpsit centuriones, Azariam videlicet filium Ieroham, et Ismahel filium Iohanan, Azariam quoque filium Obed, et Maasiam filium Adaïæ, et Elisaphat filium Zechri: et iniit eum eis fœdus. ² Qui circumeuntes Iudam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Iuda, et principes familiarum Israel, veneruntque in Ierusalem. ³ Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Ioiada: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David. ⁴ Iste est ergo sermo quem facietis: ⁵ Tertia pars vestrum qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, et Levitarum, et ianitorum erit in portis: tertia vero pars ad domum regis: et tertia ad portam,

ipsa inter-
ficietur,

quæ appellatur Fundamenti: omne vero reliquum vulgus sit in atrii domus Domini. ⁶ Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes, et qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodo ingrediuntur, quia sanctificati sunt: et omne reliquum vulgus observet custodias Domini. ⁷ Levitæ autem circumdant regem, habentes singuli arma sua: (et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintque cum rege et intrante et egrediente. ⁸ Fecerunt ergo Levitæ, et universus Iuda iuxta omnia, quæ præceperat Ioiada pontifex: et assumpserunt singuli viros qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleverant sabbatum, et egressuri erant, siquidem Ioiada pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant. ⁹ Deditque Ioiada sacerdos centurionibus lanceas, clypeosque et peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini. ¹⁰ Constituitque omnem populum tenentium pugiones a parte templi dextra, usque ad partem templi sinistram, coram altari, et templo, per circuitum regis. ¹¹ Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema, et testimonium, dederuntque in manu eius tenendam legem, et constituerunt eum regem: unxit quoque illum Ioiada pontifex, et filii eius: imprecatique sunt ei, atque dixerunt: Vivat rex. ¹² Quod cum audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini. ¹³ Cumque vidisset regem stantem super gradum in introitu, et principes, turmasque circa eum, omnemque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, et diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, seidit vestimenta sua, et ait: Insidiæ, insidiæ. ¹⁴ Egressus autem Ioiada pontifex ad centuriones, et principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Præcepitque sacerdos ne occideretur in domo Domini. ¹⁵ Et imposuerunt cervicibus eius manus: cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

foedus inter
Dominum,
populum et
regem Ioa
s pangitur.

¹⁶ Pepigit autem Ioiada foedus inter se, universumque populum, et regem, ut esset populus Domini. ¹⁷ Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, et destruxerunt eam: et altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras. ¹⁸ Constituit autem Ioiada præpositos in domo Domini, sub manibus Sacerdotum, et Levitarum, quos distribuit David in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio et canticis, iuxta dispositionem David. ¹⁹ Constituit quoque ianitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re. ²⁰ Assumpsitque centuriones, et fortissimos viros ac principes populi, et omne vulgus terræ, et fecerunt descendere regem de domo Domini, et introire per medium portæ superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali. ²¹ Lætatusque est omnis populus terræ, et urbs quievit: porro Athalia interfecta est gladio.

4. Ioa rex octavus, 24, 1—27.

Rex Ioa,

24. ¹ Septem annorum erat Ioa cum regnare cœpisset: et quadraginta annis regnavit in Ierusalem, nomen matris eius Sebia de Bersabee.

bonus viven-

² Fecitque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Ioiadæ sacerdotis.

te Ioiada,

³ Accepit autem ei Ioiada uxores duas, e quibus genuit filios et filias.

uxores ducit,

⁴ Post quæ placuit Ioa ut instauraret domum Domini. ⁵ Congregavitque Sacerdotes, et Levitas, et dixit eis: Egredimini ad civitates Iuda, et colligite de universo Israel pecuniam ad sartatecta templi Dei vestri, per singulos annos, festinatoque hoc facite: porro Levitæ egere negligentius. ⁶ Vocavitque rex Ioiadam principem, et dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeret Levitas inferre de Iuda et de Ierusalem pecuniam, quæ constituta est a Moyse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii? ⁷ Athalia enim impiissima, et filii eius destruxerunt domum Dei, et de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim. ⁸ Præcepit ergo rex, et fecerunt arcam: posueruntque eam iuxta portam domus Domini forinsecus. ⁹ Et prædicatus est in Iuda et Ierusalem ut deferrent singuli pretium Domino. ¹⁰ quod constituit

templum
instaurat;

Moyse servus Dei super omnem Israel in deserto. ¹⁰ Lætatiq[ue] sunt cuncti principes, et omnis populus: et ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt ita ut impleretur. ¹¹ Cumque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, et quem primus sacerdos constituerat: effundebantq[ue] pecuniam quæ erat in arca: porro arcam reportabant ad locum suum: sicq[ue] faciebant per singulos dies, et congregata est infinita pecunia. ¹² Quam dederunt rex et Ioiada his, qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, et artifices operum singulorum ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri et æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur. ¹³ Egeruntq[ue] hi qui operabantur industrie, et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt. ¹⁴ Cumque complexissent omnia opera, detulerunt coram rege, et Ioiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, et ad holocausta, phialæ quoque, et cetera vasa aurea et argentea: et offerebantur holocausta in domo Domini iugiter cunctis diebus Ioiadæ.

¹⁵ Seniit autem Ioiada plenus dierum, et mortuus est cum esset centum triginta annorum. ¹⁶ sepelieruntq[ue] eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israel, et cum domo eius. ¹⁷ Postquam autem obiit Ioiada, ingressi sunt principes Iuda, et adoraverunt regem, qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis. ¹⁸ Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntq[ue] lucis et sculptilibus, et facta est ira contra Iudam, et Ierusalem propter hoc peccatum. ¹⁹ Mittebatq[ue] eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes, illi audire nolebant.

²⁰ Spiritus itaq[ue] Dei induit Zachariam filium Ioiadæ sacerdotem, et stetit in conspectu populi, et dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum ut derelinqueret vos? ²¹ Qui congregati adversus eum, miserunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus Domini. ²² Et non est recordatus Ios rex misericordiæ, quam fecerat Ioiada pater illius secum, sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur, ait: Videat Dominus, et requirat.

²³ Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitq[ue] in Iudam et Ierusalem, et interfecit cunctos principes populi, atque universam prædam miserunt regi in Damascum. ²⁴ Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Ios quoque ignominiosa exercere iudicia. ²⁵ Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Ioiadæ sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est: sepelieruntq[ue] eum in Civitate David, sed non in sepulchris regum. ²⁶ Insidiati vero sunt ei Zabad filius Semmaath Ammanitidis, et Iozabad filius Semarith Moabitidis.

²⁷ Porro filii eius, ac summa pecuniæ, quæ adunata fuerat sub eo, et instauratio domus Dei scripta sunt diligentius in Libro regum: regnavit autem Amasias filius eius pro eo.

5. Amasias rex nonus, 25, 1—28.

25. ¹ Vigintiquinque annorum erat Amasias cum regnare cœpisset, et vigintinovem annis regnavit in Ierusalem, nomen matris eius Ioaden de Ierusalem.

² Fecitq[ue] bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

³ Cumque roboratum sibi videret imperium, iugulavit servos, qui occiderant regem patrem suum, ⁴ sed filios eorum non interfecit sicut scriptum est in Libro legis Moyse, ubi præcepit Dominus, dicens: «Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur.

⁵ Congregavit igitur Amasias Iudam, et constituit eos per familias, tribunosq[ue] et centuriones in universo Iuda, et Benjamin: et recensuit a viginti annis supra,

malus
mortuo
Ioiada

Zachariam
prophetam
lapidat,

a Syris
oppugnatur
et a servis
occiditur,

reliqua in
libro regum.

Tempus
imperii,

bonitas
regis,
occisio
parri-
cidarum.

victoria de
Edom et
tumor
Israel,

invenitque trecenta millia invenum, qui egredierentur ad pugnam, et tenerent hastam et clypeum: ⁶ Mercede quoque conduxit de Israel centum millia robustorum, centum talentis argenti. ⁷ Venit autem homo Dei ad illum, et ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel: non est enim Dominus cum Israel, et cunctis filiis Ephraim: ⁸ quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est et adjuvare, et in fugam convertere. ⁹ Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multo his plura. ¹⁰ Separavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum: at illi contra Iudam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam. ¹¹ Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, et abiit in Vallem salinarum, percussitque filios Seir decem millia. ¹² Et alia decem millia virorum ceperunt filii Iuda, et adduxerunt ad præruptum cuiusdam petræ, præcipitaveruntque eos de summo in præceps, qui universi ereperunt. ¹³ At ille exercitus, quem remiserat Amasias ne secum iret ad prælium, diffusus est in civitatibus Iuda a Samaria usque ad Bethoron, et interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam.

cultus
deorum
Idumæorum,

¹⁴ Amasias vero post cædem Idumæorum, et allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum. ¹⁵ Quam ob rem iratus Dominus contra Amasiam misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua? ¹⁶ Cumque hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce ne interficiam te. Discedensque propheta, Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquievisti consilio meo.

infelix bel-
lulu cum
rege Israel,

¹⁷ Igitur Amasias rex Iuda inito pessimo consilio, misit ad Ioas filium Ioachaz filii Iehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo. ¹⁸ At ille remisit nuncios, dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: et ecce bestię, quæ erant in silva Libani, transierunt, et conculcaverunt carduum. ¹⁹ Dixisti: Percussi Edom, et ideo erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas et tu, et Iuda tecum? ²⁰ Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas ut traderetur in manus hostium propter deos Edom. ²¹ Ascendit igitur Ioas rex Israel, et mutuos sibi præbuere conspectus: Amasias autem rex Iuda erat in Bethsames Iuda: ²² corruitque Iuda coram Israel, et fugit in tabernacula sua. ²³ Porro Amasiam regem Iuda, filium Ioas filii Ioachaz, cepit Ioas rex Israel in Bethsames, et adduxit in Ierusalem: destruxitque murum eius a porta Ephraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis. ²⁴ Omne quoque aurum, et argentum, et universa vasa, quæ repperat in domo Dei, et apud Obededom in thesauris etiam domus regiæ, neonon et filios obsidum reduxit in Samariam.

reliqua in
historia
regum Iuda
et Israel.

²⁵ Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda, postquam mortuus est Ioas filius Ioachaz rex Israel, quindecim annis. ²⁶ Reliqua autem sermonum Amasiæ priorum et novissimorum scripta sunt in Libro regum Iuda et Israel. ²⁷ Qui postquam recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Ierusalem. Cumque fugisset in Lachis, miserunt, et interfecerunt eum ibi. ²⁸ Reportantesque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David.

6. Ozias seu Azarias (2 Rg 15, 1) rex decimus, 26, 1—23.

Tempus
imperii,

²⁶. ¹ Omnis autem populus Iuda filium eius Oziam annorum sedecim, constituit regem pro Amasia patre suo. ² Ipse ædificavit Ailath, et restituit eam ditioni Iuda, postquam dormivit rex cum patribus suis. ³ Sedecim annorum erat Ozias cum regnare cœpisset, et quinquagintaduobus annis regnavit in Ierusalem, nomen matris eius Iechelia de Ierusalem.

bonitas
regis,

⁴ Fecitque quod erat rectum in oculis Domini iuxta omnia, quæ fecerat Amasias pater eius. ⁵ Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis et videntis Deum: cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

⁶ Denique egressus est, et pugnavit contra Philisthiim, et destruxit murum Geth, et murum Iabniæ, murumque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, et in Philisthiim. ⁷ Et adiuvit eum Deus contra Philisthiim, et contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas. ⁸ Appendebantque Ammonitæ munera Ozia: et divulgatum est nomen eius usque ad introitum Ægypti propter crebras victorias.

victoriae
variae,

⁹ Ædificavitque Ozias turres in Ierusalem super portam anguli, et super portam vallis, et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. ¹⁰ Extruxit etiam turres in solitudine, et effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora tam in campestribus, quam in eremi vastitate: vineas quoque habuit et vinitores in montibus, et in carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

ædificatio-
nes,

¹¹ Fuit autem exercitus bellatorum eius, qui procedebant ad prælia sub manu Iehiel scribæ, Maasiaeque doctoris, et sub manu Hananiae, qui erat de ducibus regis. ¹² Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum. ¹³ Et sub eis universus exercitus trecentorum et septem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, et pro rege contra adversarios dimicabant. ¹⁴ Præparavit quoque eis Ozias, id est, cuncto exercitui, clypeos, et hastas, et galeas, et loricas, arcusque et fundas ad iaciendos lapides. ¹⁵ Et fecit in Ierusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, et in angulis murorum ut mitterent sagittas, et saxa grandia: egressumque est nomen eius procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, et corroborasset illum.

exercitus
bellatorum,

¹⁶ Sed cum roboratus esset, elevatum est cor eius in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. ¹⁷ Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, et cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, ¹⁸ restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officii Ozia ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabit tibi in gloriam hoc a Domino Deo. ¹⁹ Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus.

incensum

Statimque orta est lepra in fronte eius coram Sacerdotibus, in domo Domini super altare thymiamatis. ²⁰ Cumque respexisset eum Azarias pontifex, et omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, et festinato expulerunt eum. Sed et ipse perterritus, acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. ²¹ Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, et habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo Domini. Porro loatham filius eius rexit domum regis, et indicabat populum terræ.

atque
lepra,

²² Reliqua autem sermonum Ozia priorum et novissimorum scripsit Isaias filius Amos, propheta. ²³ Dormivitque Ozias cum patribus suis, et sepelierunt eum in agro regaliū sepulchrorum, eo quod esset leprosus: regnavitque loatham filius eius pro eo.

reliqua in
libro
Isaie.

7. loatham rex undecimus, 27, 1—9.

^{27.} ¹ Vigintiquinque annorum erat loatham cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Ierusa filia Sadoc.

Tempus
imperi,

² Fecitque quod rectum erat coram Domino iuxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, excepto quod non est ingressus templum Domini, et adhuc populus delinquebat.

bonitas
regis,

³ Ipse ædificavit portam domus Domini excelsam, et in muro Ophel multa construxit. ⁴ Urbes quoque ædificavit in montibus Iuda, et in saltibus castella, et turres.

munitio
regni,

⁵ Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, et vicit eos, dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, et decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filii Ammon in anno secundo et tertio.

victoria
de Ammo-
nitis,

⁶ Corroboratusque est loatham eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo.

reliqua in
historia re-
gum Israel
et Iuda.

⁷ Reliqua autem sermonum Ioatham, et omnes pugnae eius, et opera, scripta sunt in Libro regum Israel et Iuda. ⁸ Vigintiquinque annorum erat cum regnare coepisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem. ⁹ Dormivitque Ioatham cum patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David: et regnavit Achaz filius eius pro eo.

8. Achaz rex duodecimus, 28, 1—27.

Tempus
imperii,

28. ¹ Viginti annorum erat Achaz cum regnare coepisset: et sedecim annis regnavit in Ierusalem:

impietas
regis,

non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater eius: ² sed ambulavit in viis regum Israel, insuper et statuas fudit Baalim. ³ Ipse est, qui adolevit incensum in Vallebenennom, et lustravit filios suos in igne iuxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel. ⁴ Sacrificabat quoque, et thymiana succendebat in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

afflictio
regni per
regem Syriæ
et regem
Israel,

⁵ Tradiditque eum Dominus Deus eius in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de eius imperio, et adduxit in Damascum: manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. ⁶ Occiditque Phacee, filius Romeliæ, de Iuda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores: eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum. ⁷ Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, et Ezricam ducem domus eius, Elecanam quoque secundum a rege. ⁸ Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum, et puellarum, et infinitam prædam: pertuleruntque eam in Samariam. ⁹ Ea tempestate erat ibi propheta Domini, nomine Oded: qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iuda, tradidit eos in manibus vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut ad cælum pertingeret vestra crudelitas. ¹⁰ Insuper filios Iuda, et Ierusalem vultis vobis subicere in servos et ancillas, quod nequaquam facto opus est: peccastis enim super hoc Domino Deo vestro. ¹¹ Sed audite consilium meum, et reducite captivos, quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis. ¹² Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, et Amasa filius Adali, contra eos, qui veniebant de prælio, ¹³ et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adicere super peccata nostra, et vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est, et ira furoris Domini imminet super Israel. ¹⁴ Dimiseruntque viri bellatores prædam, et universa quæ ceperant coram principibus, et omni multitudine. ¹⁵ Steteruntque viri, quos supra memoravimus, et apprehendentes captivos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis: cumque vestissent eos, et calceassent, et refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, et adhibuissent eis curam: quicunque ambulare non poterant, et erant imbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis, et adduxerunt Iericho Civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam.

humiliatio
per Idumæ-
os, Philis-
thini,
Assyrios vo-
catos,

¹⁶ Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium. ¹⁷ Veneruntque Idumæi, et percusserunt multos ex Iuda, et ceperunt prædam magnam. ¹⁸ Philisthiim quoque diffusi sunt per urbes campestris, et ad Meridiem Iuda: ceperuntque Bethsames, et Aialon, et Gaderoth, Socho quoque, et Thannan, et Gamzo, cum viculis suis, et habitaverunt in eis. ¹⁹ Humiliaverat enim Dominus Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quod nudasset eum auxilio, et contemptui habuisset Dominum. ²⁰ Adduxitque contra eum Thelgathphalnasar regem Assyriorum, qui et affixit eum, et nullo resistente vastavit. ²¹ Igitur Achaz spoliata domo Domini, et domo regum, ac principum, dedit regi Assyriorum munera, et tamen nihil ei profuit.

mutatio
cultus di-
vini,

²² Insuper et tempore angustiae suae auxit contemptum in Dominum, ipse per se rex Achaz. ²³ immolavit diis Damasci victimas percussoribus suis, et dixit: Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, et aderunt mihi, cum

contrario ipsi fuerint ruinæ ei, et universo Israel. ²⁴ Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque confractis, clausit ianuas templi Dei, et fecit sibi altaria in universis angulis Ierusalem. ²⁵ In omnibus quoque urbibus Iuda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum.

²⁶ Reliqua autem sermonum eius, et omnium operum suorum priorum et novissimorum scripta sunt in Libro regum Iuda et Israel. ²⁷ Dormivitque Achaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate Ierusalem: neque enim receperunt eum in sepulchra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius eius pro eo.

reliqua in
historia re-
gum Iuda
et Israel.

V. Ezechias rex tertius decimus, 29, 1—32, 33.

1. Virtute religionis eminens, 29, 1—31, 21.

29. ¹ Igitur Ezechias regnare cœpit, cum vigintiquinque esset annorum, et vigintinovem annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Abia, filia Zachariæ.

Tempus
imperii,

² Fecitque quod erat placitum in conspectu Domini iuxta omnia quæ fecerat David pater eius.

eximia
pietas regis,

³ Ipse anno, et mense primo regni sui aperuit valvas domus Domini, et instauravit eas. ⁴ adduxitque Sacerdotes atque Levitas, et congregavit eos in plateam Orientalem. ⁵ Dixitque ad eos: Audite me Levitæ, et sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferte omnem immunditiam de sanctuario. ⁶ Peccaverunt patres nostri, et fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas a tabernaculo Domini, et præbuerunt dorsum. ⁷ Cluserunt ostia, quæ erant in porticu, et extinxerunt lucernas, incensumque non adoleverunt, et holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel. ⁸ Concitatus est itaque furor Domini super Iudam et Ierusalem, tradiditque eos in commotionem, et in interitum, et in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris. ⁹ En, corruerunt patres nostri gladiis, filii nostri, et filiæ nostræ, et coniuges captivæ ductæ sunt propter hoc scelus. ¹⁰ Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino Deo Israel, et avertet a nobis furorem iræ suæ. ¹¹ Filii mei nolite negligere: vos elegit Dominus ut stetis coram eo, et ministretis illi, colatisque eum, et cremetis ei incensum.

apertio
valvarum
templi,

¹² Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amasai, et Joel filius Azariæ de filiis Caath: Porro de filiis Merari, Cis filius Abdi, et Azarias filius Ialaleel. De filiis autem Gersom, Ioah filius Zemman, et Eden filius Ioah. ¹³ At vero de filiis Elisaphan, Samri, et Iahiel. De filiis quoque Asaph, Zacharias, et Mathanias: ¹⁴ Necnon de filiis Heman, Iahiel, et Semei: Sed et de filiis Idithun, Semeias, et Oziel. ¹⁵ Congregaveruntque fratres suos, et sanctificati sunt, et ingressi sunt iuxta mandatum regis et imperium Domini, ut expiarent domum Dei. ¹⁶ Sacerdotes quoque ingressi templum Domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererant in vestibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, et asportaverunt ad Torrentem cedron foras. ¹⁷ Cœperunt autem prima die mensis primi mundare, et in die octavo eiusdem mensis ingressi sunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, et in die sextadecima mensis eiusdem, quod cœperant impleverunt. ¹⁸ Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, et dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, et altare holocausti, vasaque eius, necnon et mensam propositionis cum omnibus vasis suis. ¹⁹ cunctamque templi suppellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam prævaricatus est: et ecce exposita sunt omnia coram altare Domini.

sanctificatio
templi,

²⁰ Consurgensque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, et ascendit in domum Domini: ²¹ obtuleruntque simul tauros septem, et arietes septem, agnos septem, et hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Iuda, dixitque sacerdotibus filiis Aaron ut offerrent super altare Domini. ²² Mactaverunt igitur tauros, et susceperunt sanguinem Sacerdotes, et fuderunt

oblatio
sacrificiorum,

illum super altare, mactaverunt etiam arietes, et illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaveruntque agnos, et fuderunt super altare sanguinem. ²³ Applicuerunt hircos pro peccato coram rege, et universa multitudo, imposueruntque manus suas super eos: ²⁴ et immolaverunt illos Sacerdotes, et asperserunt sanguinem eorum coram altare pro piaculo universi Israelis: pro omni quippe Israel præceperat rex ut holocaustum fieret et pro peccato. ²⁵ Constituit quoque Levitas in domo Domini cum cymbalis, et psalteriis, et citharis secundum dispositionem David regis, et Gad Videntis, et Nathan prophetæ: siquidem Domini præceptum fuit per manum prophetarum eius. ²⁶ Steteruntque Levitæ tenentes organa David, et Sacerdotes tubas. ²⁷ Et iussit Ezechias ut offerrent holocausta super altare: cumque offerrentur holocausta, cœperunt laudes canere Domino, et clangere tubis, atque in diversis organis, quæ David rex Israel præparaverat, concrepere. ²⁸ Omni autem turba adorante, cantores, et ii, qui tenebant tubas, erant in officio suo donec compleretur holocaustum. ²⁹ Cumque finita esset oblatio, incurvatus est rex, et omnes qui erant cum eo, et adoraverunt. ³⁰ Præcepitque Ezechias, et principes Levitis ut laudarent Dominum sermonibus David, et Asaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, et incurvato genu adoraverunt. ³¹ Ezechias autem etiam hæc addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, et offerte victimas, et laudes in domo Domini. Obtulit ergo universa multitudo hostias, et laudes, et holocausta mente devota. ³² Porro numerus holocaustorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos. ³³ Sanctificaveruntque Domino boves sexcentos, et oves tria millia. ³⁴ Sacerdotes vero pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent: unde et Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur antisites: Levitæ quippe faciliori ritu sanctificentur, quam Sacerdotes. ³⁵ Fuerunt ergo holocausta plurima, adipēs pacificorum, et libamina holocaustorum: et completus est cultus domus Domini. ³⁶ Lætatusque est Ezechias, et omnis populus eo quod ministerium Domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

invitatio
omnium
Israelitarum
ad pascha
celebrandum,

30. ¹ Misit quoque Ezechias ad omnem Israel et Iudam: scripsitque epistolam ad Ephraim et Manassen ut venirent ad domum Domini in Ierusalem, et facerent Phase Domino Deo Israel. ² Initio ergo consilio regis et principum, et universi cœtus Ierusalem, decreverunt ut facerent Phase mense secundo. ³ Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, et populus nondum congregatus fuerat in Ierusalem. ⁴ Placuitque sermo regi, et omni multitudini. ⁵ Et decreverunt ut mitterent nuncios in universum Israel de Bersabee usque Dan ut venirent, et facerent Phase Domino Deo Israel in Ierusalem: multi enim non fecerant sicut lege præscriptum est. ⁶ Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, et principum eius, in universum Israel et Iudam iuxta id, quod rex iusserat, prædicantes: Filii Israel revertimini ad Dominum Deum Abraham, et Isaac, et Israel: et revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Assyriorum. ⁷ Nolite fieri sicut patres vestri, et fratres qui recesserunt a Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis. ⁸ Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri: tradite manus Domino, et venite ad sanctuarium eius, quod sanctificavit in æternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, et avertetur a vobis ira furoris eius. ⁹ Si enim vos reversi fueritis ad Dominum: fratres vestri, et filii habebunt misericordiam eorum dominis suis, qui illos duxerunt captivos, et revertentur in terram hanc: pius enim et clemens est Dominus Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum. ¹⁰ Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem per terram Ephraim, et Manasse usque ad Zabulon, illis irridentibus et subsannantibus eos. ¹¹ Attamen quidam viri ex Aser, et Manasse, et Zabulon acquiescentes consilio, venerunt Ierusalem. ¹² In Iuda vero facta est manus Domini ut daret eis cor unum, ut facerent iuxta præceptum regis, et principum verbum Domini.

celebratio
paschatis,

¹³ Congregatique sunt in Ierusalem populi multi ut facerent sollemnitatem azymorum, in mense secundo: ¹⁴ et surgentes destruxerunt altaria quæ erant in

Ierusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes, proiecerunt in Torrentem cedron. ¹⁵ Immolaverunt autem Phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque, atque Levitæ tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini: ¹⁶ Steteruntque in ordine suo iuxta dispositionem, et legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum, ¹⁷ eo quod multa turba sanctificata non esset: et ideo immolarent Levitæ Phase his, qui non occurrerant sanctificari Domino. ¹⁸ Magna etiam pars populi de Ephraim, et Manasse, et Issachar, et Zabulon, quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase, non iuxta quod scriptum est: et oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur ¹⁹ cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt. ²⁰ Quem exaudivit Dominus, et placatus est populo. ²¹ Feceruntque filii Israel, qui inventi sunt in Ierusalem, sollemnitatem azymorum septem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Levitæ quoque, et Sacerdotes per organa, quæ suo officio congruebant. ²² Et locutus est Ezechias ad eor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: et comederunt septem diebus sollemnitatis, immolantes victimas pacificorum, et laudantes Dominum Deum patrum suorum.

²³ Placuitque universæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies septem: quod et fecerunt cum ingenti gaudio. ²⁴ Ezechias enim rex Iuda præbuerat multitudini mille tauros, et septem millia ovium: principes vero dederant populo tauros mille, et oves decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo. ²⁵ Et hilaritate perfusa omnis turba Iuda tam Sacerdotum et Levitarum, quam universæ frequentiæ, quæ venerat ex Israel: proselytorum quoque de Terra Israel, et habitantium in Iuda. ²⁶ Factaque est grandis celebritas in Ierusalem, qualis a diebus Salomonis filii David regis Israel in ea urbe non fuerat. ²⁷ Surrexerunt autem Sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: et exaudita est vox eorum: pervenitque oratio in habitaculum sanctum cæli.

celebritas
grandis,

31. ¹ Cumque hæc fuissent rite celebrata, egressus est omnis Israel, qui inventus fuerat in urbibus Iuda, et fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, et altaria destruxerunt, non solum de universo Iuda et Benjamin, sed et de Ephraim quoque et Manasse, donec penitus everterent: reverſique sunt omnes filii Israel in possessiones et civitates suas.

eversio
idolorum,

² Ezechias autem constituit turnas Sacerdotales, et Leviticæ per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quam Levitarum ad holocausta, et pacificæ ut ministrarent et confiterentur, canerentque in portis castrorum Domini. ³ Pars autem regis erat, ut de propria eius substantia offerretur holocaustum, mane semper et vespere. Sabbatis quoque, et Calendis, et sollemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi. ⁴ Præcepit etiam populo habitantium Ierusalem ut darent partes Sacerdotibus, et Levitis, ut possent vacare legi Domini. ⁵ Quod cum percrebruisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti, vini, et olei, mellis quoque: et omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt. ⁶ Sed et filii Israel et Iuda, qui habitabant in urbibus Iuda, obtulerunt decimas boum et ovium, decimasque sanctorum, quæ voverant Domino Deo suo: atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos. ⁷ Mense tertio cœperunt acervorum iacere fundamenta, et mense septimo compleverunt eos. ⁸ Cumque ingressi fuissent Ezechias, et principes eius, viderunt acervos, et benedixerunt Domino ac populo Israel. ⁹ Interrogavitque Ezechias Sacerdotes, et Levitas cur ita iacerent acervi. ¹⁰ Respondit illi Azarias Sacerdos primus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, et saturati sumus, et remanserunt plurima, eo quod benedixit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia est ista, quam cernis. ¹¹ Præcepit igitur Ezechias ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent, ¹² intulerunt tam primitias, quam decimas, et quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, et Semei frater eius, secundus, ¹³ post quem Iahiel, et Azarias, et Nahath, et Asael, et Ierimoth, Iozabad quoque, et Eliel, et Iesmachias,

sustentatio
sacerdotum
et Levitarum.

et Mahath, et Banaïas, præpositi sub manibus Choneniæ, et Sernei fratris eius, ex imperio Ezechie regis et Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant. ¹⁴ Core vero filius Iemna Levites et ianitor Orientalis portæ, præpositus erat iis, quæ sponte offerebantur Domino, primitiisque et consecratis in Sancta sanctorum. ¹⁵ Et sub cura eius Eden, et Benjamin, Iesne, et Semeias, Amarias quoque, et Sechenias in civitatibus Sacerdotum ut fideliter distribuere fratribus suis partes, minoribus atque maioribus: ¹⁶ exceptis maribus ab annis tribus et supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, et quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque observationibus iuxta divisiones suas, ¹⁷ Sacerdotibus per familias, et Levitis a vigesimo anno et supra, per ordines et turmas suas, ¹⁸ universæque multitudini tam uxoribus, quam liberis eorum utriusque sexus, fideliter cibi de his, quæ sanctificata fuerant, præbebantur. ¹⁹ Sed et filiorum Aaron per agros, et suburbana urbium singularum dispositi erant viri, qui partes distribuere universo sexui masculino de Sacerdotibus, et Levitis. ²⁰ Fecit ergo Ezechias universa quæ diximus in omni Iuda: operatusque est bonum et rectum, et verum coram Domino Deo suo. ²¹ in universa cultura ministerii domus Domini, iuxta legem et ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque et prosperatus est.

2. A Sennacherib afflictus, sed a Deo liberatus, 32, 1—23.

Capita
fontium
obturat
et civita-
tem munit.

32. ¹ Post quæ et huiuscemodi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum, et ingressus Iudam, obsedit civitates munitas, volens eas capere. ² Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, et totum belli impetum verti contra Ierusalem, ³ inito cum principibus consilio, virisque fortissimis ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: et hoc omnium decernente sententia, ⁴ congregavit plurimam multitudinem, et obturaverunt cunctos fontes, et rivum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, et inveniant aquarum abundantiam. ⁵ Edificavit quoque, agens industrie, omnem murum, qui fuerat dissipatus, et extruxit turres desuper, et forinsecus alterum murum: instauravitque Mello in Civitate David, et fecit universi generis armaturam et clypeos: ⁶ constituitque principes bellatorum in exercitu: et convocavit universos in platea portæ civitatis, ac locutus est ad eos eorum dicens: ⁷ Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudinem, quæ est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo. ⁸ Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus huiuscemodi verbis Ezechie regis Iuda.

blasphemias
legati
regii audit,

⁹ Quæ postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Ierusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, et ad omnem populum, qui erat in urbe, dicens: ¹⁰ Hæc dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Ierusalem? ¹¹ Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame et siti, affirmans quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum? ¹² Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, et altaria, et præcepit Iuda et Ierusalem, dicens: Coram altari meo adorabitis, et in ipso comburetis incensum? ¹³ An ignoratis quæ ego fecerim, et patres mei cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt dii gentium, omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea? ¹⁴ Quis est de universis diis gentium, quas vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruiere vos de hac manu? ¹⁵ Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea, et de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruiere vos de manu mea. ¹⁶ Sed et alia multa locuti sunt servi eius contra Dominum Deum, et contra Ezechiam servum eius. ¹⁷ epistolas quoque scripsit

plenas blasphemiae in Dominum Deum Israel, et locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic et Deus Ezechiae erueri non poterit populum suum de manu ista. ¹⁸ Insuper et clamore magno, lingua Iudaica contra populum, qui sedebat in muris Ierusalem, personabat, ut terreret eos, et caperet civitatem. ¹⁹ Locutusque est contra Deum Ierusalem, sicut adversum deos populorum terrae, opera manuum hominum.

²⁰ Oraverunt igitur Ezechias rex, et Isaias filius Amos prophetae, adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in caelum. ²¹ ^aEt misit Dominus angelum, qui percussit omnem virum robustum, et bellatorem, et principem exercitus regis Assyriorum: Reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum Dei sui, filii qui egressi fuerant de utero eius, interfecerunt eum gladio. ²² Salvavitque Dominus Ezechiam et habitatores Ierusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, et de manu omnium, et praestitit eis quietem per circuitum.

orando
ab hoste
liberatur,

²³ Multi etiam deferebant hostias, et sacrificia Domino in Ierusalem, et munera Ezechiae regi Iuda: qui exaltatus est post haec coram cunctis gentibus.

coram
gentibus
exaltatur.

3. Sanitati et humilitati restitutus, 32, 24—33.

²⁴ ^bIn diebus illis aegrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum: exaudivitque eum, et dedit ei signum.

Orando
sanatur,

²⁵ Sed non iuxta beneficia, quae acceperat, retribuit, quia elevatum est cor eius: et facta est contra eum ira, et contra Iudam et Ierusalem. ²⁶ Humiliatusque est postea eo quod exaltatum fuisset cor eius, tam ipse, quam habitatores Ierusalem: et ideo non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae.

se elevat,
sed correp-
tus se
humiliat,

²⁷ Fuit autem Ezechias dives, et inclytus valde, et thesauros sibi plurimos congregavit argenti et auri et lapidis pretiosi, aromatum, et armorum universi generis, et vasorum magni pretii. ²⁸ Apothecas quoque frumenti, vini, et olei, et praesepta omnium iumentorum, caulasque pecorum, ²⁹ et urbes aedificavit sibi: habebat quippe greges ovium, et armentorum innumerabiles, eo quod dedisset ei Dominus substantiam multam nimis.

dives et
inclytus
valde,

³⁰ Ipse est Ezechias, qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, et avertit eas subter ad Occidentem Urbis David: in omnibus operibus suis fecit prospere quae voluit.

auctor
canalis
aquarum
Gihon,

³¹ Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus ut tentaretur, et nota fierent omnia, quae erant in corde eius.

in legatione
Babylonia
tentatus,

³² Reliqua autem sermonum Ezechiae, et misericordiarum eius scripta sunt in visione Isaiae filii Amos prophetae, et in libro regum Iuda et Israel. ³³ Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum super sepulchra filiorum David: et celebravit eius exequias universus Iuda, et omnes habitatores Ierusalem: regnavitque Manasses filius eius pro eo.

reliqua
in visione
Isaiae et
in historia
regum Iuda
et Israel.

VI. Reges usque ad Iosiam, 33, 1—25.

1. Manasses rex quartus decimus, 33, 1—20.

^{33.} ¹ Duodecim annorum erat Manasses cum regnare cepisset, et quinquagintaquinque annis regnavit in Ierusalem.

Tempus
imperii,

² Fecit autem malum coram Domino iuxta abominationes gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israel: ³ et conversus instauravit excelsa, quae demolitus fuerat Ezechias pater eius: construxitque aras Baalim, et fecit lucos, et adoravit omnem militiam caeli, et coluit eam. ⁴ Aedificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: ^aIn Ierusalem erit nomen meum in aeternum.

abomina-
tiones
pessimae,

⁵ Aedificavit autem ea cuncto exercitui caeli in duobus atriis domus Domini. ⁶ Transireque fecit filios suos per ignem in Vallebenennom: observabat somnia, sectabatur

auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos, et incantatores: multaque mala operatus est coram Domino ut irritaret eum. ⁷ Sculptile quoque, et conflatile signum posuit in domo Dei, ⁸ de qua locutus est Deus ad David, et ad Salomonem filium eius, dicens: In domo hac et in Ierusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. ⁹ Et moveri non faciam pedem Israel de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legem, et ceremonias, atque iudicia per manum Moysi. ¹⁰ Igitur Manasses seduxit Iudam, et habitatores Ierusalem ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus a facie filiorum Israel.

regis
captivitas
Babylonica,

¹⁰ Locutusque est Dominus ad eum, et ad populum illius, et attendere noluerunt. ¹¹ Ideirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperuntque Manasses, et vinetum catenis, atque compedibus duxerunt in Babylonem.

conversio
et liberatio,

¹² Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: et egit pœnitentiam valde eorum Deo patrum suorum. ¹³ Deprecatusque est eum, et obsecravit intente: et exaudivit orationem eius, reduxitque eum Ierusalem in regnum suum, et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus.

munitio
urbis
ac restau-
ratio cultus,

¹⁴ Post hæc ædificavit murum extra civitatem David ad Occidentem Gihon in convalle, ab introitu portæ piscium per circuitum usque ad Ophel, et exaltavit illum vehementer: constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Iuda munitis: ¹⁵ et abstulit deos alienos, et simulaerum de domo Domini: aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, et in Ierusalem, et proiecit omnia extra urbem. ¹⁶ Porro instauravit altare Domini, et immolavit super illud victimas, et pacifica, et laudem: præcepitque Iudæ ut serviret Domino Deo Israel. ¹⁷ Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.

reliqua in
historia re-
gum Israel
et in libro
Hozai.

¹⁸ Reliqua autem gestorum Manasse: et obsecratio eius ad Deum suum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israel, continentur in sermonibus regum Israel. ¹⁹ Oratio quoque eius et exauditio, et cuncta peccata, atque contemptus, loca etiam, in quibus ædificavit excelsa, et fecit lucos, et statuas antequam ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai. ²⁰ Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, et sepelierunt eum in domo sua: regnavitque pro eo filius eius Amon.

2. Amon rex quintus decimus, 33, 21—25.

Tempus
imperii,

²¹ Vigintiduorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset, et duobus annis regnavit in Ierusalem.

nequitia et
impœnitentia
regis,

²² Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater eius: et cunctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immolavit atque servivit. ²³ Et non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses pater eius: et multo maiora deliquit.

occisio
eius.

²⁴ Cumque coniurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua. ²⁵ Porro reliqua populi multitudo, cæsis iis, qui Amon percusserant, constituit regem Iosiam filium eius pro eo.

VII. Iosias rex sextus decimus, 34, 1—36, 1.

1. Instauratio templi et inventio libri legis, 34, 1—28.

Tempus
imperii,

^{34, 1} Octo annorum erat Iosias cum regnare cœpisset, et triginta et uno anno regnavit in Ierusalem.

eximia
pietas regis,

² Fecitque quod erat rectum in conspectu Domini, et ambulavit in viis David patris sui: non declinavit neque ad dextram, neque ad sinistram.

purgatio
terræ Iuda
et Israel,

³ Octavo autem anno regni sui, cum adhuc esset puer, cœpit quærere Deum patris sui David: et duodecimo anno postquam regnare cœperat, mundavit Iudam

et Ierusalem ab excelsis, et lucis, simulacrisque et sculptilibus. ⁴ Destruxeruntque coram eo aras Baalim: et simulacra, quæ superposita fuerant, demoliti sunt: lucos etiam, et sculptilia succidit atque comminuit: et super tumulos eorum, qui eis immolare consueverant, fragmenta dispersit. ⁵ Ossa præterea sacerdotum combussit in altaribus idolorum, mundavitque Iudam et Ierusalem. ⁶ Sed et in urbibus Manasse, et Ephraim, et Simeon, usque Nephthali cuncta subvertit. ⁷ Cumque altaria dissipasset, et lucos, et sculptilia contrivisset in frusta, cunctaque delubra demolitus esset de universa Terra Israel, reversus est in Ierusalem.

⁸ Igitur anno octavodecimo regni sui, mundata iam terra, et templo Domini, misit Saphan filium Eseliæ, et Maasiam principem civitatis, et Ioha filium Ioachaz a commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui. ⁹ Qui venerunt ad Helciam Sacerdotem magnum: acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, et quam congregaverant Levitæ, et ianitores de Manasse, et Ephraim, et universis reliquiis Israel, ab omni quoque Iuda, et Benjamin, et habitatoribus Ierusalem, ¹⁰ tradiderunt in manibus eorum, qui præerant operariis in domo Domini ut instaurarent templum, et infirma quæque sarcirent. ¹¹ At illi dederunt eam artificibus, et cæmentariis ut emerent lapides de lapicidinis, et ligna ad commissuras ædificii, et ad contignationem domorum, quas destruxerant reges Iuda. ¹² Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium, Iahath et Abdias de filiis Merari, Zacharias et Mosollam de filiis Caath, qui urgebant opus: omnes Levitæ scientes organis canere. ¹³ Super eos vero, qui ad diversos usus onera portabant, erant scribæ, et magistri de Levitis ianitores.

¹⁴ Cumque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias Sacerdos Librum legis Domini per manum Moysi. ¹⁵ Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo Domini: Et tradidit ei. ¹⁶ At ille intulit volumen ad regem, et nunciavit ei dicens: Omnia, quæ dedisti in manu servorum tuorum, ecce complentur. ¹⁷ Argentum, quod repertum est in domo Domini, conflaverunt: datumque est præfectis artificum, et diversa opera fabricantium. ¹⁸ Præterea tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum.

Quem cum rege præsentem recitasset, ¹⁹ audissetque ille verba legis, seidit vestimenta sua: ²⁰ et præcepit Heleïæ, et Ahicam filio Saphan, et Abdon filio Micha, Saphan quoque scribæ, et Asaæ servo regis, dicens: ²¹ Ite, et orate Dominum pro me, et pro reliquiis Israel, et Iuda, super universis sermonibus Libri istius, qui repertus est: magnus enim furor Domini stillavit super nos, eo quod non custodierint patres nostri verba Domini ut facerent omnia, quæ scripta sunt in isto volumine.

²² Abiit ergo Heleias, et hi qui simul a rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem, uxorem Sellum filii Thecnath, filii Hasra custodis vestium: quæ habitabat in Ierusalem in Secunda: et locuti sunt ei verba, quæ supra narravimus. ²³ At illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me: ²⁴ Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum, et super habitatores eius, cunctaque maledicta, quæ scripta sunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Iuda. ²⁵ Quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum, idcirco stillabit furor meus super locum istum, et non extinguetur. ²⁶ Ad regem autem Iuda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quoniam audisti verba voluminis, ²⁷ atque emollitum est cor tuum, et humiliatus es in conspectu Dei super his, quæ dicta sunt contra locum hunc, et habitatores Ierusalem, reveritusque faciem meam, seidisti vestimenta tua, et flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. ²⁸ Iam enim colligam te ad patres tuos, et infereris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum, et super habitatores eius. ²⁹ Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat.

restauratio
templi.

inventio
libri legis,

terror regis,

responsio
Holdæ
prophetidis.

2. Renovatio et purgatio cultus, 34, 29—35, 19.

Lectio legis
et percussio
fœderis,

²⁹ At ille convocatis universis maioribus natu Iuda et Ierusalem, ³⁰ ascendit in domum Domini, unaque omnes viri Iuda et habitatores Ierusalem, Sacerdotes et Levitæ, et cunctus populus a minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis: ³¹ et stans in tribunali suo, percussit fœdus coram Domino ut ambularet post eum, et custodiret præcepta, et testimonia, et iustificationes eius in toto corde suo, et in tota anima sua, faceretque quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat. ³² Adiuravit quoque super hoc omnes, qui reperti fuerant in Ierusalem, et Benjamin: et fecerunt habitatores Ierusalem iuxta pactum Domini Dei patrum suorum.

amotio
cunctarum
abomina-
tionum,

³³ Abstulit ergo Iosias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israel: et fecit omnes, qui residui erant in Israel, servire Domino Deo suo. Cunctis diebus eius non recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

celebratio
paschatis
celeberrima.

³⁵. ¹ Fecit autem Iosias in Ierusalem Phase Domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi: ² et constituit Sacerdotes in officiis suis, hortatusque est eos ut ministrarent in domo Domini. ³ Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Israel, nequaquam enim eam ultra portabitis: nunc autem ministrare Domino Deo vestro, et populo eius Israel. ⁴ Et præparate vos per domos, et cognationes vestras in divisionibus singulorum, sicut præcepit David rex Israel, et descripsit Salomon filius eius. ⁵ Et ministrare in sanctuario per familias turmasque Leviticas, ⁶ et sanctificati immolate Phase: fratres etiam vestros, ut possint iuxta verba, quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præparate. ⁷ Dedit præterea Iosias omni populo, qui ibi fuerat inventus in sollemnitate Phase, agnos et hœdos de gregibus, et reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis universa substantia. ⁸ Duces quoque eius, sponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quam Sacerdotibus et Levitis. Porro Helcias, et Zacharias, et Iahiel principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta, et boves trecentos. ⁹ Chonenias autem, et Semeias, etiam Nathanael fratres eius, neenon Hasabias, et Iehiel, et Iozabad principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phase quinque millia pecorum, et boves quingentos. ¹⁰ Præparatumque est ministerium, et steterunt Sacerdotes in officio suo: Levitæ quoque in turmis, iuxta regis imperium. ¹¹ Et immolatum est Phase: asperseruntque Sacerdotes manu sua sanguinem, et Levitæ detraxerunt pelles holocaustorum: ¹² et separaverunt ea ut darent per domos et familias singulorum, et offerrentur Domino, sicut scriptum est in Libro Moysi: de bobus quoque fecerunt similiter. ¹³ Et assaverunt Phase super ignem, iuxta quod in lege scriptum est: pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus, et cacabis, et ollis, et festinato distribuerunt universæ plebi: ¹⁴ sibi autem, et Sacerdotibus postea paraverunt: nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noctem Sacerdotes fuerunt occupati: unde Levitæ sibi, et Sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis. ¹⁵ Porro cantores filii Asaph stabant in ordine suo, iuxta præceptum David, et Asaph, et Heman, et Idithun prophetarum regis: Ianitores vero per portas singulas observabant, ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio: quam ob rem et fratres eorum Levitæ paraverunt eis cibos. ¹⁶ Omnis igitur cultura Domini rite completa est in die illa ut facerent Phase, et offerrent holocausta super altare Domini, iuxta præceptum regis Iosiae. ¹⁷ Feceruntque filii Israel, qui reperti fuerant ibi, Phase in tempore illo, et sollemnitatem azymorum septem diebus. ¹⁸ Non fuit Phase simile huic in Israel a diebus Samuelis prophetæ: sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit Phase sicut Iosias, Sacerdotibus, et Levitis, et omni Iudæ, et Israel qui repertus fuerat, et habitantibus in Ierusalem. ¹⁹ Octavodecimo anno regni Iosiae hoc Phase celebratum est.

3. Infelix pugna et mors, 35, 20—36, 1.

²⁰ «Postquam instauraverat Iosias templum, ascendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis iuxta Euphraten: et processit in occursum eius Iosias. ²¹ At ille, missis ad eum nunciis, ait: Quid mihi et tibi est rex Iuda? non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinato ire præcepit: desine adversum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. ²² Noluit Iosias reverti, sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei: ^bverum perrexit ut dimicaret in campo Mageddo.

Adversus
regem
Nechao
pugnans

²³ Ibique vulneratus a sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prælio, quia oppido vulneratus sum. ²⁴ Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum, qui sequebatur eum more regio, et asportaverunt eum in Ierusalem, mortuusque est, et sepultus in mausoleo patrum suorum: et universus Iuda et Ierusalem luxerunt eum. ²⁵ Ieremias maxime: cuius omnes cantores atque cantatrices, usque in præsentem diem lamentationes super Iosiam replicant, et quasi lex obtinuit in Israel: Ecce scriptum fertur in lamentationibus.

in Mageddo
vulneratur
et in
Ierusalem
moritur,

²⁶ Reliqua autem sermonum Iosiae et misericordiarum eius: quæ lege præcepta sunt Domini: ²⁷ opera quoque illius prima et novissima, scripta sunt in Libro regum Iuda et Israel. **36.** ¹ Tulit ergo populus terræ Ioachaz filium Iosiae, et constituit regem pro patre suo in Ierusalem.

reliqua in
historia
regum Iuda
et Israel.

VIII. Adventus interitus regni, 36, 2—21.

1. Ioachaz seu Sellum (1 Par 3, 15; Ir 22, 11) rex septimus decimus, 36, 2—4.

² Vigintitrium annorum erat Ioachaz, cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Ierusalem.

Tempus
imperii,

³ Amovit autem eum rex Ægypti cum venisset in Ierusalem, et condemnavit terram centum talentis argenti, et talento auri. ⁴ Constituitque pro eo regem, «Eliakim fratrem eius, super Iudam et Ierusalem: et vertit nomen eius Ioakim: ipsum vero Ioachaz tulit secum, et abduxit in Ægyptum.

captivitas
in Ægypto.

2. Ioakim seu Eliakim rex duodevicesimus, 36, 5—8.

⁵ Vigintiquinque annorum erat Ioakim cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Ierusalem: fecitque malum coram Domino Deo suo.

Tempus
imperii
et malitia.

⁶ Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldaeorum, et vinctum catenis duxit in Babylonem. ⁷ Ad quam et vasa Domini transtulit, et posuit ea in templo suo.

captivitas
Babylonica.

⁸ Reliqua autem verborum Ioakim, et abominationum eius, quas operatus est, et quæ inventa sunt in eo, continentur in Libro regum Iuda et Israel. Regnavit autem Ioachin filius eius pro eo.

reliqua in
historia
regum Iuda
et Israel.

3. Ioachin seu Iechonias (1 Par 3, 16; Ir 22, 24) rex undevicesimus, 36, 9—10.

⁹ Octo annorum erat Ioachin cum regnare cœpisset, et tribus mensibus, ac decem diebus regnavit in Ierusalem, fecitque malum in conspectu Domini.

Tempus
imperii
et malitia,

¹⁰ Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis domus Domini: «Regem vero constituit Sedeciam patrum eius super Iudam et Ierusalem.

asportatio
regis et
vasorum.

4. Sedecias seu Matthanias (2 Rg 24, 17) rex vicesimus, 36, 11—21.

¹¹ Viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Ierusalem.

Tempus
imperii,

¹² Fecitque malum in oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Ieremiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore Domini. ¹³ A rege quoque Nabuchodonosor recessit, qui adiuraverat eum per Deum: et induravit cervicem suam et cor ut non reverteretur ad Dominum Deum Israel.

malitia
regis

atque
populi,

¹⁴ Sed et universi principes sacerdotum, et populus, prævaricati sunt inique iuxta universas abominationes Gentium, et polluerunt domum Domini, quam sanctificaverat sibi in Ierusalem. ¹⁵ Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nunciorum suorum de nocte consurgens, et quotidie commonens: eo quod parceret populo et habitaculo suo. ¹⁶ At illi subsannabant nuncios Dei, et parvipendebant sermones eius, illudebantque prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum eius, et esset nulla curatio.

captivitas
regis et
excidium
urbis.

¹⁷ Adduxit enim super eos regem Chaldaeorum, et interfecit iuvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui, non est misertus adolescentis, et virginis, et senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus eius. ¹⁸ Universaque vasa domus Domini tam maiora, quam minora, et thesauros templi, et regis, et principum transtulit in Babylonem. ¹⁹ Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque murum Ierusalem, universas turres combusserunt, et quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt. ²⁰ Siquis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi et filiis eius, donec imperaret rex Persarum, ²¹ et compleretur sermo Domini ex ore Ieremiæ, et celebraret terra sabbata sua: cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum usque dum complerentur septuaginta anni.

IX. Decretum Cyri regis Persarum, 36, 22—23.

Facultas
revertendi
datur.

²² ^aAnno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Ieremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: qui iussit prædicari in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens: ²³ Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa: quis ex vobis est in omni populo eius? sit Dominus Deus suus cum eo, et ascendat.

²² ^aEsr 1, 1; 6, 3; Ir 25, 12; 29, 10.

LIBER PRIMUS ESDRÆ.

PARS PRIOR.

Reditus Iudæorum Zorobabel duce, 1, 1—6, 22.

I. Reversio captivorum, 1, 1—2, 70.

1. Decretum et restitutio Cyri, 1, 1—11.

1. ¹ In anno primo Cyri regis Persarum ut compleretur verbum Domini ex ore Ieremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: et traduxit vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens: ² Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa. ³ Quis est in vobis de universo populo eius? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem, quæ est in Iudæa, et ædificet domum Domini Dei Israel, ipse est Deus qui est in Ierusalem. ⁴ Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adiuvent eum viri de loco suo argento et auro, et substantia, et pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Ierusalem.

⁵ Et surrexerunt principes patrum de Iuda, et Benjamin, et Sacerdotes, et Levitæ, et omnis, cuius Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Ierusalem. ⁶ Universique qui erant in circuitu, adiuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis, in substantia et iumentis, in suppellectili, exceptis his, quæ sponte obtulerant. ⁷ Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem, et posuerat ea in templo Dei sui. ⁸ Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filii Gazabar, et annumeravit ea Sassabasar principi Iuda. ⁹ Et hic est numerus eorum: Phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri vigintinovem, scyphi aurei triginta, ¹⁰ scyphi argentei secundi quadringenti decem: vasa alia mille. ¹¹ Omnia vasa aurea et argentea quinque millia quadringenta: universa tulit Sassabasar cum his, qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem.

2. Numerus, oblationes, habitatio reversorum, 2, 1—70.

2. ¹ Hi sunt autem provinciæ filii, qui ascenderunt de captivitate, quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, et reversi sunt in Ierusalem et Iudam, unusquisque in civitatem suam. ² Qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana.

Numerus virorum populi Israel: ³ Filii Pharos duo millia centum septuagintaduo. ⁴ Filii Sephatia, trecenti septuagintaduo. ⁵ Filii Area, septingenti septuagintaquinque. ⁶ Filii Phabath Moab, filiorum Iosue: Ioab duo millia octingenti duodecim. ⁷ Filii Ælam mille ducenti quinquagintaquattuor. ⁸ Filii Zethua, nonaginti quadragintaquinque. ⁹ Filii Zachai, septingenti sexaginta. ¹⁰ Filii Bani, sexcenti quadragintaduo. ¹¹ Filii Bebai, sexcenti vigintitres. ¹² Filii Azgad, mille ducenti viginti duo. ¹³ Filii Adonicam, sexcenti sexagintasex. ¹⁴ Filii Beguai, duo millia quinquagintasex. ¹⁵ Filii Adin, quadringenti quinquagintaquattuor. ¹⁶ Filii Ather, qui erant ex Ezechia, nonaginta octo. ¹⁷ Filii Besai, trecenti vigintitres. ¹⁸ Filii Iora, centum duodecim. ¹⁹ Filii Hasum, ducenti vigintitres. ²⁰ Filii Gebbar, nonagintaquinque. ²¹ Filii Bethlehem, centum vigintitres. ²² Viri Netupha,

quinquagintasex. ²³ Viri Anathoth, centum vigintiocto. ²⁴ Filii Azmaveth, quadraginta duo. ²⁵ Filii Cariathiarim, Cephira, et Beroth, septingenti quadragintatres. ²⁶ Filii Rama et Gabaa, sexcenti vigintiunus. ²⁷ Viri Machmas, centum viginti duo. ²⁸ Viri Bethel et Hai, ducenti vigintitres. ²⁹ Filii Nebo, quinquagintadu. ³⁰ Filii Megbis, centum quinquagintasex. ³¹ Filii Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquattuor. ³² Filii Harim, trecenti viginti. ³³ Filii Lod Hadid, et Ono, septingenti vigintiquinque. ³⁴ Filii Iericho, trecenti quadragintaquinque. ³⁵ Filii Senaa, tria millia sexcenti triginta.

sacerdotum,

³⁶ Sacerdotes: Filii Iadaia in domo Iosue nongenti septuaginta tres. ³⁷ Filii Emmer, mille quinquagintadu. ³⁸ Filii Pheshur, mille ducenti quadraginta septem. ³⁹ Filii Harim, mille decem et septem.

Levitarum,

⁴⁰ Levitæ: Filii Iosue et Cedmihel filiorum Odovix septuagintaquattuor. ⁴¹ Cantores: Filii Asaph, centum vigintiocto. ⁴² Filii Ianitorum: filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: universi centum trigintanovem.

Nathinæorum seu servorum templi,

⁴³ Nathinæi: filii Siha, filii Hasupha, filii Tabbaoth, ⁴⁴ filii Ceros, filii Siasa, filii Phadon, ⁴⁵ filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub, ⁴⁶ filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan, ⁴⁷ filii Gaddel, filii Gaber, filii Raaia, ⁴⁸ filii Rasin, filii Necoda, filii Gazam, ⁴⁹ filii Aza, filii Phasea, filii Bessee, ⁵⁰ filii Asena, filii Munim, filii Nephusim, ⁵¹ filii Baebue, filii Haeupha, filii Harhur, ⁵² filii Beshluth, filii Mahida, filii Harsa, ⁵³ filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, ⁵⁴ filii Nasia, filii Hatipha,

servorum Salomonis,

⁵⁵ filii servorum Salomonis, filii Sotai, filii Sophereth, filii Pharuda, ⁵⁶ filii Iala, filii Dercon, filii Geddel, ⁵⁷ filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Asebaim, filii Ami. ⁵⁸ omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti nonagintadu.

filiorum originis dubiæ,

⁵⁹ Et hi qui ascenderunt de Thelmala, Thelharsa, Cherub, et Adon, et Emer: et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum, utrum ex Israel essent. ⁶⁰ Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quinquagintadu. ⁶¹ Et de filiis Sacerdotum: Filii Hobia, filii Aceos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, uxorem, et vocatus est nomine eorum: ⁶² hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, et non invenerunt, et eiecti sunt de sacerdotio. ⁶³ Et dixit Athersatha eis ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus.

totius multitudinis;

⁶⁴ Omnis multitudo quasi unus, quadraginta duo millia trecenti sexaginta: ⁶⁵ exceptis servis eorum, et ancillis, qui erant septem millia trecenti trigintaseptem: et in ipsis cantores, atque cantatrices ducenti. ⁶⁶ Equi eorum septingenti trigintasex, muli eorum, ducenti quadragintaquinque, ⁶⁷ camelii eorum, quadringenti trigintaquinque, asini eorum, sex millia septingenti viginti.

oblationes principum;

⁶⁸ Et de principibus patrum, cum ingrederentur templum Domini, quod est in Ierusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo. ⁶⁹ Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri solidos sexaginta millia et mille, argenti mnas quinque millia, et vestes sacerdotales centum.

habitatio reversorum.

⁷⁰ Habitaverunt ergo Sacerdotes, et Levitæ, et de populo, et cantores, et ianitores, et Nathinæi in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis.

II. Refectio cultus divini, 3, 1—6. 22.

1. Exstructio altaris holocaustorum, 3, 1—6.

Holocausta offeruntur et festa celebrantur.

3. ¹ Iamque venerat mensis septimus, et erant filii Israel in civitatibus suis: congregatus est ergo populus quasi vir unus in Ierusalem. ² Et surrexit Iosue filius Iosedee, et fratres eius sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et fratres eius, et ædificaverunt altare Dei Israel ut offerrent in eo holocaustomata, sicut scriptum est in lege Moysi viri Dei: ³ Collocaverunt autem altare Dei super bases suas deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, et obtulerunt super illud holocaustum Domino mane et vespere: ⁴ Feceruntque sollemnitatem tabernaculorum, sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis per ordinem secundum præceptum opus diei in die suo. ⁵ Et post hæc holocaustum iuge, tam in Calendis

quam in universis sollemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, et in omnibus in quibus ultro offerebatur munus Domino. ⁶ A primo die mensis septimi cœperunt offerre holocaustum Domino: porro templum Dei nondum fundatum erat.

2. Ædificatio templi Dei, 3, 7—4, 5.

⁷ Dederunt autem pecunias latomis et cæmentariis: cibum quoque, et potum, ^{Ædificatio præparatur,} et oleum Sidoniis, Tyriisque ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare loppe, iuxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.

⁸ Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Ierusalem mense secundo, cœperunt Zorobabel filius Salathiel, et Iosue filius Iosedec, et reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, et Levitæ, et omnes qui venerant de captivitate in Ierusalem, et constituerunt Levitas a viginti annis et supra, uturgerent opus Domini. ⁹ Stetitque Iosue et filii eius, et fratres eius, Ceduihel, et filii eius, et filii Iuda, quasi vir unus, ut instarent super eos qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, et filii eorum, et fratres eorum Levitæ. ^{fundamenta iaciuntur,}

¹⁰ Fundato igitur a cæmentariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis: et Levitæ filii Asaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Israel. ¹¹ Et concinebant in hymnis, et confessione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eo quod fundatum esset templum Domini. ¹² plurimi etiam de Sacerdotibus et Levitis, et principes patrum, et seniores, qui viderant templum prius cum fundatum esset, et hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: et multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem. ¹³ Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, et vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, et vox audiebatur procul. ^{aliis lætantibus aliis fletibus,}

^{4.} ¹ Audierunt autem hostes Iudæ, et Benjamin, quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Israel: ² et accedentes ad Zorobabel, et ad principes patrum dixerunt eis: Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos, querimus Deum vestrum: ecce nos immolavimus victimas a diebus Asor Haddan regis Assur, qui adduxit nos huc. ³ Et dixit eis Zorobabel, et Iosue, et reliqui principes patrum Israel: Non est vobis et nobis ut ædificemus domum Deo nostro, sed nosipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum. ⁴ Factum est igitur ut populus terræ impediret manus populi Iudæ, et turbaret eos in ædificando. ⁵ Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, et usque ad regnum Darii regis Persarum. ^{ædificatio usque ad Darium a Samaritanis impeditur.}

3. Litteræ ad successores Darii datæ, 4, 6—23 (cf Neh 1, 1—3).

⁶ In regno autem Assueri, in principio regni eius, scripserunt accusationem adversus habitatores Iudæ et Ierusalem.

⁷ Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates, et Thabeel, et reliqui, qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum: epistola autem accusationis scripta erat Syriace, et legebatur sermone Syro. ⁸ Reum Beelteem, et Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Ierusalem Artaxerxi regi, huiusce-modi: ⁹ Reum Beelteem, et Samsai scriba, et reliqui consiliatores eorum, Dinai, et Apharsathachai, Terphalai, Apharsai, Erehuai, Babylonii, Susanechai, Dievi, et Ælamitæ, ¹⁰ et ceteri de Gentibus, quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus: et habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, et in reliquis regionibus trans Flumen in pace: (¹¹ Hoc est exemplar epistolæ, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi, servi tui, viri qui sunt trans Fluvium, salutem dicunt. ¹² Notum sit regi, quia Iudai, qui ascenderunt a te ad nos, venerunt in Ierusalem civitatem rebellem et pessimam, quam ædificant extruentes muros eius, et parietes componentes. ¹³ Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa ædificata fuerit, et muri eius instauranti, tributum, et vectigal, et annuos redditus non dabunt, et usque ad reges hæc noxa perveniet. ¹⁴ Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, et quia læsiones regis videre nefas ducimus, ideoque misimus et nunciavimus regi,

Ad Assue-
rum seu
Xerxen,
ad Artaxer-
xen de ædi-
ficatione
urbis,

¹⁵ ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, et invenies scriptum in commentariis: et scies quoniam urbs illa, urbs rebellis est, et nocens regibus et provinciis, et bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem et civitas ipsa destructa est. ¹⁶ Nunciamus nos regi, quoniam si civitas illa ædificata fuerit, et muri ipsius instaurati, possessionem trans Fluvium non habebis.

edictum
Artaxerxis,

¹⁷ Verbum misit rex ad Reum Beelteem, et Samsai scribam, et ad reliquos, qui erant in consilio eorum habitatores Samariæ, et ceteris trans Fluvium, salutemiciens et pacem. ¹⁸ Accusatio, quam misistis ad nos, manifeste lecta est coram me. ¹⁹ et a me præceptum est: et recensuerunt, inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat, et seditiones, et prælia concitantur in ea: ²⁰ nam et reges fortissimi fuerunt in Ierusalem, qui et dominati sunt omni regioni, quæ trans Fluvium est: tributum quoque et vectigal, et redditus accipiebant. ²¹ Nunc ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos ut urbs illa non ædificetur, donec si forte a me iussum fuerit. ²² Videte ne negligenter hoc impleatis, et paulatim creseat malum contra reges.

ædificatio
urbis et
murorum
prohibetur.

²³ Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem, et Samsai scriba, et consiliariis eorum: et abierunt festini in Ierusalem ad Iudæos, et prohibuerunt eos in brachio et robore.

4. Ædificatio templi repetitur et absolvitur, 4, 24—6, 15.

Ædificatio
usque
Darium
intermissa
Aggæo et
Zacharia
exhortan-
tibus
repetitur;

²⁴ Tunc intermissum est opus domus Domini in Ierusalem, et non fiebat usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

5. ¹ Prophetaverunt autem Aggæus Propheta, et Zacharias filius Addo prophetantes ad Iudæos, qui erant in Iudæa et Ierusalem, in nomine Dei Israel.

² Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, et Iosue filius Iosedec, et cœperunt ædificare templum Dei in Ierusalem, et cum eis prophetæ Dei adiuvantes eos.

dux regionis
hanc rem
ad Darium
refert,

³ In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen, et Stharbazanai, et consilarii eorum: sieque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium ut domum hanc ædificaretis, et muros eius instauraretis? ⁴ Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius. ⁵ Oculus autem Dei eorum factus est super senes Iudæorum, et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, et tunc satisfacerent adversus accusationem illam.

epistolam
sequentem
scribens;

⁶ Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trans Flumen, et Stharbazanai, et consiliatores eius Arphasachæi, qui erant trans Flumen, ad Darium regem. ⁷ Sermo, quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis.

⁸ Notum sit regi, isse nos ad Iudæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, et ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter extruitur, et crecit in manibus eorum. ⁹ Interrogavimus ergo senes illos, et ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc ædificaretis, et muros hos instauraretis? ¹⁰ Sed et nomina eorum quæsimus ab eis, ut nunciaremus tibi: scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis. ¹¹ Huiusmodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus servi Dei cæli et terræ, et ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos, quodque rex Israel magnus ædificaverat, et extruxerat. ¹² Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc destruxit, et populum eius transtulit in Babylonem. ¹³ Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum ut domus Dei hæc ædificaretur. ¹⁴ Nam et vasa templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Ierusalem, et asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, et data sunt Sassabasar vocabulo, quem et principem constituit, ¹⁵ dixitque ei: Hæc vasa tolle, et vade, et pone ea in templo, quod est in Ierusalem, et domus Dei ædificetur in loco suo. ¹⁶ Tunc itaque Sassabasar ille venit et posuit fundamenta templi Dei in Ierusalem, et ex eo tempore usque nunc ædificatur, et necdum completum est. ¹⁷ Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in

bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrumnam a Cyro rege iussum fuerit ut ædificaretur domus Dei in Ierusalem, et voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

6. ¹ Tunc Darius rex præcepit: et recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone. ² et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medena provincia volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius: ³ Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit ut domus Dei ædificaretur, quæ est in Ierusalem, in loco ubi immolent hostias, et ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, et latitudinem cubitorum sexaginta, ⁴ ordines de lapidibus impositis tres, et sic ordines de lignis novis: sumptus autem de domo regis dabuntur. ⁵ Sed et vasa templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Ierusalem, et attulerat ea in Babylonem, reddantur, et referantur in templum in Ierusalem in locum suum, quæ et posita sunt in templo Dei.

Darius
decretum
Cyri in
Ecbatanis
invenit

⁶ Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen, Stharbazanai, et consilarii vestri Apharsachæi, qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis, ⁷ et dimittite fieri templum Dei illud a duce Iudæorum, et a senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo. ⁸ Sed et a me præceptum est quid oporteat fieri a presbyteris Iudæorum illis ut ædificetur domus Dei, scilicet ut de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiose sumptus dentur viris illis ne impediatur opus. ⁹ Quod si necesse fuerit, et vitulos, et agnos, et hædos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, et oleum, secundum ritum Sacerdotum, qui sunt in Ierusalem, detur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia. ¹⁰ Et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro vita regis, et filiorum eius. ¹¹ A me ergo positum est decretum: Ut omnis homo, qui hanc mutaverit iussionem, tollatur lignum de domo ipsius, et erigatur, et configatur in eo, domus autem eius publicetur. ¹² Deus autem, qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, et populum qui extenderit manum suam ut repugnet, et dissipet domum Dei illam, quæ est in Ierusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiose impleri volo.

ac proprio
decreto ædi-
ficationem
permittit
et iuvat;

¹³ Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen, et Stharbazanai, et consilarii eius, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter exeunti sunt. ¹⁴ Seniores autem Iudæorum ædificabant, et prosperabantur iuxta prophetiam Aggæi prophetæ, et Zachariæ filii Addo: et ædificaverunt et construxerunt iubente Deo Israel, et iubente Cyro, et Dario, et Artaxerxe regibus Persarum: ¹⁵ et compleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis.

domus Dei
completur.

5. Dedicatio templi et celebratio paschatis, 6, 16—22.

¹⁶ Fecerunt autem filii Israel Sacerdotes et Levitæ, et reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem Domus Dei in gaudio. ¹⁷ Et obtulerunt in dedicationem domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, iuxta numerum tribuum Israel. ¹⁸ Et statuerunt Sacerdotes in ordinibus suis, et Levitas in vicibus suis super opera Dei in Ierusalem, ac sicut scriptum est in libro Moysi.

Dedicatio
domus,

¹⁹ Fecerunt autem filii Israel transmigrationis, Pascha, quartadecima die mensis primi. ²⁰ Purificati enim fuerant Sacerdotes et Levitæ quasi unus: omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis, et fratribus suis Sacerdotibus, et sibi. ²¹ Et comederunt filii Israel, qui reversi fuerant de transmigratione, et omnes qui se separaverant a coinquinatione Gentium terræ ad eos, ut quærent Dominum Deum Israel. ²² Et fecerunt sollemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, et converterat cor regis Assur ad eos, ut adiuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israel.

sollemnitas
azymorum.

PARS ALTERA.

Reditus Iudæorum Esdra duce, 7, 1—10, 44.

♦ ♦ ♦

I. Reversio captivorum, 7, 1—8, 36.

1. Generalis descriptio reditionis, 7, 1—10.

Esdras cum
comitibus

7. ¹ Post hæc autem verba in regno Artaxerxis regis Persarum, Esdras filius Saraïæ, filii Azariæ, filii Helciæ, ² filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob, ³ filii Amariæ, filii Azariæ, filii Maraioth, ⁴ filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci, ⁵ filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron sacerdotis ab initio. ⁶ Ipse Esdras ascendit de Babylone, et ipse scriba velox in lege Moysi, quam Dominus Deus dedit Israel: et dedit ei rex secundum manum Domini Dei eius super eum, omnem petitionem eius. ⁷ Et ascenderunt de filiis Israel, et de filiis Sacerdotum, et de filiis Levitarum, et de cantoribus, et de ianitoribus, et de Nathinæis in Ierusalem anno septimo Artaxerxis regis.

Ierusalem
venit.

⁸ Et venerunt in Ierusalem mense quinto. ipse es⁸ annus septimus regis. ⁹ Quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, et in primo die mensis quinti venit in Ierusalem, iuxta manum Dei sui bonam super se. ¹⁰ Esdras enim paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, et faceret et doceret in Israel præceptum et iudicium.

2. Edictum regis Artaxerxis, 7, 11—28.

Exemplar

¹¹ Hoc est autem exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribæ erudito in sermonibus et præceptis Domini, et ceremoniis eius in Israel.

epistolæ
Artaxerxis,

¹² Artaxerxes rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cæli doctissimo, salutem. ¹³ A me decretum est, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel, et de Sacerdotibus eius, et de Levitis ire in Ierusalem, tecum vadat. ¹⁴ A facie enim regis, et septem consiliatorum eius missus es, ut visites Iudæam et Ierusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua: ¹⁵ et ut feras argentum et aurum quod rex, et consiliatores eius sponte obtulerunt Deo Israel, cuius in Ierusalem tabernaculum est. ¹⁶ Et omne argentum et aurum quodeunque inveneris in universa provincia Babylonis, et populus offerre voluerit, et de Sacerdotibus quæ sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Ierusalem. ¹⁷ libere accipe, et studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos et sacrificia et libamina eorum, et offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Ierusalem. ¹⁸ Sed et si quid tibi, et fratribus tuis placuerit de reliquo argento et auro ut facias, iuxta voluntatem Dei vestri facite. ¹⁹ Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Ierusalem. ²⁰ Sed et cetera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumeunque necesse est ut expendas, dabitur de thesauro, et de fisco regis. ²¹ et a me. Ego Artaxerxes rex, statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans Flumen, ut quodeunque petierit a vobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei cæli, absque mora detis ²² usque ad argenti talenta centum, et usque ad frumenti eoros centum, et usque ad vini batos centum, et usque ad batos olei centum, sal vero absque mensura. ²³ Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne forte irascatur contra regnum regis, et filiorum eius. ²⁴ Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus, et Levitis, et cantoribus, et ianitoribus, Nathinæis, et ministris domus Dei huius, ut vectigal, et tributum, et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. ²⁵ Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue iudices et præsides ut iudicent omni populo, qui est trans Flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, sed et imperitos docete libere. ²⁶ Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, et legem regis diligenter, iudicium erit de eo sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ eius, vel certe in carcerem.

²⁷ Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret domum Domini, quæ est in Ierusalem, ²⁸ et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus eius, et universis principibus regis potentibus: et ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Israel principes qui ascenderent mecum.

gratiarum
actio Es-
dræ.

3. Enumeratio comitum Esdrae, 8, 1—14.

8. ¹ Hi sunt ergo principes familiarum, et genealogia eorum, qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone. ² De filiis Phinees, Gersom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus. ³ De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias: et cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta. ⁴ De filiis Phahath Moab, Elioenai filius Zarehe, et cum eo ducenti viri. ⁵ De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, et cum eo trecenti viri. ⁶ De filiis Adan, Abed filius Ionathan, et cum eo quinquaginta viri. ⁷ De filiis Alam, Isaias filius Athaliae, et cum eo septuaginta viri. ⁸ De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michael, et cum eo octoginta viri. ⁹ De filiis Ioab, Obedia filius Iahiel, et cum eo ducenti decem et octo viri. ¹⁰ De filiis Selomith, filius Iosphiæ, et cum eo centum sexaginta viri. ¹¹ De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, et cum eo vigintiocto viri. ¹² De filiis Azgad, Iohanan filius Ecetan, et cum eo centum et decem viri. ¹³ De filiis Adonicam, qui erant novissimi: et hæc nomina eorum: Elipheleth, et Iehiel, et Samaias, et cum eis sexaginta viri. ¹⁴ De filiis Begui, Uthai et Zachur, et cum eis septuaginta viri.

Principes
familiarum
actio Es-
drae.

4. Præparationes reditionis, 8, 15—30.

¹⁵ Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, et mansimus ibi tribus diebus: quæsiwique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi, et non inventi ibi. ¹⁶ Itaque misi Eliezer, et Ariel, et Semeiam, et Eluathan, et Iarib, et alterum Elnathan, et Nathan, et Zachariam, et Mosollam principes: et Ioarib, et Elnathan sapientes. ¹⁷ Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, et posui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, et fratres eius Nathinæos in loco Chasphiæ ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri. ¹⁸ Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi filii Levi filii Israel, et Sarabiam et filios eius et fratres eius decem et octo, ¹⁹ et Hasabiam, et cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque eius, et filios eius viginti: ²⁰ et de Nathinæis, quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti: omnes hi suis nominibus vocabantur.

Redeuntes
ad Ahava
congregan-
tur,

²¹ Et prædicavi ibi ieiunium iuxta fluvium Ahava ut affligeremur coram Domino Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque substantiæ nostræ. ²² Erubui enim petere a rege auxilium et equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate: et imperium eius et fortitudo eius, et furor super omnes, qui derelinquunt eum. ²³ Ieiunavimus autem, et rogavimus Deum nostrum per hoc: et evenit nobis prospere.

ieiunant
et orant,

²⁴ Et separavi de principibus Sacerdotum duodecim, Sarabiam, et Hasabiam, et cum eis de fratribus eorum decem. ²⁵ appendique eis argentum et aurum, et vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex et consiliatores eius, et principes eius, universusque Israel eorum, qui inventi fuerant: ²⁶ et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, et vasa argentea centum, auri centum talenta: ²⁷ et crateres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, et vasa æris fulgentis optimi duo, pulehra, ut aurum. ²⁸ Et dixi eis: Vos sancti Domini, et vasa sancta, et argentum et aurum, quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum: ²⁹ vigilate et custodite, donec appendatis eorum principibus Sacerdotum, et Levitarum, et ducibus familiarum Israel in Ierusalem, in thesaurum domus Domini. ³⁰ Susceperunt autem Sacerdotes et Levitæ pondus argenti, et auri, et vasorum ut deferrent Ierusalem in domum Dei nostri.

custodes
thesauro-
rum cli-
gantur.

5. Iter et adventus in Palæstinam, 8, 31—36.

Profectio
ab Ahava et
adventus in
Ierusalem. ³¹ Promovimus ergo a flumine Ahava duodecimo die mensis primi ut pergeremus Ierusalem: et manus Dei nostri fuit super nos, et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. ³² Et venimus Ierusalem, et mansimus ibi tribus diebus.

traditio
thesaurorum, ³³ Die autem quarta appensum est argentum, et aurum, et vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filii Uriæ Sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed filius Iosue, et Noadaia filius Bennoi Levitæ, ³⁴ iuxta numerum et pondus omnium: descriptumque est omne pondus in tempore illo.

oblatio
holocaustorum, ³⁵ Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis, obtulerunt holocaustomata Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato, duodecim: omnia in holocaustum Domino.

traditio
edictorum
regis. ³⁶ Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de conspectu regis et ducibus trans Flumen, et elevaverunt populum et domum Dei.

II. Sanctificatio coniugiorum, 9, 1—10, 44.

1. Transgressio legis expiatur, 9, 1—10, 17.

Transgressio
ab Esdra
luge-tur ^{9.} ¹ Postquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes: Non est separatus populus Israel, Sacerdotes et Levitæ a populis terrarum, et abominationibus eorum Chananæi videlicet, et Hethæi, et Pherezæi, et Iebusæi, et Ammonitarum, et Moabitarum, et Egyptiorum, et Amorrhæorum: ² tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum: manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hæc prima. ³ Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam, et evelli capillos capitis mei et barbæ, et sedi mœrens. ⁴ Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum, qui de captivitate venerant, et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum:

et coram
Domino
deploratur; ⁵ et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica, curvavi genua mea, et expandi manus meas ad Dominum Deum meum. ⁶ et dixi: Deus meus confundor et erubescio levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad cælum. ⁷ a diebus patrum nostrorum: sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, et reges nostri, et Sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium, et in captivitatem, et in rapinam, et in confusionem vultus, sicut et die hac. ⁸ Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, et daretur nobis paxillus in loco sancto eius, et illuminaret oculos nostros Deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra, ⁹ quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, et sublimaret domum Dei nostri, et extrueret solitudines eius, et daret nobis sepem in Iuda et Ierusalem. ¹⁰ Et nunc quid dicemus Deus noster post hæc? quia dereliquimus mandata tua. ¹¹ quæ præcepisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini ut possideatis eam, terra immunda est iuxta immunditiam populorum, ceterarumque terrarum, abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua. ¹² ^aNunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non quæratís pacem eorum, et prosperitatem eorum usque in æternum: ut confortemini, et comedatis quæ bona sunt terræ, et heredes habeatis filios vestros usque in sæculum. ¹³ Et post omnia quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, et in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, et dedisti nobis salutem sicut est hodie, ¹⁴ ut non converteremur, et irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum istarum. Nunquid

iratus es nobis usque ad consummationem ne dimitteres nobis reliquias ad salutem?
¹⁵ Domine Deus Israel iustus es tu: quoniam derelicti sumus, qui salvemur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro. non enim stari potest coram te super hoc.

10. ¹ Sic ergo orante Esdra, et implorante eo, et flente, et iacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cœtus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum, et flevit populus fletu multo. ² Et respondit Sechenias filius Iehiel de filiis Ælam, et dixit Esdræ: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, et duximus uxores alienigenas de populis terræ: et nunc, si est pœnitentia in Israel super hoc, ³ percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut proiciamus universas uxores, et eos qui de his nati sunt iuxta voluntatem Domini, et eorum qui timent præceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat. ⁴ Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare, et fac. ⁵ Surrexit ergo Esdras, et adiuravit principes Sacerdotum et Levitarum, et omnem Israel ut facerent secundum verbum hoc, et iuraverunt. ⁶ Et surrexit Esdras ante domum Dei, et abiit ad cubiculum Iohanan filii Eliasib, et ingressus est illuc, panem non comedit, et aquam non bibit: lugebat enim transgressionem eorum, qui venerant de captivitate. ⁷ et missa est vox in Iuda et in Ierusalem omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur in Ierusalem: ⁸ et omnis qui non venerit in tribus diebus iuxta consilium principum et seniorum, auferetur universa substantia eius, et ipse abiicietur de cœtu transmigrationis.

electio
 uxorum
 alieni-
 genarum
 decernitur

⁹ Convenerunt igitur omnes viri Iuda, et Benjamin in Ierusalem tribus diebus, ipse est mensis nonus, vigesimo die mensis: et sedit omnis populus in platea domus Dei, tremantes pro peccato, et pluvii. ¹⁰ Et surrexit Esdras sacerdos, et dixit ad eos: Vos transgressi estis, et duxistis uxores alienigenas ut adderetis super delictum Israel. ¹¹ Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, et facite placitum eius, et separamini a populis terræ, et ab uxoribus alienigenis. ¹² Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Iuxta verbum tuum ad nos, sic fiat. ¹³ Verumtamen quia populus multus est, et tempus pluviae, et non sustinemus stare foris, et opus non est diei unius vel duorum (vehementer quippe peccavimus in sermone isto) ¹⁴ constituentur principes in universa multitudine: et omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas veniant in temporibus statutis, et cum his seniores per civitatem et civitatem, et iudices eius donec avertatur ira Dei nostri a nobis super peccato hoc. ¹⁵ Igitur Ionathan filius Azabel, et Iaasia filius Thecœ, steterunt super hoc, et Mesollam et Sebethai Levites adiuverunt eos: ¹⁶ Feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt Esdras Sacerdos, et viri principes familiarum in domos patrum suorum, et omnes per nomina sua, et sederunt in die primo mensis decimi ut quærerent rem. ¹⁷ Et consummati sunt omnes viri, qui duxerant uxores alienigenas, usque ad diem primam mensis primi.

atque per-
 ficitur.

2. Transgressores enumerantur, 10, 18—44.

¹⁸ Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienigenas. De filiis Iosue filii Iosedec, et fratres eius, Maasia, et Eliezer, et Iarib, et Godolia. ¹⁹ Et dederunt manus suas ut eicerent uxores suas, et pro delicto suo arietem de ovibus offerrent. ²⁰ Et de filiis Emmer, Hanani, et Zebedia. ²¹ Et de filiis Harim, Maasia, et Elia, et Semeia, et Iehiel, et Ozias. ²² Et de filiis Pheshhur, Elioenai, Maasia, Ismael, Nathanael, Iozabed, et Elasa.

Sacerdotes,

²³ Et de filiis Levitarum, Iozabed, et Semei, et Celaia, ipse est Calita, Phataia, Iuda, et Eliezer. ²⁴ Et de cantoribus, Eliasib. Et de ianitoribus, Sellum, et Telem, et Uri.

Levitæ,

²⁵ Et ex Israel, de filiis Pharos, Remeia, et Iezia, et Melchia, et Miamin, et Eliezer, et Melchia, et Banca. ²⁶ Et de filiis Ælam, Mathania, Zacharias, et Iehiel, et Abdi, et Ierimoth, et Elia. ²⁷ Et de filiis Zethua, Elioenai, Eliasib, Mathania, et Ierimuth, et Zabad, et Aziza. ²⁸ Et de filiis Bebai, Iohanan, Hanania, Zabbai, Athalai. ²⁹ Et de filiis Bani, Mosollam, et Mellueh, et Adaia, Iasub, et Saal, et

reliqui
 Israelitæ.

Ramoth. ³⁰ Et de filiis Phahath Moab, Edna, et Chalal, Banaïas, et Maasias, Mathanias, Beseleel, Bennui, et Manasse. ³¹ Et de filiis Herem, Eliezer, Iosue, Melchias, Semeias, Simeon. ³² Benjamin, Maloch, Samarias. ³³ Et de filiis Hasom, Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Iermai, Manasse, Semei. ³⁴ De filiis Bani, Maaddi, Amram, et Uel. ³⁵ Baneas, et Badaïas, Chelïau, ³⁶ Vania, Marimuth, et Eliasib. ³⁷ Mathanias, Mathanai, et Iasi. ³⁸ et Bani, et Bennui, Semei, ³⁹ et Salmias, et Nathan, et Adaïas. ⁴⁰ et Mechnedebai, Sisai, Sarai, ⁴¹ Ezrel, et Selemïau, Semeria. ⁴² Sellum, Amaria, Ioseph. ⁴³ De filiis Nebo, Ichiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu, et Ioel, et Banaïa. ⁴⁴ Omnes hi acceperant uxores alienigenas, et fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ, QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR.

PARS PRIOR.

Nehemias murum ducit, 1, 1—7, 73.

I. Res ædificationem muri præcedentes, 1, 1—2, 20.

1. Status urbis, 1, 1—11 (cf Esr 4, 6—23).

1. ¹ Verba Nehemiæ filii Helchiæ.

Nehemiæ
nuntiatur,

Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, et ego eram in Susis castro. ² Et venit Hanani unus de fratribus meis, ipse et viri ex Iuda: et interrogavi eos de Iudæis, qui remanserant, et supererant de captivitate, et Ierusalem. ³ Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, et relictī sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, et in opprobrio: et murus Ierusalem dissipatus est, et portæ eius combustæ sunt igni.

⁴ Cumque audissem verba huiusmodi, sedi, et flevi, et luxi diebus multis: ieiunabam, et orabam ante faciem Dei cæli. ⁵ Et dixi: ^aQuæso Domine Deus cæli fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericordiam cum his qui te diligunt, et custodiunt mandata tua: ⁶ fiant aures tuæ auscultantes, et oculi tui aperti ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie nocte et die pro filiis Israel servis tuis: et confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi: ego, et domus patris mei peccavimus, ⁷ vanitate sedneti sumus, et non eustodivimus mandatum tuum, et ceremonias, et iudicia quæ præcepisti Moysi famulo tuo. ⁸ Memento verbi, quod mandasti Moysi servo tuo, dicens: Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos: ⁹ et si revertamini ad me, et custodiatis præcepta mea, et faciatis ea; etiamsi abducti fueritis ad extrema cæli, inde congregabo vos, et reducam in locum, quem elegi ut habitaret nomen meum ibi. ¹⁰ Et ipsi servi tui, et populus tuus: quos redemisti in fortitudine tua magna, et in manu tua valida. ¹¹ Obsecro Domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui, et ad orationem servorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: et dirige servum tuum hodie, et da ei misericordiam ante virum hunc. ego enim eram pincerna regis.

ab ipso
defletur.

2. Auctoritas Nehemiæ, 2, 1—10 (cf Esr 4, 21).

2. ¹ Factum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis: et vinum erat ante eum, et levavi vinum, et dedi regi: et eram quasi languidus ante faciem eius. ² Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te ægrotum non videam? non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde, ac nimis: ³ et dixi regi: Rex in æternum vive: quare non mœreat vultus meus, quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, et portæ eius combustæ sunt igni? ⁴ Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oravi Deum cæli, ⁵ et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, et si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Iudæam ad civitatem sepulchri patris mei, et ædificabo eam. ⁶ Dixitque mihi rex, et regina quæ sedebat iuxta eum: Usque ad quod tempus erit iter tuum, et quando revereris? Et placuit ante vultum regis, et misit me: et constitui ei tempus. ⁷ Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi

Facultas
urbis
ædificandæ
ab Artaxerxe datur

ad duces regionis trans Flumen, ut traducant me, donec veniam in Iudæam: ⁸ et epistolam ad Asaph custodem saltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere possim portas turris domus, et muros civitatis, et domum, quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum Dei mei bonam mecum.

et ducibus
regionis
exhibetur.

⁹ Et veni ad duces regionis trans Flumen, dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum, et equites. ¹⁰ Et audierunt Sanaballat Horonites, et Tobias servus Ammanites: et contristati sunt afflictione magna, quod venisset homo, qui quæreretur prosperitatem filiorum Israel.

3. Consilium muri ædificandi, 2, 11—20.

Nehemias
murum
considerat,

¹¹ Et veni Ierusalem, et eram ibi tribus diebus, ¹² et surrexi nocte ego, et viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam quid Deus dedisset in corde meo ut facerem in Ierusalem, et iumentum non erat mecum, nisi animal, cui sedebam.

¹³ Et egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem draconis, et ad portam stercoris, et considerabam murum Ierusalem dissipatum, et portas eius consumptas igni. ¹⁴ Et transivi ad portam fontis, et ad aquæductum regis, et non erat locus iumento, cui sedebam, ut transiret. ¹⁵ Et ascendi per torrentem nocte, et considerabam murum, et reversus veni ad portam vallis, et redii. ¹⁶ Magistratus autem nesciebant quo abiissem, aut quid ego facerem: sed et Iudæis et sacerdotibus, et optimatibus, et magistratibus, et reliquis qui faciebant opus, usque ad id loci nihil indicaveram.

eius ædifica-
tionem
urget,

¹⁷ Et dixi eis: Vos nostis afflictionem in qua sumus; quia Ierusalem deserta est, et portæ eius consumptæ sunt igni: venite, et ædificemus muros Ierusalem, et non simus ultra opprobrium. ¹⁸ Et indicavi eis manum Dei mei, quod esset bona mecum, et verba regis, quæ locutus esset mihi, et aio: Surgamus, et ædificemus. Et confortatæ sunt manus eorum in bono.

subsannau-
tibus
respondet.

¹⁹ Audierunt autem Sanaballat Horonites, et Tobias servus Ammanites, et Gosem Arabs, et subsannaverunt nos, et despexerunt, dixeruntque: Quæ est hæc res, quam facitis? Numquid contra regem vos rebellatis? ²⁰ Et reddidi eis sermonem, dixique ad eos: Deus cæli ipse nos iuvat, et nos servi eius sumus: surgamus et ædificemus: vobis autem non est pars, et iustitia, et memoria in Ierusalem.

II. Ædificatio muri Ierusalem, 3, 1—6, 19.

1. Viri murum ædificantes, 3, 1—31.

Singuli enu-
merantur.

3. ¹ Et surrexit Eliasib sacerdos magnus, et fratres eius sacerdotes, et ædificaverunt portam gregis: ipsi sanctificaverunt eam, et statuerunt valvas eius, et usque ad turrim centum cubitorum sanctificaverunt eam, usque ad turrim Hananeel. ² Et iuxta eum ædificaverunt viri Iericho: et iuxta eum ædificavit Zachur filius Amri. ³ Portam autem piscium ædificaverunt filii Asnaa: ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras, et vectes. Et iuxta eos ædificavit Marimuth filius Uriæ, filii Accus. ⁴ Et iuxta eum ædificavit Mosollam filius Barachîæ, filii Mesezebel: et iuxta eos ædificavit Sadoc filius Baana: ⁵ Et iuxta eos ædificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere Domini sui. ⁶ Et portam veterem ædificaverunt Ioiada filius Phasea, et Mosollam filius Besodia: ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras, et vectes: ⁷ Et iuxta eos ædificaverunt Meltias Gabaonites, et Iadon Meronathites, viri de Gabaon et Maspha, pro duce qui erat in regione trans Flumen. ⁸ Et iuxta eum ædificavit Eziel filius Araia aurifex: et iuxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii: et dimiserunt Ierusalem usque ad murum plateæ latioris. ⁹ Et iuxta eum ædificavit Raphaia filius Hur, princeps vici Ierusalem. ¹⁰ Et iuxta eum ædificavit Iedaia filius Haromaph contra domum suam: et iuxta eum ædificavit Hattus filius Haseboniæ. ¹¹ Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, et Hasub filius Phabath Moab, et turrim furnorum. ¹² Et iuxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps mediæ partis vici Ierusalem, ipse et filiæ eius. ¹³ Et portam vallis ædificavit Hanun, et habitatores Zanoë: ipsi ædificaverunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras,

et vectes, et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii. ¹⁴ Et portam sterquilinii ædificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharam: ipse ædificavit eam, et statuit valvas eius, et seras, et vectes. ¹⁵ Et portam fontis ædificavit Sellun filius Cholhoza, princeps pagi Maspha: ipse ædificavit eam, et textit, et statuit valvas eius, et seras, et vectes, et muros piscinæ Siloe in hortum regis, et usque ad gradus, qui descendunt de Civitate David. ¹⁶ Post eum ædificavit Nehemias filius Azboc princeps dimidiæ partis vici Bethsur usque contra sepulchrum David et usque ad piscinam, quæ grandi opere constructa est, et usque ad domum fortium. ¹⁷ Post eum ædificaverunt Levitæ, Rehum filius Benni: post eum ædificavit Hasebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico suo. ¹⁸ Post eum ædificaverunt fratres eorum Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ. ¹⁹ Et ædificavit iuxta eum Azer filius Iosue, princeps Maspha mensuram secundam, contra ascensum firmissimi anguli. ²⁰ Post eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai mensuram secundam, ab angulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni. ²¹ Post eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filii Haccus, mensuram secundam, a porta domus Eliasib, donec extenderetur domus Eliasib. ²² Et post eum ædificaverunt sacerdotes viri de campatribus Iordanis. ²³ Post eum ædificavit Benjamin et Hasub contra domum suam: et post eum ædificavit Azarias filius Maasiæ filii Ananiæ contra domum suam. ²⁴ Post eum ædificavit Bennui filius Henadad mensuram secundam, a domo Azariæ usque ad flexuram, et usque ad angulum. ²⁵ Phalel filius Ozi contra flexuram et turrin, quæ eminet de domo regis excelsa, id est, in atrio carceris: post eum Phadaia filius Pharos. ²⁶ Nathinæi autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad Orientem, et turrin, quæ prominebat. ²⁷ Post eum ædificaverunt Theueni mensuram secundam e regione, a turre magna et eminente usque ad murum templi. ²⁸ Sursum autem a porta equorum ædificaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam. ²⁹ Post eos ædificavit Sadoe filius Emmier contra domum suam. Et post eum ædificavit Semaia filius Secheniæ, custos portæ Orientalis. ³⁰ Post eum ædificavit Hanania filius Selemiæ, et Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam: post eum ædificavit Mosollam filius Barachia, contra gazophylacium suum. Post eum ædificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinæorum, et scruta vendentium contra portam iudicialem, et usque ad cœnaculum anguli. ³¹ Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices et negotiatores.

2. Irrisiones et insidiæ hostium, 4, 1—23.

4. ¹ Factum est autem, cum audisset Sanaballat quod ædificaremus murum, iratus est valde: et motus nimis subsannavit Iudæos, ² et dixit coram fratribus suis, et frequentia Samaritanorum: Quid Iudæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt, et complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt? ³ Sed et Tobias Ammanites proximus eius, ait: Ædificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum. ⁴ Audi Deus noster, quia facti sumus despectui: converte opprobrium super caput eorum, et da eos in despectionem in terra captivitatis. ⁵ Ne operias iniquitatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes. ⁶ Itaque ædificavimus murum, et coniunximus totum usque ad partem dimidiam: et provocatum est cor populi ad operandum.

⁷ Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Arabes, et Ammanitæ, et Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Ierusalem, et quod cœpissent interrupta concludi, irati sunt nimis. ⁸ Et congregati sunt omnes pariter ut venirent, et pugnarent contra Ierusalem, et molirentur insidias. ⁹ Et oravimus Deum nostrum, et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. ¹⁰ Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis, et humus nimia est, et nos non poterimus ædificare murum. ¹¹ Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, et ignorent donec veniamus in medium eorum, et interficiamus eos, et cessare faciamus opus. ¹² Factum est autem venientibus Iudæis, qui habitabant iuxta eos, et dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, ¹³ statui in loco post murum per

Hostes prius
ædificantes
irrident,

deinde eis
insidiantur,

circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, et lanceis, et arcubus. ¹⁴ Et perspexi atque surrexi: et aio ad optimates et magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis mementote, et pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, et filiabus vestris, et uxoribus vestris, et domibus vestris.

ædificantes
ad pugnam
parati sunt.

¹⁵ Factum est autem, cum audissent inimici nostri nunciatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum. ¹⁶ Et factum est a die illa, media pars iuvenum eorum faciebat opus, et media parata erat ad bellum, et lanceæ, et scuta, et arcus, et loriceæ, et principes post eos in omni domo Iuda. ¹⁷ ædificantium in muro, et portantium onera, et imponentium: una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gladium: ¹⁸ ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, et clangebant buccina iuxta me. ¹⁹ Et dixi ad optimates, et ad magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum, et nos separati sumus in muro procul alter ab altero: ²⁰ in loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis. ²¹ Et nosipsi faciamus opus: et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ donec egrediantur astra. ²² In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalem, et sint nobis vices per noctem, et diem, ad operandum. ²³ Ego autem et fratres mei, et pueri mei, et custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

3. Avaritia optimatum et abstinētia Nehemiæ, 5, 1—19.

Nehemias
optimates
et magistra-
tus avaros
increpat,

^{5.} ¹ Et factus est clamor populi, et uxorū eius magnus adversus fratres suos Iudæos. ² Et erant qui dicerent: Filii nostri, et filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, et comedamus, et vivamus. ³ Et erant qui dicerent: Agros nostros, et vineas, et domos nostras opponamus, et accipiamus frumentum in fame. ⁴ Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusque agros nostros et vineas: ⁵ et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostræ sunt: et sicut filii eorum, ita et filii nostri. ecce nos subiugamus filios nostros, et filias nostras in servitutem, et de filiabus nostris sunt famulæ, nec habemus unde possint redimi, et agros nostros et vineas nostras alii possident. ⁶ Et iratus sum nimis cum audissem clamorem eorum secundum verba hæc: ⁷ cogitavitque cor meum mecum: et increpavi optimates et magistratus, et dixi eis: Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam. ⁸ et dixi eis: Nos, ut scitis, redeminus fratres nostros Iudæos, qui venditi fuerant gentibus secundum possibilitatem nostram: et vos igitur vendetis fratres vestros, et redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent. ⁹ Dixique ad eos: Non est bona res, quam facitis: quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobetur nobis a gentibus inimicis nostris? ¹⁰ Et ego, et fratres mei, et pueri mei commodavimus plurimis pecuniam et frumentum: non repetamus in commune istud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis. ¹¹ Reddite eis hodie agros suos, et vineas suas, et oliveta sua, et domos suas: quin potius et centesimam pecuniæ, frumenti, vini et olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis. ¹² Et dixerunt: Reddemus, et ab eis nihil quæremus: sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi Sacerdotes, et adiuravi eos, ut facerent iuxta quod dixeram. ¹³ Insuper excussi sinum meum, et dixi: Sic exequatur Deus omnem virum, qui non compleverit verbum istud, de domo sua, et de laboribus suis: sic exequiatur, et vacuus fiat. Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus sicut erat dictum.

suæ utilita-
tis immemor
est.

¹⁴ A die autem illa, qua præceperat rex mihi ut essem dux in terra Iuda, ab anno vigesimo usque ad annum trigesimum secundum Artaxerxis regis per annos duodecim, ego et fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus. ¹⁵ Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, et acceperunt ab eis in pane, et vino, et pecunia quotidie sielos quadraginta: sed et ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei: ¹⁶ quin

potius in opere muri ædificavi. et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati ad opus erant. ¹⁷ Iudæi quoque et magistratus centum quinquaginta viri, et qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant. ¹⁸ Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, et inter dies decem vina diversa, et alia multa tribuebam: insuper et annonas ducatus mei non quæsi: valde enim attenuatus erat populus. ¹⁹ Memento mei Deus meus in bonum secundum omnia, quæ feci populo huic.

4. Aliæ insidiæ hostium, 6, 1—19.

6. ¹ Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Gossem Arabs, et ceteri inimici nostri, quod ædificassem ego murum, et non esset in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis) ² miserunt Sanaballat, et Gossem ad me, dicentes: Veni, et percutiamus fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum. ³ Misi ergo ad eos nuncios, dicens: Opus grande ego facio, et non possum descendere: ne forte negligatur cum venero, et descendero ad vos. ⁴ Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quattuor vices: et respondi eis iuxta sermonem priorem. ⁵ Et misit ad me Sanaballat iuxta verbum prius quinta vice puerum suum, et epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo: ⁶ IN GENTIBUS auditum est, et Gossem dixit, quod tu et Iudæi cogitetis rebellare, et propterea ædifices murum, et levare te velis super eos regem: propter quam causam ⁷ et prophetas posueris, qui prædicent de te in Ierusalem, dicentes: Rex in Iudæa est. Auditurus est rex verba hæc: idcirco nunc veni, ut ineamus consilium pariter. ⁸ Et misi ad eos, dicens: Non est factum secundum verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc. ⁹ Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus nostræ ab opere, et quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manus meas:

Nehemiam
ad consilium
ineundum
invitant,

¹⁰ et ingressus sum domum Semaïæ filii Dalaïæ filii Metabeel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, et claudamus portas ædis: quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. ¹¹ Et dixi: Num quisquam similis mei fugit? et quis ut ego ingreditur templum, et vivet? non ingrediar. ¹² Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et Tobias, et Sanaballat conduxissent eum. ¹³ acceperat enim pretium, ut territus facerem, et peccarem, et haberent malum, quod exprobrarent mihi. ¹⁴ Memento mei Domine pro Tobia et Sanaballat, iuxta opera eorum talia: sed et Noadiæ prophetæ, et ceterorum prophetarum, qui terrebant me. ¹⁵ Completus est autem murus vigesimoquinto die mensis Elul, quinquaginta duobus diebus. ¹⁶ Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent universæ gentes, quæ erant in circuitu nostro, et conciderent intra semetipsos, et scirent quod a Deo factum esset opus hoc.

per prophe-
tam eum
terrere vo-
lunt

¹⁷ Sed et in diebus illis multæ optimatum Iudæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos. ¹⁸ Multi enim erant in Iudæa habentes iuramentum eius, quia gener erat Secheniæ filii Area, et Iohanan filius eius acceperat filiam Mosollam filii Barachïæ: ¹⁹ sed et laudabant eum coram me, et verba mea nunciabant ei: et Tobias mittebat epistolas ut terreret me.

etiam
epistolis.

III. Res ædificationem muri sequentes, 7, 1—73.

1. Custodia urbis, 7, 1—3.

7. ¹ Postquam autem ædificatus est murus, et posui valvas, et recensui ianitores, et cantores, et Levitas: ² præcepi Hanani fratri meo, et Hananiæ principi domus de Ierusalem (ipse enim quasi vir verax et timens Deum plus ceteris videbatur) ³ et dixi eis: Non aperiuntur portæ Ierusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, et oppilatæ: et posui custodes de

Custodes
designantur.

habitoribus Ierusalem, singulos per vices suas, et unumquemque contra domum suam.

2. Census populi, 7, 4—73.

Nehemias
populum
recensens

¹ Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio eius, et non erant domus ædificatæ. ⁵ Deus autem dedit in corde meo, et congregavi optimates, et magistratus, et vulgus, ut recenserem eos: et inveni librum census eorum, qui ascenderant primum, et inventum est scriptum in eo.

invenit
catalogum
census:

⁶ Alsti filii provinciae, qui ascenderunt de captivitate migrantium, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis, et reversi sunt in Ierusalem, et in Iudæam, unusquisque in civitatem suam. ⁷ Qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardocheus, Belsam, Mespharath, Begoi, Nahum, Baana.

virorum
populi,

Numerus virorum populi Israel: ⁸ Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duo: ⁹ Filii Saphatia, trecenti septuaginta duo: ¹⁰ Filii Area, sexcenti quinquaginta duo: ¹¹ Filii Phahathmoab filiorum Iosue et Ioab, duo millia octingenti decem et octo: ¹² Filii Ælam, mille ducenti quinquagintaquattuor: ¹³ Filii Zethua, octingenti quadragintaquinque: ¹⁴ Filii Zachai, septingenti sexaginta: ¹⁵ Filii Bannui, sexcenti quadraginta octo: ¹⁶ Filii Bebai, sexcenti vigintiocto: ¹⁷ Filii Azgad, duo millia trecenti vigintiduo: ¹⁸ Filii Adoniam, sexcenti sexagintaseptem: ¹⁹ Filii Beguai, duo millia sexagintaseptem: ²⁰ Filii Adin, sexcenti quinquagintaquinque: ²¹ Filii Ater, filii Hezeciae, nonaginta octo: ²² Filii Hasem, trecenti vigintiocto: ²³ Filii Besai, trecenti viginti quattuor: ²⁴ Filii Hareph, centum duodecim: ²⁵ Filii Gabaon, nonagintaquinque: ²⁶ Filii Bethlehem, et Netupha, centum octoginta octo: ²⁷ Viri Anathoth, centum vigintiocto: ²⁸ Viri Bethazmoth, quadragintaduo: ²⁹ Viri Cariathiarim, Cephira, et Beroth, septingenti quadragintatres: ³⁰ Viri Rama et Geba, sexcenti viginti unus: ³¹ Viri Machmas, centum vigintiduo: ³² Viri Bethel et Hai, centum vigintitres: ³³ Viri Nebo alterius, quinquagintaduo: ³⁴ Viri Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquattuor: ³⁵ Filii Harem, trecenti viginti: ³⁶ Filii Iericho, trecenti quadragintaquinque: ³⁷ Filii Lod Hadid et Ono, septingenti viginti unus: ³⁸ Filii Senaa, tria millia nongenti triginta: ³⁹ Sacerdotes: Filii Idaia in domo Iosue, nongenti septuagintatres: ⁴⁰ Filii Emmer, mille quinquagintaduo: ⁴¹ Filii Phashur, mille ducenti quadragintaseptem: ⁴² Filii Arem, mille decem et septem.

sacerdotum,

Levitarum,

Levitæ: ⁴³ Filii Iosue et Cedmihel filiorum ⁴⁴ Oduiæ, septuagintaquattuor. Cantores: ⁴⁵ Filii Asaph, centum quadraginta octo: ⁴⁶ Ianitores: filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Aecub, filii Hatita, filii Sobai: centum triginta octo.

Nathinæorum
seu
servorum
templi,

⁴⁷ Nathinæi: filii Soha, filii Hasupha, filii Tebbaoth, ⁴⁸ filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai, ⁴⁹ filii Hanan, filii Geddel, filii Gaher, ⁵⁰ filii Raaia, filii Rasin, filii Necoda, ⁵¹ filii Gezem, filii Aza, filii Phasea, ⁵² filii Besai, filii Munim, filii Nephussim, ⁵³ filii Baebue, filii Hacupha, filii Harhur, ⁵⁴ filii Besloth, filii Mahida, filii Harsa, ⁵⁵ filii Bereos, filii Sisara, filii Thema, ⁵⁶ filii Nasia, filii Hatipha.

servorum
Salomonis,

⁵⁷ filii servorum Salomonis, filii Sothai, filii Sophereth, filii Pharida, ⁵⁸ filii Iahala, filii Darcon, filii Ieddel, ⁵⁹ filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amori. ⁶⁰ Omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.

filiorum
originis
dubiæ,

⁶¹ Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thelmela, Thelharsa, Cherub, Addon, et Emmer: et non potuerunt indicare domum patrum suorum, et semen suum, utrum ex Israel essent. ⁶² Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadragintaduo. ⁶³ Et de Sacerdotibus, filii Habia, filii Aecos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem: et vocatus est nomine eorum. ⁶⁴ Hi quæsierunt scripturam suam in censu, et non invenerunt: et eiecti sunt de sacerdotio. ⁶⁵ Dixitque Athersatha eis ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec staret Sacerdos doctus et eruditus.

⁶⁶ Omnis multitudo quasi vir unus quadragintaduo millia trecenti sexaginta, ⁶⁷ absque servis et ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti trigintaseptem, et inter eos cantores, et cantatrices, ducenti quadragintaquinque. ⁶⁸ Equi eorum, septingenti trigintasex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque: ⁶⁹ camelii eorum, quadringenti trigintaquinque: asini, sex millia septingenti viginti.

totius
multitu-
dinis;

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, exin Nehemiæ historia texitur.

⁷⁰ Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta. ⁷¹ Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis auri drachmas viginti millia, et argenti mnas duo millia ducentas. ⁷² Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, et argenti mnas duo millia, et tunicas sacerdotales sexagintaseptem.

oblaciones
principum,

⁷³ Habitaverunt autem Sacerdotes, et Levitæ, et ianitores, et cantores, et reliquum vulgus, et Nathinæi. et omnis Israel in civitatibus suis.

habitatio
reversorum.

PARS ALTERA.

Nehemias gentem roborat, 8, 1—13, 31.

I. Fœdus cum Domino renovat. 8, 1—10, 39.

1. Prælectio legis Mosaicæ, 8, 1—9, 5.

8. ¹ Et venerat mensis septimus: filii autem Israel erant in civitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad plateam, quæ est ante portam aquarum: et dixerunt Esdræ scribæ ut afferret Librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israeli. ² Attulit ergo Esdras sacerdos legem coram multitudine virorum et mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi. ³ Et legit in eo aperte in platea quæ erat ante portam aquarum, de mane usque ad mediam diem, in conspectu virorum et mulierum, et sapientium: et aures omnis populi erant erectæ ad Librum. ⁴ Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum: et steterunt iuxta eum Mathathias, et Semeia, et Ania, et Uria, et Helcia, et Maasia, ad dexteram eius: et ad sinistram, Phadaia, Misael, et Melchia, et Hasum, et Hasbadana, Zacharia, et Mosollani. ⁵ Et aperuit Esdras Librum coram omni populo: super universum quippe populum eminebat: et cum aperuisset eum, stetit omnis populus. ⁶ Et benedixit Esdras Domino Deo magno: et respondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus suas, et incurvati sunt, et adoraverunt Deum proni in terram. ⁷ Porro Iosue, et Bani, et Serebia, lamin, Accub, Septhai, Odia, Maasia, Celita, Azarias, Iozabed, Hanan, Phalaia, Levitæ, silentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem stabat in gradu suo. ⁸ Et legerunt in Libro legis Dei distincte, et aperte ad intelligendum: et intellexerunt cum legeretur. ⁹ Dixit autem Nehemias (ipse est Athersatha) et Esdras sacerdos et scriba, et Levitæ interpretantes universo populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, et nolite flere. Flebat enim omnis populus cum audiret verba legis. ¹⁰ Et dixit eis: Ite, comedite pingua, et bibite mulsum, et mittite partes his, qui non præparaverunt sibi: quia sanctus dies Domini est, et nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. ¹¹ Levitæ autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus est, et nolite dolere. ¹² Abiit itaque omnis populus ut comederet et biberet, et mitteret partes, et faceret lætitiâ magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

Festo
tubarum,

¹³ Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi, Sacerdotes et Levitæ ad Esdram scribam, ut interpretaretur eis verba Legis. ¹⁴ Et invenerunt scriptum in Lege præcepisse Dominum in manu Moysi ut habitent filii Israel in tabernaculis, in die sollemni, mense septimo: ¹⁵ et ut prædicent, et divulgent vocem in universis urbibus suis, et in Ierusalem, dicentes: Egredimini in montem, et afferte frondes olivæ, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos

festo taber-
naculorum,

palmarum, et frondes ligni nemorosi ut fiant tabernacula, sicut scriptum est. ¹⁶ Et egressus est populus, et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula unusquisque in domate suo, et in atriis suis, et in atriis domus Dei, et in platea portæ aquarum, et in platea portæ Ephraim. ¹⁷ Fecit ergo universa ecclesia eorum, qui redierant de captivitate, tabernacula, et habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant a diebus Iosue filii Nun taliter filii Israel usque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis. ¹⁸ Legit autem in Libro legis Dei per dies singulos, a die primo usque ad diem novissimum, et fecerunt sollemnitatem septem diebus, et in die octavo collectam iuxta ritum.

die poni-
tentie.

9. ¹ In die autem vigesimoquarto mensis huius convenerunt filii Israel in ieiunio et in saccis, et humus super eos. ² Et separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena: et steterunt, et confitebantur peccata sua, et iniquitates patrum suorum. ³ Et consurrexerunt ad standum: et legerunt in volumine Legis Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur, et adorabant Dominum Deum suum. ⁴ Surrexerunt autem super gradum Levitarum Iosue, et Bani, et Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, et Chanani: et clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum. ⁵ Et dixerunt Levitæ Iosue, et Cedmihel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathabia: Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum: et benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione et laude.

2. Confessio et supplicatio, 9, 6—37.

Filii Israel
confitentur
mirabilia
Domini

⁶ Tu ipse, Domine, solus, tu fecisti cælum, et cælum cælorum, et omnem exercitum eorum: terram, et universa quæ in ea sunt: maria, et omnia quæ in eis sunt: et tu vivificas omnia hæc, et exercitus cæli te adorat. ⁷ Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram, et æduxisti eum de igne Chaldæorum, et posuisti nomen eius Abraham. ⁸ Et invenisti cor eius fidei coram te: et percussisti cum eo fœdus ut dares ei Terram Chananeæ, Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et lebusæi, et Gergesæi, ut dares semini eius: et implesti verba tua, quoniam iustus es. ⁹ Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto: clamoremque eorum audisti super Mare rubrum. ¹⁰ Et dedisti signa atque portenta in Pharaone, et in universis servis eius, et in omni populo terræ illius: cognovisti enim quia superbe egerant contra eos: et fecisti tibi nomen, sicut et in hac die. ¹¹ Et mare divisisti ante eos, et transierunt per medium maris in sicco: persecutores autem eorum proiecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas. ¹² Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, et in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingrediebantur. ¹³ Ad montem quoque Sinai descendisti, et locutus es cum eis de cælo, et dedisti eis indicia recta, et legem veritatis, ceremonias, et præcepta bona: ¹⁴ et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis, et mandata, et ceremonias, et legem præcepisti eis in manu Moysi servi tui. ¹⁵ Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, et aquam de petra eduxisti eis sitientibus, et dixisti eis ut ingrederentur et possiderent terram, super quam levasti manum tuam ut traderes eis.

ac peccata
patrum
suorum.

¹⁶ Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt, et induraverunt cervices suas, et non audierunt mandata tua. ¹⁷ Et noluerunt audire, et non sunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, et dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam, quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens, et misericors, longanimis, et multæ miserationis non dereliquisti eos. ¹⁸ et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem, et dixissent: Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto: feceruntque blasphemias magnas. ¹⁹ Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto: columna nubis non recessit ab eis per diem ut duceret eos in viam, et columna ignis per noctem ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. ²⁰ Et spiritum tuum bonum dedisti qui doceret eos, et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, et aquam dedisti eis in siti. ²¹ Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit: vestimenta

eorum non inveteraverunt, et pedes eorum non sunt attriti. ²² Et dedisti eis regna, et populos, et partitus es eis sortes: et possederunt terram Sehon, et terram regis Hesebon, et terram Og regis Basan. ²³ Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli, et adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur et possiderent. ²⁴ Et venerunt filii, et possederunt terram, et humiliasti eorum eis habitatores terræ Chanaanæos, et dedisti eos in manu eorum et reges eorum et populos terræ ut facerent eis sicut placebat illis. ²⁵ Ceperunt itaque urbes munitas et humum pinguem, et possederunt domos plenas cunctis bonis: cisternas ab aliis fabricatas, vineas, et oliveta, et ligna pomifera multa: et comederunt, et saturati sunt, et impinguati sunt, et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. ²⁶ Provocaverunt autem te ad iracundiam, et recesserunt a te, et proiecerunt legem tuam post terga sua: et prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos ut reverterentur ad te: feceruntque blasphemias grandes. ²⁷ Et dedisti eos in manu hostium suorum, et afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, et tu de cælo audisti, et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum. ²⁸ Cumque requievissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo: et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, et possederunt eos. Conversique sunt, et clamaverunt ad te: tu autem de cælo exaudisti, et liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus. ²⁹ Et contestatus es eos ut reverterentur ad Legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt, et non audierunt mandata tua, et in iudiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, et vivet in eis: et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt, nec audierunt. ³⁰ Et protraxisti super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum: et non audierunt, et tradidisti eos in manu populorum terrarum. ³¹ In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos: quoniam Deus miserationum, et clemens es tu.

³² Nunc itaque Deus noster magne, fortis, et terribilis, custodiens pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem, qui invenit nos, reges nostros, et principes nostros, et sacerdotes nostros, et prophetas nostros, et patres nostros, et omnem populum tuum a diebus regis Assur usque in diem hanc. ³³ Et tu iustus es in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti, nos autem impie egimus. ³⁴ Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, et patres nostri non fecerunt legem tuam, et non attenderunt mandata tua, et testimonia tua quæ testificatus es in eis. ³⁵ Et ipsi in regnis suis, et in bonitate tua multa, quam dederas eis, et in terra latissima et pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis. ³⁶ Ecce nosipsi hodie servi sumus: et terra, quam dedisti patribus nostris ut comederent panem eius, et quæ bona sunt eius, et nosipsi servi sumus in ea. ³⁷ Et fruges eius multiplicantur regibus, quos posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris dominantur, et iumentis nostris secundum voluntatem suam, et in tribulatione magna sumus.

invocant
miseri-
cordiam
Dei sui.

3. Sollemne fœderis pactum, 9, 38—10, 39.

³⁸ Super omnibus ergo his nosipsi percutimus fœdus, et scribimus, et signant principes nostri, Levitæ nostri, et Sacerdotes nostri.

Fœdus
percutitur
et signatur
a sacerdo-
tibus,

10. ¹ Signatores autem fuerunt, Nehemias, Athersatha filius Hachelai, et Sedecias, ² Saraias, Azarias, Ieremias, ³ Pheshur, Amarias, Melchias, ⁴ Hattus, Sebenia, Melluch, ⁵ Harem, Merimuth, Obdias, ⁶ Daniel, Genthon, Baruch, ⁷ Mossollam, Abia, Miamin, ⁸ Maazia, Belgai, Semeia: hi sacerdotes.

⁹ Porro Levitæ, Iosue filius Azania, Bennui de filiis Henadad, Cedmihel, ¹⁰ et fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan, ¹¹ Micha, Rohob, Hasebia, ¹² Zachur, Serebia, Sabania, ¹³ Odaia, Bani, Baninu.

a Levitis,

¹⁴ Capita populi, Pharos, Phahathmoab, Ælam, Zethu, Bani, ¹⁵ Bonni, Azgad, Behai, ¹⁶ Adonia, Begoai, Adin, ¹⁷ Ater, Hezecia, Azur, ¹⁸ Odaia, Hasum, Besai, ¹⁹ Hareph, Anathoth, Nebai, ²⁰ Megphas, Mossollam, Hazir, ²¹ Mesizabel, Sadoc, Ieddua, ²² Pheltia, Hanan, Anaia, ²³ Osee, Hanania, Hasub, ²⁴ Alohes, Phalea, Sobec, ²⁵ Rehum, Hasebna, Maasia, ²⁶ Echaia, Hanan, Anan, ²⁷ Melluch, Haran, Baana:

a capitibus
populi,

atque a reli-
quis proba-
tur.

²⁸ et reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, ianitores, et cantores, Nathinæi, et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, et filiæ eorum, ²⁹ omnes qui poterant sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum, et iurandum ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent et custodirent universa mandata Domini Dei nostri, et iudicia eius et ceremonias eius, ³⁰ et ut non daremus filias nostras populo terræ, et filias eorum non acciperemus filiis nostris. ³¹ Populi quoque terræ, qui important venalia, et omnia ad usum, per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato. Et dimitemus annum septimum, et exactionem universæ manus. ³² Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sili per annum ad opus domus Dei nostri, ³³ ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in sollemnitatibus, et in sanctificatis, et pro peccato: ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri. ³⁴ Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter Sacerdotes, et Levitas, et populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum: ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi: ³⁵ et ut afferremus primogenita terræ nostræ, et primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini. ³⁶ et primitiva filiorum nostrorum, et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et primitiva boum nostrorum, et ovium nostrarum, ut offerrentur in domo Dei nostri, Sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri: ³⁷ et primitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiæ quoque et olei afferemus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. ³⁸ Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, et Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri. ³⁹ Ad gazophylacium enim deportabunt filii Israel, et filii Levi primitias frumenti, vini, et olei: et ibi erunt vasa sanctificata, et Sacerdotes, et cantores, et ianitores, et ministri, et non dimitemus domum Dei nostri.

II. Statum civitatis ordinat. 11, 1—13, 3.

1. Augmentum incolarum Ierusalem, 11, 1—20.

Incolæ
voluntarii
ac sortiti;

^{11, 1} Habitaverunt autem principes populi in Ierusalem: reliqua vero plebs misit sortem, ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Ierusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. ² Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Ierusalem.

habitatores
Ierusalem:

³ Hi sunt itaque principes provinciæ qui habitaverunt in Ierusalem, et in civitatibus Iuda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, Sacerdotes, Levitæ, Nathinæi, et filii servorum Salomonis.

de filiis
Iuda,

⁴ Et in Ierusalem habitaverunt de filiis Iuda, et de filiis Beniamin: de filiis Iuda, Athaias filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel: de filiis Phares, ⁵ Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Ioarib, filius Zachariæ, filius Silonitis: ⁶ omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Ierusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes.

de filiis
Beniamin,

⁷ Hi sunt autem filii Beniamin: Sellum filius Mosollam, filius Ioed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia, ⁸ et post eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto, ⁹ et Ioel filius Zeehri præpositus eorum, et Iudas filius Senua super civitatem secundus.

de sacerdo-
tibus,

¹⁰ Et de sacerdotibus, Idaia filius Ioarib, Iachin, ¹¹ Saraia filius Helciæ, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps domus Dei, ¹² et fratres eorum facientes opera templi: octingenti viginti duo. Et Adaia filius Ieroham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ, ¹³ et fratres eius principes patrum: ducenti quadragintaduo. Et Amassai filius Azreel,

filii Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer, ¹⁴ et fratres eorum potentes nimis: centum vigintiocto, et præpositus eorum Zabdiel filius potentium.

¹⁵ Et de Levitis Semeia filius Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia, filius de Levitis; Boni. ¹⁶ et Sabathai et Iozabed, super omnia opera, quæ erant forinsecus in domo Dei, a principibus Levitarum. ¹⁷ Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Asaph princeps ad laudandum, et ad confitendum in oratione, et Bebecia secundus de fratribus eius, et Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithun: ¹⁸ omnes Levitæ in civitate sancta ducenti octogintaquattuor. ¹⁹ Et ianitores, Accub, Telmon, et fratres eorum, qui custodiebant ostia: centum septuaginta duo.

²⁰ Et reliqui ex Israel Sacerdotes et Levitæ in universis civitatibus Iuda, reliqui extra urbem habitabant. unusquisque in possessione sua.

2. Præpositi varii, 11, 21—24.

²¹ Et Nathinaei, qui habitabant in Ophel, et Siaha, et Gaspha de Nathinæis.

Præpositi Nathinæorum,

²² Et episcopus Levitarum in Ierusalem, Azzi filius Bani, filius Hasabiæ, filius Mathania, filius Michæ. De filiis Asaph, cantores in ministerio domus Dei. ²³ Præ-

præpositus Levitarum,

ceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per dies singulos, ²⁴ et Phathahia filius Mesezebel, de filiis Zara filii Iuda in manu regis, iuxta procurator regis. omne verbum populi,

3. Incolæ urbium reliquarum, 11, 25—36.

²⁵ et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Iuda habitaverunt in Cariatharbe et in filiabus eius: et in Dibon, et in filiabus eius: et in Cabseel, et in viculis eius. ²⁶ et in Iesue, et in Molada, et in Bethphaeth, ²⁷ et in Hasersual, et in Bersabee, et in filiabus eius, ²⁸ et in Siceleg, et in Mochona, et in filiabus eius, ²⁹ et in Remmon, et in Saraa, et in Ierimuth. ³⁰ Zanoa, Odollam, et in villis earum, Lachis et regionibus eius, et Azeca, et filiabus eius. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom.

Filii Iuda,

³¹ Filii autem Benjamin, a Geba, Meehmas, et Hai, et Bethel et filiabus eius: ³² Anathoth, Nob, Anania, ³³ Asor, Rama, Gethaim, ³⁴ Hadid, Seboim, et Neballat, Lod ³⁵ et Ono valle artificum. ³⁶ Et de Levitis portiones Iudæ et Benjamin.

fili Benjamin.

4. Indices sacerdotum et Levitarum, 12, 1—26.

12. ¹ Hi sunt autem Sacerdotes et Levitæ, qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, et Iosue: Saraia, Ieremias, Esdras, ² Amaria, Melluch, Hattus, ³ Sebenias, Rheum, Merimuth, ⁴ Addo, Genthon, Abia, ⁵ Miamin, Madia, Belgæ, ⁶ Semeia, et Ioiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Heleias. ⁷ Idaia. Isti principes Sacerdotum, et fratres eorum in diebus Iosue.

Sacerdotes summorum sub Zorobabel,

⁸ Porro Levitæ, Iesua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Iuda, Mathanias, super hymnos ipsi et fratres eorum: ⁹ et Bebecia atque Hanni, et fratres eorum unusquisque in officio suo.

Levitæ sub Zorobabel,

¹⁰ Iosue autem genuit Ioacim, et Ioacim genuit Eliasib, et Eliasib genuit Ioiada, ¹¹ et Ioiada genuit Ionathan, et Ionathan genuit Ieddo.

genealogia summorum sacerdotum;

¹² In diebus autem Ioacim erant Sacerdotes et principes familiarum: Saraia, Maraia: Ieremiæ, Hanania: ¹³ Esdræ, Mosollam: Amariæ, Iohanan: ¹⁴ Milicho, Ionathan, Sebeniæ, Ioseph: ¹⁵ Haram, Edna: Maraioth, Helei: ¹⁶ Adaia, Zacharia, Genthon, Mosollam: ¹⁷ Abiæ, Zechri, Miamin et Moadiæ, Phelti: ¹⁸ Belgæ, Sammua: Semaia, Ionathan, ¹⁹ Ioiarib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi: ²⁰ Sellai, Celai: Amoc, Heber: ²¹ Heleia, Hasebia: Idaia, Nathanael.

sacerdotes sub Ioacim,

²² Levitæ in diebus Eliasib, et Ioiada, et Iohanan, et Ieddo scripti principes familiarum, et Sacerdotes in regno Darii Persæ. ²³ Filii Levi principes familiarum, scripti in Libro verborum dierum, et usque ad dies Ionathan, filii Eliasib. ²⁴ Et principes Levitarum, Hasebia, Serebia, et Iosue filius Cedmihel: et fratres eorum per vices suas, ut laudarent et confiterentur iuxta præceptum David viri Dei, et observarent æque per ordinem. ²⁵ Mathania, et Bebecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub custodes portarum et vestibulorum ante portas.

Levitæ sub Iohanan;

conclusio.

²⁶ Hi in diebus Ioachim filii Iosue, filii Iosedec, et in diebus Nehemiæ ducis, et Esdræ sacerdotis scribæque.

5. Dedicatio muri Ierusalem, 12, 27—42.

Præparatio-
nes,

²⁷ In dedicatione autem muri Ierusalem requisierunt Levitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in Ierusalem, et facerent dedicationem et lætitiā in actione gratiarum, et cantico, et in cymbalis, psalteriis, et citharis. ²⁸ Congregati sunt autem filii cantorum de campestribus circa Ierusalem, et de villis Nethuphati, ²⁹ et de domo Galgal, et de regionibus Geba et Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in circuitu Ierusalem. ³⁰ Et mundati sunt Sacerdotes et Levitæ, et mundaverunt populum, et portas, et murum.

sollemnitās
dedi-
cationis.

³¹ Ascendere autem feci principes Iuda super murum, et statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilini. ³² Et ivit post eos Osaïas, et media pars principum Iuda, ³³ et Azarias, Esdras, et Mosollam, Iudas, et Benjamin, et Semeia, et Ieremias. ³⁴ Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Ionathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph, ³⁵ et fratres eius Semeia, et Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, et Iudas, et Hanani, in vasis cantici David viri Dei: et Esdras scriba ante eos in porta Fontis. ³⁶ Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David in ascensu muri super domum David, et usque ad portam Aquarum ad Orientem. ³⁷ Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, et ego post eum, et media pars populi super murum et super turrim furnorum, et usque ad murum latissimum, ³⁸ et super portam Ephraim, et super portam antiquam, et super portam piseium et turrim Hananeel, et turrim Emath, et usque ad portam gregis: et steterunt in porta custodiæ, ³⁹ steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, et ego, et dimidia pars magistratum mecum. ⁴⁰ Et Sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis, ⁴¹ et Maasia, et Semeia, et Eleazar, et Azzi, et Iohanan, et Melchia, et Ælam, et Ezer. Et clare cecinerunt cantores, et Iezraia præpositus: ⁴² et immolaverunt in die illa victimas magnas, et lætati sunt: Deus enim lætificaverat eos lætitiā magna: sed et uxores eorum et liberi gavisī sunt, et audita est lætitiā Ierusalem procul.

6. Custodia gazophylaciorum, 12, 43—46.

Custodes
tributorum
sacrorum
designantur.

⁴³ Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, et ad primitias, et ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes et Levitas: quia lætificatus est Iuda in Sacerdotibus et Levitis astantibus. ⁴⁴ Et custodierunt observationem Dei sui, et observationem expiationis, et cantores, et ianitores iuxta præceptum David, et Salomonis filii eius, ⁴⁵ quia in diebus David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium, et confitentium Deo. ⁴⁶ Et omnis Israel, in diebus Zorobabel, et in diebus Nehemiæ dabant partes cantoribus et ianitoribus per dies singulos, et sanctificabant Levitas, et Levitæ sanctificabant filios Aaron.

7. Purgatio populi Israel, 13, 1—3.

Omnes
alienigenæ
separantur.

¹³. ¹ In die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo: et inventum est scriptum in eo, quod non debeant introire Ammonites et Moabites in ecclesiam Dei usque in æternum: ² eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua: et conduxerint adversum eos Balaam, ad maledicendum eis: et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem. ³ Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel.

III. Mores pravos corrigit, 13, 4—31.

1. Mundatio gazophylaciorum, 13, 4—9.

Impietas
sacerdotis
Eliasib.

⁴ Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri, et proximus Tobiae. ⁵ Fecit ergo sibi gazophylacium grande,

et ibi erant ante eum reponentes munera. et thus, et vasa. et decimam frumenti, vini, et olei. partes Levitarum, et cantorum, et ianitorum, et primitias sacerdotales. ⁶ In omnibus autem his non fui in Ierusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, et in fine dierum rogavi regem. ⁷ Et veni in Ierusalem, et intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobiae ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. ⁸ Et malum mihi visum est valde. Et proieci vasa domus Tobiae foras de gazophylacio: ⁹ praecepique et emundaverunt gazophylacia: et retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, et thus.

2. Exactio partium Levitarum, 13, 10—14.

¹⁰ Et cognovi quod partes Levitarum non fuissent datae: et fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis, et cantoribus, et de his, qui ministrabant: ¹¹ et egi causam adversus magistratus, et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, et feci stare in stationibus suis. ¹² Et omnis Iuda apportabat decimam frumenti, vini, et olei in horrea. ¹³ Et constituimus super horrea Selemiam Sacerdotem, et Sadoc scribam, et Phadaiam de Levitis, et iuxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniae: quoniam fideles comprobati sunt, et ipsis creditae sunt partes fratrum suorum. ¹⁴ Memento mei Deus meus pro hoc, et ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, et in ceremoniis eius.

3. Inculcatio celebrationis sabbati, 13, 15—22.

¹⁵ In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, et onerantes super asinos vinum, et uvas, et ficus, et omne onus, et inferentes in Ierusalem die sabbati. Et contestatus sum ut in die qua vendere liceret, venderent. ¹⁶ Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes pisces, et omnia venalia: et vendebant in sabbatis filiis Iuda in Ierusalem: ¹⁷ et obiurgavi optimates Iuda, et dixi eis: Quae est haec res mala, quam vos facitis et profanatis diem Sabbati? ¹⁸ Numquid non haec fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando Sabbatum. ¹⁹ Factum est autem, cum quievisset porta Ierusalem in die Sabbati, dixi: et clausurunt ianuas, et praecepi ut non aperirent eas usque post Sabbatum: et de pueris meis constitui super portas ut nullus inferret onus in die Sabbati. ²⁰ Et manserunt negotiatores, et vendentes universa venalia foris Ierusalem semel et bis. ²¹ Et contestatus sum eos, et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato. ²² Dixi quoque Levitis ut mundarentur, et venirent ad custodiendas portas, et sanctificandam diem Sabbati: et pro hoc ergo memento mei Deus meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

4. Sanctificatio coniugiorum, 13, 23—31.

²³ Sed et in diebus illis vidi Iudaeos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, et Moabitidas. ²⁴ Et filii eorum ex media parte loquebantur Azotice, et nesciebant loqui Iudaice, et loquebantur iuxta linguam populi, et populi. ²⁵ Et obiurgavi eos, et maledixi. Et cecidi ex eis viros, et decalvavi eos, et adiuravi in Deo, ut non darent filias suas filiis eorum, et non acciperent de filiabus eorum filios suis, et sibimetipsis, dicens: ²⁶ Numquid non in huiusmodi re peccavit Salomon rex Israel? et certe in gentibus multis non erat rex similis ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israel: et ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenae. ²⁷ Numquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc ut praevaticemur in Deo nostro, et dueamus uxores peregrinas? ²⁸ De filiis autem Ioiada filii Eliasib sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi a me. ²⁹ Recordare Domine Deus meus adversum eos, qui polluunt sacerdotium, iusque Sacerdotale et Leviticum.

³⁰ Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines Sacerdotum et Levitarum, unumquemque in ministerio suo: ³¹ et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, et in primitivis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

PARS PRIMA.

Miseria Tobiae et Saræ, 1, 1—3, 23.

I. Miseria Tobiae senioris, 1, 1—3, 6.

1. Pietas Tobiae, 1, 1—1, 17.

In captivitate rectus et misericors est, 1. ¹ Tobias ex tribu, et civitate Nephthali (quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson, post viam, quæ ducit ad Occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet) ² acum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, ³ ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex eius genere, impertiret.

in patria ab idololatria abstinet, ⁴ Cumque esset iunior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere. ⁵ Denique cum irent omnes ad vitulos aureos, ⁶ quos Ieroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium, ⁶ sed pergebat in Ierusalem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua, et decimas suas fideliter offerens, ⁷ ita ut in tertio anno proselytis et advenis ministraret omnem decimationem. ⁸ Hæc et his similia secundum legem Dei puerulus observabat. ⁹ Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei, ¹⁰ quem ab infantia timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato.

captus escis gentium non contaminatur, ¹¹ Igitur, cum per captivitatem devenisset cum uxore sua, et filio in civitatem Niniven cum omni tribu sua, (¹² cum omnes ederent ex cibis Gentilium) iste custodivit animam suam, et numquam contaminatus est in escis eorum. ¹³ Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis, ¹⁴ et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluisset.

Gabelo decem talenta credit. ¹⁵ Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis. ¹⁶ Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, et ex his, quibus honoratus fuerat a rege, habuisset decem talenta argenti: ¹⁷ et cum in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.

2. Spoliatio et fuga, 1, 18—23.

Sennacherib filios Israel odio habet ¹⁸ Post multum vero temporis, mortuo Salmanasar rege, cum regnaret Sennacherib filius eius pro eo, et filios Israel exosos haberet in conspectu suo: ¹⁹ Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, et consolabatur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis: ²⁰ esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat.

atque multos occidit, ²¹ Denique cum reversus esset rex Sennacherib fugiens a Iudæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum.

Tobias spoliatus fugit. ²² At ubi nunciatum est regi, iussit eum occidi, et tulit omnem substantiam eius. ²³ Tobias vero cum filio suo, et cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.

3. Convicia reprehensorum, 1, 24—2, 23.

²⁴ aPost dies vero quadragintaquinque occiderunt regem filii ipsius, ²⁵ et reversus est Tobias in domum suam, omnisque facultas eius restituta est ei.

Tobias
reversus
arguitur
a proximis

² Posthæc vero, cum esset dies festus Domini, et factum esset prandium bonum in domo Tobiae, ² dixit filio suo: Vade, et adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, ut epulentur nobiscum. ³ Cumque abiisset, reversus nunciavit ei, unum ex filiis Israel iugulatum iacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, ieiunus pervenit ad corpus: ⁴ tollensque illud portavit ad domum suam occulte, ut dum sol occubisset, caute sepeliret eum. ⁵ Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore, ⁶ memorans illum sermonem, quem dixit Dominus bper Amos prophetam: Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. ⁷ Cum vero sol occubisset, abiit, et sepelivit eum. ⁸ Arguebant autem eum omnes proximi eius, dicentes: Iam huius rei causa interfici iussus es, et vix effugisti mortis imperium, et iterum sepelis mortuos? ⁹ cSed Tobias plus timens Deum, quam regem, rapiebat corpora occisorum, et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea.

¹⁰ Contigit autem ut quadam die fatigatus a sepultura, veniens in domum suam, iactasset se iuxta parietem, et obdormisset, ¹¹ et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercorea inciderent super oculos eius, fieretque cæcus. ¹² Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut et sancti Iob. ¹³ Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, et mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deum quod plaga cæcitatæ eveniret ei, ¹⁴ sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. ¹⁵ Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes et cognati eius irridebant vitam eius, dicentes: ¹⁶ Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas, et sepulturas faciebas? ¹⁷ Tobias vero increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui: ¹⁸ quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant ab eo.

¹⁹ Anna vero uxor eius ibat ad opus textrinum quotidie, et de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat. ²⁰ Unde factum est, ut hædum caprarum accipiens detulisset domi: ²¹ Cuius cum vocem balantis vir eius audisset, dixit: dVidete, ne forte furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. ²² eAd hæc uxor eius irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, et eleemosynæ tuæ modo apparuerunt. ²³ Atque his, et aliis huiuscemodi verbis exprobrabat ei.

ab uxore.

4. Oratio Tobiae, 3, 1—6.

³ ¹ Tunc Tobias ingemuit, et cœpit orare cum lacrymis, ² dicens: Iustus es Domine, et omnia iudicia tua iusta sunt, et omnes viæ tuæ, misericordia, et veritas, et iudicium. ³ Et nunc Domine memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum. ⁴ fQuoniam non obedivimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem, et captivitatem, et mortem, et in fabulam, et in improprium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos. ⁵ Et nunc Domine magna iudicia tua, quia non egimus secundum præcepta tua, et non ambulavimus synceriter coram te. ⁶ Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum, et præcipe in pace recipi spiritum meum: expedit enim mihi mori magis quam vivere.

Remissionem peccatorum et mortem petit.

II. Miseria Saræ Raguelis, 3, 7—23.

1. Opprobrium eius, 3, 7—10a.

⁷ Eadem itaque die contigit ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, et ipsa audiret improprium ab una ex ancillis patris sui, ⁸ quoniam tradita fuerat septem viris, et dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent

Interfatrix septem virorum vocatur.

²⁴ a2 Par 32, 21; Is 37, 38. — ² 6 bAm 8, 10; 1 Mcc 1, 41. — ⁹ cSup 1, 21. — ²¹ dDt 22, 1. — ²² eIob 2, 9. — ³ 4 fDt 28, 15.

ad eam. ⁹ Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Amplius ex te non videamus filium, aut filiam super terram, interfetrrix virorum tuorum. ¹⁰ Numquid et occidere me vis, sicut iam occidisti septem viros?

2. Oratio Saræ, 3, 10^b—23.

Libera-
tionem ab
opprobrio
petit.

Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: et tribus diebus, et tribus noctibus non manducavit, neque bibit: ¹¹ sed in oratione persistens cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improprio liberaret eam. ¹² Factum est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum, ¹³ dixit: Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum: qui cum iratus fueris, misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te. ¹⁴ Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo. ¹⁵ Peto Domine ut de vinculo improprietatis huius absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. ¹⁶ Tu scis Domine, quia numquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. ¹⁷ Numquam cum ludentibus miscui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui. ¹⁸ Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. ¹⁹ Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni: quia forsitan viri alii conservasti me. ²⁰ Non est enim in hominis potestate consilium tuum. ²¹ Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quod vita eius, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: et si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. ²² Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: et post lacrymationem et fletum, exultationem infundis. ²³ Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in sæcula.

PARS SECUNDA.

Raphael medicus Dei, 3, 24—12, 22.

I. Comes Tobiae iunioris, 3, 24—6, 22.

1. Filius a patre in Mediam mittitur, 3, 24—5, 4.

Raphael
a Deo
mittitur;
pater se mox
moriturum
putans
filium
admonet

²⁴ In illo tempore exaudita sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei: ²⁵ et missus est Angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatae.

^{4.} ¹ Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum, ² dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, et ea in corde tuo, quasi fundamentum construe. ³ Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: æt honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: ⁴ memor enim esse debes, quæ et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. ⁵ Cum autem et ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa me. ⁶ Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: et cave ne aliquando peccato consentias, et prætermittas præcepta Domini Dei nostri. ⁷ ^bEx substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. ⁸ ^cQuo modo potueris, ita esto misericors. ⁹ Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. ¹⁰ Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. ¹¹ ^dquoniam eleemosyna ab omni peccato, et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. ¹² Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. ¹³ ^eAttende tibi fili mi ab omni fornicatione, et præter uxorem tuam numquam patiaris crimen seire. ¹⁴ Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: fin ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. ¹⁵ ^gQuicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces

4, 3 ^aEx 20, 12; Sir 7, 29. — 7 ^bPr 3, 9; Sir 4, 1; 14, 13; Le 14, 13. — 8 ^cSir 35, 12. — 11 ^dSir 29, 15. — 13 ^e1 Thes 4, 3. — 14 ^fGn 3, 5. — 15 ^gLv 19, 13; Dt 24, 14.

mercenarii tui apud te omnino non remaneat. ¹⁶ ^aQuod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. ¹⁷ ^bPanem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege. ¹⁸ Panem tuum, et vinum tuum super sepulturam iusti constitue, et noli ex eo manducare, et bibere cum peccatoribus. ¹⁹ consilium semper a sapiente perquire. ²⁰ Omni tempore benedic Deum: et pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. ²¹ Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo, in Rages civitate Medorum, et chirographum eius apud me habeo: ²² et ideo perquire quo modo ad eum pervenias, et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restituas ei chirographum suum. ²³ Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, et reces-serimus ab omni peccato, et fecerimus bene.

5. ¹ Tunc respondit Tobias patri suo, et dixit: Omnia quaecumque praecepisti mihi faciam pater. ² Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. ille me nescit, et ego eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi. ³ Tunc pater suus respondit illi, et dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet. ⁴ Sed perge nunc, et inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

et in Rages
Medorum
mittit.

2. Dux itineris invenitur, 5, 5—21.

⁵ Tunc egressus Tobias, invenit iuvenem splendidum, stantem praecinctum, et quasi paratum ad ambulandum. ⁶ Et ignorans quod Angelus Dei esset, salutavit eum, et dixit: Unde te habemus bone iuvenis? ⁷ At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quae ducit in regionem Medorum? ⁸ Cui respondit: Novi: et omnia itinera eius frequenter ambulavi, et mansi apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quae posita est in monte Eebatanis. ⁹ Cui Tobias ait: Sustine me obseero, donec haec ipsa nunciem patri meo. ¹⁰ Tunc ingressus Tobias, indicavit universa haec patri suo. Super quae admiratus pater, rogavit ut introiret ad eum.

A Tobias
iuniore
quaeritur

¹¹ Ingressus itaque salutavit eum, et dixit: Gaudium tibi sit semper. ¹² Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen caeli non video? ¹³ Cui ait iuvenis: Forti animo esto, in proximo est ut a Deo cureris. ¹⁴ Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? et cum redieris, restitui tibi mercedem tuam. ¹⁵ Et dixit ei Angelus: Ego ducam, et reducam eum ad te. ¹⁶ Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu? ¹⁷ Cui Raphael angelus dixit: Genus quaeris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat? ¹⁸ Sed ne forte sollicitum te reddam, ego sum Azarias Ananiae magni filius. ¹⁹ Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum. ²⁰ Dixit autem illi Angelus: Ego sanum ducam, et sanum tibi reducam filium tuum. ²¹ Respondens autem Tobias, ait: Bene ambuletis, et sit Deus in itinere vestro, et Angelus eius comitetur vobiseum.

et a Tobias
seniore
accipitur.

3. Tobias et Raphael iter faciunt, 5, 22—6, 22.

²² Tunc paratis omnibus, quae erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo et matri suae, et ambulaverunt ambo simul. ²³ Cumque profecti essent, cepit mater eius flere, et dicere: Baculum senectutis nostrae tulisti, et transmisisti a nobis. ²⁴ Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum. ²⁵ Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum. ²⁶ Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster, et salvus revertetur ad nos, et oculi tui videbunt illum. ²⁷ Credo enim quod Angelus Dei bonus comite-tur ei, et bene disponat omnia, quae circa eum geruntur, ita ut eum gaudio revertatur ad nos. ²⁸ Ad hanc vocem cessavit mater eius flere, et tacuit.

Mater Tobias
luget,

Tobias
piscem
exenterat,

6. ¹ Profectus est autem Tobias, et canis sequutus est eum, et mansit prima mansione iuxta fluvium Tigris. ² Et exivit ut lavaret pedes suos, et ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. ³ Quem expavescens Tobias clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me. ⁴ Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam eius, et trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, et palpitare cœpit ante pedes eius. ⁵ Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem, et cor eius, et fel, et iecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter. ⁶ Quod cum fecisset, assavit carnes eius, et secum tulerunt in via: cetera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

Raphael
de corde
et felle
piscis

⁷ Tunc interrogavit Tobias Angelum, et dixit ei: Obsecro te Azaria frater, ut dicas mihi quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare iussisti? ⁸ Et respondens Angelus, dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum sive a viro, sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos. ⁹ Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabuntur.

ac de uxore
futura
eum docet.

¹⁰ Et dixit ei Tobias: Ubi vis ut maneamus? ¹¹ Respondensque Angelus, ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, et hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam. ¹² Tibi debetur omnis substantia eius, et oportet eam te accipere coniugem. ¹³ Pete ergo eam a patre eius, et dabit tibi eam in uxorem. ¹⁴ Tunc respondit Tobias, et dixit: Audio quia tradita est septem viris, et mortui sunt: sed et hoc audiui, quia dæmonium occidit illos. ¹⁵ Timeo ergo, ne forte et mihi hæc eveniant: et cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos. ¹⁶ Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me, et ostendam tibi qui sunt, quibus prevalere potest dæmonium. ¹⁷ Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum a se, et a sua mente excludant, et suæ libidini ita vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos. ¹⁸ Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, et nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea. ¹⁹ Ipsa autem nocte, incenso iecore piscis, fugabitur dæmonium. ²⁰ Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. ²¹ Tertia autem nocte, benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes. ²² Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

II. Liberатор Saræ Raguelis, 7, 1—9, 12.

1. Saram Tobiae uxorem postulat, 7, 1—17.

Ragueli
Tobiam
proponit

7. ¹ Ingressi sunt autem ad Raguelem, et suscepit eos Raguel cum gaudio. ² Intuensque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ: Quam similis est iuvenis iste consobрино meo! ³ Et cum hæc dixisset, ait: Unde estis iuvenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive. ⁴ Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus. ⁵ Cumque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater istius est. ⁶ Et misit se Raguel, et eum lacrymis osculatus est eum, et plorans supra collum eius. ⁷ dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni et optimi viri filius es. ⁸ Et Anna uxor eius, et Sara ipsorum filia lacrymatæ sunt.

ac precum
Tobiæ

⁹ Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, et parari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium, ¹⁰ Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, et promittas mihi dare Saram filiam tuam.

adiutor
est,

¹¹ Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens quid eveniret illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam: et timere cœpit ne forte et huic similiter contingeret: et cum nutaret, et non daret petenti ullum responsum, ¹² dixit ei Angelus: Noli

tinere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur coniux filia tua: propterea alius non potuit habere illam. ¹³ Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus preces et lacrymas meas in conspectu suo admiserit. ¹⁴ Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad me, ut ista coniungeretur cognationi suæ secundum legem Moysi: et nunc noli dubium gerere quod tibi eam tradam.

¹⁵ Et apprehendens dexteram filiae suæ, dextræ Tobiae tradidit, dicens: Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob vobiscum sit, et ipse coniungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis. ¹⁶ Et accepta charta, fecerunt conscriptionem coniugii. ¹⁷ Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum.

Sara Tobiae traditur.

2. Saram ab opprobrio liberat, 7, 18—8, 24.

¹⁸ Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, et præcepit ei ut præpararet alterum cubiculum. ¹⁹ Et introduxit illuc Saram filiam suam, et lacrymata est. ²⁰ Dixitque ei: Forti animo esto filia mea: Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod perpessa es.

Sara in cubiculum inducitur

8. ¹ Postquam vero cœnaverunt, introduxerunt iuvenem ad eam.

ac Tobias,

² Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassidili suo partem iecoris, posuitque eam super carbones vivos. ³ Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, et religavit illud in deserto superioris Egypti.

Raphael dæmonium religat,

⁴ Tunc hortatus est virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, et deprecemur Deum hodie, et cras, et secundum cras: quia his tribus noctibus Deo iungimur: tertia autem transacta nocte, in nostro erimus coniugio. ⁵ filii quippe sanctorum sumus, et non possumus ita coniungi sicut gentes, quæ ignorant Deum. ⁶ Surgentes autem pariter, instanter orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis. ⁷ Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te cæli et terræ, mareque et fontes, et flumina et omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt. ⁸ Tu fecisti Adam de limo terræ, dedistique ei adiutorium Hevam. ⁹ Et nunc Domine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum. ¹⁰ Dixit quoque Sara: Miserere nobis Domine, miserere nobis, et consenescamus ambo pariter sani.

Tobias et Sara Dominum deprecantur

¹¹ Et factum est circa pullorum cantum, accersiri iussit Raguel servos suos, et abierunt cum eo pariter ut foderent sepulchrum. ¹² Dicebat enim: Ne forte simili modo evenierit ei, quo et ceteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam. ¹³ Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei: ¹⁴ Mitte unam ex ancillis tuis, et videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat dies. ¹⁵ At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos et incolumes, secum pariter dormientes.

et incolumes servantur,

¹⁶ Et reversa, nuntiavit bonum nuncium: et benedixerunt Dominum, Raguel videlicet et Anna uxor eius, ¹⁷ et dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Israel, quia non contigit quemadmodum putabamus. ¹⁸ Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos. ¹⁹ Misertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine plenius benedicere te: et sacrificium tibi laudis tuæ et suæ sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in universa terra.

Raguel et uxor eius Domino benedicunt

²⁰ Statimque præcepit servis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant priusquam elucesceret. ²¹ Uxori autem suæ dixit ut instrueret convivium, et præpararet omnia, quæ in cibis erant iter agentibus necessaria. ²² Duas quoque pingues vaccas, et quattuor arietes occidi fecit, et parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis. ²³ Et adiuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud se. ²⁴ De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiae, et fecit scripturam, ut pars dimidia, quæ supererat post obitum eorum, Tobiae dominio deveniret.

et convivium nuptiale apparant.

3. Pecuniam et Gabelum adducit, 9, 1—12.

A Tobia in
Rages
missus

9. ¹ Tunc vocavit Tobias Angelum ad se, quem quidem hominem existimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto ut auscultes verba mea: ² Si meipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ. ³ Tamen obsecro te ut assumas tibi animalia sive servitia, et vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddasque ei chirographum suum, et recipias ab eo pecuniam, et roges eum venire ad nuptias meas. ⁴ Scis enim ipse quoniam numerat pater meus dies: et si tardavero una die plus, contristatur anima eius. ⁵ Et certe vides quo modo adiuravit me Raguel, cuius adiuramentum spernere non possum.

pecuniam
recipit

⁶ Tunc Raphael assumens quattuor ex servis Raguelis, et duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: et inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, et recepit ab eo omnem pecuniam. ⁷ Indicavitque ei de Tobia filio Tobiae, omnia quæ gesta sunt: fecitque eum secum venire ad nuptias.

et Gabelum
secum
ducit.

⁸ Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem: et exiliens, osculati sunt se invicem: et flevit Gabelus, benedixitque Deum, ⁹ et dixit: Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, et iusti, et timentis Deum, et eleemosynas facientis: ¹⁰ et dicatur benedictio super uxorem tuam, et super parentes vestros: ¹¹ et videatis filios vestros, et filios filiorum vestrorum, usque in tertiam et quartam generationem: et sit semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum. ¹² Cumque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium: sed et cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

III. Illuminans Tobiam seniore, 10, 1—12, 22.

1. Tobias iunior revertitur, 10, 1—13.

Parentibus
sollicitis

10. ¹ Cum vero moras faceret Tobias, causa nuptiarum, sollicitus erat pater eius Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? ² Putasne Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam? ³ Cæpit autem contristari nimis ipse et Anna uxor eius cum eo: et cœperunt ambo simul flere: eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. ⁴ Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu hen me fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? ⁵ Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis. ⁶ Cui dicebat Tobias: Tace, et noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum. ⁷ Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, et circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

Raguel
coniuges
remittit.

⁸ At vero Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, et ego mittam nuncium salutis de te ad Tobiam patrem tuum. ⁹ Cui Tobias ait: Ego novi quia pater meus et mater mea modo dies computant, et cruciatur spiritus eorum in ipsis. ¹⁰ Cumque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, et ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, et dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, et in vaccis, et in pecunia multa: et salvum atque gaudentem dimisit eum a se. ¹¹ dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducaturque vos incolumes, et inveniatis omnia recte circa parentes vestros, et videant oculi mei filios vestros priusquam moriar. ¹² Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, et dimiserunt ire: ¹³ monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et seipsam irreprehensibilem exhibere.

2. Patri visum restituit, 11, 1—21.

Raphael
cum Tobia
præcedit
eumque
instruct,

11. ¹ Cumque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniven, undecimo die. ² Dixitque Angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum. ³ Si placet itaque tibi, præcedamus, et lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum coniuge tua, et eum animalibus. ⁴ Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, et abierunt. ⁵ Anna

autem sedebat secus viam, quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo. ⁶ Et dum ex eodem loco specularetur adventum eius, vidit a longe, et illico agnovit venientem filium suum: currensque nunciavit viro suo, dicens: Ecce venit filius tuus. ⁷ Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum: et gratias agens ei, accede ad patrem tuum, et osculare eum. ⁸ Statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis, quod portas tecum, scias enim quoniam mox aperientur oculi eius, et videbit pater tuus lumen cæli, et in aspectu tuo gaudebit.

⁹ Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via: et quasi nuncius adveniens, blandimento suæ caudæ gaudebat. ¹⁰ Et consurgens cæcus pater eius, cœpit offendens pedibus currere: et data manu puero, occurrit obviam filio suo. ¹¹ Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, et cœperunt ambo flere præ gaudio. ¹² Cumque adorassent Deum, et gratias egissent, consederunt. ¹³ Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui. ¹⁴ Et sustinuit quasi dimidiam fere horam: et cœpit albugo ex oculis eius, quasi membrana ovi, egredi. ¹⁵ Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius, statimque visum recepit. ¹⁶ Et glorificabant Deum, ipse videlicet, et uxor eius, et omnes qui sciebant eum. ¹⁷ Dicebatque Tobias: Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, et tu salvasti me: et ecce ego video Tobiam filium meum.

¹⁸ Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii eius, et omnis familia sana, et pecora, et cameli, et pecunia multa uxoris: sed et illa pecunia, quam receperat a Gabelo: ¹⁹ et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem, qui eum duxerat. ²⁰ Veneruntque Achior et Nabath consobrini Tobiae, gaudentes ad Tobiam, et congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus. ²¹ Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

3. Raphael semetipsum revelat, 12, 1—22.

12. ¹ Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? ² Respondens Tobias, dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? ³ Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, et dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus eius fecit, meipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, et bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? ⁴ Sed peto te pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.

⁵ Et vocantes eum, pater scilicet, et filius, tulerunt eum in partem: et rogare cœperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere. ⁶ Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum cæli, et coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. ⁷ Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est. ⁸ Bona est oratio cum ieiunio, et eleemosyna magis quam thesauros auri recondere: ⁹ quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est, quæ purgat peccata, et facit invenire misericordiam et vitam æternam. ¹⁰ Qui autem faciunt peccatum, et iniquitatem, hostes sunt animæ suæ. ¹¹ Manifesto ergo vobis veritatem, et non abscondam a vobis occultum sermonem. ¹² Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. ¹³ Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te. ¹⁴ Et nunc misit me Dominus ut curarem te, et Saram uxorem filii tui a dæmonio liberarem. ¹⁵ Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum. ¹⁶ Cumque hæc audissent, turbati sunt, et trementes ceciderunt super terram in faciem suam. ¹⁷ Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere. ¹⁸ Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, et cantate illi. ¹⁹ Videbar quidem vobiscum manducare, et bibere: sed ego cibo invisibili, et potu, qui ab hominibus

pater felle
piscis litus
filium videt

atque
uxorem
et comites
eius.

Pater et
filius
beneficia
ducis
remunerari
volunt.

hic autem
veritatem
manifestat

videri non potest, utor. ²⁰ Tempus est ergo ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, et narrate omnia mirabilia eius.

atque
discedit.

²¹ Et cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatum est, et ultra eum videre non potuerunt. ²² Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: et exurgentes narraverunt omnia mirabilia eius.

PARS TERTIA.

Gaudium omnium, 13, 1—14, 17.

1. Canticum Tobiae senioris, 13, 1—14, 1^a.

Ad confi-
tendum
Domino
invitat.

13. ¹ Aperiens autem Tobias senior os suum, benedixit Dominum, et dixit: Magnus es Domine in æternum, et in omnia sæcula regnum tuum: ² quoniam tu flagellas, et salvas: deducis ad inferos, et reducis: et non est qui effugiat manum tuam. ³ Confitemini Domino filii Israel, et in conspectu gentium laudate eum: ⁴ quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia eius, et faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum. ⁵ Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: et ipse salvabit nos propter misericordiam suam. ⁶ Aspicite ergo quæ fecit nobiscum, et cum timore et tremore confitemini illi: regemque sæculorum exaltate in operibus vestris. ⁷ Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi: quoniam ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem. ⁸ Convertimini itaque peccatores, et facite iustitiam coram Deo, credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam. ⁹ Ego autem, et anima mea in eo lætabimur. ¹⁰ Benedicite Dominum omnes electi eius: agite dies lætitiæ, et confitemini illi. ¹¹ Ierusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum. ¹² Confitere Domino in bonis tuis, et benedic Deum sæculorum ut reedificet in te tabernaculum suum, et revocet ad te omnes captivos, et gaudeas in omnia sæcula sæculorum. ¹³ Luce splendida fulgebis: et omnes fines terræ adorabunt te. ¹⁴ ^bNationes ex longinquo ad te venient: et munera deferentes, adorabunt in te Dominum, et terram tuam in sanctificationem habebunt. ¹⁵ Nomen enim magnum invocabunt in te. ¹⁶ Maledicti erunt qui contempserint te: et condemnati erunt omnes qui blasphemaverint te: benedictique erunt qui ædificaverint te. ¹⁷ Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, et congregabuntur ad Dominum. ¹⁸ Beati omnes qui diligunt te, et qui gaudent super pace tua. ¹⁹ Anima mea benedic Dominum, quoniam liberavit Ierusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus eius, Dominus Deus noster. ²⁰ Beatus ero si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem. ²¹ ^cPortæ Ierusalem ex sapphiro et smaragdo ædificabuntur: et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. ²² Ex lapide candido et mundo omnes plateæ eius sternerentur: et per vicos eius alleluia cantabitur. ²³ Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, et sit regnum eius in sæcula sæculorum super eam. Amen.

14. ¹ Et consummati sunt sermones Tobiae.

2. Felicitas cognationis totius, 14, 1^b—17.

Tobiae
senioris,

Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadragintaduobus, et vidit filios nepotum suorum. ² Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorifice in Ninive. ³ Quinquaginta namque et sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit. ⁴ Reliquum vero vitæ suæ in gaudio fuit, et cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.

qui inte-
ritum
Ninives
prædicat,

⁵ In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, et septem iuvenes filios eius nepotes suos, dixitque eis: ⁶ Prope erit interitus Ninive: non enim excidit verbum Domini: et ^dfratres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam. ⁷ Omnis autem deserta terra eius replebitur, et domus Dei,

quæ in ea incensa est, iterum reedificabitur: ibique revertentur omnes timentes Deum, ⁸ et relinquent gentes idola sua, et venient in Ierusalem, et inhabitabunt in ea. ⁹ et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israel. ¹⁰ Audite ergo filii mei patrem vestrum: Servite Domino in veritate, et inquirete ut faciatis quæ placita sunt illi: ¹¹ et filiis vestris mandate ut faciant iustitias et eleemosynas, ut sint memores Dei, et benedicant eum in omni tempore in veritate, et in tota virtute sua. ¹² Nunc ergo filii audite me, et nolite manere hic: sed quacunque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc: ¹³ video enim quia iniquitas eius finem dabit ei.

¹⁴ Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, et filiis, et filiorum filiis, et reversus est ad soceros suos. ¹⁵ invenitque eos incolumes in senectute bona: et curam eorum gessit, et ipse clausit oculos eorum: et omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam generationem, filios filiorum suorum. ¹⁶ Et completis annis nonagintanovem in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum.

¹⁷ Omnis autem cognatio eius, et omnis generatio eius in bona vita, et in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quam hominibus, et cunctis habitantibus in terra.

Tobiæ
iunioris,
qui ad
soceros
revertitur,

omnis
generatio-
nis.

LIBER IUDITH.

PARS PRIOR.

Bethulia oppugnatione pressa, 1, 1—7, 25.

I. Holofernes regna occidentalia subiugat, 1, 1—3, 15.

1. Assurbanipal Holofernem mittit, 1, 1—2, 6.

Arphaxad
seu
Phraortes

1. ¹ Arphaxad itaque, rex Medorum, subiugaverat multas gentes imperio suo, et ipse ædificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis, ² ex lapidibus quadratis et sectis: fecit muros eius in altitudinem cubitorum septuaginta, et in latitudinem cubitorum triginta, turres vero eius posuit in altitudinem cubitorum centum. ³ Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuitque portas eius in altitudinem turrium: ⁴ et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, et in gloria quadrigarum suarum.

a Nabucho-
donosor
seu Assur-
banipal
vincitur;

⁵ Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, et obtinuit eum ⁶ in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, et Tigrin, et Iadason in campo Erioch regis Elicorum.

huius
imperium
occiden-
tales con-
temnant,

⁷ Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, et eor eius elevatum est: et misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia, et Damasco, et Libano, ⁸ et ad gentes quæ sunt in Carmelo, et Cedar, et inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrelon, ⁹ et ad omnes qui erant in Samaria, et trans flumen Iordanem usque ad Ierusalem, et omnem terram Iesse quousque perveniatur ad terminos Æthiopæ. ¹⁰ Ad hos omnes misit nuncios Nabuchodonosor rex Assyriorum: ¹¹ qui omnes uno animo contradixerunt, et remiserunt eos vacuos, et sine honore abiecerunt. ¹² Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, iravit per thronum et regnum suum quod defenderet se de omnibus regionibus his.

quare
consilio
capto

2. ¹ Anno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesima et secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum ut defenderet se. ² Vocavitque omnes maiores natu, omnesque duces, et bellatores suos, et habuit cum eis mysterium consilii sui: ³ dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subiugaret imperio.

ad punien-
dos eos
ducem
mittit.

⁴ Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ, ⁵ et dixit ei: Egredere adversus omne regnum Occidentis, et contra eos præcipue, qui contempserunt imperium meum. ⁶ Non pareet oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subiugabis mihi.

2. Holofernes crudelissime se gerit, 2, 7—3, 15.

Cum
exercitu
ingenti
proficisci-
tur,

⁷ Tunc Holofernes vocavit duces, et magistratus virtutis Assyriorum: et dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorum, et equitum sagittariorum duodecim millia. ⁸ Omnemque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta, gregesque ovium, quorum non erat numerus. ⁹ Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. ¹⁰ Aurum vero, et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. ¹¹ Et profectus est ipse, et omnis exercitus cum quadrigis, et equitibus, et sagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ.

¹² Cumquē pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a sinistro Ciliciæ, ascenditque omnia castella eorum, et obtinuit omnem munitionem. ¹³ Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavitque omnes filios Tharsis, et filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, et ad austrum terræ Cellon. ¹⁴ Et transivit Euphraten, et venit in Mesopotamiam: et fregit omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniat ad mare: ¹⁵ et occupavit terminos eius, a Cilicia usque ad fines Iapheth, qui sunt ad austrum. ¹⁶ Abduxitque omnes filios Madian, et prædavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. ¹⁷ Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata, omnesque arbores, et vineas fecit incidi: ¹⁸ et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

omnes
resistentes
occidit,

^{3.} ¹ Tunc miserunt legatos suos universarum urbium, ac provinciarum reges ac principes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ, et Syriæ Sobal, et Libyæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt: ² Desinat indignatio tua circa nos: Melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur. ³ Omnis civitas nostra, omnisque possessio, omnes montes, et colles, et campi, et armenta bouum, gregesque ovium, et caprarum, equorumque et camelorum, et universæ facultates nostræ, atque familiæ in conspectu tuo sunt: ⁴ sint omnia nostra sub lege tua. ⁵ Nos, et filii nostri, servi tui sumus. ⁶ Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro, sicut placuerit tibi. ⁷ Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem, et omnem inhabitantem terram. ⁸ De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes, et electos ad bellum. ⁹ Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes, et honorati simul cum populis exirent obviam venienti, ¹⁰ excipientes eum cum coronis, et lampadibus, ducentes choros in tympanis, et tibiis. ¹¹ Nec ista tamen facientes, ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt: ¹² nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit.

civitates et
lucos se
tradentium
destruit,

¹³ præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentia subiugari. ¹⁴ Pertransiens autem Syriam Sobal, et omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa, ¹⁵ accepitque civitates eorum, et sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit universum exercitum virtutis suæ.

omnes deos
exter-
minaturus.

II. Holofernes Bethuliam obsidet, 4. 1—7, 25.

1. Israelitæ ad resistendum se præparant, 4, 1—17.

^{4.} ¹ Tunc audientes hæc filii Israel, qui habitabant in Terra Iuda, timuerunt valde a facie eius. ² Tremor, et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem et templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum.

Pro Ierusa-
lem ac
templo
timentes

³ Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Iericho, et præoccupaverunt omnes vertices montium: ⁴ et muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ. ⁵ Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad universos, qui erant contra Esdreton, quæ est contra faciem campi magni iuxta Dothain, et universos, per quos viæ transitus esse poterat, ⁶ ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Ierusalem, et illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. ⁷ Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.

castella
muniunt,

⁸ Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in ieiuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum. ⁹ Et induerunt se Sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et altare Domini operuerunt cilicio: ¹⁰ et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter ne darentur in prædam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem.

orant et
ieiunant,

et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem, et fierent opprobrium Gentibus.

a summo
sacerdote
admonen-
tur.

¹¹ Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, cirenivit omnem Israel, allocutusque est eos. ¹² dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiuniis, et orationibus in conspectu Domini. ¹³ ^aMemores estote Moysi servi Domini, qui Amalee confidentem in virtute sua, et in potentia sua, et in exercitu suo, et in clypeis suis, et in curribus suis, et in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit: ¹⁴ sic erunt universi hostes Israel: si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis. ¹⁵ Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini. ¹⁶ ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, prœcincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, et erat cinis super capita eorum. ¹⁷ Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

2. Achior dux Ammonitarum, 5, 1—6, 21.

Holoferni
furibundo

^{5.} ¹ Nunciatumque est Holoferni principi militiæ Assyriorum, quod filii Israel prœpararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent. ² et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon, ³ et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ, et quales, et quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum: ⁴ et quare præ omnibus, qui habitant in Oriente, isti contempserunt nos, et non exierunt obviam nobis ut susceperent nos cum pace?

Achior
maxime
utilia
suadet,

⁵ Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto, qui in montanis habitat, et non egredietur verbum falsum ex ore meo. ⁶ Populus iste ex progenie Chaldæorum est. ⁷ hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in Terra Chaldæorum. ⁸ Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, ⁹ unum Deum cœli coluerunt, ^aqui et prœcepit eis ut exirent inde, et habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames, ^ddescenderunt in Ægyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus. ¹⁰ Cumque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium suarum in luto et latere subiugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, et percussit totam Terram Ægypti plagis variis. ¹¹ ^eCumque eiecissent eos Ægyptii a se, et cessasset plaga ab eis, et iterum eos vellent capere, et ad suum servitium revocare. ¹² ^ffugientibus his Deus cœli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. ¹³ In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nunciaret. ¹⁴ Egressi vero mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit. ¹⁵ Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, et per annos quadraginta annonam de cœlo consecuti sunt. ¹⁶ Ubi cumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, et vicit. ¹⁷ Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui. ¹⁸ Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, et in gladium, et in opprobrium. ¹⁹ Quotiescumque autem pœnituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resistendi. ²⁰ Denique Chananæum regem, et Iebusæum, et Pherezæum, et Hethæum, et Hevæum, et Amorrhæum, et omnes potentes in Hesebon prostraverunt, et terras eorum, et civitates eorum ipsi possederunt: ²¹ et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant eum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem. ²² Nam et ante hos annos cum recessissent a via, quam dederat

illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt praeliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. ²³ Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possident Ierusalem, ubi sunt sancta eorum. ²⁴ Nunc ergo mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, et subiugati erunt sub iugo potentiae tuæ. ²⁵ Si vero non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos: et erimus in opprobrium universæ terræ.

²⁶ Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, et cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: ²⁷ Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, et exercitibus eius, homines inermes, et sine virtute, et sine peritia artis pugnæ? ²⁸ Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur: ²⁹ ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, et præter ipsum alius non est.

6. ¹ Factum est autem cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, et indignationem Holofernis movet: dixit ad Achior: ² Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor: ³ cum percussissem eos omnes, sicut hominem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet: ⁴ et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universæ terræ: tuncque gladius militiæ meæ transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra, donec extermineris cum illis. ⁵ Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, et pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat a te, si verba mea hæc putas impleri non posse. ⁶ Ut autem noveris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subiaceas.

⁷ Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, et perducerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel. ⁸ Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii. ⁹ Illi autem divertentes a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus, et sic vinctum restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum suum.

¹⁰ Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuantes, percunctati sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent. ¹¹ In diebus illis erant illie principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, et Charmi, qui et Gothoniel. ¹² In medio itaque seniorum, et in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum, ¹³ et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi: ut, dum vicerit filios Israel, tunc et ipsum Achior diversis iubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset: ¹⁴ Deus cæli defensor eorum est. ¹⁵ Cumque Achior universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, ¹⁶ dicentes: Domine Deus cæli et terræ, intueri superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te: et præsumentes de se, et de sua virtute gloriantes, humilias. ¹⁷ Finito itaque fletu, et per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior, ¹⁸ dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas. ¹⁹ Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita eum tuis omnibus converseris nobiscum.

consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit ei cœnam magnam. ²⁰ Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto ieiunio refecerunt. ²¹ Postea vero convocatus est omnis populus, et per totam noctem intra ecclesiam oraverunt petentes auxilium a Deo Israel.

3. Holofernes Bethuliam excruciat, 7, 1—25.

Contra
urbem
exercitus
parat.

7. ¹ Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis ut ascenderent contra Bethuliam. ² Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, et equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas, et abducti fuerant de provinciis et urbibus universæ iuventutis. ³ Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, et venerunt, per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, a loco qui dicitur Belma usque ad Chelmon, qui est contra Esdrelon. ⁴ Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. ⁵ Et assumptis arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, et erant custodientes ea tota die et nocte.

habitatores
aqua
privat

⁶ Porro Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quod fons, qui influebat, aquæductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret: et incidi præcepit aquæductum illorum. ⁷ Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius quam ad potandum. ⁸ Sed filii Ammon, et Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israel non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles in præcipitio constituti. ⁹ Ut ergo sine congressione pugnae possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, et sine gladio interficias eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse. ¹⁰ Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, et coram satellitibus eius, et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. ¹¹ Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, et collectiones aquarum omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie.

eosque
desperatos
reddit.

¹² Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminaeque, iuvenes, et parvuli, omnes simul una voce ¹³ dixerunt: ^aIndicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, et propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. ¹⁴ Et ideo non est qui adiuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti, et perditione magna. ¹⁵ Et nunc congregate universos, qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernensis. ¹⁶ Melius est enim ut captivi benedicamus Dominum, viventes, quam moriamur, et simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras, et infantes nostros mori ante oculos nostros. ¹⁷ Contestamur hodie cælum et terram, et Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut iam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernensis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis. ¹⁸ Et cum hæc dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes: ¹⁹ ^bPec-
cavimus cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. ²⁰ Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te populo, qui ignorat te, ²¹ ut non dicant inter Gentes: Ubi est Deus eorum? ²² Et cum fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati siluissent, ²³ exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit: ^cEquo animo estote fratres, et hos quinque dies expectemus a Domino misericordiam. ²⁴ Forsitan enim indignationem suam abscindet, et dabit gloriam nomini suo. ²⁵ Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

PARS ALTERA.

Bethulia obsidione liberata, 8, 1—16, 31.

I. Liberatio preparatur, 8, 1—12, 9.

1. Iudith inter Israelitas, 8, 1—10, 10.

8. ¹ Et factum est, cum audisset hæc verba Iudith vidua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Ioseph, filii Ozia, filii Elai, filii Iamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiae, filii Enan, filii Nathania, filii Salathiel, filii Simeon, filii Ruben: ² et vir eius fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceæ: ³ instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit æstus super caput eius, et mortuus est in Bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum patribus suis. ⁴ Erat autem Iudith relicta eius vidua iam annis tribus, et mensibus sex. ⁵ Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur. ⁶ et habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, et neomenias, et festa domus Israel. ⁷ Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, et familiam copiosam, ac possessiones armentis bouum, et gregibus ovium plenas. ⁸ Et erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.

Famosissima in omnibus.

⁹ Hæc itaque cum audisset quoniam Ozias promississet quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri, et Charini. ¹⁰ Et venerunt ad illam, et dixit illis: Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? ¹¹ Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? ¹² Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, et furorem accendat. ¹³ Posuistis vos tempus miserationis Domini, et in arbitrium vestrum, diem constituistis ei. ¹⁴ Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, et indulgentiam eius fusis lacrymis postulamus: ¹⁵ non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. ¹⁶ Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu constituti humiliati, servientes illi, ¹⁷ dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam: ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur: ¹⁸ quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, et adoraverunt deos alienos, ¹⁹ pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusionem inimicis suis: nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum. ²⁰ Expectemus humiles consolationem eius, et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes Gentes, quæcumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster. ²¹ Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri ut probarentur, si vere colerent Deum suum. ²² ^aMemores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. ²³ Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, et omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. ²⁴ Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam et improprium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt. ²⁵ ^bexterminati sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. ²⁶ Et nos ergo non ulciscamur nos pro his, quæ patimur. ²⁷ sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur ad emendationem, et non ad perditionem nostram evenisse credamus. ²⁸ Et dixerunt illi Ozias, et presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. ²⁹ Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, et timens Deum. ³⁰ Et dixit illis Iudith: Sicut quod potui loqui. Dei esse cognoscitis: ³¹ ita

presbyteros reprehendit et instruit.

quod facere disposui, probate si ex Deo est, et orate ut firmum faciat Deus consilium meum. ³² Stabitis vos ad portam nocte ista, et ego exeam cum abra mea: et orate, ut sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel. ³³ Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, et usque dum renunciem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. ³⁴ Et dixit ad eam Ozias princeps Iuda: Vade in pace, et Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

Dominum
Deum
iuvocat,

9. ¹ Quibus abscedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum: et induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: et prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens: ² Domine Deus patris mei Simeon, ^aqui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, et denudaverunt femur virginis in confusionem: ³ et dedisti mulieres illorum in prædam, et filias illorum in captivitatem: et omnem prædam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: subveni quæso te Domine Deus meus mihi viduæ. ⁴ Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti: et hoc factum est quod ipse voluisti. ⁵ Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, et tua iudicia in tua providentia posuisti. ⁶ ^bRespice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati eurrebant, confidentes in quadrigis, et in equitatu suo, et in multitudine bellatorum. ⁷ Sed aspexisti super castra eorum, et tenebræ fatigaverunt eos. ⁸ Tenuit pedes eorum abyssus, et aquæ operuerunt eos. ⁹ Sic fiant et isti, Domine, qui confundit in multitudine sua, et in curribus suis, et in contis, et in scutis, et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur, ¹⁰ et nesciunt quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, et Dominus nomen est tibi. ¹¹ Erige brachium tuum sicut ab initio, et allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, et polluere tabernaculum nominis tui, et deicere gladio suo cornu altaris tui. ¹² Fac Domine, ut gladio proprio eius superbia amputetur: ¹³ capiatur laqueo oculorum suorum in me, et percuties eum ex labiis charitatis meæ. ¹⁴ Da mihi in animo constantiam, ut contemnam illum: et virtutem, ut evertam illum. ¹⁵ ^cErit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus feminæ deiecerit eum. ¹⁶ Non enim in multitudine est virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. ¹⁷ Deus cælorum, creator aquarum, et Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, et de tua misericordia præsumentem. ¹⁸ Memento Domine testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat: ¹⁹ et omnes Gentes agnoscant quia tu es Deus, et non est alius præter te.

incomparabili
decore apparet,

10. ¹ Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo iacuerat prostrata ad Dominum. ² Vocavitque abram suam, et descendens in domum suam, abstulit a se cilicium, et exiit se vestimentis viduitatis suæ, ³ et lavit corpus suum, et unxit se myro optimo, et discriminavit crinem capitis sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestimentis iucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola, et lilia, et inaures, et annulos, et omnibus ornamentis suis ornavit se. ⁴ Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat: et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret. ⁵ Imposuit itaque abræ suæ ascoperam vini, et vas olei, et polentam, et palathas, et panes, et caseum, et profecta est.

e civitate
exit.

⁶ Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam et presbyteros civitatis. ⁷ Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem eius. ⁸ Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, ut gloriatur super te Ierusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum et iustorum. ⁹ Et dixerunt hi qui illic erant, omnes una voce: Fiat, fiat. ¹⁰ Iudith vero orans Dominum, transivit per portas ipsa et abra eius.

2. Iudith apud Holofernem, 10, 11—12, 9.

¹¹ Factum est autem, cum descenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, et tenuerunt eam, dicentes: Unde venis? aut quo vadis? ¹² Quæ respondit: Filia sum Hebræorum, ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quod contemnentes vos, noluerunt ultro tradere seipsos ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. ¹³ Hæc de causa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu eius. ¹⁴ Et cum audissent viri illi verba eius, considerabant faciem eius, et erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. ¹⁵ Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam eo quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum. ¹⁶ Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu eius, bene tibi faciet, et eris gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annunciantes eam.

^{Ab} exploratoribus capitur,

¹⁷ Cumque intrasset ante faciem eius, statim captus est in suis oculis Holofernes. ¹⁸ Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus? ¹⁹ Videns itaque Iudith Holofernem sedentem in conopœo, quod erat ex purpura, et auro, et smaragdo, et lapidibus pretiosis intextum: ²⁰ et cum in faciem eius intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, iubente domino suo.

pulchritudine Holofernem caput,

11. ¹ Tunc Holofernes dixit ei: Æquo animo esto, et noli pavere in corde tuo: quoniam ego numquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi. ² Populus autem tuus, si non contempsisset me, non levassem lanceam meam super eum. ³ Nunc autem die mihi, qua ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi ut venires ad nos? ⁴ Et dixit illi Iudith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum. ⁵ Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, et vivit virtus eius, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed et bestię agri obtemperant illi. ⁶ Nunciatur enim animi tui industria universis gentibus, et indicatum est omni sæculo, quoniam tu solus bonus, et potens es in omni regno eius, et disciplina tua omnibus provinciis prædicatur. ⁷ ^aNec hoc latet, quod locutus est Achior, nec illud ignoratur, quod ei iusseris evenire. ⁸ Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis. ⁹ Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel, tremor tuus super ipsos est. ¹⁰ Insuper etiam fames invasit eos, et ab ariditate aquæ iam inter mortuos computantur. ¹¹ Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, et bibant sanguinem eorum: ¹² et sancta Domini Dei sui quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, et oleo, hæc cogitaverunt impendere, et volunt consumere quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum est quod in perditionem dabuntur. ¹³ Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, et misit me Dominus hæc ipsa nunciare tibi. ¹⁴ Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te: et exiet ancilla tua, et orabo Deum, ¹⁵ et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum, et veniens nunciabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Ierusalem, et habebis omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pastor, et non latrabit vel unus canis contra te: ¹⁶ quoniam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei. ¹⁷ Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nunciare tibi. ¹⁸ Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, et coram pueris eius, et mirabantur sapientiam eius, et dicebant alter ad alterum: ¹⁹ Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, et in sensu verborum. ²⁰ Et dixit ad illam Holofernes: Benefecit Deus, qui misit te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris: ²¹ et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit et Deus meus, et tu in domo Nabuchodonosor magna eris, et nomen tuum nominabitur in universa terra.

sapientia verborum eum fallit,

libere
vivere
potest.

12. ¹ Tunc iussit eam introire ubi repositi erant thesauri eius, et iussit illie manere eam, et constituit quid daretur illi de convivio suo. ² Cui respondit Iudith, et dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo. ³ Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? ⁴ Et dixit Iudith: Vivit anima tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi eius in tabernaculum, quod præceperat. ⁵ Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem, et deprecandi Dominum. ⁶ Et præcepit cubiculariis suis ut sicut placeret illi, exiret et introiret ad adorandum Deum suum, per triduum: ⁷ et exhibat noctibus in vallem Bethuliae, et baptizabat se in fonte aquæ. ⁸ Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. ⁹ Et introiens, munda manebat in tabernaculo usque dum acciperet escam suam in vespere.

II. Liberatio perficitur, 12, 10—15, 8.

1. Holoferni caput amputatur, 12, 10—13, 31.

Nimio
ebrietate
sopitum

¹⁰ Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, et dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade, et suade Hebræam illam ut sponte consentiat habitare tecum. ¹¹ Fœdum est enim apud Assyrios, si femina irrideat virum agendo ut immunis ab eo transeat. ¹² Tunc introivit Vagao ad Iudith, et dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem eius, ut manducet cum eo, et bibat vinum in iucunditate. ¹³ Cui Iudith respondit: Quæ ego sum, ut contradicam domino meo? ¹⁴ Omne quod erit ante oculos eius bonum et optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ. ¹⁵ Et surrexit, et ornavit se vestimento suo, et ingressa stetit ante faciem eius. ¹⁶ Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia eius. ¹⁷ Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, et accumbe in iucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me. ¹⁸ Et dixit Iudith: Bibam domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis. ¹⁹ Et accepit, et manducavit, et bibit coram ipso ea, quæ paraverat illi ancilla eius. ²⁰ Et iucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum nunquam biberat in vita sua.

Iudith
pugione
percutit,

13. ¹ Ut autem sero factum est, festinaverunt servi illius ad hospitia sua, et conclusit Vagao ostia cubiculi, et abiit. ² erant autem omnes fatigati a vino: ³ eratque Iudith sola in cubiculo. ⁴ Porro Holofernes iacebat in lecto, nimio ebrietate sopitus. ⁵ Dixitque Iudith puellæ suæ ut staret foris ante cubiculum, et observaret. ⁶ Stetitque Iudith ante lectum, orans cum lacrymis, et labiorum motu in silentio, ⁷ dicens: Confirma me Domine Deus Israel, et respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut, sicut promisisti, Ierusalem civitatem tuam erigas: et hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam. ⁸ Et cum hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, et pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, exolvit. ⁹ Cumque evaginasset illum, apprehendit comam capitis eius, et ait: Confirma me Domine Deus in hac hora. ¹⁰ et percussit bis in cervicem eius, et abscidit caput eius, et abstulit conopeum eius a columnis, et evolvit corpus eius trunco. ¹¹ Et post pusillum exivit, et tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, et iussit ut mitteret illud in peram suam.

caput eius
abscissum
Israelitis
benedicenti-
bus

¹² Et exierunt duæ, secundum consuetudinem suam, quasi ad orationem, et transierunt castra, et gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis. ¹³ Et dixit Iudith a longe custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel. ¹⁴ Et factum est, cum audissent viri vocem eius, vocaverunt presbyteros civitatis. ¹⁵ Et concurrerunt ad eam omnes, a minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam iam non esse venturam. ¹⁶ Et accendentes luminaria congraverunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent, ¹⁷ dixit Iudith:

Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se: ¹⁸ et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: et interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. ¹⁹ Et proferens de pera caput Holofernus, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernus principis militiæ Assyriorum, et ecce conopœum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum femine percussit illum Dominus Deus noster. ²⁰ Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus eius et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde huc revertentem, et non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra. ²¹ ^aConfitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. ²² Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. ²³ Porro Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam: Benedicta es tu filia a Domino Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram. ²⁴ Benedictus Dominus, qui creavit cælum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum: ²⁵ quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non peperisti animæ tuæ propter angustias et tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri. ²⁶ Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

²⁷ Porro Achior vocatus venit, et dixit ei Iudith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quod ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea. ²⁸ Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernus, qui in contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempsit, et tibi interitum minabatur, dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua. ²⁹ Videns autem Achior caput Holofernus, angustius præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, et æstuavit anima eius. ³⁰ Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes eius, et adoravit eam, et dixit: ³¹ Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

ac duci
Achior ob-
stupescit
ostendit.

2. Assyrii fugiunt et cæduntur, 14, 1—15, 8.

¹⁴. ¹ Dixit autem Iudith ad omnem populum: Audite me fratres, suspendite caput hoc super muros nostros: ² Et erit, cum exierit Sol, accipiat unusquisque arma sua, et exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. ³ Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam. ⁴ Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernus, et invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor. ⁵ Cumque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris. ⁶ Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem præputii sui, et appositus est ad populum Israel, et omnis successio generis eius usque in hodiernum diem.

Iudith
suadente

⁷ Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernus, accepitque unusquisque vir arma sua, et egressi sunt cum grandi strepitu et ululatu. ⁸ Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernus cucurrerunt. ⁹ Porro hi, qui in tabernaculo erant, venientes, et ante ingressum cubiculi perstreptentes, excitandi gratia, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed a sonantibus Holofernes evigilaret. ¹⁰ Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire. ¹¹ Sed cum venissent eius duces ac tribuni, et universi maiores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis: ¹² Intrate, et excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt provocare nos ad prælium. ¹³ Tunc ingressus Vagao cubiculum eius, stetit ante cortinam, et plausum fecit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Iudith dormire. ¹⁴ Sed cum nullum motum iacentis sensu aurium caperet, accessit proximus ad cortinam, et elevans eam, vidensque cadaver absque capite Holofernus in suo sanguine tabefactum iacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu,

Israelitæ
exercitum
conturbant,

et scidit vestimenta sua. ¹⁵ Et ingressus tabernaculum Iudith, non invenit eam, et exiit foras ad populum. ¹⁶ et dixit: Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor: ecce enim Holofernes iacet in terra, et caput eius non est in illo. ¹⁷ Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, et intolerabilis timor et tremor cecidit super eos, et turbati sunt animi eorum valde. ¹⁸ Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

fugientes
perse-
quantur,

^{15.} ¹ Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugæ præsidium sumunt, ² ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias camporum et semitas collium. ³ Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt illos. Descenderuntque clangentes tubis, et ululantes post ipsos. ⁴ Et quoniam Assyrii non adunati, in fugam ibant præcipientes: filii autem Israel uno agmine persequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuissent. ⁵ Misit itaque Ozias nuncios per omnes civitates et regiones Israel. ⁶ Omnis itaque regio, omnisque urbs electam iuventutem armatam misit post eos, et persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum.

prædas
ingentes
faciunt.

⁷ Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, et prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, et onustati sunt valde. ⁸ Hi vero, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, et iumentis, et universis mobilibus eorum, ut a minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus eorum.

III. Liberatio celebratur, 15, 9—16, 31.

1. Benedictionibus, 15, 9—16, 21.

Summi
sacerdotis,
presbytero-
rum, po-
puli;

⁹ Ioacim autem summus pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis ut videret Iudith. ¹⁰ Quæ cum exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri: ¹¹ quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, et post virum tuum, alterum nescieris: ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in æternum. ¹² Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. ¹³ Per dies autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo Israel. ¹⁴ Porro autem universa, quæ Holofernis pecuniaria fuisse probata sunt, dederunt Iudith in auro, et argento, et vestibus, et gemmis, et omni suppellectili, et tradita sunt omnia illi a populo. ¹⁵ Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, et virginibus, et iuvenibus, in organis, et citharis.

ipsius
Iudith.

^{16.} ¹ Tunc cantavit canticum hoc Domino Iudith, dicens:

² Incipite Domino in tympanis,
cantate Domino in cymbalis,
modulamini illi psalmum novum.
exaltate, et invoke nomen eius.

³ Dominus conterens bella,
Dominus nomen est illi.

⁴ Qui posuit castra sua in medio populi sui,
ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.

⁵ Venit Assur ex montibus ab Aquilone
in multitudine fortitudinis suæ:
cuius multitudo obturavit torrentes.

et equi eorum cooperuerunt valles.

⁶ Dixit se incensurum fines meos,
et iuvenes meos occisurum gladio.
infantes meos dare in prædam,
et virgines in captivitatem.

⁷ Dominus autem omnipotens nocuit eum,
et tradidit eum in manus feminae, et confodit eum.

⁸ Non enim cecidit potens eorum a iuvenibus,
nec filii Titan percusserunt eum,
nec excelsi gigantes opposuerunt se illi.
sed Iudith filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum.

⁹ Exiit enim se vestimento viduitatis,
et induit se vestimento lætitiæ
in exultatione filiorum Israel.

¹⁰ Unxit faciem suam unguento,
et colligavit cincinnos suos mitra.
accepit stolam novam ad decipiendum illum.

¹¹ Sandalia eius rapuerunt oculos eius,
pulchritudo eius captivam fecit animam eius,
amputavit pugione cervicem eius.

¹² Horruerunt Persæ constantiam eius,
et Medi audaciam eius.

¹³ Tunc ululaverunt castra Assyriorum,
quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.

¹⁴ Filii puellarum compunxerunt eos,
et sicut pueros fugientes occiderunt eos:
perierunt in prælio a facie Domini Dei mei.

¹⁵ Hymnum cantemus Domino,
hymnum novum cantemus Deo nostro.

¹⁶ Adonai Domine magnus es tu,
et præclarus in virtute tua,
et quem superare nemo potest.

¹⁷ Tibi serviat omnis creatura tua:
quia dixisti, et facta sunt:
misisti spiritum tuum, et creata sunt,
et non est qui resistat voci tuæ.

¹⁸ Montes a fundamentis movebuntur cum aquis:
petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.

¹⁹ Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

²⁰ Væ genti insurgenti super genus meum:
Dominus enim omnipotens vindicabit in eis.
in die iudicii visitabit illos.

²¹ Dabit enim ignem, et vermes in carnes eorum,
ut urantur, et sentiant usque in sempiternum.

2. Factis variis, 16, 22—31.

²² Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Ierusalem ^{Holocaustis et votis,} adorare Dominum: et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta, et vota, et repromissiones suas. ²³ Porro Iudith universa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, et conopœum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis. ²⁴ Erat autem populus iucundus secundum faciem sanctorum, et per tres menses gaudium huius victoriæ celebratum est cum Iudith.

²⁵ Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam, et Iudith magna ^{eneratione Iudith,} facta est in Bethulia, et præclarior erat universæ terræ Israel. ²⁶ Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir eius. ²⁷ Erat autem diebus festis procedens cum magna gloria. ²⁸ Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, et dimisit abram suam liberam, et defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia. ²⁹ Luxitque illam omnis populus diebus septem. ³⁰ In omni autem spatio vitæ eius non fuit qui perturbaret Israel, et post mortem eius annis multis.

³¹ Dies autem victoriæ huius festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum ^{festivitate annua.} dierum accipitur, et colitur a Iudæis ex illo tempore usque in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

PARS PRIOR.

Narrationes protocanonicæ, 1, 1—10, 3.

I. Periculum Indæorum, 1, 1—4, 17.

1. Regina Vasthi eicitur, 1, 1—22.

Assuerus
seu Xerxes
convivium
publicum
apparat,

1. ¹ In diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Æthiopiam super centum viginti septem provincias: ² quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni eius exordium fuit. ³ Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus, et pueris suis, fortissimis Persarum, et Medorum inclytis, et præfectis provinciarum coram se. ⁴ ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque iactantiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videlicet et octoginta diebus. ⁵ Cumque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum, qui inventus est in Susan, a maximo usque ad minimum: et iussit septem diebus convivium præparari in vestibulo horti, et nemoris, quod regio cultu et manu consitum erat. ⁶ Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, et columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei, super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat. ⁷ Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, et præcipuum ponebatur. ⁸ Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis ut sumeret unusquisque quod vellet.

Vasthi viris
vinolentis
se non
monstrat,

⁹ Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat. ¹⁰ Itaque die septimo, cum rex esset hilarior, et post nimiam potationem incaluisset mero, præcepit Maumam, et Bazatha, et Harbona, et Bagatha et Abgatha, et Zethar, et Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu eius ministrabant, ¹¹ ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput eius diademate, ut ostenderet cunctis populis et principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde. ¹² Quæ renuit, et ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempsit.

ideoque
regno
privatur.

Unde iratus rex, et nimio furore succensus, ¹³ interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, et illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges, ac iura maiorum: (¹⁴ erant autem primi et proximi, Charsena, et Sethar, et Admatha, et Tharsis, et Mares, et Marsana, et Mamuchan, septem duces Persarum, atque Medorum, qui videbant faciem regis, et primi post eum residere soliti erant) ¹⁵ cui sententiæ Vasthi regina subiaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere nolisset. ¹⁶ Responditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non solum regem læsit regina Vasthi, sed et omnes populos, et principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri. ¹⁷ Egredietur enim sermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros suos, et dicant: Rex Assuerus iussit ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit. ¹⁸ Atque hoc exemplo omnes principum coniuges Persarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum: unde regis iusta est indignatio. ¹⁹ Si tibi placet, egredietur edictum a facie tua, et scribatur iuxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius, altera, quæ melior est illa, accipiat. ²⁰ Et hoc in omne (quod latissimum

est) provinciarum tuarum divulgetur inperium. et cunctæ uxores tam maiorum, quam minorum deferant maritis suis honorem. ²¹ placuit consilium eius regi, et principibus: fecitque rex iuxta consilium Mamuchan, ²² et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire et legere poterat, diversis linguis et litteris, esse viros principes ac maiores in domibus suis: et hoc per cunctos populos divulgari.

2. Esther eligitur regina, 2, 1—18.

2. ¹ His ita gestis, postquam regis Assueri indignatio deferbuerat, recordatus est Vasthi, et quæ fecisset, vel quæ passa esset: ² dixeruntque pueri regis, ac ministri eius: Querantur regi puellæ virgines ac speciosæ, ³ et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines: et adducant eas ad civitatem Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus et custos mulierum regiarum: et accipiant mundum muliebrem, et cetera ad usus necessaria. ⁴ Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi: et ita, ut suggererant, iussit fieri.

Pro Nerxe
virgines
adducuntur.

⁵ Erat vir Iudæus in Susan civitate, vocabulo Mardocheus filius Iair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Iemini. ⁶ a qui translatus fuerat de Ierusalem eo tempore, quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat, ⁷ qui fuit nutritius filiae fratris sui Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther: et utrumque parentem amiserat: pulchra nimis, et decora facie. Mortuisque patre eius ac matre, Mardocheus sibi eam adoptavit in filiam. ⁸ Cumque percrebrisset regis imperium, et iuxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Susan, et Egeo traderentur Eunuchis; Esther quoque inter ceteras puellas ei tradita est, ut servaretur in numero feminarum.

Edissa seu
Esther
quoque

⁹ Quæ placuit ei, et invenit gratiam in conspectu illius. Et præcepit eunuchis, ut acceleraret mundum muliebrem, et traderet ei partes suas, et septem puellas speciosissimas de domo regis, et tam ipsam, quam pedissequas eius ornaret atque excoletet. ¹⁰ Quæ noluit indicare ei populum et patriam suam: Mardocheus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret: ¹¹ qui deambulabat quotidie ante vestibulum domus, in qua electæ virgines servabantur, curam agens salutis Esther, et scire volens quid ei accideret. ¹² Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimis vertebatur: ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrrhino, et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. ¹³ Ingredientesque ad regem, quidquid postulassent ad ornatum pertinens, accipiebant: et ut eis placuerat, compositæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant. ¹⁴ Et quæ intraverat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas aedēs deducebatur, quæ sub manu Susagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præsidebat: nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, et eam venire iussisset ex nomine.

pro rege
paratur

¹⁵ Evoluta autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail fratris Mardochei, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæsivit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. ¹⁶ Dueta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni eius. ¹⁷ Et adinavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite eius, fecitque eam regnare in loco Vasthi. ¹⁸ Et iussit convivium præparari per-magnificum cunctis principibus, et servis suis pro coniunctione, et nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem.

atque
regina
eligitur.

3. Mardochæus coniurationem ianitorum patefacit, 2, 19—23.

Bagathan
et Thares
regem occi-
dere vo-
lebant.

¹⁹ Cumque secundo quærentur virgines et congregarentur, Mardochæus manebat ad ianuam regis: ²⁰ necdum prodiderat Esther patriam, et populum suum, iuxta mandatum eius. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther: et ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutriebat. ²¹ Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis ianuam morabatur, irati sunt Bagathan, et Thares duo eunuehi regis, qui ianitores erant, et in primo palatii limine præsidebant: volueruntque insurgere in regem, et occidere eum. ²² Quod Mardochæum non latuit, statimque nunciavit reginæ Esther: et illa regi ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat. ²³ Quæsitum est, et inventum: et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, et annalibus traditum coram rege.

4. Aman populum Iudæorum perdere vult, 3, 1—15.

A Mardo-
chæo non
adoratus

³. ¹ Post hæc rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: et posuit solium eius super omnes principes, quos habebat. ² Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman: sie enim præceperat eis imperator. solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum. ³ Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præsidebant: Cur præter ceteros non observas mandatum regis? ⁴ Cumque hoc crebrius dicerent, et ille nollet audire, nunciaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Iudæum. ⁵ Quod cum audisset Aman, et experimento probasset quod Mardochæus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde, ⁶ et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus suas: audierat enim quod esset gentis Iudææ. magisque voluit omnem Iudæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

sortem
mittit

⁷ Mense primo (cuius vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam, quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die et quo mense gens Iudæorum deberet interfici: et exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar. ⁸ Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus, novis utens legibus et ceremoniis, insuper et regis scita contemnens. Et optime nosti quod non expediat regno tuo ut inoleseat per licentiam. ⁹ si tibi placet, decerne, ut pereat, et decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ. ¹⁰ Tulit ergo rex anulum, quo utebatur, de manu sua, et dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Iudæorum, ¹¹ dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit. de populo age quod tibi placet.

et edictum
regium
constituit.

¹² Vocatique sunt scribæ regis mense primo Nisan, tertiadecima die eiusdem mensis: et scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et iudices provinciarum, diversarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, et audire pro varietate linguarum ex nomine regis Assueri: et litteræ signatæ ipsius annulo, ¹³ missæ sunt per cursores regis ad universas provincias ut occiderent atque delerent omnes Iudæos, a puero usque ad senem, parvulos, et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent. ¹⁴ Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ scirent, et pararent se ad prædictam diem. ¹⁵ Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pendit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Iudæis, qui in urbe erant, flentibus.

5. Mardochæus reginam invocat, 4, 1—17.

Mardochæus
cum ceteris
Iudæis
ululat,

⁴. ¹ Quæ cum audisset Mardochæus, seidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui. ² et hoc ciulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. ³ In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Iudæos, ieiunium, ululatus, et fletus, sacco et cinere multis pro strato utentibus.

⁴ Ingressæ autem sunt puellæ Esther et eunuchi, nunciaveruntque ei. Quod reginam ad regem mittit, audiens consternata est: et vestem misit, ut ablato sacco induerent eum: quam accipere noluit. ⁵ Accitoque Athach eunuchō, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei ut iret ad Mardochæum, et disceret ab eo cur hoc faceret. ⁶ Egressusque Athach, ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii: ⁷ qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quo modo Aman promississet, ut in thesauros regis pro Iudæorum nece inferret argentum. ⁸ exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet, et moneret eam, ut intraret ad regem, et deprecaretur eum pro populo suo.

⁹ Regressus Athach, nunciavit Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat. ¹⁰ Quæ obedire nolentem respondit ei, et iussit ut diceret Mardochæo: ¹¹ Omnes servi regis, et cunctæ, quæ sub ditione eius sunt, norunt provinciæ, quod sive vir, sive mulier non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta iam diebus non sum vocata ad eum?

¹² Quod cum audisset Mardochæus, ¹³ rursum mandavit Esther, dicens: graviter et severe monet, Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es præ cunctis Iudæis: ¹⁴ si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudæi: et tu, et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idecirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

¹⁵ Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandavit: ¹⁶ Vade et congrega pro periclitante ieiunat et orat. omnes Iudæos, quos in Susan repereris, et orate pro me. Non comedatis, et non bibatis tribus diebus, et tribus noctibus: et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo. ¹⁷ Ivit itaque Mardochæus, et fecit omnia, quæ ei Esther præceperat.

II. Salus Iudæorum, 5, 1—10, 3.

1. Esther a Xerxe benigne suscipitur, 5, 1—8.

5. ¹ Die autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. ² Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis eius, et extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu: Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ eius: ³ Dixitque ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi. ⁴ At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie, et Aman tecum ad convivium, quod paravi. ⁵ Statimque Rex, Vocate, inquit, cito Aman ut Esther obediat voluntati.

Venerunt itaque rex et Aman ad convivium, quod eis regina paraverat. ⁶ Dixit- semel atque iterum. que ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi? et pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. ⁷ Cui respondit Esther: Petitio mea, et preces sunt istæ: ⁸ Si inveni in conspectu regis gratiam, et si regi placet ut det mihi quod postulo, et meam impleat petitionem: veniat rex et Aman ad convivium quod paravi eis, et cras aperiam regi voluntatem meam.

2. Aman pro Mardochæo patibulum parat, 5, 9—14.

⁹ Egressus est itaque illo die Aman lætus et alacer. Cumque vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatii, et non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde: ¹⁰ et dissimulata ira, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, et Zares uxorem suam: ¹¹ et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. ¹² Et post hæc ait: Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me: apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. ¹³ Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu video Mardochæum Iudæum sedentem ante fores

regias. ¹⁴ Responderuntque ei Zares uxor eius, et ceteri amici: Iube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, et die mane regi ut appendatur super eam Mardochæus, et sic ibis cum rege lætus ad convivium. Placuit ei consilium, et iussit excelsam parari crucem.

3. Mardochæus a rege honoratur, 6, 1—13.

6. ¹ Noctem illam duxit rex insonnem, iussitque sibi afferri historias et annales priorum temporum. Quæ cum illo præsentem legerentur, ² ventum est ad illum locum ubi scriptum erat quo modo nunciasset Mardochæus insidias Bagathan, et Thares eunuchorum, regem Assuerum ingulare cupientium. ³ Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac præmii Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit.

iussu
Xerxis

⁴ Statimque rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiae intraverat, ut suggereret regi, et iuberet Mardochæum affigi patibulo, quod ei fuerat præparatum. ⁵ Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur. ⁶ Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, et reputans quod nullum alium rex, nisi se, vellet honorare, ⁷ respondit: Homo, quem rex honorare cupit, ⁸ debet indui vestibus regiis, et imponi super equum, qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum, ⁹ et primus de regiis principibus, ac tyrannis teneat equum eius, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare. ¹⁰ Dixitque ei rex: Festina, et sumpta stola et equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Iudæo, qui sedet ante fores palatii. Cave ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas.

ab Aman
circumdū-
citur,

¹¹ Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardochæum in platea civitatis, et impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcumque rex voluerit honorare.

de inimico
triumpha-
turus.

¹² Reversusque est Mardochæus ad ianuam palatii: et Aman festinavit ire in domum suam, lugens et operto capite: ¹³ narravitque Zares uxori suæ, et amicis omnia quæ evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, et uxor eius: Si de semine Iudæorum est Mardochæus, ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere. sed cades in conspectu eius.

4. Aman suspenditur et Mardochæus promovetur, 6, 14—8, 2.

In convi-
vio altero

¹⁴ Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

Aman ab
Esther
accusatur

7. ¹ Intravit itaque rex et Aman, ut biberent cum regina. ² Dixitque ei rex etiam secunda die, postquam vino incaluerat: Quæ est petitio tua Esther ut detur tibi? et quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. ³ Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis o rex, et si tibi placet, dona mihi animam meam pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro. ⁴ Traditi enim sumus ego et populus meus, ut conteramur, iugulemur, et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur: esset tolerabile malum, et gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cuius crudelitas redundat in regem. ⁵ Respondensque rex Assuerus ait: Quis est iste, et cuius potentiæ, ut hæc audeat facere? ⁶ Dixitque Esther: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman.

et a Xerxe
ad patibu-
lum damna-
tur,

Quod ille audiens, illico obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre non sustinens. ⁷ Rex autem iratus surrexit, et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret Esther reginam pro anima sua, intellexit enim a rege sibi paratum malum. ⁸ Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito, et intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo iacebat Esther, et ait: Etiam reginam vult opprimere, me præsentem, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem eius. ⁹ Dixitque Harbona, unus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis: En lignum, quod paraverat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens alti-

tudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo. ¹⁰ Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardocheo: et regis ira quievit.

8. ¹ Die illo dedit rex Assuerus Esther reginæ domum Aman adversarii Iudæorum, et Mardocheus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther quod esset patruus suus. ² Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi iusserat, et tradidit Mardocheo. Esther autem constituit Mardocheum super domum suam.

Mardocheus autem ei sufficitur.

5. Edictum edicto repellitur, 8, 3—17.

³ Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque et locuta ad eum oravit ut malitiam Aman Agagitæ, et machinationes eius pessimas, quas excogitaverat contra Iudæos, iuberet irritas fieri. ⁴ At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiæ monstrabatur: illaque consurgens stetit ante eum, ⁵ et ait: Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis eius, et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis, veteres Aman litteræ, insidiatoris et hostis Iudæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur. ⁶ Quo modo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei? ⁷ Responditque rex Assuerus Esther reginæ, et Mardocheo Iudæo: Domum Aman concessi Esther, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Iudæos. ⁸ Scribite ergo Iudæis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo meo. Hæc enim consuetudo erat, ut epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, et illius annulo signatæ erant, nemo auderet contradicere.

Ab Esther rogatus rex mandat,

⁹ Accitisque scribis et librariis regis (erat autem tempus tertii mensis, qui appellatur Siban) vigesima et tertia die illius scriptæ sunt epistolæ, ut Mardocheus voluerat, ad Iudæos, et ad principes, procuratoresque et iudices, qui centum vigintiseptem provinciis ab India usque ad Æthiopiam præsidebant: provinciæ atque provinciæ, populo et populo iuxta linguas et litteras suas, et Iudæis, prout legere poterant, et audire. ¹⁰ Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipsius obsignatæ sunt, et missæ per veredarios: qui per omnes provincias discurrentes, veteres litteras novis nunciis prævenirent. ¹¹ Quibus imperavit rex, ut convenirent Iudæos per singulas civitates, et in unum præciperent congregari ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos cum coniugibus ac liberis et universis domibus, interficerent atque delerent, et spolia eorum diriperent. ¹² Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertiadecima mensis duodecimi Adar. ¹³ Summaque epistolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Assueri subiacebant imperio, notum fieret, paratos esse Iudæos ad capiendam vindictam de hostibus suis. ¹⁴ Egressique sunt veredarii celeres nuncia perferentes, et edictum regis pendit in Susan.

ut Iudæi hostes suos occiderent,

¹⁵ Mardocheus autem de palatio, et de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aeriis, coronam auream portans in capite, et amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque civitas exultavit, atque lætata est. ¹⁶ Iudæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, et tripudium. ¹⁷ Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis iussa veniebant, mira exultatio, epulæ atque convivia, et festus dies: in tantum ut plures alterius gentis et sectæ eorum religioni et ceremoniis iungerentur. Grandis enim cunctos Iudaici nominis terror invaserat.

quocirca Iudæi tri-pudiant.

6. Iudæi ab inimicis se vindicant, 9, 1—19.

9. ¹ Igitur duodecimi mensis, quem Adar vocari ante iam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Iudæis interfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Iudæi superiores esse cœperunt, et se de adversariis vindicare. ² Congregatique sunt per singulas civitates, oppida, et loca ut extenderent manum contra inimicos, et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat. ³ Nam et provinciarum iudices, et duces, et procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis ac operibus præerat, extollebant Iudæos timore Mardochei: ⁴ quem principem esse palatii, et plurimum posse cognoverant: fama quoque nominis eius crescebat quotidie, et per cunctorum

Susis die 13 Adar 500 viri

ora volitabat. ⁵ Itaque percusserunt Iudæi inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere: ⁶ in tantum ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hostis Iudæorum: quorum ista sunt nomina: ⁷ Pharsandatha, et Delphon, et Esphatha, ⁸ et Phoratha, et Adalia, et Aridatha. ⁹ et Phermesta et Arisai, et Aridai, et Iezatha. ¹⁰ Quos cum occidissent, prædas de substantiis eorum tangere noluerunt.

¹¹ Statimque numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est. ¹² Qui dixit reginæ: In urbe Susan interfecerunt Iudæi quingentos viros, et alios decem filios Aman: quantum putas eos exercere cædem in universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri iubeam? ¹³ Cui illa respondit: Si regi placeat, detur potestas Iudæis, ut sicut fecerunt hodie in Susan, sic et eras faciant, et decem filii Aman in patibulis suspendantur. ¹⁴ Præcepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susan pendit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. ¹⁵ Congregatis Iudæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec eorum ab illis direpta substantia est.

¹⁶ Sed et per omnes provincias, quæ ditioni regis subiacebant, pro animabus suis steterunt Iudæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in tantum ut septuagintaquinque millia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quidquam contingeret.

¹⁷ Dies autem tertiusdecimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis fuit, et quartadecima die cedere desierunt. Quem constituerunt esse sollemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atque conviviiis. ¹⁸ At hi, qui in urbe Susan cædem exerceuerant, tertio decimo et quartodecimo die eiusdem mensis in cæde versati sunt: quintodecimo autem die percutere desierunt. Et ideo eundem diem constituerunt sollemnem epularum atque lætitiæ. ¹⁹ Hi vero Iudæi, qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis Adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum.

7. Celebratio festi phurim sancitur, 9, 20—32.

²⁰ Scripsit itaque Mardocheus omnia hæc, et litteris comprehensa misit ad Iudæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positos, quam procul, ²¹ ut quartadecimam et quintadecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, et revertente semper anno sollemni celebrarent honore: ²² quia in ipsis diebus se ulti sunt Iudæi de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt, essentque dies isti epularum atque lætitiæ, et mitterent sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur. ²³ Susceperuntque Iudæi in sollemnem ritum cuncta quæ eo tempore facere cœperant, et quæ Mardocheus litteris facienda mandaverat. ²⁴ Aman enim, filius Amadathi stirpis Agag, hostis et adversarius Iudæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret: et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. ²⁵ Et postea ingressa est Esther ad regem, obsecrans ut conatus eius, litteris regis irriti fierent: et malum, quod contra Iudæos cogitaverat, reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci. ²⁶ atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium: eo quod phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta, quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri huius volumine continentur: ²⁷ quæque sustinuerunt, et quæ deinceps immutata sunt, susceperunt Iudæi super se et semen suum, et super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque sollemnitate transigere: quos scriptura testatur, et certa expetunt tempora, annis sibi iugiter succedentibus. ²⁸ Isti sunt dies, quos nulla umquam delebit oblivio: et per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec est ulla civitas, in qua dies phurim, id est sortium, non observentur a Iudæis, et ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

²⁹ Scripseruntque Esther regina filia Abihail, et Mardocheus Iudæus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista sollemnis sanciretur in posterum.

³⁰ et miserunt ad omnes Iudæos, qui in centum viginti septem provinciis regis

ac die
14 Adar 300
peren-
tuntur,

in provinciis
die 13 Adar
75 000 occi-
duntur;

in provinciis
die 14, Susis
die 15 Iudæi
quiescent
ac letantur.

Die 14 et 15
Adar Iudæi
lætentur,

die quo-
dam ieiun-
nent.

Assueri versabantur, ut haberent pacem, et susciperent veritatem, ³¹ observantes Dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardocheus et Esther, et illi observanda susceperunt a se, et a semine suo ieiunia, et clamores, et Sortium dies, ³² et omnia, quæ libri huius, qui vocatur Esther, historia continentur.

8. Summa dignitas Mardochei, 10, 1—3.

10. ¹ Rex vero Assuerus omnem terram, et cunctas maris insulas fecit tributarias: ² cuius fortitudo et imperium, et dignitas atque sublimitas, qua exaltavit Mardocheum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum: ³ et quomodo Mardocheus Iudaici generis secundus a rege Assuero fuerit: et magnus apud Iudæos et acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, et loquens ea, quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Secundus
a rege.

PARS ALTERA.

Supplementa deuterocanonica, 10, 4—16, 24.

1. Finis libri, 10, 4—11, 1.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua et litteris continentur: et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru prænotavimus.

⁴ Dixitque Mardocheus: A Deo facta sunt ista. ⁵ Recordatus sum somnii, quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. ⁶ Parvus fons, qui erevit in fluvium, et in lucem, solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, et voluit esse reginam. ⁷ Duo autem dracones: ego sum, et Aman. ⁸ Gentes, quæ convenerant: hi sunt, qui conati sunt delere nomen Iudæorum. ⁹ Gens autem mea: Israel est, quæ clamavit ad Dominum, et salvum fecit Dominus populum suum: liberavitque nos ab omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter Gentes: ¹⁰ et duas sortes esse præcepit, unam Populi Dei, et alteram cunetarum Gentium. ¹¹ Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram Deo universis gentibus: ¹² et recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis suæ. ¹³ Et observabuntur dies isti in mense Adar quartadecima, et quintadecima die eiusdem mensis, cum omni studio, et gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

Somnium
Mardochei
explicatur.

11. ¹ Anno quarto regnantibus Ptolemæo, et Cleopatra, attulerunt Dosithæus, qui se Sacerdotem, et Levitici generis ferebat, et Ptolemæus filius eius hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in Ierusalem.

liber Esther
in Ægyptum
fertur.

2. Initium libri, 11, 2—12, 6^a.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

² Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardocheus filius Iairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin: ³ homo Iudæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, et inter primos aulæ regiæ. ⁴ ^aErat autem de eo numero captivorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Ierusalem cum Ieconia rege Iuda: ⁵ et hoc eius somnium fuit: Apparuerunt voces, et tumultus, et tonitrua, et terræmotus, et conturbatio super terram: ⁶ et ecce duo dracones magni, paratique contra se in prælium. ⁷ Ad quorum clamorem cunctæ concitatae sunt nationes, ut pugnarent contra gentem iustorum. ⁸ Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustiae, et ingens formido super terram. ⁹ Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua, et præ-

Somnium
Mardochei
narratur.

parata ad mortem. ¹⁰ Clamaveruntque ad Deum: et illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit. ¹¹ Lux et sol ortus est, et humiles exaltati sunt, et devoraverunt inclytos. ¹² Quod cum vidisset Mardocheus, et surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: et fixum habebat in animo, scire cupiens quid significaret somnium.

Mardocheus con-
iurationem
ianitorum
patrefacit.

12. ¹ Morabatur autem eo tempore in aula regis cum Bagatha et Thara eunuchis regis, qui ianitores erant palatii. ² Cumque intellexisset cogitationes eorum, et curas diligentius pervidisset, didicit quod conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, et nunciavit super eo regi. ³ Qui de utroque, habita quaestione, confessos iussit duci ad mortem. ⁴ Rex autem quod gestum erat, scripsit in commentariis: sed et Mardocheus rei memoriam litteris tradidit. ⁵ Praecepitque ei rex, ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. ⁶ Aman vero filius Amadathi bugaeus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardocheo, et populo eius pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti. *Hucusque prooemium.*

3. Ad 3, 14 supplementum, 12, 6^b—13, 7.

*Quae sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine, Et diripu-
erunt bona, vel substantias eorum. Quae in sola vulgata editione reperimus.*

Prior epi-
stola Artaxerxis vel
potius
Xerxis.

Epistolae autem hoc exemplar fuit. 13. ¹ Rex maximus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum vigintiseptem provinciarum principibus, et ducibus, qui eius imperio subiecti sunt, salutem. ² Cum plurimis gentibus imperarem, et universum orbem meae ditioni subingassem, volui nequaquam abuti potentiae magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. ³ Querente autem me a consiliariis meis quomodo posset hoc impleri, unus qui sapientia et fide ceteros praecellebat, et erat post regem secundus, Aman nomine, ⁴ indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, et contra omnium Gentium consuetudinem faciens, Regum iussa contemneret, et universarum concordiam nationum sua dissensione violaret. ⁵ Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus, nostrisque iussionibus contraire, et turbare subiectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, ⁶ iussimus ut quoesumque Aman, qui omnibus provinciis praepositus est, et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Adar anni praesentis: ⁷ ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem, quam turbaverant. *Hucusque exemplar epistolae.*

4. Ad 4, 17 supplementum, 13, 8—14, 19.

Quae sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur, Pergensque Mardocheus, fecit omnia, quae ei mandaverat Esther. Nec tamen habentur in Hebraico et apud nullum penitus feruntur interpretum.

Deprecatio
Mardochei,

⁸ Mardocheus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum eius, ⁹ et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuae resistere voluntati, si decreveris salvare Israel. ¹⁰ Tu fecisti caelum et terram, et quidquid caeli ambitu continetur. ¹¹ Dominus omnium es, nec est qui resistat maiestati tuae. ¹² Cuncta nosti, et scis quia non pro superbia et contumelia, et aliqua gloriae cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum, ¹³ (Libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum eius deosculari paratus essem,) ¹⁴ sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorarem, excepto Deo meo. ¹⁵ Et nunc Domine rex Deus Abraham miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, et hereditatem tuam delere. ¹⁶ Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Aegypto. ¹⁷ Exaudi deprecationem meam, et propitius esto sorti et funiculo tuo, et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine,

et ne claudas ora te canentium. ¹⁸ Omnis quoque Israel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

14. ¹ Esther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminabat. ² Cumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis, cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit ieiuniis: omniaque loca, in quibus antea lætari consueverat, crinium laceratione complevit. ³ Et deprecabatur Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuva me solitariam, et cuius præter te nullus est auxiliator alius. ⁴ Periculum meum in manibus meis est. ⁵ Audiui a patre meo quod tu Domine tulisses Israel de cunctis Gentibus, et patres nostros ex omnibus retro maioribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis sicut locutus es. ⁶ Peccavimus in conspectu tuo, et ideo tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: ⁷ colimus enim deos eorum. Iustus es Domine: ⁸ et nunc non eis sufficit, quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum, idolorum potentiæ deputantes, ⁹ volunt tua mutare promissa, et delere hereditatem tuam, et claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi et altaris tui, ¹⁰ ut aperiant ora Gentium, et laudent idolorum fortitudinem, et prædicent carnalem regem in sempiternum. ¹¹ Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte consilium eorum super eos, et eum, qui in nos cœpit sævire, disperde. ¹² Memento Domine, et ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, et da mihi fiduciam Domine rex deorum, et universæ potestatis: ¹³ tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat, et ceteri, qui ei consentiunt. ¹⁴ Nos autem libera manu tua, et adiuva me, nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam, ¹⁵ et nosti quia oderim gloriam iniquorum, et detester cubile incircumcisorum, et omnis alienigenæ. ¹⁶ Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ et gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, et detester illud quasi pannum menstruatæ, et non portem in diebus silentii mei. ¹⁷ et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum: ¹⁸ et numquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham. ¹⁹ Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum, qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo.

obsecratio
reginæ
Esther.

5. Ad 4, 8 supplementum, 15, 1—3.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

15. ¹ Et mandavit ei (haud dubium quin esset Mardocheus) ut ingrederetur ad regem, et rogaret pro populo suo et pro patria sua. ² Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem: ³ et tu invoca Dominum, et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte.

Mardocheus
ad reginam
monet.

6. Ad 5, 1 s. supplementum, 15, 4—19.

Necnon et ista quæ subdita sunt.

⁴ Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, et circumdata est gloria sua. ⁵ Cumque regio fulgeret habitu, et invocasset omnium rectorem et salvatorem Deum, assumpsit duas famulas, ⁶ et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustines: ⁷ altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. ⁸ Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, et gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum, et nimio timore contractum. ⁹ Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auroque fulgens, et pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu. ¹⁰ Cumque elevasset faciem, et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, et in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput. ¹¹ Con-

Esther
ad regem
ingreditur.

vertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, et festinus ac metuens exilivit de solio, et sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: ¹² Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere. ¹³ Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. ¹⁴ Accede igitur, et tange sceptrum. ¹⁵ Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, et posuit super collum eius, et osculatus est eam, et ait: Cur mihi non loqueris? ¹⁶ Quæ respondit: Vidi te domine quasi Angelum Dei, et conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. ¹⁷ Valde enim mirabilis es domine, et facies tua plena est gratiarum. ¹⁸ Cumque loqueretur, rursus corruit, et pene exanimata est. ¹⁹ Rex autem turbabatur, et omnes ministri eius consolabantur eam.

7. Ad 8, 13 supplementum, 16, 1—24.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui provincias misit: quod et ipsum in Hebraico volumine non habetur.

Altera
epistola
Artaxerxis
vel potius
Xerxis.

16. ¹ Rex magnus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam centum viginti-septem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ iussioni obediunt, salutem dicit. ² Multi bonitate principum et honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam: ³ et non solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. ⁴ Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, et humanitatis in se iura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. ⁵ Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, ⁶ dum aures principum simplices, et ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt. ⁷ Quæ res et ex veteribus probatur historiis, et ex his, quæ geruntur quotidie, quo modo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur. ⁸ Unde providendum est paci omnium provinciarum. ⁹ Nec putare debetis, si diversa iubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate temporum, ut reipublicæ poseit utilitas, ferre sententiam. ¹⁰ Et ut manifestius quod dicimus, intelligatis, ¹¹ Aman filius Amadathi, et animo et gente Macedo, alienusque a Persarum sanguine, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est: ¹² et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, et adoraretur ab omnibus post regem secundus: ¹³ qui in tantum arrogantiae tumorem sublatus est, ut regno privare nos niteretur et spiritu. ¹⁴ Nam Mardocheum, cuius fide et beneficiis vivimus, et consortem regni nostri Esther cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem: ¹⁵ hoc cogitans ut illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudini, et regnum Persarum transferret in Macedonas. ¹⁶ Nos autem a pessimo mortalium Iudæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed econtrario iustus utentes legibus, ¹⁷ et filios altissimi et maximi, semperque viventis Dei, cuius beneficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum, et usque hodie custoditur. ¹⁸ Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, seiatis esse irritas. ¹⁹ Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susan, et ipse qui machinatus est, et omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei quod meruit. ²⁰ Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudæis uti legibus suis. ²¹ Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi, qui vocatur Adar. ²² hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris et luetus, eis vertit in gaudium. ²³ Unde et vos inter ceteros festos dies, hanc habetote diem, et celebrate eam cum omni lætitia, ut et in posterum cognoscatur, ²⁴ omnes, qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. ²⁵ Omnis autem provincia et civitas, quæ noluerit sollemnitatis huius esse particeps, gladio et igne pereat, et sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus, et inobedientiæ.